MARIJKE

trilogie van
CISSY VAN MARXVELDT

MARIJKE

trilogie van
CISSY VAN MARXVELDT

MARIJKE

CISSY VAN MARXVELDT

Omslag en illustraties van Anke van Dun-Verstegen

Copyright © 'West-Friesland', Hoorn

INHOUD:

MARIJKE

DE TOEKOMST VAN MARIJKE

MARIJKES BESTEMMING

MARIJKE

I

Fie Bovenkamp stond in de tuin van 't Zonnehoekje'en keek naar de krokusjes, die verlegen en een beetje schamel boven de grassprietjes uitkeken. Ze bukte zich naar een blauw, witdooraderd kelkje. Ze had wel graag even de satijnige bloemblaadjes gestreeld, maar ze wist dat vanuit een der ramen de ogen van Bep, de zestienjarige gedienstige, haar bespiedden. Bep, die uit een soort verknochtheid alles nadeed wat 'de juffers' plachten te doen. Stel je voor, dat Bep ook haar kostbare tijd ging besteden om langs de paden te wandelen en de bloemen te strelen. Fie zag het! Ze lachte even.
"Je moet altijd zo je ponteneur ophouden met Bep," zei Marijke, de jongste Bovenkamp.
'Wat zeg je? ' vroeg Gerda, die steeds weer aanstoot nam aan Marijkes woordenkeus.
Je waardigheid." verbeterde Marijke. "Je kan maar niet gek doen als je wilt."
"O nee?," zei Gerda en trok haar wenkbrauwen op. Die vond dat Marijke altijd en overal zot deed.
"Nee," zei Marijke zoet, "want als ik op mijn kop ga staan en mijn benen in mijn nek leg, doet Bep het ook. Stel je voor, dat ze zo de bakker opendoet."
Toen had Gerda maar niets meer gezegd. Ze zag Marijke wel tot zulke buitensporigheden in staat.
Fie huiverde even. 't Was koud. Al had 's morgens de zon geschenen in de beschutte tuin. Daar hadden warempel

achter tegen de schutting de heesters al dikke knoppen.
Nog een dag of wat zon en ze zouden openbarsten. De lente kwam vroeg dit jaar.
“Juffrou-ouw!,” klonk boven uit het slaapkamerraam de zware stem van Bep. Bep had ondanks haar tedere jaren, de stem van een zwaargewicht bokser, vond Marijke.
“Ja, wat is er, Bep?” riep Fie naar boven.
“Er is geen was meer!,” zei Bep en trad op het kleine balkonnetje, dat als een dwaas aanhangsel tegen de muur geplakt leek.
Fie blikte omhoog naar Bep, die verwarde blonde korte pieken in een speld verzamelde.
“Maar je hebt toch geen was nodig.” zei ze ongeduldig.
“Ik wou het zeil een likkie geven,” zei Bep.
Fie dacht, hoe nu de statige booi van Dennenheuvel, waarnaast het simpele Zonnenhoekje een stout, verlegen kind leek, zich zou ergeren, als ze deze toegewijde woorden hoorde.
“Och Bep. Je hebt het zeil toch pas verleden week gewreven!”
“Nou ja,” zei Bep, “‘t hep hard weer een likkie nodig!”
“Kom, dat zal zo’n vaart niet lopen. Onthoud maar met me, dat we morgen was bij de kruidenier bestellen. Zul je ‘t niet vergeten?”
“Nee, zeker niet,” zei Bep, die altijd trots was wanneer haar medewerking werd ingeroepen bij huishoudelijke problemen. Ze zei thuis ook, dat zonder haar de boel in ‘t honderd zou lopen. Bep leunde met twee blauw bont

omklede armen op het balkon en snoof. "'t Is fris in de lucht." zei ze dan en keurde de hemel.
"Ja, de knoppen achter tegen de schutting lopen al uit," zei Fie.
"Nee maar..." Bep tuurde de tuin in. "'t Is zonde," peinsde ze, "en nog geeneens maart."
"Hoe laat is 't, Bep?"
" 't Zal bij vieren wezen," baste Bep terug.
"Dan kan juffrouw Em zo thuiskomen. Ik zal voor de thee gaan zorgen," zei Fie.
"Ja. doet u dat," ried Bep trouwhartig. En terwijl Fie al naar binnen was gegaan om het theewater op te zetten, hing Bep nog een hele tijd over het balkon en spiedde in de tuin van de buren, die voor haar dezelfde aantrekking en vreemde bekoring had als de tovertuin uit een sprookje. De strakke huisknecht van Dennenheuvel, de katoen-ritselende keukenmeid, het minachtende tweede meisje, de spinnige werkmeid en de rechte chauffeur met beenkappen en pofbroek - zoals Bep zei - waren even zoveel onbereikbare wezens. Ze voelde natuurlijk best, dat zij en de juffers bij al die grootheid jammerlijk afstaken. Maar daar legde Bep zich bij neer. Je kon niet allemaal even rijk en deftig zijn, dacht Bep filosofisch. En ze had het best bij de juffers, al was juffrouw Gerda dan een spinnenkop.
Maar Marijke... Bep gniffelde. Nou, voor Marijke zou ze door het vuur gaan. Ja! Bep leunde gemakkelijk haar armen op de balkonrand en floot de schone melodie van 'Liefde

alleen'. In huis mocht ze niet fluiten. Ook niet van juffrouw Fie. Maar nu stond ze op het balkon. Dus ze floot. De huisknecht van Dennenheuvel, die met het air van een grootgrondbezitter naar buiten trad en in de lucht keek, zag naar boven. Daar stond dat verwilderde kind van de buren op het balkon. Beps haarveters woeien verward omhoog. Ze knikte tegen hem. Brutaliteit! Hij wendde zich af. Hartgrondig stak Bep een lange, rooie tong naar hem uit. Dan ging ze weer naar binnen en terwijl ze haar fluiten omzette in zang, baste ze opgewekt: "Liefde alleen, liefde alleen, is wat het hart kan bekóóóren!" En het zeil, dat een likkie nodig had, wreef ze ook zonder was, dat het glom als een spiegel.
Fie had beneden in de grote zitkamer, die over de hele lengte van het huis liep, de thee gezet. Ze trok een klein tafeltje dicht bij de haard. Behaaglijk was het binnen. Zou ze al brood gaan roosteren? Nee, beter nog maar even wachten tol Emmy thuis was. Ze schudde biscuits op een blauw bord, zette het varentje - zo groen en fris en jong – midden op het tafeltje en schoof de grote bruin-rieten stoelen met de fleurige kussens er om heen. Fie had er slag van om alles gezellig te maken. Marijke zei altijd, dat Fie karnemelkse pap - die ze verfoeide - kon opdienen, alsof het aardbeien met slagroom was. Ze liep even naar het grote erkerraam, waar in de vensterbank haar keur van plantjes stond. Op de brede, bruin-gebeitste bank die onder het raam liep, lagen gezellig door elkaar de kussens, die haast allemaal een eigen geschiedenis hadden. Dat ene had Bep de vorige Sint Nicolaas, verstopt in een oude

prullenmand, cadeau gedaan.
't Leek haast echt leer! En 't kostte maar 89 cent, zoals ze er zelf gul bij had verteld. Op dat oranje-fluwelen had Marijke met een grove, groen-wollen draad een wanstaltig motief gewerkt. Toch stond het wel geestig. En dat blauwe kussen met rood had altijd in vaders stoel gelegen. Fie pakte het even, als liefkozend, op. Vader, die vier jaar geleden gestorven was. Ze beet op haar onderlip. Vier jaar al! En zoals ze vader kon missen, elke dag nog. Het moede gebaar, waarmee hij over zijn voorhoofd kon strijken en over zijn grijs, golvend haar. Ze zag het nog! Moeder - ja, ze was vijftien geweest, toen moeder gestorven was. Veertien jaar geleden, toen Marijke nog een baby was. Zo vlug als de tijd ging. Negenentwintig was ze nu. Ze plaagde zichzelf soms: Volgend jaar de drie kruisjes. Ze legde vaders kussen weer neer. In de verte hoorde ze het getingel van een fietsbel. Dat zou Emmy zijn. Ze stak gauw de grote staande schemerlamp aan, schakelde de elektrische broodrooster in. Dan liep ze de kleine hal - vrolijk met de licht rieten stoeltjes en de wit met oranje mat - binnen, rukte de deur al open. Het hekje klapte dicht. De fiets knerpte over het grint.
"Hallo Ems!"
"Hallo Fieke! Even mijn fiets in de schuur zetten."
Fie wachtte tot Em weer de hoek van het huis omkwam. Samen liepen ze naar binnen.
"O, gezellig is 't hier," zei Em, terwijl ze even in de deur van de zitkamer bleef staan. Dat was het altijd, dacht ze. 't Was

altijd een vreugde om naar huis te gaan. Ze viel neer in een stoel, strekte haar benen naar de haard.
"'t Is toch nog fris buiten." Ze leunde haar zwarte, krullige haar tegen het bonte kussen. Fie dacht: Was is ze toch een zigeuner type met haar warme bruine ogen en haar donkere teint. Voorzichtig keerde ze de boterhammen op de rooster om.
"En? Druk gehad vanmiddag?" Dat was elke dag weer de steeds terugkerende vraag.
"Och, gaat nogal. Mijn kinderen waren vrij rumoerig. Ik denk, 't voorjaar in het hoofd."
Em was onderwijzeres en troonde nu tot haar onzegbare vreugde in de eerste klas. Ze kon niet bijster goed orde houden, omdat ze niet streng genoeg was, maar de eersteklas kleuters waren dol op haar en brachten haar bloemen en rupsen en vuurstenen mee, die Emmy allemaal dankbaar aanvaardde en trouw verzamelde.
"O, denk eens aan," zei Fie. "Die heesters achter in de tuin bij de schutting lopen al uit."
Em greep naar een geroosterd boterhammetje, dat Fie vlug gesmeerd had - de boter smolt er op - hapte er in met haar kleine, witte tanden. "Fieke, wat fijn," zei ze.
Fie lachte even. Zou ze de heesters bedoelen of de knappende boterham? Nee, zo nuchter was Em niet.
"Is de haard niet te warm? Anders zet ik hem wat af."
"Nee, 't is zalig hier," zei Em en kneep haar ogen half dicht. Zo zaten ze bij elkaar, vertrouwd en saamhorig, zonder veel te

praten. Fie dacht, hoe heerlijk het was, dat je met Emmy zo goed zwijgen kon. En Em dacht, hoe goed het was, Fie aan te kijken. Fieke met haar lieve, ronde, frisse gezicht en de mooie, blauwe, zwart omwimperde ogen en de heerlijke, gulle, stralende lach!
Ze schrokken op, toen het tuinhekje werd open- en weer dichtgeklapt.
"Daar is Marijke." zeiden ze alle twee.
Marijke werd nooit aan de deur verwelkomd, omdat die het liefst door de keuken stormde, nog een tijdje bij Bep omhing, of de poes uit de geheime hoeken van de tuin opzocht. Marijke kwam wel boven water.
"Marijke is laat," zei Em en strekte loom haar arm, om op haar polshorloge te kijken.
"Marijke is altijd laat," zei Fie berustend.
Ze hoorden hoe Bep naar beneden gehold kwam. Ze keken mekaar even aan en lachten. Marijke had op Bep de invloed van een magneet. Nu kwam er gegniffel uit de keuken. Beps lage bas en Marijkes hoog, zorgeloos geluid. Ze konden zich voorstellen hoe Marijke nu op de keukentafel zat en Bep er tegenaan hing en hoe ze vertrouwd redeneerden als twee boezemvriendinnen. "Daar komt ze," zei Em en glimlachte. Een deur sloeg. Marijke sloeg, ondanks Gerda's vermaningen, altijd met deuren.
"Hallo dodden!" Daar was ze. Blond en rozig en mager als een stopnaald, het korte haar verward, de ogen lachend en blij. Een streek door Ems krullenbol:

“Zo Emmertje.” Een koele wang, die tegen Fies wang gevlijd werd: “Dag Fiekepieke!”
Een plof in een stoel, die kraakte. Lange, magere, beige benen, die zich uitstrekten. Armen boven het hoofd geheven.
“O, ik snak naar thee. En toast. Zo’n lekkere bruine, Fiek. Met véél boter. En ‘t biskwietje? Zàlig!”
“Wat ben je laat, kind,” zei Fie, die elke dag opnieuw bedacht, dat ze Marijke moest opvoeden.
“Em is al lang thuis.”
“Ik moest om vier uur blijven,” zei Marijke laconiek.
“En waarom dat?”
“Kees kon niet van mij scheiden,” zei Marijke en hapte in haar toast.
“Wie is Kees?,” vroeg Fie.
Maar Em, die beter met Marijkes school toestanden op de hoogte was en die er meer van genoot, wist, dat Kees de leraar in geschiedenis was.
“Wat had je uitgespookt?,” vroeg ze.
“Ik kon mijn jaartallen niet. Gewoon,” zei ze. “Mag ik nog zo’n bruine, Fie?”
“Maar kindje, je hebt toch gisteravond de héle avond zitten werken. Hoe komt het dan, dat je je jaartallen niet kende?”
Marijke, die zich de hele avond begraven had in een Biebboek, keek onschuldig op.
“Weet niet,” zei ze zoet.
“Je hebt natuurlijk gelezen. Rakker!,” zei Em.
“Ja, ook!”

Marijke genoot haar thee.
Fie, die de trekpot geheven had om Em nog eens te laven, fronste haar wenkbrauwen.
“Maar dan is het logisch dat je je jaartallen niet kende.”
“Ja, nogal wiedes,” bepeinsde Marijke. “Ik heb de dood aan jaartallen,” zei ze dan. “En ik kan ze toch niet onthouden, al zit ik er uren op te blokken. Dus!!”
‘Ik wil je toch helpen,” bood Em aan.
“Ja, weet ik. Maar ‘t geeft niks. De hele klas wou me helpen. Ze toeterden me allemaal voor!”
Marijke ging nog wat luier liggen.
“Ik verstond alles verkeerd, zeg. Ik zei, dat de Pacificatie van Gent in 1753 gesloten werd. ‘k Had geen notie gewoonweg. Weet jij wanneer de Pacificatie van Gent gesloten werd?”
En Marijke keek plotseling Fie aan. Die schudde haar hoofd. Ze lachte even.
“Geschiedenis was nooit mijn beste vak,” zei ze. “Nu, dan heb ik die gave van jou georven,” wist Marijke, Ze zweeg even. “Maar Kees dacht, dat ik ‘t er om dee. Toen heeft hij me gehouden tot vier uur. En tegen me gepreekt. Mag ik nog zo’n bruine? O, buiten de les is hij best geschikt. Ik mag hem wel,” zei Marijke.
Een klop op de deur. Dat was Bep, die om haar thee kwam.
“Gezellig is ‘t hier,” bromde Bep. Ze zei dat op elk uur van de dag, meer als gemakkelijk onderwerp van conversatie, dan uit lust om iets prettigs te zeggen. Marijke verlegde haar hoofd.
“Zeg, weet jij waar Mimi is?” Mimi was de trotse, aangebeden

poes.
“Die zit in de tuin van hullie,” zei Bep en wees Dennenheuvelwaarts. “Ik heb d’r over de schutting zien springen.”
“Hoe durft ze?,” vroeg Marijke. “Ik wou, dat ik die moed had!”
Marijke, die uit haar slaapkamerraam spiedde in de tuin van de buren, Marijke, die fantaseerde hoe ééns de poorten van Dennenheuvel zich voor haar zouden openen en hoe ze dan daar de geliefde en verwende dagelijkse bezoekster zou zijn.
Marijke, die zich zitten zag in de Hispano Suiza naast mevrouw, die nu nog hoog en ongenaakbaar was en een lorgnon om haar hals meetorste, en tegenover meneer, die fors en streng en weinig vriendelijk leek, maar ontdooien zou door haar - Marijkes vrolijkheid.
Bep, die met thee en toast gewapend zich omwendde, zei: “Zo’n beest staat voor niks.”
“Hè, roep d’r even,” vleide Marijke. “Hè toe, en breng d’r dan even hier.”
Even later hoorden ze Bep om het huis heen loeien:
“Mimi-i-i, Mimi-i-i!”
‘t Klonk als een duistere bedreiging.
“Met die stem jaagt ze ‘t beest in de hoogste boom van Dennenheuvel,” lachte Em.
“De engel!,” zuchtte Marijke. “Ik zal straks wel zelf gaan kijken. Mag ik nog zo’n bruine, Fie?”
“Als je maar eet straks. Spriet!”

“Hangt er van af. Wat eten we?”
“O lekker,” zei Fie.
“Geen bruine bonen met karnemelksepap of kapucijners met kippenvoer!”
“Hè, Marijke!,” strafte Fie, die ook boekweitgort menselijk eten vond.
“Maar wat eten we dan?”
“Bouillon met kaassneetjes...”
Marijke likte haar lippen af. “Kalfsvlees met doppers uit de weck en gebakken aardappeltjes en een vlaatje met kersen uit de weck toe.”
“Bless the weck,” zei Marijke hartgrondig. “Nou, eentje kan er nog wel bij, Fieke. Ik zal toch het menu wel alle eer aandoen.”
“Mimi-hie, Mimi-hie!,” klonk somber Beps roep.
“Nu ergert Dennenheuvel zich blauw,” zei Em.
En Fie - de theemuts over de trekpot trekkend, dan bleef de thee warm tot Gerda thuiskwam om zes uur - Fie zei: “Toe kindje, ga dan zelf even kijken. Geen gehoor, ‘t Lijkt wel een mistboei op zee.”
“Ik zal Bep eens spraakles geven.” Marijke stond op, rekte zich. “Zou ‘t in haar amandelen zitten? Of zou Bep de vrouw met de baard zijn? Wat denken jullie?”
“Ze is vast de vrouw met de baard,” wist Em.
“Nu, dan zit die nog in haar keel. Daar kan ze schatten mee verdienen later. Op kermissen. Maar ‘t is beroerd als je met zo’n geluid gestraft bent.”
“Doe wat om, Marijke.”

“Ja, mijn jas ligt toch nog in de keuken.” Marijke sloeg de deur dicht. Ze keken mekaar even aan, Fie en Emmy. Ze lachten even. allebei, vertederd. Ze zagen de neergegooide jas op de keukentafel en de muts er boven op en de tas in de hoek bij het fornuis.
Zo slordig als Marijke was, nee, niet te geloven, dacht Fie. Ik geloof wel, dat Gerda gelijk heeft. We zijn te zwak voor Marijke.
“Och, laat haar toch, de snijboon,” zei Em, die voor alle kinderen en voor al haar kleuters een wijde, onverstandige moederliefde had.
“Ik ga voor ons potje zorgen.” Fie roerde even in de haard. “Als je nog thee wilt, schenk jij je dan zelf in?”
“Goed hoor.” Em legde haar handen achter haar hoofd. Ze zag de vlammen in de haard verspringen. Ze dacht aan de mail volgende week, die een brief van Frits zou brengen. Ze draaide het dunne, gouden bandje, de ring van Frits om haar vingers heen en weer. Vijf maanden pas, dat hij weg was. Nog achttien maanden voor ze naar hem toe kon gaan. Indonesië was zo ver en onwezenlijk. Ze tuurde in het vuur. Ze zou zich moeten losscheuren van Fie en Marijke. Gerda? Och, Gerda zou koel en onaangedaan zijn als ze trouwde en naar Indonesië trok. Maar Frits... Ze zag opeens voor zich zijn donkere haar, zijn zwarte ogen - “Zeg, jij lijkt op hem.” had Marijke geroepen, toen Frits voor het eerst de huiselijke kring was binnengeleid - nee, Frits zou ze volgen tot het einde der aarde. Zelfs als ze wist, dat ze voor jaren zou weggaan van Fie

en Marijke. Ze huiverde even. Ze dacht, hoe heerlijk het zou zijn als Frits een betrekking had hier in Hilversum. Hoe ze dan genoeglijk samen in Zonnehoekje zouden trekken. De twee kamers boven waren daarvoor gewoonweg geknipt. Ze droomde door over de lange winteravonden, als de gordijnen waren dichtgeschoven en ze allen om de haard zouden zitten. Fie met haar handwerk en zij met een boek en Frits - Frits zou fantaseren aan de piano of voorlezen - ja, voorlezen misschien. En Marijke, die kwam binnen geploft met de bekende woorden: "Zeg, één van jullie, overhoor me even. Ik ken er geen klap van."
Ze hoorde hoe Bep door de hal liep. Gerinkel van borden. Bep ging tafeldekken in de eetkamer, die aan de andere kant van de hal lag. Bep, in een zwart japonnetje met een witte schort, waarin ze zich zo'n echte rijkelui 's dienstbode vond en waarin ze zich zelfs mildere gebaren aanschafte.
Het tuinhekje klapte open, klapte dicht. Het grint knerpte onder een fiets, die rustig werd voortgeduwd. Dat was Gerda, die thuis kwam. Gerda, op een kantoor in Amsterdam, pakte altijd de trein van 5.10 uur en om zes uur klapte het hekje. Als een klok was Gerda, die nooit van slag was, nooit voor- of achterliep, maar regelmatig en prompt de minuten aftikte. De fiets werd in de schuur gereden, de schuur op slot gedaan en in de keuken onder het leitje van Bep, met de hanenpoten: aardappelen 45 cent - boter 230 - vis 110 - hing Gerda de sleutel op. Marijke liet de sleutel slingeren, hier en overal. Zij, Em, ook. Ja, niet te pas kwam dat van een onderwijzeres, die

de jeugd moest voorgaan in netheid en orde. Maar Fieke en Gerda hingen de sleutel op de spijker onder het leitje van Bep. Gerda kwam binnen. Ze was groot en fors en blond als Marijke. Ze keek koel en wat afwerend en haar mondhoeken trokken spoedig misprijzend naar beneden.
"Daaaag," zei Em.
"Dag," zei Gerda. "Foei, wat heb je 't hier warm. Waarom stook je die haard zo geweldig? 't Is om te stikken."
Ik stook helemaal niet geweldig. Die haard ontwikkelt verborgen krachten. O nee, Fie heeft er in gepookt," bekende Em.
"Waar is dat voor nodig?," vroeg Gerda. "Ik zal de deur maar open zetten Dan trekt er nog wat warmte in de hal."
"Wel ja," riep Em gemoedelijk.
Gerda keek naar de theepot. "Is er nog thee?" Dat vroeg ze elke avond. En elke avond was er nog thee.
"Wil je nog wat toast? Dan rooster ik wel even."
"Nee, dank je. We gaan toch zo eten."
Em dacht, dat ze altijd een gevoel had, alsof Gerda een vrij lastige visite was, waarvoor ze zich moest uitsloven. Gerda schoof een stoel weg van de haard, knipte het grote licht aan, ze hield niet van schemeren, zette zich neer met haar thee.
Een stem in de hal vleide: "Wat wil je dan, Miempie? Zoete Miempie-Piempie! Miempie aanstonds kalfsvlees?"
Gerda draaide zich om. In de deur stond Marijke. Haar ogen lachten boven een onverschillige, trotse kattenkop. "Zeg Marijke, doe alsjeblieft niet zo weeïg met dat beest."

“Och Miempie-Piempie,” zong Marijke. “Miempie helemaal allenig in de tuin van de toute buren geklòmd?”
Em schudde. De schooier, ze dééd het er weer om.
“Marijke,” wees Gerda terecht. “Zet dat beest neer en was je handen. En schuier je haar.”
“Alsjeblieft,” zei Marijke. Ze salueerde. Nooit sprak Marijke zo slordig en nooit verbasterde ze zó schandelijk haar woorden, dan wanneer Gerda aanwezig was. Eens, door Fie hierover onderhouden, had ze kalmweg bekend: “Nou ja, Gerda heeft een verkeerde invloed op me, net precies als wanneer je Mimi de verkeerde kant opstrijkt. Dan vliegen de vonken er af. Ik kan er niks aan doen, Fiekepieke.”
Mimi, neergezet, rekte zich uit op de wit-en-oranje mat, wandelde weg, de staart in de lucht.
Gerda schudde haar hoofd. Marijke tolde even rond op haar gummihak, die ze steeds draaibaar wenste.
Toen verscheen Bep in de hal. En met een grafstem kondigde ze aan: “Of de dames komme eten. De boljon staat op tafel.”

II

“Zeg Em! Emmertje!,” gilde Marijke. “Em, waar zit je? Een brief van je vrijer. Een brief van je vrijhijer!” In de keuken trappelde Bep van puur plezier.
“Maar Marijke dan toch,” bestrafte Fie, die de deur van de zitkamer, waar ze huiselijk zat te kousen stoppen, opendeed. “Denk een beetje om Gerda,” voegde ze er zacht aan toe.
“Waar zit die?,” wou Marijke weten.
Maar boven gingen al twee deuren open. Twee hoofden verschenen over de balustrade. Gerda en Em. Marijke woei met de brief.
“Een brief van je vrijer,” zei ze nog eens ten derde male. “Ik heb de post opgepikt op zijn ronde. Een mooie zin.” Ze blikte tevreden omhoog.
“Wil je alsjeblieft niet zo schreeuwen?,” verzocht Gerda.
“Ik ben uitgeraasd,” bekende Marijke.
“Wat?”
“Ik ben uitgeraasd,” schreeuwde Marijke naar boven.
Gerda haalde haar schouders op. Maar Em was al naar

beneden gerend, had het dierbare document gered uit Marijkes vingers en was naar boven gesneld naar haar eigen kamer. Zacht had ze de deur op slot gedaan. Met de brief van Frits moest ze alleen zijn. Het was zaterdagmiddag. Een grijze, mistige begin-maart-dag.
"Is er al thee, Fieke?," vroeg Marijke.
"Ja, direct. Waar zwerf je toch de hele middag rond, kind?"
"O, ik heb fijn gefietst met Lous van der Palm. We zijn naar Bussum geweest."
"Kind, in dit nare weer?"
"O, 't was fijn," zei Marijke, die alle weersgesteldheden even hard apprecieerde. Marijke nestelde zich in de bank voor de erker en bouwde de kussens om zich heen.
"O zeg, ik heb een nieuwtje," zei ze dan.
Marijke had altijd nieuwtjes. Waar ze haar wijsheden vandaan haalde wist geen sterveling. Ze liet zich daarover trouwens ook nooit uit. Maar ze wist alles, van de leeftijd der dochters aan de overkant af, tot de verjaardag van het jongste zoontje van de bakker toe. En van alle ziekten in een straal van een half uur in de omtrek, wist ze het ontstaan en het dagelijks verloop. "O ja, wat dan?"
"Zeg Fieke, wat zie je er leuk uit zo onder die schemerlamp," zei ze opeens.
"Ik? Mal kind." Fie lachte wat verlegen.
"Ja, die lamp geeft je 'n rooie gloed. Leuk. Als ik op vrijersleeftijd kom, ga ik onder die lamp zitten."
"Dat zou ik stellig doen," ried Fie. En bedacht dan, hoe ze

Marijke goed wilde opvoeden. Dan was het gepaste antwoord geweest: “Maar Marijke, dat mag je niet zeggen...” of: “Over die dingen moet een meisje niet spreken, Marijke.”
“Ja,” zei ze, onbewust van Fies bespiegeling. “Ma Das krijgt een meneer in huis.”
Ma Das was de vinnige dame van schuin aan de overkant, die onwaarschijnlijk gekrulde kortgeknipte lokken droeg, oranje of knalrode hoeden en ‘s winters en ‘s zomers een jas met bont. Ma Das droeg verder schoenen met hoge hakken en korte rokken. Kind Das was een jongere en vinniger editie, die veel voor het raam hing en rookte.
“Nee,” zei Fie ongelovig. “Kind, hoe weet je dat?”
Marijke zag de vraag voorbij. “‘t Is zo,” Ze knikte. “Hij komt morgen al. Ik ben benieuwd wat het voor een kwibus is.”
“Wat kan het je schelen.” vond Fie.
“Natuurlijk kan het me een hoop schelen, ‘t Is weer es wat anders. Zou ik hem moeten waarschuwen voor Cora Das?”
Marijke sprak het uit als Corádas. alsof het een welluidende Spaanse plaatsnaam was.
“Marijke, in vredesnaam, doe geen malle dingen,” drong Fie, die opeens wist, dat Marijke tot alles in staat was.
“Wat wou ze nu weer doen?,” vroeg Gerda, die binnenkwam.
“Och niets,” weerde Fie af. En ze hoofdschudden achter Gerda’s rug tegen Marijke.
Maar die zei onversaagd: “Ma Das krijgt een meneer in huis en ik dacht, dat het wel wat zou zijn voor Corádas.”
“Kind, waar jij toch al niet over denkt.”

Gerda keek wrevelig. “Heb jij niets anders aan je hoofd dan altijd weer zo iets onwijs?”
“Nou alsjeblieft!” Marijke klapte haar hakken tegen elkaar. “Je zou schrikken van alles wat ik aan mijn hoofd heb. Het hele Henegouwse Huis op ‘t ogenblik, en half Afrika, en de Franse subjonctief, en de Engelse onregelmatige werkwoorden.”
“Ja, spaar me!,” verzocht Gerda.
“En die meneer kan er nog best bij,” verzekerde Marijke. “‘k Ben dood benieuwd hoe hij er zal uitzien. Misschien heb-ie wel een baard.”
“Heb-ie?,” corrigeerde Gerda.
“Heeft ie,” verbeterde Marijke. “Stel je voor, dat hij een baard heb -heeft.” Fie schudde haar hoofd. “Of een sik, of een kaal hoofd. Of een bril. Of een lorgnet. Of maar twee vingers aan zijn linkerhand. Of een auto! Stel je voor, ‘n auto!,” zuchtte Marijke. “En daar kom ik vast in, dat voel ik.”
Het was even stil. Het theewater suisde.
“Nou ja, ma Das zal hem wel inpikken,” zei Marijke somber. En met een forse ruk trok ze de overgordijnen dicht.
“Doe me een plezier,” begon Gerda al - maar toen kwam Em binnen. Em met een afwezige blik in haar ogen en een kleur op haar zuidelijke wangen.
“Goed nieuws van Frits?,” vroeg Fie.
“Ja. O ja. Hij zal... hij maakt wel gauw promotie, denk ik.”
Marijke, nu op de divan neergezegen, riep: “O leuk. Heb ik altijd wel gedacht. Zeg Em, weet je dat ma Das een meneer in huis krijgt?”

“Nee,” zei Em onverschillig.
“Ja. Hij komt morgen al. Wat zal Coràdas zich uitsloven.”
“O ja?,” zei Em. Duizenden mijlen ver waren haar gedachten. En Marijke, haar hoofd wroetend in het kussen met de pauw, bepeinsde: “Zeg, wat ‘n strop voor Dennenheuvel.”
“Wat nu weer?,” vroeg Gerda geërgerd.
“Nu. De meneer van ma Das. Stel je voor, wij binne al nietige wurmen” -ze knipoogde legen Gerda - “maar ma Das hoort helemaal niet hier in de laan bij Dennenheuvel thuis. Had ze maar een verrolbaar huis. Dan zou ze zich wegrollen. Naar het Spaanderswoud of zo. Zeg, konden wij dat maar!” Ze keek zegevierend rond.
“Zeg kinders, dan woonde ik de ene week in Hilversum en de volgende week rolde ik me naar Den Haag.”
“Spaar me,” zuchtte Gerda. “Heb je geen werk?”
“Bendes en bendes. Ik gaan al naar boven. Ja, ik ga al,” zei Marijke zoet. De meneer aan de overkant was er. Marijke had de hele zondag voor het raam gespied. Hij was een lange, magere jongeman, die op de fiets van het station was gekomen.
“Dus géén auto,” zuchtte Marijke. “En hij is spichtig. Wat zou hij uitspoken voor de kost?”
“Nu, dat zul jij eerder weten dan wij,” verzekerde Em, die zich altijd tranen lachte om Marijkes uitgebreide wetenschap.
“Je stijft er haar in op deze manier,” bromde Gerda, die Marijkes nieuwsgierigheid burgerlijk vond.
Maar een week later kwam Marijke op een zaterdagmiddag

thuis, jubelend: “Zeg, ik weet wat hij doet. En ik weet hoe hij heet.” - Gerda was er niet, dus Marijke sprak keurig. - “En ik weet hoe oud hij is.”
“Wie?,” vroeg Fie, die in de keuken bezig was beslag voor pannenkoeken te maken. “Doe de deur dicht, Spriet.”
Marijke keilde de deur met haar hak in het slot, viel over de keukentafel en stak haar vinger in ‘t beslag.
“Kind dan toch,” bestrafte Fie. “Hè toe, doe niet zo vies asjeblieft.”
“Vies? ‘k Heb een schone vinger. Tenminste, gaat nogal.” Marijke likte haar vinger af. “Hij is vijfendertig,” zei ze.
Marijke wees theatraal in de richting van ma Das. “Die daar. Hij is vijfendertig jaar en aan de fabriek van Honig, je weet wel. Bedrijfsleider geloof ik. En hij heet Michiel Ravesteyn.”
“Hoe is ‘ie?”
“Kolossaal, ‘t Zou me niets verwonderen, als je ook wist wat hij verdiende.”
“O, dat vis ik wel uit. Wil je ‘t graag weten?”
“Bewaar me. Nee, natuurlijk niet. Ik hoonde je maar.”
“O, was dat honen? Niks lief van je, Fieke. En ik, die al mijn best doe om je aangenaam bezig te houden.”
“Noem je dat aangenaam bezighouden?”
“Ja natuurlijk. Ik breng een beetje afwisseling in je leven. En die man komt hier in huis,” zei Marijke.
“Maar Sprie-iet!,” gilde Fie haast en ze liet de beslaglepel zinken. Ze zag in een plotseling visioen Marijke reeds slaags met ma Das om de vijfendertigjarige - ja, ma Das zou

natuurlijk zeggen - 'paying guest'."
"O, ik bedoel niet in huis," weerde Marijke af. "'k Bedoel op bezoek. Voor je 't weet zit hij in de grote stoel in de zitkamer."
"Nee, ik hoop het niet," zei Fie hartgrondig.
"En ik hoop het wel."
Ze hoorden het hekje klappen. Gerda en Em, die gewandeld hadden, kwamen thuis.
"Toe, zeg nu niets," verzocht Fie. Maar Marijke was de hal al in. "Hallo! Zeg, ik weet hoe die meneer heet, je moet raaien, Gerda. Ik zal een lied voor je zingen:

In blauw geruite kiel. Draaide hij aan 't grote wiel, De ga-a-a-a-anse dag. Maar Michieltjes jongenshart...

"Weet je 't, Gerda?"
Gerda draaide zich naar Emmy. "Waarover heeft dat kind het?"
"Natuurlijk over de meneer bij ma Das," zuchtte Em, die meer ontboezemingen had moeten aanhoren in de afgelopen week."
"Het interesseert me niets hoe hij heet. Al heette hij Michiel," zei Gerda, toch schijnbaar onbewust door Marijkes lied geïnspireerd. Marijke danste in 't rond.
"Maar zo heet hij ook. Hij heet Michieltje. Michiel Ravesteyn. En hij is..."
"Ja, dat kan me hoegenaamd niets schelen." Gerda liep de

trap op naar boven.
En Marijke vuurde haar schot af: “Zeg Ems, ik ging straks bij de bakker...”
Gerda hield halt. Ze trok haar wenkbrauwen op. “Wat zeg je, Marijke?”
“Ik stond straks bij de bakker,” verbeterde Marijke zoet en Em schudde haar even door elkaar.
“Wat moet ik je doen, klein beest!”
“Niets. Och toete Miempie-Piempie,” gilde Marijke en viel letterlijk over Mimi heen, die bedaard de trap afkwam.
“Miempie lekkere mui huisjes gevangd? Wat ‘n engel, hè?,” zei Marijke, opblikkend vanaf de tweede traptree naar Em, die voor de hal-spiegel haar krullerige pruik opkamde.
“Ik heb nog nooit zo’n koele kat gezien,” zei Em onverschillig. Boven in haar kamer dacht Gerda, hoe verkeerd Marijke werd aangepakt. Fie en Em waren veel te toegeeflijk, die verwenden haar en, het ergste van al - die lachten om haar nonsens. Ze stijfden haar in ‘t kwaad. Marijke zou onuitstaanbaar worden als ze zo doorging. Onuitstaanbaar! Ze zou haar toch flinker gaan aanpakken. Ze kon met haar gaan fietsen zaterdagsmiddags of zondags nu het voorjaar kwam en dan ernstig met haar praten. Wisten zij eigenlijk wel, waar het kind zwierf, zo’n hele zondag?
Gerda ging voor het raam staan en keek uit in de laan, die nu zo koel en winters leek. In de verte zag ze tussen de bomen door de hei. Ze dacht er aan, hoe ze altijd vanuit haar kamertje deze heerlijke doorkijk op de hei had gekend. Ze

was nu achtentwintig jaar en ze had opeens het gevoel, alsof ze over achtentwintig jaar hier nog in ditzelfde kamertje zou staan. En door al die jaren heen zou ze de hei zien wisselen van grijs tot bruin en van bruin tot paars en lila. Gerda zuchtte. Ze streek over haar voorhoofd. Nog al die jaren op kantoor, 's morgens naar Amsterdam met de trein van 8.02, 's avonds terug met 5.10. Nog al die jaren boeken bijhouden op hetzelfde kantoor en dikker worden en rimpelig en grijs. Ze beet haar tanden op elkaar. Zou ze dat ooit kunnen? Ze hoorde beneden Marijke zingen. Marijke met haar jonge, aandoenlijk-lieve, frisse stem:
"Zit ik 's avonds ten heerde, dan stook ik het vuur Want daar buiten 'als 't donkert, wordt 't grillig en guur Mij ter zijde zit ook de zorgende vrouw... "
Gerda zag het vuur, en de man, die het stookte, en de zorgende vrouw, die naast hem zat, en de kinderen, die 'rond haar zaten in 't hoekje der schouw'. En ze sloot haar ogen, want het deed pijn dit te zien. Maar toen ze later Marijke in de eetkamer over de tafel zag hangen, terwijl Bep de messen leggers neerlegde en de servetten, en kwistig lepels strooide op het buffet, en ze hoorde de conversatie:
"En toen zei ik tegen die vent: 'Zeg, ben je helemaal gek. vijfendertig centen voor een koolraap?' En toen zei die: 'Maar wat wil je d'r dan voor een, liefje'?"
Marijke: "O Bep, zei hij liefie? Hij is getrouwd en hij heeft acht telgen."
Toen riep Gerda bits: "Marijke, kom hier. Laat Bep

tafeldekken en ga piano studeren. Of aan je werk. Je weet, dat ik het niet hebben wil, dat je altijd bij Bep omhangt."
En Marijke zei:"Jewèl."
Op een middag om twaalf uur kwam Marijke uit school hobbelend op een lege fietsband. Dat was niets bijzonders, want Marijkes banden waren in de regel meer lek dan heel, omdat ze over en door alles heen reed, met 't gevolg, dat al de scherven van Hilversums straten zich in haar banden schenen te verzamelen. Bep plakte 's avonds de gaatjes en scheurtjes met meer trouw dan beleid en een paar dagen ging dan alles weer goed, tot 'het lor', zoals Marijke zei, dan opeens weer leeg stond in 't fietsenhok van school. Marijke trapte, stuurde met één hand, haar boekentas onder de andere arm gekneld en hobbelde. Toen zag ze achter zich aankomen de meneer van ma Das. In een ommezien had ze het drama in scène gezet. Marijke blikte om naar haar achterband, alsof ze nu pas ontdekte, dat die verdacht deed, slierde met haar benen over de grond, stapte af, gooide boekentas en fiets tegen een boom en zette haar duim op de achterband. Ja, die was leeg. Ze legde een wanhopige uitdrukking in haar ogen, keek om zich heen. Was er dan niemand, die haar kon helpen? Nu was de meneer van ma Das vlak bij haar. En warempel, hij liep er in. Marijke had kunnen juichen!
"Mankeert er wat aan de fiets?" Een hoed, die gelicht werd van pikzwart haar.
"Tja, de achterband schijnt lek te zijn," zei Marijke. "Mag ik eens even zien?"

“O, heel graag, meneer.”
De meneer van ma Das zette ook zijn duim op de achterband, die er in wegzonk, tot aan de velg. Er zit helemaal geen lucht meer in.”
“Nee,” aarzelde Marijke.
“Zo kun je onmogelijk fietsen. Woon je hier dichtbij?” Ik woon vlak tegenover u.”
De mijnheer monsterde Marijke. Ja, dat kind had hij wel eens gezien.
Marijke dacht: Hij heeft leuke, grijze ogen. Hij is wel knap ook. Alleen wat mager. Maar hij kan nog best opdikken.
“Zal ik eens proberen of ik hem nog kan oppompen?,” vroeg hij.
“O, alstublieft, meneer,” zei Marijke vals. Ze wist, dat er aan die band geen oppompen meer mogelijk was.
De meneer pompte. Marijke hield de fiets, die steeds van de boom weggleed, vast.
“Lukt het?,” vroeg ze.
“Nee, helemaal niet. Je zult moeten lopen. Je kunt er zo niet op rijden.”
“O, maar ik wel.”
“Dat kun je niet doen. Weet je wel, dat het heel slecht voor je banden is?”
“Voor deze banden niet,” zei Marijke. “Ik fiets wel.” Ze stapten gelijk op.
“Dan kunnen we ook wel samen naar huis rijden,” zei de meneer.

“Ja graag,” zei Marijke en had de voet al op de trappers. Ze dacht: Als Gerda me zag. O, om te loeien! Marijke hobbelde vervaarlijk.
“Kind, je vernielt die fiets,” zei de meneer. “Weet je wat je doet? Klim achter op mijn bagagedrager, dan neem ik dat vehikel wel aan de hand.”
“O fijn!,” juichte Marijke. “Zouden we... geen doodval doen?”
“Als je maar stil zit.”
“Ik zit als een rots. En ik leg mijn armen wel om uw middel.”
“Ga je gang maar,” zei de meneer.
En zo geviel het, dat Marijke, teder de dunne taille van de meneer omklemmend, de laan inreed en alle kanten uitspiedde of ze haar wel zagen. De boekentas rustte tegen zijn borst, de fiets met de onfortuinlijke lege band slingerde naast hen. Fieke zag ze nergens, maar Corádas zat voor het raam en rookte, wendde meteen haar hoofd om naar iemand die in de kamer zat en zei iets. Nu verscheen ook ma Das voor het raam en keek venijnig naar de idylle op de fiets.
“Lekker,” gnoof Marijke. De chauffeur van Dennenheuvel maakte de Hispano schoon voor de garage. Die keek even op en spoot weer verder. Voor hem was een fiets een te onaanzienlijk vervoermiddel.
Voor het hek van ‘t Zonnehoekje sprong Marijke van de bagagedrager met zo’n vaart, dat de meneer even gevaarlijk heen en weer slingerde. Hij sprong er ook af.
“Dank u wel, meneer,” zong Marijke. “Nu ben ik toch

behouden thuisgekomen."
Hij keek even naar haar lang-uitgegroeide benen en haar zwaaiende armen. 'n Leuk kind leek het. "Wat doe je nu met je fiets?"
"Ik zal 'm proberen te plakken," zei Marijke.
"Kun je dat?"
"Nee, niet zo goed." Tintelende ogen werden neergeslagen, daar had je de aanleiding al voor een bezoek. En ze had het niet eens gevraagd.
"Zal ik hem voor je plakken?"
"O meneer! Als u wilt?"
"Zal ik hem dan nu meteen maar meenemen?"
"Nééé!," kreet Marijke haast, die haar plan zag vervliegen. "Ik moet er nog op naar school vanmiddag."
Nu lachte de meneer. Wat een type, dacht hij. Maar hij zei: "Dat is niet mogelijk. Je kunt op die fiets niet meer voort."
"Ik kan hem toch flink oppompen. En als het niet lukt, neem ik de kar van mijn zuster." Marijke gilde inwendig van pret.
"Wanneer zal ik hem dan komen halen? Vanavond?"
"Ja, alstublieft. En u kunt hem best bij ons in de keuken plakken. Op kranten," zei Marijke netjes. "Solutie hebben we. Tubes vol."
"Best. Om acht uur?"
"Top," zei Marijke. Ze keek Daswaarts. "Ja dodden! Kijk maar. Hij komt bij ons vanavond. En als hij er een keer geweest is, wil hij nooit meer weg.
Een bas-hoest klonk boven uit het raam van Gerda's

slaapkamer. Daar stond Bep en zwaaide een gele stofdoek uit. Ze hoestte veelbetekenend. Marijke zwaaide met haar boekentas naar Bep. De meneer lichtte zijn hoed.
“Tot vanavond dan.”
“Ja meneer. En ik dank u nog wel voor de redding,” zei Marijke.
Twee hekjes die dichtklapten. Grint dat knerpte. En Marijke, die de keuken, waar Fie de koffie filtreerde, binnenviel met de opgewonden, raadselachtige woorden:
“Zeg, vanavond komt hij, Fiek, mijn fiets plakken. En ik heb bij hem op de bagagedrager gezeten. En hij ziet er wat leuk uit van dichtbij.”
Natuurlijk vroeg Fie: “Kind, wat raaskal je!”
“Ik raaskal niet.” Marijke keek meteen beledigd. “Hij komt vanavond om acht uur. En hij plakt mijn fiets in de keuken. Op kranten.” Dit ter aanmoediging. “Nu, wat heb ik gezegd?”
“Maar wie dan?,” vroeg Fie haast wanhopig. “Over wie heb je ‘t toch?”
“Over Michieltje natuurlijk,” zei Marijke. “Stel je voor, over wie anders?”
En fluitend, ondanks alle verboden, stormde ze de trap op naar een hevig meelevende Bep.

III

Er hing in de klas een zeurige stilte. Mijnheer Croeze voor het bord was uitvoerig aan het betogen, waarom hoek a en hoek b in deze speciale driehoeken even groot waren. De kinderen keken naar het bord met strakke ogen, alsof hun aandacht volkomen in beslag genomen werd door dit bijzondere feit. Marijke, die zich niet eens een houding wou

geven alsof hoeken a en b haar interesseerden, schreef op een bladzij van haar meetkundeschrift, waar een vurige rode 4 haar schamele meetkunde les hatelijk demonstreerde, gedachteloos met mooie krullen: Michiel Ravesteyn - Michiel Ravesteyn - Chiel Ravesteyn - M.J. Ravesteyn. Hij heette Michiel Johannes, dat wist Marijke de eerste dag van het banden plakken al.
"Wat doe je toch?," zei Lous van der Palm, die naast haar zat. "Zeg. Croeze kijkt naar je."
Marijke blikte onschuldig omhoog in de lorgnet glazen van mijnheer Croeze, die opgehouden was met betogen, het krijt in zijn hand dwaas geheven.
"Je hebt er toch je aandacht wel bij, Marijke?"
"Jawel meneer," zei Marijke braaf.
"Denk er aan, dat ik jullie vanavond dergelijke vraagstukken thuis te behandelen geef. Als je dus nu niet oplet, zul je daar spijt van hebben." Mijnheer Croeze wachtte en Marijke, die dacht dat dit een tirade voor het bestwil van de hele klas was, kauwde op haar potlood en zweeg. "Wat zei je, Marijke?"
"Niets meneer," zei Marijke zoet.
"Maar ik zei iets tegen jou. Dan kun je me behoorlijk antwoord geven." Croezes stem, die van laag plotseling naar falsetto kon uitschieten, schoot de hoogte in.
"Ja meneer," prevelde Marijke verveeld.
"Wat zei ik dan zopas?" Croeze liet het krijt uit zijn vingers glijden, scheen dit niet eens te merken.
"Uw krijt valt," wees Marijke. "U zei, dat het voor ons bestwil

is als we opletten."
"Raap eens op," wees Croeze naar Dolf Huizinga, die vooraan zat. Dan, zijn lorgnet glazen weer wendend naar Marijke: "Juist, dat zei ik. En ik verwacht dus van jou dat je attent bent. En dat je niet zit te bladeren in je schrift. Zó schitterend is je meetkunde niet, dat jij je dat kunt veroorloven."
"Nee meneer," zei Marijke. "Goed. We gaan verder."
Marijke zuchtte zo hartgrondig, dat Lous grinnikte.
"Hoe gaat het met Michieltje?," vroeg ze zonder haar lippen te bewegen.
Ze had Marijkes krullen in het meetkundeschrift ontcijferd.
"O, hij zit om de andere avond bij ons," antwoordde Marijke op dezelfde manier.
"Zeg, zou het nog wat worden?"
Marijke spitste haar lippen. "Hm. weet niet. Hij is me te broederlijk."
"Misschien wacht hij wel op jou."
"Ja, daar heb je best kans op," zei Marijke bescheiden.
"Ik ken een familie in Baarn," zei Lous, "van zeven zusters en één broer. De oudste zuster is veertig, geloof ik. Nu, die broer nam 's een vriend mee, die uit Indonesië over was." Ze keek naar het bord, waarop mijnheer Croeze een nieuwe wanstaltige tekening had neergegooid. "Snap jij wat van alles wat Croeze vertelt?"
"Och nee, hij doet het toch voor zijn eigen plezier. Vooruit nu."

“Nu, die vriend, hij was geloof ik ook zo’n jaar of veertig, werd verwend. Verschrikkelijk. En alle zusters dachten natuurlijk, dat hij om haar kwam.”
“Ja natuurlijk. En?”
“En hij verloofde zich met de jongste, die zeventien was en net van de h.b.s,” zei Lous met klem. “Ze is nu al lang getrouwd en naar Indonesië.” Marijke tuurde peinzend naar het bord.
Stel je voor, dat dat haar overkwam. Ze was nog wel pas vijftien en ze had dus nog een paar jaar de tijd, maar stel je voor. dat Michieltje op haar zou willen wachten... ze zouden heerlijk in ‘t Zonnehoekje intrekken, gezellig bij Fieke. En dan, zalig, met zeventien jaar geen school meer en niet meer blokken voor rapporten en geen ellendig kantoor, zo als Gerda had en...
“Wat heb ik gezegd. Marijke?”
Met een plof kwam Marijke op de aarde terug. Ze schopte Lous, die prevelde: “Iets van de basis, geloof ik.”
“U zei, dat de basis van die driehoek...” En Marijke hield haar hoofd schuin naar Jan Smit, die achter haar zat - “u zei, dat de basis van die driehoek...” Ze trapte achteruit naar Jan Smit, die, met een kleur van teleurstelling, zweeg als het graf. Hij had Marijke wel graag het hele meet kundeboek voorgezegd, als hij het maar geweten had. - “Dat de basis van die driehoek...,” herhaalde Marijke nu ten derde male wanhopig.
“Nu ja, je weet er natuurlijk weer niets van af. Je zat te slapen. Je kunt vanavond vijf extra opgaven van me krijgen.”

Croeze zei dat altijd, vond Marijke, alsof hij vlotweg vijf gebakjes of iets anders plezierigs aanbood. En ze keek verwijtend achterom naar Jan Smit, die haar dit had aangedaan.
Ik wist het zelf niet. Waarachtig niet. Zeg. Dat weet je toch wel. Ik wil best die vijf opgaven voor je maken, vanavond," blies Jan Smit in haar nek.
Marijke glimlachte naar hem. "Dank je wel, hoor. Dat doet mijn zuster wel."
En terwijl ze nu een nieuwe, zwierige Marijke Ravesteyn-Bovenkamp neerkladde in het meetkundeschrift, bedacht ze, hoe Ems natuurlijk vanavond alles wel zou willen uitleggen en Em deed het tien keer beter dan Croeze.
Maar 's avonds, toen Marijke in de eetkamer met veel vertoon van ijver haar schriften en boeken had uitgestald en niet van plan was om naar Em te snellen en te smeken om hulp, klapte het hekje open en dicht. Marijke stond al voor het raam. Daar had je warempel Michieltje. En gisteravond was hij pas geweest. Zou hij al niet meer één dag buiten haar kunnen? Dat leek hoopvol. Vóórdat Bep. Die in de keuken gelijk een jazzband met pannen rinkelde, bij de voordeur kon wezen, had Marijke die al opengerukt.
"Hallo!"
"Zo Marijke, je hebt een inktvlek op je neus."
Marijke wreef even langs haar neus. Dit klonk niet erg aanbiddend.
"Ik ben aan 't werk," zei ze somber, "ik bedoel, ik was aan 't

werk. Wat heb je een mooi overhemd aan, Chiel."
"Och, mal kind," zei die.
"Nee, heus. Ik meen het. Ik vind dat beige streepje beeldig. Béélderig! En die das kleurt er prachtig bij."
"Ja, ik heb me ter ere van jou zo schoon uitgedost," zei Chiel, terwijl hij met een tevreden gezicht in de hal rondkeek, waar nu - het was begin mei - de gele en rode tulpen stonden in een groene pullen waar de kussens en de oranje mat eens zo fleurig leken.
Marijke voelde een blos naar haar hals klimmen. Gek, dacht ze. Ze was nooit een blozerig type geweest. Maar nu, vanmorgen, dat malle verhaal van Lous. Ze bukte zich om de vlammen te verbergen.
"En wat een prachtsokken, Chiel. Ook met een beige streepje."
"Je houdt me toch niet voor de mal, hoop ik?"
"Nee, waarom zou ik?," zei Marijke verschrikt. "Ik méén het. Dan mag ik het toch wel zeggen zeker?"
"'k Ben alleen bang, dat je me ijdel zult maken." Zijn grijze ogen lachten. "Ja, daar heb ik aanleg voor."
"Och kom." Marijke gooide de deur van de zitkamer open. "Heb je lekker gegeten bij ma Das?"
"Heerlijk. Doppers uit de bus."
"Aboe. Mocht wat. Hier kun je ze vers krijgen. Met kalfsoesters. Waarom kom je niet bij ons eten?"
"Als je zuster me uitnodigt..."
"O, dat hoeft niet. Dat doe ik wel. Zeg Fieke, Chiel komt

zondag bij ons eten," zei Marijke en sprong de zitkamer binnen. "Dat is wel goed, hè? En dan eten we montagne russe toe. Ja, hè Fieke? Hou je daarvan, Chiel?"
"Als jij er maar van houdt."
Langs Marijke keken Chiel en Fie elkaar aan. Ze lachten allebei.
"Zeg, die uitnodiging van haar is niet van kracht, hoor! Maar het is wel leuk, als je zondag bij ons komt eten," zei Fie. En ze dacht er aan, hoe ze dan zondag een echt gezellig dinertje voor elkaar zou boksen. Dat was een uitdrukking van Marijke. Onwillekeurig nam ze de taal van Marijke over, die Gerda zo sterk afkeurde.
Chiel zakte neer in de grote stoel, zoals Marijke enige maanden geleden voorspeld had en die Marijke zelf al hulpvaardig aanschoof. "Ik kom eigenlijk vragen of jullie wat boeken voor me hebben. Ik zag hier laatst in de boekenkast staan: short History of the World' van Wells. Mag ik dat hebben?"
Marijke was al bij de lage boekenkast neergeknield.
Wat een hulpvaardigheid, dacht Fie. Zo is ze anders ook niet, onze Spriet.
Hier heb je 't, Chiel. Wou je ook nog een boek van Hergesheimer? Dat heb ik hier. 'The three black Pennies'. Wel goed, hè Fieke. Dat zei je tenminste tegen Em."
'Mag ik eens kijken?" Ze stond naast zijn stoel. Ze zag hoe glad zijn haar achterover geborsteld was, alle haartjes keurig naast elkaar gelegd. Stel je voor dat ze er eens overheen aaide.

Zou hij dan opschrikken en opvliegen van zijn stoel? Of zou hij naar haar opkijken en lachen met de vlammetjes in zijn ogen? Nou, ze waagde 't er maar niet op.
"Thee, Chiel?" Fies rustige stem verbrak Marijkes fantasie. Marijke plofte neer op de divan, veerde weer omhoog. Leuk zag Fie er uit in de shantung jurk met korenblauw. Marijke keek misprijzend naar haar eigen katoenen bloemetjesgewaad, dat ze nu te kinderachtig vond. Ze leek wel twaalf in die jurk. Ze zou het toch eens tegen Fie zeggen. Nee, ze wou gekledere jurken hebben en niet van die hemden-creaties, die Fie in een uur in mekaar sloeg.
"Och Marijke, roep jij Gerda en Em even?," vroeg Fie. "Em is boven en Gerda is, geloof ik, achter in de tuin."
Wat doet ze daar?," vroeg Marijke zo verbaasd, alsof Fie gezegd had, dat Gerda op de schutting van de buren zat.
"Och kindje, dat weet ik niet. Heen en weer wandelen, denk ik. Wil je zeggen, dat de thee klaar is?"
Marijke verhief zich moeizaam. "Vooruit dan maar!"
Ze hoorde haar in de hal gillen: "Emsie! Thee-éé!"
De buitendeur werd opengegooid.
"Wat een type," zei Chiel.
"Ze is een schat," zei Fie. "En je kunt nooit boos op haar zijn. Slechte rapporten, briefjes van school, klachten van de buren - ik moet haar alles vergeven."
"Je verwent haar natuurlijk."
Ja, och," zuchtte Fie. En even bepeinsde ze, dat het toch wel goed voor Marijke zou zijn, wanneer er een man in huis zou

wezen, die haar af en toe eens aanpakken kon. Ze keek even naar Chiel, zoals hij behaaglijk, achterover geleund lag in zijn stoel. Hij bladerde in Wells' Short History of the World. Hij leek zo helemaal thuis te zijn. En wat was hun leven de laatste weken veranderd, nu de geur van Chiels sigaretten in de kamers hing, en de boeken, die hij terugbracht, nog dagen slingerden op het tafeltje, waar hij ze had neergelegd. Ze morste, terwijl ze de suiker in de kopjes deed. Haar gezicht voelde ze warm worden. En, terwijl ze hem zijn thee overreikte, keek ze hem niet aan...

Marijke was de tuin ingelopen. Achter bij de schutting stond Gerda. Ze betastte de klimroos, die boordevol knoppen zat.

"Kom je theedrinken?," vroeg Marijke, terwijl ze het grint opschopte.

"Nu al?"

"Ja waarom niet. Chiel is er."

"Alweer?" Gerda zei het zo vinnig, dat Marijke direct vlam vatte.

"Vind je 't dan niet leuk, dat hij er is?"

"Leuk!," zei Gerda verachtelijk. "Natuurlijk vind ik het niet leuk. Al onze intimiteit gaat weg op deze manier."

"Poeh!," zei Marijke minachtend. "Intimiteit. Stel je voor! 't Is nog nooit zo genoeglijk geweest, als nu Chiel bij ons komt. Dat vinden we allemaal."

"Kind, overdrijf niet zo."

"Ik overdrijf niet. 't Is waar, wat ik zeg. Nooit zagen we een man hier in huis. O, ik vond het best leuk. Maar nu Chiel bij

ons komt, zie ik toch heel goed, dat het vroeger ook wel eens saai is geweest."
Marijke rekte zich uit. "En misschien denk jij er in je hart ook wel zo over," zei ze bijdehand.
Gerda haalde haar schouders op. Ja, ze zou daar met Marijke gaan debatteren over Chiel. Ze moest zich nog altijd geweld aandoen om niet meneer te zeggen.
"Heb je al gewerkt na het eten?," vroeg ze en liep met grote stappen op het huis toe.
"En of!" Marijke klakte met de tong. Die vijf extra opgaven van Croeze, die lagen wel rustig te wachten. Straks toch eens zien of Em haar niet even kon helpen. En dan Frans - en een Duitse vertaling, en nog de drie gewone meetkundige opgaven. O, die lamme school!, dacht Marijke. Ze zou dolblij zijn, als ze van alles af was.
Ze zag Bep, die het zilver in het mandje naar de eetkamer bracht. Ze schoot op haar af.
"Beppie, ga je nog uit vanavond?"
"Nou, maar dat wel," baste Bep.
"Met wie?" Bep bewoog haar linkerschouder, terwijl ze in het buffet de vork naast vork en lepel naast lepel vlijde.
"Nou, met wie nou?," vroeg ze zelf.
"Met de chauffeur van Dennenheuvel!," plaagde Marijke.
"Ja, op zijn kop," zei Bep.
"Ga je met Riekje?"
"Ja, met wie anders?"
"Wat doen jullie dan?"

“We gaan een beetje naar ‘t dorp. Er is muziek op de Kerkbrink. Fijn,” bromde Bep.
Marijke dacht, terwijl ze naar Beps voorzichtige bewegingen keek, hoe benijdbaar Bep was. Ze had het heerlijk op ‘t Zonnehoekje. Fiek, die haar nooit een kwaad woord gaf en die voor haar zorgde, alsof ze een tedere loot van de stam der Bovenkampen was. Bep, die nooit over basissen van driehoeken hoefde te denken en er, o zegen, ook nooit over gedacht had. Of over de mallotige vervoeging van een of ander onregelmatig Engels werkwoord in de periode vóór Shakespeare. Bep, die twee avonden in de week met een onbezwaard gemoed het dorp in toog en op de Kerkbrink naar de muziektent stond te gapen met de goeiige Riekje, die ze gladweg de baas was, aan haar arm.
“Nou, de poesjes worden zó lekker,” zei Bep, als uitkomst van haar gedachten.
“Och ja, de póésenbeesten.” Marijke verweet zich, dat ze die engelen door de glans van Chiels komst vergeten had.
“Ze lollen al over de grond,” bromde Bep.
Met Bep mee terug naar de keuken, naar Mimi, die het bestaan had op 16 april drie kinderen in de grote mand te deponeren. Marijke had ze, gesteund door Em: Molly, Roetje en Mike - afkorting van Michael, en uit genegenheid voor Chiel - gedoopt. Samen hingen ze over de mand, waarboven Mimi’s koele, trotse kop uitkeek.
“En Miempie, hoe zijn de kindertjes?,” vroeg Marijke. Dat was ook elke morgen haar eerste vraag.

Mimi knipte haar ogen dicht. Haar snor sprong vooruit. “Ze is wel veel liever geworden,” zei Marijke, terwijl ze een grijs kind van Mimi uit de mand viste.
“Och, wat ‘n lief kinnekie,” vleide Marijke.
“Ze kanne zo gek doen,” zei Bep. “En juffrouw Fie en ik, we lachen ons soms een aap.”
“Ik wou. dat ik een kat was,” zuchtte Marijke. “Zou je ook een kat willen zijn, Bep?”
“Nee, dank je feestelijk.” Bep verzamelde haar korte sprieten in de sluitspeld. “Voor nog niet zoveel,” zei ze.
“Nu, ik dan wel, hoor! Zo lekker om in een mand te liggen en in de zon te zitten en je snor op te strijken. En te spinnen. Mimi, geef dan een kopie Kom dan Miempie, geef de vrouw eens een kopje.”
Mimi’s groene ogen keken onverschillig langs Marijke heen. Voor haar bestond zo iets familiaars als kopjesgeven niet. Kon je wel aan de gang blijven!
“Zeg, hij is d’r al weer, hè?,” zei Bep, terwijl ze op een stoel naast de poezenmand neerzeeg.
“Ja “ Marijke knikte. Ze ging op haar hurken zitten.
“Om wie zou hij komme?,” vroeg Bep praktisch.
“Maar kind...,” zei Marijke.
‘Misschien komt hij wel om juffrouw Fie,” filosofeerde Bep.
“Nee,” zei ze dan, “juffrouw Fie is te oud voor hem.” Voor Bep van zestien was Fie van dertig oud.
“Of voor juffrouw Gerda!”
Nu proestte Bep. “Nou, die zou ‘m op zijn kop zitten,” gnoof

ze. “Voor juffrouw Em kan niet.
Jammer,” vond Bep, die Em van vierentwintig wel een geschikte partij vond. Marijke kriebelde Mimi’s neus, wat Mimi een lamme hebbelijkheid vond.
“Misschien komt hij wel om mij,” zei ze, zonder opkijken.
“Zeg,” begon Bep.
“Om jóu!” Beps onderaardse gelach rommelde.
“Om jou,” herhaalde ze. “Nou, dan kan-ie ook om mij komme,” meende ze ontmoedigend.
“Zal ik je eens wat vertellen?”
Over de poezenmand heen deed Marijke het schone verhaal van de zeven zusters uit Baarn en de man uit Indonesië En haar stem schoot uit, toen ze vertelde, dat de jongste van zeventien pas van de h.b.s., de uitverkorene was geweest. Nou ja. Maar jij bent vijftien en nog op de h.b.s.. Da’s toch zeker een verschil!”
“Ik word toch zeker elke dag ouder?”
Ja, dat was zo. Daar tegen was niets in te brengen. Bep bekeek eens onderzoekend Marijkes gezicht met de open ogen, de leuke, kleine mond en het rechte neusje met de paar zomersproeten. Och, zo gek was het toch ook weer niet. Je hoorde van gekkere dingen tegenwoordig.
“Nou, van mij mag je ‘m hebbe,” bood Bep gul aan. “Gossie, al wat ik nou gedacht had. Maar dat nooit...”
“O, maar ‘t is nog niet zo ver.” Marijke bedacht opeens, hoe Bep vanavond in vertrouwen aan Riekje vertellen zou, het diepe geheim, dat Marijke met de meneer van ma Das... O,

Marijke rilde er van.
“En je praat er met geen sterveling over, hoor Bep! Met geen levende ziel! Ik kan me best vergissen natuurlijk. Maar ‘t kan ook evengoed wel gebeuren. Je weet het toch niet.”
“Gossie,” zei Bep nog eens. Ze schudde haar hoofd. “Heb je nog gelezen in de krant van die meneer van 78 die gister getrouwd is met een dame van 80. Dan zou dat ook nog zo gek niet wezen.”
Marijke voelde zich even pijnlijk getroffen door deze vergelijking. Ze stond op uit haar hurkende houding.
“Nou, ik hoor d’r wel van,” zei Bep.
“Jij bent de eerste. Als er wat te vertellen is natuurlijk.”
“Ja, natuurlijk,” zei Bep. Ze klom naar boven, naar haar kamertje. Ze floot een wijsje, ontspitste haar lippen verschrikt, neuriede dan verder.
Fijn zou het wezen op de Kerkbrink.
En Marijke liep de zitkamer binnen, waar ze allen zaten voor het wijdopen raam. Em vertelde van haar kleuters, die zo aanhankelijk waren. De rook van Chiels sigaret steeg in een spiraaltje omhoog. Gerda las. Alsof Ems verhaal haar niet interesseerde. Marijke kroop op het lage bankje naast Fies stoel. Ze leunde haar hoofd tegen Fies knie aan. Zo gelukkig was ze. Zo gelukkig. Ze dronk haar thee met kleine slokjes...
“Zeg, moet je nog niet werken, Spriet?” vroeg Fie zacht.
“Ja,” zei Marijke, braaf en gehoorzaam, “Ik ga direct heftig aan de slag.”

IV

Marijke kwam op een stralende dag in het laatst van mei om vier uur extra vroeg uit school. Ze was bezwaard met enige honderden jaartallen van Kees, met Franse grammatica en een opstel over 'vakantie' of over 'uw liefste sport'. Marijke had voor zichzelf al 'vakantie' gekozen, omdat ze vond, dat dit met 'je liefste sport', die je met gemak in de vakantie beoefenen kon, heel goed samen kon gaan. Op deze manier sloeg je twee vliegen in één klap. Ze fietste de laan in, die nu een lichtgroene tunnel leek. Dennenheuvel had overal trotse geel-zwarte markiezen uitgehangen, het gazon leek zachtgroen fluweel. Onder een kolossale rood-zwarte parasol zag Marijke al dat heerlijks samen verenigd. De honden lagen met de koppen op hun poten te slapen. Marijke belde hard voor Bep, die ook onmiddellijk boven aan een raam verscheen en wuifde. Lam, dacht Marijke, dat Fie er niet is. Fie was naar Amsterdam om boodschappen te doen en zou met Gerda samen terugkomen. Hoe iemand het in zijn hoofd haalde met dat zalige weer naar Amsterdam te tijgen... Nee, dat snapte Marijke niet. Ze reed haar fiets het hekje binnen. Ma Das zat voor het huis op een witte tuinstoel en las. Corádas

stond in de laan, haar racket onder haar arm gekneld en riep naar ma:
“Dus als Willy komt, dan zegt u wel, dat ik naar het veld ben.”
“Ja zeker, kind,” riep ma.
Pfu, Willy!, dacht Marijke. Willy was de jongeling met het geplakte witte haar en zomersproeten als erwten.
Het hekje zwaaide dicht. De fiets liet Marijke opzij van het huis staan. Misschien ging ze straks er nog even met Emsertje op uit. Wel leuk om Fie van de trein te halen. Marijke zong haar lijfdeun:

Michieltje, Micheltje, wat kost je groene thee? Ik heb er van zes, van acht, van tien, Zo geurig heb je ze nooit gezien. Michieltje, Michieltje, wat kost je groene thee?”

Ze riep hing over de trapleuning: “Is juffrouw Em al thuis, Bep?”
“Nee, nog niet, maar ik heb al thee gezet.”
“Braaf.”
Marijke liep op de haltafel toe. Een brief? Warempel van Frits, die was vroeg deze keer. O, daar zou ze aanstonds Ems mee verrassen,
“ ‘t Is warm,” riep Bep. “ Loop je ook zo te puffen?”
“Ik smelt compleet,” blies Marijke. “Kom je een kopje thee halen?
“Is er iets lekkers bij de thee?”
“Biscuits met flikken.”

“Hm, gaat nogal.”
Marijke slungelde de zitkamer binnen, waarvan de grote erkerramen voor en de tuindeuren achter wijd-open stonden. In de vensterbank bloeiden rood en roze de geraniums. Op een laag tafeltje voor het zijraam stond een grote vaas met witte rozen, die wijd waren open-gebloeid. Marijke snoof. Heerlijk was deze kamer. En toch was ze eenvoudig. Bij Lous was het veel deftiger en lang zo knusjes niet. Daar ontbrak de zorgzame hand, die hier met kussens en bloemen zoveel bereikte Hier waren matten op de grond, witte glanzend-gewreven matten en diepe, bruine stoelen met kussens van zwart en groen oranje.
“Een weelde van kleuren,” zei Ems soms. Marijke maakte een danspas. In heel Hilversum bestond zo’n heerlijke kamer niet. Daar wou ze het ganse Dennenheuvel niet cadeau voor hebben, behalve dan misschien de Hispano Suiza plus de chauffeur met de beenkappen. Bep kwam binnen, al in het zwart gestoken met een flinterig geborduurd schortje voor.
“Zal ik u eens bedienen, dame?,” vroeg ze en ze had kleurtjes van opwinding. Ze hoopte maar dat juffrouw Em nog wat wegbleef, ‘t Was net lekker knus zo met Marijke alleen.
“Ja, graag.”
‘Suiker en melk, dame?”
“Asjeblieft.”
Op een blaadje bracht Bep de thee.
“Ga zitten,” verzocht Marijke. “Toe, Bep, blijf daar niet zo vervelend staan. Is er nog nieuws?”

Bep, in een stoel voor het open raam, kruimelde met haar biscuit.
“Nieuws? Nee, alleen heb Maaik vandaag Roetje afgetroffeld. ‘t Is een beest, die Maaik.”
“Wat je zegt,” zei Marijke. “We zullen Mike in een kooi moeten opsluiten.”
Bep baste laag en lang. “Net een kanarie,” vond ze.
Marijke plakte een flik bovenop haar biscuitje en genoot!
“Die Cora is er maar weer fijn van tussen,” zei Bep. “Die zit ook de hele dag op de fiets.”
“Gelijk heeft ze. Wat kan ze beter doen?”
“Ze is vanmiddag met onze meneer weggefietst. Om twee uur.”
Marijke veerde omhoog. “Cora?”
“Ja, met onze meneer. Samen op de fiets. En ze lachte. En ma Das keek ze na boven op het balkon.”
“O. het spóók!,” zuchtte Marijke. “Wat moet ze van onze Chiel?”
“Zou ‘t nog wat kunnen worden?”
Bep proefde romans uit elke gewisselde handdruk, uit elke opgevangen lach. Dat had ze van Marijke overgenomen.
“Met Cora? Welnee!” Marijke dacht even na. Ja, Chiel was lief en vrolijk en gezellig, maar toch niets liever dan hij een maand geleden was.
“Och, misschien ook wel,” zei ze dan terneergeslagen. “Ik vind die Corádas net een slang.”
“Ja, precies!” Bep was het roerend met Marijke eens. “Met

jou wordt het niks, hè?" zei ze dan trouwhartig.
Marijke keek uit in de laan. "Weet ik het. Dat kan nog best." Ze zweeg even. "Och, weet je, Bep, 't kan me niet zoveel schelen om getrouwd te zijn later. Daar heb ik gladweg maling aan, dat snap je wel zeker. Maar om van die ellendige school af te komen! Daarvoor zou ik morgen aan de dag op Dennenheuvel een baan willen aannemen. Als keukenmeid desnoods."
"Nou, jij liever dan ik," zei Bep vol afschuw.
"Daar komt Em," zei Marijke. "Wat staat die roze jurk haar leuk."
Bep nam haar kopje op.
"Ik moet nog voor 't eten zorgen," zei ze eigenwijs.
"Geweldig. Wat schaft de pot?"
"Ossenhaas. Maar die is klaar. Komkommersla. Die is ook klaar. En vanillevla met bitterkoekjes toe." Bep keek guitig.
"En die is óók klaar," zei ze dan. "Dat heb juffrouw Fie vanmorgen allemaal gedaan voor ze wegging."
"O kwibus," lachte Marijke. "Je lijkt net de kleermaker met die ene broek."
"Zit je hier, Spriet?," klonk Ems stem voor het open raam. "Waarom kom je niet buiten zitten?"
"Och ja, natuurlijk," zei Marijke. "Daar heb ik helemaal niet aan gedacht."
Bep bracht de thee al naar buiten. Opzij van het huis stonden de witte stoeltjes en de witte tuintafel met het roodgroen geblokte kleedje er overheen. Marijke volgde met de biscuits

en de flikken. Voor in haar jurk had ze de brief van Frits verstopt.
"Me even wat verfrissen," zei Em. "Doe de thee onder de muts, Spriet."
De trekpot stond fier en ongedekt daar. Marijke trok met een vaartje de muts er overheen. Aan zoiets dacht ze nooit. Dan zei Gerda vinnige dingen als de melk ongedekt in de keuken stond, of een dartele vlieg op de rand van een dekselloze suikerpot balanceerde. Ze hoorde Em boven zingen. Em die altijd vrolijk was en goedlachs. En hartelijk als Fieke. Marijke voelde even aan de brief, die dwaas haar jurk deed opbollen. Wat zou Em opkijken! Toen ze haar stappen op de trap hoorde, schonk ze gauw thee in. Natuurlijk te veel suiker. Natuurlijk te veel melk! Maar dat kon Emsie niets schelen. Stel je voor, dat het Gerda geweest was. Marijke zag ma Das' beige zijden benen en haar beige schoenen met hoge hakken. Ja, kijk maar, lieveling, dacht ze. Vanavond komt Chiel. Dan zetten we het lampje buiten. Dan zullen we lachen en praten. Dan ga je je blauw ergeren. Ja, dat is gemeen, filosofeerde Marijke.
"Zo, heb je mijn thee al ingeschonken?" Em stak haar onderlip vooruit. "Wat is het voor brouwsel?"
"Beps brouwsel. En door ondergetekende gemengd."
"Jij zou geen cocktails kunnen shaken, Spriet."
"Och, waarom niet? Misschien juist goed."
"Is er nog nieuws?"
"Ja," zei Marijke.

“Mike heeft Roetje half doodgebeten.”
“Zo,” zei Em vrij onverschillig. “Verder niets?”
“Ja. Corádas is met onze Chiel om twee uur weggefietst.”
“Malle Spriet,” zei Em. “Wat kan ‘t je schelen?”
“‘n Hele boel. Corádas is een slang.”
“Och.” Em schudde haar hoofd. “Zeg, dat meen je toch niet?”
“Ja natuurlijk. Dat zul je zelf ook wel gaan inzien, als je ouder wordt.”
Marijke tuurde de tuin in.
“Nou, dat valt me tegen,” bekende ze hartgrondig “Maar er zullen ook wel graden van slangen zijn. Dan zijn wij natuurlijk slangen in lichte graad.”
Em lachte. “Bijvoorbeeld.”
Ze dronk Marijkes mengsel. Ze vertrok haar gezicht niet, zoals Gerda zou hebben gedaan. Trouwens, die zou ‘t beslist niet hebben gedronken, dacht Marijke. Een vogel, die in de kastanjeboom van de Dennenheuveltuin zat - zo’n trotse kastanje, die fiere, witte kaarsen ten hemel stak - zong lang en aanhoudend dezelfde deun. Die oefent zich voor het concert van volgende week, dacht Marijke. Toen ritselde de brief voor in haar jurk.
“Zeg Empie, raad eens wat ik in mijn boezem draag?”
“Een slang,” zei Em.
“Je zit vol met slangen,” vond Marijke.
“Nee, ‘t is iets liefelijkers.”
“Een verboden boek.”

“Mis Nog één keer!”
“Een sinaasappel.”
“Nee, die zou meer uitpuilen. ‘t Begint met een b.”
“‘n Boek. O nee, dat heb ik al gezegd, ‘k Weet niet. Marijke. Ik geef het op.”
“En dan een r.”
“Br. Brr. Broek, brood, brandspuit, ‘k Weet niet, Spriet, ‘k Heb nooit kunnen raden.”
“ ‘n Brief!,” zei Marijke.
“Zo, met wie correspondeer jij de laatste tijd?”
“Ik? Met geen kip. ‘k Zou je lekker danken, ‘t Is een brief van iemand, die jij heel goed kent.”
“Van Chiel?”
“Maar Emmertje!,” lachte Marijke. “Bestaat er nog niet iemand op de wereld, die je beter kent dan Chiel?”
“Frits toch niet?”
“Ja, Frits toch wel.” Marijke dook in haar jurk, haalde de brief wat gekreukeld te voorschijn. “Asjeblieft. Die lag er toen ik uit school kwam. Ik wilde je verrassen.”
“Maar kind, je had me meer verrast, als je me die brief direct gegeven had.” Em bekeek het couvert, waarop Frits met forse letters haar naam geschreven had, lang en aandachtig.
“O ja?,” vroeg Marijke verbaasd. Ze slingerde met haar armen. “Ja, dat kan ik me niet indenken natuurlijk. Ik dacht, dat je van je stoel zou rollen van puur plezier.”
Em draaide de brief om. “Ik wil ‘t best nóg doen, als ik je daar een genoegen mee verschaffen kan.”

“Och nee, dat moet spontaan gaan,” zei Marijke. “Wat kijk je toch naar die enveloppe. Is er wat aan te zien?”
Em kleurde licht. “Och Spriet, dat snap jij toch niet.”
“Nu, ik snap meer dan jij denkt. Maar ik zou verlangender zijn naar wat er in die enveloppe steekt, dan naar het omhulsel zelf. Hij schrijft een flinke poot,” zei Marijke ter aanmoediging.
“Wat zet hij meestal boven zijn brieven?”
“Beste Em,” zei Emmy vlot.
“Ja, zeg. Ik ben geen kind meer! Zet hij er lieveling boven? Of liefste lieveling? Hè toe, Emser, vertel het aan Marijke. Dan weet ik dat alvast voor later.”
“Er zijn belangrijker dingen, die jij voor later weten moet, Spriet.”
“Boe, nu lijk je Gerda wel.” Marijke stak haar tong uit. “Jouw schuld als ik later geen behoorlijke brief aan mijn vrijer kan schrijven.”
“Tegen die tijd mag jij bij mij in de leer komen, hoor.” Em stond op.
“Lees je ‘m hier niet?,” vroeg Marijke teleurgesteld.
“Maar kind, wat heb je daar aan?”
“Ik had zo graag de wisseling op je gezicht meegemaakt.”
“De wisseling op mijn gezicht?,” vroeg Emmy verbaasd, terwijl ze de brief tegen zich aandrukte.
“Ja. Heel gewoon. Lous zei, als Gonny een brief krijgt van Wim, dat is haar verloofde, dan wisselt haar gezicht steeds onder het lezen. Dan wordt ze rood, en dan bleek, en dan

lacht ze, en dan kijkt ze verlegen. Ik had me er bij jou ook zoveel van voorgesteld." Em legde even de hand op Marijkes korte haar.
"Och Spriet, dan was ik toch een teleurstelling voor je geworden. Mijn gezicht blijft onaangedaan als van een Roodhuid. Strak in de plooi. Wat zou Frits me nu te schrijven hebben, dat mijn gezicht aan het wisselen slaat. 't Lijken wel melktanden warempel," zei Em. Ze liep op het huis toe.
Marijke draaide zich om.
"Zeg, als je 'm schrijft, vraag hem dan of hij me nog eens wat postzegels stuurt. Dat vergeet hij aldoor. En hij had me ook een lap beloofd voor een zijden jurk. Weet je niet? En een sarong boven de divan in mijn kamertje."
"Ik zal het doen, hoor," zei Em. Neuriënd liep ze de trap op, naar boven. Marijke groef haar hakken in het grint. Wat zou ze gaan doen? Pas vijf uur. Nog drie kwartier voor ze naar de trein hoefde. Ze zou maar met dat ellendige opstel beginnen, dat kon ze nog net afkladden. Ze viste haar tas van de fiets, die nu met een riem van Fie netjes op de bagagedrager gebonden zat. Ze kon dat zittende doen gelukkig, alleen wipte ze bijna met haar stoel over de kop. Ze haalde haar opstellenschrift te voorschijn. Ze schreef meteen in het net. Wat zij te beweren had was niet de moeite waard om tweemaal te worden geschreven. Met grote letters zette Marijke 'Vakantie' er boven. Zie zo, dat besloeg al twee regels. Ze kauwde op haar vulpen. Hoe iemand de brutale moed had je in mei, als je nog bijna twee maanden voor de boeg had, al met vakantie

lekker te maken...
Marijke schreef: 'Vakantie is de heerlijkste tijd van je leven'. Ze keek rond naar ma Das. Die haakte nu aan een rood met zwart kleedje. Je liep kans dat Borgert - de leraar Nederlands - zich beledigd moest voelen omdat zij vakantie de prettigste tijd van haar leven vond. Verstandiger zou het zijn als je schreef: 'De Nederlandse taallessen behoren tot de prettigste uren van mijn leven. Dan komt een hele tijd niets. En dan komt pas de vakantie'. Ja, stel je voor, dat ze dat neerkalkte. Borgert zou haar toch direct dóór hebben. Nee, zo was 't goed! Marijke las de zin nog eens tevreden over en bedacht, dat ze met deze acht kernachtige woorden feitelijk meer dan voldoende gezegd had. Hieraan was niets meer toe te voegen. Marijke schroefde haar vulpen los, knoeide met inkt Uit de keuken barstte een lied van Bep los:

"Wij gaan naar buiten, waar de vogeltjes fluiten.
Waar het zonnetje zo lieflijk schijnt..."

Dat inspireerde Marijke tot de volgende, ontboezeming: 'Wanneer de schooldeur voor de laatste maal achter je dichtklapt en je naar huis fietst met het zalige gevoel dat het acht weken duurt voor je die deur weer open ziet, dan krijg je zo'n heerlijk gevoel in je hart'. Marijke glunderde. Diplomatiek was het niet, maar waar. Mooi was het ook niet, want ze had pal op mekaar twee keer 'gevoel' gezet, maar tenslotte voelde ze het zo. En Borgert zei altijd dat je moest

trachten neer te schrijven wat er in je omging.

“Waar de koetjes lustig loeien
De prinsessenboontjes bloeien
Waar alle ellende verdwijnt...,” bromde Bep.

Thuisgekomen begin je meteen de koffers te pakken. Het is zo’n heerlijk gevoel als je de koffers wijd open ziet staan om je jurken en kousen en schoenen en pullovers op te slokken.’
Marijke las aandachtig het geschrevene over. Alwéér ‘gevoel’. Ze veranderde het in ‘idee’. Ze kreeg er beslist plezier in. Ze zou het aanstonds Em voorlezen.
‘Als de koffers dicht zijn, dan heb je natuurlijk nog van alles vergeten en het slot is, dat je er op moet gaan zitten, omdat je hem’ - Marijke streepte dit door, veranderde het in ‘haar’ - ‘niet dicht kunt krijgen. Als dan de koffers in de hal klaar staan, heb je zo’n gevoel’ - nee, dat kon ze laten staan, ‘t was al enige regels geleden, dat ze voor het laatst met ‘gevoel’ had gewerkt - ‘dat nu pas de vakantie begonnen is’. Hè, hè. Marijke strekte haar benen. ‘n Karwei, hoor! Maar het vlotte. ‘t Begin was er tenminste. Ze kon nu nog doordazen over de reis naar een badplaats bijvoorbeeld en dan meteen de liefste sport: zwemmen, tennissen, zeilen, bij de kop pakken. Ze zou even aan Em vragen, of die het begin óók niet goed vond. Misschien kon Em nog goede wenken geven. Met het fladderende papier in haar handen snelde Marijke naar boven, trommelde op Ems deur. Een vreemde stem

antwoordde:
“Ja, wat is er?”
“Ems, ben jij het?,” vroeg Marijke en draaide aan de kruk, die op slot bleek.
“Ja, wat wou je?”
“Ik wou je mijn opstel voorlezen. ‘t Begin.”
“Kan dat straks niet?” Weer die vreemde stem. Alsof Em gehuild had. Alsof ze nóg huilde. Marijke leunde tegen de deur.
“Ik dacht, dat je me misschien nog even helpen kon, Emsie.”
“Ik heb...,” de stem brak af.
“Ik heb hoofdpijn, Marijke.” Marijke zweeg. Ze kreeg een beklemd gevoel in haar hart. Er was wat met Emmy. Zou ze naar beneden gaan?
“Emmy,” riep ze dan zacht. “Zeg Em, Frits is toch zeker niet ziek?”
“Nee...”
“Och toe, laat me bij je komen,” smeekte Marijke.
Het bleef even stil. Dan werd de sleutel omgedraaid in het slot. Marijke viel haast de kamer in. Daar stond Em, met de rug naar het raam. De tranen liepen over haar wangen. Ze zag de brief op de grond liggen.
“Maar Emmertje, wat is er? Is Frits...”
“‘t Is af.” Em trok aan haar zakdoek, die een nat vodje leek.
“Af!?” Marijkes ogen werden rond en verschrikt. “Af tussen Frits en jou? Schrijft hij dat? En waarom?”
“Omdat hij... omdat hij zich vergist heeft.” Ems stem was laag.

Ze hakkelde.
“Schrijft hij dat?,” herhaalde Marijke.
“Dat hij zich vergist heeft? O, dat mispunt!,” zei Marijke woest.
“Nee Spriet, néé,” weerde Em af.
“Jawèl, jawèl! Hoe durft hij dat te schrijven. Hoe durft hij dat? O, ik zou hem op zijn gezicht willen trommelen, als hij hier was. Hoe kan hij zich nu opeens vergist hebben? Jullie waren toch al twee jaar verloofd!”
“Ja. Maar dat kan daarom toch wel.” Em dacht aan al de brieven van Frits, al die lieve brieven. En al die lieve, tere woordjes. Vals waren ze geweest. Ze beet op haar onderlip. Ze zou kunnen huilen en krijsen van ellende, van wanhoop en teleurstelling.
“Nou,” zei Marijke en ze schopte de brief, die op de grond lag, een eindje onverschillig opzij, “als dat mij zou overkomen, dan zou ik er geen traan om laten!”
“Och Spriet, dat begrijp je nog niet,” zei Em en ze raapte de brief op, vouwde hem glad, stak hem weer in de envelop.
“Misschien niet,” weifelde Marijke. Ze dacht er aan hoe ze Em nog geplaagd had: “Wat schrijft hij er boven, Emsie?” Ze liep op haar toe, sloeg haar lange armen om Ems hals.
“Huil maar wel,” zei ze. “Huil maar raak. Ik ben een ongevoelig spook. En wees maar blij, dat Frits nog bijtijds ontdekt heeft, dat hij zich vereist heeft. Stel je voor, dat je al getrouwd was.”
Ze klopte Em bemoedigend met het schone begin van

‘Vakantie’ op de schouder. “En je krijgt best weer een andere vrijer, hoor!,” troostte ze optimist.
“O, Spriet, hoe kun je ‘t zeggen,” snikte Em en haar tranen drupten overvloedig in Marijkes hals.

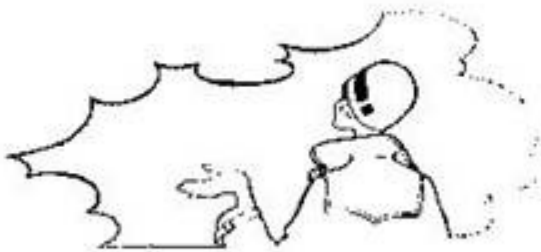

V

Juni was grauw en regenachtig. Fie dacht, dat zo ook de stemming in 't Zonnehoekje was. Em bleef stil en bedrukt. Ze lachte eigenlijk alleen als Marijke met dwaas-aangedikte verhalen thuis kwam en dan was het nog maar een weerschijn van haar vroegere, zonnige lach. Gerda had, toen ze van de verbroken verloving hoorde, gezegd: "Ik vond Frits nooit een man voor jou. Ik heb 't je nog afgeraden destijds maar naar mij heb je toen natuurlijk niet willen luisteren." Waarop Em gesnikt had: "Omdat je jaloers was!"
Gerda had zich in haar volle lengte opgericht.
"Hoe onmogelijk! Omdat ik jaloers was op Frits. Een fraai

exemplaar om jaloers op te wezen!"
" 'n Fraai exemplaar!" Em herhaalde Gerda's minachtende woorden. "Hoe durf je 't te zeggen! Vind het liever flink van hem, dat hij mij eerlijk schrijft, dat hij zich vergist heeft."
"Nu goed, dan vind ik hem flink en eerlijk. Maar jij mag blij zijn, dat jij die flinke, eerlijke man niet getrouwd hebt."
Waarop Em haar hoofd op de tafel had laten vallen en gesnikt had, alsof ze nooit meer zou kunnen ophouden.
Fie moest remmen en troosten en diplomatiek zijn om nog iets van de stemming te redden. Alleen Marijke bleef onaangedaan en hielp juist daardoor Em meer dan wie ook. Fie dacht, hoe ze verlangen kon naar Marijkes komst, zoals een moeder verlangt naar de thuiskomst van haar liefste kind. Nu stond ze al een kwartier te vroeg in de erker uit te kijken, of ze Marijke de laan niet zag afkomen. 't Was woensdagmiddag en Em zou blijven koffiedrinken bij de ouders van een van haar kleuters. Wat leek alles triest zo met die zeurige motregen. De kleuren in de zitkamer waren versomberd, het was of over alles 'n grijze sluier hing. Fie keek onwillekeurig naar het huis van ma Das. Daar bungelde boven een kapot markies uit verfomfaaid door de regen, vol vieze, zwarte strepen. Dat Chiel nooit klaagde. Het kon daar toch niet prettig en gezellig zijn. Natuurlijk kwam hij daarom zo vaak overgewipt. Fie strengelde haar armen op haar rug ineen. Het was of ze Chiel jaren hadden gekend. Hij was haast onmisbaar geworden in hun leventje van vier en Fie wenste opeens, dat het niet zo was. Wanneer hij weer weg zou gaan

uit Hilversum, zou er een leegte blijven, die alle vier zouden voelen. Fie zuchtte. Dan leefde haar gezicht weer op. Daar kwam Marijke de hoek om in een rode leren regenjas met een rood hoedje op. Leuk zag ze er uit. Naast haar fietste Chiel. Fie voelde zich kleuren. Ze streek over haar wangen. Kijk, hoe hij lachte. En Marijke, die hem aan zijn mouw vastgreep om te remmen. Natuurlijk deugde de rem weer niet. Chiel boog zich over de kar van Marijke, probeerde de rem, schudde zijn hoofd. Hoe ze het leverde om alles wat er aan een fiets met mogelijkheid te vernielen was, ook werkelijk kapot te maken. Marijke haalde onverschillig haar schouders op. Fie hoorde haar roepen: "Nu, tot vanavond, hè?" Met het voorwiel duwde ze het hekje open al zei Gerda honderd keer dat juist daardoor de fiets zoveel te lijden had.
"Dag Beppie! Wat zie jij er uit als een verdronken kat."
"Ik ben de ramen aan 't lappen," somberde Bep.
"Ja, dat zie ik. Maar die worden door de regen toch zeker wel schoon?"
"Nee. Ze waren zo striemerig," zei Beps grafstem.
"Nou, 't is erg loffelijk van je," zei Marijke.
"Hebben we wat lekkers voor de koffie?"
"'n Gebakken ei met spek," zei Bep.
"O fijn. 'k Heb honger."
Deze conversatie speelde zich buiten voor het raam af. En Fie bedacht, hoe ook de keuken van Dennenheuvel hiervan zou genieten en hoe de keukenmeid haar schouders zou ophalen over deze burgerlijke 'luns'. Ze likte tegen het raam.

“Schreeuw niet zo!,” zei ze.
“Schreeuw ik?,” vroeg Marijke. “Wist ik niet eens.” Ze schudde zich als een poedel. “Je had een regenjasje aan moeten hebben, Bep.”
“Ja, ik staan daar voor schandaal op de trap,” zei Bep, die de spons weer in de emmer duwde.
“Nu, dan niet. Je bent niks vriendelijk. Ja, ik kom al!,” riep Marijke tegen Fie
“Leg je natte jas in de keuken neer, Spriet.”
Fie schoof even de tuindeuren vaneen. en maakte ze dan weer dicht.
“Was ik ook van plan, geliefde.”
Heerlijk fris en rozig kwam Marijke binnen. “Dag Fiekepieke. Daar ben ik. Ik heb ‘n nieuwtje.”
“Zo. Gelukkig,” zei Fie en legde beide handen langs Marijkes wangen.
“Ja. De dochter van ‘Dennenheuvel’ stuurt haar zoon uit Indonesië.”
“ ‘t Lijkt wel een raadsel,” zei Fieke. “Wie is de dochter van Dennenheuvel?”
“Hé, Fieke, die heb jij nog wel gekend. Bella, die voor een jaar of twintig in ‘t Houlyck is getreden.”
Fie dacht: O, wat word ik oud. Dat ik me iets van twintig jaar geleden nog goed herinneren kan. Ja, nu, en?”
“Die is toch met een Kei in Indonesië getrouwd. Ik bedoel zo een, die half Indonesië bezit.”
“Ja, en wat is daarmee?”

“Je weet toch, dat ze hier een paar maal gelogeerd is geweest met zo’n roetmop van een jongen?”
“Ja natuurlijk. Ik ben er helemaal in op het ogenblik.”
“Nou, die jongen komt hier op Dennenheuvel inwonen. Voor zijn stuudje Hij komt op ‘t gym. En ik ga er vanmiddag heen.”
“Waar ga je heen? Naar ‘t gym?”
“Nee. Naar Dennenheuvel.”
“Maar Marijke!”
“Ja ‘k Heb er vijftien jaar naar gesnakt om de poorten van Dennenheuvel binnen te vallen. En vanmiddag ga ik.”
“Maar Spriet.”
“Ja zeg.” Marijke blikte door het erkerraam naar het onberispelijke grasveld, naar de strenge, rechte gevel met de vele ramen - nel ma met het lorgnon - en ze zei: “Fieke, ik heb er vaak over gedacht om hun bleker van Nederhorst den Berg om te kopen, me in een wasmand te verstoppen en dan gelijk Hugo de Groot zaliger zó Dennenheuvel binnen te dringen.” Ze lachte. “Maar dan zou ik in de linnenkamer zijn uitgepakt. En ik ben doodnieuwsgierig hoe hun hal er uitziet.”
“Maar Spriet, wat ga je er doen? Je bent niet eens op het gym.”
Fie wilde nog steeds Marijkes bezoek koppelen aan de komst van de kleinzoon uit Indonesië.
“Wat heeft dat er mee te maken?” Marijke keek verbaasd. “Ik ga er met een brief heen.”
“Met een brief?”

“Ja. Met een brief van school. Voor Hetty Roeters, die naar Davos moet.”
Fie zuchtte. “Kind, ik snap er niets van.”
Marijke ging geduldig zitten.
“Hetty Roeters moet naar Davos. Je kent Hetty toch wel? Ze is bij ons op de h.b.s. geweest. Zo’n mager, bleek kind. Ken je ze? Ja? Nu, die moet zeker een jaar weg en dat kunnen haar ouders niet betalen. Nu hebben wij bedacht om er met vrienden en kennissen over te spreken, of die niet willen offeren voor het goeie doel. En ik ga naar Dennenheuvel met een brief van de directeur, waarin hij alles uitlegt. Hè, hè!,” zuchtte Marijke. “Snap je ‘t?”
“Ja. Mag ik óók wat offeren?”
Marijke slingerde haar armen om Fies hals.
“Natuurlijk Dot. Ik hoop, dat ik een goed figuur sla vanmiddag.”
“Je mag wel je mousselientje aantrekken.”
“Had ik ook gedacht. En mijn nieuwe schoentjes. Ik geloof, dat ma Dennenheuvel erg op de benen let. Zullen we dan eerst maar koffiedrinken? Dan ga ik me poesmooi maken en ik zal mijn nagels met Vim behandelen, want ze zitten onder de inkt.” Marijke spreidde haar handen uit, waarvan de meeste vingers gruwelijk beinkt waren. Gearmd liepen ze naar de eetkamer, waar de koffietafel al klaar stond.
“Ik zal nog gauw even de eieren bakken. Zet jij dan de melk op? Maar laat ze niet overkoken, Spriet.”
“En vis jij dan Bep naar binnen. ‘t Is geen gezicht die

verdronken kip boven op een trap."
"Maar ze wou het," zei Fie vanaf de deur. "Ik had het ongeluk gisteren te zeggen, dat de ramen zo striemerig waren."
"Ce que Bep veut...," begon Marijke dan. "Ik trek ook mijn zijden onderjurk aan," zei ze dan.
Na de koffie toog Marijke naar boven. Van de zijden onderjurk was een schouderbandje los, dat Marijke er gezwind, met een magere draad door het grote oog van de stopnaald, weer aannaaide. Overigens was alles heel, kousen zonder ladders, schoenen, waar warempel het knoopje niet bij bungelde, en het mousselientje, een witte met rode en blauwe noppen, dat in tip top conditie verkeerde. Ook de vier met Vim geschuierde nagels waren rein.
Vol trots bekeek Marijke het smetteloos geheel. Jammer, dat al deze pracht zich onder een jas verbergen moest. En toen ze beneden kwam, zei Fie nuchter:
"Waarom heb je je eigenlijk zo feestelijk uitgedost? Ze zullen je vast niet vragen je jas uit te trekken."
"O, maar die laat ik elegant openhangen. Ja, ik stop me daar weg onder een regenjas." Marijke meteen verontwaardigd. "En je kunt toch nooit weten. Misschien heeft pa Dennenheuvel er in zijn hart ook al die vijftien jaar heftig naar gesnakt om mij te leren kennen. Dan zegt hij meteen met een gul gebaar:
'Doe je jas uit, kind, en kom gezellig bij me zitten'." Marijkes fantasie sloeg op hol. "En dan vertel ik hem, dat ik in de derde klas van de h.b.s. zit en vast niet overga." Marijke vond

dat ze dit Fie zodoende meteen op een kiese manier meedeelde.
“Maar dat laatste meen je toch zeker niet?,” riep Fie.
“Och ja, ‘k geloof nooit, dat ik er dit keer kom.” Marijke blies op haar nagels, wreef ze op in de palm van haar hand.
“Hè Spriet, en dat zeg je maar zo kalm langs je neus weg.”
“Uiterlijk kalm. Maar inwendig ween ik bitter,” zei Marijke.
“Maar meen je ‘t heus? Toe, plaag me niet, Marijke. Ik zou ‘t zo naar vinden, als je zitten bleef.”
“Je kunt het nooit beroerder vinden dan ikzelf.” Maar toen ze Fies verslagen gezicht zag: “Och, ‘t kan nog wel meevallen natuurlijk. Misschien krijg ik nog de geest deze laatste weken.”
“Ja, als het daarvan moet afhangen.”
“O, tóch. Ik ken een meisje, ze heet Ans Lulofs, die had altijd beroerde rapporten. Ze zat in de tweede klas. En iedereen was ‘t er over eens, dat ze zou blijven zitten, leraars, ouders, kinderen van school, enfin, de hele mikmak. En de laatste weken voor de overgang kreeg ze de geest. Ja heus, Fie, en ze is met een pluim overgegaan. Ze zit nu in de vijfde,” zei Marijke ter opwekking.
“Nu, als het van jouw geest moet afhangen,” zei Fie somber, “dan weet ik het al lang. Hè Spriet, waarom doe je dan niet beter je best. Je kunt toch zo goed, als je maar wilt.”
“Niks van aan,” zei Marijke. “Ik kan helemaal niet goed. Ook niet als ik wil. Ik wil wel niet vaak, maar als ik wil, dan lijkt het nog naar niets.”
“ ‘t Zou me zo heel erg spijten,” peinsde Fie, die ondanks

Marijkes matige rapporten, toch haar gezond optimisme ten opzichte van de overgang bewaard had. Marijke was er nu al twee keer, al was het dan net op het kantje, gekomen.
"Je moet de leraren maar eens te eten vragen," stelde Marijke voor.
"Zou ik mijn regenjas moeten aantrekken?"
"Ja, wat wou je dan?"
"O, ik dacht mijn zomerjas."
"Doe niet zo mal," bromde Fie, "In die regen."
"Ja nu ben je kwaad." ontdekte Marijke. "Waarom, Fiekepieke? Ik ben toch niet onherroepelijk verloren. Ook niet als ik blijf zitten. Neem me dan van school af. En laat me naaien leren of koken."
"Ja, daar ben je bepaald geknipt voor." Fie wendde zich af.
Marijke, die voor de hal-spiegel haar hoed opzette, zei: "Nee, weet je waar ik geknipt voor ben? Voor 't Houlyck! Later! Ik zal een man gelukkig kunnen maken, dat voel ik!"
"Spriet, nu wordt het te dwaas. Waar haal je die gruwelijke nonsens vandaan?"
"Nonsens? Helemaal geen nonsens. Je kunt beter geschikt voor 't Houlyck zijn dan voor de school. Nu, ik ga maar. Zul je aan me denken, Fieke?" Fie zweeg. Marijke rende de eetkamer binnen. "Hè toe, lach es. Lach es tegen Marijke. Ik zal echt mijn best nog doen. Hier, hand er op.
"Misschien word ik wel gestraft met een herretje."
"Met een wat?"
"Herexamen. Daar is veel kans op. En daar kom je ook altijd

door. Is ‘t nu goed?”
“Maar zul je dan je best doen?”
“Ik ga direct vanavond vooruitwerken,” beloofde Marijke prompt.
Ze liep door de keuken naar buiten. Bep sloeg met een oude eierklopper in het afwaswater, om zeepschuim te verwekken.
Marijke klom naast de teil op het aanrecht.
“Je raadt nooit waar ik heenga.”
Bep keurde Marijkes pracht. “Nee,” gromde ze.
Marijke trommelde met haar hielen tegen het aanrechtkastje.
“Ik ga naar Dennenheuvel,” zei ze. “Op de thee.”
“Ja, op je kop,” zei Bep.
“Nee, niet op mijn kop.” Marijke sprong op de begane grond.
“Kijk me maar na, dan zul je ‘t zien!”
“Wat ga je daar doen?”
“Op de thee. Zei ik toch?”
“Ja, op je kop. Zei ik toch ook.” Bep sloeg de eierklopper uit. Keek uitdagend naar Marijke.
“Ik ga de Hispano lenen. De auto.”
“Je bent gek,” zei Bep onverschillig.
“Nu, let maar op. Straks zie je me ‘t hek uitzwaaien. Ik stuur zelf.” Marijke gilde een claxon na. Bep vond dit geen weerwoord waardig. Ze tikte cynisch met de steel van de eierklopper op haar voorhoofd en nam het mandje op om te gaan afruimen.
Marijke zuchtte. Ik word miskend, dacht ze. Het miskende h.b.s.-kind. Mooie titel voor een film. Ze hief haar gezicht. De

regen stroomde. Nu, ze zou een goeie beurt maken en ten overvloede de piereplox - dit was een woord van Em - meenemen. En ze zou er mee wuiven naar Fie, die haar door deze braafheid veel zou vergeven. Ja, natuurlijk stond Fie voor het raam. Een zwaai van de paraplu. De laan langs. Even kijken of ma of Corádas voor het raam stonden. Nee, niets te zien. Jammer! En dan - met een gekners over het natte grint - duwde ze het hek van Dennenheuvel open. Langs het gazon, dat geurde van de regen. De vier brede, blauwstenen treden op, die leidden naar een grote, overdekte portiek met bloemen in bakken aan weerszijden. Marijke rook reseda en snuffelde verrukt. Dan belde ze en ze bewonderde de deur, die er zo zwaar en solide en onneembaar uitzag. De piereplox deed ze dicht, terwijl ze nuffig de haak over haar arm hing. De deur week en in de opening stond de huisknecht met zijn houten gezicht, als van een onbreekbare pop rechtop in zijn doos. Hij dacht natuurlijk: Wat moet dat kind van de buren hier? "Zou ik mijnheer of mevrouw even mogen spreken?," vroeg Marijke en spiedde langs zijn livrei-jasje de hal in. Als ze op de een of andere manier geweerd werd, dan had ze tenminste de hal gezien. "Ik zal even gaan horen. Kunt u mij zeggen, waarover u mijnheer of mevrouw te spreken wenst?" Een beeld van een zin, dacht Marijke. Ze zou deze zin onthouden en Bep inpompen, zodat die ook goeie beurten kon maken, wanneer zich ooit aan 't Zonnehoekje een gewichtig personage kwam aanmelden.

"Ik heb een brief voor meneer," zei Marijke. "Van de

directeur van mijn school."
Ze keek langs haar paraplu op de grond. De brief? Waar had ze die? Ze had geen brief. O stommerd, die had ze op het haltafeltje laten liggen.
"Ik bedoel," verbeterde ze rad, "ik heb een brief thuis. Die heb ik vergeten. Ik zal hem gauw even halen, 'k Ben zo terug." En bijna had ze dáág geroepen tegen de verblufte huisknecht, die zo'n optreden niet gewend was.
"Wat kom je nou doen?," vroeg Bep, toen Marijke langs haar sprong. "Hebbe ze je d'r uitgegooid?"
"Ze willen mijn portret hebben met handtekening," riep Marijke. "Ik ga 't even halen."
Maar in de hal zei ze ootmoedig tegen Fie: "Zeg, ik had de brief vergeten. Wat stom, hè?"
"Hoe kan het ook anders," zuchtte Fie.
Met de brief opvallend in haar hand stevende Marijke weer naar Dennenheuvel. Nu kon ze nog eens bellen, in plaats dat de huisknecht menselijk gewacht had tot ze terug was. Zo'n kippeneindje. Marijke luidde. En toen ten tweede male de deur van Dennenheuvel voor haar ontsloten werd, toonde ze triomfantelijk de brief.
"Ik heb 'm al. Zou ik mijnheer of mevrouw even kunnen spreken?"
"Komt u binnen."
Marijke schraapte voeten. De piereplox werd haar afgenomen en in een grote bak gezet. De hal leek erg geheimzinnig met een brandende lamp in de hoek, een levensgrote Boeddha,

een enorme schouw, diepe stoelen, lage tafeltjes en een zwaar Oosters tapijt op de grond. Marijke dacht aan hun pover halletje met de vier rieten stoelen en de oranjemat. Ze prikte in het voorbijgaan even het Boeddhabeeld in zijn maag en volgde op haar teenspitsen de huisknecht, want haar ene schoen kraakte verdacht. Op een deur links van de hal tikte hij met de knobbel van zijn rechter wijsvinger. Marijke deed gauw haar jas open, stel je voor, dat ze haar mousselinen pracht verborgen hield.
"Jaé," riep een zware stem.
Oei, dat is de baas van 't spul, dacht Marijke.
De deur werd voor haar opengedaan en binnen schreed Marijke in een enorme kamer, die ze haastig met haar blikken doorvloog. Twee honden stonden op, toen ze binnen kwam, gromden. "Liggen!," commandeerde de norse stem.
Aanstonds word ik nog levend verscheurd, dacht Marijke en trad naar voren. Daar zaten in diepe stoelen de fortuinlijke bezitters van de Hispano Suiza en wat daarbij behoorde. Nee, ze zagen er niet uit, alsof ze haar direct aan hun hart zouden drukken. Marijke kuchte, ritselde met de brief.
"Ik ben Marijke Bovenkamp," zei ze dan, "en ik heb hier een brief voor u van de directeur van onze h.b.s. Zoudt u die misschien even willen lezen?"
Een lorgnon, dat geheven werd, een onderkin die geheven werd en Marijke, die plotseling de gewaarwording kreeg, dat ze mevrouw dodelijk zou beledigen, als ze meneer de brief aanbood. Ze hield het epistel dus uitnodigend naar voren en

meneer strekte er zijn hand naar uit. Hij wees op een stoel en Marijke ging er voorzichtig in zitten. Mevrouw hanteerde haar lorgnon en bekeek Marijke, die haar onberispelijke benen en schoenen zegende. Ze zag dat meneer de brief tweemaal overlas, hem toen aan mevrouw gaf. Nu keken de grijze ogen haar aan door een lorgnet, dat op de neuspunt stond. Marijke wipte met haar been haar jas nog wat naar achter. De rode en de blauwe noppen scholen te voorschijn. Mevrouw las de brief langzaam en aandachtig ook twee keer over.
"Woon je niet hiernaast?," vroeg meneer zo plotseling, dat Marijke, die net het beschilderde plafond bekeek, er van schrok.
"Ja meneer, op 't Zonnehoekje."
"Zo. En ga je op de h.b.s.?"
"Ja meneer!"
"Welke klas?"
"Derde meneer." Nu zou ze er bij moeten voegen: "Maar ik zal dit jaar wel blijven zitten." Marijke grinnikte in zichzelf. Stel je voor, dat ze 't zei.
"En dat kind, dat meisje" - hij wees op de brief - "ken je haar?"
"O ja, meneer; ze is bij ons op school geweest. Maar ze ligt nu al bijna een jaar ziek thuis."
"Dat is treurig." Het lorgnon wiebelde. "Ik zal je directeur een bedrag doen toekomen. Dat kun je alvast zeggen."
"Goed meneer," zei Marijke.
Ze wachtte tot mevrouw de brief weer in de enveloppe

geschoven had. Zou ze haar stem ook nog horen? Marijke stond op.
“Is er nog meer t.b.c. in die familie?”
Brr, wat een hooghartig geluid. Die Indische jongeman zou zijn plezier ook wel op kunnen.
“Nee mevrouw, ‘k geloof het niet. Nee, ‘k geloof, dat Hettie de enige is,” zei Marijke vlug.
Ze verlangde er naar om uit deze ijskelder weg te komen. Nee, die twee zouden haar nooit vlotweg de Hispano aanbieden -noch de verborgen tederheden van hun bevroren gemoed. Marijke stak de brief in haar mantelzak. Er klonk een bel in huis. Van ergens vandaan verscheen geheimzinnig de huisknecht om haar uit te laten. Maar Marijke was de hal al door, de stoep al af. O, héérlijk. Met tien minuten was ze uit en thuis.
“En hoe was het?,” vroeg Fie.
“Ze hebben me gezóénd, allebei. En ze hebben gesnikt van vreugde, allebei, dat ik er nu eindelijk was,” zei Marijke. “Maar ik ben koel en teruggetrokken gebleven. Ik kan me toch maar niet plotseling zo enthousiast aan de mensen geven, is ‘t wel?” Toen werd er gebeld.
“Daar zijn ze weer,” zei Marijke, “om me te halen. Nu kunnen ze al niet meer buiten me, dat zul je zien. Ik moet er maar gaan inwonen, Fiekepieke.”
Doch het was de huisknecht, die statig en veraf aan de bedremmelde Bep de paraplu overreikte, die Marijke vergeten had.

VI

Chiels fluitje klonk in de laan, de eerste regel van ‘Show me your sunny smile’. Maar bij het allereerste ‘Show me’ verscheen Marijkes hoofd reeds als een duveltje uit een doosje voor het open raam. Ze groette met een atlas.
“Ga je een eindje mee omrijden, Spriet?”
“Onmogelijk. ‘k Ben aan de stuudje.”
“Hoe loffelijk,” riep Chiel.
“Ja, ‘t is haast krankjorum van hoffelijkheid.”
“Wat doe je?”
“Zo’n hudje-mudje; van alles door elkaar. Aardrijkskunde, natuurkunde en Frans.”
“Waar zijn de anderen?”
“Pro fiets naar Laren.”
“En hebben ze jou alleen achtergelaten?”
“Joe. Helemaal alleen. Bep is ook uit. Pro fiets naar Bussum.”
“‘t Is erg. Dus je gaat niet mee?”
“Nee, verleid me niet asjeblieft.”
“Hoe laat komen de anderen terug?”
“Ze zouden om tien uur thuis zijn. Dan eten we kersen.”
“Nu, dan kom ik nog wel even aan.”

“Je doet maar,” zei Marijke. “Kom je alleen om de kersen?”
“Ja, wat dacht je dan?”
“Nee, dat dacht ik ook. Je krijgt een extra portie als je zoet bent. We hebben drie pond.”
“Kolossaal. Zou ik maar vast niet blijven! Dan kan ik ze wassen.”
“Ze zijn al gewassen. Ja, dat wou je wel. En je mag me niet van mijn werk houden, Chiel, want dan bromt Fieke.”
Hij had zijn voet al op de trapper.
“Bromt die dan wel eens?”
Marijke blies haar wangen op. “Nou, en of,” zei ze. “En Gerda raast, als ik niet werk. Ik ben een miskend h.b.s- kind.”
Chiel schudde: “‘t Zal zo’n vaart wel niet lopen met jou.” Hij reed weg, wuifde nog eens.
Marijke leunde haar armen op het vensterkozijn en keek hem na. Zou hij nog eens omkijken? Nee, hij zwaaide een zijlaan in. Toen spiedde ze naar Dennenheuvel. Geen levende ziel. Zouden ze - dat waren de bezitters van de Hispano - gauw terugkomen van hun reis naar Genua, waar ze de kleinzoon oppikten? Marijke had de stille hoop gekoesterd, dat ze toch na het bezoek haar zeker zouden hebben gegroet, wanneer ze haar tegenkwamen in de laan, of achter in de tuin bezig zagen. Maar de ogen van de twee bevrorenen keken ver over haar heen. Marijke had soms neiging om op een afstand voor de Hispano te springen, met haar armen te zwaaien en te gillen:
“Hier ben ik Kijk me dan aan!”
Ems zei: “Kind, wat kan het je schelen. Ik zou niet eens op

zo'n manier gegroet willen worden." Maar Marijke werd niet graag voorbijgegaan.
Bij ma Das was alles stil. Jammer, vond Marijke, die wel graag haar gesprek met Chiel per radio had uitgezonden.
Ze dook weer weg in haar kamertje. Hè, nu was ze er helemaal uit. En ze móést aanpakken. Nog drie weken, dan begon de zomervakantie en ze zat al dik in de repetities. Met een zware zucht trok Marijke haar verspreide geleerdheid weer naar zich toe.
"Ze pakt nu wel aan," zei Fie en ze trapte wat aan om naast Gerda te blijven.
Gerda fietste zo hard en kordaat, alsof ze er niet bij dacht, dat er ook nog anderen waren, die graag wat langzamer reden.
" 't Zal tijd worden." Gerda strekte haar forse schouders naar achteren. "'k Begrijp gewoonweg niet dat je het hele jaar niet meer op haar gelet hebt. Ik heb er geen tijd voor als ik de hele dag in Amsterdam zit."
"Maar ik dacht werkelijk, dat ze werkte 's avonds," verdedigde Fie zich. "Toen haar laatste rapport slecht was, heb ik direct tegen je gezegd, dat je haar moest controleren.
"Tja."
Fie keek om zich heen. Ze reden langs het fietspad over de hei. Zo mooi en vredig was alles. Ze dacht opeens, dat het er toch zo weinig op aan kwam als Marijke niet overging. Wat betekende dat, vergeleken bij de heerlijkheid van zo'n zomeravond, bij de ontroerende schuchterheid van de witte wolken aan de wijde hemel. Als ze soms 's avonds boven

kwam met thee, met het plan om tegelijk te zien wat Marijke uitspookte, dan kermde Spriet: “O, ik werk wel, Fieke. Je maakt me zo zenuwachtig als je me zo narijdt.” De rakker. Maar nu pakte ze toch aan, dacht Fie tevreden. Een meestal rolde Marijke overal door! Ze keek eens om naar Ems, die ver achterbleef. Em hield niet van jakkeren, die liet altijd kalmweg Gerda maar spurten. Em was mager geworden. Fies blik vertederde. En zo dapper droeg ze haar teleurstelling om Frits. Em stapte af om een wild viooltje te plukken, dat eenzaam tussen de hei stond. Ze stak het in de kant van haar voile jurk. Ze bleef even staan en keek om naar de bossen, die ze pas waren doorgereden en die het decor leken te vormen van een groot schouwtoneel.
Daar lag het Bleek, verscholen tussen de bomen. In de verte zag ze de torens van Laren al. Ze dacht, hoe ze vaak gefietst had met Frits en hoe ze plannen gemaakt hadden voor later, als ze getrouwd zouden zijn in Indonesië. En wanneer ze wel eens een enkele keer gezucht had: Frits, wat jammer, dat ‘t zo ver weg is, dan had hij zijn arm om haar schouders gelegd en gezegd: “Maar ik zal toch bij je zijn, vrouwtje.” En - voor de zoveelste maal - ging Em na, wat toch de oorzaak geweest kon zijn van die laatste wrede brief. Ja, ze moest toegeven, hij kon vreemd zijn soms, stug en teruggetrokken, wanneer hij de vorige avond wel vrolijk en teder bij haar was weggegaan. Ze dacht aan Marijkes woorden, toen ze snikte, dat Frits haar schreef, dat hij zich vergist had:
“Huil je daarom? Daar zou ik juist geen traan om laten.” Haar

mond beefde. Toch had die kinderlijke trots van Spriet haar geholpen door de eerste ellendige weken heen. En nu, de kleuters, die woelig, lief een aanhankelijk waren en die ze allemaal meenam naar de tweede klas. Och, er was nog zoveel goeds in de wereld. Em stapte weer op de fiets. Ze zou wel het beste van haar leven maken. Toen ze Fie inhaalde - Gerda reed alleen vooruit - knikte ze lachend en met een glimp van een glans van vroeger in haar ogen:
"Heb je onze zuster niet kunnen bijhouden?"
"Schei uit, 't is geen doen om met Gerda te rijden," zuchtte Fie.
"Nee, Gerda staat buiten onze fietscapaciteiten, zoals ze ook buiten ons leven staat," zei Em.
En Fie, terwijl ze keek naar Gerda's brede rug, dacht: Ja, al doen we nog zo ons best, Gerda is niet te genaken. Ze sluit zich op in haar eigen huisje en sluit dit voor vreemde en... éigen ogen dicht. Toen Gerda omkeek, zag ze Fie en Em ver achter zich. Ze reed wat langzamer. Zo ging het altijd. Fie en Em klissen samen en zij stond overal buiten. Overal. Buiten het verdriet, buiten de vreugde, buiten de scherts en buiten plagerij. Toen vader stierf, hadden Em en Fie samen gehuild en samen hadden ze Marijke getroost, die dagen gesnikt had. Maar zij, Gerda, had de nacht, na vaders dood, alleen voor het raam in haar slaapkamer gezeten en gedacht, dat met vader het enige lief uit haar leven was weggegaan. Ze had niet kunnen huilen, er was een band om haar hoofd geweest. En een zware klemmende band om haar hart. Ze keek peinzend

voor zich uit; het fietspad slingerde zich als een smal, wit lint door de hei. Nee, na vaders dood was zij eigenlijk nooit meer gelukkig geweest. Ze wist best, dat ze kribbig gevonden werd en zuur. Ze was het ook. Ze voelde zich direct vinnig worden, als Marijke plaagde of dwaas deed. En wanneer Fie soms aarzelde:
"Toe Gerda, verbied 't kind niet zoveel, je maakt haar alleen maar opstandig", dan dacht ze: Ja, Fie heeft gelijk. Maar direct daarop, als Marijke riep: "Nou, dan gane we maar", hoorde ze zichzelf al weer grauwen:
"Wat zeg je?" En Marijkes antwoord: "O ja, dan gaan we maar."
En sedert Chiel in hun leven gekomen was, voelde ze zich meer achteruitgezet. Chiel dolde met Marijke, schertste met Em, boomde met Fie en zei haar alleen wat onverschillige woorden. Of verbeeldde ze zich dat? Verborg hij misschien zijn belangstelling achter koelheid en een nonchalant gebaar? Ze reed langzamer nog, er kwam een glimlach in haar ogen en haar mond was zacht...
Toen ze thuis kwamen, zaten Chiel en Marijke opzij van het huis. Midden op de tuintafel stond de glazen bak met kersen en Marijke had de vruchtenbordjes al klaar gezet. Marijke had haar kin in haar handen gesteund en Chiel lachte, natuurlijk, hij lachte altijd als hij met Marijke samen was, dacht Gerda kribbig. Maar dan kwam de stemming van zoeven op de hei weer over haar en zij was de eerste, die riep:
„Wat zitten jullie daar genoeglijk."

Marijke trok haar wenkbrauwen op, alsof ze wilde zeggen:
"Wat is er nu aan de hand?" Maar ze zag Gerda's vriendelijke ogen en ze wuifde naar de kersen.
Jongens, komen jullie óók aanvallen? Ik heb Chiel aldoor op zijn vingers moeten tikken; hij kon er niet afblijven."
"Ben je klaar met je werk?," vroeg Fie en ze streek langs Marijkes arm, om de koelheid van haar vraag te verzachten.
"Yes." Ze tikte op haar kruin. "Ik splijt nog eens uit elkaar van al die geleerdheid, dat zul je zien. En niemand, die medelijden met me heeft, behalve Chiel."
"Och, ik heb wel met je te doen," zei Em. "Maar wat geeft het! We hebben allemaal onze leerjaren achter de rug. Ik heb ook als een gek gevost toen ik zo oud was als jij."
"Nu ja, laten we er maar over zwijgen." Marijke greep in de kersen. "Ik zal de ellende ook wel ondergaan. Als ik het tenminste overleef."
"Er is nog niemand aan overdaad van wijsheid gestorven," wist Chiel.
"Zo. Maar één moet altijd de eerste zijn. Misschien ben ik dat dan wel."
"Arme Spriet." Fie keek meewarig. "Nu, 't is gauw voorbij. Nog drie weken, dan heb je vakantie."
"Wat doen jullie in de vakantie?," vroeg Chiel.
"Wij? Niets." Fie keek wat verbaasd. "We blijven thuis als elk jaar."
"Gaan jullie nooit uit?"
"O ja, toch," zei Em. "Picknicken en fietsen en 'es een

autotochtje om Spriet zoet te houden."
"Maar kinderen, jullie hebt het toch nodig om er eens helemaal uit te zijn." zei Chiel vaderlijk.
"Net wat ik altijd gezegd heb," juichte Marijke. "Ik geloof, dat het mijn hersens geweldig goed zou doen, als ik mijn vakantie eens in een ander oord doorbracht."
"Maar in pension gaan is zo duur," weifelde Fie. "En we zitten hier zo heerlijk. O, we zijn er wel eens uit geweest. Naar Bergen. Daar hadden we zo'n ellendig pension dat we haast huilden van vreugde toen we weer thuis waren. Weet je nog, Ems?"
"Ja. IJselijk was dat. We kregen twee handdoeken met ons vieren, weet jullie nog jongens? En elke morgen keilden we ze kwaadaardig op de grond. Maar elke avond hingen ze ook weer netjes op de wastafel."
"Toen hebben we geloof ik twee dozijn badhanddoeken gekocht," zei Gerda, die niet buiten het gesprek wilde blijven.
Marijke probeerde een kers naar binnen te werken, zonder aan het steeltje te komen. Ze hield haar bovenlip als een tuitje vooruit, maakte gymnastische oefeningen met haar onderlip. Het lukte. Ze keek zo triomfantelijk rond, alsof ze een degen had ingeslikt.
"Maar," zei Chiel en zijn grijze ogen omvatten de vier meisjes kameraadschappelijk, "waarom ruilen jullie je woning niet voor een huisje aan zee. Dat wordt toch zo veel gedaan."
Marijke slikte van louter vreugde een pit in.
"Hè." zei ze, "je bezorgt me nog een blindedarmontsteking

met dat schone voorstel. Fieke, dat doen we, hoor. Ik ben dól op de zee. Dan ga ik de hele dag bajen."
Gerda zei niets. En Marijke vond dat zo sympathiek, dat ze een paar extra mooie kersen uit de schaal pikte en die op Gerda's bordje neervlijde.
"Maar ik vind het zo naar om andere mensen in ons huis te laten," zei Fie bedenkelijk.
"Nu ja, andere mensen vinden het ook naar om ons in hun huis te laten. Dus dat komt op hetzelfde neer," vond Em, die wel idee in een vakantie aan zee begon te krijgen.
"En dat is niet zo duur ook," zei Chiel. "Je neemt Bep mee. Dus je hebt niet zo bar veel te doen. En dan kun je, dunkt me, van een heel andere omgeving eens echt genieten."
"Wat zeg jij er van?," vroeg Fie aan Gerda.
"O, 't lijkt mij wel. Wij hebben op zijn tijd ook verandering nodig."
"Natuurlijk," riep Marijke. "Een mens is geboren voor de verandering. Je zult eens zien hoe fris ik terugkom. Ik bedoel met uitgewaaide hersens. Daar zal alle geleerdheid gesmeerd ingaan. Toe, laten we 't doen, Fieke."
"Maar hoe moeten we dat eigenlijk aanleggen?," vroeg Fie, die zich moeilijk in haar hart kon verenigen met het idee om hun huisje zo maar in vreemde handen achter te laten.
"Heel eenvoudig," zei Chiel. "Je zet een advertentie. Of je kijkt de advertenties na. Er wordt zo vaak woningruil gevraagd door een familie aan zee, die voor variatie naar de bossen wil."

Marijke sprong op. “Je bent een kei van een man,” zei ze. “Ik zal meteen even het avondblad doorneuzen. Misschien prijkt er al een wanhopige in, die het strand wil ontvluchten en in Hilversum wenst neer te strijken.”
“Maar voor hoe lang dan?,” vroeg Fie.
“Ze heeft er nog niet eens puf in, onze Fiek,” plaagde Em.
“Voor één maand, mijn engel.”
“En Gerda dan?”
“O. ik reis wel heen en weer een paar weken. Als we maar niet te ver van Amsterdam komen te zitten,” zei Gerda mild.
“Ja, dan zou het Zandvoort moeten zijn,” zei Marijke. Natuurlijk jubelde ze toen meteen: “We gaan naar Zandvoort aan de zee. we nemen boeken en rommel mee.” Marijke kende geen enkel liedje behoorlijk, bedacht eigen zinnen.
‘Maar als jij nu zitten blijft, dan verdien je zo’n vakantie niet.” Fie voelde, dat ze Marijke nu flink aanpakte.
‘Dan verdien ik ‘m juist. Dan ben ik ontroostbaar. Dan moet ik gesterkt worden,” zei Marijke.
“O schooier,” zuchtte Em. “Jij bent nog al een type, dat troost nodig heeft.”
“Ik ben waanzinnig sentimenteel.” Marijke keek met naïeve ogen de kring rond. “Maar ik beheers me zo goed.”
“Af en toe vergeet ze zich maar te beheersen,” vulde Chiel aan. luist. En dit was één van die momenten.
“Es gibt Momente!,”gilde Marijke.
“Schreeuw niet zo,” waarschuwde Gerda.
Marijke rende de hal in om het avondblad. Ze keken mekaar

aan, ze schudden hun hoofden en Gerda probeerde ook een kers naar binnen te werken, zoals Marijke het had gedaan. Het lukte.
Em dacht, dat Gerda bepaald haar beste beentje voorzette en knikte maar eens naar haar, een warme glans in haar donkere ogen. Marijke kwam zwaaiend met het avondblad terug. "Gauw 's kijken." Ze spreidde de krant uit, over de kersen en vruchten-bordjes heen.
"Vies? Is dat vies? Goed, ik zal hem wel in de lucht houden. Zeg," zei Marijke dan, "ik ken een kind, dat ook aan woningruil gedaan heeft. Ja heus. Ze heet Mimi Bekman. En die vertelde, dat ze in het huis waar ze in togen, zo maar de guldens onder het bed vonden liggen."
"Nu ja, dat was slim om hen op de proef te stellen," zei Chiel.
Marijke trok haar wenkbrauwen op.
"Zou het?"
"Natuurlijk. Stel, dat je er met het zilver vandoor gaat."
"O maar ik laat mijn zilver niet hier," wist Fie meteen
"Nee, weet je wat wij doen? We slepen eerst het hele huis leeg op een paar stoelen na. En dan bieden we 't aan," zei Marijke vlot.
"Jij moet je mond houden," plaagde Em. "Kijk je nog advertenties na?"
"Ja natuurlijk." Marijke vloog met haar vingers langs de kolommen. "Zeg, hier biedt een dame een Angorapoes aan. Voor vijfentwintig gulden. Voel je daar wat voor, Fie?"
"Kind, wat moeten wij met nog een kat doen?"

“O ja. Nou dan niet. ‘n Ierse setter, lijkt jullie dat? Of ‘n babybox, zo goed als nieuw. Je kunt nooit weten,” zei Marijke praktisch.
“Ja, die babybox lijkt mij wel wat,” zei Chiel, de pitten rangschikkend op zijn bordje. “Schrijf daar maar voor mij op. Marijke.”
“Nee, dat moet je zelf doen. Wou je er Coradas inzetten overdag? Op het grasveld? Aandoenlijk,” zei Marijke.
“O zeg, een bontmantel maat 42. Voor een billijke prijs. Dat zou wat voor mij zijn.”
“Ja, vooral met deze temperatuur.”
Fie lachte. “Beland je nog eens bij huizen. Spriet?”
“Onmiddellijk. Ik heb nooit geweten, dat advertenties zo interessant waren. Hier biedt een student zich aan om leerlingen voor h.b.s. en gym bij te werken. Nee, zonder gekheid, dat zou best wat voor mij zijn, als ik zitten blijf.”
“Als je zitten blijft, dan neem je je boeken maar mee naar zee. Dan zal ik je elke dag een taak opgeven,” zei Gerda, die vond, dat Marijke al te genoeglijk over het zitten blijven dacht.
“O alsjeblieft!” Marijke salueerde. “Verder. Een baboe, vrij van zeeziekte, die zich aanpresenteert. Nee, daar hebben we niets mee te maken. Een huisknecht, vertrouwd en bekend met vreemde talen. Geweldig. Dat is misschien wat voor Dennenheuvel. Of voor mij, als ik in mijn rijke dagen kom.” Ze spiedde verder naar huizen. “Aangeboden een heel huis in Wijk aan Zee, voor augustus, f 500,-. Nee, dat is niets, hè Fieke? O nee, we zouden ruilen, da’s waar ook.” Haar ogen

vlogen de twee kolommen langs. “Niets. Hè, wat jammer. Het zou zo leuk zijn geweest, als er nu meteen vanavond wat had ingestaan.”
“Ik geloof toch dat het beter is, dat jullie zelf een advertentie plaatsen,” ried Chiel. “Dan kun je er inzetten wat je wenst.”
“O, ik wens centrale verwarming,” prevelde Marijke.
“Ja, die heb je hard nodig in augustus,” zei Em.
“En ik wens parketvloeren en markiezen zoals Dennenheuvel ze bezit. En een Boeddhabeeld in de hal.”
“Nu, dat kun je allemaal in je advertentie omschrijven.” Chiel stond op. “Dat is altijd gemakkelijk.”
“Ja, dat vind ik ook.” Marijke vouwde de krant dicht, bekeek nog even plaatjes.
„Leuke baas, die Tilden,” zei ze zo terloops.
“We behoeven toch niet zo’n haast te maken,” zei Fie zacht.
“O Fieke, ik huil direct,” klaagde Marijke. “Hoe kun je dat nu zeggen? Je mag me de illuusje van een maand aan zee niet meer ontnemen.”
“Wat?,” zei Gerda.
“Illusie!,” verbeterde Marijke. “Nee Fie, dat zou al te wreed zijn.”
Chiel lachte. “Kinderen, vecht het maar onder mekaar uit. Ik ga naar huis.”
“Ja, dat is fraai. Eerst heb je ons allemaal begoocheld met je plan en nu ga je er vandoor,” plaagde Em. “Nu, laat je ons met kijflust in ons hart achter.”
“Ik zal een pracht-advertentie voor jullie opstellen. Nu goed?”

“Top,” zei Marijke. “Ik breng je even tot het Dassehek.” Ze stak haar arm door de zijne. In de laan fluisterde ze: “Chiel asjeblieft, hou het warm, elke dag. Want Fie heeft er niets geen puf in. Dat heb je natuurlijk wel gemerkt. Die is zo honkvast.”
“Ik zal er elke dag drie keer over komen praten,” beloofde Chiel.
“En je mag best een paar weken daar ginder bij ons komen logeren,” beloofde Marijke vlot. “Dan gaan we samen bajen.”
“Daar was ‘t me eigenlijk om te doen,” bekende Chiel.
“O fijnerd!,” zei Marijke en schudde zijn hand. “Kom je morgen met de advertentie? Doe je ‘t? Ik heb een pauwblauw badpak met een oranje muts met blauw.”
“Kolossaal,” zei Chiel. “Vluchten de mensen niet als ze je zien?”
“Naarling,” zei Marijke en ze knipte het Dassehek open.
Toen ze hun tuin weer binnen kwam, vond ze Bep bij de tuintafel staan.
“Wat zit u hier gezellig,” zei Bep.
En Marijke juichte, terwijl ze Bep een ferme klap op de schouders gaf: “Zeg, we gaan zalig twee maanden naar zee.”
“Nou moe,” zei Bep.
Twee maanden liefst,” zei Fie en ze zuchtte.

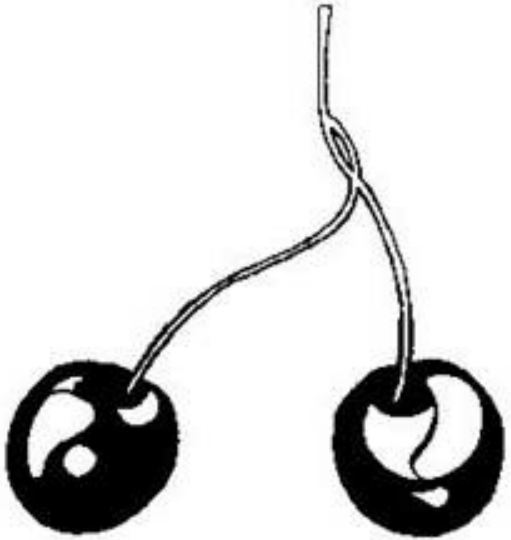

VII

“Fieke, ik heb een nieuwtje,” kreet Marijke.
“Wat nu weer?,” zei Fie.

“Hè, dat klinkt niks aardig,” protesteerde Marijke, terwijl ze haar hoed aan de kapstok mikte met het gevolg, dat er vier doppen naar beneden zeilden.
“Kind, ik heb ook zoveel aan mijn hoofd op het ogenblik. We geven het huis een goeie beurt.”
“Je kunt nooit meer aan je hoofd hebben dan ik, die pal voor mijn overgang zit,” zei Marijke theatraal. “En waarom je ‘t huis met bezemen keert, snap ik helemaal niet. ‘t Is toch schoon zeker?” Marijke keek ontevreden naar de zitkamer, wier inhoud achter in de tuin netjes was uitgestort.
Fie ging maar niet in op Marijkes bemerking. “Wat heb je dan voor nieuwtje?,” vroeg ze.
“De bevrorenen en hun kleinzoon zitten ook in Zandvoort.”
“Ook?,” zei Fie.
“Ja, óók,” zei Marijke met klem. “Of gaan we nu opeens weer niet naar Zandvoort?”
“Kindje, dat is toch heel goed mogelijk. We weten niet eens of er wel iemand op onze advertentie zal schrijven.”
“Daar schrijven hopen mensen op, dat zul je zien. Komt Chiel vanavond met het prachtexemplaar? Ja? Nu, ik ben doodbenieuwd.” Marijke plofte in een halstoeltje neer.
“Heb je nog een repetitie gehad, vanmorgen?”
“Ja Duits. ‘k Geloof dat ik het goed heb gemaakt. Of beroerd,” zei Marijke na een ogenblik peinzen.
“Wat denk je nu?,” drong Fie.
“O, ik denk van alles. Ik neem een ceintuur op mijn badpak en Em maakt me ‘n cape van badhanddoeken. Leuk,” zei

Marijke.
Fie zuchtte. “Ik bedoel, of je denkt, dat je er komt?”
“Door de overgang? Och, ‘k heb wel een kans,” zei Marijke en stak haar ene been loodrecht naar boven. “Dat doe ik voor de toekomstige slankheid van mijn enkel. Lous zegt, dat het er zo goed voor is.”
“Als je dat dan maar nooit in gezelschap doet,” verzocht Fie. “Hè Spriet, ik wou dat je een beetje ernstiger werd.”
“Maar jij bent zo zwaar op de hand de laatste dagen,” zuchtte Marijke. Fie wendde zich af om koffie in te schenken. Ja, ze was overdreven. Ze wist het. Dat ze zich nu niet over het idee kon heen zetten, dat andere mensen door deze kamers zouden gaan, in deze stoelen zouden zitten, al de lieve dingen zouden beroeren, die haar zo dierbaar waren. Dat kon Em zich ook niet voorstellen, dat ze daar zo somber over dacht. En Gerda? Ja, Gerda had zo’n plotseling enthousiasme voor het Zandvoortplan aan de dag gelegd, die wilde ze helemaal niet met haar bedenkingen lastig vallen.
“Kom,” zei Marijke. “Kop op, Fieke. Je zult zien, we krijgen mensen in ons huisje, die zelfs het aardappelmandje schoonboenen.”
Fie lachte. Ze snapte het dus toch wel, die bijdehante rakker.
“Hoe kom je aan dat nieuws van Dennenheuvel?,” vroeg ze dan.
“O, gehoord!,” zei Marijke vaag. “Je weet toch, dat ze de kleinzoon in Genua hebben opgepikt? En nu zitten ze, voor zijn plezier denk ik, in Zandvoort. In een groot huis met de

hele stoet van booien. En Dennenheuvel staat hier renteloos," peinsde Marijke praktisch. "Hij heet Hugo. Niks geen bevroren naam, vind je wel?"
"Misschien ontdooit hij de oudelui."
"Ja, best mogelijk. Enfin, dat zullen we gauw genoeg zien." Fie schudde haar hoofd. "Je bent weer heel wat van plan, geloof ik."
"Laten we er eerst maar zitten," zei Marijke duister.
's Avonds kwam Chiel met de advertentie. Het weer was omgeslagen en het stormde, terwijl de regen tegen de ramen sloeg.
"Prettig weer om naar Zandvoort te gaan," zuchtte Fie.
"Laat het maar uitbuien. Juist goed," zei Marijke.
"Na regen komt zonneschijn. Laat es gauw die advertentie zien, Michiel. Er deugt natuurlijk geen klap van. Heb je wel flink afgekort? Ik heb eens een advertentie gelezen, daar kon je kop noch staart aan vinden, weet je nog wel, Fie?"
'Toe, je moet niet zoveel praats hebben," verzocht Gerda. "Het lijkt wel, of jij alleen naar Zandvoort gaat."
"Bravo!," klapte Em. "Dat kind heeft een terugtraprem nodig de laatste dagen."
"Ik zal hem jullie voorlezen," zei Chiel. "En ik word niet boos als jullie vinden, dat hij niet deugt."
"Nu, zo'n tweede man moet er nog geboren worden," meende Marijke verrukt.
Gerda fronste haar wenkbrauwen, schudde afwerend haar hoofd,

“Ik Ben al stil,” zei Marijke.
Chiel humde, las: “Woningruil - met dikke letters.”
“Ja vooral,” zei Marijke.
Gevraagd voor de maand augustus door familie in Hilversum - vier zusters - met dergelijke familie in Zandvoort.”
Marijke hing over de tafel. “Wat loopt dat gek. Hoe heb je ‘t afgekort? Laat es kijken?”
Ze mompelde: “Woningruil gevr. voor de maand aug. de. fam. in Hilversum (4 zusters) m. derg. fam. in Zandvoort. - ‘t Is maar matig. Zouden we de zusters ook niet kunnen afkorten?” Em proestte opeens.
“O Chiel, je moet me niet kwalijk nemen, maar we doen zo gewichtig over die advertentie van jou, alsof wij geen van allen een woord kunnen schrijven.”
Hij lachte: “ ‘t Zelfde dacht ik ook, toen ik hem opstelde. Maar geen van jullie heeft de taak van mij overgenomen en daarom...”
“ ‘t Is ook bar aardig van je, Chiel, ik vind die advertentie onberispelijk, daar gaat niets van af. Zo goed hadden wij het niet voor mekaar gebokst.”
Marijke knipoogde. Maar Gerda zei: “Laat mij nog es zien, Chiel.” Ze pakte het papier voorzichtig aan. ‘t Was verwonderlijk hoe goed het haar afging om Chiel bij zijn naam te noemen de laatste tijd. Em keek naar Gerda en ze zag Marijkes ondeugende ogen. Die had natuurlijk allang Gerda’s milde gebaar opgemerkt. Em dacht opeens: We zitten hier op ‘t ogenblik net als vier oude vrijsters, die de

meest gewone woorden van een man al belangrijk vinden. Ze dacht aan Frits. Het was of een mes door haar hart sneed.
Maar dan hoorde ze Marijke zeggen: “We zouden jou hier in huis kunnen achterlaten, Chiel. Dan zou jij zo’n beetje op de boel kunnen passen. Of ze niet met vuile voeten de gang inlopen en wel het brood op de broodplank snijden en niet op het tafellaken.”
Em schaterde en Fie zei: “Maar ik sluit de meeste kasten af.”
“Ik zou het héle huis afsluiten, als ik jou was,” riep Marijke, en Gerda zei met een blik op de klok:
“Heb je niet meer te werken vanavond?”
Er kwam maar één brief op de advertentie. Van eenmeneer Steyn, die schreef:

> “Geachte dames. In antwoord op uw advertentie deelik u mede, dat het ons aangenaam zou zijn ons huis, ‘De Duinroos’ genaamd, met het uwe te ruilen. Onze woning is allerliefst gelegen aan het eind van de Brederodestraat, vlak bij zee en rustig strand.”

“Ja, stel je voor, dat het wel bij zee lag en niet bij ‘t strand,” onderbrak Marijke Fies lezing.
“Stil nu,” zei Em. “Die man heeft het toch speciaal over een rustig strand.”
“O ja, waar ook. Neem Marijke niet kwalijk. Ga door, Fieke. ‘k Zeg al niks meer. Ook niet, als hij ons het gebruik van een rijpaard aanbiedt.”

“Bij rustig strand,” herhaalde Fie. “Het huis bevat beneden een lieve, ruime suite en serre en boven drie slaapkamers met badkamer. Voorts zolder met dienstbodenkamertje. Ons gezin bestaat uit mezelf, mijn vrouw” - Marijke klapte haar mond open en weer dicht - “en twee dochters van twintig en achttien. De dienstbode is eventueel tot blijven geneigd. Gaarne uw antwoord met volledige beschrijving van huis, etc. tegemoetziende, tekent met de meeste hoogachting, J. W. L. Steyn.”
“Die man heet Johan Willem Lodewijk,” zei Marijke. “Dat voel ik. Nou, mooier kon het niet.”
Gerda zei: “‘k Ben benieuwd wat Chiel er van zegt. ‘t Lijkt mij overigens een heel geschikte brief.”
“Ik had Chiel te logeren gevraagd daar,” zei Marijke. “Zou er plaats voor hem zijn? Misschien op een divan in de suite.”
“Wat bezielt je tegenwoordig,” zei Gerda. “Hoe kun je zulke onwijze dingen voorstellen?”
“Is logeren onwijs?”
“Nee. Maar om Chiel bij ons te vragen wel.”
“Nu, dat snap ik niet,” zei Marijke.
“Och,” zei Fie. “Chiel begrijpt het zelf wel natuurlijk. Die neemt die uitnodiging van Marijke niet au sérieux.”
“Hij zei anders dat hij graag kwam. Dat hij er zich op vlaste.”
“Klein ondier,” zei Em, “wat maak jij toch altijd een deining.”
“Nu, wat doene me?” vroeg Marijke. “Gane me of gane me niet. ‘t Lijkt mij puik. Zal ik die man terugschrijven. Of” - ze grinnikte - “doet Chiel dat?”

“Nee,” zei Gerda, “dat zal ik wel doen.”
Em woelde door haar krullende pruik. “Gelukkig. Ik was al bang, dat je dat voor mij een geschikt baantje zou vinden.”
“ ‘t Is wel prettig, dat we nu met gesloten beurzen toch een maand naar buiten gaan,” filosofeerde Fie.
“Ze zou er nu ook maar het beste van ma-”
“Ja! Met gesloten beurzen! Dat denk je maar!,” gilde Marijke. “Ik wil profiteren in Zandvoort, hoor!”
“Schreeuw toch niet zo,” zei Gerda. “Je moet niet denken dat je daar de badgast kunt uithangen.”
Marijke stak haar tong in haar linker wangholte. “Ik mag toch zeker weleens keertje in zee?”
“Och, ga toch niet op alles in wat die schutter zegt,” zei Em.
Gerda was al opgestaan om briefpapier te krijgen. Ze schroefde haar vulpen open, keek even peinzend naar de zoldering. Dan schreef ze:

> “Geachte heer. In antwoord op uw schrijven deel ik u mede, dat het ons zeer lijkt van uw aanbieding gebruik te maken. Wij bewonen in Hilversum een heel gerieflijk, aardig huis, bevattende: Hal, grote zitkamer, eetkamer, met keuken, boven vijf slaapkamers en badkamer.”

“Wat doen we met Bep?,” vroeg ze, opkijkend.
“Die nemen we mee,” zei Fie meteen. “Ik ga daar niet knoeien met een wildvreemde gedienstige.”
“Ik zeg niks,” zei Marijke. “Op uw vriendelijk aanbod, om van

de hulp van uw dienstbode gebruik te maken, kunnen we niet ingaan, daar we ons eigen meisje meenemen. We stellen ons voor 1 augustus in Zandvoort aan te komen; ons huis staat vanaf die datum te uwer beschikking. Hopende, dat u in Hilversum een prettige tijd mag hebben, hoogachtend, Gerda Bovenkamp."
Gerda las de brief voor.
" 't Is een mirakel," zei Marijke.
" 't Is héél goed zo, hoor," zei Em.
Maar Fie vroeg: "Wat doen we nu met het linnengoed en het zilver?"
"Dat laten we achter natuurlijk." Em zuchtte. "O Fieke, je kunt toch niet alles meenemen?"
"Ik zal genoeg achterlaten," zei Fie gedecideerd. "Maar het meeste sluit ik weg."
"En stel je voor, dat ze ons daar alpaca aanbieden," ontdekte Marijke. Dat mag je er nog wel bijzetten in een P.S., Gerda."
"Ik kan toch niet over die dingen schrijven?, zei Gerda geprikkeld.
"Nee," zei Fie. "Natuurlijk niet. Maar je kunt wel schrijven, dat we voldoende linnengoed en zilver zullen achterlaten. Of zij dat dan ook doen."
"En onderstreep dan zilver," riep Marijke. "O, daar heb je Chiel."
"Hoe jij zo gauw zijn fluitje hoort. Ik hoorde zelfs nog niets," zei Em.
"Ja, kind, het oor der liefde... Ik zal hem even tegemoet

snellen en dan ga ik aan het werk."
Ze hoorden binnen haar jonge stem roepen: "Zo Michieltje, ben je daar eindelijk? Er is een brief op de advertentie gekomen en Gerda heeft al geantwoord. Nu kun jij er je goedkeuring nog aan hechten, dan zal ik hem in de bus gooien."
Een onverstaanbaar antwoord van Chiel.
"En o, zeg Chiel. je mag niet bij ons komen logeren, strop hè? Maar dan kom je maar eens een dagje eten."
Fie dacht, hoe zo'n kind als Marijke er maar alles uitflappen kon. Gerda dacht, hoe Marijke nóóit nadacht voor ze sprak en Em peinsde, hoe heerlijk het was, wanneer je niet je woorden behoefde te wikken en te wegen en er maar alles openhartig kon uitgooien, omdat je misschien toch niet au sérieux genomen werd.
"En nu ga ik meteen naar boven," riep Marijke. "Aan de vos. Aanstonds zie ik je wel. Zul je geen kwaad van me spreken?"
Doch toen de deur van de zitkamer achter Chiel was dichtgevallen, sloop Marijke naar de keuken, waar Bep zat, omstuwd door katten.
"Bep, we gaan," zei ze. "Eén augustus gaan we naar Zandvoort. Hoe vinje dat?"
"Fijn," baste Bep. "En wat doen we met hullie?" Hullie waren de poesen. Marijke zette Mike, die een fel, donkergrijs kopje had met beweeglijke oogjes, weer teder in de mand.
"Kind, daar zeg je zowat. Dat moet er nog bij." Dus stevende Marijke weer naar de zitkamer en zei liefjes: "Zeg Gerda, er

moet nog een tweede P.S. in die brief over Mimi en haar kroost."
"Ik dacht dat je werkte?"
"Ja, maar dat schoot me plotseling te binnen."
" 't Is waar," zei Em. "We kunnen de kattenbeesten niet meenemen."
"Gerda kan toch schrijven, dat we de poesen thuis laten en of zij daarvoor willen zorgen?"
Marijke leunde tegen de deurpost. "Ze vinden het vast gezellig. Misschien laten zij ook wel beesten achter. Een hond of een kanarie, of een papegaai misschien. Daar zullen wij toch voor zorgen, alsof het onze eigen lievelingen zijn."
Gerda keek neer op haar epistel. "Dan schrijf ik de brief later even over. Ik houd niet van P.S.en."
"O, ik wel," zei Marijke. "Meestal bewaar je de leukste dingen voor een P.S." Marijke ging behaaglijk leunen. "Ik ken een kind, dat een vrijer heeft. Polly Kramer heet ze. En die schrijven elkaar om de dag een brief. En hij - de vrijer - heeft me zelf verteld, dat hij alleen de allerlaatste P.S. maar leest, omdat ze daar pas in schrijft wat ze voelt."
"Hoe komt die jongen er toe om jou dat te vertellen?," vroeg Gerda en haar ogen keken streng.
"Omdat hij sympathie voor me heeft. Dat kan toch best. Er zijn massa's jongens, die sympathie voor me hebben," zei Marijke. "En een paar zijn, geloof ik, wel verliefd op mij." Ziezo, dat was goed voor Chiel om te horen. "Ik zou ze je met naam en toenaam kunnen noemen. Die zeggen me voor en

slijpen mijn potloden en brengen me lekkers mee en nieuwe pennen, dan hoef ik er niet voor te zorgen." Marijke rekte haar armen. "'t Laat me vrij koud," zei ze dan. Om vooral Chiel niet de indruk te geven dat ze voor deze aanbidding gevoelig was. Em schoof een kussen hoger onder haar hoofd.
"Nu ja, dat is de kinderziekte. Die maken we allemaal door."
Maar Fie zei bestraffend: "Hè Marijke, en daar vertel je me nooit wat van."
"Nee," zei Marijke, "daar loop ik uit principe niet mee te koop. 't Zegt me trouwens bitter weinig. Mijn hart schijnt nog niet geheel ontwaakt." Marijke staarde peinzend naar de zoldering, alsof ze daar, in haar verbeelding, het ontwaken van 'n hart aanschouwde.
Chiel zocht in zijn koker naar een sigaret. Hij zei maar niets, Gerda keek zo verachtelijk. Ze moesten het niet zo zwaar opnemen, alles, wat Marijke er uitkraamde. De helft meende ze niet en de andere helft fantaseerde ze misschien. Zo goed kende hij haar nu wel. Maar Gerda zei:
"Marijke, ga naar boven. Over een uur kom ik bij je, om te zien wat je hebt uitgevoerd."
"Hoeft niet," stribbelde Marijke tegen, "Ik heb meetkunde na te zien en daar ken jij zelf geen klap van."
"Heb je niets anders dan meetkunde?"
'Ja, Krans ook."
"Goed, dat zal ik je Frans overhoren."
"Dan komme we niet naar bed vannacht, 't Binne twee boeken vol," zei Marijke.

“Ik zal er wel een greep uit doen.”
Gerda begon weer met haar brief.
“Als het dan maar een goeie greep is,” zuchtte Marijke. “Nou, ajuussies. Dan gáán ik maar.”
Ze zei nog even om de hoek van de keukendeur: “De poesebeesten blijven hier, Bep. Juffrouw Gerda schrijft er over. Zeg, vin je ‘t niet zalig, Bep?”
“Ik laat m’n wale jurk maken voor de zee,” zei Bep.
“Je kunt beter een badpak aanschaffen.”
“Ik gaan niet in zee,” zei Bep. Ze huiverde. “Ja, ‘k zou je lekker danken. Ik hou niet van water,” verkondigde Bep en stak haar arm in de kous, die ze stopte. Een windvlaag kwam om het huis gieren. “Wat zeg je er van? Mooi weer om naar Santvoort te gaan.” Bep was meteen ontevreden. “Ik zal m’n keukentje missen.”
“Je krijgt daar toch zeker ook een keuken?”
“Ja. wat je zegt.” Bep keek om zich heen naar de pannen, die zich op de planken rijden, vanaf de grote soeppan tot het kleine havermoutkokertje toe. En het rood en witte schoorsteenvalletje en de gordijntjes en het tafelkleedje van rood en wit...
“Zouen ze een valletje hebben ook?,” vroeg Bep.
“Wat voor een valletje?” Marijke dacht aan muizen en ratten.
“ ‘n Schoorsteenvalletje. Tja, wat zal ik de boel missen,” zei Bep weer.
Nu, die past goed bij Fieke, dacht Marijke.
Maar ze zei: “Natuurlijk hangt er wel zo’n geval om de

schoorsteen. En anders speld je er maar een pampier tegen aan. Doe toch niet zo weeïg, Bep."
Bep rukte haar schouder omhoog en zweeg. Als 't er op aan kwam. dan kon ze met juffrouw Fie toch het beste praten. Al gaf ze dan toch het aldermeeste om Marijke.
Marijke klom langzaam naar boven. Ze knipte het licht op, keek even uit in de laan. Wat een donkere avond. Ze deed de gordijnen dicht, rukte haar Franse grammaire naar zich toe. Ze prevelde voor zichzelf: "Que je lasse, que tu..." Hoe ze ooit er toe kwamen om je zulke onzin op te dringen. Stel je voor, dat ze ooit in Frankrijk kwam. Dan zou ze misschien in - stel, dat ze er twee weken bleef - in die twee weken nooit hoeven zeggen: "Que je fasse." Misschien wisten de Fransen zelf niet eens, dat er zo'n verbuiging bestond. En aanstonds kwam Gerda. En Gerda was razend, als ze het niet kende. O, ze wou wel, dat Gerda maar getrouwd was. Maar met wie? Marijke ging de rij van haar mannelijke kennissen na, die allemaal varieerden van leeftijden tussen zestien en achttien. Nee, dat was niks voor Gerda. De enige, die misschien wat zou kunnen zijn, was Chiel. ja, maar die had ze voor later voor zichzelf bestemd. Marijke liet het boek zinken. Nu ja, dat was toch eigenlijk zot. Ze kon beter Chiel aan Gerda overdoen en daardoor een aanminnige Gerda scheppen, dan zelf nog jaren te zuchten onder Gerda's juk en per slot toch te moeten aanzien, dat Chiel verstrikt raakte in de netten van Coradas. Nee, 't was nog zo'n kwaad plan niet, de combinatie Gerda-Chiel. Je kreeg meteen een leuke zwager in de familie.

Als ze nu eerst maar over was, dan zou ze het plan eens nader uitwerken. Je kon met takt zo'n massa bereiken, zei Lous altijd. Ze keek in het boek. Dan prevelde ze:
"Que je réus-sasse, o nee, réussisse. O stik," zei Marijke.

VIII

Marijke was over naar de derde klas. Met een herexamen voor Frans. Nu ja, zo'n herretje, daar maakte ze zich niet druk over. "Ik sleep al mijn Franse wijsheid mee naar Zandvoort en dan ga 'k in een badstoel zitten leren. Elke dag."
"Ik sta er op, dat je minstens elke dag twee uur werkt. 's Morgens een uur en 's avonds een uur," zei Gerda.
"Nu, die illusie kan ik je al direct ontnemen," weerstreefde Marijke. "Ik ga de héle dag werken. 's Morgens drie en 's middags drie uur en dan 's avonds nog een paar uur. Ja, denk je. dat ik de schande wil dragen van te zakken voor een herretje?"
"Je had er voor moeten zorgen dat je helemaal geen herexamen gekregen had."
"Och, laten we blij zijn, dat ze niet is blijven zitten," vond Em en Fie, die net de kamer in kwam, beaamde dit.
"Het heeft ook mijn stoutste verwachtingen overtroffen," zei Marijke. "Ze mogen me blijkbaar wel," liet ze er bescheiden op volgen. "En Fieke, zeg, als ik nu voor mijn her slaag in september, krijg ik dan 'n fuif?"
"Ja, best hoor."

“Zo’n fuif, dat de vonken er af vliegen?”
“Goed. Als jij maar voor leuke gasten zorgt.”
“Laat dat maar aan Marijke over.”
“We zijn zover nog niet,” zei Gerda. “Kom eerst maar door je herexamen.”
Marijke zuchtte. “Natuurlijk. Maar als je zo op me hakt, dan zak ik vast.
Ik kan niet tegen hakken. Dan loopt mijn hoofd leeg.”
“Heb je nu al je jurken uitgelegd, Marijke?,” vroeg Fie. Het was de avond voor hun vertrek naar Zandvoort.
“Nee, dat was ik net van plan te gaan doen. Moeten de kleerhangers mee?”
“Ja, wat dacht je dan?”
“Dat we die achterlaten, natuurlijk. Madame Steyn en dochters zullen toch wel jurken hebben en hangers. Die zullen ze toch zeker ook niet meeslepen. Ik bedoel de hangers.”
Fie streek over haar voorhoofd. “O, ik word er nog mal van. Ik weet nu helemaal niet meer, wat we wel moeten achterlaten en wat niet.”
“Dat dien je ook van tevoren af te spreken,” zei Gerda praktisch.
“Maar je kunt toch niet op allerlei kleinigheden bedacht zijn.” Daarin had Fie ook weer gelijk.
“Als pa Steyn er maar aan denkt om zijn broekpersen mee te nemen,” ontdekte Marijke. “Want die bezitten wij niet. Dat mag je hem nog we even telegraferen, Fieke.”

“Ja, stel je voor,” proestte Em. “‘t Zou misschien een reden voor hem zijn om terug te telegraferen, dat ze er van afzien. Een huis zonder broekpersen...”
“Och, waarom?,” hield Marijke vol. “Ze kunnen het hoogstens buitengewoon attent van ons vinden.”
“Laten we nu asjeblieft geen gekheid maken,” begon Gerda.
“Gekheid?,” zei Marijke. “Ik ben in bittere ernst. Nu, als ‘t puntje bij ‘t paaltje komt, kan hij altijd nog de broekpersen lenen van Chiel.”
“Haal al de jurken, die je mee wilt nemen, nu even uit de kast. Spriet, dan kunnen we ze aanstonds pakken.”
“Ik neem alles mee wat ik bezit. Mijn ganse garderobe.”
“Kind, hoe kom je er bij?,” riep Em. “We mogen dan wel een aparte koffer aanschaffen voor jou.”
“Je hebt toch zeker geen winterjurken nodig,” zei Gerda. “Ja, natuurlijk wel. Als ‘t koud is. Ik neem een paar pullovers mee.”
Fie zuchtte weer.
“Begin nu maar alvast. Dan zal ik straks wel zeggen, wat je niet mee kunt nemen.” Zingend toog Marijke naar boven.
Gerda las, in de erkerbank gezeten, de laatste brief nog eens over van mijnheer Steyn.

> “Geachte dames. Met zeer veel genoegen zullen wij 1 augustus het Zonnehoekje betrekken. Uw voorstel om ons nog in uw woning te ontvangen, heeft ons aangenaam getroffen. Het spijt ons, dat wij daardoor niet

in de gelegenheid zijn u een dergelijke tegenbeleefdheid te bewijzen. Wij zullen er evenwel voor zorgen, dat alles in volmaakte orde wordt achtergelaten. Natuurlijk is het helemaal geen bezwaar, dat u de poesjes achterlaat. Wij moeten ook uw medewerking vragen voor onze kippen, tien in getal, die we natuurlijk ook onmogelijk kunnen meenemen. Wellicht hebt u verstand van kippen. In elk geval laat ik een nauwkeurige lijst achter over hun verzorging, die u natuurlijk, bij eventuele moeilijkheden, kunt raadplegen.

We zullen dus het genoegen hebben u de sleutel persoonlijk te overhandigen en verblijven, terwijl we nogmaals de hoop uitspreken, dat deze vakantie voor onze beide gezinnen tot een zeer aangename mag worden. Hoogachtend uw dn. J. W. L. Steyn."

Gerda vouwde de brief dicht en dacht er aan, hoe Marijke elke zin bijna bespottelijk had gemaakt. Om de kippen speciaal had ze geweldige pret gehad.

"Zouden we met ze moeten wandelen?," had ze gevraagd.

"Stel je voor, elk twee en een halve kip. Zouden ze in zee mogen? Ik heb altijd gehoord, dat een kip lastiger is dan een kameel."

"Ik vind het een zeer sympathiek schrijven," zei Gerda.

"Ja, gaat nogal," zei Em die bezig was een ladder in haar nylon met een haakpen op te halen.

"Vind jij het dan niet?"

“Die volmaakte orde bezwaart me.”
“Wat een onzin,” zei Gerda, de nette. “We zullen toch zeker geen rommel maken.”
“Nee, jij niet misschien. Maar Spriet en ik...” Em keek zuchtend naar de vrolijke ladder, die daalde tot halfweg de hiel.
“Die kippen bezwaren mij,” vond Fie, die nog voor het laatst de inventaris, die ze achterliet, nakeek.
“Er zijn massa’s mensen, die kippen houden,” zei Gerda. “Dat zal toch zeker geen heksentoer zijn om die te verzorgen.”
“Ja, maar andermans kippen,” zei Fie, “is heel wat anders.”
“Nu, dat zie ik niet in.” Gerda haalde haar schouders op.
“O, maar ik wel,” zei Em. “Ik heb wel eens gehoord, dat je met kippen drama’s beleven kunt.”
“Och kom...” Gerda wilde niet, dat er aan haar verwachtingen ten opzichte van Zandvoort getwijfeld werd. “Je zult eens zien hoe prettig we het er zullen hebben.”
Deze optimistische woorden van Gerda, die meestal zwaartillend was, hielpen Fie weer wat over haar onberedeneerde zwarigheden heen.
“Fie-kè!,” gilde Marijke van boven. “Kom je even?”
Fie liep de trap op. Zo warm deed de rode loper met blauw aan. Ze had een gevoel, alsof ze voor jaren wegging. En nog steeds, moest ze zichzelf bekennen, dat ze veel, o, oneindig veel liever thuisgebleven was. Maar toen de volgende morgen de zon al vroeg aan de hemel stond - de vogels op het dak

maakten een lawaai, alsof ze al hun levenslust niet konden uiten - werd ze wakker met de gedachte, dat het toch óók wel heerlijk was eens een hele maand in een andere omgeving te zijn. Ze hoorde het bad lopen, en Marijke, die zong in haar kamertje: "Darling, I am growing older, Silver threads among the Gold..." Fie trok haar zijlokken voor haar ogen. Ja, daar waren ook al 'Silver threads' in. Marijke zei:
"Kom, laat ik ze voor je uitrukken, Fie. Ik doe het pijnloos."
Maar Fie weerde af: "Nee, kind, laat maar zitten. Ik word grijs in eer en deugd."
"Wat een lamme uitdrukking," had Marijke gekreten. "Als ik grijs word later, dan laat ik me verven. Zwart. Voor de variaasje."
"Ja, doe dat," had Fie geraden.
"Spriet!," riep Em. "Als jij klaar bent in de badkamer, laat het bad dan voor mij vollopen, wil je?"
"Mag ik dan van jouw badzout gebruiken?"
"O, wat braaf," riep Em terug. "Dat doe je zeker nooit zonder vragen?"
"'k Zal er zuinig mee zijn." Marijke floot. "Em, mag ik ook een beetje cold-créme voor mijn nase?"
"Je doet maar," riep Em.
Bep gooide beneden de ramen open. Een jongen op een fiets stoof door de laan. O, al die bekende geluiden. Dat zou ze missen. Fie sprong haar bed uit. Ze vond zichzelf 'een vat vol tegenstrijdigheden', zoals Marijke het noemde met een schoon gebaar.

De morgen vloog om met nog de laatste hand te leggen aan het huis. Marijke vulde alle denkbare pullen met bloemen uit eigen tuin. Ze keek tevreden om zich heen.
“Als ze hier over een maand maar weer uit willen, Fieke. ‘t Ziet er zo schattig uit. Stel je voor, dat we ze er met geen stokken meer kunnen uitkrijgen.”
Toen ze aan de koffietafel zaten, stak Chiel zijn hoofd door het raam. “Ik kom afscheid nemen. Hier Spriet, voor in de trein.”
“O èngel,” riep Marijke. “Toch geen blik toffees. Ja? Ik zal mijn kakement kapot kauwen uit dankbaarheid.”
“Kom toch binnen,” zei Fie. “Hoe laat treedt de familie aan?”
“Tegen een uur of drie. Ja, we schieten op.”
Marijke sloeg met haar mes op haar bord: “Blondje, het tijdstip nadert. Zie toch. het uur breekt aan... Ik bibber van opwinding, zegt Chiel.”
Chiel zat in de vensterbank, zijn lange benen dwaas gestrekt. “Ik kom jullie wel eens opzoeken, als het mag.”
“Maar natuurlijk Chiel,” zei Fie.
“Je doet maar, hoor,” zei Em.
“Schrijf even tevoren,” verzocht Gerda.
“Ik zal je aan mijn pullover drukken,” beloofde Marijke. “Je kunt ons helpen met de kippen.”
“O, die kippen zijn mijn nachtmerrie gewoonweg,” zuchtte Fie.
“Kom, kom.” Chiel lachte. “Die beesten zullen vast wel goed opgevoed zijn.”

“Je hebt lorren van kippen,” zei Marijke, die dit onderwerp altijd ten zeerste uitbuitte. “Ik ken een kind, Tine Louwerse heet ze, die haar vader houdt ook kippen. En die zei, dat alle kippen zenuwpatiënten zijn.”
“Dat wist ik nog niet eens,” zei Fie.
“O, ik weet meer van kippen dan jij denkt.”
“Als ‘t maar hokkippen zijn,” begint Em.
“Ja, wat dacht je dan? Dat ze er kamerkippen op na houden,” snauwde Gerda, die dat gepraat over de kippen zo overdreven en onvruchtbaar vond.
“Als jullie er tegenop zien, zal ik er wel voor zorgen, hoor.”
“O, asjeblieft,” zei Marijke. “Dan hoop ik voor jou, dat die man er geen fokkerij op nahoudt. Want dan ben je in de aap gelogeerd.”
“Hij schreef, dat hij tien kippen had,” zei Gerda.
“Hij schreef niets van een haan, is ‘t wel?,” wilde Marijke weten. “Zouden het tien weduwen zijn?”
“Ik heb eens een kip gekend,” vertelde Chiel, “die wilde persé uit je linkerhand gevoerd worden. Dat beest is bijna de hongerdood gestorven, omdat niemand snapte wat hij wou.”
“Stel je voor,” ontdekte Marijke, “dat alle tien de Steynekippen om zeep gaan.”
“Stel je asjeblieft wat vrolijkers voor,” verzocht Gerda. “En stel je voor,” fantaseerde Marijke door, die het woord kip niet kon horen, of haar spotlust sleepte haar mee, “stel je nu ‘es voor, dat het misschien bekroonde kippen zijn. Angorakippen of zo.”

“ ‘k Heb wel eens van Angorakatten gehoord,” zei Em. “Ze bedoelt zwarte leghorns,” zei Chiel.
“En stel je voor,” zei Marijke, “dat die beesten heimwee krijgen. Dat ze door ons niet gevoerd willen worden. Dat kan toch. Dan moeten we ze naar Hilversum sturen in een krat.”
“Ik wou, dat je ‘t woord niet genoemd had,” zei Fie tegen Em. “Je ziet wat het vrolijke resultaat is.”
“En begin er nu asjeblieft niet direct over als de familie komt,” verzocht Fie. “Toe Spriet, beloof me dat. Ik ben al zo zenuwachtig van die beesten geworden. En ik zal me zeker nooit goed kunnen houden, als je zo onnozel weg kip zegt.”
“Ik zal geen woord zeggen,” zei Marijke. “Maar ze zullen er wel over beginnen.”
“Nu kom ik vast in Zandvoort,” beloofde Chiel, terwijl hij afscheid nam. Hij keek nog eens even de kring rond en de gezellige koffietafel. Zo vertrouwd was alles. Marijke sprong uit het raam om Chiel nog even tot het hekje te brengen.
“Kom gauw terug,” riep Fie. “De tafel moet nog afgeruimd.”
“Ik heb zo’n somber voorgevoel in me,” bekende Marijke zacht tegen Chiel.
“O ja? Hoezo?”
“‘k Weet niet. ‘k Heb zo’n idee, dat ons vreselijke dingen boven het hoofd hangen.”
Chiel greep zijn fiets. “Je zult eens zien, dan gebeurt er niets.”
“O, maar er mag best wat gebeuren,” zei Marijke en wuifde Chiel na tot hij in de zijlaan verdwenen was.
Om drie uur zaten ze alle vier in de zitkamer. De ramen

stonden wagenwijd open.
“Ik heb een gevoel in mijn knieën of ik examen moet doen,” zei Fie.
“O, ik helemaal niet. Want dat gevoel ken ik precies,” zei Marijke. “Nee, ik heb zo’n gevoel, alsof Sinterklaas aanstonds komt binnenrijden. Zo van: Vol verwachting klopt mijn hart.”
Em zei: “Er komt een taxi de laan in.”
“Dat binne ze,” zei Marijke. En Gerda verbeterde haar niet. Werkelijk - de taxi hield stil voor ‘t Zonnehoekje. Em trok Marijke terug, die uit het raam wou gaan hangen.
“Doe niet zo opzichtig, Spriet. Laat tonen, dat we je goed hebben opgevoed. Dat je manieren kent.”
“ ‘n Hele toer,” zuchtte Marijke. “Zou Bep wel openmaken, als ze klingelen?”
“Ja. Waarom zou Bep niet openmaken?,” vroeg Fie.
“Jij moet ze in de hal tegemoet schrijden, Fie,” dirigeerde Em.
“Glimlach liefelijk. Toe dan. En strek je beide handen naar ze uit.”
“Naar hullie,” verbeterde Marijke.
Fr werd geklingeld. Ze hoorden Beps stappen in de hal.
“Kom nou, Fieke,” drong Em.
Fie stond op. Ze trok aan de ceintuur van haar jurk, voelde aan de zijlokjes, waarin de “silver threads” nu in de zon heel zichtbaar waren. Ze hoorden een afgemeten mannenstem en Beps bromgeluid. Marijke trappelde.
“Ik kan ‘t haast niet meer uithouden, Emsie. Hij heeft vast

een baard." Maar meneer Steyn had geen baard, wél een snor, die sprietig op zijn bovenlip stond. Hij was dun en recht en afgemeten als zijn stem. En hij sprak wat gemaakt, terwijl bovendien kritische ogen achter een lorgnet heen en weer spiedden. Marijke dacht: Van die man zou ik nooit kunnen houden.
Ma Steyn was gevulder, met een onderkin, die pedant op haar hals zakte. Ook zij keek rond. Nu ja, dat was hun goed recht, dacht Marijke. De twee dochters Steyn waren allebei dunnig. Ze hadden allebei dezelfde nietszeggende jurken aan, schoenen met lage hakken en stekende ogen. Fie had zo'n voorgevoel, alsof ze nu onmiddellijk moesten opstappen en weggaan. Stel je voor, wèggaan, zo maar uit hun eigen huis.
"We hebben alvast thee voor u gezet," zei Fie. "Ik hoop, dat u alles zult kunnen vinden. Ik wil het nog wel even wijzen."
"O, doe geen moeite," zei ma Steyn. "we moeten toch onze eigen weg vinden in uw huis, nietwaar?"
"Ja, dat is wel zo," zei Fie.
"Ik hoop, dat u het hier prettig zult vinden," zei Gerda, die vond, dat daar beleefdheidshalve ook nog wel even mondeling op gewezen mocht worden.
"Ongetwijfeld, ongetwijfeld," zei pa Steyn.
Toen zaten ze eigenlijk allemaal onwennig bij elkaar. Vreemde mensen, die mekaar nooit eerder hadden gezien en geen aanknopingspunten hadden.
"Ons meisje komt morgen," zei pa Steyn dan na een benauwende stilte. 'Nu u niet op haar reflecteerde, hebben

we besloten haar naar hier te laten komen. We hadden eerst gedacht van de kok te eten, maar nu koken we natuurlijk zelf."
Marijke beet op haar onderlip. Pa Steyn werkte op haar lachspieren. Ze had een gevoel, dat ze 't direct zou uitbrullen. Stel je voor, pa, die zelf kookte. Er hing nog een schort van Bep in de keuken. Die kon hij om zijn nek doen.
Ma keurde de kamers. Ze keek van de erkerbank naar de divan en van de divan naar de stoelen.
"Al die kussens zijn nogal bewerkelijk, dunkt me. Zijn het geen stofnesten? Nee? En waar doet u de matten mee?"
"Gewoon met een stofzuiger," zei Fie benepen. "Ze worden gewoon gezogen."
De dochters Steyn fluisterden samen. Marijke haatte ze op slag. Toen humde pa en hij zei:
"O ja, apropos. Ik heb u over onze kippen geschreven. Ik vertrouw natuurlijk, dat u daarvoor goed zult zorgen."
"Ja natuurlijk," zei Fie haastig.
Marijke had haar hoofd al buiten het raam. Pa leek zelf op een haan. Ze voelde, dat hij goed zou kunnen kraaien.
" 't Is nogal een verzorging," zei ma. "Hebt u wel eens kippen gehouden?"
"Nee, nooit," zei Gerda voor Fie, die naar haar lichte schoenen keek en huiverend wenste, dat ze nóóit op deze kippen zoveel moppen hadden getapt.
"We hebben katten," zei Em, die vond, dat ze óók wat moest zeggen. "Dat hebben we u trouwens geschreven."
"Maar die hebben zoveel verzorging niet nodig," zei pa. "Met

kippen moet je weten om te gaan."
't Is net alsof we een kippen-pension gaan beginnen, dacht Fie. Toen stak Marijke haar hoofd weer naar binnen.
"Hoe heten ze?," vroeg ze.
Ma keek een beetje verrast naar Marijke, niet begrijpend of ze voor de mal werd gehouden of niet, en Marijke, voelend, dat ze misschien te ver gegaan was, liet er meteen op volgen:
"Ik bedoel, wat voor soort is het?"
"O, gewone kippen," zei ma. "Gewone Hollandse kippen. Mijn dochters hebben ook bijnaampjes voor ze bedacht. Maar daar hebt u zo weinig aan. Naar een vreemde luisteren ze toch niet."
"Dat is lastig," zei Marijke. "Is er geen haan bij?"
"O jawel, 'n Hele mooie haan zelfs. Die is verleden jaar bekroond geworden." Pa keek trots. "U moet een beetje voorzichtig met hem zijn, want hij wil wel eens van zich af pikken."
"Had u hem niet beter kunnen meenemen?," vroeg Marijke.
Em trapte naar haar. Als Marijke begon...
"Wie is ?," vroeg pa.
"Nu, de haan," zei Marijke.
"Nee, wat moeten we hier met hem beginnen? Zonder de kippen?"
"En denkt u wel, dat wij in staat zullen zijn om die beesten goed te verzorgen?," vroeg Em aarzelend.
"Ik heb een nauwkeurige omschrijving achtergelaten van de verzorging," zei pa. "Ik geloof, dat u niet falen kunt."

“Laten we ‘t hopen,” zei Fie.
Ze stond op. Ze blikte even, haast hulpeloos, om zich heen. Ze keek naar Em, naar Gerda en Marijke
”Nu, dan gaan we maar,” zei Fie.
Ze drukten handen. De Steynkinderen giechelden. En Marijke keek nijdig achterom. In de hal stond Bep al klaar. Ze deden hun hoeden op, grepen de mantels van de kapstok. Pa Steyn deed hen uitgeleide met een gebaar, alsof het huis van hem was, dacht Fie. Ze liepen het grintpaadje over. Het hekje klapte dicht. Ze keken nog even om. In de erker stonden de dochters Steyn en hingen over het vuurrode kopje van een geranium, die Fie van de dood had opgekweekt. Ze hadden een gevoel, alsof ze het liefste wat ze bezaten achterlieten. Ze liepen zwijgend de laan uit. Toen zei Marijke: “Wat een lamme kinderen. En pa was net een haan. En we hebben helemaal niet voldoende over Miempie en haar kinderen gesproken.”
“We hadden ook een verhandeling over kattenverzorging moeten achterlaten,” zei Em.
“Nu ja, die poesen redden zichzelf wel,” zei Gerda. Maar Fie zweeg. Hoe ze ooit zo onwijs waren geweest om van woning te ruilen, begreep ze nog niet. ‘t Idee was van Chiel uitgegaan, dat was zo. Nu zouden ze Chiel ook in geen vier weken zien. Misschien kwam hij eens een dagje over. Ze vertraagde haar stappen.
“Wil je terug, Fiekepieke?,” vroeg Marijke. “Zullen we die Steynbeweging er uitgooien?”

Fie stak haar arm door die van Marijke. “Als ze ‘t maar goed bewonen,” zuchtte ze.
“Ma Steyn wrijft de stoelen tot ze blauw zien. Dat zeg ik je,” troostte Marijke hoopvol.
Ze liepen met spiedende blikken in Zandvoort de Brederodestraat af.
“Dat is het. Dat rooie huis in de verte,” riep Marijke. “Dat ziet er wel Duinrozig uit.”
Ze liepen achter mekaar weer het hekje binnen, een schelpenpaadje over. Ze liepen achter het huis om, waar ze het kippenhok zagen, toen zei Fie opeens:
“O kinderen, nu heeft pa vergeten me de sleutel te geven.”
En Marijke zei: „Zeg jongens, ik heb nog nooit zo’n misdadig stel kippen bij mekaar gezien.”

IX

Toen de smid, die Em uit het dorp had gevist, het slot opengebroken had en met het slot verdwenen was, om dit nog voor de avond te repareren, stonden ze in de vestibule, die een zwarte klok op een voetstuk bevatte en een driehoekig oud-Hollands stoeltje.
“Die klok loopt warempel,” zei Marijke vol ontzag. “Hoe is het mogelijk. Zouden we die elke dag moeten opwinden?”
Em was in het stoeltje neergezegen.
“Er is angst en beving in mijn harte om verder op verkenning

uit te gaan," zei ze. "Deze kilheid" - en met een armzwaai omvatte ze de hele vestibule - "doodt alle illusies." Maar Gerda stootte de glazen tochtdeur open en ze stonden in een gang, waaruit een trap naar boven klom. Gang en trap droegen kokoslopers, die knarsten onder de voet.
"Het is net alsof we een expeditie ondernemen in een vreemd land," zei Marijke en timmerde op de barometer, die eenzaam aan de muur hing.
"Kind, sla daar toch niet zo hard op!," verzocht Fie. "Hè, toe, Marijke, wees asjeblieft overal voorzichtig mee."
Marijke haalde haar schouders op en wandelde achter Gerda de voorkamer binnen.
"Dit is zeker de salon," zei Gerda aarzelend.
Strakke gordijnen, een canapé met twee crapauds, een salonmeubel en een klein, ovaal tafeltje, waarop een geel met zwart gehaakt zijden kleedje prijkte. Daarop een glazen bak. Marijke bevingerde het kleedje.
"Door een van de telgen Steyn gehaakt," zei ze. "En waarvoor dient die bak op tafel? Daar kan Bep de vla in opdoen."
"Marijke! Blijf toch asjeblieft overal af?," verzocht Fie weer.
"Ja, hoor eens, als ik helemaal nergens mag aankomen, dan ga ik in een tent leven op het strand," stribbelde Marijke tegen.
"O, wat een ontzettende eetkamer," zuchtte Em uit de andere kamer.
"Kinderen, hoe vinden jullie dat buffet? 't Is onooglijk gewoonweg."

“Wat kan het je schelen?,” vond Gerda praktisch. “Je hoeft er toch zeker niet altijd tegenaan te kijken?”
“Ik ga tenminste met mijn rug naar het buffet toe zitten,” zei Em.
Fie was al in de keuken, waar Bep onwennig op de tafel zat in navolging van Marijke.
“ ‘t Is wel alles even keurig,” aarzelde Fie.
“Je kunt compleet van de grond eten,” zei Em somber.
Toen beschreden ze de kokosloper naar boven. In de badkamer, waar naast de kuip een zielig krukje stond, zei Marijke:
“Niet eens een tafeltje om je bullen op te leggen als je in het bad kruipt. Zou pa uit het bad op die kruk springen?”
“In die badkamer zal ik niet baden,” zei Em opstandig. “Ik ga wel in zee.”
In de echtelijke slaapkamer, waar op een oceaan van zeil drie kleine matjes dreven, vitte Marijke weer:
“Zou ma kleedjes ook stofnesten vinden?”
En in de kamer van de dochteren Steyn kon zelfs Fie niet nalaten op te merken:
“Wat ongezellig. Niet eens een beetje fleurig behang. Niet eens een cretonnen gordijntje. En vooral geen overbodig pulletje. En nergens een leuke plaat.”
Zodat Gerda tenslotte wijselijk in het midden bracht:
“Wanneer het hier een vieze rommel geweest was, zouden jullie meer reden tot klagen gehad hebben.”
Ja, dat moest Fie toegeven. Ze zeeg later in een leunstoel neer

voor de deur, die naar een kaal terrasje voerde.
“De stoel van pa Steyn,” zei Marijke. “Kras hem niet, Fieke. Stel je voor, dat je er doorzakt.”
“Eten we nog vandaag?,” vroeg Gerda.
“Brood,” zei Fie laconiek. “Marijke moet maar op zoek naar een bakker. Met Bep. Ik zal een lijst voor je maken. Spriet, voor alles wat je mee moet nemen.”
“Ajakkes,” zei Marijke en ze keek de kale kamer rond, de kamer zonder bloemen, zonder kussens, zonder pullen, zonder leven.
“En hier!,” riep Em, die de buffetladen had opengetrokken, “hier heb ik het reglement ter verzorging van de kippen. Dat mogen we wel tegen de muur spijkeren.”
“O, asjeblieft niet,” verzocht Fie. “Geen spijkers in deze muur. Staat er nog wat bijzonders op?”
Ems ogen vlogen langs het papier.
“Ja, dat ze twee keer per dag moeten worden losgelaten.”
‘Moeten we er dan bij blijven staan?,” vroeg Marijke en prikte met de nagel van haar wijsvinger in het tafelkleed.
“Spriet!,” schreeuwde Fie.
De beesten vinden natuurlijk hun eigen weg,” wist Gerda. “En doe toch niet zo overdreven allemaal. Het lijkt mij hier best. ‘t Is tenminste fris en ruim.”
“Vooruit dan maar,” zei Marijke. “Kalk alles voor me op, Fiek, anders moet ik misschien nog twee keer sjouwen.”
En later, in het voorbijgaan, schopte Marijke met haar voet tegen het kippengaas, zodat al de kippen als dollen heen en

weer fladderden en Fie op het terras verscheen met de angstige uitroep:
“Wat was dat, Spriet? Wat deed je?”
Ze schrokken zich een puist, toen ze mij zagen,” zei Marijke onschuldig en stak haar arm door die van Bep, die baste:
“Ik wen hier nooit.”
“Hoeft ook niet,” zei Marijke en gooide het hekje met een plof dicht. Niet zo wild, asjeblieft,” waarschuwde Gerda, die boven op het balkon verscheen.
“Wees asjeblieft kalm, Marijke.”
“Ben ik ook,” schreeuwde ze naar boven en op een holletje draafde ze met Bep de Brederodestraat af.
Ze sliepen die nacht met een open voordeur, want de smid bracht het slot niet terug. Fie vloog enige keren haar bed uit, omdat ze dacht, dat ze wat hoorde. Em sprong drie keer naar het raam, omdat ze dacht, dat de kippen kakelden. En kippen kakelen slechts in de nacht als er onraad is. Gerda verschool zich ettelijke malen achter het gordijn, omdat ze stellig meende, dat de schelpen knarsten.
Alleen Marijke sliep heel rustig en onschuldig. Die was de volgende morgen al op voor dag en dauw en snelde door het duinpaadje achter het huis naar zee in haar badpak, omhuld door de cape van badhanddoeken. De morgen was jong en stralend. De lucht was zilt en geurig. Marijke liep de golven tegemoet met geheven armen. Ze zong van vreugde en levenslust. Eén golf spatte over haar heen. Ze proestte en schaterde en ze had een gevoel, alsof ze de hele zee bezat.

Dit gevoel hield ze de ganse dag. Ook toen wolken zich samenpakten boven de 'Duinroos'. Het was of alles verkeerd moest gaan. Fie draaide de waterkraan in de keuken met zo'n vaart om, dat hij onvermoeid bleef doorlopen. Wanneer je 'm probeerde dicht te draaien, dan spoot een lichtzinnige straal water de blauw geverfde keuken kletsnat. Em gleed, of ze rutschbaan speelde, over het zeil van de badkamer en jaapte er een lelijke kras in, die Fie zo zorgelijk bekeek, alsof het een scheur was in het kostbaarste porselein. Bep, zoals ze zelf zei, 'van alles ondersteboven', brak een hoekje uit het botervlootje, dat ze zo voorzichtig afwaste, alsof het Sèvres was. Fie snelde met Em en de gehavende botervloot direct het dorp in, om te trachten daar een nieuw, gelijkvormig exemplaar te verkrijgen. En die tijd benutte Gerda om de kippen hun reglementaire, rechterlijke vrijheid te geven. Marijke zat er achter het huis naar te kijken op een magere tuinbank. In de keuken weende bitter en hardnekkig Bep; Gerda morrelde aan het deurtje van het kippenhok, dat vrij moeilijk openging.

"Pas op," waarschuwde Marijke, "wees voorzichtig zeg. Zo meteen zit die haan op je hoofd."

"Hou asjeblieft je mond," verzocht Gerda. "Ik geef je alleen een goeie raad."

"Nu, die kun je voor je houden."

Gerda had het hok open en de kippen dromden naar buiten.

"Het is alsof ze zich vannacht met tien vermenigvuldigd hebben," merkte Marijke vrolijk op. "Wat 'n hoop kippen,

zeg Gerda, en wat een eigenwijze dierages."
Hoog en parmantig slapte achter zijn tien vrouwen, de haan.
"Hebben ze hun ontbijt al gehad?," wou Marijke weten.
Gerda verhief zich uit haar bukhouding voor de kippenhokdeur. "Ik zorg voor de kippen. Je kunt dat gerust aan mij overlaten."
"Heb je met de lijst van pa Steyn onder je kussen gesluimerd?"
Hierop verwaardigde Gerda zich niet eens te antwoorden. De kippen verstrooiden zich tussen het schrale helmgras en gedroegen zich alsof ze absoluut en gladweg maling aan de 'Duinroos' hadden.
"Zeg," ontdekte Marijke, "'t is wel gemakkelijk om die ondieren uit het hok te krijgen, maar hoe ben je van plan om ze weer binnen boord te halen?"
"Die komen natuurlijk vanzelf," zei Gerda. "Dat zijn ze gewend."
"Hoe lang mogen ze rondhuppelen?"
"Een half uur."
Marijke balanceerde een voetenbankje op haar teen.
"Ik zou wel eens willen weten, waarom die beesten persé naar buiten moeten. Is 't voor hun gezondheid? Of leggen ze dan beter? Zeg, wat doen we met de eieren? Daar heeft pa geen woord van gezegd. Of leggen ze niet? Wat denk je?"
"Ja, weet ik dat," zei Gerda kribbig en ging op een tuinstoel zitten. "Die ene, die met die trotse hals, lijkt wel wat op ma Das," ontdekte Marijke. "Vin je niet, Gerda? Je moet er een

oranje hoed bij denken en beige benen."
"Hoeveel tel je er nog?," vroeg Gerda en er was een zenuwachtige klank in haar stem.
"Nog-e-nog acht. Nee zeven. Drie zijn er van tussen," zei Marijke kalm. Gerda stond op. "Kip-kip-kip-kip-kip. Kiiip-kip-kip-kip-kip-kip, ki-ip!,"riep ze.
"Je moet dat eerste ki nog wat meer rekken," ried Marijke. "Zo: ki-i-i-ip-kip-kip-kip-kip-kip."
"Daar staan er twee. In het duinpaadje, zie je wel?"
Marijke verhief zich ook. "Ja, warempel," zei ze. "Een kip doet niet als een kat, hè?," vroeg ze dan trouwhartig.
"Maak nu asjeblieft geen gekheid," snauwde Gerda. "Daar ben ik nu helemaal niet voor in de stemming."
"Maar ik bedoel, een kip heeft toch niet de eigenschappen van een kat, is 't wel? 'n Kat volgt zijn meester tot het einde der aarde. Dat is toch zo? Of niet? Stel je voor, dat al die tien kippen naar hun meester in Hilversum tippelen."
"Marijke, hou asjeblieft je mond," verzocht Gerda en keek op haar polshorloge.
"Hoe lang lucht je ze al?," wou Marijke weten.
"Tien minuten."
"Tien minuten pas?"
" 't Lijkt wel haast een half uur. Zouden ze zelf begrip van tijd hebben, denk je? O, zeg Gerda, die zwarte lijkt sprekend op Chiel. Vind je ook niet? Leuk, als je zoveel gelijkenissen ontdekt," zei Marijke opgewekt.
Hoeveel tel je er nog?," drong Gerda. "Negen en de haan."

“Waar is de tiende dan?,” zei Gerda ongerust.
“Die is misschien gaan baden. Had ze haar badpak niet onder d’r vleugels?”
Gerda voelde aan haar oren, wat ze altijd deed, als ze zenuwachtig werd.
Marijke, probeer jij ze binnen te lokken, dan zal ik even gaan kijken waar die andere is.” Gerda snelde al het duinpad af. Marijke zette wagenwijd en uitnodigend de deur van het kippenhok open en ging opzij van het huis staan, terwijl ze voorzichtig om de hoek heen gluurde of de lorren die methode snapten. Maar negen eigenwijze kippenkoppen keken het hok voorbij en de haan liep met de fiere, zelfbewuste tred van iemand die de tijd heeft en nog aan geen naar huis gaan denkt.
Ik zal ze er bij verrassing in moeten jagen, dacht Marijke. En met een vaart stoof ze vanuit haar schuilplaats te voorschijn, terwijl ze op de maat van Allons enfants de la patrie-ie-ie’ in de handen klapte. Het gevolg was overweldigend, zelfs voor Marijke. Ze voelde zich onmiddellijk omfladderd door honderden kippen. Twee vlogen op de tuinbank, één streek sidderend op de tuintafel neer, vier koersten naar het dak, een vloog de open keukendeur binnen, waar Bep een kreet slaakte, alsof ze door een adelaar belaagd werd en een zette zich klapwiekend en kakelend boven op het kippenhok zelf.
Die is tenminste binnen het bereik van d’r woning, dacht Marijke. Maar stel je voor, dat ze boven op het hok een ei legt. Dan is dat natuurlijk onherroepelijk naar zijn pa.

De haan hief zijn kop en keek het drukke gedoe van zijn vrouwen met een zekere minachtende berusting aan. Marijke prees in haar hart zijn zelfbewust optreden, fin ze dacht: Als ik die ellendelaar nu maar eerst in het hok heb, dan zullen de vrouwen vanzelf volgen. Ze stak een vinger uit naar de haan en kweelde op de toon, die ze tegen Miempie-Piempie aansloeg.
"Kom dan zoete beest. Kom dan. Moet hij dan in zijn hokje?" Maar de haan keek verachtelijk naar Marijkes uitgestoken vinger, rolde zijn linkeroog achterstevoren en terug en wandelde haar voorbij, alsof ze niet bestond, terwijl hij en passant met een nijdige pik een wurm verschalkte.
"O Jammelaar," zei Marijke. "Kom hier, mispunt! Zul je hier komme ellendelaar! Ik sla je dóód, als ik je te pakken krijg - wis en zeker."
De haan hief zijn kop, keek Marijke doordringend aan, deed twee brutale passen in haar richting op een zeldzaam uitdagende manier en Marijke stapte verschrikt en voorzichtig achteruit. Had ze niet eens ergens gelezen, dat hanen, als ze kwaad werden, de woede en kracht van een stier konden ontwikkelen? Nu ja, haar op zijn horens nemen en wegslingeren kon hij niet, zoals dat bij stieren gebruikelijk is, maar hij kon haar ogen uitpikken. Marijke liet haar oogleden zakken. Toen ze eindelijk haar ogen weer opende, was het tafereel weinig veranderd. Alleen wandelde de haan kalm en waardig het duinpaadje af. En in de verte, op de duinen, zag Marijke Gerda draven, Gerda, die zich bukte, zich weer

oprichtte. En af en toe fladderde boven haar hoofd, kakelend en vleugelkleppend, de voortvluchtige kip. Marijke hield haar hand voor haar mond. Ze had het wel willen uitschateren, 't was net of Gerda joeg naar de blauwe vogel van het geluk.
Marijke ging er maar weer bij zitten. En in haar hart bewonderde ze de dressuur van pa Steyn, die toch maar kans zag tien weerbarstige kippen en een walgelijk arrogante haan twee keer per dag te luchten en met succes weer in hun woning terug te drijven. "Hoe levert hij hem dat?," peinsde Marijke. En ze fantaseerde onmiddellijk door, dat, als ze er werkelijk met vereende krachten niet in slaagden de monsters tot kalmte en gehoorzaamheid te dwingen, er niets anders opzat dan een telegram naar Hilversum te sturen: "Overkomst dringend gewenst. Kippen in opstand." Of iets dergelijks. Stel je voor, wat een deining dat zou veroorzaken in de familiekring der Steynen. Marijke blikte door het open raam de kamer binnen, die koel en onverschillig lag in het morgenlicht. Ze hoopte maar, dat Fieke, ondanks de botervloot-strop, bloemen uit het dorp zou meenemen. Dat kon tenminste nog wat fleur geven aan het interieur. Bep kwam binnen met de stofzuiger, die glansde als een zilveren vaas. Ze zag er behuild en verwrongen uit.
"Snik je nog altijd om die botervloot?," wilde Marijke weten.
"Zo iets overkomt me anders nooit," weende Bep. "En nou net hier, de eerste morgen."
"Ja, één keer moet altijd de eerste zijn," filosofeerde Marijke praktisch. "Kom, kop op. Dat ding is toch na te bestellen.

Heb jij een idee, hoe we die beesten weer in ‘t hok krijgen?”
“Vangen,” zei Bep laconiek.
“Wil jij ‘t proberen?”
“Voor geen goud,” zei Bep, die de stofzuiger inschakelde en loeiend en brommend zich door de kamer begon voort te bewegen. Marijke floot. Dan bedacht ze opeens, dat je wilde beesten kon temmen en lokken met muziek. Misschien dat ook kippen... Ze kon ‘t in elk geval proberen. Ze keek naar Gerda, die met de kip over de dichtstbijzijnde duintop weer verdwenen was. En boven op die duintop stond de haan en spiedde de horizon af, alsof hij ook wel wilde weten, waar zijn voortvluchtige vrouw zich ophield. Marijke steunde haar handen op de bank, sperde haar mond open. En luid en dringend zong ze:

“En over de heide, daar blonk de zon
Tiedelicdon. tiedeliedon
Daar blonk er de zonne zo blij-ijde... “

Ze zong in ‘t Hollands, omdat ze dacht, dat de kippen hun landstaal wel het best zouden aanvoelen. Voorzichtig keek ze om zich heen. De kip uit de keuken stond nu midden op het schelpenpaadje onverschillig te pikken. De twee tuinbankkippen beklommen eensgezind en kakelend het duin, waarachter Gerda reeds lang verdwenen was. De rest was onzichtbaar.
Nee, dacht Marijke, dat lied maakt geen indruk. Misschien

houden ze van iets opgewekts. En Marijke zette luchtig in.

‘Tineke van Heule ons Maartje...”

Marijke zong en genoot. De morgen was stil. Het gebruis van de zee achter de duinen was hoorbaar. En in de hele omtrek was geen kip meer te bespeuren.
“Wel, wat is ons Sprietje in haar schik,” klonk de stem van Em, die met Fie weer om het huis verscheen.
“Ja,” zei Marijke. “Ik lok de kippen. Gelijk de Rattevanger van Hamelen.”
’Ook de kippen?,” herhaalde Fie.
“Ja, die zijn er van tussen.” Marijke keek nu met bezinning om zich heen. “Allemaal,” zei ze dan koel.
Maar kind, wat praat je voor onzin,” drong Fie aan, die het lege kippenhok zag en de open deur. Vanuit de verte klonk lang en aanhoudend een uitdagend gekraai.
“Dat is de haan,” wees Marijke. “Die blaast verzamelen.” Fie zeeg ook op de tuinbank neer, terwijl Em over de tafel leunde.
“Marijke, wat heb je in vredesnaam met de kippen uitgehaald?,” steunde Fie.
“Ik heb niets uitgehaald. Gerda heeft ze losgelaten.”
“Maar waarom?,” vroeg Fie.
“Instructies van pa Steyn,” zei Marijke kalm. “De reglementaire ochtendrit.”
“Ja, dat is zo,” ontdekte Em. “En waar zijn ze nu?” Em en Fie

blikten zoekend om zich heen.
“Ze zijn er van tussen,” herhaalde Marijke weer laconiek. “Ja, daar schrikken jullie van natuurlijk. Maar ik heb het drama vanaf het eerste ogenblik meegemaakt. Ik ben er al aan gewend.
”En waar is Gerda?”
“Die is met een kip op de loop,” zei Marijke.
“O. Spriet, maak nu asjeblieft geen gekheid. Daar staat mijn hoofd nu helemaal niet naar. Waar is Gerda?”
“Ze is allang achter de duinen verdwenen.” Marijke wees zeewaarts. “Ze is nu al op het strand misschien.”
“Wat kost een kip?,” vroeg Em somber.
“Ze zijn bekroond, he?,” zei Marijke. “O nee, alleen de haan is bekroond.”
“En waar is de haan?”
Fie ging staan om beter te kunnen zien.
“Die is zijn lievelingsvrouw achterna gerend. De kip van Gerda.”
“O kind, en je vindt het niets erg,” verweet Fie kribbig. “Hoe kon je zingen, Marijke?”
“Dat zei ik toch. Ik hoopte ze te lokken door mijn lied.”
“Heb je ze geroepen?,” vroeg Em.
“Gerda had geen stem meer. Nee.” Marijke zette de palmen van haar handen op de tuinbank. “We hebben alles gedaan wat mogelijk was. Werkelijk. We moeten er ons maar bij neerleggen.”
“Maar dat gaat toch niet,” huilde Fie haast. “We hebben net

een botervlootje bijbesteld van een rijksdaalder. Stel je voor, dat we tien kippen moeten vergoeden."
"En de haan," zei Marijke. "Ja, vlak die niet uit, asjeblieft, Fieke. Wat zou die wel kosten?"
"Spriet, ik heb zin om je door elkaar te rammelen," zei Em. "Maar hoe Gerda ook zo onwijs heeft kunnen zijn om al die beesten los te laten. Je hoeft toch warempel niet alles te doen wat pa Steyn je voorschrijft. Straks gaan ze nog baden ook."
"Er zal niet veel meer te baden zijn," zei Marijke ontmoedigend.
Toen verscheen Gerda weer boven op de duintop. Haar armen hingen slap langs haar lichaam. Haar haar was sluik en verwilderd.
"Heb je 'm?," gilde Marijke haar al van verre toe. Gerda hief haar armen omhoog in een voor haar ongekend gebaar. Ze kwam naderbij. Haar lichte jurk zat vol strepen.
"Waar is 't mirakel?," wou Marijke weten.
" 't Strand opgevlogen. En met geen mogelijkheid meer te krijgen. "Gerda hijgde.
"Net wat ik dacht," zei Marijke tevreden. "En de anderen? Zijn die binnen?," vroeg ze moedeloos.
"Nee, geen kip is binnen," zei Marijke. "Ze zijn er allemaal als hazen vandoor gegaan."
Gerda voelde aan haar oor. "Allemaal? Waar zijn ze dan? En jij zou ze naar binnen lokken."
"Die beesten waren niet te lokken," verdedigde Marijke zich. " 't Is zigeunerslag. geloof ik. In vrijheid gedresseerd."

“Nu, jij hebt ons wat moois geleverd,” bromde Em. Fie steunde haar hoofd in haar armen. Ze keek even op.
“Is er nog een kans, dat ze uit zichzelf terug komen?”
“Als ze niet levensmoe zijn en zich in zee storten, dan is dat best mogelijk,” troostte Marijke.
“Marijke, hou asjeblieft je mond er buiten,” verzocht Fie. “Wat denk je, Gerda?”
“Ik weet niets meer,” zei Gerda verslagen.
Toen kwamen stappen rondom het huis. Het was de smid met het gerepareerde slot. Fie, die tegen hem had willen uitvaren, voelde nu plotseling in deze stoere smid een beschermer. En, vlot en aandoenlijk, vertelde ze hem het kippendrama. De smid spiedde ook de duinen langs.
“Ik zal wel es zien, wat ik doen kan. Als de dames nu maar naar binnen gaan, anders worden ze schuw,” sprak de smid.
Ze borgen zich op in de voorkamer. Een half uur daarna kwam de smid vertellen, dat ze alle tien weer veilig binnen waren.
“En de haan?,” vroeg Marijke.
“Ja, de haan het eerst,” zei de smid.
“Nou, u bent een tovenaar,” zei Marijke vol ontzag. “We zullen het nooit vergeten.”
En ‘s avonds kwam er een pakketje uit Hilversummet de sleutel en een brief van pa Steyn, waarin hij schreef:

> „Hierbij de sleutel, die wij tot onze spijt vergeten hadden u te overhandigen. We hopen dat u er in geslaagd bent

in huis te komen."

"Hoe naïef," zei Em.
"Tot onze spijt" -"Tweemaal spijt," zei Marijke - "hebben we ontdekt, dat u aluminium pannen gebruikt. In principe zijn wij op aluminium pannen tegen, doch zullen ons deze vier weken wel weten te behelpen. Wij hopen, dat u de kippen zult verzorgen geheel volgens de achtergelaten lijst, die u in de rechterbuffetla kunt vinden, hetwelk ik vergeten had u nog te zeggen en dat u ze niet overvoert. Hoogachtend J. W. L. Steyn."
"Die man heeft ellendig veel praats," zei Em. "Stel je voor, onze mooie pannen."
"Ik hoop, dat we het botervlootje op tijd krijgen," zei Fie.
"Maar die beesten uitlaten, dat doe ik nooit meer. Nóóit meer," zei Gerda
"Pa Steyn kan opvliegen voor mijn part. Met al zijn kippen. En zijn haan. En zijn vrouw. En zijn dochters. En zijn pannen," zei Marijke. En geen van de zusters, zelfs Gerda niet, wees haar terecht.

X

Ze zaten aan het strand in de badstoelen: Fie, Gerda, Em en Marijke. Als een blauwe, deinende spiegel lag de zee voor hen. Ze hadden wat gepraat en wat gelezen en nu zaten ze alle vier naar de zee te turen die onvermoeid en gelijkmatig een zachte golfslag naar het strand stuurde. Ze waren nu een week in Zandvoort en als een aaneenschakeling van kleine incidenten was deze week voorbij gegaan.
Marijke zei: "We hebben in alle jaren van ons bestaan niet zoveel gekibbeld als deze week."
"Dat komt, omdat onze gemoederen overbelast zijn," zei Em.
"En ik heb nog nooit zo'n schrik voor de post gehad," klaagde Fie.
Want om de dag zond pa Steyn een korte missive, waarin hij "tot zijn spijt" nog meldde, dat hij vergeten had "de dames" er nog op te wijzen, dat de kranen van de wasbak in de badkamer droog moesten worden opgewreven.
"Dat komt, omdat de onze er zo betoeterd uitzien," zei Em - dat de stofzuiger elke week moest worden geledigd.
"Mooi woord," bromde Fie, - dat ze gewend waren in de aardappel- en groente-emmer eerst een krant te leggen.

“Dat wordt toch al te krankjorum,” kribde Marijke, ‘t Slot was natuurlijk, dat ze alle vier pa Steyn haatten, ook Gerda.
Alleen Fie zei, nog behoudend: “Zijn vrouw dwingt hem er natuurlijk toe om zó te schrijven.”
“Ja natuurlijk,” zei Em, “maar is dat een man, die zich voor zulke futiliteiten dwingen laat?”
Marijke strekte zich lui. “En ik zie nergens de bevrorenen,” zuchtte ze.
“Je had toch zeker niet gedacht, ze in zee te ontmoeten?,” plaagde Em.
“Och waarom niet? In deze hitte.” Ze keek aandachtig naar de baders, alsof ze daartussen de bevrorenen wel hoopte te herkennen.
“Kindje, die zitten rustig op hun terras. Die vinden het strandgedoe toch immers veel te ordinair,” zei Fie.
En Em plaagde: “Dat je nu niet weet, waar ze wonen, valt me van je tegen, Spriet.”
“Ja, dat is niets voor mij, zo’n halve informatie,” gaf Marijke grif toe.
Ze keek eerst naar Gerda die ver weg gekropen was in haar badstoel. Van het hele fraaie voornemen om Gerda van Chiels deugden te overtuigen was nog niet veel gekomen. Trouwens, Marijke had ook wel eens gehoord, dat je iemand of iets niet te erg moest aanpakken, dat wekte weerzin. En Gerda was na het kippendrama nogal hebbelijk geweest, alsof ze zich lamgeslagen voelde door haar volkomen nederlaag.
Toen zei Em: “‘t Verwondert me, dat we nog niets van Chiel

hebben gehoord."
Marijke spiedde om haar badstoel heen. Em zei het zo onbevangen. Maar kleurden Fie en Gerda? Of was het de weerschijn van de met roodlinnen beklede badstoelen?
"Och," zei Marijke, "die komt onverwacht boven water, dat zul je zien. Misschien staat hij nu wel bij Bep in de keuken."
"Hoe laat zou Bep hier zijn?," vroeg Fie, alsof ze van het onderwerp wilde afstappen.
"Ze zei om vier uur, maar in Bep is een kwaje geest gevaren," zuchtte Marijke. "Die doet bespottelijk, nu ze in de 'Duinroos' zit."
"Ze verlangt naar Hilversum," zei Fie.
"Nu ja, dat is idioot. Dat heb ik haar ook gezegd." Marijke wipte met haar tenen het zand op.
"Ze zit hier toch niet voor jaren." Toen boog Gerda zich wat uit haar stoel naar voren. "Die ene kip...," zei ze.
"Ik krijg meteen een zenuwtrilling, als ik het woord kip hoor," zei Em.
"Welke bedoel je? En wat is daarmee?"
"Die ene kip met die dikke hals...," begon Gerda weer.
"O, die op ma Das lijkt," wist Marijke. "Zo'n arrogante lammerd."
"Die doet zo raar, hè?," vulde Em aan.
"Doet die raar? Hoe dan?," vroeg Fie angstig.
"Die heeft in geen drie dagen gegeten. Ik heb er speciaal op gelet. Zou ze het krop hebben?"
"Die heeft natuurlijk kou gevat, toen ze aan zee is geweest,"

wist Marijke.
“En haar ogen staan zo glazig,” zei Gerda.
“Kippenogen staan altijd glazig,” zei Marijke.
“Hè Spriet, bemoei jij je er niet mee,” schoot Fie ongeduldig uit. Zó was de toon in de ‘Duinroos’ de laatste dagen.
“Wat denk je dat hij heeft, Gerda?”
“Ja, krop misschien,” meende Gerda.
“Wat kun je daartegen doen? Is daar wat tegen te doen?” Fie maakte zich ongerust, voorzag weer ongekende moeilijkheden.
“Ik weet het niet. Ja, dat weet ik niet.” Gerda’s toon was humeurig.
“Zouden we er niet een veearts bij halen?”
“Zijn veeartsen er dan ook voor kippen?,” vroeg Marijke.
“Nee, wat dacht je dan? Zijn kippen soms geen beesten?,” snauwde Gerda.
“Ik dacht dat een veearts alleen voor een koe kwam of voor een paard.”
“Spriet, hoe kom je zo dwaas?,” kwam Em tussenbeide.
“Nou, ik dacht het,” hield Marijke vol.
“Maar een veearts,” aarzelde Fie, “Misschien zegt hij wel, dat het beest moet worden afgemaakt.”
“Nu, als dat moet,” zei Em. “Stel je voor, dat het dier een besmettelijke ziekte heeft.”
“Ja, dan kunnen ze alle tien de pijp uitgaan,” ontdekte Marijke. “
“ O, dat is koren op haar molen.” Em schudde haar hoofd.

Marijke sprong op. “Vechten jullie ‘t maar onder mekaar uit. Ik ga een eindje rondspiebelen. Jullie zijn gewoonweg bezeten door de kippen.”
“Nee, zal ik jullie eens wat zeggen,” zei Em. “‘t Is de schuld van het huis. Heb je ooit zo’n koel, afstotelijk huis gezien? De sfeer is beslist vijandig,”
“Ik denk dat de Steynmensen veel onder mekaar kibbelen,” grijnsde Marijke.
“Ja, dat is best mogelijk,” zei Em vlug.
Wat zullen ze dan in de sfeer van het ‘Zonnehoekje’ edelaardig worden.” Marijke sprong weg. “Ik denk, dat ma, als ze terugkomt, meteen beige kussens aan het fabrieken slaat,” riep ze over haar schouder.
“Nee, ze vindt kussens toch immers stofnesten,” zei Fie, die dat toch niet goed verduwen kon.
Marijke, slingerend met haar armen, liep langs het strand. Haar korte, witte geplisseerde rokje danste om haar heen. Ze sprong over geulen, over wijd-gestrekte mensenbenen. Ze hoorde soms achter zich lachen. Dan keek ze om en knikte blijmoedig. De zon was stralend en de zee was oneindig. Marijke bleef stilstaan en keek naar een wit zeil, dat stil als een moegevlogen vlinder op het water lag. - En Fie en Gerda, die allebei gekleurd hadden, toen Em over Chiel sprak. - Ze raapte een schelp op. Dan sprong ze verder. Weer een paar witflanellen onberispelijke benen vanuit een eenzame stoel. Daar zou ze met een vaartje overheen steigeren. Ze sprong. Ze wachtte, of ze het bekende, goedmoedige lachje niet

hoorde, dat meestal volgde op zoveel dartelheid. En toen dit uitbleef, stopte Marijke. Ze keek om naar de stoel, die nog ‘n aparte rood-wit gestreepte zonneklep droeg. En ze keek pal in de lorgnetglazen van pa Dennenheuvel. En zó trof Marijke dit onverwachte weerzien, waar ze tenslotte al ‘n week op gevlast had, dat ze vriendelijk groette:
“Dag meneer.” En een paar schreden dichterbij trad om pa vooral de gelegenheid te geven haar te herkennen. Pa nam zijn lorgnet af, alsof hij dan beter kon kijken.
“Dag meneer,” zei Marijke nog eens. “Kent u me niet meer?”
Zo zonder zijn geduchte wederhelft voelde Marijke zich zeldzaam moedig en onbevangen.
“Ben jij niet... eh...”
“Ja precies,” zei Marijke. “Ik ben het kind van de buren uit Hilversum. Ik ben Marijke Bovenkamp.” Het lorgnet tikte op de witflanellen knie.
“Was jij niet... eh...”
“Ja precies,” zei Marijke vlot, die onmiddellijk de enigszins moeilijke gedachtengang te hulp snelde.
“Ik was bij u een paar maanden geleden. Weet u niet? Voor het meisje van mijn school, dat naar Davos moest.”
“En... is daar nog wat van gekomen?”
Aan pa’s rechterzijde gaapte een kuil. Marijke arrangeerde het plissé om zich heen en vlijde zich daarin neer. Trouwhartig keek ze omhoog. Ze dacht: Wat zou pa denken, dat de school zijn geld heeft opgefuifd?
Ze zei: “Ja natuurlijk. Ze is een week daarop al weggegaan.”

“En heb je nog wel eens wat van haar gehoord?”
“Nee, ik niet. Maar een kennisje van me - Lies van Santen - die wel. Die heeft onlangs een brief van haar gehad, ‘t Gaat heel goed met haar.” Marijke liet het witte zand in een fijn straaltje als van een zandloper, door haar vingers glijden, tot kleine bergjes.
“Zo, zo. Dat-e-dat is prettig,” zei pa Dennenheuvel, zette zijn lorgnet weer op zijn neus en greep naar het tijdschrift, dat dichtgeslagen op zijn knie gelegen had.
Het onderhoud is afgelopen, dacht Marijke. Ja, kun je net denken!
“Zalig weer, vindt u niet?,” zei Marijke.
Pa keek haar aan over het tijdschrift, over het lorgnet heen. Daar zat dat kind warempel nóg.
“Ja, ja,” zei hij nors en afwezig.
Gerda zou zeggen: “Als je enig gevoel van eigenwaarde had, dan stond je nu op en ging weg. En je keek die man nóóit, nóóit meer aan.” Marijke grinnikte stil voor zich heen. Ja, stel je voor, als ze nú wegging, dan hoefde ze er niet meer op te rekenen, dat ze ooit in welke vriendschapsbetrekking ook, tot pa Dennenheuvel zou komen te slaan. Marijke bleef zitten en bouwde een bergje van zand. Ze keek naar de witflanellen benen, die, voorzien van een plooi, scherp als een mes, zich naast haar uitstrekten. Zou ze het durven, om die grote, witte schoenen voorzichtig te begraven? Nooit van zijn leven! Marijke keek naar de zee. die zoetjes deinend dichterbij kwam.

O help!, dacht Marijke, het wordt vloed! O, 'k lach me een aap. Voor we 't weten, dobbert pa midden in zee met zijn stoel. Dat wil ik voor geen goud missen. Misschien kan ik hem nog redden, 'n Goeie beurt voor Marijke!
De zee, als een plaagziek kind, kwam steeds dichterbij, rolde dan speels en dartel weer terug. Marijke wist precies, wanneer ze uit de kuil moest springen om haar plissé te redden. En ze wist ook, dat het geen vijf minuten meer duren zou of pa's ijselijk witte schoenen zouden als doorweekte vieze ondingen aan zijn benen hangen.
Ze berekende: die golf zal hem nog vrij laten, die springt wel net op tijd terug. Maar de volgende kanjer, die volgende... Marijke zat op sprong. Ze genoot!
Toen klonk er opeens naast de stoel een vrolijke jongensstem: "Hallo grootvader, studeert u voor drenkeling?"
Onmiddellijk boog Marijke zich voorover. Wat een menselijke zin. En daar stond - zijn badhanddoek onder zijn arm gekneld, zijn haar nog nat van het zeewater - een slanke, donkerbruin verbrande jongen en boven een witte trui lachte vrolijk en aardig een jongensgezicht.
Rudolf, wist Marijke. O, enig! Ze sprong uit de kuil, omdat ze plotseling bang was, dat ze op dit onnavolgbare, kostelijk moment over het hoofd zou worden gezien.
"Hallo!," zei de jongen verwonderd.
"Hallo!," zei Marijke.
Pa Dennenheuvel was uit de stoel gekrabbeld. Zijn tijdschrift viel. Gedienstig redde Marijke het, nog net vóór de kanjer van

een golf, die ze gevreesd had, het meegesleurd had naar de krijtrotsen van Albion.
“Laat mij uw stoel een eind achteruit slepen. Had u niet gezien, dat u binnen vijf minuten midden in het water zou zitten?”
“Nee,” zei pa. En dan zijn koele blik wendend naar Marijke:
“Waarom heb jij me niet gewaarschuwd, meisje?”
Meisje! Stel je voor! Marijke ziedde!
“Omdat u niet meer tegen me praten wilde,” zei ze kwaadaardig. “U wou toch niet meer met me praten?”
Marijke schudde met een woest gebaar het zand uit haar plissé.
“Ze had u rustig laten verdrinken, grootvader,” plaagde de jongen. Pa Dennenheuvel mat Marijke onderzoekend; haar trotse, kleine hoofd, haar lange, uitgegroeide figuurtje.
“Ik geloof het warempel ook.” zei hij dan en liep moeizaam langs het strand naar een door vloed niet belaagde plek.
“Zal ik even helpen met de stoel?,” bood Marijke Rudolf aan.
“Graag als u wilt.”
U!, dacht Marijke. Ze stak haar onderlip vooruit. Samen sleepten ze de stoel over het strand.
“Wilt u hier zitten, grootvader?”
“Ja. dat is best, jongen.”
Wat klonk dat ‘jongen’ vaderlijk en trouwhartig. En wat had dat ‘meisje’ neerbuigend en verachtelijk geklonken. Marijke draaide zich om. Ze knikte naar pa Dennenheuvel ten afscheid met een kort, eigenwijs knikje. Zó had ze Gerda zien

knikken, als ze samen door Hilversum liepen en vervelende lui tegenkwamen, die ze moesten groeten. De jongen was al naast haar.
“Grootvader, denkt u er om, dat we om vijf uur theedrinken? Ik ga me opknappen,” riep hij over zijn schouder.
“Waar gaat u heen?,” vroeg hij dan aan Marijke.
“U gaat nergens heen,” zei Marijke. “U wandelt maar zo’n beetje.”
“Mag ik een beetje meewandelen?”
“U moet u toch opknappen,” zei Marijke valselijk.
“Dat heeft de tijd nog. Kent u grootvader?”
“Ja, ik ben een dikke vriendin van grootvader, hebt u dat niet gemerkt?”
De jongen lachte. “Grootvader is kostelijk. Kostelijk!”
“O, daar heb ik nooit wat van gemerkt,” zei Marijke. “Hoe kent u hem eigenlijk?”
“Ik woon vlak naast hem in Hilversum. Op ‘t Zonnehoekje.”
“Ach ja? O, wat aardig. En kent u hem goed?”
“Zó goed, dat ik hem rustig had laten afdrijven naar Engeland,” zei Marijke, die zich nog wreken moest over dat verachtelijke ‘meisje’.
De jongen gooide zijn hoofd achterover.
“Nu ja, daar meent u natuurlijk niets van.”
“O toch,” zei Marijke. “En... bent u hier gelogeerd?”
“We hebben hier een huisje gehuurd, mijn zusters en ik.”
“Hebt u zusters?”
“Ja, drie.”

“Dan bent u rijker dan ik. Ik heb alleen nog een jongere broer.”
“U komt in Holland studeren, is ‘t niet?,” zei Marijke. “Dat wist ik al lang. Komt u eerst nog op ‘t gym?”
“Ja. in de zesde. Volgend jaar word ik student, als alles meeloopt. Daarom ben ik ook naar Holland gekomen.”
Marijke zwaaide met haar armen. “Ik kom in de derde klas h.b.s. Tenminste, als ik voor mijn her slaag na de vakantie. Ik heb her in Frans,” zei ze nog ter verduidelijking.
“ ‘n Strop, hè?,” vroeg de jongen.
“Ja, nogal. Mijn ene zuster jaagt me zo op. Op ‘t ogenblik niet. Want nu denkt ze alleen aan de kippen. Maar als alles normaal is, begint ze haar ontbijt al in het Frans.”
“Waarom denkt ze nù aan kippen?,” vroeg de jongen. “Ze kan beter aan baden en zee en badstoelen denken, zou ik zeggen.”
“Och,” zei Marijke. “We hebben woningruil gepleegd met een familie hier. Die zitten nu in ons huis in Hilversum, snapt u? En wij zitten in hun huis. En we hebben tien kippen en een haan op die woningruil toe gekregen. Die moeten we nu verzorgen, volgens een uitgebreide lijst. En we hebben geen klap verstand van kippen.”
De jongen gooide zijn hoofd achterover en schaterde.
“Die is goed, zeg. Nee maar, die is kostelijk.”
“Noem het maar gerust beroerd,” zei Marijke en schopte het zand op met haar voeten. “De eerste dag de beste zijn alle lammelaars er vandoor geweest. Toen had mijn zuster ze

gelucht. Dat staat óók in het reglement."
"Ik heb nog nooit zo iets fantastisch gehoord," lachte de jongen.
"O. 'k bezit een grote fantasie, maar dit is echt waar," bekende Marijke.
"En nu heeft een van de kippen wat."
"Wat heeft die dan?"
"Ja, wisten we 't maar. Mijn zuster zegt, dat ze niet eten wil en glazige ogen heeft. Ze willen de veearts laten komen."
"Ik heb bijzonder veel verstand van kippen. Ik kom wel eens kijken," beloofde de jongen. "Waar woont u?"
"Aan 't eind van de Brederodestraat. Weet u dat? Zo'n rood huisje. 'De Duinroos' heet het."
"O, dat vind ik wel. En nu moet ik naar huis." zei de jongen.
"'t Spijt me wel, maar grootmoeder wacht op me." Marijke slak haar hand uit.
"U hoeft geen u tegen me te zeggen," zei ze dan. "Ik moet nog vijftien worden. Ik heet Marijke."
"Marijke? Wat 'n aardige naam. Ik heet Rudolf. Kortweg Ruut."
"Gezellig," zei Marijke. "Hoe oud ben je?"
"Zeventien." Hij schudde haar hand. In zijn bruine gezicht lachten stralend witte tanden. "Nu dag. Marijke."
"Dag Ruut!"
Met grote sprongen liep Marijke weer over het strand terug. In de badstoelen droomden nog de drie zusters. Als een wervelwind stortte Marijke voor de drie paar voeten neer.

“Zeg, denk een beetje om je rokje,” waarschuwde Gerda.
“O kinderen, ik heb zulk verwonderlijk nieuws,” hijgde Marijke.
“Gelukkig, dat lijkt tenminste weer een beetje op thuis,” zuchtte Fie.

XI

De volgende dag, ‘s avonds, toen ze achter het huis zaten te theedrinken met een fraai en belemmerd gezicht op het gevreesde kippenhok, klapte het hekje met een harde klap dicht.
“Dat is geen eigen volk,” zei Marijke. “Want wij vlijen dat hekje toe, alsof het van kraakporselein is.”
“O, maar Em is nogal wild,” zei Gerda. Emmy was naar het dorp om lekkers.
De schelpen kraakten.
“Een mannenstap,” constateerde Marijke.
En ze had het nauwelijks gezegd, of om de hoek van het huis verscheen Chiel. Marijke sprong op. Ze keek gauw naar Fie en Gerda. Fie bukte zich naar haar tasje, dat gevallen was. Gerda wendde haar gezicht af. Maar Marijke zag, dat ze allebei in vlammen stonden.
“Dag Chiel!,” jubelde Marijke. “O Chiel, wat fijn. ‘t Is net of er een stukje van thuis om de hoek gekomen is.” Ze schudde zijn handen heen en weer, alsof ze pompte. “Blijf je bij ons?”
“Ik ben net aangekomen. En ik blijf een week. Ik logeer in Driehuizen,” zei Chiel. terwijl hij de handen drukte van Fie

en Gerda. Fie lachte wat verlegen en Gerda keek bepaald zachtzinnig. Marijke zag werelden van emotie voor zich opengaan. Ze schoof Chiel een stoel aan. seinde naar Bep om nog een kopje thee. 't Was of Fie en Gerda met lamheid geslagen waren. Nou ja, dacht Marijke vergoelijkend, zo zal ik later ook wel zijn. En ze vond het toch in haar hart zéér nobel, dat ze zo, met een ruim gebaar, voor zichzelf van Chiel afstand had gedaan. Chiel zat. Hij trok zijn sigarettenkoker te voorschijn en knikte tegen Bep, die aan Chiel haar eerste glimlach in Zandvoort verspilde. Fie schonk thee.
"En... hoe is alles thuis?," vroeg ze. Haar stem beefde nog licht, alsof ze pas hevig van iets geschrokken was.
"Och, goed geloof ik. Alleen ziet het 'Zonnehoekje' er heel anders uit dan bij jullie."
"Dacht ik het niet!," riep Marijke. "Wat spoken ze uit?"
"Ze spoken niets uit, geloof ik. Maar alles zit zo potdicht altijd, alsof ze bang zijn om zon en licht binnen te laten, 't Ziet er ongezellig uit bepaald."
"Nu ja, dat kan ook niet anders, nu wij er niet zijn," meende Marijke bescheiden.
Maar Fie zei: "Ik vind het onbegrijpelijk, dat mensen met dit kostelijke weer de ramen dichthouden."
"Zitten ze ook niet buiten?," wou Gerda weten.
"Misschien achter het huis. Maar opzij, op jullie gewone plekje, zie ik ze nooit. En..." Chiel blies behaaglijk rookkringetjes naar boven, "hoe bevalt het jullie hier?"
"Och, gaat nogal," zei Fie. "'t Huis is alleen ellendig van

kilheid."
"En dan de kippen," zuchtte Gerda.
Toen gooide Chiel zijn hoofd achterover en lachte.
"Ach ja, die kippen. Daar heeft Marijke me over geschreven. Gedragen de mormels zich nogal behoorlijk?"
"Matig," zei Gerda.
"Ze zijn wild, dat we ze niet luchten "zei Marijke vlug. "Ze voelen zich diep in hun ellendige kippenhart opstandig. Denk je niet, Fieke?"
"Ze lijken mij nogal tam. Alsof ze ergens over treuren," zei Fie.
"Ze treuren over de vrijheid, die wij ze onthouden," zuchtte Gerda. "O Chiel, als je gezien had, hoe ik de eerste dag de beste achter die beesten aangejaagd heb, dan zou je medelijden met me gehad hebben. En die ene kip is ziek," liet ze er somber op volgen.
"Welke?" Chiel draaide zich om.
"Kijk, die gele, die in de hoek zit."
"Die lijkt op ma Das," zei Marijke vlug. "Sprekend. En een zwarte lijkt precies op jou."
"Zeer vereerd." Chiel boog.
"Zou je aanstonds eens...," begon Gerda, maar toen klapte weer het hekje open en dicht en Marijke kreet: "Nog meer manvolk."
Ze keken allemaal vol verwachting naar de hoek van het huis, waaromheen het manvolk zou moeten verschijnen. Maar in plaats daarvan schrilde er een bel door het huis en Marijke

zei: “Nu, die is niet zo pienter, als jij geweest bent, Chiel. Die klingelt nota bene.”
Ze hoorden Bep door de gang lopen. Bep kwam terug met een verbaasd gezicht en zei: “Daar is een meneer voor Marijke.”
“Een meneer voor mij?” Marijke sprong op. “Kan niet. Ik ken geen sterveling hier. Of...” - ze lachte opeens wijduit - “of het moet Dennenheuvel zijn.”
“Ga nu maar liever kijken,” ried Fie.
En werkelijk, in de vestibule, naast de piedestal met de klok, stond Ruut.
“Daag,” zei Marijke. “Mooi hè?” En ze wees naar de klok.
“Zeldzaam,” bewonderde Ruut. “Ik kom naar de kippen kijken.”
“O, ik dacht dat je naar mij kwam kijken.”
“Ook een beetje. Maar de kippen interesseren me wel heel bijzonder.”
“Ik voel me dodelijk beledigd,” zei Marijke. “Kom maar mee. We zitten op een kluitje achter het huis. Met het gezicht op het kippenhok. Daar zal ik een stoel voor je naast zetten.”
“Asjeblieft,” zei Ruut en volgde Marijke door de gang en de keuken naar buiten. Ze stelde vlug en triomfantelijk voor. Dan sleepte ze een stoel –
“Voorzichtig toch, Marijke,” riep Gerda - naar het kippenhok en pootte die daar neer.
“Hij komt speciaal voor die ondieren,” zei ze. “Ik verzoek je bijzondere aandacht voor dat arrogante mormel met het

krop."
Chiel was er ook bij komen staan. "Is 't dat beest, dat daar in de hoek zit Maar dat dier is ziek."
"Ja, dat dacht ik al," kermde Gerda. "Het ziet zo glazig uit zijn ogen. Vind je niet, Chiel? En 't heeft in geen twee dagen gegeten."
"Ja, wat 'n wonder. Dat zie je zo wel," zei Chiel.
"Moeten we er een veearts bijhalen?," vroeg Fie angstig. "Als de anderen nu ook maar niet ziek worden."
"Ik zal 't beest er eens even uithalen," zei Chiel en legde zijn sigaret weg. Ruut, die met zijn kin op het hok geleund, de kippenevoluties had bekeken, zei: "Zal ik u even helpen?"
"O, asjeblieft, begin er niet mee," kermde Gerda. "Ik weet me geen raad als ze er weer vandoor gaan, net als toen bij mij. Ik ga niet nog eens achter ze aanjagen tot op het strand."
"Chiel, wees voorzichtig," drong ook Fie.
Maar Marijke, die voorvoelde, dat ze vreugden zou smaken, drong: "Hè ja, juist wel. Toe maar, Chiel. Haal hem er uit. Kun jij hard lopen, Ruut, als de anderen 'm piepen?"
"Maar die piepen 'm niet," zei Ruut. "Als ze zo'n grote mannenhand in het hok zien verschijnen, dan deinzen ze wel achteruit van angst."
"Ja, dat denk je maar," zei Marijke. "Dit zijn geen gewone kippen. Dit zijn pa Steyn-kippen. En pa Steyn is ook geen gewone man. Je zult zien, dat ze allemaal, de haan voorop, in een ommezientje boven op het dak zitten."
"Nu, dat wil ik dan wel eens zien." Ruut ging voor de deur van

het kippenhok staan, die Chiel heel voorzichtig opende.
"Je moet er in kruipen, Chiel," ontdekte Marijke. "'n Frisse beweging. Stel je voor, dat je er niet meer uit kunt. Ik ken een jongen, Willem van Straten heet hij, die heeft es een hele dag in een kippenhok gezeten, omdat de deur dicht viel en hij 'm niet meer open kon krijgen."
"Ontmoedig me nu niet," verzocht Chiel. Ma Das zat teruggetrokken in een hoek en keek angstig.
"Dat beest is te ziek om tegen te stribbelen," zei Ruut.
"Het stomme dier."
"Hij was een week geleden lang niet stom. Weet je nog, Gerda, hoe hij daar boven op het duin zat te razen!"
"Och, u moet Marijke nog leren kennen," zei Fie.
Chiel had ma Das te pakken. De andere collega's troepten als een club protesterende vrouwen bij elkaar en kakelden, dat hun koppen schudden. Chiel haalde ma Das te voorschijn en Ruut sloot de deur.
" 't Is ongelooflijk van handigheid," bewonderde Marijke. Chiel bekeek de kip met het air van een beroemd veearts. Zijn greep scheen zacht en vertrouwd te zijn, want de kip, die eerst nog probeerde met de vleugels te slaan, gaf zich gewillig over en hing slap in Chiels hand.
" 't Is aandoenlijk," zei Marijke. "Aanstonds geeft ze je nog kopjes."
"Nee toe, daar moet je nu geen gekheid over maken. Het is erg genoeg dat zo'n beest te ziek is om zich te verweren," berispte Ruut.

Marijke zoog haar wangen in en zweeg. Chiel had de kip onderzocht en stelde zijn diagnose:
“Ze heeft een verstening in haar krop en dat zal ik er even moeten uithalen.”
“Maar Chiel!,” riepen Fie, Gerda en Marijke tegelijk bij deze moedige woorden. En Em, die hierop het huis uitkwam met het lekkers in twee zakken bungelend in haar hand, riep: “Zeg, wat is hier aan de hand in vredesnaam?”
“Chiel gaat ma Das opereren,” zei Marijke. En daar iedereen in de opwinding van het ogenblik, vergat Ruut voor te stellen, stelde hij zichzelf maar voor aan Em, die door de plotselinge verschijningen van Chiel en Ruut en door de op handen zijnde operatie van de kip, werkelijk uit het veld geslagen leek. Maar ze kleurde niet, toen ze Chiel zag, zoals Marijke met vreugde vaststelde. Het zou ook bar geweest zijn als drie zusters Bovenkamp hadden moeten vechten om één man.
“Hebben jullie een goed scherp mes voor me?,” vroeg Chiel. “En iets om vóór te doen?”
“Alle messen van pa Steyn zijn scherp,” zei Marijke. “En je kunt wel een schort van Bep voor krijgen.”
“Maar Chiel, je méént het toch niet?,” drong Fie.
“Ja natuurlijk, ‘t Is het enige wat die kip kan redden.”
“Maar heb je ‘t wel meer bij de hand gehad?”
“Ik heb ‘t wel eens zien doen door een oom van me. Ja, ik ga daar toch niet op losse schroeven opereren.”
En Chiel keek zo plagend naar Fie, dat ze alweer bloosde.
“Nu ja, als die kip het niet overleeft, mag hij hem mee

opeten. En dan geeft hij ons een nieuwe cadeau."
"Zeg, wat ben jij een verbazend wreed kind," zei Ruut.
"Nee, helemaal niet. Ik ben alleen praktisch en je moet de dingen onder de ogen weten te zien." Marijke keek fier.
Fm kwam al met een mes aanlopen en een grote witte boezelaar van Bep, die ze om Chiels hals bond.
"Ik ga weg, hoor," zei Fie. "Dat kan ik niet aanzien."
Ook Gerda kon het niet aanzien. Maar Em en Marijke bleven.
"Waar maak je 't geval mee dicht?," vroeg Marijke.
"O ja. da's waar ook. Geef ook even een stopnaald. En stevig garen. Ongebleekt katoen is wel goed."
Die kip heeft tenslotte zijn leven aan mij te danken," zei Marijke, toen ze terugkwam met een stopnaald en wit katoen, dat Ruut eerst probeerde of het sterk genoeg was.
Toen - vlug en handig - sneed Chiel de hals van de kip open, peuterde een kluit saamgepropte steentjes te voorschijn, reinigde verder de hals en naaide dan overhands met een grote steek de wond weer dicht. Em en Marijke waren intussen ook al verdwenen. Alleen, toen ze een zeldzaam opgewekt en meeslepend 'tok-tok-tok' hoorden, kwam Marijke uit de eetkamer gesneld.
"Was dat ma Das?," vroeg Marijke stomverbaasd.
"Ja, dat was ma Das," zei Chiel. "Dat was haar uiting van dankbaarheid." Hij knoopte zijn schort af.
"Ma had te veel stenen gegeten. Die zaten haar natuurlijk dwars."

“Ik weet wel hoe dat in de volksmond heet. Ik zal het maar niet zeggen,” lachte Marijke, “want dan wordt Gerda fel. Heb je de stopnaald er uitgehaald? Anders slikt ze die nog in als dessert.”
Chiel toonde de stopnaald. “Met een week zal ik de rijgdraden er uithalen.”
“ ‘t Lijkt wel een jurk,” prees Marijke. “Kolossaal Chiel, wat heb ik een bewondering voor je gekregen. Je zou je wel voor wonderdokter kunnen uitgeven.”
“Kan ik in de keuken m’n handen wassen?,” vroeg Chiel.
“Ja. kom maar mee,” zei Fie.
“Je kunt het beter in de badkamer doen,” zei Gerda. “Daar is warm water.”
“Een leuke beweging is dat bij jullie,” zei Ruut, die nog tegen het kippenhok leunde, tegen Marijke.
En Marijke antwoordde trots met haar kin in de lucht: “Nou, dat dacht ik ook!”
Het werd een heerlijke week met Chiel en Ruut, die zich dagelijks bij hen aansloot. Het weer was wonderlijk van pracht. Ze baadden met zijn allen, óók Gerda, die anders niet zo dol op zeebaden was. En de avonden zaten ze op het strand en zagen de zon ondergaan in een gloeiende zee. Eén van die avonden liep Marijke met Gerda naar huis. Chiel en Ruut volgden met Fie en Em. De avond was zo bekorend als een sprookje en Marijke vond het moment om nu Gerda’s hart te peilen, met verstand en overleg, gekomen. Ze trachtte enigszins Gerda’s mannenpas bij te houden.

“Zeg Gerda,” begon ze, “eh... vin je ‘t niet enig hier?”
“Ik vond het direct heel gezellig.”
Ontmoedigend. “Maar ik bedoel, vin je ‘t nu toch niet prettiger dan in het begin?”
“Och ja.” Afwerend.
“Vin je ‘t niet heerlijk, dat Chiel er is?” Gerda tuurde een jong meisje na, dat een zonderlinge, zijden pullover droeg.
“O ja.” Koel.
“Weet je wat ik heerlijk zou vinden? Nee, ik ben in ernst, hoor! Als één van jullie met Chiel trouwde. Ik ben nog te jong voor hem, anders zou ik hem inpikken.”
“Wat bedoel je met één van jullie?,” vroeg Gerda.
“Nu, jij of Em of Fieke. Hoewel Em... nee, ik geloof niet, dat Em van Chiel houdt,” ontleedde Marijke boud de raadselen van Ems ziel.
“O, en je beweert dus dat Fie en ik wèl van hem houden.” Gerda richtte zich nog rechter, zodat ze onwaarschijnlijk fors en kloek daarheen stevende.
“Och ja, waarom niet? Zou dat zo’n wonder zijn? Chiel is verbazend aardig. Denk maar aan de kip. Ik bedoel, dat heeft hij toch ook weer verbazend handig ingepikt.”
“Wat wou je eigenlijk?,” zei Gerda en versnelde haar pas.
“Ik zou wel eens willen weten, hoe jij over hem denkt.”
“En als je dat weet?”
“Nu, dan ga ik Chiel polsen.”
“O, ellendig kind,” zei Gerda opeens. “Zie je nu niet in, dat dat krankzinnig is, wat je van plan bent te doen?”

“Nee, helemaal niet. Ik zou de echtparen de kost niet willen geven, die op minder kiese manier tot mekaar gebracht zijn.”
Gerda greep Marijkes arm vast. “Wanneer je het ooit in je hoofd haalt, om je hiermee te bemoeien,” dreigde Gerda, “dan zal ik je ongenadig straffen.”
Marijke wreef haar arm. “Nu, dan heb je de kans dat we het met droge ogen moeten aanzien, dat hij door Coradas wordt ingepikt.”
“Als je maar weet, dat hij mij hoegenaamd niets schelen kan.”
“En Fieke?,” ging Marijke nog onverstoorbaar door.
“Fie denkt er net zo over als ik.”
Marijke kuchte lang en veelbetekenend.
“Harten van steen,” zei ze dan.
“Nee, in mijn tijd...” Ze sprong terug.
“Zeg Ruut, Em en ik gaan morgenochtend om zes uur zwemmen. Doe je mee?”
“Word ik niet gevraagd?,” plaagde Chiel.
En Marijke zei braaf en zedig: “Ik dring me niet graag op, dat weet je.”
Gerda liep met grote stappen vooruit naar huis.
“Gerda lijkt wel op hol,” zei Em.
Maar Gerda dacht aan Marijkes ondoordachte woorden. Ach, ze wist zelf niet, hoe ze tegenover Chiel stond. Hij was hartelijk en voorkomend, hij was lief en opgewekt, hij verspreidde een prettige sfeer om zich heen. Maar zou ze, als ze omstuwd door vrienden was, zoals Marijke later ontegenzeggelijk zal zijn, wel zoveel op Chiel letten. Was het

niet, omdat ze hoopte op een eigen huis en een eigen geluk, dat ze zoveel aan Chiel dacht? Ze wist het niet. Ze staarde recht voor zich uit. De tranen prikten in haar ogen. Ach, wat had Marijke haar wreed uit haar eigen mooie droomwereld gerukt.
Aan het eind van die dag
"Morgenavond zit ik weer tegenover het 'Zonnehoekje'," had Chiel net gepreveld - bracht de post een brief van pa Steyn.
'Wat zou hij nu weer te vertellen hebben?" zuchtte Fie. "Hier Chiel, lees jij 'm maar voor. 't Zal wel niet veel goeds zijn."
"Misschien is Mimi ter ziele," zei Em.
"Hè Emsie, hoe wreed. Hoe kun je dat zo rustig zeggen," kreet Marijke.
"Nu, 't is toch best mogelijk," verdedigde Em zich. "Zonder Chiels hulp was hier toch zeker ook een kip ter ziele gegaan."
Chiels ogen hadden de brief doorgevlogen. Hij glimlachte nu vluchtig.
"Zal ik hem maar hardop voorlezen?"
"Ja, natuurlijk," drong Marijke. "'t 'Zonnehoekje' is toch niet afgebrand?"

> "Geachte dames. Tot mijn spijt moet ik u mededelen, dat mijn vrouw en dochters niet in Hilversum kunnen aarden en daarom wilde ik u voorstellen, dat we ons verblijf verkorten. Zonder tegenbericht uwerzijds denken we maandag in de loop van de middag weer in Zandvoort te arriveren. Uw huis staat vanaf die dag ook

weer te uwer dispositie." Hopende, dat u hiermede akkoord gaat.
Hoogachtend, Uw dw. J. W. L. Steyn."

"Nou breekt mijn klomp," zei Marijke. "Maandag. Dat is overmorgen al."
"En in een P.S. schrijft hij," ging Chiel verder: "De sleutel gelieve u bij de buren op 'de Distel' af te geven. De uwe zullen we zo vrij zijn aan de overkant bij mevrouw Das te deponeren."
Toen schaterde opeens Em.
"Nee maar, die is kostelijk!," proestte ze. "Ma Steyn, die bij ons niet aarden kan. Ze voelde zich natuurlijk te veel een sultansvrouw tussen al die kussens. Dat ligt haar niet."
"Ik vind het een zeldzame brutaliteit," snauwde Gerda. "Nee maar, de toon van die brief is bepaald beledigend. Tenminste, zo voel ik dat aan."
"Och welnee," zei Fie zacht. "Ik kan het me best begrijpen, dat ze zich in ons huisje niet thuis voelen. En ik ben in mijn hart wel blij, dat we maandag weer naar het 'Zonnehoekje' gaan."
"Gelukkig, dat jij er bent, Chiel, als ze de sleutel deponeren," ontdekte Marijke. "Haal jij hem vast. Anders gaat die lamme Coradas bij ons op strooptocht uit."
"Ik zal er voor zorgen," zei Chiel. "Nu kinderen, dit is het eind van de droom."
" 't Was helemaal geen droom," weerstreefde Em. "Nuchtere

werkelijkheid, hoor!"
"Ik ga 't even Bep vertellen." Marijke sprong op. "Let op mijn woorden, die zingt binnen tien minuten."
En werkelijk - toen Marijke weer in de kring terug was - klonk Beps bas in de keuken:

"Liefde alleen, liefde alleen, is wat het hart kan bekóóren..."

"Wat zei ik je?" Marijke keek trots rond. Dan greep ze opeens naar Chiels jasmouw.
"O Chiel, denk er in vredesnaam aan, voor je weggaat, om de rijgdraden uit de hals van ma Das te halen."

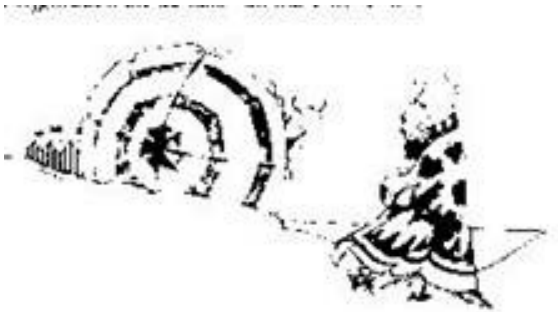

XII

Marijke hurkte boven op het balkon en keek naar 'Dennenheuvel', dat nog in ongestoorde rust daarhenen lag. Alleen was een tuinman bezig het vlekkeloze gazon te rollen. Marijke dacht aan haar afscheid van Ruut. Ze hadden samen aan zee gestaan en Marijke had gezegd:
"Morgen zit ik weer in Hilversum. Dan zal ik je wel nooit meer zien."
"Kind, en ik woon pal naast je."
"Maar je grootvader," aarzelde Marijke. "Je grootvader is helemaal niet op ons gesteld."
"Hoe bedoel je dat?"

“Och, jongen, zo’n knullig, klein ‘Zonnehoekje’ en dan dat vorstelijke ‘Dennenheuvel’.” Ze zweeg even. “Snap je ‘t nu? Ik tracht het je zo kies mogelijk aan je verstand te peuteren.”
“Verbazend kies van je. Maar jij snapt toch zeker wel, dat ik me daar geen biet aan stoor.”
“Je hebt kans, dat je grootvader je onterft.”
“Nu, zelfs dat heb ik er voor over.” Ze staarden allebei over de zee.
“Als je er dan toch zo over denkt,” had Marijke vlot gezegd, “dan wil je misschien ook wel op de fuif komen, die ik geef als ik voor mijn her slaag.”
“Wanneer is die fuif ?”
“Nu, ik doe 1 september examen. De 2e misschien.”
“En wij komen 1 september terug. Dus dat treft prachtig. Maar maak er dan de 3e van, dan heb ik nog een dag meer speling en dan kan ik ook mijn smoking nog eens extra laten oppersen.”
“Pfu.” zei Marijke, “alsof dat nodig is. Je komt maar in je colbertje, hoor!”
“Ik denk er niet over. Bij zo’n gewichtige fuif. Weet je wat, je telefoneert me wel even of je geslaagd bent.”
“Dat zal ik dan bij de bakker moeten doen. Of bij de slager. Want wij hebben geen telefoon.”
“Och,” zei Ruut toen. “Ik zie je toch immers vanzelf. Ik kom wel even aanwippen.”
“Bestig,” had Marijke gezegd.
En nu was het 2 september, en ze was geslaagd voor het

herretje, en de fuif zou de volgende dag zijn. Maar 'Dennenheuvel' lag daar in zijn ongerepte rust. Marijke leunde haar kin op de balkonrand. Zou ze even 'hé psstt' roepen tegen de tuinman en vragen wanneer de familie terugkwam? Maar nee, je had kans, dat dat 'hé psstt' weer verkeerd zou worden uitgelegd. Marijke zuchtte. Het was lam, dat je je niet gedragen kon, zoals je dat zelf wilde, maar dat je altijd met andere mensen rekening had te houden. Als ze nu 'hé psstt' riep tegen zo'n ongevaarlijk mens, als toch die tuinman was, dan liep je kans, dat direct Gerda om het huis zou komen stuiven en roepen: "Marijke, wil je direct beneden komen?" En dan kreeg je beneden de boetepredikatie over slechte manieren en onopgevoedheid niettegenstaande het succes van het herretje. Gerda was een furie gelijk de laatste weken. Eigenlijk aldoor na het gesprek over Chiel, dat zij, Marijke, toch zo goed bedoeld had. Lous zei altijd: "Je beste bedoelingen worden altijd verkeerd uitgelegd."

Ja, zo was het. Marijke zuchtte weer. En ze wreef haar zachte, ronde kin langs de koude balkonrand. Gek, ze had helemaal geen zin in die fuif, als Ruut er niet was. Jan Smit kwam en Kees Verbrugge en Chiel natuurlijk. Van de meisjes alleen Lous en Reina Pauwels, omdat zij zelf al met z'n vieren waren. Zelfs als Ruut kwam, schoten er nog twee mannen te kort. Maar Fieke zei. Dat dat niets erg was, omdat je toch niet aldoor kon dansen en omdat er altijd één vrij moest zijn om Bep met bedienen te helpen Marijke voelde aan haar kin. Die

deed warempel pijn van dat lamme balkon. Onzin van Fie natuurlijk, maar ze wou er niet meer op aandringen, omdat Fie gezegd had:
"Vier jongelui is genoeg, hoor Spriet!"
Zou ze Reina nog kunnen afzeggen? Nee natuurlijk. Ze had Reina in een overmoedige bui gevraagd, omdat ze dacht de heren maar voor het opscheppen te hebben. En nu? Bah! Ze had geen zin meer in die hele fuif. Maar toen de volgende morgen Marijke op het balkon trad en naar 'Dennenheuvel' overblikte, zag ze, dat de ramen open stonden, terwijl de strakke huisknecht voor de zon, die al op het grasveld te sloven stond, de markiezen naar beneden liet. Marijke snelde naar beneden, waar Fie in de eetkamer bezig was brood te snijden. "Ze binne d'r," riep Marijke en verviel uit louter blijdschap in de door Gerda zo gewraakte uitdrukking.
"Kind, je doet me schrikken. Wie zijn er?"
"Dennenheuvel, 't Personeel. Dat is dan zeker gisteravond gekomen, denk ik, niet Fieke? Dan komen vandaag natuurlijk de bevrorenen en Ruut."
"Nu kind, dat is dan nóg een jongen meer voor je fuif."
"Ja, heerlijk." En Marijke omhelsde Fie met broodmes en al. En ze dacht, hoe Fies gezicht glansde de laatste weken. Sedert ze weer in 't 'Zonnehoekje' waren, had Fie gewoonweg gestraald. Toen 's middags Marijke weer op het balkon op de uitkijk stond - ze hoonde zichzelf:
"Ik lijk wel Zuster Anna zie je nog niets komen" - hoorde ze in de verte het geronk van een motor. De Hispano, dacht

Marijke. En ze dook weg, omdat ze het voor pa een beroerde thuiskomst vond, als hij het eerst van alles het kind van de buren zou moeten zien. Maar door de spijlen van de veranda spiedde ze. Ja, dat was werkelijk de Hispano, die de hoek omkwam. Ruut chauffeerde. O, wat enig! Naast hem zat de chauffeur en achterin troonden de twee bruinverbrande bevrorenen. Hallo! Daar werden de terrasdeuren al opengeworpen en de huisknecht stond in stramme houding klaar om zijn gebieders aan zijn gestreepte jasje te drukken. Marijke schudde, ja, stel je voor, dat hij dat deed. En plotseling, toen ze zag hoe 'Dennenheuvel' de bevrorenen en Ruut opslokte, hoe de huisknecht en de chauffeurs de koffers aflaadden - toen zij thuiskwamen, had een man van het spoor hun koffers in de hal gezwiept, die ze 's avonds nog in het zweet huns aanschijns hadden moeten uitpakken, omdat anders de jurken zo kreukelden — toen kwam er plotseling een gevoel van angst over Marijke, dat ze Ruut wel helemaal niet meer zou zien. Dat fuifje van haar... och, dat had hij natuurlijk helemaal vergeten. Aan de koffietafel was Marijke zó stil, dat Em vroeg:

"Scheelt er wat aan, Spriet?"

"Nee niks," zei Marijke en keek verachtelijk naar het bruine kadetje, dat Fie uitnodigend aanbood.

"Maar je bent zo stil," drong Em aan.

"Als ik druk ben, dan zeggen jullie, dat ik stil moet zijn," zei Marijke. "Nee, dank je Fie, geen marmelade meer."

"Maar Spriet. Maar kind! Zit je zó vol van de fuif van

vanavond?"
"Die fuif kan mij gestolen worden," bromde Marijke. "Maar Spriet!"
" 't Is zo," zei Marijke. "Ik heb er helemaal geen puf meer in. Jan Smit is krankzinnig op me," zei Marijke somber.
"Wat bezielt dat kind?," vroeg Fie.
Maar Em lachte: "Dat zou voor mij een reden zijn, om vol lachjes en blossen te zitten."
"Nu, voor mij niet. Ik kan hem niet zien. Ik hou niet van zijn type."
"Maar waarom heb je hem dan gevraagd?"
"Tja." Marijke keek peinzend. Als ze nu eerlijk zei: "Om Ruut te tonen, hoe ik aanbeden word", dan kreeg ze natuurlijk op haar kop.
"Ik weet het niet," zei ze lam. "O ja, omdat hij de grammofoon meebrengt. En Kees Verbrugge is met Lous. Tenminste, dat was hij gister nog. En Chiel - och, wat heb ik aan Chiel?"
"Maar Ruut komt toch ook," zei Em.
"Ja, weet ik dat," zei Marijke en staarde peinzend naar het kristallen marmeladepotje.
"Maar Spriet, je zei toch zelf aldoor, dat Ruut zou komen. Waarom komt hij nu opeens niet? Heb je hem dan gesproken?"
"Nee, natuurlijk niet. Ze zijn toch zeker pas een uur geleden aangekomen. Ja, kun je net denken," zei ze dan, "dat de bevrorenen hem zo maar met ons zullen laten fuiven."

Fie dacht: O rakker, zit dáár de kneep? Ze begon al:
"Ruut lijkt me helemaal geen type, om zich daar wat van aan te trekken..." toen het hekje opeens klapte.
Marijke wipte op.
"Ruut," zei ze. "O, wat leuk. Geef me nu toch maar een boterham, Fiekepieke."
Ruut stond voor het raam. Hij knikte en lachte. Marijke sprong door de hal om open te doen.
"Ben ik op tijd voor de fuif? Of ben je gestraald?"
"Nee, ik ben er schitterend door mèt een pluim. Dank zij Gerda. En je kunt hier best blijven, al begint het feest pas om acht uur. Wil je nog een boterham?"
Ruut liep met Marijke de eetkamer binnen. "Nee zeg, ik moet direct weer weg. Ik ben net opgebeld door een kennis van de boot, die nu in het Palace Hotel logeert. Die vroeg me of ik even bij hem kwam. Misschien neem ik hem wel mee vanavond. Mag het?"
"Ja natuurlijk," zei Marijke. "Wat is het voor een snijer?"
"O, heel geschikt. Hij is een planter met verlof in Holland."
"Dus géén jongen," zei Marijke.
"Nee, een man. Niet goed?"
"Och ja," zei Marijke met een wijd gebaar. "Die is dan wel geschikt voor hullie." En ze wees naar Em en Fie.
"O asjeblieft," zei Em. "Kind, nu voel ik me toch ècht gelukkig." En ze knipoogde tegen Ruut.
's Avonds stond Marijke om acht uur paraat om haar gasten te ontvangen.

“Ja Spriet, ‘t is jouw fuif. Je moet de honneurs waarnemen. Wij willen je wel helpen,” bood Em aan, “maar jij moet klaar staan om de lui van Bep over te nemen met een lach en een welwillend woord.”
“Lachen kunnen ze krijgen zoveel ze willen hebben.” Marijke sperde wijd haar mond open. “Maar aan welwillende woorden heb ik maling, hoor.”
Fie keek naar Marijke. Ze zag er zo jong en zo héél tenger uit in haar witte jurk.
“Ik wou, dat ik wat meer kuit had,” zei Marijke en keer naar haar benen. “Vin jullie niet, dat ik afschuwelijke benen heb? En mijn armen niet erg sproetig?” Ze zwaaide met haar lange dunne blote armen. “Hè, ik wou dat ik eens een beetje mollig werd.”
“Je hebt de tijd nog,” zei Em. “En je bent net goed, zoals je bent.”
“Vin je? Heus? Kijk, Gerda is veel te kloek” - Gerda kleedde zich nog boven - “maar jij en Fie hebben armen met rondingen. En kuit. Ik vind ‘t gewoonweg abnormaal, als je geen kuit hebt. Een been hoort toch kuil te hebben. Dat leer je zelfs op school. Hoewel ik vind, dat kuit geen leuke klank heeft.”
“O hemeltje, nu gaat ze een verhandeling over kuiten houden,” zuchtte Em. “Malle Spriet, heb je de bowl al geproefd?”
“Natuurlijk. Ik heb er mijn pink in gestoken. Em, welk welwillend woord moet ik prevelen, als Chiel binnen komt?”

Fie schudde haar hoofd. Ze liep langs de hal-spiegel en keek naar haar zachtblauwe jurk. Die stond toch wel goed. Zou Chiel ook vinden, dat zij goed stond?
Boven kleedde Gerda zich in een zwart zijden gewaad met wit. Dan leek ze zo fors niet. Blote armen kon ze niet dragen, zoals Em en Fie. Maar ze had wijde togamouwen, dat gaf toch iets feestelijks aan de japon. Ze bekeek zichzelf kritisch. Nee, zo fleurig als Em en Fie was ze niet. Maar toch... was het niet heel wel mogelijk, dat ze juist door haar stemmigheid opvallen zou?
De eerste die kwam was Jan Smit met de grammofoon, de platen, een schuwe glimlach en omkleed door de smoking van zijn broer. Dat zei hij ook direct tegen Marijke, toen die uitriep:
"Maar Jan, wat zie je er verblindend uit."
" 't Is een smoking van mijn broer."
Marijke, die om hem heen draaide, keurde:
"Nu, het slaat je wel. Alleen je overhemd bolt wat. Maar enfin, dat hindert niet, dat staat wel."
Jan Smit, die zeventien werd, al zat hij pas in de derde klas, omdat hij zo onfortuinlijk was over elke klas twee jaar te doen. Jan Smit grijnsde en zette zijn zware last op de haltafel neer. Toen kwamen Lous, die een onverschillig gezicht had en onverschillige armen en slingerbenen, met Kees, haar aanbidder van de dag, in een colbert, Reina, een aanstellerig popje van zestien jaar, Chiel.
"O, wat zie je er keiig uit in smoking," fluisterde Marijke in

zijn oor, terwijl ze dacht, dat deze woorden toch wel zeldzaam welwillend waren - en als 'knal op de vuurpijl', zoals Em schertsend tegen Marijke zei: Ruut en de planter uit Indonesië, die groot en zwart gebrand en vrolijk en dertig was, zoals Marijke na 'n paar minuten al wist van Ruut.
Het werd een fuif, waar de vonken afspatten, net wat Marijke gewenst had. Er werd gedanst, er werden spelletjes gedaan en onvermoeid draaide de vrouw die overbleef de grammofoon. Toen Fie dit twijfelachtige genoegen te beurt viel en zich naast de grammofoon in de hal had neergevlijd met 'n onbeperkte blik in de grote zitkamer, waar gedanst werd, kreeg ze opeens een gevoel alsof ze buiten alle feestelijkheden stond. Daar dansten Marijke en Jan Smit voorbij. Jan, die zo getroffen op Marijke neerkeek. En Em met de planter uit Indonesië. Had ze niet verstaan, dat hij Marijke Spriet noemde. En had Marijke al niet vlotweg en familiair Gerard tegen hem gezegd? Daar dansten Kees met Lous en Ruut met Em. En Chiel met Reina, die slank en breekbaar leek in haar oranje jurk en die door haar oogleden naar hem opkeek! Wat 'n wicht was die Reina, dacht Fie. Waarom had Marijke dat kind, waar ze helemaal niet bij paste, gevraagd? Kijk, Chiel lachte. Zou ze geestig zijn? En Fie dacht: Foei, ik word oud; dat ik zo kritisch kan zijn. "Draaien Fieke!," gilde Marijke. "Dat ding loopt af." En Fie draaide aan de grammofoon, terwijl ze zichzelf voor 'een mal exemplaar' uitschold. Zou Chiel nu niet één keer haar kant uitkijken? Niet één keer haar groeten? Nee, Chiel schertste met het breekbare wicht, dat als een oranjevlam

tegen het zwart van zijn smoking afstak. Maar later aan het souper, toen er getoast werd en de planter speechte op Marijkes overweldigend succes, haar teugelloze levenslust en haar ongebreidelde dolzinnigheid - hij scheen haar al goed door te hebben, dacht Fie, en ze benijdde Marijke haar zorgeloze openhartigheid - en ze allen hun glas hieven om met Marijke te klinken, hief Chiel zijn glas met een gebaar van vertrouwen naar Fie. Ze klonk met hem. Ze voelde zich kleuren en ze hoopte maar, dat niemand dit zou zien, vooral niet het oranje kind, dat een spiedende blik had of ze alles opmerkte. Toen zag ze, dat Chiel met ditzelfde gebaar zijn glas hief naar Gerda en naar Em. En, wonderlijk verslagen, dronk Fie haar glas leeg.

Toen ze 's avonds op haar kamer was en Marijke met een wild gebaar de armen om haar hals geslagen had:

"O Fiekepieke, wat 'n zalige fuif. Denk je dat ze 't allemaal leuk vonden? Ja, wat een leuke baas die Gerard, hè Fie? En vond je niet, dat Chiel er uitzag om zo mee weg te lopen?," toen had ze nog, om Marijke, enthousiast gezegd: "'t Was erg genoeglijk, Spriet."

"Ja," zei Marijke en ze viel even in haar kimono, waarin ze een teer Japanneesje leek, neer op Fies bed, "Ik vond die Gerard enig. Zou 't wat voor Em of voor Gerda zijn, wat denk je?"

"Maar Spriet, waarom? Die man was genoeglijk tegen iedereen."

"Ja. dat is zo. Hij toonde geen voorkeur. Of misschien voor

mij." Marijke likte met haar tongpuntje langs de lippen. Ze zweeg even.
"Ik wou dat ik die Reina maar niet gevraagd had," zei ze dan.
Fie stond voor het raam naar buiten te kijken in de nachtstille laan, waar straks nog het geroes was geweest van lachende stemmen.
"Och, waarom niet," zei ze.
Ik vond, dat ze zo aanstellerig deed. Vond je ook niet? Speciaal met Chiel."
"Daar heb ik niets van gemerkt," weerde Fie af. "En 't komt niet te pas, Marijke, dat je later je gasten kritiseert. Dan had je haar niet moeten vragen."
"Boe," zei Marijke. Ze gooide een afgetrapt pantoffeltje omhoog, ving het handig. "Ik zal haar ook nooit meer vragen, al geef ik nog massa's fuiven voor verschillende herretjes, die me nog boven het hoofd hangen."
"Je kunt beter zorgen, dat je er zonder herexamen komt," zei Fie. "Nee, die toon past niet na zo'n avond."
Marijke sprong op, ging naast Fie staan. "'t Was fijn en ik zal niets meer van die vervelende Reina zeggen. Wat staat die jurk je schattig, Fiekepieke." En na een laatste blik naar buiten: "Kijk, bij ma Das brandt het licht op Chiels slaapkamer", trok Marijke, ongeacht de nachtelijke stilte, met een bons de deur achter zich dicht.
De volgende morgen - 't was zondag - waren ze allen in de weer om het huis weer toonbaar te maken. Fie en Marijke waren bezig in de kamer de asbakken leeg te gooien op een

krant en Marijke viste achteloze sigaretteneindjes van de grond - “ik lijk wel de voddenraapster van Parijs,” spotte ze - toen een luide claxon Marijke in de erker deed opstuiven. Het was de planter in een auto.
“Hallo Gerard!,” riep Marijke. “Wat ben je vroeg. Kom je ons helpen?”
“Nee, integendeel, ik kom je halen.”
“Wie je?”
“Je zuster en jou!”
Marijke was al buiten. Ze liep Gerard tegemoet.
“Eigen wagen?,” zei ze.
“Nee, huur.”
“Heb je geen eigen auto?”
“Wèl in Indonesië.”
“En hier niet?,” zei Marijke teleurgesteld.
“Nee. Maar de dagelijkse beschikking over alle auto’s, die de garage van Muiden oplevert.”
“Zalig. Dan kan ik nog eens in verschillende merken zitten.”
“Juist. Dat is ook mijn opvatting. Gaan jullie mee?”
“Je bent een zeldzaam onpraktische man,” zei Marijke. “Hoe kunnen we nu mee? We maken het huis weer bewoonbaar.”
Fie was nu ook naar buiten gekomen.
“Ga jij maar, Marijke, met Em en Gerda.”
“O, we denken er niet over,” zei Marijke. “Als je even wacht, krijg je koffie. En na de koffie gaan we allemaal. Goed?”
Maar Gerard had reeds afgesproken op ‘Dennenheuvel’ te zullen lunchen. Marijke blies meteen haar wangen op en

stelde voor om dan ‘s avonds te gaan rijden.
“Ja, dat schikt wel beter,” zei Fie.
“Kom je dan in een Chrysler Six?,” vroeg Marijke. “Daar heb ik al jaren naar gesnakt.”
“Ik zal er mijn best voor doen. Wáár zijn de andere zussen?”
“Gerda doet met Bep de slaapkamers,” zei Marijke, “en Em wast de rommel van gisteravond af in de keuken.”
“Kolossaal, wat ‘n ijver,” lachte de planter. “Zou ik misschien toch niet kunnen helpen? De rommel afdrogen bijvoorbeeld?”
“Pracht idee,” zei Marijke. En niettegenstaande Fie hoofdschudde, trok ze Gerard mee naar de keuken.
“Hier Empie, een nieuwe hit voor je om te helpen drogen.”
En Em, die net kwistig met de afwaskwast rondplaste, greep een theedoek van het rekje en riep vrolijk:
“O, wat ‘n zegen. Je kunt meteen aanvallen, jongeheer!”
Maar ‘s avonds, toen een Chandler Six - “Nu ja, dat is precies hetzelfde,” zei Marijke, toen de planter zich verontschuldigde, dat het geen Chrysler Six was - voor ‘t ‘Zonnehoekje’ stilhield en ma Das tot aan het hekje wandelde, om niets te missen van deze glorie, al deed ze, of ze mijlen langs de Chandler en het ‘Zonnehoekje’ heenkeek, ‘s avonds had Fie hoofdpijn en zei zacht, als verontschuldiging, dat ze liever thuis bleef.
“U moet meer fuiven,” zei de planter.
“Ja, goed,” glimlachte Fie.
“Ga op de divan liggen,” ried Em. “Zullen we niet liever thuisblijven, Fie?”

“Nee kind, ‘t zal juist goed voor me zijn, dat ik eens een poosje alleen ben. Ja, als jullie weg zijn, ga ik wel liggen.”
Ze keek de Chandler na, waaruit Marijke wuifde zolang ze maar kon en ging toen op slepende voeten het huis weer binnen. Chiel was de hele zondag gaan zeilen op Loosdrecht. Dat had hij de vorige avond nog verteld Ze liep op de grote pul met herfstasters toe die voor het zijraam stond. Ze trok ze voorzichtig wat uit, ze zaten er zo strak ingedrukt. Ze keek op de klok. Half acht. Wat moest ze doen? Toch maar wat gaan liggen?
Ze duwde de kussens onder haar hoofd. Ja, heerlijk lag ze. En de rust in huis. Goed deed die. En niet te hoeven praten en lachen, als je daar geen zin in had. Nee, ze was moe na gisteravond. Zó moe! Zou ze dan werkelijk oud worden? Maar had Marijke niet gezegd: „Wat staat die jurk je schattig, Fiekepieke?” Nu ja. Marijke, dolle, ondoordachte Spriet. Ze keerde een kussen om, legde een ander kussen beter in haar rug. Ze dacht aan Chiel, aan Reina, aan de planter, die drie theedoeken had natgemaakt aan de rommel van gisteravond. En aan Ems stralende gezicht. Ze voelde zich wegzinken in een soezige dommel. Ze sliep. Toen in haar slaap, hoorde ze het fluitje buiten van Chiel. “Show my your sunny smile.”
Ze richtte zich half op. Verwezen keek ze rond. Chiel? Waar was ze? En waar was Chiel? Daar stond hij voor het erkerraam. Ze keek hem verschrikt aan.
“Zo, schone slaapster, mag ik binnen komen? Is de keukendeur los?”

“Ja,” knikte Fie. Ze streek vlug over haar haar, lichtte haar benen van de divan. Ze stapelde de kussens achter haar rug. Haar hoofd deed geen pijn meer. Maar het was zó leeg, alsof ze uit een bewusteloosheid was bijgekomen.
En daar stond Chiel in de deur.
“Hallo Fie. Helemaal alleen? Waar zijn de anderen?”
“Die zijn met Gerard weg. Hij is ze komen halen met een auto.”
“Zo. Dat is wat voor Marijke, zeg.”
“Ja.”
“En waarom ben jij niet mee?”
“Ik? Ik had hoofdpijn. En ik was zo moe.”
“Was je moe? Nog van gisteren?”
“Ja, ik denk het wel.”
Chiel had een stoel bij de divan getrokken. Hij leunde zijn handen tussen zijn knieën. Een late vogel, die voorbij vloog, beroerde het open raam.
Ergens in de verte zong een jonge stem. Fie wilde opstaan.
“Ik zal even voor thee zorgen.”
Maar Chiel legde zijn hand op haar arm.
“Nee, blijf nog wat zitten. Die thee komt wel. Jij bent altijd zo druk bezig.”
“Ik? Druk bezig? Welnee Chiel,” weerde Fie af.
“Ja, ja, dat is wel zo,” zei Chiel. “Ik heb je vaak bewonderd, Fie, om je flinkheid en je gelijkmatigheid. En je opgewekte humeur.”
“Och, onzin,” zei Fie. Ze wilde weer opstaan, maar het was of

een geheime macht haar op de divan vasthield. Weer een stilte. Zo'n gespannen, haast angstige stilte.
"Fieke," zei Chiel dan. "Ik heb het je al weken willen vragen. Maar je was nooit alleen. Altijd hing Spriet om je heen. En als die er niet was, dan liepen Em of Gerda wel in de weg. En je begreep het nooit, wanneer ik probeerde je alleen voor mij te krijgen. Ook in Zandvoort niet." Hij zweeg even.
"Waarom denk je eigenlijk, dat ik naar Zandvoort gekomen ben, Fie?"
"Om... om de zee," zei Fie. "Om te baden." Ze sloeg haar plotseling guitige ogen neer. Chiel greep haar handen.
"Denk je dat werkelijk? Denk je dat werkelijk?"
"Ja, wat anders? Daarvoor gaan toch de meeste mensen naar Zandvoort?"
"Klinkt het je erg vreemd," zei Chiel, "als ik je vertel, dat ik daar alleen om jou kwam. Maar je was zó teruggetrokken soms, dat ik werkelijk dacht, dat het je niets kon schelen, of ik er was of niet."
"Ik was wel erg blij," zei Fie. "En zo dankbaar, dat je die kip het leven hebt gered."
"Was je alleen daarom blij?" Chiels handen, die de hare grepen. Fie, die opkeek in zijn verwachtende ogen. Fie, die dacht aan haar teleurstelling van de vorige avond, haar verdriet om een onbegrepen gebaar. Chiel drukte haar handen.
"Fieke dan," drong hij.
En toen zei Fie, zoals Marijke het zou hebben gezegd:
"O Chiel, wat ben ik een blinde ezel geweest."

“Zeg, Chiel, we zeggen nog niets, hoor! Ik vertel het liever vanavond, als we onder mekaar zijn.”

XIII

Toen, veel later, de Chandler weer de laan in ronkte, zei Fie terwijl ze vlug voor de halspiegel de zijlokjes over haar oren schikte:
"Maar ze zullen het zien aan onze gezichten," zei Chiel. "Kun jij het geluk van je gezicht strijken?"
Fie wreef langs haar warme wangen.
"Nee, dat gaat niet." En Fie vreesde Marijkes scherpe blik. Doch Marijke stormde binnen met de woorden:
"Zeg Fieke, het was ver-ruk-ke-lik! je hebt geen idee, hoe zalig het was. O, dag Chiel! Heb je geen spijt, dat je niet bent meegegaan? Nee natuurlijk, hè? Chiel was er. Is je hoofdpijn weg? Ja? Fijn! Zeg, is er nog bowl over van gisteravond? Ja? Gaan we heerlijk nafuiven. Wel goed, hè? We hebben Ruut ook nog opgepikt."
En na deze ademloze tirade stormde ze weer even hard naar buiten. Het werd een gouden avond, zoals Fie dacht. Ze boog haar hoofd voor Chiels veelbetekenende blikken. En één keer zag ze. Hoe Marijke haar wenkbrauwen vragend optrok en van Chiel naar haar keek. Ze dansten, terwijl ze om de beurt piano speelden. En Chiel, die boven heur haar zacht

fluisterde:
“Is Fieke heel erg blij...”
Ze dacht aan de vorige avond, hoe eenzaam en ellendig ze zich had gevoeld. Terwijl nu... de hele wereld was niet groot genoeg om haar geluk te bevatten...
Marijke had de Chandler achterna geroepen: “Zeg Gerard, wil je me eens één keer naar school brengen?”
En de planter had gebruld: “Vast en zeker. Ik breng jullie allemaal naar school, als het moet.”
“Dat is voor jou bestemd, Em,” had Marijke gezegd.
“Och, malle Spriet,” had Em afgeweerd.
Toen waren ze met z’n vieren weer langs het grintpaadje naar huis gelopen. En Fie dacht, hoe fantastisch het ‘Zonnehoekje’ leek met de brandende schemerlamp en de vele bloemen. Het hek van ‘Dennenheuvel’ was terug geknarst over het grint en de voordeur was dichtgevallen, Ruut, die ‘binne’ was, zoals Marijke zei. Bij ma Das zagen ze op Chiels kamer het licht opgloeien en Chiel, die de gordijnen dicht trok voor zijn open ramen. Ze stonden alle vier in de erker. Marijke riep:
“Hallo Chiel!”
“Nee, niet doen,” zei Gerda. “Denk om mevrouw Das. Die zal ons al luidruchtig genoeg vinden.”
“Maling aan ma Das,” zei natuurlijk Marijke.
“O, kinderen, wat is het hier weer een bende. Zullen we maar meteen aan het opruimen slaan?”
“Och, laat maar staan tot morgenochtend.”
Fie draaide de schemerlampen uit, op het kleine rode lampje

na, dat op haar antieke bureautje stond. Ze draaide zich langzaam om. Em was op de divan neergeploft. Ze gaapte. Gerda stond al bij de deur.
“Ik ga maar naar boven. Ik moet morgen beslist weer bijtijds op.”
“Ik eigenlijk ook,” zei Em, terwijl ze opsprong.
Fie opende haar mond. Ze wilde het nu zeggen. Ze begon:
“Zeg, luister eens...”
“Ja?,” zei Marijke onmiddellijk, die de kussens in de erkerbank ordende.
“Jullie zult het misschien heel vreemd vinden wat ik te zeggen heb.”
“Ik vind niets vreemd.” zei Marijke.
“Ook niet, als je zegt dat je morgen aan de dag gaat trouwen. Ik ben gewend aan schokken.”
Fie zegende Marijkes antwoord.
“Nee,” zei ze en ze plukte aan de herfstasters, die slaperig tegen elkaar schenen te leunen, “Morgen aan de dag zal ik niet trouwen. Dat zou al te vlug zijn. Maar... maar over een paar maanden toch wel.”
Marijke sprong op.
“Ik heb het geweten!,” jubelde ze. “Ik heb het gevoeld, toen ik zag hoe Chiel en jij mekaar aankeken. Het is Chiel, hè Fiekepieke?” Ze pakte Fies armen vast en zwaaide die heen en weer.
En Fie zei: “Ja Spriet, wie zou het anders zijn dan Chiel?”
Em gooide een paar kussens in de lucht, die naast de divan

op de grond vielen.
“Fie, dat is schoon nieuws. Kom hier, Fieke.” Ze breidde haar armen. “En sedert wanneer?”
“Sedert vanavond.”
Fie voelde Ems zachte, koele wang tegen de hare. Haar fluisterstem aan haar oor: “Alle denkbare geluk, zusje. Als iemand het verdient, dan ben jij het.”
“O, wat een fuiven in het verschiet,” juichte Marijke. “En wat fijn, dat Gerard nog een tijd hier blijft. Ik vind hem zo’n gezellige aanwinst.”
“Maar we zullen... bij ons huwelijk...” Fie aarzelde bij deze woorden, “niet veel feestelijkheden aanrichten,” ontmoedigde Fie Marijke.
“Hè, waarom niet? Je trouwt toch maar één keer! En je geeft toch zeker wel ‘n intiem fuifje?”
“Ja, dat wel,” gaf Fie toe. Ze staarde even peinzend en glimlachend voor zich uit.
En toen zag ze bij het raam Gerda staan. Gerda, haar ogen koel onder de blonde wenkbrauwen, haar lippen opeengeklemd. Ze verweet zichzelf, dat ze Gerda voorbij gezien had in haar geluk, dat zij deelde met Em en Marijke. Ze liep op Gerda toe.
“Wil jij mij dan helemaal niet gelukwensen, Gerry?” Het was de kindernaam van vroeger...
“Ach ja. natuurlijk. Wel gefeliciteerd, Fie.” Twee koude lippen, die haar wang even aanraakten en een afwijzend pantser van koelheid om zich heen.

“Ik hoop,” begon Fie, “ach, jullie kent Chiel allemaal zo’n tijd. Ik hoop, dat dit helemaal geen verandering in ons leven zal brengen.”
“Het zal natuurlijk verandering brengen,” zei Gerda strak.
“Och nee. waarom?,” wilde Em weten.
“Omdat Fie, getrouwd natuurlijk, niet meer voor ons kan zijn, wat ze nu is.”
“Ik zou niet weten waarom niet?,” viel Marijke in.
“Nu ja,” Gerda haalde haar schouders op, “dat jij dat niet begrijpt... Maar wij... Enfin, je zult zien, dat het komt, zoals ik het nu inzie.”
Ze wendde zich af. “Kom, ik ga naar bed. Ik heb morgen een drukke dag voor de boeg. Nacht allemaal.”
Fie keek naar de deur, waarachter Gerda verdwenen was. Ze hoorde langzaam haar stappen naar boven gaan.
“Arme Gerda,” zei Fie zacht.
En Marijke, die anders dadelijk haar spottende weerwoord klaar had. Marijke zweeg en knelde nog eens haar armen om Fies hals. Boven sloot Gerda de deur van haar kamertje af, wat ze anders nooit deed. Maar nu wilde ze niet gestoord worden. Tot geen prijs. Fie zou in overmaat van zachtheid in staat zijn, om bij haar binnen te komen, op haar bed te gaan zitten en woorden van opwekking te spreken. Ja, stel je voor! Ze deed geen licht aan. Door het open raam scheen de maan die hoog aan de hemel geklommen was, naar binnen. Gerda trok de kanten gordijnen dicht. Ze zou zich bij maanlicht kunnen uitkleden. Maar in plaats daarvan viel ze neer voor

haar toilettafel en ze steunde haar armen op het glazen blad. Fie en Chiel. Dus tóch! Feitelijk had ze 't altijd wel voorvoeld. Ook in Zandvoort al. Dat Fie zo kinderlijk en eenvoudig was en nooit wat begrepen had, was natuurlijk zot. Gerda glimlachte bitter. Maar nu de eerste schok van het zeker weten voorbij was - met een lichte huivering dacht Gerda terug aan Fies woorden: "Nee, morgen aan de dag zal ik niet trouwen gaan. Maar - maar over twee maanden toch wel" - nu voelde ze zich als iemand, die een moeilijke tocht achter de rug had. En - deed het pijn? Gedachteloos staarde Gerda in de spiegel van haar toilettafel. Nee, pijn deed het niet. Ze legde de hand op haar hart. Alleen was daar alles zo koud en eenzaam. En ze dacht weer, als zo vaak, aan de vele jaren, die ze nog heen en weer zou moeten reizen naar Amsterdam, heen met de trein van 8 uur, terug met de trein van 5.10. Ze groef met de vingers in heur haar. Zou ze het ooit kunnen? Nu lachte ze, hardop Ze zou het wel móéten!

Ze stond op, langzaam trok ze de jurk over haar hoofd. Ze dacht: Em zal gelukkig worden. Natuurlijk. Gerard had alleen ogen voor haar. Of zou Em dat óók niet zien? Was iedereen dan verblind en naïef, behalve zij?

Ze stopte keurig en bedachtzaam de leesten in haar schoenen. Toen -opeens - richtte ze zich op met een schok. Waar zouden ze gaan wonen, zij en Chiel? En nog vóór ze haar zin had uitgedacht, wist ze het al. Op het 'Zonnehoekje' natuurlijk. Zou Fie ooit het 'Zonnehoekje', waar vader al die jaren gewoond had, waar hij gestorven was - het

'Zonnehoekje', dat boordevol herinneringen zat, lieve en droevige, zou Fie dat ooit kunnen verlaten? Nee toch immers. En Gerda zag vóór zich hoe de twee bovenkamers voor Chiel zouden worden ingericht en de grote zitkamer beneden - dat zou de gemeenschappelijke zitkamer worden. Wat klonk dat ellendig!
Ze zette haar schoenen in de kast naast de andere. Ze stonden keurig op een rij, allemaal. Ze dacht: Maar nooit, nóóit zal ik dat kunnen. Op het Zonnehoekje' wonen en het geluk van Chiel en Fie aanzien. Elke dag weer. Dan ga ik in Amsterdam op kamers wonen. Ze schoof de kanten gordijnen wat weg. De nachtstille laan en de herfstlucht, die koel en prikkelend was. De bomen, die roerloos stonden. En tussen de bomen door, zwart in het maanlicht, de heide. Ze zou dat alles missen. Ze zou op huizen neerkijken in de stad, op huizen met veranda's, op huizen met balkons. Er zou een krijsend lawaai van auto's zijn en een gillend geknars van trams. En overal mensen en een geschreeuw van vele kinderstemmen. Maar ze zou dan tenminste niet nog eens jaar in jaar uit naar Amsterdam behoeven te trekken, héén met de trein van acht, terug met de trein van vijf.
In Fies slaapkamer zaten nog Em en Marijke.
"Kom Spriet, je moet naar bed," had Fie al een paar keer gezegd.
"Maar ik zal toch niet kunnen slapen. Ik ben zó overweldigd."
"Lieve kindje, 't is al zo laat." Fie kon toch niet zeggen, dat ze er naar verlangde met Em alleen te zijn? Dan zou Marijke

haar kin in de lucht heffen en zeggen:
“O, ik ga al. Je hebt het maar voor het zeggen, hoor, als ik te veel ben.”
Marijke hing ver uit het raam.
“Kind, val er niet uit,” zei Em en pakte één van de magere benen vast.
Marijke draaide zich om. “Zeg, weet je wat ik ga doen? Ik zal Fies haarschuier bij Chiel naar binnen zien te mikken, ‘t Zal hem goed doen, als hij een borstel met haar initialen ziet.”
“Zeg, als je baldadig gaat worden, hoor je werkelijk in bed,” zei Em. “Kom, ik ga met je mee.”
“Ja, dat is goed.” Marijke liep op Fie toe.
“Nog een laatste nachtzoen. Dat mag wel ter ere van deze heuglijke avond. Zeg Fieke,” zei ze dan, “je blijft toch zeker op het ‘Zonnehoekje’ wonen?”
“Ja natuurlijk,” zei Fie. En Marijke draaide rond op haar draaibare hak.
“O heerlijk,” riep ze. “Daar ben ik nog één ogenblik bang voor geweest. Dat was een alsemdruppel in mijn bokaal van zoete wijn. Een zin uit mijn taalboek,” verklaarde Marijke deze fantastische zin nader. En met een laatste zwaai van haar lange armen bonsde Marijke de deur achter zich dicht.
Toen waren ze alleen, Fie en Emmy.
“Ik ga me eerst helemaal klaarmaken voor de nacht. Dan kom ik nog even napraten,” zei Em.
“Ja goed.” Fie knikte.
Met langzame bewegingen nam ze de sprei van het bed. Dat

vergat Bep toch altijd om te doen. Fie vermoedde, dat Bep het zonde vond om vóór de tijd van gaan slapen de kanten sprei al op te vouwen. Ze hing de sprei over de hanger, die Marijke enige jaren geleden bewerkt had met een onregelmatig-dansende rode kruissteek op wit stramien. Ze dacht: Zal ik nog even naar Gerda gaan? Zou Gerda me nodig hebben? Ze keek zonder iets te zien naar het patroon van het kleedje, dat voor het bed lag. Nee, Gerda zou afwerend en teruggetrokken zijn en haar aankijken met een blik, die de beste bedoelingen in je bevroor.

Toen werd zacht haar deurknop omgedraaid. En op de drempel stond Em, fantastisch in haar rode kimono, het zwarte haar dansend langs haar gezicht.

"Je bent een complete zigeunerin," zei Fie verrast.

"Ja, de oorringen ontbreken alleen. En de keten van gouden munten op mijn borst. Zal ik je de toekomst voorspellen, Fie? Ik heb opeens zo'n gevoel of ik de gave bezit van in je handlijnen te lezen."

"Mijn toekomst kan ik zelf wel lezen in mijn handlijnen," glimlachte Fie. "Och Emmy, een toekomst met Chiel moet toch gelukkig zijn?"

"Ja, daarvan kun je wel zeker zijn." Ze zaten naast elkaar op bed, Em in haar rode, Fie in haar zwarte kimono. Ze sloegen de armen om elkaar heen, zoals ze gewend waren. De klok in de hal sloeg twee galmende slagen.

"Al twee uur," zei Em en kroop wat dichter naar Fie. "Wat zal ik morgen doodlam tegenover mijn peuters staan."

“Maar ga dan naar bed, Emmy.”
“Nee, op deze eerste avond van je geluk kan ik toch óók niet slapen.” Ze zaten stil. Fie dacht, of nu, hier vlakbij, Chiel ook aan haar zou denken. Toen zei Em:
“Zeg Fieke, je gaat zeker deze suite voor jullie tweeën inrichten, hè?”
“Ja, dat had ik wel gedacht.”
“En dan beneden onze gemeenschappelijke zitkamer?”
“Ja, vind je ook niet?”
“O, prachtig gewoonweg. Zeg Fieke?”
“Ja?”
“Als vader dat nog eens had mogen beleven.” Fie knikte stil. Ze had dat ook gedacht.
“Hij heeft altijd zo verlangd naar een zoon. Weet je nog wel, hoe hij gewenst had, dat Marijke een jongen mocht zijn?”
“Ja. Maar hij heeft Marijke het meest van ons allen verwend.”
“Ja, dat is zo.” Ze zaten stil met de armen om elkaar heen. De nachtwind stak op, streek door de nog volle bladeren der bomen, bewoog de gordijnen zacht heen en weer.
Opeens voelde Fie, hoe Ems schouders schokten. Ze schoof wat weg.
“Huil je, Emmy? Emsy, waarom huil je? Waarom dan?”
“Och,” zei ze en ze wreef met haar rode kimono langs haar ogen.
“‘t Is niets, Fieke. Ik dacht aan ... ik dacht aan Frits. Dat is toch heel gewoon nu, op zo’n avond?”
“Maar natuurlijk, kind. Huil maar uit. Denk je nog vaak aan

Frits?
Waarom spreek je er nooit meer over?"
"Och, wat geeft het?" Ze schokte met haar schouders.
"Je kunt mij toch alles zeggen," zei Fie. "Altijd en altijd. Waarom heb je over Frits nooit willen praten? Ik heb het vaak genoeg geprobeerd."
"Omdat ik me schaamde," zei Em. "Ja werkelijk, Fie. Omdat ik me schaamde, dat ik hem mijn hele hart en mijn hele vertrouwen gegeven had, en dan de vernedering te ondergaan, dat dit alles niet voldoende heeft kunnen boeien."
"Maar je hebt toch verdriet gehad. Ik heb soms wel eens gedacht, dat het je niets kon schelen."
"Verdriet? Natuurlijk. Toch. Ik heb nachten gebruld. Maar meer om de illusie, die weg was, dan om Frits zelf. Begrijp je het, Fieke?"
"Ja, dat begrijp ik wel. Maar dat had je me toch ook kunnen zeggen."
"Weet ik wel. Ik heb het ook vaak genoeg gewild. Maar dan dacht ik altijd, dat ik het toch met mezelf moest uitvechten. Dan zette ik er mijn schouders maar weer onder."
"Dappere, kleine Em," zei Fie.
"Phu, mocht wat, zou Marijke zeggen." Em veegde nog eens met de mouw van haar kimono langs haar ogen. "Heb je een zakdoek ergens, Fie?" Dan zei ze: "Nu vanavond moest ik weer denken aan de eerste avond van Frits en mij. Weet je nog wel? Herinner jij het je nog, Fie? 't Was ook een zondagavond. En we hadden gezeild in Loosdrecht. De hele

dag."
"Ja, ik weet het nog best. Toen jullie weggingen 's morgens, stond ik in de erker jullie na te kijken. En toen dacht ik: Als dat niet wat wordt, nu, dan weet ik het niet."
"En weet je nog dat we hier zouden eten?"
"Ja, en dat jij altijd maar zei, als ik je eens plaagde: 'Hij is een vriend van me, meer niet, geloof me'."
"Dat was zo mijn stereotiepe zinnetje, hè? Trouwens, hij was ook niet meer. Tót die dag in Loosdrecht."
"We zouden om zeven uur eten," zei Fie. "Weet je nog?"
"Ja, en we kwamen thuis om negen uur. Of was het nog later?"
"Half tien was het. Dodelijk ongerust ben ik geweest."
"Ik weet nog hoe je aan het hekje stond uit te kijken."
"Ik had Gerda het dorp al ingestuurd om te informeren of er op de plassen misschien ook een ongeluk was gebeurd. Weet je nog?"
"Ja. Wat 'n egoïsten waren we, Frits en ik."
"Ik zie jullie nog de laan inkomen," peinsde Fie. "Jullie liepen gearmd. En zó langzaam."
Em beet op haar onderlip.
"Ja, het was net of we elke stap wilden uitbuiten. We kwamen nog veel te hard vooruit naar onze zin. Toen was ik toch wel heel gelukkig," zei Em.
"En weet je nog, dat Marijke nog op was. Met geen mogelijkheid was ze in bed te krijgen."
Nu glimlachte Em. "Ja, o ja. En hoe ze door de tuin kwam

dansen, toen ze ons zag aankomen. En hoe ze riep: 'Is het zo ver? O gelukkig. Daar heb ik al maanden op gewacht'."
"Ja. Gerda kwam ook net thuis, weet je wel? En die stuurde haar direct naar bed. Die vond dat geen opmerking. Waar ze per slot gelijk in had," zei Fie die weer even haar onmacht tegenover Marijke aanvoelde. Maar tegelijk bedacht ze, hoe Chiel haar nu helpen kon om Marijke in evenwichtige banen te leiden. Of zou Chiel ook niet bij machte zijn om die kleine, dolle clown wat rust en beheersing bij te brengen?
"Och, ik moest er om lachen," zei Em.
"Ze zei het zo zegevierend, alsof 't haar werk geweest was, dat ik Frits eindelijk te pakken had. Nu, lang heeft het geluk niet geduurd," zei ze dan. "En heb je nog vaak spijt, dat alles zo gelopen is?"
"Nee, in 't begin wel. Maar nu niet meer. Ik zou toch immers nooit met hem gelukkig geworden zijn."
Em stond op. Ze rekte haar armen boven haar hoofd.
"Vreemd," zei ze dan, "nu hebben we eigenlijk alleen over Frits en mij gepraat, in plaats van over Chiel en jou. Maar nu móét ik gaan slapen," zuchtte ze. "Anders ken ik morgen de tafel van veertien niet eens. Nacht Fieke. Zou je kunnen slapen? Of ga je aanstonds nog wandelen, zoals een gelukkige verloofde betaamt. Misschien wandelt Chiel wel heen en weer om het huis van ma Das. Ook door zijn geluk uit zijn kamer gejaagd." Ze keek uit het raam. Ze luisterde. "Nee, alles is stil. En alles is donker. Nu, nacht Fieke."
Bij de deur draaide ze zich nog eens om.

“Zeg Fieke, ik heb zo’n gevoel, alsof ik nu pas, vanavond, Frits voorgoed uit mijn leven gebannen heb.”

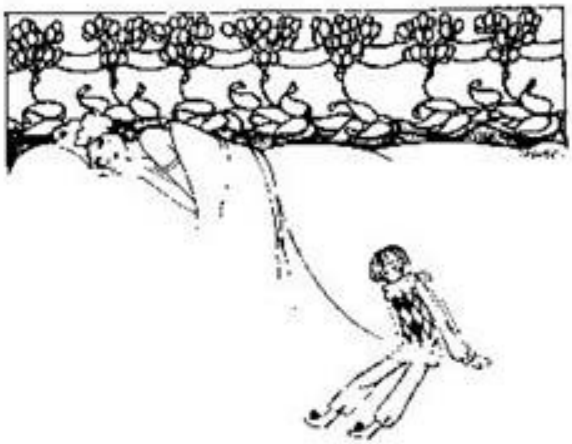

XIV

Fie was eind oktober getrouwd. Gerda woonde op kamers in Amsterdam. Em werd opnieuw overstelpt door haar kleuters met rupsen en bloemen en plantjes en vuurstenen en Marijke zwoegde door de derde klas van de h.b.s., geholpen door Jan Smit, die weer achter haar zat, maar daar hij nu voor het eerste jaar deze klas meemaakte, vaak een titanenwerk moest verrichten, door behalve voor zichzelf, ook voor Marijke te

zorgen, dat ze haar lessen prompt kon opzeggen. En dan was er 's avonds altijd Chiel, die klaar stond om duistere algebra-opgaven mee op te lossen en mee door te dringen in de geheimen van meet- en natuurkunde.
Marijke vond die trieste begin-decemberdag, terwijl ze op haar fiets door de sneeuwlanen baggerde, dat ze er, na Fies trouwpartij, nog beslist op waren vooruit gegaan. Het was voor haar geen verlies, dat Gerda in Amsterdam woonde, al vanaf begin oktober. Nu was er niemand om op haar te vitten, als ze door het huis rende, of met deuren smeet, of haar overschoenen vergat aan te trekken, of haar natte schoenen in de keuken uitschopte, zodat één op het aanrecht belandde en de ander in de hal. Marijke floot, dolde met Bep, deed krankzinnig met de poezen, nee, het leven was plezierig. En december was een genotvolle maand met Sint en Kerstmis en de vakantie. Er was ook wel een rapport, dat altijd een rem op alle vreugde was geweest, maar nu, dank zij de hulp van Chiel en Jan Smit, zou het wel voornamelijk gevuld zijn met vette zevens, koele zessen en misschien één magere vijf voor Frans.
Ze hield op met fluiten en tuurde voor zich uit. Was dat Ruut niet, die daar voor haar uit fietste? Nee, dat kon niet. Ruut had nog les van twaalf tot één, anders zou hij op haar gewacht hebben voor het gym. Ze fietsten meestal samen naar school en samen naar huis. Ruut plaagde haar met haar ellenlange armen en benen, hij hoonde haar om haar jongensachtig gebaar. Hij striemde haar soms met zijn scherpe woorden,

wanneer ze onaardige opmerkingen er uitflapte. Maar toch klonk elke morgen trouw zijn signaal in de laan en 's middags stond hij steeds op zijn fiets geleund op haar te wachten, als ze om twaalf of vier uur uit school kwam.
Alleen 'Dennenheuvel' hield nog koel en strak zijn poorten voor haar gesloten. Niet, dat het haar wat schelen kon! Marijke floot schriller. Als ze de bevrorenen nog wel eens tegenkwam in de laan, dan hief ze haar kin en keek trots. Ze had maling aan 'Dennenheuvel'! Maar ze was blij met de vriendschap van Ruut.
Marijke slipte bijna. Ze zette haar voet op de grond. De weke sneeuwmassa ging over haar schoen, "jakkes," zei Marijke.
"Nat geworden?," vroeg een stem naast haar.
Marijke schudde haar been, zodat de natte sneeuwmodder om haar heen wegspatte.
"Ja meneer," zei ze "Gaat nogal." En ze keek op in het volle, rossige gezicht van een andere buurman, mijnheer De Vries, een makelaar, die ook zeker al minstens tien jaar bij hen in de laan woonde. Hij liep, alsof dit vanzelf sprak, naast haar fiets mee. Marijke voelde zich vereerd met de indruk, die ze scheen te hebben gewekt. Ze trachtte dan ook een vlotte conversatie.
"Snertweer, vindt u niet?," zei Marijke.
"Ja. Waarom loopt u niet met dit weer?"
"Dat eind? 't Gaat toch veel vlugger met de fiets."
"Maar lopende kun je je beter tegen de kou en netheid bewapenen."

Marijke zoog haar wangen in. 't Was warempel of ze Gerda hoorde. Die zou zo'n zin ook precies zo gezegd hebben.
Ze keek hem even aan van opzij, of hij misschien schertste. Maar ze zag zijn gezicht ernstig, zijn korte Amerikaanse snor onaangedaan op zijn bovenlip en zijn mond na die ene zin, vastberaden gesloten.
Toen zei Marijke, wier fantastische brein plotseling op hol sloeg:
"Dat zou mijn zuster net zo hebben gezegd."
"Uw zuster? U heeft er drie, nietwaar?," lachte de makelaar. "Ik ken uw familie heel goed, al ben ik nooit met u in aanraking gekomen. Ik woon ook al tien jaar in deze laan."
"Ik ken u óók heel goed," zei Marijke zoet. "Ik weet nog best dat u me eens kersen heeft gegeven over uw haag heen. Een paar jaar terug. Weet u nog wel? Toen leefde uw moeder nog."
"Ja," zei de makelaar, "die had altijd zo'n plezier in u."
Het was even stil tussen hen. Marijke was van de fiets afgestapt en waadde nu moedig naast hem voort.
Dan zei ze:
"Mijn zuster Gerda zei ook altijd, dat je met dit vieze weer niet moet fietsen."
"Is dat niet die lange blonde?"
"Ja, de flinke," beaamde Marijke. "De enige, die flink is van ons vieren. Fie, Em en ik zijn alle drie nogal aan de minne kant."
"Ik dacht gister nog dat ik die nooit meer zie tegenwoordig,"

peinsde de makelaar.
Marijkes hart sprong.
“Nee, ze woont niet meer bij ons. Wist u dat niet? Nu mijn oudste zuster getrouwd is woont zij in Amsterdam op kamers.”
“Zo, zo. Dat is zeker gemakkelijk voor haar?”
“Ja,” zei Marijke vals. “Dat heen en weer reizen bevalt toch niet.”
“Nee, dat kan ik me voorstellen. En voldoet het uw zuster in Amsterdam?”
“O, niet zo bie,” zei Marijke. “Ze houdt niet van de stad. Ze houdt alleen van buiten. Maar ‘t moet wel, hè?” Marijke zuchtte.
‘Ja, men moet zich vaak schikken om den brode,” zei de makelaar.
Marijke vond dat ‘om den brode’ een pracht van een uitdrukking. Ze draaiden de laan in. Aan het begin woonde de makelaar in een laag rood huis, dat ‘Ons Thuis’ heette.
Marijke hield haar fiets in, leunde over het stuur.
“Is het niet eenzaam voor u, nu uw moeder gestorven is?”
Ze keek hem trouwhartig aan.
Hij dacht: Wat ‘n aardig kind. Hij had haar altijd een leuk kind gevonden wel eens een beet je wild soms. En hij had haar zien groeien van een peuter van een jaar of vier, vijf, tot dat lang-uitgegroeide schoolkind van veertien, vijftien jaar toe.
“Ja, het is eenzaam. Ik kan er nog maar niet aan wennen. Ik heb nu een huishoudster. Maar die is nogal oud en

brommerig. U moet me maar eens komen opfleuren," zei hij met de hand op de haag.
"O graag, meneer," beloofde Marijke. "Als ik tijd heb, kom ik heel graag eens bij u. Misschien zondagmiddag of zo. Is dat goed?"
"Uitstekend!"
"Nu, dag meneer." Marijke drukte zijn hand innig.
"Ik heet Marijke," zei ze. "Dag meneer."
"Dag Marijke."
Marijke sprong op de fiets. Ze stoof de laan af, dat de sneeuwpap tot over haar enkels vloog. Ze duwde met haar fiets het hekje open. In de eetkamer zag ze Fie bezig met de koffietafel. Ze belde luidruchtig. Ze had haar mond al opengesperd om te schreeuwen: "Zeg Fieke, ik heb een nieuwtje." Maar dan bedacht ze zich. Nee, ze zou er nog niet over praten. Tam kwam Marijke de eetkamer binnen en Fie, die een luidruchtige binnenkomst verwacht had, keek verwonderd op.
"Zo Spriet. Kind, wat zie je er uit."
"Ja nat," zei Marijke en hief haar been.
"Je moet direct andere kousen en schoenen aantrekken."
"Ja, zal Marijke ook. Is Chiel er nog niet?"
"Jawel, die heb ik in het dressoir verstopt."
Marijke pakte Fies schouders tussen haar handen, schudde haar even, ging dan naar boven.
Op haar slaapkamer was Bep bezig. Een Bep, die 't op 't 'Zonnehoekje' nog maar steeds 'kitsie' vond. Mimi kwam

miauwend binnen, achtervolgd door een grote Mike. Em had de twee andere poesjes bij ouders van haar peuters ondergebracht. Als Mimi Mike in haar nabijheid zag, lichtte ze onmiddellijk een van haar poten op en sloeg daarmee Mike om de oren, onder een boosaardig geblaas. Marijke en Bep hadden weken besteed om Mimi tot lieflijker gedachten te brengen ten opzichte van haar overgebleven telg. Maar het gaf niets. Ze hadden ze er zich bij neergelegd. Ik zag je aankomen," zei Bep, terwijl ze zich oprichtte van het instoppen der dekens.
"Zo. Stond je weer voor 't raam?"
"Ja. Effe. Je liep met..."
"Precies. Met mijnheer De Vries. Ken je die?"
"'t Lijkt me best een geschikte man," zei Bep.
"Hij vroeg naar jou," zei Marijke. "Hoe lang je al bij ons was, en hoeveel je verdiende. Ik geloof, dat hij jou wil inpikken."
"Nou moe," zei Bep. "Nooit van zijn leven, hoor!"
"Nee, jij trouwt over onze drempel," zei Marijke.
"Ja, as ik trouw," zei Bep somber. "Hè. toe, Marijke, maak nou niet zo'n smeerboel hier."
"Jij trouwt niet over onze drempel," plaagde Marijke. "Toe geef mij een paar schone kousen aan. Dat is nummer één. liefje. En dan nog een paar schone schoenen."
Zingend daalde Marijke weer naar beneden. Ze had Chiel al horen thuiskomen. Ja, die zat in een stoel voor het raam en dronk zijn eerste kopje koffie met genietende teugen. Marijke legde de hand op zijn haar.

“Zo Sprietekind.”
“Zo broer.”
Fie, die brood sneed, keek even op. Met een zachte glans in haar ogen keek ze naar hen. Dan ging ze weer door met brood snijden. Ze voelde zich omgeven met een sfeer van behaaglijkheid, die ze als het mooiste en innigste geluk aanvoelde. De vredigheid om haar deed haar inwendig jubelen van blijdschap. Dan dacht ze plotseling weer aan Gerda, zoals ze veel aan Gerda denken moest de laatste tijd. Ze kon Gerda toch ook niet missen uit hun oude kring! Maar daar kwam Em aan, haar gezicht blozend boven haar zwartleren jas. Die wuifde al voor het raam. Fie zwaaide terug met het broodmes en Marijke, zittend op de leuning van Chiels stoel, stak als groet haar linkerbeen omhoog. Daar was ze zeer bedreven in geworden, als gevolg van de gestage oefeningen voor de slankheid van haar enkel.
Toen ze zaten, zei Marijke opeens:
“Zeg, wanneer zou Gerard terugkomen van zijn buitenlandse reis?”
Em sneed haar brood in kleine reepjes.
“Tegen Kerstmis toch, is ‘t niet?”
“Ik wou, dat hij er nu maar was,” zei Marijke. “Dan kon hij mij naar school brengen in een Chandler of een Daimler of een Buick. De kinderen zouden weer verstijven van jaloezie.”
“Ze heeft van die nobele gedachten, hè ?, zei Chiel en trok haar plagend aan haar oor.
“O, zo zouden alle kinderen denken, als ze in zo’n glorie

werden voorgereden. Ik ben heus geen uitzondering. Ik wou, dat hij maar gauw kwam. Heeft één van jullie nog wat van hem gehoord? Ja, eergister die kaart uit Nice. Maar hij kalkte er niets op. Geen belangstelling voor Marijke."
"Na die brief van de vorige week hebben wij ook niets meer gehoord," zei Em.
"Welke brief?" wou Marijke direct weten. "Die aan Fie en mij. Hè Spriet, dat weet je toch."
"Nu, bijt me maar niet," zei Marijke. "Ik weet van niks. Waarom heb ik die brief eigenlijk niet mogen lezen?"
"O, dat mag je gerust. Vraag hem maar aan Fie."
"Nee, jij hebt hem," zei Fie.
Toen proestten ze allebei en Marijke zei: "O, als er geheimen instaan, dan wil ik hem al niet meer lezen." Ze hief haar vork in de hoogte. "Ik weet lekker wat, waar jullie niks van af weten."
"Een nieuwtje?," zei Fie.
"Wat je ons nog niet hebt verteld?," voegde Em er aan toe.
"Dan loopt de wereld op zijn eind," constateerde Chiel. "Maar bewaar jij je geheimen ook maar voor jezelf, hoor," plaagde hij.
"Nou vertel ik nóóit meer wat," zei Marijke fier.
Zondagmiddag belde ze aan bij 'Ons Thuis'. Mijnheer De Vries zelf deed open.
"Mijn huishoudster is uit," zei hij ter verontschuldiging. "Ik had zo'n idee, dat je 't wel zou hebben vergeten."
"Nee, dan kent u me niet. Ik vergeet nooit afspraken," zei

Marijke trots. Ze keek even rond in de kleine hal. Ongezellig en nogal stijf. Iets voor de Steynlieden. Nu ja, als er geen vrouw aan het hoofd stond, dacht Marijke praktisch.
"Zo, dus jij vergeet nooit afspraken?"
"Nee, nóóit," zei Marijke.
"Ook niet met zulke brommerige oude heren als ik ben?"
"Nee, ook dat niet. Dat merkt u toch. En u bent bovendien nog niet zo oud."
"Hoe oud denk je?"
"Ja, zie je, dat was nu net een gesprek dat ze met de makelaar had kunnen voorzien."
"Zesendertig" loog Marijke.
"Nee. Ik ben drieënveertig."
"Nu, da's ook nog jong. O, wat is het hier lekker warm," zei Marijke, terwijl ze handenwrijvend de voorkamer van de suite binnenstapte. Voor de open haard stonden twee heerlijke stoelen en een tafeltje beladen met lekkers.
" 't lijkt wel Luilekkerland," zei Marijke, terwijl ze in een van de stoelen neerplofte.
"Snoep je graag?"
Marijke klakte met haar tong. "Dol!"
"Nu mag eten zoveel je wilt. Al je er maar niet ziek van wordt."
"Ik kan ponden bonbons verwerken. Heus! En ik weet niet wat ziek-zijn is"
Het werd zo'n gezellige, rustige middag. Mijnheer De Vries schonk thee. Zo precies. Zo keurig door het zeefje. Zo

zonder te morsen.
“U lijkt onze Gerda wel,” prees Marijke.
“Hoezo?”
“Die is óók zo netjes. Die schenkt ook altijd zo keurig thee. Ik klieder altijd de helft over het schoteltje.”
Mijnheer De Vries ging behaaglijk leunen in zijn stoel.
“Vreemd,” zei hij, „dat ik er altijd naar verlangd heb, om je zusters te leren kennen.”
Van pure verrukking slikte Marijke bijna een kersenbonbon in.
“Meent u dat?”
“Ja zeker.”
“Maar waarom bent u dan nooit eens bij ons binnen gevallen?”
“Maar daar was toch geen reden toe?”
Marijke zocht een geglaceerde ananas uit het zilveren bonbonschaaltje.
“Me dunkt het,” zei ze. “Als u toch graag kennis met ons wilde maken” -in zichzelf dacht ze: Nu diplomatiek zijn, Marijke! - “dan had u toch eens belet kunnen vragen.”
“Nee, daar ben ik de man niet naar,” weerde mijnheer De Vries af. “Dat is niets voor mij. En trouwens, toen mijn moeder nog leefde, nam die me zó in beslag. Ik leefde feitelijk alleen voor haar.”
“Ja,” zei Marijke alleen.
“En toen moeder stierf verleden jaar, toen heb ik eerst een tijd nodig gehad om daar overheen te komen.” Marijke

staarde in de haardvlammen. Ze knikte.
“Na gaat het leven weer zijn gewone gang.” Hij zuchtte. “Maar doordat ik zolang met moeder heb samengewoond, ben ik wat eenzelvig geworden. Dat gaat zo. Dat is onvermijdelijk.”
Marijke legde de hand op zijn jasmouw.
“Maar u bent toch nog jong!,” zei ze.
“Een man van drieënveertig, is die nog jong?,” aarzelde mijnheer De Vries.
“O ja, ik vind van wel.”
“Snoep je niet?,” vroeg hij.
“Ik kauw mijn plombeersel haast aan flarden,” zei Marijke en ze peinsde hoe ze hem tactvol op Gerda kon brengen. Maar hij begon alweer:
“Op jullie hebben we wel altijd gelet. Moeder en ik. Ze had altijd zo’n plezier in jou en die zwarte zuster van je.”
“Ja, dat is Em, de onderwijzeres. Die was verloofd. Fie, de oudste, is nu getrouwd.”
“Moeder zei altijd: ‘Johan’, - zo heet ik - ‘met die grote blonde zou je het verst komen in de wereld’ “
“O, maar daar had uw moeder gelijk in,” riep Marijke verrukt. “Gerda is zó flink. Buitengewoon. En zo huishoudelijk. En zo keurig netjes.” Ze dacht nog gauw aan meerdere deugden.
“En zo gelijkmatig,” zei ze dan. “Van humeur, bedoel ik. Ik ben een draak, ziet u. De ene dag in de wolken, de andere dag in de put. Dat kon Gerda nooit van me uitstaan.”
“Ze zag er altijd zo rustig uit,” zei mijnheer De Vries.
“Ze is ook rustig.” Marijke spreidde haar handen. “Ze

verspreidt rust om zich heen."
"Ze is nooit verloofd geweest, hé?" vroeg meneer De Vries weer na een stilte, die Marijke hartkloppend doormaakte, alsof ze zelf voor een levensdrama stond.
"Nee. Nooit. Er is wel veel notie van Gerda genomen. Maar ze heeft zich altijd nogal op een afstand gehouden."
"Over mij heeft ze nooit gepraat, is 't wel?" Mijnheer De Vries vond zichzelf een wonder van takt en voorzichtigheid.
Marijke peinsde. Haar linkerwang bolde uit door de nougatbonbon, die daaraan vastgekleefd zat. Wat zou ze nu graag aan het fantaseren slaan. En toen klapte ze haar handen samen, want opeens herinnerde ze zich toch iets.
"Ja, tóch, meneer," zei ze. "Toch! Ze heeft eens over u gesproken tegen mij, toen we samen door de laan fietsten en toen u met uw moeder in de tuin wandelde."
"O ja, en wat zei ze toen?"
"Dat u altijd zo vol zorg voor u moeder was."
"Och ja, zei ze dat?"
"Ja. En dat een man, die goed voor zijn moeder is, ook goed voor zijn vrouw zal zijn later." Dat was Marijkes bedenksel. Maar het was zo'n algemene waarheid, die ze debiteerde, dat ze maar hoopte, dat deze fantasie haar niet zou worden aangerekend.
"Zei ze dat werkelijk?," vroeg meneer De Vries, en de hand, die hij naar zijn theekopje uitstrekte, beefde opeens.
"Ja," knikte Marijke.
Het vuur in de open haard knetterde. De vlammen lekten om

een houtblok heen, dat recht overeind stond, alsof het een brandpaal was. “Mijn moeder zei altijd,” begon meneer De Vries weer, “als we het over jullie hadden: ‘jongen, tracht toch met die meisjes in kennis te komen. ‘t Zal zo goed voor je zijn’. Maar ik ben wat eenzelvig en verlegen soms.”
“O. maar zo ziet u er helemaal niet uit,” protesteerde Marijke. Ik heb je zo vaak wat willen toeroepen, als ik voor de haag stond en jij naar school fietste.”
“Had u het maar gedaan,” zei Marijke.
“Ja, had ik het maar gedaan,” zuchtte mijnheer De Vries. Die zucht gaf Marijke weer kramp in haar maag. Ze voelde opeens, dat ze er nog lang niet was.
“Maar nu hebt u toch met mij gesproken,” zei ze. “Ja, maar zul je nog wel eens terugkomen?”
“Wanneer u maar wilt. Ik vind het hier zó gezellig. En ‘t is alsof ik u al jaren ken,” zei Marijke boud.
De schemering viel. Mijnheer De Vries draaide de grote lamp aan.
“Houdt u niet van schemeren?,” vroeg Marijke. Haar hart popelde.
“Nee. Jij?”
“Ja, ik wel. Ik ben er dol op. Maar Gerda, mijn zuster, die houdt ook niet van schemeren. Die vindt het tijd verknoeien en ogen bederven. Mijnheer De Vries keek Marijke aan, zó verstomd, alsof uit haar mond de wijsheden van het Orakel van Delphi stroomden.
“Zo denk ik er precies over,” zei hij.

Toen de Westminster op de schoorsteenmantel vijf uur sloeg, stond Marijke op.
"Nu moet ik naar huis."
"Nu al?"
"Ja. Maar ik kom gauw eens terug. En ik zal elke dag naar u uitkijken. Komt u nu ook eens bij ons? We hebben, nu Fie getrouwd is, tenminste een man in huis," zei Marijke tevreden. Ze had zo'n idee, dat mijnheer De Vries dit wel degelijk vond.
"Heel graag kom ik eens, als het schikt. Doe je de groeten aan je zusters?"
"Ja zeker, meneer." In de kale hal hielp mijnheer De Vries Marijke in haar mantel. Marijke dacht: Als ik weer kom, zal ik hem zeggen, dat hij het wat gezelliger moet maken.
"Dank u wel," zei ze hartelijk, "voor de bijzonder prettige middag."
"Daarvoor moet ik jou eigenlijk bedanken."
Mijnheer De Vries deed langzaam de deur weer dicht. Hij had niet te veel over Gerda gepraat. Hij had het verstandig behandeld. Ze had natuurlijk niets begrepen, het lieve kind.
Het lieve kind holde naar huis met open mantel.
"O, hij werd goed. Hij werd góéd!," jubelde het in haar. "Die man had al jaren een stille liefde voor Gerda. En Marijke zou het er wel uithalen. Ze zou zijn hart ondersteboven keren desnoods."
Ze kwam thuis als een wervelwind. In de zitkamer zaten Chiel en Fie samen op de divan. Em en Ruut op kussens voor het

vuur.
“Zeg, waar ben jij geweest?,” riep Ruut.
“Je wist toch zeker, dat ik zou komen vanmiddag?”
Marijke trok haar wenkbrauwen op. “Wat kan mij dat schelen?,” zei ze.
“Waar ben je geweest, Spriet?” Chiels toon was vaderlijk. Marijke keilde haar hoed en jas in de erkerbank. Ze plofte neer in een rieten stoel.
“Ik ben bij meneer De Vries geweest. Hier aan het begin van de laan. Daar heb ik thee gedronken.”
“Maar Marijke! Maar Spriet! Maar kind! Ken je die man? Hoe ken je hem?”
“Anders zou ik er toch zeker niet theedrinken,” zei Marijke, terwijl ze een kussen mepte op Ruuts verontwaardigd gezicht.
“En daar heb je ons nooit wat van verteld,” klaagde Fie die weer voor de zoveelste keer voelde, dat Marijke haar ontgroeide, vlug, als een plant, die te snel wortel schoot.
“Ik heb nog een apart leven, waar iedereen buiten staat,” zei Marijke trots en ze stak een lange, rode tong uit tegen Ruut.
????????

Het was twee dagen voor Kerstmis. Marijke had al vakantie. En een rapport, dat volgens haar onwaarschijnlijk van beelderigheid was. Het zou een koude Kerstmis worden, voorspelde Ruut. Nu tekende de winter ‘s morgens reeds broze ijsbloemen op de ramen. Marijke lag wakker in bed. Ze had zich behaaglijk in een holletje gegraven en haar ogen

gesloten. Door de gordijnen die ze opengeslagen had, zag ze aan de maan-heldere lucht - een echte vrieslucht, had Chiel gezegd - een enkele ster twinkelen.
Ik zie een sterre en slaap is verre," rijmde Marijke. Tjee, dat rijmde ze zo maar. Zou ze nog eens dichteres kunnen worden? Wat een glorie voor de naam Bovenkamp!
Toen hoorde ze voor haar kamerdeur de stemmen van Em en Fie.
"Even kijken of het kind slaapt," zei Fie.
Marijke sloot meteen stijf haar ogen, ademde rustig. Fie en Em bogen zich over haar heen.
"Wat ligt ze rustig, hè?" Fie stopte de dekens nog even om haar heen. En Marijke vond, dat ze toch uitstekend een rustige slaap kon nabootsen. Dus talent voor toneelspel had ze ook. En dichteres! Tsjonge, er zouden vele wegen voor haar openstaan.
Ze wilde zich net, met vooruitgestrekte armen en dichte ogen verheffen, gelijk een slaapwandelaarster, toen ze Fie hoorde zeggen: "Emmy, dan kom ik nog even op je kamer babbelen. Goed? Nu het kind toch slaapt, kunnen we veilig praten."
Marijke kneep meteen haar ogen nog extra dicht. Aha. daar zou iets bijzonders verhandeld worden. En als ze bij Emmy babbelden, kon ze elk woord verstaan. Dus toen ze de deur van Ems kamertje hoorde open- en dichtgaan, maakte Marijke haar oren vrij van de dekens en luisterde. Ik wou er zopas niet over beginnen om Chiel. Het is zo vervelend voor hem als ik tob. Maar Emmy, ik vind het zo ellendig, dat

Gerda hier met de Kerstmis niet zal zijn."
"Ja zei Em. "Dat is ook ellendig. En ik begrijp niets van Gerda's houding."
"Ik ook niet." Fie zuchtte. "Dat is juist het verdrietige van de geschiedenis."
"Toen ik bij haar was verleden week," zei Em, "beloofde ze me nog, dat ze misschien wél komen zou!"
Aha, dacht Marijke, ben jij bij haar geweest. En daar weet ik niets van. Een schandaal gewoonweg.
"Ja, daar hoopte ik ook op. En nu vanmorgen die brief, dat ze toch niet komt. Begrijp je het, Em? Zou het... zou het toch om Chiel zijn?"
"Welnee," zei Emmy, "nee, dat mag je niet denken, Fie. Zal ik je eens zeggen, wat ik denk? Ze vindt het op die kamers aller miserabelst. Dat kan je toch aan alles merken! En als ze nu hier weer komt met die twee feestdagen en ze ziet hoe gezellig en genoeglijk het hier is, dan kost het haar veel te veel strijd om weer naar die beroerde kamers terug te gaan."
"Maar ze kan toch hier blijven! Ze hóórt toch hier," zei Fie.
"Ja natuurlijk. En dat voelt Gerda ook wel. Maar denk je, dat ze zich ooit vernederen zal om te vragen of ze weer bij ons wonen mag?"
"Zou ik haar nog eens schrijven?," vroeg Fie. "Als ik het haar nu nog eens één keer dringend vraag."
"Och Fieke, dat geeft toch niets."
Marijke sprong heen en weer in bed. O, wat heerlijk, dat ze dat allemaal hoorde!

Toen hoorde ze Ems stem: “Huil je, Fieke?”
“Och Emmy, met Kerstmis moet Gerda toch bij ons zijn. Er is nog nooit één Kerstmis geweest, dat we niet alle vier bij elkaar waren. Weet je niet hoe vader er op gesteld was. dat we dan inniger en toegewijder tegen mekaar waren dan ooit?”
“Ja, dat is allemaal waar. Maar we kunnen Gerda hier toch niet tegen haar zin heen slepen? Ik heb je toch verteld, hoe koel ze tegen me was. Haast bij ‘t onverschillige af.” Het was even stil. Marijke likte haar lippen af.
“En Em, ‘t is een feit, ik mis Gerda zo. Je zult het misschien vreemd vinden, waar ik zoveel bezit, zoveel geluk, dat ik, ondanks alles, Gerda mis in onze kring.”
“En ze was nooit zo bijster aardig tegen je,” zei Em.
“Nee, dat weet ik wel. Maar tóch... ze hoorde bij ons. Zie je, dat verklaart alles. Ze hoort bij ons, zoals wij bij elkaar horen en bij Marijke.”
“En toch zul je je er op moeten instellen, dat ze hier met de kerstdagen niet is. Ik vind het veel beter, dat je het nu maar verder uit je hoofd zet, anders wordt je hele Kerstmis bedorven, Fieke.”
“Maar oudejaarsavond dan...,” smeekte Fies stem. “Zou ze ook op oudejaarsavond niet hier willen zijn?”
“Och, dat denk ik wel. Dat is nog weer iets anders.”
“Weet je wat ik doen zal? Na de kerstdagen ga ik zelf naar haar toe om haar voor oud en nieuw te vragen.”
“Ja, doe dat. En als je dat bereikt, heb je, geloof ik, al een heel stuk gewonnen.”

Marijke richtte zich half op. Nee, ze hoorde niets meer. Zou Fieke al naar haar eigen kamer zijn? Gek, dat Fie Gerda zo miste. En dat Fie daar zo'n verdriet van had. Marijke rolde op haar zij en keek naar de sterren. De sterren leken te vlammen voor haar ogen, die nu bijna dichtvielen van slaap. Ze glimlachte. O, ze had al lang haar plan gemaakt. De volgende dag, de dag voor Kerstmis, riep Em. Die ook al vakantie had:
"Zeg Spriet, waar ga je naar toe?"
"Naar mijnheer De Vries."
"En je zou helpen de kerstboom versieren."
"Dat kan Ruut toch doen. Die komt vanmiddag."
"Maar jij hebt me óók beloofd, dat je helpen zou."
"Ik moet mijnheer De Vries wat gezelschap houden. Dat heb ik hem ook beloofd, 't Spijt me, Emmetje. Vanavond."
Hè, onmogelijk kind," zei Em. "Vanavond zouden we toch de boom al branden."
Ruut zal je wel flink helpen," zei Marijke over haar schouder.
"Hoe laat eten we?"
"Om zeven uur," riep Fie uit de keuken. "Dat heb je me al tien keer gevraagd vandaag. Ruut eet hier ook, dat weet je toch?"
"Joe-oe."
"Spriet is beslist afwezig vandaag," zei Em. "Nu, ik zal dan maar meteen aan de slag gaan." Ze zuchtte even. Maar Marijke liep op dansende voelen naar 'Ons thuis'. Mijnheer De Vries zat in rookwolken gehuld voor het raam. Hij stak zijn pijp als groet omhoog, toen hij haar zag. De brommerige

huishoudster deed de deur open. Marijke stoof de hal door en de kamer binnen.
“Och meneer De Vries, hebt u even een spoorboekje voor me? Ik moet naar Amsterdam.”
“Naar Amsterdam. Wat ga je daar doen?” Ik ga Gerda halen.”
Mijnheer De Vries legde zijn pijp neer, keek haar vragend aan. Is er iets niet goed met haar? Ze komt toch de kerstdagen?”
“Nee, dat is het juist. Ze komt misschien niet. Ze heeft het te druk. En ze is moe. En ze is teruggetrokken,” ratelde Marijke. “En ze denkt, dat niemand haar nodig heeft.”
“En denk je dat ze met jou meekomt?,” vroeg mijnheer De Vries wat angstig.
“In ieder geval moet ik het proberen.” zei Marijke vlot. Ze zat op de tand van een stoel, haar benen bungelden. In de afgelopen weken was er een gemoedelijke vriendschap ontstaan tussen mijnheer De Vries en Marijke. Hij was ook in de familiekring op ‘t ‘Zonnehoekje’ opgenomen. Maar dat boterde nog niet erg, dacht Marijke. Hij was wat stijf en verlegen en ‘t was net of Em en Chiel en zij dan eens zo druk werden. Enfin, dat zou wel loslopen mettertijd. Het werd trouwens al beter. Ik heb er een zwaar hoofd in.” zei mijnheer De Vries weinig bemoedigend.
“He toe, kijkt u nu gauw een trein na, anders kom ik nog te laat misschien.”
Mijnheer De Vries bladerde zenuwachtig in een spoorboekje.

“En wat wil je dan zeggen?”
“Laat dat maar aan Marijke over.”
“Zul je niet te veel zeggen? Zul je niets verkeerds zeggen?”
Marijke blies haar wangen op. “Natuurlijk niet. Hebt u een goede trein?
“Drie uur tien? Haal ik die nog? Als ik ren.”
Marijke stoof al op.
“Heb je geld bij je?”
Marijke klapte op haar mantelzak.
“Nee, natuurlijk niet. Goed dat u het zegt. Geeft u even een riksje! U krijgt hem morgen wel terug. Nee, nee, ik wil niet meer hebben! Dat verlies ik maar.”
“Zal ik je even naar het station brengen?”
“Nee, dank u, ik vlieg! Zeg, mijnheer De Vries, als ik vanavond met Gerda voorbij kom, dan zal ik fluiten, komt u dan even te voorschijn?”
“Maar zou dat wel verstandig zijn?”
“Natuurlijk wel. Ik mag u toch zeker wel even goeiendag zeggen. Ik zal ‘t heus goed inpikken. Laat dat maar aan Marijke over. Dag.” En met vliegende benen rende Marijke weg.
Mijnheer De Vries schudde zijn hoofd. Dan nam hij zijn pijp, die was uitgegaan, weer op. Hij stak een lucifer aan. In de keuken rumoerde de huishoudster. Op de tafel stond hulst in een potje. Van Marijke. En op de schoorsteenmantel rode tulpen. Van Marijke. Ja, die zorgende vrouwenhand, die hij nodig had, zou licht en fleur brengen in de donkere, wat

trieste kamers. En met een glimlach, die zijn onbetekenend gezicht aandoenlijk van zachtheid maakte, keek mijnheer De Vries naar buiten, de stille laan in. Als ze nu maar niet alles bedierf, die leuke, dwaze Marijke. Marijke had nog net in een vaart de trein gehaald. Het was een sneltrein. En tot Bussum zat ze nog bijna te hijgen. Ze bedacht aldoor maar nieuwe aanheffen, waarmee ze Gerda begroeten zou. Toen stak ze de armen diep in de zakken van haar jas, sloot haar ogen. Het zou alles wel lopen zoals het móést.
In Amsterdam enterde Marijke lijn twee. Gerda woonde in de Valeriusstraat op het eind. Ze vroeg de conducteur of hij haar wilde waarschuwen en die zei vaderlijk:
"U kunt meerijden tot de laatste halte." In de Leidsestraat bewoog Marijke haar hoofd als een vogel. Ze wou alles tegelijk zien! Mooi waren de etalages. Enig al dat rood. Een stad was toch ook wel leuk zo voor een keer. Maar haar hei en haar bossen, die zou ze er nooit voor willen ruilen. Nooit! Ze belandde, dank zij de conducteur, in de Valeriusstraat en belde bij Gerda's huis. Een deur, die werd opengetrokken. Een torenhoge trap.
"Is juffrouw Bovenkamp thuis?," krijste Marijke omhoog.
Het koele antwoord was:
"Nee."
"Hoe laat komt ze thuis?"
"Om kwart over vijf meestal."
Marijke begon alvast de trap te bestijgen.
"Nu, dan wacht ik wel. Ik ben haar zuster."

Gerda had een grote zit-slaapkamer vóór aan de straat. Het was er kil. De kachel brandde zo flauwtjes en nergens, nergens een takje hulst of een tulp. Marijke ging op het divanbed zitten, schopte even tegen de kachel en dacht, dat zij bij die dame, die haar zo misprijzend had opgenomen, nooit in huis zou willen wonen.
Wat gingen die minuten langzaam! Ellendig gewoonweg! Marijke tuurde naar de klok, alsof ze die tot voortgaan wilde suggereren! Kwart voor vijf. Veertien minuten voor vijf! Stel, dat Gerda eens helemaal niet kwam.
Een dienstmeisje kwam binnen. „Kan ik al vast de tafel gaan dekken?," vroeg ze.
"U hoeft helemaal geen tafel te dekken," zei Marijke. „Mijn zuster gaat met mij mee naar Hilversum."
"Daar weet mevrouw niets van."
"Nee, zeg het maar vast."
Toen schreed mevrouw binnen.
"Wat hoor ik? Gaat uw zuster naar huis met de feestdagen?"
"Ja," zei Marijke.
"En daar heeft ze me niets van gezegd."
"Ze weet het zelf nog niet." Marijke knikte glunder. "Ik heb een verrassing voor haar. Er is een gewichtige reden, waardoor ze thuis moet komen."
Toch niets ernstigs, hoop ik?," vroeg de dame, die nieuwsgierigheid uit alle poriën straalde.
"Nee, iets plezierigs," zei Marijke en dacht: Nu kun je me folteren, maar meer zeg ik niet.

De klok kroop naar kwart over vijf. De dame verdween, na, met een blik op de kachel, te hebben opgemerkt: “Dan kunnen we de kachel ook wel laten uitgaan.”
“Ja, alstublieft,” zei Marijke.
Toen werd er een sleutel in het slot gestoken.
Daar zal de juffrouw zijn.”
Een langzame stap, die naar boven klom. Marijke was al op de gang. “Hallo Gerry,” zei ze.
“Marijke, jij hier? Er is toch niets, er is toch niets thuis?”
Marijke trok Gerda aan haar hand naar binnen, buiten het bereik van de dame, die nog in de keukendeur draaide.
“Nee, niets. Schrik maar niet. Alleen prettige dingen. Kun je je gauw klaarmaken, Gerda? We gaan direct naar Hilversum. We eten om zeven uur, zie je. Dan moeten we thuis zijn.”
Gerda ging verbluft op een stoel zitten. Ze keek naar Marijkes leuke gezicht, naar haar van de kou blozende wangen. O, wat was het goed Marijke terug te zien.
“Ik heb je een heleboel te vertellen,” zei Marijke. “Een hele massa. Maar dat zal ik onder de hand wel doen. Moet je je nog verkleden? Kan ik alvast wat voor je inpakken? Toe, je moet opschieten, Gerda, want niemand weet, dat ik naar je toe ben. Behalve mijnheer De Vries.”
Gerda ging er weer bij zitten. “Weet niemand...”
“Nee, geen sterveling.”
“En wie is mijnheer De Vries?”
“Dat is de makelaar, die bij ons in de laan woont. Weet je niet? Die man, die altijd zo leuk met zijn moeder wandelde.”

Gerda streek over haar voorhoofd.
“Kind, ik begrijp er niets van.”
Maar Marijke had al een suitcase uit de kast gevist en die open op de tafel gelegd.
“Stapel maar in,” zei ze.
“Maar wie is mijnheer De Vries?,” vroeg Gerda weer.
“De makelaar, die bij ons in de laan woont. In ‘Ons thuis’,” zei Marijke weer geduldig. “Weet je niet, die man met het rossige” - maar ze verbeterde - “met het leuke gezicht. Zijn moeder is verleden jaar gestorven. Weet je niet? Hij wandelde altijd met haar. Dat herinner je je toch nog wel? Jij hebt zelf toen eens gezegd, dat hij zo lief met zijn moeder omging. En, dat wie lief voor zijn moeder is, ook lief voor zijn vrouw zal zijn later. Weet je wel?”
“Nee, daar weet ik niets meer van,” zei Gerda terecht. “Maar mijnheer De Vries ken ik wel. Natuurlijk. Tenminste, zo van gezicht.”
“Moet je kousen mee?,” zei Marijke. “En pyjama’s? En waar is je toiletzakje?”
“Maar wat heeft mijnheer De Vries met jouw reis te maken?,” wou Gerda weten, terwijl ze haar zwartfluwelen jurk uit de kast nam. “O, hij is een dikke vriend van me geworden deze laatste maand. Ik kom vaak bij hem. En...,” zei Marijke, “hij interesseert zich zo bijzonder voor jou, Gerry.”
“Interesseert hij zich voor mij?” Weer ging Gerda zitten. Marijke rukte wastafelladen open op zoek naar tandpasta en crème.

“Ja. Is dat zo’n wonder? Nee toch zeker?”
“Maar hoe komt het, dat jij met hem over mij gepraat hebt?”
“Ik heb niet met hem over jou gepraat. Hij heeft altijd met mij over jou gepraat.”
“Maar hoe kent hij me dan?”
“Hij heeft jou tien jaar lang iedere dag zien voorbijfietsen naar het station. En zijn moeder zei - heb je nu alles, Gerda?”
“En wat zei zijn moeder?”
“Dat een man met de lange blonde van de vier zusters Bovenkamp, en dat ben jij, het verst zou komen. Waar ze gelijk in had trouwens,” lachte Marijke opgewekt.
“Ik kan me op het ogenblik mijnheer De Vries ternauwernood voorstellen,” aarzelde Gerda.
“Hoeft ook niet,” zei Marijke. “Vanavond zul je hem zien. In al zijn glorie.”
Met een taxi naar de trein. Met de trein naar Hilversum. Aan om goed half zeven. Het liep gesmeerd, dacht Marijke. Door de bekende straten van het dorp naar het ‘Zonnehoekje’. Gerda haalde diep adem.
“Wat zullen Fie en Em wel zeggen?,” zei ze opeens.
“Die staan op hun kop van blijdschap. Fie heeft om jou gehuild,” zei Marijke en drukte Gerda’s arm tegen zich aan.
“En weten zij óók van mijnheer De Vries?”
“Nee. natuurlijk niet! Hij is wel bij ons geweest, maar wat ik jou verteld heb is een geheim tussen mijnheer De Vries en mij. Hij heet Johan,” zei Marijke.

En daar was de laan. En daar lag: 'Ons thuis'. De gordijnen in de voorkamer waren weggeschoven.
"Hij kijkt naar ons uit," zei Marijke. "Hij is dodelijk bang, dat ik een ongeluk heb gekregen natuurlijk."
Ze floot schel en doordringend.
"Maar Marijke," zei Gerda natuurlijk. "Dat is ons signaal," zei Marijke.
De deur ging open. Mijnheer De Vries kwam naar de haag gelopen.
"Ik ben nog heel," zei Marijke.
"En dit is Gerda." Ze zei het op een toon, alsof ze hem een kostbaar geschenk aanbood. Hij stak zijn hand uit naar Gerda. Hij prevelde iets van 'Aangenaam', hield haar hand even omkneld.
"U komt vanavond ook, nietwaar?," riep Marijke. "Zijn ze nog om me geweest?"
"Nee, gelukkig niet. Ze schijnen je niet gemist te hebben." Hij lachte, liet Gerda's hand dan los. "Ja, tot vanavond dan," zei hij dan. Als in een droom liep Gerda naast Marijke de laan af naar huis. Tien laar lang had hij haar zien voorbijfietsen, twee keer per dag. En nooit had ze geweten, dat hij op haar lette. Ze lachte.
Zó dicht bij huis het geluk? Zou werkelijk zó dicht bij huis voor haar het geluk zijn weggelegd?
En daar was het 'Zonnehoekje'. Door de keuken naar binnen. Bep gaf een kreet:
"Juffrouw Gerda!"

“Hou je gezicht,” zei Marijke. “Zijn ze allemaal binnen?”
“Ja, ze dekken de tafel.”
Toen stak Marijke haar hand uit naar Gerda.
“Kom dan, Gerry,” zei ze. En het was Gerda, niettegenstaande ze maar drie maanden was weggeweest, alsof ze de verloren zoon was, die na jaren weer thuis kwam.
Ze zaten aan tafel. Marijke dacht: We glimmen allemaal van plezier. Ze zat naast Ruut. Ze gaf hem maar eens een stomp tegen zijn elleboog van louter verrukking.
“Dat je hier nu éten mag van grootvader!,” zei ze, haar wenkbrauwen dwaas opgetrokken.
“Morgen kom ik je halen,” zei hij en hij kneep haar even in haar arm. “Morgen kom ik je halen in de Hispano met grootvader.”
“O, laat je grootvader maar thuis,” zei Marijke onverschillig. En toen klonk in de laan het hese geschreeuw van een claxon.
“Wie kan dat zijn? Is dat soms voor ons?”
Marijke was al bij het raam. Ze keek naar buiten. Dan danste ze wild in het rond.
“ ‘t Is Gerard. O, nu is het stel compleet.” Ze was het eerst bij de deur om hem binnen te laten.
Gerard stond in de eetkamer, groot en gezond en verbrand. Hij drukte handen. Emmy het laatst. Op Emmy’s tengere schouder bleef zijn hand even rusten.
Marijke knipoogde tegen Fie, die lachte en haar hoofd even, als een dankbare poes, tegen Chiels schouder aanwreef. Ze keek naar Gerda, die wel te glanzen leek van een inwendig

licht. En ze dacht: Het gaat goed met de vier zusters Bovenkamp. Fieke getrouwd - Gerda en mijnheer De Vries - gek, dat ze die nog geen Johan kon noemen - Emmertje en de planter uit Indonesië - ja, dat had ze nu al lang begrepen - en voor haar - Marijke - de Hispano Suiza... en Ruut!

DE TOEKOMST VAN MARIJKE

I

Marijke en Lous van der Palm lagen op de zondoorstoofde Larense hei. In de verte vormden zeven jongens een voetbalteam, ze hadden verschillende schreeuwende shirts aan, alleen één was in zijn flanelletje. Er was een bal, die er soms ook niet was, en lag het hele kluwen op de grond.
“Het lijkt wel rugby,” zei Marijke verrukt.
“Ik wou, dat ze niet zo te keer gingen,” zuchtte Lous. “Hè, net leuk. Ik zou best mee willen doen.”
“Nou, jij liever dan ik. In deze hitte...”

Over het fietspad, dat dwars door de hei ging, fietsten wat mensen in zomerse kleding, een vogel zong dichtbij in het struikgewas, en een bezige hommel zoemde voorbij.
Marijke rolde zich voorover.
"O Lous, wat is het hier zalig!"
"Ik geloof, dat er een oorkruiper in mijn oor zit," bromde Lous. Ze hees zich overeind, stak doodeenvoudig haar pinknagel bij haar oor in. "Ja, daar horen ze tenslotte," bemoedigde Marijke. "Maar hij komt er vanzelf wel weer uit. Ik heb eens een kind gekend, Inke Spaan heette ze, die heeft eens zo te keer gegaan, omdat er een oorkruiper in haar oor zat. De dokter kwam er bij te pas zeg, en toen die net wou opereren, toen kwam het beest dood genoeglijk weer naar buiten kruipen. Ze maken er een sport van, geloof ik."
"Je bent leuk," zei Lous, en trok dood voorzichtig haar nagel weer te voorschijn.
"Och malle!" Marijke lachte. "Ik zou het beest wel eens willen zien dat onder al dat haar van jou nog een oor vindt. Is 't nu goed?"
Lous legde haar armen om haar opgetrokken knieën, steunde haar kin er op. Zo tuurde ze in de verte, zonder veel te zien, ze schudde haar haar achterover, ze was niet zo vertrouwd met de kinderen der natuur, zoals Marijke ze noemde. Die liet nu net op een smal, dun stokje een dikke spin balanceren.
"O kijk eens, Lous, wat een engel!"
"Wat een griezel!" Lous was wel graag weggeschoven. "Weet je, wat jij moet worden? Jij moet voor natte his doorgaan."

Marijke hief de stok met de spin.
“Daar zeg je zowat. Hoeveel jaren stuudje? Zes jaar zowat? Dat is dan tien voor mij! Nee, dank je wel, tien jaar van Marijkes beste jaren.”
Marijke plantte de spin met de stok in de grond.
“Ziezo, kan hij een beetje gym doen. Hij is te dik, vin je niet? Moet ook een beetje aan de slanke lijn doen.” Ze keek met zo’n innig plezier naar het beest, dat zich behendig langs de stok liet afzakken, alsof zij hem gemaakt had. Een hoge jongensstem gierde over de hei:
“Nou, wat mot je van me? Hé, wat mot je? Nou zeg dan op, wat je van me mot. Zeg het dan, wat je van me...”
Maar voor het flanelletje, tot wie deze invitatie was gericht, er met enige welgekozen woorden op kon ingaan, lagen het rooie shirt en het flanelletje al tegen de vlakte. De rest moedigde aan:
“Hup dan Koos, hup dan Japie...”
“Geef ‘m van katoen Japie. Slaan ‘m zijn kop dicht, Koos.”
Marijke was ook overeind gaan zitten.
“Zeg, ik mag er wel even heen, die heren vermoorden mekaar.”
Maar Lous, die voetballende broers had, zei onverschillig:
“Welnee, ‘t is zo weer over.”
En ‘t was ook zo weer over. Na vijf minuten stond het flanelletje weer in ‘t doel en joegen de anderen weer achter de bal aan. “Zo vlug moesten internationale verschillen ook worden opgelost,” zuchtte Marijke, en schopte haar schoenen

uit.
"Lekker zo, met je voeten in de zon."
Het was even stil, Lous kauwde een grasspriet en Marijke neuriede zachtjes wat voor zich heen. Dan zei Lous: "Zeg, kun jij 't je voorstellen, dat we onze diploma's in onze zak hebben? Wil je wel geloven, dat ik er soms gewoonweg nog beduusd van ben?"
"Schei uit," zei Marijke. "Ik droom 's nachts, dat ik het maar gedroomd heb. Ik word gewoon gillende wakker. Ze weten het nu thuis al. Als ik 's nachts gil, zegt Chiel: 'Marijke kan 't weer niet geloven.' Ja, erg ongevoelig. Maar Lous, zeg, dan 't wakker worden! Gewoon een verrukking!"
"Ja, dat zal wel. En weet je, thuis, ze behandelen me zo'n beetje, alsof ik van kraakporselein ben. De jongens mogen dit niet doen om Lous, en dat niet doen omdat Lous rust... je snapt hoe ze me liefhebben. Bob zei gister nog: 'Het lijkt warempel wel, of Lous de zesdaagse gewonnen heeft'."
"Ik geloof, dat ze 't van mij eerst niet geloofden, toen ik met de blijde mare kwam aanfietsen. Ja, Fie beweert natuurlijk, dat ik 't me maar verbeeldde, en Chiel zegt, dat het letterlijk 'stomme' bewondering was, maar ondertussen... En Gerda," zei Marijke somber, "die zei 's avonds al, of ik al wist, wat ik nu worden wilde."
"En wat heb jij toen gezegd?"
"Dat ik gewoonweg maanden nodig zal hebben om mijn geschokte zenuwen weer op peil te brengen."
"En wat zei Gerda toen?"

“Dat dat nonsens was natuurlijk, en dat Fieke me daarin niet mocht stijven. Nee, ik vind niet, dat Gerda er veel liever op geworden is in ‘t Houlijck. En ik had er zoveel van verwacht.”
Marijke trok haar onderlip in. “Hoewel, Han is gewoon verrukt van haar. En daar is ‘t tenslotte toch maar om te doen,” besloot Marijke filosofisch.
“Och, bij mij thuis beginnen ze er ook al met zo’n omweg over te meieren. Gisteren zei ma, of ik niets voor een akte Frans of Duits, voelde.”
Marijke keek Lous gewoon ontzet aan. “Stakker, en...”
“En pa trachtte het ineens erg aanlokkelijk te maken, ik mocht dan eerst een half jaar naar Heidelberg, of een half jaar naar een kostschool bij Parijs. Wat ik maar het liefst wilde.”
“Weet je wat?,” ontdekte Marijke, “weet je wat, Lous? Je gaat eerst een half jaar naar Heidelberg, en dan ontdek je dat Duits je toch niet ligt. En dan tijg je naar Parijs. En na een half jaar voel je dat Frans je ook niet ligt. Nu en dan ben je al weer een jaar verder...” Ze trok haar door de zon gebraden benen onder zich.
“Nee Lous, je snapt wel. dat is maar povere scherts, maar als ze bij je thuis zulke plannen hebben, en je hebt er geen puf in...”
“Puf!!,” zei Lous verachtelijk.
“Dan moet je met een tegenvoorstel komen, dan moet je zeggen, waar je wel puf in hebt. Niet, dat ik het zou weten, maar jij misschien wel.” Dat denk je maar. Ik zou je meteen allemaal studies op kunnen noemen, de een na de ander,

waar ik voor geen goud voor zou willen doorgaan."
"Ja, zo gaat het mij ook," zei Marijke tragisch.
"En pa zegt, dat een meisje in deze tijd voor zichzelf moet kunnen zorgen."
"Ja dat zegt Gerda ook. Wat zouden die samen goed kunnen bomen, zeg. Ik ontvlucht Gerda tegenwoordig."
"En dan te denken, dat het nog maar tien dagen geleden is, dat wij in de blommen zaten. O, ze zijn schattig voor me thuis, Lousje mag uitslapen, en Lousje ziet bleek, en moet 's middags een beetje rusten, enfin, je kent dat Maar nu, na gisteravond, ik weet niet, ik voel dat me wat boven mijn hoofd hangt."
"Er kan nooit wat boven je hoofd hangen wat je zelf niet wilt," zei Marijke praktisch. "En bovendien ga je eerst nog met je ouders naar de Harz. Daar kan nog van alles gebeuren. Misschien doe je daar wel een connectie op. Keurig zeg ik dat hè?"
Opeens lachte Lous. "Och ja, ik doe een beetje weeïg, hè? Niks voor mij. Van de warmte zeker."
Marijke kauwde gedachteloos op het takje van de spin. "Ja," zei ze dan, "weet je wat het is? Als ze ons maar met rust lieten, dan zou ik op een mooie dag mijn toekomst wel voor mekaar boksen. Maar Gerda zaagt er zo over door. En dan word ik opstandig. Kan ik niks aan doen."
"Gaan jullie nog met vakantie?"
"Hm, weet ik nog niet. Ik had graag naar de Rivièra gewild, maar ja, daar wordt natuurlijk geen rekening mee gehouden.

Misschien gaan we de Veluwe op."
Lous lachte. "Dat kan best leuk zijn."
"Natuurlijk," zei Marijke vaag.
Over de hei kwam het voetballende elftal van zeven aanslenteren. Een, de bezitter natuurlijk, droeg de bal. Die was dan ook het trotse middelpunt.
"Hoe ze mekaar verstaan, snap jij 't?"
Marijke keek belangstellend, want zeven stemmen joelden door mekaar heen:
"En toen sei hij... en toen zei ik en toen sei ik... kop dicht... en toen sei hij..." Marijke lachte en het flanelletje stak even en passant een lange, rooie tong uit.
"Hoe laat is 't? Half twaalf? O, dan hebben we nog best even de tijd."
"Als ik maar om half een thuis ben."
Ze strekten zich weer lui uit, Lous en Marijke. Het zonlicht schitterde over de hei. Twee meisjes, die op het fietspad voorbij reden, zongen een liedje.
" 't is weer," zei Marijke, "om de hele wereld lief te hebben."
"Nou... de hele wereld..."
"Ja, je weet ik ben anders niet dol op ma Das. Maar op 't ogenblik, kind, bemin ik haar gewoonweg. En zo zijn er meer."
"Zeg," zei Lous opeens. "Ik heb 't eigenlijk allang willen vragen, hoor je nog wel eens wat van Ruut?"
Marijke bleef zo stil liggen, alsof ze die vraag niet had gehoord. Alleen trok ze haar blonde haar wat verder over de

wangen. Die onverwachte naam deed haar nog altijd blozen. Dan zei ze. haast onverschillig:
"Nee, nooit meer."
"Ik had altijd wel gedacht, dat het tussen jullie wel wat zou worden."
"Je lijkt Bep wel."
"Nee, maar heus zeg, heb jij 't zelf ook niet altijd gedacht? Hij was toch altijd op 't Zonnehoekje. Hij wachtte je altijd op uit school, je ging met hem autorijden en..."
Lous zocht naar nog overtuigender bewijzen van Ruuts affectie.
"Och," zei Marijke, en 't was alsof ze iets afweerde, "je moet maar zó denken, ze konden met mij geen eer behalen op Dennenheuvel. Tè mager! Hoewel ik vind, dat ik wel opdik. Vin je ook niet?"
"En dat je ook niets gehoord hebt bij je eindexamen, ik snap 't gewoonweg niet." Lous schudde haar hoofd.
"Ik heb hem toch ook niet laten weten, dat ik er door was."
"Maar hij had dit toch in de krant kunnen lezen."
"O ja, dat is waar ook," zei Marijke wat lamlendig. En alsof ze niet aldoor, aldoor gewacht had op de brief van Ruut...
"Als ze hier waren blijven wonen," begon Lous weer, "dan was alles vast anders gelopen."
"Och, hij kan opwaaien," zei Marijke fier.
Ze kneep haar ogen dicht. Daar kwamen de verraderlijke tranen weer, die Lous niet zien mocht... Ze moest nu toch wel aannemen, dat zij voor Ruut niet meer bestond. Eerst, toen

hij student in Leiden geworden was - de bevrorenen waren in Wassenaar gaan wonen en Dennenheuvel had maanden leeg gestaan - had Ruut geregeld geschreven. Maar met steeds langere tussenpozen waren de brieven gekomen, tot er eindelijk niets meer kwam.
Fieke had gezegd: “Maar je begrijpt toch wel, Marijke, Ruut heeft op het ogenblik heel andere interesses. Hij zal heus wel eens weer schrijven. Je moet niet ongeduldig zijn.”
En zei, met een blik op de post, die alweer hun hekje voorbij ging, had gehoond:
“Opwaaien, dat kan hij.” Gek, dat ze zelfs Fieke niet zeggen kon, hoe Ruut haar had teleurgesteld... en wat een pijn dat deed...
Ze sprong op. Ze slikte eens. “Kom, zullen we gaan?”
Door de hei hobbelde ze. Haar benen slierden over de grond. Ze keek om naar Lous, glimlachte eens. De prop in haar keel was weg.
Marijke kwam de keuken van ‘t Zonnehoekje binnen, waar Bep bij het aanrecht koffie stond te filtreren. Ze keek zo ernstig alsof ze een gedicht maakte.
“Dag,” zei Marijke. “Wat ruikt het hier lekker.”
“Hè, stoot nou niet tegen ‘t aanrecht,” baste Bep.
“Je schijnt in een gezellige bui te zijn. Wat is er?,” wou Marijke weten, terwijl ze een stoel aanschoof, tot pal bij het aanrecht.
“Ik sou op de koffiepot gaan sitte, as ik jou was. Is ‘t nou goed,” vroeg Bep.

“Mens, je stelt je aan, alsof je een hors d’oeuvre moet maken voor twintig mensen,” zei Marijke, terwijl ze probeerde met een lepeltje in de filter te roeren. Maar Bep nam haar het lepeltje af.
“Je zou me daar de hele boel bederve, en je weet hoe meheer op se koffie is.”
“Weet ik niks van,” Marijke keek onschuldig naar Bep.
“Ja en as mevrouw me segt koffie te zette, dan moet ik ‘t goed doen.”
“Nobel van je. Waar is mevrouw?”
“Hiernaast.”
Hiernaast was nu ‘Ons Thuis’, waar Gerda sedert anderhalf jaar woonde, als fiere, heerszuchtige bezitster, en als trotse moeder van Janneman, drie maanden oud.
“Waarom ga je d’r niet effe heen?,” zei Bep. Ik denk er niet over. ‘t Is hier veel te gezellig.”
“Nou moe.” Bep keek schuin naar Marijke. “En je bent anders zo gek op Janneman.”
“Ik ben ook gek op jou.” Ze leunde beide armen op het aanrecht, haar stoel wipte vervaarlijk. “Hè, wat ruikt die koffie zalig.”
Toen lachte Bep, en de ouwelijke gebaren, die ze met haar negentien jaren had aangeschaft, vielen van haar weg.
“Seg,” bekende ze, terwijl ze tegen de tafel ging leunen, “weet je, wat ik ga doen, as ik zaterdagmiddag naar huis ga?” - Bep haar moeder woonde in Amsterdam - “Raaie!”
“Misschien koop je een complet,” veronderstelde Marijke.

“Of een vos.”
Bep baste: “Ja, in deze smoorhitte seker.”
“Dan zijn ze net goedkoop, wist je dat niet? Ik ken een kind ...”
“Ja, toe maar,” zei Bep. “Nee...,” ze keek even half-verlegen Marijke aan, “Ik laat me permanente.”
“Je bent niet snik,” zei Marijke. “Hoe kom je daar opeens toe?”
En Bep, die verlicht was, dat ze het Marijke maar gezegd had, ging gemakkelijker leunen. “Och, ik sal je wat segge, Henk wil het.”
“Henk? Néé!,” verbaasde Marijke zich.
Henk was sedert een half jaar Beps ‘beminde’, en Marijke had vaak geklaagd, dat Henk haar kapot maakte, want de eerste maanden had ze al strubbelingen, en al de ups en downs van Beps jeugdige liefde meegemaakt. Maar nu was Bep enigszins gewend aan Henks wonderbare genegenheid, en Marijke zonde zich in die rust. Als ze Henk, die smidsknecht was, in het dorp zag, met zijn ogen die leken te fonkelen in zijn zwarte gezicht, dan stak ze haar arm omhoog ten groet en ze proestte in zich- zelf omdat zij wist, dat die woest uitziende jongeman dol was op zoete appeltjes en rijst met krenten en beschuit met bessensap. Maar als ‘s avonds een gewassen Henk met een hardblauw boordje in de laan op en neer liep om op Bep te wachten, dan kon Marijke zich dat van de rijst met krenten best voorstellen.
“Henk sei gister, dat mijn haar wel ruzie leek. Da’s ook niet

leuk om te hore."
"Nee, dat is het zeker niet," moest Marijke toegeven. "Maar zo'n gekruld hoofd... En als het je nu eens niet staat, Bep?"
"Henk sei, dat ik er wel een gesicht voor heb," zei Bep trots.
"Nou ja, dan..."
"En Henk sei, dat de vrouw van se baas een adres uit de krant had, daar kostte het maar vier gulde en dan kreeg je nog een auto toe."
"Nee Bep!," gilde Marijke. "Wat voor een auto? Een Citroentje of een scheve Jet? O Bep, dat adres moet ik ook hebben."
"Hè," zei Bep wrevelig, "jij snapt natuurlijk weer niks. Henk sei..."
Maar toen kwam Fie het huis omgelopen.
"Och Bep, heb je de koffie nu nog niet op het lichtje gezet. Dag Marijke. Waarom ben je me niet bij Gerda komen halen?"
"Omdat ik het veel te schoon weer voor mijn toekomst vind. Daarom," zei Marijke, terwijl ze samen met Fie naar de eetkamer liep.
"O, ik zie, Bep heeft al gedekt," zei Fie tevreden. "Wat hadden jullie weer samen?"
Want had Gerda zo pas nog niet gezegd: "Fie, ik kan me toch altijd ergeren, als ik Marijke en Bep samen zie. Gewoon twee vriendinnen. En waarom laat je Bep eigenlijk niet juffrouw zeggen nu? Marijke is toch haast achttien."
Fie had zich verdedigd: "Och, Bep is er zo lang. Ze zijn

gewoon als kinderen met elkaar opgegroeid."
"Nu ja, dat vind ik geen reden voor Bep om zo amicaal te doen," had Gerda geantwoord. "Jij moet er wat van zeggen, hoor! Anders zal ik het wel doen. Je weet, Marijke kent nooit afstand."
Fie zuchtte even. "Waarom zucht je?," wou Marijke natuurlijk direct weten. "Wat was er met Gerda? O ja, jij vroeg wat Bep en ik samen hadden. Ik zal 't je direct vertellen. Kijk, daar heb je Chiel ook. Hij wordt warempel dikker," zei Marijke vol trots.
Toen ze aan de koffietafel zaten - "Hè, zo genoeglijk," spon Marijke, "dat ik niet direct na de koffie weer naar school moet spurten," - vroeg Fie weer: "En wat hadden Bep en jij samen?"
"O, Bep laat zich permanente," zei Marijke.
Fie, toch onwillekeurig onder de invloed van Gerda, zei: "Ik kan me gewoon niet voorstellen, dat ze daar haar geld voor over heeft. Ik zal er toch wat van zeggen. Nee Chiel, vind jij het ook niet bespottelijk, dat die kinderen tegenwoordig maar aan zulke nonsens dingen hun geld weggooien?"
Maar Chiel glimlachte en hij knipoogde tegen Marijke: "Och vrouwtje, daar zou ik me toch zeker niet druk over maken. En bovendien ..."
"En bovendien," viel Marijke hem in de rede. "Henk wil het. En Henk heeft een adres van een kapper in Amsterdam, daar kost het maar vier gulden en een auto toe."
Nu lachte ook Fie. "Ja, dat heb ik ook eens in de krant

gelezen. Wat een zotte dingen verzinnen ze toch tegenwoordig."
"Nee," zei Chiel, "ik vind het wel pienter. Wel Amerikaans."
"En stel, dat je nu in Bussum woont of in Amersfoort, dan zullen ze aan die vier gulden ook niet veel verdienen. Dat gaat dan allemaal in die auto zitten," ontdekte Marijke.
"Och, uiltje." zei Fie, "die auto moet je natuurlijk extra betalen. Ze zullen wel een contract met een taxionderneming hebben, denk je ook niet, Chiel?"
"O ja?," vroeg Marijke onschuldig. "Zou Bep dat wel doorhebben, denk je?"
"Laat Bep maar lopen," zei Chiel. "Dus we krijgen een gepermanente Bep?"
"Ja, ik hoop maar, dat het haar goed staat. Stel je voor, dat het nu eens niet goed staat. Weet je wat, ik zal Bep voorstellen, haar haar te laten groeien, zo á la Greta Garbo. Trouwens, Bep is ook blond, dus 't kan best."
"Toe Marijke," zei Fie, en ze reikte haar de verse kadetjes toe, alsof ze zo haar woorden wilde verzachten, "Toe, je moet niet altijd zo'n onzin met Bep bepraten. Gerda zei straks nog ..."
"O, daarom keek je zo'n beetje sip straks, toen je ons in de keuken zag en daarom moest je direct weten, wat wij samen hadden." Marijke keek pienter. "Nu, weet je wat, ik zal dat onderwerp zelf wel eens met Gerda behandelen."
Bijna had Fie gezegd: "Ja, graag." Ze bloosde licht. Ze keek eens naar Marijke. Nee, ze was geen kind meer. En ze was

ook geen Spriet meer. Ze was wat dikker geworden, waardoor de armen niet zo lang meer leken, de benen - Marijkes wanhoop — niet zo spichtig meer, en het hele figuurtje en het ganse gezichtje toch iets van het kinderlijke hadden ingeboet.
"En wat heb je vanmorgen uitgevoerd?," wou Chiel weten.
"Ik heb heerlijk in de hei gelegen met Lous. Zalig! Lous gaat met haar ouders naar de Harz."
"Ik meen, dat ik dat al eerder gehoord heb," plaagde Chiel.
"O, ja? Zou 'k aftands worden? Ik heb wel een idee, dat mijn hersens van al die geleerdheid gesleten zijn. En nu wil Gerda me nog verder laten studeren Stel je voor!" En Marijke keek fier en een beetje uitdagend eerst Chiel en dan Fie aan. Maar geen van beiden ging er op in
Alleen Chiel zei:
"Dus Lous gaat naar Harz. Je had het wel tien keer eerder verteld, maar ik vind het altijd prettig om het weer te horen. Dus, je zei, dat Lous naar de Harz gaat?"
"Ja, Lous gaat naar de Harz! 't Lijkt wel een refreinzang, Chiel."
Dan lachte Fie: "Och, malle Marijke."
"En waar gaan wij heen? Lous vroeg het ook vandaag. Trouwens, hopen mensen hebben het mij gevraagd. En dan zeg ik altijd maar: 'Misschien zo'n beetje het zuiden van Frankrijk in'. Hè toe, Chiel, zou dat niet mogelijk zijn? 't Hoeft niet ver te zijn, ik bedoel, 't hoeft niet ver in 't zuiden te zijn."
Fie zei: "Lieve kind, 't is absoluut onmogelijk, je weet toch dat

Chiel nog maar een week heeft. We hebben al in mei een week opgesnoept. Maar we zullen heus wel wat prettigs bedenken."
"Nou, vooruit dan maar. Ik wou, dat ik naar Ems kon gaan logeren, als ik het haar vraag, vindt ze 't vast goed."
Emmy was sedert een half jaar met haar planter in Indië getrouwd, en Marijke had niet kunnen denken, dat ze Ems zo zou missen. Em had toch altijd het dichtst bij haar baldadigheid gestaan... En alsof ze deze gedachte voelde als ontrouw tegenover Fie en Chiel, zei ze gauw: "Zoet maar, ik vind al lang alles best. Al zouden we helemaal niet uitgaan. De dagen zijn toch heerlijk."
Fie knikte maar eens tegen haar. En Chiel zei: "Kind, ik heb nog maar een vaag plan in mijn hoofd, maar als ik het je nu zou vertellen, je tolde gewoonweg om, á la Marijke."
"Doe het dan maar niet," antwoordde Marijke braaf. "Och Fieke, mag ik nog zo'n knappend kadetje? Heerlijk. Weet je, Chiel, dat je uit een verse kadet met boter heel veel geluk kan peuren?"
Maar Chiel vroeg: "Hebben jullie de radio nog gespeeld vanmorgen?"
"Nee," zei Fie.
"Ja even," bekende Marijke. "Bep en ik. Maar er was een mijnheer, die had het over de voeding van zuigelingen. En toen heb ik even Droitwich gedraaid, en daar was een juffrouw, die kweelde."
"Je hebt toch niet aan de verkeerde knoppen gedraaid?"

Chiel stond tegenover zijn radio, zoals een vader tegenover zijn lievelingszoontje.
“Kijk zelf maar. We zijn toch klaar, hè Fieke? Alleen, ik vind het wel een lasterlijke aantijging, dat jij denkt, dat ik jouw radio nog niet ken.”
“Ja, maar ik heb niet graag dat Bep er aan zit.”
“Bep! Je bent niet fris. Zij deed de kamer en ik trachtte haar muziek te verschaffen.” Marijke liep door de hal achter Chiel de zitkamer binnen, waar in de hoek bij het raam de radio troonde.
Fie vouwde Marijkes vingerdoekje op. Ze dacht, hoe ze eens gehoopt had, dat Chiels vaderlijke invloed op Marijke zou inwerken. En nu... Zij durfde nooit aan de radio te komen, nadat Marijke eens het hele geval kapot gedraaid had, en Chiel voor het eerst in hun trouwen tegen haar uitgevaren was... Maar Spriet, die trok er zich niets van aan, die probeerde alle mogelijke stations als Chiel niet thuis was en zij kon dan ‘s avonds dood genoeglijk zeggen:
“Zeg Chiel, ik heb Rome gehad vanmiddag.”
Een wals van Strauss klonk jolig door ‘t Zonnehoekje. Marijkes vrolijke stem: “Zie je nu wel Chiel, dat er niets gebeurd is? Hè Chiel. toe, even dansen...”
En terwijl Fie het ringetje om Marijkes vingerdoekje schoof, lachte ze even voor zich heen. Omdat het leven zo goed was!

II

Gerda zat onder de perenboom in de tuin achter haar huis. In de wagen naast haar sliep onder zijn klamboe, zoals Marijke het noemde, kleine Janneman. Je zag door het witte

gordijn heen een dik, roze wangetje, een gebald vuistje en een piek rosig kruinhaar, dat Gerda in een krul geborsteld had. Gerda breide aan een witwollen manteltje, maar af en toe gingen haar innige blikken naar dat slapende, kleine kind toe. En aldoor moest ze maar denken, hoe rijk ze was met haar eigen man, haar eigen kind, haar eigen huis...

In de slaapkamer boven was het meisje bezig. Gerda keek eens. Zou ze nu de kleedjes wel opnemen? Ja, werkelijk, drie tapijtjes werden keurig over de veranda gespreid. Die werden nu straks afgeschuierd, niet geklopt, zoals Bep altijd deed. Die sloeg alle kleden kapot op de duur. Ze had het Fie al zo vaak gezegd, maar ja, dat was nu weer niets voor Fie om een meisje te trainen, zodat ze alles precies deed, zoals je 't zelf wenste Wanneer je alleen naar het uiterlijk verschil zag tussen Nellie in haar lichtroze en lichtblauwe jurken met de stijf-gestreken witte schort, en liep, die dan eens een bonte jurk, en dan heel genoeglijk een jumper droeg voor de morgenuren, bovenop een rosé gebloemde voile rok. Natuurlijk. Marijke had weer gezegd, toen ze de deugden van Nellie uitgesponnen had:

"Ik vind het echt iemand om er met je zilver vandoor te man. Haar ogen staan veel te dicht bij mekaar." Maar Marijke was in die dagen niet toerekenbaar...

Gerda fronste haar wenkbrauwen. Dat deed ze vaak als ze aan Marijke dacht de laatste tijd. Gerda kon zich maar niet voorstellen, dat iemand van achttien jaar, die - ja, dat was een wonder - einddiploma h.b.s. gehaald had, nu maar aller beminnelijkst overal vertelde, dat ze "klaar was en niks meer

wilde". En Fie en Chiel, die zeiden: "Laten we er nu maar niet op aandringen, ze heeft haar vakantie toch dubbel en dwars verdiend. We kunnen toch later wel zien." Ja, zo moest je vooral tegen Marijke optreden. Zij - Gerda - zag het nog aankomen, dat Marijke genoeglijk thuis bleef omlummelen. Ze zou het er toch nog eens met Man over hebben. Dan gingen ze vanavond - Nellie was toch thuis - even naar 't Zonnehoekje, en dan zou hij wel eens ernstig met Marijke praten. Want hier kwam ze niet meer de laatste weken. Wel naar, dat Man ook al een zwak voor Marijke scheen te hebben, en aldoor maar tegenstreefde: "Och, laat dat kind toch..."

Gerda's breipennen klaterden harder. Kind! Een kind van achttien jaar. Toen zij achttien jaar was, was ze al op kantoor geweest in Amsterdam, studeerde voor Middelbaar Boekhouden. Dat was het juist. Ook financieel moest Marijke aanpakken, 't was best mogelijk, dat Fie haar daar nog nooit op gewezen had.

Boven schuierde Nellie de slaapkamerkleedjes af. Gerda keek voldaan. Ze blikte even in de wagen. Janneman sliep nog. O, mijn kleine dot, dacht ze.

Toen kwam Han om het huis heen. Hij kon iets verlegens in zijn blik hebben, als hij naar Gerda keek. Marijke had hem eens in vertrouwen gevraagd: "Zeg, je bent toch wel in je schik met mijn zuster?"

"Kind, wat dacht je dan?," had hij geantwoord.

"Nee, dan is 't goed," had Marijke gezegd.

“Dag jongen,” zei Gerda zacht. Ze wees op de wagen. “
Hij slaapt.” Han liep op zijn tenen naar een rieten stoel, legde even zijn hand op Gerda’s schouder. Beiden waren ze ‘t er over eens: geen uitbundigheden, als Nellie kon kijken. Natuurlijk had Marijke eens opgemerkt: “Wat saai. Ik zoen m’n man later wel, al staan er tien maagden naar te kijken. En wat win je er mee? Je hebt nog de kans, dat die Nellie rondbazuint, dat jullie niet gelukkig zijn.”
“En jongen, druk gehad?,” fluisterde Gerda. Han wreef zijn voorhoofd af.
“‘t Gaat nogal,” fluisterde hij terug.
Gerda stond op. “Weet je wat, ga mee naar binnen. Dan krijg je een lekkere kop koffie. Janneman slaapt nog wel door.”
En terwijl Han achter Gerda aan het huis binnenliep, dacht hij, hoe groot en fier Gerda was, en dat ze elkaar, al was ze - soms - een beetje heerszuchtig, toch zo goed begrepen.
“Ik ben met Marijke naar huis gefietst,” zei Han, terwijl ze in de serre tegenover elkaar zaten. Elk met een kop koffie. En koffie, zoals zijn moeder vroeger zette...
“Waarom is ze niet even meegekomen?”
“Tja, ze zei, dat ze het te druk had. Ze zei iets van een naaister, geloof ik.”
Gerda ging rechtop zitten. “Merkwaardig, ze heeft het altijd druk tegenwoordig. Weet je wat, Han, wij gaan er vanavond samen even heen.”
“Is Nellie...”
“Ja, Nellie is thuis vanavond.”

Han dacht: We begrijpen elkaar met een enkel woord. Zo was het met moeder vroeger ook geweest. En de sfeer, die moeder om zich heen geschapen had, had Gerda bewaard. Het was wel niet zoals in 't Zonnehoekje met planten en bloemen en massa's kussens, maar dat was hij nooit gewend geweest, en Gerda had bekend, dat zij er ook niet van hield. Nee, zo goed als zij zich bij elkaar hadden aangepast... Hij legde even zijn hand op de hare: "Moeder..." Maar toen kwam na een licht tikje Nellie binnen om de koffietafel te dekken, en haastig en bijna schuldig trok hij zijn hand terug.

's Avonds liepen ze de laan af naar 't Zonnehoekje. In de verte zagen ze in de erker van de grote zitkamer de schemerlamp al branden. Het regende. Een warme zomerregen, onverwacht na een dag van stralend weer.

"Marijke zal wel thuis zijn met die regen," zei Gerda. "Ja, dat denk ik ook wel."

Maar Marijke was niet thuis.

"Nee," zei Fie, die hen al gauw in de hal tegemoet kwam, "Nee Marijke is er niet. Ze is direct na het eten weggegaan. Ze zei, dat ze een verrassing voor me had."

"Ja, dat kennen we," zei Gerda gemelijk. "'t Zal wel weer wat bijzonders zijn."

Ze liep voor Fie de zitkamer binnen, waar Chiel met 'n gelukkig gezicht voor de radio zat.

"Zeg, ik heb Warschau.

" Erg duidelijk is 't niet," meende Gerda. Maar Han, handenwrijvend -gek, hij was nog vaak met zijn figuur verlegen

- zei: “Nee, moeder, daar hebben wij geen verstand van.”
En Fie vroeg maar haastig: “Hoe is ‘t met Janneman? Ik kon vandaag met even komen. We hadden de naaister.”
Janneman is heerlijk. En hij lacht zo lief. Is ‘t niet, Han? En hij kent ons zo goed. Hij kijkt ons de hele kamer na. Is ‘t niet, Han? En ik geloof al dat hij een tandje krijgt.”
“Is dat niet wat vlug voor drie maanden?,” aarzelde Fie. “Ja, ik heb er natuurlijk niet zoveel verstand van, maar drie maanden...
“ Maar hij is toch helemaal bijzonder voorspoedig. En zijn kaakje wordt al helemaal hard.”
“De schat!,” zei Fie.
Toen kwam Marijke door de laan aanfietsen. Haar hoed droop en haar jas droop. Ze duwde, met het van ouds bekende gebaar, het hekje met het voorwiel open, reed dan het huis om. Ze hoorden haar in de keuken rumoeren met Bep. Een schaterlach, een baslach... een kreet, een stoel die omviel, het begin van een liedje, dat vals gefloten werd. Nu kamt ze haar haar op, dacht Fie. Gelukkig maar. Dan ging de deur open, en daar stond Marijke.
“Spriet, wat zie je er uit!”
“Ja gevallen. Zal het aanstonds wel allemaal vertellen. Even goeiedag zeggen. Dag vader. Dag moeder. Hoe staat het leven?”
Gerda werd altijd kribbig, als Marijke tegen haar ‘moeder’ zei, en vinnig snauwde ze: “Ik zou me eerst maar opknappen, als ik jou was. Je bent niet toonbaar gewoonweg.”

“En Bep heelt me al afgeschraapt. Maar ik kleef gewoonweg.” Ze schudde zich. “En ‘t komt allemaal door jouw verrassing, Fieke. Mag je wel op prijs stellen, hoor. Ik heb bijna een doodval gedaan. Nou, dan ga ik me eerst maar verkleden. Wat glunder jij, Chiel?”
“Ik glunder helemaal niet. Ik kijk verbolgen.”
“O, kijk je dan zo?” Marijke lachte. Bij de deur vroeg ze: “Welk station heb je?”
“Warschau. Komt het niet goed door?”
“O, geweldig. Alsof we midden in Warschau zitten. Trouwens, ik vind,” en ze keek even ondeugend Gerda aan, “er heerst hier ook wel een beetje een Russische geest. Zo iets bolsjewistisch. Of ligt Warschau tegenwoordig niet in Rusland?”
Natuurlijk kon Gerda zich niet bedwingen. “Weet je niet eens, dat Polen zo goed als verdwenen is?”
“Nee. Vergeten. Zo zie je, wat heb je aan al die geleerdheid...”
“Weet je dat dan niet,” begon Gerda weer.
Maar Chiel zei: “Och, ga er toch niet op in. Natuurlijk weet die schooier wel, waar Warschau ligt.”
De deur was achter Marijke dichtgevallen. Ze hoorden haar zingend naar boven lopen.
Gerda zei: “Ik zal haar aanstonds eens flink aanpakken. Dat heeft ze nodig. Het allerbeste is, dat ze maar eens een tijdje bij ons in huis komt. Dan heb ik haar onder voortdurende controle.”

“Gezellig,” zei Han. “Ik bedoel, gezellig om Marijke in huis te hebben.”
“O, ‘t zal helemaal niet zo gezellig zijn.” Gerda keek stroef.
“Ja, maar we gaan eerst nog met vakantie,” streefde Fie tegen.
“En Chiel heeft werkelijk wel een goeie invloed op Marijke. Heus wel.”
“Nou, ‘t spijt me,” Gerda schopte de poef onder haar benen wat opzij, “maar ik merk er een bedroefd beetje van.”
Chiel streek door zijn haar. “Och, weet je wat het is? Jullie beschouwen haar nog te veel als kind. En ze is geen kind meer, en ze kan het nu een keer niet hebben om bedild te worden en...”
“O nee?” Gerda’s stem klonk ijzig. “Ik vraag mij af, als ze volgens jou geen kind meer is, wat ze dan wel is?”
“Iemand met een eigen persoonlijkheid en een eigen wil. Die nog wel dol kan doen op zijn tijd, maar dat is maar oppervlakkig dol doen. Geloof me, ik ken haar, ik...”
“En ik ken haar zeker niet,” viel Gerda hem weer bits in de rede. “Och kinderen,” zei Fie, “laten we er geen herrie om maken. Als Spriet het hoorde, ze zou er om lachen. Allemaal thee jullie?” Chiel schoof Han de sigaren toe. “Kom, steek eens op. Of liever een sigaret?”
“Dank je, dank je, graag een sigaar.”
“Ik verwacht elke dag post van Em,” begon Fie. “Hè, zo gezellig, de boekdelen, die Ems schrijft. Ik zal er direct mee bij jou komen.” Fie reikte Gerda haar thee aan. “Wat staat die jurk je leuk,” zei ze prettig. “Je had de naaister vandaag, wat

heb je laten maken?"
"O, een avondjurk voor Marijke," begon Fie. "Weet je wel, die lichtgroene zijden van Em is hier blijven hangen, en die witte kanten..." Maar dan klonk Beps bas in de hal: "O Marijke, ik schrik me een aap. O Marijke, ik schrik me een aap. O Marijke, wat snoezig!"
Fie, bij de theetafel, bleef in haar ontboezeming steken. Ze keken allen naar de deur, die langzaam openging. En langzaam met het levenloze gezicht van een mannequin, wiegde Marijke binnen, één hand op de traditionele heup. Marijke in het lange, lichtgroenzijden avondgewaad met het geestige bridge-coatje van witte kant. Ze wiegde, alsof ze slaapwandelde, de hele kamer door...
Fie dacht: Wat ziet ze er leuk uit in een behoorlijke jurk. En wat valt haar haar aardig als ze het flink borstelt.
Man dacht: Wat wordt ze knap. Ik heb nooit geweten, dat ze zo knap was.
Gerda dacht: Bespottelijk, zo'n jurk tot op de grond. Voor zo'n jong kind. Natuurlijk, Fie verwent haar helemaal.
Maar Chiel, zijn sigaret in het asbakje uitdovend, dacht: Allemensen, ze is volwassen. Marijke.
De volwassene bleef bij de tafel staan: "Nou, hoe vinden jullie me?"
"Gewoonweg verblindend," zei Chiel. "Ik ben er kapot van."
"Ja, ik ook," durfde Han.
"Kind, het is schattig," zei Fie. "En ik zie, je hebt ook je avondschoenen aangetrokken."

Marijke lichtte de jurk op: “Ja, en mijn avondkousen ook. Natuurlijk.” Dan, met een knipoogje naar Gerda: “En Gerry, hoe vin jij de pracht.”
“O, ‘t staat je best. Maar ik vind ze te lang.”
“Te lang!,” protesteerde Marijke. “Ik ken een kind van zestien jaar, dat heeft een sleepje. En onder dit bridge-coatje ben ik bloot,” zei Marijke, “Ik bedoel natuurlijk heb ik blote armen.” Ze demonstreerde het even. “Gelukkig, dat ik niet zulke hoekige armen meer heb,” constateerde ze dan tevreden. “En nou snak ik naar thee.”
“Wat is nu de verrassing?,” vroeg Fie.
“Kind, hoe kom je er bij! Daar ben ik toch voor uit geweest in die stortregen. Maar nu krijg je hem morgen. Of liever, ‘t is een haar.” En, terwijl ze haar thee roerde, zei Marijke onschuldig: “Je krijgt morgen een hond!”
“Ik krijg morgen een hond?,” herhaalde Fie wat dwaas.
“Ja Leuk?”
“Leuk!,” zei Fie, “Je weet toch, dat ik als de dood voor honden ben.”
“O, maar voor deze niet. ‘t Is een dot gewoonweg, en zo aanhalig.”
“Ik begrijp er niets van.” zei Fie ontevreden. “Je weet, dat ik nooit een hond heb willen houden. Ik hou niet van honden, ik kan ze niet zien. En dan doe jij, alsof het een verrassing voor me is.”
‘Maar dat is het toch ook. Ik heb toch niet beweerd, dat het een aangename verrassing zou zijn. Je ziet zelf, dat jij er

helemaal van ondersteboven bent."
"Och onzin, ondersteboven. Maar ik vind het niet aardig van je. Marijke, om je een hond aan te schaffen, zonder er mij eerst in te kennen."
Maar als ik je er eerst in gekend had, dan had je het toch niet goed gevonden?"
"Nee, natuurlijk niet."
"Nou dan."
"Ik moet zeggen," zei Gerda, "dat het een prachtige opvatting is, de dingen, die je niet mag doen, tóch doen, en er dan als een verrassing mee te komen aandragen."
"Ja, zo klinkt het wel onmogelijk," moest Marijke toegeven. Ze wipte met haar avondschoentje. Het blonde haar glansde onder de schemerlamp. Ze leek zo teer in het groene jurkje. Fie moest haar hart verharden.
Chiel, die veel van honden hield, zei: "Vertel nu maar eerst eens hoe je zo plotseling aan dat beest komt."
"Een hond aanschaffen, terwijl ze weet, hoe ik er tegenover sta," herhaalde Fie weer. Ze nam haar lege theekopje op. Wilde drinken, zette het dan haastig weer neer.
"Maar liefje, ik heb niets aangeschaft. Ik heb hem gekregen. Haar. Ken je mijnheer Govaerts?"
"Nee," zei Fie.
"Woont hij niet op de 's-Gravelandseweg?," vroeg Han, die in zijn functie van makelaar gans Hilversum meende te kennen
"Precies. In zo'n groot huis met die geweldige serre."
"Maar die ken jij toch ook niet?" Fie keek nog steeds

ontevreden.
“Dat denk je maar. Die ken ik al van de eerste klas h.b.s. O, ‘t is een ouwe meneer,” zei Marijke ter geruststelling. “Met een grijze baard en een geweldige flambard op. Een beetje bandietig, zo om te zien.”
“Ik krijg het al door.” Chiel lachte, stak een verse sigaret op. Marijke knikte Chiel maar eens aanminnig toe.
“Ja, die mijnheer Govaerts ken ik van de eerste klas h.b.s.,” begon Marijke weer. “Ik fietste hem vier keer per dag voorbij. Hij wandelde altijd met zijn honden. Wel een stuk of zes. En dan zei ik altijd: ‘Dag meneer’, dan zei hij: ‘Zo juffertje’. En soms stapte ik af, en dan wandelden we genoeglijk met al de honden om ons heen de ‘s-Gravelandsweg af.”
“Ik begrijp niet,” zei Gerda, “dat je ons dit nooit eerder verteld hebt.”
“O, maar er zijn wel meer dingen in mijn leven, waar ik nooit over gesproken heb.” En voor Gerda kon antwoorden: ‘Fraai is dat’, zei Marijke al haastig: “Ik bedoel dingen, waarvan ik dacht, dat jullie er toch geen belang in stelden.”
“Ga door,” verzocht Chiel, “je wandelde met die mijnheer en de honden op de ‘s-Gravelandseweg.”
“We hadden het ook veel over school...”
“Ja, dat zal wel.” Gerda keek misprijzend.
“Heus. Hij heeft echt in zijn piepzak gezeten, toen ik mijn herretje had. Drie jaar terug. En nu, toen ik voor mijn diploma zat was hij net de stad uit. Naar Egypte. Ik miste hem echt. Ja, als je iemand toch al vijf jaar kent...”

“Natuurlijk,” moest Han toegeven, die zich dat wel kon voorstellen. Ook Han knikte Marijke nu aanminnig toe.
“Nu, en vanmiddag ging ik even naar Lous, weet je wel Fieke, en daar wandelde mijnheer Govaerts weer met zijn menagerie. Ik van mijn fiets natuurlijk. Trouwens, hij riep al van verre: ‘Nou, en?’ En hij heeft een stem als een klok. Nog erger dan Bep. Ik zei: ‘Ik heb ‘t hoor. En heus Fieke, voor ik aan jou gedacht had, had ik al ‘dol’ gezegd. En toen was ‘t zo sneu voor hem, om later weer terug te krabbelen, vin je niet?”
“Wat is ‘t voor een beest?,” vroeg Chiel.
“O, een Engelse Whippet. Bijna helemaal echt. Maar mijnheer Govaerts vertelde me, aan de Ma mankeerde wat. Of aan de Pa. Dat weet ik niet precies. Hij heeft me trouwens van alle honden de stambomen tot in het zesde geslacht voorgepreveld. Wel eng. En ze heet Aziza.”
“Wie?,” vroeg Gerda.
“Och, de hond van Fieke toch.”
Fie was nog ontevreden. “Ik wou dat je niet aldoor zeurde over mijn hond.”
“Je mag nog blij zijn,” verdedigde Marijke zich. “‘t Is een lam van een beest. En mijnheer Govaerts drong me eigenlijk een Duitse dog op, met een gezicht om in de kelder te kruipen. Als je dan wat gezegd zou hebben...”
“Ik vind het een bespottelijke naam,” zei Gerda.
Helemaal niet,” zei Marijke. “Aziza is Arabisch. En dat betekent mooi. Je moet het met vlotte, degelijke z’s uitspreken.”

“Nu kan ik me al op Beps uitspraak verheugen,” zei Chiel. Han lachte. “Ja, ik ook.”
“O, lief zijn jullie,” zei Marijke.
“Nu snap ik nog aldoor niets van die doodval,” zei Fie, die schijnbaar wat opleefde.
“O ja, das waar ook. Zal ik allemaal vertellen. Maar ik moet eerst wat drinken. ‘Ik vind dit een jurk voor een cocktail, vin jij ook niet, Chiel?”
“Ja, een cocktail van frambozenlimonade,” plaagde hij. “Och, thee is ook goed.” Ze keek eens schuin naar Fie. Drapeerde de groene jurk wat luchtiger om zich heen.
“Nou dan, mijnheer Govaerts vroeg of ik hem vanavond even kwam halm. Wie zou gedacht hebben, dat het zo zou gaan gieten. En ik vond het niet leuk om hem teleur te stellen.”
“Nee, dat kan ik me best indenken.” zei Han, genoeglijk aan zijn sigaar nekkend.
Toen heb ik eerst knusjes in de serre met hem thee gedronken...”Hè, wat heb jij toch allemaal rare connecties,” snauwde Gerda. “Dat noemt zij een rare connectie,” zei Marijke verontwaardigd. “Een man met een paar slordige miljoenen. Je zult zien, ik krijg ook nog wel eens een vrolijk tonnetje van hem. Aziza is maar een aanloopje. “Je zat in de serre,” hielp Chiel haar weer op dreef. “Ja, en omdat het zo regende vroeg mijnheer Govaerts, of de tuinman hem morgen maar niet zou brengen. Maar dat vond ik niet zo’n leuke...”
“O, zeg niet weer verrassing,” zei Fie.

“En toen vroeg ik, of ik hem mee mocht nemen aan zijn koord. Dat vond hij ook goed. O, ‘t is een snoes van een man. Dat zou je heus niet aan hem zeggen.”
“Nee.” hoofdschudde Han glimlachend.
“Nou, ik op de fiets, en Aziza aan ‘t koord. En al dat andere tuig aan ‘t blaffen. Die sprongen haast door de ramen heen. En voor ik ‘t tuinpad af was, had ik al drie keer legen de vlakte gelegen. Hij wou niet mee natuurlijk. En mijnheer Govaerts stond te brullen gewoonweg. Och, en hij had zo’n knollig jasje aan. Voor de regen.”
“Wie nu weer?,” vroeg Fie. “Mijnheer Govaerts?”
“Hè nee, Aziza natuurlijk.”
Chiel schaterde opeens. “‘t Wordt echt een aanwinst, Fie. Vooral dat jasje.”
“Ja,” beaamde Marijke. “Nu, en op de ‘s-Gravelandseweg lag ik al bijna onder een auto. Toen brulde mijnheer Govaerts: ‘Nu is ‘t genoeg!!!’ En nu brengt de tuinman morgen Aziza met een beeld van een mand en twee cretonnen kussens...”
“En ‘t knollige jasje,” zei Chiel.
“Ja, en het jasje,” zei Marijke.
“Ik zal me er bij moeten neerleggen,” zuchtte Fie. “Maar dit zeg ik je. Marijke, als hij lastig is of vervelend, dan wil ik hem tot geen prijs houden.”
“Och, ze is braaf,” zei Marijke. “Aanhalig, erg. En je zult zien...” Maar toen stak, na een fikse klop, Bep haar hoofd om de deur, en zei: “Welterusten mevrouw, welterusten mijnheer, welterusten mevrouw, welterusten mijnheer, nacht

Marijke, ik gaan naar bed."
"Beeldig is Bep, hè?" Marijke wees op Beps overdadig gekrulde lokken. "Niks hoor!," zei Bep en trok met een grimas de deur dicht. Opeens ging Gerda rechter zitten. "Ik heb het er onlangs nog met Fie over gehad, heb je 't Marijke nog gezegd? Nee?"
Marijke hief in wanhoop haar handen omhoog. "Wat heb ik nu weer gedaan!"
"Dat jij veel te familiair met Bep bent. Bespottelijk. Gewoon, alsof zij een zuster van je is."
"Maar zo beschouw ik haar ook," zei Marijke onschuldig. "Een absolute lievelingszuster. En je hoeft er niet mee aan te komen, dat Bep juffrouw tegen me zegt. Want dat zou gewoon krankjorum zijn. Jij zegt toch ook geen juffrouw legen mij," besloot Marijke tam. "Hè, Chiel, schiet op met dat nare Warschau, draai Hilversum. Toe."
En voor Gerda zich verweren kon, zong Marijke al mee met Hilversum.
Toen Gerda met Han naar huis liep zei ze: "Marijke was in zo'n baldadig humeur, ik heb het maar niet met haar over haar toekomst gehad. Maar ze krijgt het nog van me. Dat zal haar niet meevallen." Han stak zijn arm door de hare. "Och, laat die toekomst nog maar even rusten moeder. Vond je haar niet knap vanavond? Die zal wel trouwen, wees daar maar niet bang voor."
Gerda keek Han zo verontwaardigd aan, alsof hij gezegd had, dat Marijke altijd nog wel kans had om een leeuwentemster te

worden. “Maar Johan, wat een antieke opvatting! Natuurlijk, zo werd er vroeger gepraat. Een meisje trouwde en wachtte thuis rustig op een man.”
“Maar zo hoort het toch ook.”
“Han! Wat een nonsens. En als ze nu niet trouwt? Wat moet ze dan later?”
“Maar ze trouwt. Dat zul je zien!,” hield Han vol.
Gerda maakte haar arm los. Natuurlijk, daar had je die principes weer van zijn oer-ouderwetse moeder.
“Ik hoop dan maar, dat jij er niet bij bent, als ik Marijke onder handen neem,” zei ze koel.
Maar Han greep haar arm weer vast. “Laat haar leren koken en naaien. Dan wordt ze later net zo’n goeie huisvrouw als jij bent, hè moeder? En er zal wel gauw iemand om haar komen. Wat zag ze er lief uit vanavond, vond je ook niet?”
Gerda haalde beledigd haar schouders op, zweeg. Han praatte gewoonweg lichtzinnig.
En, boven in haar kamertje, dat vroeger van Ems geweest was, stond voor haar spiegel Marijke. Ze bukte zich, ze keek, ze spreidde haar rok wijd uit, bracht haar gezicht dicht bij de spiegel... Als Ruut haar nu zo zag... Zou hij haar lief vinden... Zou hij van haar houden gaan, zoals ze eens had gehoopt? Zou hij... En opeens, over het heldere blauw van haar ogen, waasden de tranen.
Ze veegde ze weg, ongeduldig. Ze gooide de balkondeuren open, de regen had opgehouden. De lucht was klaar, vol beloften van mooie dagen. Marijke wilde haar armen op de

balkonleuning leggen, bedacht zich dan dat die nat was en dat zij het witkanten bridge-coatje aan had. Ze strengelde haar armen op haar rug ineen. Boven haar hoofd schenen de sterren, er kwamen er steeds meer, hoe langer ze keek. Want ze wilde niet kijken naar 'Dennenheuvel' dat fors en massief afgetekend stond tegen de donkere bomen. Als Ruut daar was blijven wonen... "Maar Marijke," zei Fie, die binnenkwam, "kind, ik dacht, dat je al lang in bed lag."
"Ja, ik kom al," zei Marijke zacht.

III

Een paar dagen later liep Marijke met een brief van Ems en een tragische Aziza aan een koord de laan af naar Gerda. Bep had slaan vatenwassen in de keuken.
Nou," had Bep gebromd, "Miempje kan 't maar helemaal niet vinden met Assiessa."
"'n Kunst," zei Marijke. "Miempje kon 't toch zeker ook niet vinden met haar bloedeigen zoon?" Want Mike was na vele vechtpartijen aan de groenteman, met muizen, overgedaan.
"Dat beest hep heimwee," verklaarde Bep. "ja, dat zul jij weten."
"Dat sien je toch met één oog dicht." En dan zonder enige overgang: Henk was daar temee effe. Ik gaan vanavond voor 't eerst mee naar s'n moe."
"O Bep, wat leuk," had Marijke gejubeld.
"Niks leuk," vond Bep. "S'n moe hep alles te seggen, z'n vader hep niks in te brenge. Henk seit, se segt vast wat van m'n permanent."
"Och, laat ze," zei Marijke onverschillig. "Wat kan 't je schelen! Jij trouwt toch zeker niet met moe!"
Bep droogde doodvoorzichtig een glas af. "Ik voel me zo

beverig. En Assiessa keelt sich zo temee."
"Je moet zeggen Aziza, met de klemtoon op A. Zeg 't eens, Bep."
"Ja. op kommando, seker. Is 't nou goed? En Henk seit, dat hij vrage moet aan moe, of hij naar de barbier mag," zei ze somber. Marijke proestte. "Ik vind, dat Henk goed wordt opgevoed. Dan vraagt hij 't jou later ook. Vind je dat niet leuk, Bep? Dan zeg je: "Nee man, je kunt nog best een week wachten." En dan loopt Henk doodgenoeglijk door Hilversum met zijn haren in een krul op zijn jasje, en met een stoppelbaard."
Nu lachte Bep ook. "Ik sien er tegen an as tegen hange," zei ze dan. Marijke wikkelde Aziza uit het touw.
"Kom, kop op, Bep. Groeten aan moe."
En nu wandelde ze op haar gemak door de laan met Aziza, die de staart tussen de poten gekneld had, alsof hij over vele vroegere zonden nadacht.
Ma Das en Cora zaten voor hun huis in lichtrode, wat uitgebeten tuinstoelen. Marijke, die in de loop der jaren op voet van groeten met de Dassen gekomen was, knikte vriendelijk.
"'n Prachtige avond, vindt u niet?," riep ze.
"Ja, 't is warm. Hebt u" - ma Das zei 'u' tegen Marijke — "hebt u een nieuwe hond?"
Marijke had bijna gezegd: "Nee, 't is een lam." Maar ze zei zoet: "Ja. 't is een lief beest."
"Hij is wel een beetje mager`, hè?"

“O, maar hij mag niet dikker worden. Ik moet nel zo hard voor zijn lijn waken als voor de mijne.”
Ma Das lachte: “Bij u zelf zult u wel niet hard behoeven te waken, zeker?”
“Dat denkt u maar. Als ik snoep word ik meteen een ton.”
Fie, die op de divan lag niet hoofdpijn, zei tegen Chiel, die de krant las: “Nu krijgen we zeker aanstonds het verhaal nog van mijnheer Govaerts, dan weet de hele laan dat ook.”
Chiel lachte. “Ik zie Marijke in staat familiair te doen tegen een inbreker, als ze die toevallig ‘s nachts tegenkomt.”
“Ja, gek,” peinsde Fie, “en wij zijn geen van allen zo. Of ‘t zou Em moeten zijn.”
Chiel, die in de erkerbank zat, zei: “Nee, we krijgen geen verdere openbaringen meer.” Ze hoorden haar zeggen: “Dag mevrouw, dag Cora.” Marijke liep verder de laan af. Voorbij ‘Dennenheuvel’, waar nu een pa woonde met drie al wat oudere ongetrouwde dochters, die nog erg jong deden. Ze reden ook paard, wat Marijke hun vurig benijdde. Bij Gerda blikte ze eerst door het zitkamerraam, maar de kamers waren leeg. Dus liep ze meteen het huis om. En ja, in de tuin, onder de perenboom, zaten Han en Gerda. Han met een dikke sigaar en de krant. Gerda met een boek.
“Zo, jongelui. Ik kom met een brief van Em. En ik kom jullie Aziza voorstellen.”
“Wat een mager beest,” zei Gerda misprijzend.
“Heb je wel eens een dikke whippet gezien? Ik nog nooit. Vin je ‘m niet lief, Han? En kijk eens, wat een trouwe, bruine

ogen."
"Ja, 't lijkt me een aardig beest. Wat wil hij nu?"
Want Aziza was in één elan tegen Han opgesprongen, zette een voorpoot onder diens kin, terwijl hij met de andere, als een paard, dat met zijn hoef in de modder klauwt, aan Hans arm krabde.
"Marijke, neem dat beest weg," snauwde Gerda. "Han, je vest. Hij trekt je hele vest kapot. En je jas maakt hij ook stuk. Toe dan. Marijke."
"Hij wil alleen, dat Han onder zijn kin strijkt. Gewoon. Hier, Aziza. Kom hier, Aziza."
Want Aziza wilde zijn prooi node loslaten.
"Misschien vindt hij, dat jij op meneer Govaerts lijkt, Han. Zoet maar. Ik heb 'm al Gerda."
Want Gerda trappelde ongeduldig met haar voet. En terwijl Marijke de kin streek, gingen Aziza's melancholieke ogen voortdurend naar Han, die zijn voorhoofd afveegde.
"Och, hij is nog een beetje vreemd," zei Marijke.
"Ik ben benieuwd, hoe hij zal zijn, als hij niet meer vreemd is," zei Gerda hatelijk.
"O, erg opgewekt en erg aanhalig. Ik zal hem wel demonstreren als hij helemaal gewend is."
"Alsjeblieft niet," verzocht Gerda, met een lichte zucht haar boek wegleggend. Van lezen zou voorlopig niets meer komen. "Hoe gedraagt Mimi zich,?" vroeg Han.
"Kat en hond, hè!" Marijke keek onschuldig. "O, Aziza wilde wel vriendschappelijke ouvertures maken. Maar Mimi gaf

hem meteen een haal. Nu gaan ze mekaar uit de weg."
"Heel verstandig," vond Han.
Maar Gerda zei: "Dat ook niemand er aan gedacht heeft, dat je bij Mimi geen hond kan nemen."
"Ja. gek hè?," zei Marijke. "Dat niemand daarop gekomen is." Ze keek naïef Gerda aan, maar Han schonk ze boven Aziza's kop een duistere knipoog.
Door de tuin kwam Nellie aanlopen met het theeblad. Ze zette het voorzichtig op tafel neer. Gerda blikte in het kannetje met kokend water. Ja, kokend water was er. Ook was er een schaaltje met cake en flikken.
"Zo is 't goed. Dank je wel, Nellie." Nellie wiegde weer op het huis toe.
"'t Is kolossaal, zei Marijke. "Vergeet ze nooit iets?"
"Ik vind, dat jij best had kunnen goeiedag zeggen," zei Gerda wrevelig. "Ze zei mij toch zeker ook niet goeiedag." Marijke keek verbaasd. "Weet je, we kunnen mekaar niet uitstaan. Dan moet je niets forceren." Gerda nam Ems brief op, begon te lezen. Maar Han, die Marijkes bezoek wilde uitbuiten, zei: "Hè, moeder, lees die brief straks. 't Is toch allemaal goed met Emmy?"
"Puik. Ze viert triomfen op haar plantage. En ze vindt haar inlanders schatten."
Gerda dacht, terwijl ze de brief neerlegde en de teacosy van de trekpot nam, dat het toch wel merkwaardig was, dat Em, waar ze kwam, vrienden maakte; dat ze de grote gave had, het altijd en overal prettig te vinden. En alsof Marijke Gerda's

gedachten raadde, zei ze: “Och, als je Ems naar Honolulu had gestuurd met Gerard, dan zou ze het daar ook fijn hebben gevonden.”
Gerda zei fier: “Dat komt omdat Em haar leven inhoud geeft.”
“O, prettig,” knikte Marijke vriendelijk. Maar ze dacht: Het komt alleen, omdat Ems zo’n grote schat is.
Marijke nam een stukje cake van het schaaltje, hapte er meteen in.
“Zalige cake, zeg. Heeft Nellie die gewrocht? Ja? Weet je wat, ik zal straks wel eens tegen haar wuiven.”
“Och, doe toch niet altijd zo kinderachtig.” Gerda keek ontstemd. Luisterde dan. “Hoor ik daar iets? Huilt Janneman?”
“Zal ik even gaan kijken, moeder?”
“Nee, Nellie is beneden, die hoort het toch ook.”
“Misschien weent Nellie zelf. Ja, dat kan best. Ik zou maar eens gaan kijken, Han. Kun jij goed vrouwen troosten?”
“Nee, ‘t is hiernaast.” Han keek bepaald verlicht.
“O, gelukkig,” zei Marijke. Ze dronk genietend haar thee, liet het koord, waarmee Aziza klein gehouden werd, wat vieren. En, die met een fikse sprong, stond in één aanbidding al weer tegen Han op en krabde zijn das los.
“Marijke!!!,” riep Gerda.
“Braaf,” zei Han. “Hij is braaf. Hij is zoet.”
“Wat een sprong, hè?,” constateerde Marijke tevreden, terwijl ze het koord weer introk. “Je kunt wel zien, dat het een

whippet is."
"Ik wou, dat je dat nare beest thuis gelaten had." Gerda keek fel. "Bind hem vast. Bind hem aan je stoel vast. Vooruit Marijke."
"Ja, maar dan heb je de kans, dat hij mij met stoel en al omtrekt. Hij is gewoon stapel op Han."
"Nu, die kans loop je dan maar. Han, doe je das goed."
"Ik wil ook wel naar huis gaan," zei Marijke.
"Hè nee," had Han bijna gezegd.
"Nee, dat hoeft niet. Ik heb wat met je te behandelen, en nu je hier dan eindelijk eens bent... Heb je dat beest nu vastgebonden?"
"Ja. Maar Han, je moet niet naar hem kijken, hoor. Gewoon negéren. Dat is altijd het beste als je een liefde niet beantwoordt."
"Dat zul jij welen," plaagde Han.
"Marijke, jij gaat maar op een andere stoel zitten," zei Gerda, die haar toekomstverwachtingen al in het water zag vallen door de vele mogelijkheden, die een vastgebonden Aziza tezamen met een Marijke op dezelfde stoel bieden kon. "Of breng hem nog liever naar huis."
"Kan niet. Fieke heeft hoofdpijn."
"Ja, dat kan ik me best voorstellen." Gerda zuchtte. "Wil je nog een kopje thee? Zit dat beest nu goed vast?"
"Als Han...," begon Marijke weer, maar na een blik op Gerda's gezicht zei ze maar vlug: „ kunt je er zelf van overtuigen."

“Luister eens, Marijke - Han, jij kunt gerust je krant lezen, hoor!” - (Han nam gewillig de krant weer op) “luister eens, Marijke, je hebt nu al bijna drie weken vakantie gehad, dus ik vind, dat ik nu wel het recht heb er over te spreken...”
“O absoluut,” zei Marijke.
“Weet je dan al, wat ik zeggen wil?” Gerda voelde zich geprikkeld, omdat Marijke haar goedbedoelde inleiding onderbrak.
“Wel zo ongeveer. Ga door, liefje.”
Gerda betrapte Han, dat hij, over zijn krant heen, vaderlijk naar Marijke keek. Zo kon hij ook naar Janneman kijken. En ze kon toch moeilijk zeggen: “Han, kijk in je krant.” Ze hoestte eens. Hans schuldige blikken vlogen weer naar het hoofdartikel. En Marijke, die daar rechtop en onschuldig in haar stoel zat...
“Heb je nu al over je toekomst gedacht?” Gerda vroeg het bruusk.
“O ja, massa’s.”
“Nu, èn...”
“Ja, en nog niks.”
“Dus je plan is om zo maar rustig thuis te blijven doorlummelen.”
“Tja. Maar ik moet toegeven, ‘t klinkt wel droevig, als je het zó zegt.”
“‘t Is ook droevig als je het goed beschouwt. Een meisje van bijna achttien, dat geen wil heeft, geen doorzettingsvermogen, geen initiatief.” Hans krant ritselde. Marijke voelde, hoe hij

haar graag te hulp zou willen komen. Daarom gaf ze hem onder de tafel maar een bemoedigend schopje.
Dan zei ze, haar nagels bekijkend: “Weet je Gerda, ik zou graag iets willen worden. Maar dat vind jij vast niet goed.”
“Dan zal het wel iets bespottelijks zijn.”
“O, toch niet. Het is een toekomst, die toekomst heeft. Heus.” Han schudde even. Marijke gaf hem maar weer een schopje. “Ik zou graag vlieger willen worden. Aviatrice, om het beeldig uit te drukken.”
En toen ze Gerda’s hals rood zag worden, wat bij haar altijd een voorteken van een uitbarsting was: “Nee, daar moet je nu niet boos om worden. Als ik nu gezegd had, dat ik aan de film wilde, offe... of...”
“Ja, zo iets geks had ik van jou kunnen verwachten. Nu, weet je wat? Ik geef je nog een week de tijd, en als je het dan nog niet weet, dan laat ik je inschrijven voor een stoomcursus voor onderwijzeres. Ik zal het met Chiel en Fie bespreken. Of je leert machineschrijven en stenografie en je gaat op kantoor.”
“Maar dat vind ik allebei afschuwelijk. Dat kun je me toch niet aandoen, Gerda?”
Marijkes toon drukte de afkeer uit, die ze voelde. “Als ze het nu zo naar vindt...,” begon Han.
“Han, alsjeblieft, bemoei jij je er niet mee. ‘t Is een kwestie tussen ons.”
“Maar misschien is er wat anders,” opperde Han.
“Kan je me niet opleiden tot makelaar? Heus, daar zou ik best wat voor voelen. Ik hou er van in huizen te kruipen.”

Maar alsof Marijke niet gesproken had, vervolgde Gerda: “Of apothekersassistente. Dat vind ik ook een aardig beroep voor een meisje.”
“Ja, en heel Hilversum vergiftigen,” streefde Marijke tegen.
“Of wil je studeren? Dan zullen wij ons ook de opofferingen getroosten, die een vijf-zesjarige studie meebrengt.”
Marijkes hart werd zwaar. Opofferingen getroosten. Wat klonk dat akelig.
Tam zei ze: “Ik wil niet studeren. Heus niet. Ik heb geen studiehoofd. Dat ik mijn diploma gehaald heb, heb ik toch aan Chiel te danken. En Chiel kan toch moeilijk met me mee studeren voor tandarts of dokter of veearts of... Hoewel, dan zou hij ook meteen klaar zijn.” Marijke leefde weer wat op bij dit idee.
“Kun je nooit ernstig zijn?”
“Maar ik voel me doodernstig. Heus. Alleen ik concludeerde slechts...”
“Ja, dat weten we nu al.” Gerda liet een krachtige, blanke hand op tafel neerkomen. Aziza gromde even. “Heb jij je er ooit rekenschap van gegeven, dat jij van je kleine erfdeeltje niet kunt rondkomen?”
“Nja,” zei Marijke.
“Heb jij er dan nooit aan gedacht, dat jij waar je niet wilt aanpakken, doodgewoon op Chiel en Fie parasiteert?”
“Moeder!,” zei Han.
“Ja, ik weet het, het klinkt cru, maar er moet toch iemand zijn, die Marijke de nuchtere feiten nuchter onder de ogen brengt.

Toen ik zo oud was als Marijke, toen wist ik het wel. Denk je, dat ik het zo prettig vond elke dag naar Amsterdam te trekken? Natuurlijk niet. En denk je, dat ik het zo heerlijk vond om 's avonds nog voor boekhouden te werken? Maar ik voelde, dat het móést!"
Han schudde zijn hoofd, dat parasiteren zat hem dwars. Hij keek eens schichtig naar Marijke. Maar die keek neer op haar handen en zweeg.
"Je hoeft natuurlijk niet direct te besluiten," zei Gerda. "Je kunt er nog wel een paar dagen over nadenken. Maar dan wens ik absoluut een beslissing. Wil je nog thee? En neem een flik." Gerda voelde zich zeer tactvol.
Maar voor Marijke had kunnen zeggen: "Ik wil niets meer", was Aziza met een razend geblaf opgesprongen. De zwarte kat van de buren kuierde langzaam door de tuin en Aziza, met Gerda's onberispelijke tuinstoel dwaashuppelend achter hem aan, sprong op hem af. Gerda legde de hand op haar hart.
"Schrok je, moeder?," vroeg Han nog ten overvloede.
"Nee, ik schrok niet," zei Gerda vinnig.
De zwarte kat, zich belaagd ziende, rende in een kring terug en klom in de enige boom, die de tuin rijk was. En vanuit de perenboom, pal boven Gerda's hoofd, blies ze uit alle macht, de snorharen krijgshaftig naar voren stekend. Marijke trachtte Aziza van de huppelende tuinstoel los te maken, maar Aziza, razend gemaakt door de kat in de boom, wrong zich in alle mogelijk bochten, en blafte oorverdovend.
"Hij is natuurlijk blij, dat er een kat is, die bang voor hem is,"

zei Marijke, om de situatie duidelijk te maken.
Uit de tuin van de buren klonk een uitnodigend: “Poes, poes, poe-oes.”
Gerda voelde aan haar hoofd. “O, dit is om dol te worden. Kun je die hond niet stil maken, Marijke?”
“Ik zou hem een stukje cake kunnen geven,” zei Marijke weifelend. “Ja, zo goed ben ik ook niet met honden op de hoogte. Als ik hem eerst maar los had.”
“Mevrouw, kleine Janneman huilt.” Nellie, ongemerkt midden in de deining gekomen, keek met enig leedvermaak naar de zwoegende Marijke.
“Zie je nu wel, dat heb je er nu van. Je gaat direct met die hond naar huis, Marijke.” Gerda liep al op het huis toe voor Han had kunnen zeggen: “Zal ik soms gaan. Moeder?”
“Maar ik kan toch niet met Aziza en de stoel de straat opgaan?”
“Dan snij je hem maar los,” riep Gerda nog over haar schouder heen.
“Dat komt er van, dat ik hem zo goed vast moest binden. Stil toch, Aziza. Zul je stil zijn?”
Maar Aziza, in een climax van woede, blafte nog uitdagender. De kat blies.
“Is hij nou zo woest op die poes?,” wilde Nellie weten.
Marijke voelde, hoe Nellie gnoof. Ze keek even onverschillig op. “Welnee, hoe kom je er bij?”
“Poes, poes, poe-oes, poe-oes,” klonk het weer. “Kom dan, poes.”

“Hè, hè, ik heb hem los,” steunde Marijke. “Ik ga dan maar meteen, Han. Het spijt me wel, dat ik zo’n deining gemaakt heb.” Han liep met haar mee tot het tuinhekje. Aziza stribbelde nog tegen, maar Marijke trok zonder medelijden. Han keek eens opzij naar haar, maar haar gezichtje was strak. En wat zou ze anders stilletjesweg genoten hebben van het Azizadrama.
Hij zei: “‘t Is maar goed, dat hij niet zo vijandig tegenover Mimi staat.”
Marijke glimlachte even. “Ja, stel je voor. Dan zou Mimi gewoon in een boom moeten kamperen! Nee, die heeft het meteen goed aangepakt. Nu, dag Han!”
Hij hield haar hand wat langer vast dan gewoonlijk. Wilde nog wat zeggen, bedacht zich dan. “Dag Marijke.”
Hij bleef haar nazien, terwijl ze de laan afliep. Ze keek nog eens om, wuifde met het koord van Aziza. Maar haar gang was niet zo veerkrachtig als anders. Hij zuchtte, terwijl hij naar binnen ging. Maar toen hij de trap wilde opgaan, kwam Gerda al naar beneden gelopen.
“Janneman slaapt weer. Och, hij was zo geschrokken, die kleine schat. Hij huilde met dikke tranen. Is Marijke weg?”
“Ja, Marijke is weg. Het speet haar erg.”
“O ja?,” zei Gerda.
Hij liep naast haar de tuin door. Maar hij stak zijn arm niet door de hare, zoals hij gewoonlijk deed. De zwarte poes was weer uit de boom geklommen en sprong net over de schutting.

“Gelukkig maar,” ontdekte Han, “anders had ik hem nog uit de boom moeten vissen.”
Gerda keek opzij naar hem, dat was een uitdrukking van Marijke, een van de vele idiote uitdrukkingen, die ze gebruikte. Als Han die nu ook al over ging nemen.
“‘t Lijkt me een vals mirakel,” zei Han.
“Wil je nog thee?”, zei Gerda.
“Ja graag.” Han nam het avondblad weer op, Gerda haar boek. De zomeravond was stil en warm. Uit een van de nabije tuinen klonk het geluid van een grasmaaier. En heel in de verte floot een trein.
“Nog een stukje cake?”
“Nee... eh... dank je. Nee, dank je wel.”
Gerda zag, dat Han wel in de krant keek, maar niet las. Dat hoofdartikel moest hij nu toch zeker al lang uit hebben.
Opeens zei hij, terwijl hij de krant liet zakken: “Zeg, Marijke zei dit nu zo, dat ze wel bij mij op kantoor wilde. Maar misschien zou dit werkelijk wel wat voor haar zijn.”
Gerda legde haar boek ook neer. “Nee, je vergist je, Marijke zei juist, dat ze het afschuwelijk vond om op kantoor te gaan. Maar ze stelde jou voor, om haar tot makelaar op te leiden, omdat ze er wel wat voor voelde, om in huizen te kruipen.”
Daar was verachting in Gerda’s stem.
“Och, dat bedoelde ze zo niet. Ik vind het nog zo’n slechte oplossing niet, om het kind eens een tijdje bij mij te nemen.”
“Nu, dat ben ik helemaal niet met je eens. Dat zou een beetje spelen voor haar worden,” - en toen Han zich wilde verzetten

- “nee man, ik ken je. Je bent, waar het Marijke betreft, als was. Ik hoop, dat je voor Janneman later flinker zult zijn.”
Han streek over zijn al kalend kruintje. “Ja, ik kan niets beloven, hoor. Trouwens, dan ben jij er altijd, moeder, om te verbeteren, wat ik bederf.” Han voelde zich diplomatiek.
“Juist. En zo sta ik ook tegenover Marijke. Marijke moet aangepakt worden. Als ik jullie zin deed, dan pakte ik haar in watten.”
“Nou, nou!”
“Ja. In elk geval jij en Chiel en Fie, jullie vinden, dat het kind nog maar genieten moet. Om dan zo langzamerhand er eens kalm, kalm over na te gaan denken, wat ze misschien wel eens zou willen gaan uitvoeren. En mijn vaste overtuiging is, dat het goed voor Marijke zal zijn, om eens flink aan te pakken. Ze zal er beter van worden. En ze zal me later dankbaar zijn ook!” Gerda keek Han een beetje uitdagend aan.
“Och, ze trouwt vast en zeker,” zei Han.
Toen had Gerda kunnen gillen. Ze had zin om haar boek heel hard tegen de tuintafel te gooien. Ze voelde zich rood worden. Toen nam ze het boek op, wendde zich af van Han en ging zitten lezen. En Han, zijn door Aziza vergeten sigaar weer aanstekend, nam voor de zoveelste keer zijn hoofdartikel weer op en trachtte zich voor de ontwapeningskwestie te interesseren. Een uur later zei Han - Nellie had het schemerlampje al naar buiten gebracht - : “Jij beweert, dat ik een zwak voor Marijke heb. Dat geef ik grif toe. Maar dat is helemaal niet verwonderlijk, als je bedenkt

hoe ze ons tot elkaar gebracht heeft." Hij trachtte guitig te kijken.
"Daar ben ik haar nog dankbaar voor."
En Gerda, die er nu juist Marijke helemaal niet dankbaar voor was, want ze wilde haar geluk aan niemand te danken hebben, zei ongeïnteresseerd: "O ja?"
Marijke liep naar huis. Dicht bij het 'Zonnehoekje' kwam ze Jan Smit tegen op de fiets, wat niets bijzonders was, want Jan Smit dwaalde dagelijks door de laan, waar Marijke woonde. Hij was met veel bijlessen tot de vijfde klas van de h.b.s. genaderd, en vond het in zijn hart verbazend jammer, dat Marijke haar diploma verworven had. Hij stapte van zijn fiets toen hij Marijke zag, en kleurde.
"Hallo."
"Hallo."
"Hé zeg, heb je een hond?"
Marijke demonstreerde het flauwe mopje, dat ze van ma Das had moeten onthouden. "Nee, 't is een lam."
Jan Smit lachte. Dat had Marijke niet anders verwacht.
"Hoe kom je er aan, zeg?"
"Gegapt."
"Nee, maar nu echt."
"Gekregen. Als beloning voor mijn diploma."
"Allemensen. Wat is 't voor een hond?"
"Een Duitse herder. Zie je dat niet?"
Jan Smit hing over zijn fiets. Grijnsde.
"Nee zeg, is 't een hazewind?"

“Een whippet. Klinkt het?”
“Hoe heet-ie? Hector?”
“Nee, Pukkie.”
Jan Smit liep eens om Aziza heen, die hem met droefgeestige hondenogen volgde. “Nou, ‘t is een mooi beest,” concludeerde hij dan. “Zeg, wat ik vragen wou, ga je morgen mee zeilen in Loosdrecht?”
“‘t Is nogal mooi weer om te zeilen. Waar haal je de wind vandaan?”
“Nou, roeien dan.”
Als Marijke voorgesteld had om te gaan vliegen, had Jan Smit dat ook goedgevonden. Hij keek haar aan met ogen als van Aziza.
”‘k Zal wel eens zien. Rij maar even naar Lous. Als die gaat, ga ik ook wel.”
En Jan, die alles liever gewild had dan met Marijke en Lous uit te gaan, zei zoet: “Goed, da’s best. Zal ik het dan nog even komen zeggen?”
“All-right. Tot straks dan.”
“Adios.”
Toen Marijke de zitkamer binnenkwam vond ze Chiel alleen.
“Waar is Fie?”
“Fie is naar bed gegaan. Ze was moe.” Chiel zette de radio nog zachter. “We hebben vanavond besloten, wat we voor onze vakantie gaan doen, zeg Marijke.”
“O, is Fie daarom naar bed gegaan?,” zei Marijke pienter.
“Welnee. Ze vindt het zelf ook een aardig idee.” Hij keek

uitnodigend Marijke aan, alsof hij een uitbundig: “Wat dan, Chiel?” verwachtte. Maar Marijke ging scheef op een stoel leunen, en zei flauwtjes: “Nou, en?”
“We gaan er een week met een auto op uit.”
“Met welke auto?”
“We huren er natuurlijk een. En ik ga zelf chaufferen.”
“Hoe lang is ‘t geleden, dat jij je rijbewijs hebt gehaald?” Chiel keek verwonderd Marijke aan bij deze praktische vraag.
“Vier jaar. Nee, vijf jaar is ‘t al.”
“En je hebt niet veel gereden hè, in die tijd?”
“Nee, maar ik ga natuurlijk nog oefenen in deze veertien dagen. Wc dachten de laatste week in augustus te gaan.”
“Nou, ik vind ‘t best,” zei Marijke.
“Kind, wat weinig enthousiasme,” zei Chiel. “Ik ken je zo niet.”
“Och,” Marijke stond op, “Ik word langzaam te oud om voor alles in vuur en vlam te staan. Ik ga naar bed. Ik heb ook een beetje hoofdpijn.”
Bij de deur zei ze: “Wel saai voor jou, hè Chiel? Ga maar een beetje met Aziza spelen. En denk je er aan om hem nog even uit te laten?”
Ze liep langzaam de trap op. Nee, dat was een ellendig woord geweest van Gerda. Parasiteren...

IV

“Zeg,” zei Chiel de volgende morgen aan ‘t ontbijt, “die aanbidder van jou is lang van stof. Ik kon hem gewoon niet wegkrijgen.”
“Och ja, Jan. Ik had hele Jan Smit vergeten, ‘t Was toch wel gezellig voor jou, Chiel.”
“Ja, bar. En hij kwam zeggen, dat Lous niet mee kon. En of jij nu alleen wilde?”
“O, ik prakkezeer er niet over,” zei Marijke onverschillig. “En hij komt vanmorgen even aan, om te horen of ‘t goed is.”
“Hè, vervelend.” En dan tegen Fie, die binnenkwam: “Och

toe, poeier jij Jan Smit af. Die komt straks. Zeg maar, dat ik bezig ben. Trouwens, ik zal ook bezig zijn. Ik ga mijn kast opruimen."
"Je bent toch wel helemaal prettig, Marijke?," schertste Fie, terwijl ze Bep belde om de eieren.
"Dat heb ik me gisteravond ook afgevraagd," zei Chiel. "Zo lauw als ze mijn auto-plan ontving... En ik had minstens een luchtsprong verwacht."
"Zo zie je. Tja, wij zijn raadselachtige wezens." Marijke keek misprijzend naar het stukje roggebrood, dat op haar bord lag. Aziza keek dwepend naar haar op. Marijke voerde hem gedachteloos haar boterham.
"Er was toch niets met Gerda?," wilde Fie weten.
Marijke keek even op. "Welnee. Alleen Aziza was een beetje lastig. Maar niets te betekenen. Och Mimi, moet jij ook wat hebben?" Want aan haar andere kant zat Mimi, en blikte ook naar haar op.
"Eet je zelf ook nog?." vroeg Chiel. "Zeker, mijnheer."
Maar al gauw schoof Marijke haar stoel naar achteren.
"Zeg, ik mag wel opstaan, hè? Die kast bezwaart me gewoonweg. En ik ga ook zelf mijn kamer doen. Loffelijk, nietwaar?" Ze streek even Chiel door zijn haar, wat hij afschuwelijk vond, kneep Fie in haar hals. "Nu, dag kinderen, dan ga ik maar."
"Wat zou er met Marijke zijn." zei Chiel.
"Och, er is natuurlijk wat met Gerda. Ik zal er vanmiddag wel even aanlopen, om te horen. Misschien heeft Gerda met haar

over de toekomst gepraat."
"Dat gezanik. Gunt ze haar nog niet eens die paar weken vakantie?"
"Natuurlijk wel. Maar je moet niet vergeten, Gerda was zelf altijd zo flink en..."
"Nu, dan ben ik maar blij, dat Marijke niet zo flink is." Chiel keek ontevreden. "Dat bazige van Gerda staat me al lang tegen. En bovendien, waar heeft ze zich mee te bemoeien? Ik vind het gezellig, dat het kind thuis is. Jij toch zeker ook?"
Fie legde haar hand op de zijne. "Wat dacht je dan, man?," zei ze schertsend. Maar toch, onwillekeurig moest ze denken aan wat Gerda eens op een middag toen ze samen waren, gezegd had: "Marijke? O, die windt en Han èn Chiel om haar pink." Marijke had inmiddels in de hal Bep geënterd.
"Bep, ik ga mijn kast doen. Heb je een stofdoek voor me? En mag ik ook even de zwabber?"
"Wat mot je met een swabber in de kast?," wou Bep natuurlijk weten. "Hè, ik ga ook mijn kamertje zelf doen. Uil."
"Nou moe," zei Bep. Ze haalde gelaten de zwabber uit de zitkamer. "Denk er aan, Marijke, dat je hem niet te hard uitslaat, anders vliegt-ie van de stok."
'Ik sla hem helemaal niet uit. Dat doe jij dan straks wel." Ze nam de zwabber als een wandelstok onder haar arm. "Hoe was 't met moe, Bep?"
Bep ging tegen de haltafel leunen. Marijke ging er maar even bij zitten op de tweede traptree.

“Nou, net wat ik verwacht had. Se beve kompleet voor d’r thuis.”
“Zei ze nog wat van je haar?,” genoot Marijke.
“Ja natuurlijk. Sei: ‘Hè je ‘n bobbiekop?’ En ik zei: ‘ja juffrouw’. En toen sei sij: ‘Dan laat je ‘t maar gauw weer groeie, hoor! Je verdoet een hoop centen met een bobbiekop’. Henk zat te beve, dat ze ook nog wat segge sou van m’n purmanent.”
“Ze dacht natuurlijk, dat je van jezelf zulke wereldse krullen had. O Bep, en hoe was pa?”
“So’n goeie siel. Hij dee geen mond ope. En Henk z’n twee sussies sate te breie.” Er was afschuw in Beps stem. “Met dat mooie weer. En se sei, of ik ook wat op de penne had.”
“Je had moeten zeggen: ‘Een sprei’.”
“Ja, daar denk je maar dadelik an. Ik sei: ‘Nee juffrouw’, en toen sei sij: ‘Dan set je ook maar een paar kouse op. Ik hou niet van die flodderdinge, die je in de winkel koopt’.”
“Nou, jij bent bij moe in de aap gelogeerd, zou ik zo zeggen. Ga je er niet meer heen, Bep?”
“Ja, kan je net denke. Se sei, dat ze d’r niet van hield van dat op straat sliere. Daar kwam niks geen goed van.” Bep keek peinzend naar haar afgesleten pantoffel. “En ik ken niet eens een kous breie,” zei ze dan. “‘t Beste is, dat je het maar afmaakt met Henk, zei Marijke ongevoelig. Maar toen ze zag, dat Beps schouders omhoog gingen en dat ze haar schort tegen haar ogen drukte, sprong Marijke de twee traptreden af. En terwijl ze Bep met de stok van de zwabber op haar rug

klopte, troostte ze: “Kom Bep, ben je dol om daarom te huilen? Je moet er fier tegenin zijn. Je moet moe tonen, dat je niet bang voor haar bent.”
“Ja, kon ik dat maar,” snikte Bep, de fiere.
“Nou, weet je wat, dan ga ik er wel eens heen, zal ik eens met moe praten.”
“O, alsjeblieft niet,” zei Bep, die niets van Marijkes inmenging verwachtte. “Affijn, ‘t moet dan maar komme zoas ‘t moet.”
Bep droogde haar ogen af: “Nou, ik gaan weer an m’n kamer. Bin je gauw klaar met de swabber?”
“Direct.”
Maar eenmaal boven, ging Marijke bij de tafel zitten. Daar lag de brief, die ze gisteravond nog geschreven had. Het was een brief aan Ruut. Ze trok de brief naar zich toe, begon te lezen:

> “Beste Ruut. Ik heb een hele tijd niets van je gehoord. Maar toch geloof ik wel, dat het je interesseren zal, dat ik mijn diploma in mijn zak heb. Dat is natuurlijk een dichterlijke vrijheid, want het hangt in een lijstje aan de muur. Aboe! ‘t Was wel net op het nippertje, maar dat is feitelijk nóg interessanter, dan wanneer je er met vlag en wimpel doorzeilt...”

Ze keek naar buiten. De bomen in de laan stonden roerloos. Een eigenwijs vogeltje zong vlak voor het raam. Drie hoge noten, die hij steeds herhaalde. Nee, ze kon het niet. Ze kon niet schrijven aan Ruut, die voldoende getoond had, dat het

hèm niets meer schelen kon... Ze nam de brief op, scheurde hem in vele snippers, die ze in de prullenmand liet glijden. Dan, met een verwoede ijver, begon ze haar bed op te maken, en terwijl ze haar kussen schudde, tot het bol stond, dacht ze opeens: Ik ga vanmiddag naar mijnheer Govaerts, misschien heeft die iets voor mij... Dan zal ik toch Gerda tonen, dat ik wèl wil. Stel je voor, dat mijnheer Govaerts haar in zijn armen sloot. Natuurlijk bij wijze van spreken. En dat hij bekende, dat hij er altijd naar verlangd had om iemand bij zich te hebben, die met hem ging wandelen. En die hem voorlas en met hem damde... O, wat een glorie om dan thuis te komen en zo kalmweg legen Gerda te zeggen: "Ik hoef niet meer te parasiteren, hoor! Ik ben de... ja, hoe zou ze het noemen... ik ben de lectrice van mijnheer Govaerts geworden." Dat klonk! Salaris... tja, vijftig per maand misschien. Of nog meer. Zestig! Marijkes verrukte blikken bleven op het kussen staren.
Toen kwam er een stem van beneden: "Marijke, bin je klaar met de swabber?"
En met een schok kwam Marijke weer op de aarde terug.
's Middags, na de koffie, zei Marijke - ze had zich gehuld in haar aardige lichtgroene mantelpakje met de witzijden blouse - : "Zeg Fie, 'k ga even uit, hoor."
"Vanwaar die pracht?"
"Och, zomaar, 'k wil ook wel eens netjes zijn."
"Je gaat toch niet op de fiets?"
"Ja, stel je voor, 'k ga wandelen in deze hitte. Maar 'k zal wel

voorzichtig zijn, hoor." Ze was al bij het hekje, toen riep ze nog: "Denk je er aan om Aziza eens onder zijn kin te strijken?"
Marijke fietste door 't Ministerpark naar de 's-Gravelandseweg. Ze had zo'n idee, dat zij mijnheer Govaerts gewoon verblinden zou met haar groene pracht... Hoe zou ze nu straks weer door het Ministerpark rijden? Als een geslagene, of als iemand, die getriomfeerd had? Het huis van mijnheer Govaerts had alle markiezen neergelaten. Marijke dacht: Wat zal 't er heerlijk koel zijn. En wat zal het zalig zijn om die engel in de koele kamers voor te lezen. Maar toen ze bescheiden gebeld had, zei een hooghartig tweede meisje, dat mijnheer Govaerts op het ogenblik niemand ontving. Bijna had Marijke gezegd: "Wat een strop!" Maar het idee, dat ze later als lectrice natuurlijk mijlen boven dat hooghartige meisje zou moeten staan, deed haar zelfbewust opmerken: "Hoe laat ontvangt mijnheer Govaerts dan wel?"
"U zou het om vier uur nog eens kunnen proberen," zei de hooghartige. "Goed, dan kom ik om vier uur wel terug." En na een genadig knikje wandelde Marijke weer op haar fiets toe. 't Was nu kwart over twee, wat moest ze in twee uur doen? Naar Lous gaan, die in de Hoflaan woonde? Nee, want Lous zou natuurlijk moeten weten waar zij om vier uur heen moest in al dat lichtgroen. Nee, ze ging naar 't Spanderswoud, dennenlucht happen... In 't Spanderswoud was het heerlijk, zo rustig en koel. Marijke dacht: 't Is net, of de natuur alle markiezen heeft neergelaten. Op een eenzaam bankje ging

Marijke zitten op haar zakdoek. Ze glunderde, als ze er aan dacht, hoe ze Fie zou vertellen, dat ze eerst die zakdoek over een zo op het oog brandschone bank uitgespreid had... De dennen ruisten en fluisterden, en zo stil zat Marijke, dat een eekhoorn vlak bij haar van stam tot stam zwiepte. Marijke filosofeerde: Nu slaapt hij natuurlijk, - hij was mijnheer Govaerts - en als hij 't niet nodig vindt, dat ik aan zijn sponde zit om hem voor te lezen, dan ben ik elke middag vrij van twee tot vier uur. Kan ik fijn naar 't 'Zonnehoekje' gaan. Of ik tijg naar 't Spanderswoud. Heerlijk zal 't hier zijn, als er sneeuw ligt. Brood zal ik meenemen voor de vogeltjes... En zo'n grijze dag, als er nevel hangt, en alles lijkt te slapen, wat zal 't hier dan wonderlijk zijn. Nooit genoeg heb ik dat allemaal beseft.

De eekhoorn was weggewipt. Een brutaal konijntje zat geen tien pas van haar af, met zijn oren achterover, alsof hij elk moment wilde wegrennen, naar haar te kijken. Marijke genoot. Maar toen ze even toevallig haar voet bewoog, was het konijntje al met grote sprongen verdwenen. Om kwart voor vier stapte Marijke weer op de fiets. Om zo precies om vier uur aan te komen, leek haar niet zo geschikt. Dan was die engel natuurlijk pas wakker en misschien een beetje brommerig. Marijke keek nog eens verrukt om naar dat eenzame bankje onder de dennen, en ontdekte, dat ze haar zakdoek vergeten had. Gelukkig maar, dat ze dat nog nel op tijd zag. Stel je voor, dat ze een paar vreugdetranen zou moeten plengen, dan zou ze een slip van het jasje van

mijnheer Govaerts hebben moeten vragen. En dat gaf geen pas voor een lectrice. 't Was over vieren, dat Marijke weer voor het huis met de markiezen stond. Hetzelfde meisje deed haar de deur open. "Zou ik mijnheer Govaerts nu kunnen spreken?"
"Welke naam kan ik zeggen?"
En toen schoot het Marijke met een schok te binnen, dat in al die vijf h.b.s.-jaren mijnheer Govaerts nóch haar voor-, nóch haar achternaam ooit had gevraagd. Voor hem was ze altijd 'juffertje' geweest. Maar dat kon ze moeilijk dat verwaande kind toevertrouwen. Ze zei fier: "Zegt u maar Marijke Bovenkamp. En zegt u maar, dat ik pas een hond van mijnheer Govaerts gekregen heb."
Lekker, dat maakte indruk. Dat verwaande spook was natuurlijk uit geweest die avond, toen ze Aziza gehaald had. Of beter: had willen halen. Na een paar minuten kwam de hooghartige terug en zei: "Wilt u mij maar volgen?"
Een monumentale trap op, met een loper waarin ze verdronk. Marijke spiedde om zich heen. Schilderijen in zwarte lijsten rijden zich langs de trap. Marijke dacht: Dat is wat anders dan onze knullige namaakseltjes. En wat een rust, wat een rust. De serre, waarin ze de vorige keer thee gedronken had, was fleurig geweest met planten en bloemen en cretonne. Maar hier waande Marijke zich in het Rijksmuseum. Hier zou ze nooit hardop durven zingen.
Een deur werd voor haar open gedaan, behoedzaam weer gesloten. En daar, in een grote kamer, koel en schemerig,

doordat het zonlicht door een groot oranje-met-zwart zonnescherm geweerd werd, zat in een clubstoel bij het open raam, mijnheer Govaerts. Naast hem op een laag tafeltje stond een zilveren trekpot met melkkannetje en suikerpot - Marijke kon tenminste wel aannemen, dat dat zilver was - en op zijn knieën hield hij een groot, zwaar boek. Marijke, die in een oogopslag gezien had, dat langs de drie muren van de kamer boekenkasten stonden, dacht meteen: O heerlijk, hij houdt tenminste van lezen. Maar voor ze mijnheer Govaerts, die haar aanzag, alsof ze uit een andere wereld kwam, begroeten kon, waren de honden, die om hem heen gedrapeerd gelegen hadden, al opgesprongen en met een luid geblaf in alle toonaarden op haar toelopend.
"De groeten van Aziza," zei Marijke, terwijl ze een grote herdershond op zijn kop aaide. "Dag mijnheer."
"Zo juffertje." En dan met een stentorstem: "Koest jullie."
Over zijn hoornen bril heen keek hij naar Marijke. "Ga zitten," zei hij.
"Ik zou je niet eens gekend hebben."
"Nee, u hebt mij altijd in mijn schoolplunje gezien. En nu," ze streek even over haar rok, "nu ben ik op m'n zondags."
"Zo, zo. Drink je een kopje thee met mij? Bel dan even om nog een kopje. En, is Aziza al gewend?"
"Ja, mijnheer, gaat nogal. Alleen, zij wil erg veel aangehaald worden. Wij, mijn zuster en zwager en ik, we strijken haar" - Marijke bedacht nog net bijtijds, dat mijnheer Govaerts Aziza altijd 'haar' noemde - "om de beurt onder zijn kin. Onder

haar kin."
"Maar dat is toch niet nodig." Hij nam van de afgemetene, die geruisloos binnen kwam, een ragfijn kopje aan. "Suiker en melk, is 't niet?"
"Zal ik schenken?," zei Marijke.
"Nee, dank je. 'k Heb 't al zoveel jaren gedaan."
Hmm, dat klonk niet erg bemoedigend, dacht Marijke.
Ze keek eens naar buiten in de achtertuin. Zo welverzorgd en geschoren fluweel leek het gras. De geur van rozen zweefde naar binnen.
"En waaraan heb ik de eer van je bezoek te danken?," vroeg mijnheer Govaerts. Onder zijn ruige, borstelige wenkbrauwen keken zijn scherpe ogen haar doordringend aan.
"Ik kom u vragen," zei Marijke - wat was het opeens moeilijk om dit te zeggen - "ik kom u vragen, of u geen betrekking voor me hebt."
"Of ik geen betrekking voor jou heb? Wat bedoel je?"
"Ja, ziet u," begon Marijke moedig, "nu ik mijn diploma heb, nu moet ik aan het werk." Ze plukte even aan haar handschoenen. Dan zei ze: "Ik had zo gedacht, misschien zou ik u kunnen voorlezen. Ik lees wel goed. Tenminste de leraar op school - en die was heus streng - heeft me vaak een pluim gegeven. En ik ben dol op lezen." zei Marijke nog ten overvloede.
"Wat voor lectuur prefereer jij?"
"O, ik vind alles leuk," zei Marijke.
Mijnheer Govaerts nam het zware boek, dat hij nog steeds op

zijn knie gehouden had, op. “Ken je dit?”
Marijke las: “Leven en Leer der Grote Denkers.”
“Nee,” zei ze, “maar ik wil het graag leren kennen.”
“Weet je, wie Aristoteles was?”
“Ja, dat was iemand met een wet, hè? O nee, dat was Archimedes. Nee... eh... Aristoteles was... eh... o ja, een wijsgeer.”
“Juist. Een Griekse wijsgeer. Leerling van Plato. Wil je me nu dit eens voorlezen? Daar was ik nel aan toegekomen.”
Hij wees met zijn vinger bij. En Marijke, met het boek in haar handen, ging gemakkelijk achterover leunen in haar stoel. Nu had ze het al bereikt, dat ze mijnheer Govaerts voorlas!
Wat zou Gerda opkijken. Lekker!!! “Onder de waarheid van een oordeel verstaat Aristoteles: de overeenstemming van de oordeelsinhoud met de werkelijkheid, of, bij het negatief zich uitsprekende oordeel, een scheiding van de voorstellingsinhoud met een gescheiden zijn in de dingen.
De onwaarheid is dan in overeenstemming daarmee, de afwijking in verbinding of scheiding der voorstellen van de oordeelsinhoud van de objectief reële feitelijkheid.”
“Zo is ‘t genoeg. Begrijp je dat, juffertje?”
Marijke liet het boek zinken. “Nee mijnheer, daar snap ik niks van.”
“Maar begrijp je nu wel, dat ik zo’n boek liever voor mezelf lees, dan dat ik het voorgelezen krijg door iemand die er niets van begrijpt?”
“Jawel, mijnheer,” zei Marijke zacht.

“Wat had je dan eigenlijk gedacht? Dat ik romannetjes las?”
Marijke knikte maar eens. Toen lachte mijnheer Govaerts: “Nee, nee, dan hebben we ons vergist. Kom, drink je thee eens uit.”
“Maar,” zei Marijke aarzelend, “misschien zijn er wel andere dingen, die ik voor u doen kan.”
“Bijvoorbeeld...”
“Ik zou uw honden kunnen baden.”
“Doet de tuinman.”
“Ik zou met u kunnen wandelen,” zei Marijke met de moed der wanhoop. “Of met uw honden.”
Mijnheer Govaerts lachte. “Ja ja,” zei hij, “dat heeft maar aangenomen, dat zo’n jonge spring-in-’t-veld nodig is om het leven van zo’n ouwe kerel als ik ben nog wat op te vrolijken. Nee juffertje, dan heb je ‘t mis. Zolang die ouwe kerel nog het gezelschap heeft van zoveel trouwe vrienden” - hij wees op de boekenkasten - “heeft hij geen ander gezelschap nodig.”
“Dan spijt het mij...,” begon Marijke.
“Kom, drink nu toch je thee. En hier, bonbons. En niet zo sip kijken.”
“Ik kijk niet sip,” verdedigde Marijke zich. “Ik kijk alleen teleurgesteld.”
“Da’s hetzelfde.” Hij keek even peinzend naar buiten. “Moet je aan het werk?”
Marijke leefde zienderogen op bij die vraag. “Ja mijnheer.”
“Nou, kijk eens, ik heb hier een ouwe vriendin, die heeft altijd zo iemand om zich heen, die haar sjaals aandraagt, en

die haar voorleest. Liefst Engelse romannetjes. Ken je Engels? Nou, kijk maar niet zo verontwaardigd, je zou best einddiploma van de h.b.s. kunnen hebben, en toch geen behoorlijk Engels kunnen lezen." De ruige wenkbrauwen sprongen naar voren. "Wat?"
"Ja zeker, mijnheer," zei Marijke maar vlug.
"Hier, bel eens even op. 34. Vraag naar mevrouw De Bock."
Marijke wrong zich achter mijnheer Govaerts langs naar de telefoon.
Haar hart klopte, ze speelde met het telefoonkoord, maar toen mijnheer Govaerts daarnaar keek, hield ze gauw haar hand op de rug.
Een stem antwoordde: "Met het huis van mevrouw De Bock."
Marijke zei: "Met het huis van mijnheer Govaerts. Zou ik mevrouw De Bock even kunnen spreken?"
"Ja, wacht u even?"
Marijke duwde mijnheer Govaerts de telefoon in de hand. "Ze komt."
Hij riep: "Hallo, hallo. Ben jij daar, Charlotte? Je spreekt met Reinier." Och, hij heet Reinier, dacht Marijke opeens vertederd. "Luister eens, heb je nog altijd dat juffertje met de snor om je heen? Nee? Verleden week weggegaan? O ja, ja, ja, da's beroerd. Kijk eens, ik heb op 't ogenblik een protegeetje bij me," voor die woorden had Marijke hem kunnen zoenen, "misschien is dat wat voor je? Wat? Hoe oud?" Hij keek naar Marijke. "Achttien," jokte die een maand. "Achttien. Wat? Te jong? Wat een dwaasheid,

Charlotte. Kun je haar van alles leren. Zal ik haar even bij jou sturen? Wat? Ja, gezond is ze. Nooit ziek. Ik stuur haar wel even. Ze komt direct bij je. Nee, daar weet ik niets van, moet je haar zelf maar vragen. Ik bemoei me niet met huishoudelijke dingen. Nu bonjour, Charlotte. Bonjour."
Hij gaf de hoorn weer aan Marijke, die hem op de telefoon legde.
"Wat is het adres, mijnheer?" Marijke had wel kunnen springen.
"Utrechtseweg 24." Hij keek haar weer over zijn bril aan. "Nu, succes. Beste beentje voorzetten."
"Ik heb bij u ook mijn beste beentje voorgezet, 't Heeft me wat gegeven," zei Marijke. Toen lachte hij.
"Ga nu maar. En laat nog eens iets van je horen."
Bij de deur keek Marijke nog even om. Maar het hoofd met de achterover gestreken grijze kuif was al weer vol aandacht gebogen over de wijsheden van Aristoteles. En opeens bedacht Marijke - en het deed pijn om dat te denken - dat, al zou ze nooit meer iets van zich laten horen, mijnheer Govaerts even gelukkig zou blijven. De groet, vijf jaar lang, de paar gewisselde woorden, ze hadden niets betekend. En Aziza, och, dat was maar een opwelling geweest.
Maar, toen ze door het dorp naar de Utrechtseweg fietste, kwam Marijkes enthousiasme weer boven, 't Zou raar moeten lopen, als ze mevrouw De Bock niet vertederde. En ze zou daar toch zijn het protegeetje van mijnheer Govaerts.
Mevrouw De Bock woonde in een groot, vierkant huis

vooraan op de Utrechtseweg. Marijke liet haar fiets voor de haag staan, trok haar jasje wat af. Gelukkig, dat ze handschoenen aan had, stond veel gekleder. Maar toen ze gebeld had, en aan een meisje met een ontevreden gezicht bekend had, dat ze juffrouw Bovenkamp was, en dat mevrouw haar verwachtte, was ze niet zo zeker meer van de vertedering... Er stond een stijve halbank, er hing een flauwe geur van lavendel, er klonk geen gerucht.
"Of u maar volgen wil."
In een grote, in de tuin uitgebouwde serre, zat een dame. Marijkes eerste indruk was: Net de halbank, zo stijf. Want de dame droeg een zwart guimpje met balijntjes in haar japon, zodat het was, alsof haar hoofd op een presenteerblaadje rustte, en het grijze haar was zo strak naar achteren getrokken, dat het Marijke pijn deed. "Gaat u zitten, juffrouw eh..."
"Bovenkamp, mevrouw."
De dame bekeek Marijke van beneden naar boven, en ofschoon Marijke wist, dat ze geen ongerechtigheden met zich meedroeg, voelde ze zich warm en prikkerig worden.
"U bent achttien, nietwaar? U ziet er veel jonger uit." De stem was misprijzend.
"Tja," zei Marijke, omdat ze dacht, dat er een antwoord van haar verwacht werd.
"Ik heb u laten komen, omdat ik mijnheer Govaerts niet wilde teleurstellen. Maar u weet wat hier van u verwacht wordt?"
"Ja, sjaals aandragen," had Marijke bijna gezegd.

“Voorlezen!,” zei ze maar gauw. “Ik ben goed met mijn talen op de hoogte.”
“Maar dat is niet het voornaamste. Ik moet een juffrouw hebben, die de trait d’union is tussen mij en het personeel.”
O, wat akelig, dacht Marijke. Stel je voor, zij het verbindingsteken tussen de halbank en het ontevreden exemplaar, dat haar opengedaan had. Maar, niet wanhopen. Ze lachte beminnelijk:
“Ja, mevrouw.”
“U moet mijn personeel controleren. U moet zorgen, dat er gewerkt wordt volgens het rooster, dat in de keuken hangt. U moet... kunt u linnen stoppen?”
Marijke, die een starre glimlach op haar gezicht gevangen hield, voelde die glimlach verstijven.
“Nee, mevrouw,” zei ze klein.
“Kunt u mazen?”
Nu had Marijke dit nooit kunnen leren, maar ze bedacht in de gauwigheid, dat als ze nu, wanneer ze thuis kwam, meteen aan het mazen sloeg, b.v. een sok van Chiel, en als ze dan onder Fies leiding door zou blijven mazen, tot ze in betrekking moest, dan zou ze ‘t best onder de knie krijgen.
“Ja mevrouw,” zei Marijke dus.
“Bent u op de hoogte van de weck?”
De weck was altijd een duistere geheimzinnigheid voor Marijke geweest. En, als ze toch al die tijd zou moeten mazen, zou er voor de weck geen tijd overschieten. Dus “nee mevrouw,” zei Marijke. “Ja’ ziet u,” zei de halbank hoog, “dit

alles heb ik mijnheer Govaerts ook gevraagd. Als mijnheer Govaerts me daarop had kunnen antwoorden, was het niet nodig geweest, dat u hier gekomen was. Kunt u klassieke muziek spelen?"
Marijkes hart werd zwaar. "Nee mevrouw."
"Dan spijt het mij," zei de halbank.
"Dag mevrouw," zei Marijke nederig.
Toen ze langzaam op de fiets naar huis reeds, bedacht Marijke wat ze allemaal niet kende: trait d'union zijn, linnen stoppen, mazen, wecken, klassieke muziek spelen...
En terwijl ze uitweek voor een autobus vol zingende mensen - hoe kon iemand nog zingen? - dacht Marijke: Gerda zal gelijk krijgen. Ik deug immers nergens, nergens voor...

V

"Hebben we nu alles, Marijke?"
Marijke, die het tuinpad afkwam met de plaids, telde: "Suitcases, kussens, hangmatten, chocolade, Aziza... Och nee, 'k heb zijn jasje vergeten...plaids, o nee, stoffel die ik ben, die heb ik over m'n arm. Hier Fie, vang, ik ga nog even het jasje halen. Heb je niets vergeten, Chiel?"
Chiel, die met het air van een bezitter om de Chevrolet heen draaide, zei: "Dat moet je Fie vragen!"
"O, dan is 't wel in orde."
Gerda, die net Han uitgeleide deed, zei: "Ze zullen je in Friesland uitlachen om dat malle jasje."
"Ze lachen mij in Hilversum ook uit, daar ben ik ver boven verheven."
Marijke liep weer op het huis toe. De gordijnen waren gesloten, brrr, wat zag alles er doods uit. Bep was een uur geleden al naar Amsterdam vertrokken, het huis was vreemd zonder Bep. Marijke roetste Aziza's jasje van de kapstok. De wind gierde om het huis, deed een raam trillen. Wat jammer, dat het weer nu plotseling zo veranderd was...
"Waarom nemen jullie de hangmatten mee?," wilde Gerda weten, toen Marijke weer bij de auto aangeland was.

“Om te hangen natuurlijk. Ergens in de Nunspeter bossen of in de Friese wouden. Zalig.”
“Ik kan er de zaligheid niet van inzien.” Gerda rilde. “Brrr, met dit weer.”
“O, maar dat blijft niet zo. Je zult zien, morgen hebben wij stralende zonneschijn. En bovendien, met harde wind is ‘t juist fijn om in de bossen te zijn. Leuk, als alles zo beweegt boven je hoofd.”
“Nou, jij liever dan ik.”
“Fieke, ga jij voorin zitten? Dan installeer ik me wel met Aziza achterin. Ik vind Aziza net een hond voor een auto,” bedacht Marijke. “Zit je goed, Fie?”
“Ja, best.” Ze trachtte haar benen een beetje behoorlijk te strekken. Ze dacht: Wat zal ik blij zijn, als we weer goed en wel thuis zijn de volgende week. Ze had er niet over willen spreken, want Chiel was zo enthousiast, maar ze was bang... Chiel, die nog maar zo kort chauffeerde, die geen gevaar zag. En Marijke, die al even optimist was. Marijke was op een zaterdagmiddag mee geweest met Chiel naar Amsterdam en vol onwaarschijnlijke verhalen thuisgekomen... Ze was alleen een avond mee naar Baarn geweest, doodsangsten had ze uitgestaan. Ja. ze was altijd een flauwerd geweest. En ze durfde het Chiel niet te bekennen...
“Nu, dan zal ik maar sluiten,” zei Chiel.
Marijke keek naar de open voordeur, dat zou zij helemaal vergeten hebben. Ze boog zich uit de auto. Gerda had haar handen diep in de zakken van haar jasje geduwd, alsof ze

rilde.
"'n Knollig wagentje, hè Han? Het kon ook best een Buick zijn zo op 't oog. Wat ben je stil. Han. En je ziet bleek. Er mankeert toch niets aan?" Gerda dacht: Ja, weer echt iets voor Marijke om dat uit te brullen. Maar Han zei: "Nee, 'k weet niet, ik voel me niets prettig. Zeker een beetje kou gevat."
Gerda, die wonderlijk kribbig tegenover kouvatten stond, zei: "Och, 't is koud op 't ogenblik, 't Is helemaal niets bijzonders, als je nu bleek ziet. Marijke, houd die hond bij je."
Want Aziza, die plotseling ontdekte, dat het gesprek zich concentreerde om haar aangebedene - wat Han nog altijd was - deed wanhopige pogingen om zich langs Marijke naar buiten te wringen.
"Ja, toe Marijke, houd Aziza bij je." Chiel was bij de auto gekomen, keek nog even de banden na.
Marijke viel achterover. "Ik hoop niet, dat je de hele week op zo'n toon tegen mij praat."
"Nee, als je maar zoet bent." Chiel schudde de handen van Gerda en Han. "Nu, jullie hebt ons adres in Lochem. Daar zijn we dinsdag zeker. Als er dan nog wat nieuws te melden is, schrijf het dan daar maar heen."
"Nu, dag vader, dag moeder," zei Marijke. "Han, je bevalt me niets."
Fie en Gerda zoenden elkaar. Fie had zich wel graag even aan Gerda's stevigheid vastgeklampt. "Knuffel Janneman van me."
"Ja, van mij ook," riep Marijke. "En waak over Mimi. Zul je over Mimi waken, Han?"

Hij lachte bleek. “Ja hoor. Geniet jij maar.”
“Die auto start niet te best,” zei Chiel. O, dacht Fie, wat angstig!
Marijke wuifde nog even naar ma Das, die het familietafereel voor het raam stond aan te zien. Dan plofte ze met Aziza met een vaart achterover. De auto was gestart!
Gerda en Han liepen naar huis. Gerda bromde: “Ik vind het gewoon onverantwoordelijk van Chiel. Merkte je wel. hoe stil Fie was? Die heeft ook helemaal geen plezier in die krankzinnige tocht. Marijke zal dit wel weer hebben doorgedreven...”
“Och welnee,” zei Han. “‘t Was een plan van Chiel.”
“Hoe weet jij dat?”
“Dan niet,” zei Han. “Gerda, praat maar niet tegen mij, ik voel me werkelijk, ik weet niet...”
Haar hoofd hoog opgericht liep Gerda voor hem uit de laan af. Aanstellen kon ze niet uitstaan. Koud? Natuurlijk, zij was ook koud! Was dit weer voor augustus...
Ze reden over de Soestdijkerstraatweg, waar Jan Smit woonde. Jan stond voor zijn huis in de tuin, en Marijke draaide gauw een raampje open, en wuifde. Aziza, met beide poten op het opengeschoven raampje, danste heen en weer en blafte. Chiel keek even om. “O, niet omkijken,” smeekte Fie. “En Spriet doe het raampje dicht. Ik waai weg van de tocht.”
Marijke draaide het raam weer dicht, keek nog even door de achterruit. Jan Smit wuifde nog. Gezellig, dacht Marijke.
Fie, voor in de wagen, kneep haar tenen in haar schoenen

samen. Daar die grote vrachtauto! Kwam aanracen compleet. En achter hen werd getoeterd, wie was nu zo'n idioot om te toeteren! Daar kon toch geen kip meer voorbij...
"Hoe vind je 't, vrouwtje?"
"Heerlijk." zuchtte Fie. "Je rijdt niet te hard. hè Chiel?"
"Kind, kijk zelf maar. Vijfenveertig slechts."
Slem uit de achterhoede: "Wij hebben tachtig gereden, hè Chiel? Weet je nog wel, op de weg naar Laren? O, kijk eens, wat een schattig landhuisje voor koeien."
Chiel keek opzij. Fies tenen krampten weer.
"Heb jullie 't gezien? Zag je, hoe trots die koe naar ons keek? Chiel, ik geniet gewoonweg. Wil je een flik?"
Chiel stak zijn hand achteruit. "O nee, nee," kermde Fie. "Geef mij de chocolade maar. Ik zal er Chiel wel een in zijn mond steken, als 't kalm op de weg is."
"Wil je de Droste of die andere?"
"Hè, wat komt dat er nu op aan!" Fies stem klonk kribbig. Marijke nestelde zich met Aziza onder de plaid. Samen genoten ze van de chocolade. Ze dacht: Nog deze ene vakantieweek, en dan zou ze moeten beslissen, wat ze wilde worden. Het zou wel op een kantoor uitdraaien. Machineschrijven, stenografie, boekhouden misschien, dubbel boekhouden... Wat waren er toch een nare dingen in de wereld, die je zou moeten leren.
Toen ze die middag was thuisgekomen na het mislukte bezoek bij mijnheer Govaerts en het mislukte bezoek bij mevrouw De Bock, was alleen Chiel thuis geweest. Fie was bij

Gerda. En voor ze 't wist, had ze Chiel alles verteld. Alleen niet van dat ellendige woord parasiteren... Dat deed nog pijn... Chiel was toen 's avonds naar Han gegaan. Wat daar allemaal besproken was, wist ze niet, alleen had Chiel de volgende morgen zo luchtigweg gezegd: "Doe geen dwaze dingen, hoor Spriet."
"Wat noem jij dwaze dingen?" had zij natuurlijk gevraagd.
"Nu, dat je bijvoorbeeld naar onze burgemeester gaat, om je als zijn secretaresse aan te bieden. Of, dat je een hoedenwinkel opent."
"Och, ik zal wel op kantoor gaan," had ze toen somber geantwoord.
"Kom, kom, niet zo triest. We hebben eerst onze vakantie nog voor de boeg."
En daarom wilde ze nu ook elke minuut leven.
Al vond ze het toch lam, dat Gerda zo hoog en afwijzend gebleven was... Maar mazen had ze in die weken geleerd!
Ze reden door Amersfoort. Er heerste een opgewekte, zaterdagse drukte.
"jammer, dat er geen markt is," vond Marijke. "Hoe laat is 't nu, Chiel?"
"Je hebt toch zelf een horloge," zei Fie. "Stel je voor, in al deze drukte te vragen hoe laat het is."
"Ja, maar 't staat stil. Ik wou het opwinden."
"Het is half vier. Leid alsjeblieft Chiel niet af."
Marijke zakte wat onderuit. Aziza blafte tegen een hond, tegen een kind. Fie had haar voorhoofd in rimpels getrokken, haar

onderlip tussen haar tanden geklemd.
"Zeg, wat ken Jij de weg in Amersfoort goed. Chiel," zong Marijke. "Ben je hier vroeger vaak in je enigheidje geweest?"
"Natuurlijk," lachte Chiel. Hij keek achterom. "Kun je het zo nogal stellen?"
"Puik. Waar gaan we pauzeren, Chiel?"
"Waar willen jullie?"
"Nou, ik dacht," zei Marijke — zij had 's avonds met Chiel over kaarten gehangen met een ijver en ambitie, alsof ze een buitenlandse tocht zouden gaan maken - "wij gaan nu toch op Nijkerk aan, hè? En dan Putten, Garderen, en het Uddelermeer. Ik verlang zo naar het Uddelermeer, Chiel."
"Stel je er niet te veel van voor."
"Nu, ik dacht zo tussen Elspeet en Nunspeet. Daar zullen wel massa's bomen zijn om te hangen."
"Hoe lijkt jou dat, vrouwtje?"
Die hond! Bijna er onder! En die kip, en dat kind. "O, best," zei Fie. "Ik vind alles goed."
Het Uddelermeer viel Marijke werkelijk tegen. "'t Ligt wel idyllisch. Maar ik had een geweldige plas verwacht. Ze roepen er altijd zo over. Zo zie je, je moet je nooit te veel van iets voorstellen. Ik heb zo'n idee, dat Monte Carlo me ook zal tegenvallen," zei Marijke filosofisch. Maar Elspeet bekoorde Marijke. En Fie. Die Elspeet van een verrukkelijke landelijkheid en rust vond, leefde wat op. Tussen Elspeet en Nunspeet lagen de bossen ongerept. Marijke, die naar alle kanten spiedde, riep: "Hier Chiel, kijk eens, wat zwiepen de

bomen!"
"Misschien zwiep je wel uit je hangmat."
"Leuk," zei Marijke, "juist leuk."
Toen de auto stilstond, dacht Fie: Nu, dat hebben we er al goed afgebracht. Ze zei opgewekt: "Kom Marijke, neem jij de plaids en de sandwiches. Dan neem ik de thermosfles met thee en de bekertjes en de biscuits. Chiel, pak jij de hangmatten mee? O, wat waait het!"
"Een storm," juichte Marijke. "Wacht even, ik zal Aziza zijn jasje aandoen. Ik snap niet, dat de mensen hem daarom uitlachen. Het staat hem gewoon om te gappen."
Fie rilde even. "Och, is dat nu wel nodig? Toe Marijke, maak wat voort."
"Als hij nog slanker wordt, springt hij door 't jasje heen als door een hoepel. Ik moet de drukkertjes verzetten. Kom, raar jochie, huup! Heb je de auto wel afgesloten, Chiel? Stel je voor, dat de auto straks gevlogen is!"
Fie dacht: Dat zou ik helemaal niet erg vinden. Ze huiverde weer. Ja, dat leek, als je thuis was, allemaal heel aanlokkelijk: in de bossen koffiedrinken, op een idyllisch plekje theedrinken, zelf foerageren, heerlijk luieren in een hangmat... Maar dan dacht je er vanzelfsprekend zonneschijn bij mooie, blauwe luchten... Ze struikelde over een uitstekend boomstammetje. O, 't was griezelig, zoals het woei! Maar Marijke was haar met een uitbundige Aziza al voorbij gesprongen.
"Chiel, ik heb een paar beelden van bomen uitgezocht. Ik

knoop mezelf wel vast. Je hoeft me helemaal niet te helpen, Chiel, ik rol mezelf ook wel in een plaid. Wat is t hier heerlijk beschut, hè?"
Benijdenswaardige natuur!, dacht Fie.
"Ja, Chiel, help me even. Bij mij glijden de touwen altijd naar beneden. Het waait wel heel erg, vind je niet?"
Hij keek even naar haar. "Je ziet bleek, ik zal je goed inpakken. En dan zal ik jullie laven."
"Chiel, je verdient gewoonweg een medaille voor trouwe dienst." riep Marijke.
Maar Fie, toen ze eindelijk lag — ja, 't was beschut, daar had Marijke gelijk in — met een kussen onder haar hoofd en een kussen op de voeten, voelde haar zelfvertrouwen terugkomen. Als ze omhoog keek zag ze tussen de boomtoppen, die als razend bewogen, steeds een streepje grijze lucht, een streepje waterig-blauwe lucht...
Maar Marijke juichte: "Wat is de lucht prachtig!"
Chiel, die zijn pijp had opgestoken, zei: "'k Ga even op verkenning uit. Wat is het hier mooi overal."
"Als je ons dan maar weer terug vindt," schertste Marijke. "Stel je voor, de kinderen in 't Woud. Zag je Chiel, daar liep een egel." Marijke rolde haast uit haar hangmat, om Chiel na te kijken. Lief was Chiel. Zo zorgzaam. Wonderlijk, dat ze eens gedacht had, dat Ruut ook zo zou zijn- Ze riep: "Lig je goed, Fieke?"
"Ja, heerlijk. Maar, zeg Spriet, ga jij straks maar bij Chiel zitten, dan ga ik wel achterin."

“Best hoor.” Marijke neuriede zacht. Pas zaterdagmiddag half zes. Tot de volgende zondagavond. Het hele land konden ze door. Maar het was juist zo leuk, dat ze geen plannen hadden gemaakt. Ze wisten niet eens, waar ze vannacht zouden logeren... Een beetje avontuurlijk was het.Ze zong:

“Schooier, waar ga je naar toe? Waar de wind me drijft...”

En Fie dacht: Zou ik niet meer de gave hebben om te kunnen genieten? Zou ik daar werkelijk te oud voor zijn? Marijke zou zeggen: “Nonsens Fieke. Pieker je weer? Je bent net zo oud als je je voelt. Je kunt nog genieten, als je tachtig bent! Alleen, als je maar niet zo’n bange haas was...” Toen ze weer in de auto zaten, nu Fie met Aziza achterin. Marijke naast Chiel, was het Fie, die zei: “Wat is het nu behaaglijk in de auto. Net, of je in een knus kamertje zit.” Bij de start plofte Fie onzacht met haar hoofd tegen de achterwand. Maar ze lachte er om.
“Braaf zo,” zei Marijke.
Door Nunspeet reden ze met een slakkengangetje. “Kijk uit, jongens, of je ook een sigarenwinkel ziet. Ik moet tabak inslaan.”
“Ja, wij kijken wel,” zei Fie haastig.
“We zijn er pas een voorbij gegaan,” riep Marijke. “Links, Chiel.”
“Wacht, dan rij ik even terug.”
“Nee,” zei Fie. “Loop maar terug. Wij wachten wel even.”

“O ja?,” zei Chiel plagend.
Maar toen hij net in de sigarenwinkel stond, hoorde hij Fie gillen. Aziza blafte. Hij sprong de sigarenwinkel uit, en daar zag hij op een afstand Fie staan, in de plaid gedrapeerd als een Hindoe. En Aziza, die jolig om haar heen dartelde en beet in de franje, die zwierig achter Fie aansleepte. Een paar kinderen kwamen aangerend... Alleen Marijke zat nog in de auto en schaterde.
“Wat is er gebeurd? Fie, wat is er?,” drong Chiel aan.
“De auto... de auto... O Marijke, lach niet. De auto reed zo maar achteruit.” Fie keek hem verdwaasd aan. “O Chiel, ‘k ben zo geschrokken... O Chiel, dat gevoel. Marijke, lach niet asjeblieft.”
“Maar hoe kan dat dan? Heb je wat aan de auto gedaan?,” vroeg Chiel. “Ja. stel je voor,” zei Marijke. “Ik heb als een paal gezeten. De auto schijnt bezeten te zijn. ‘t Was heus een gek gevoel.” Marijke proestte weer. “Maar hoe gauw Fie er uit was met plaid en al. En er ligt een flik in je plooien,” zei ze dan, en ze beet zich op de tong om niet meer te lachen.
“O, ik zie het al,” zei Chiel. “Mijn achterband is leeg. Nee maar, dat is verbazend prettig.”
“Je hebt toch gister pas geleerd hoe je een nieuwe band moet omleggen.” Marijke was nu ook uit de auto gekomen. Fie had haar draperie afgedaan. “Dan kun je ‘t nu prachtig demonstreren.”
“Ja, ten aanschouwen van heel Nunspeet zeker. En ik ben er zeker een uur mee kwijt. Nee, ik zal hem voorzichtig naar een

garage rijden. Is hier een garage in de buurt, vent?"
"Bij Van Buren in de Voorstraat," zei de Nunspeter jongeling, die hevig genoot.
"Jullie kunt wel weer instappen," zei Chiel. "Ik zal doodvoorzichtig rijden."
Marijke zat alweer voorin. Maar Fie zei: "Ik denk er niet aan. Op drie banden zeker. Nee, ik loop wel."
"O, dan ik ook," zei Marijke.
"Zeg, doe niet zo dwaas," zei Chiel ontstemd.
Maar Marijke zei vlug: "Ga nu maar. Hoe moeten we lopen, jongeman? Rechtuit en dan linksom? Hoor je 't, Chiel? Wacht even, Aziza's koord moet ik nog hebben. En een paar flikken voor deze bloem der jongelingschap. Of hou je niet van flikken?"
Tien grage monden grijnsden. Een weinig bedeesde zei: "Wat is dat voor een hond, juffrouw?"
"Een Sint-Bernard," zei Marijke.
Tien monden lachten.
"Dag jongens," riep Marijke.
"Dag juffrouw."
Ik hoor er niet bij, dacht Fie. En Chiel is boos. Was ik maar weer thuis!
Maar Marijke stak haar arm door die van Fie. "'n Strop, van die band, hè? Och, 't kan ook niet allemaal voor de wind gaan. Dat zou te schoon zijn. Wat is 't hier gezellig, hè? Kijk eens, wat een lief huis. En wat een aardig kind daar! En zie Aziza eens flink stappen."

Ze wuifde tegen Chiel, die voor hen uitkroop en even omzag... Fie dacht weer: Benijdenswaardig is ze...
Toen ze bij Van Buren in de Voorstraat kwamen, liep al een donkerblauwe, met lichtblauwe lappen verstelde mecanicien om de wagen heen. In de grote garage stonden twee stoeltjes zonder leuning.
"Weet je wat, Fieke, daar vlijen wij ons neer. Kom maar mee."
Er was nog een geellinnen mecanicien bijgekomen. Het tochtte in de garage. Fie knoopte haar mantel hoger dicht. Chiel kwam bij hen staan. Zijn ontstemming scheen verdwenen, hij stopte huiselijk een pijp.
"Als 't een beetje vlot," zei hij, "dan gaan wij straks op Zwolle aan. Dan eten we daar. En me dunkt, dat we daar dan ook maar moesten logeren."
"Fijn," zei Marijke.
"Ja, da s goed," zei Fie.
Chiel was weer naar buiten gelopen.
"Hij heeft het air van een bezitter," lachte Marijke. "Zeg, die mecaniciens dartelen compleet, 't is net, of ze het heerlijk vinden om onze auto te maken. Merk je wel, Fieke?"
Maar Fie keek naar de lucht.
"Marijke, 't gaat regenen, kijk eens, hoe somber het wordt."
"Prettig," vond Marijke, "dan buit het meteen goed uit. Dan hebben wij morgen prachtig weer, zul je zien."
Plotseling stoven de eerste regenvlagen al over Nunspeet. Het werd een dichte, grijze, eentonige regen, die het air had van

lekker nooit meer te zullen ophouden.
Fie zei vlug en zacht: “Met regen rij ik niet. Voor geen goud. Zeg jij, dat je ook niet wilt.”
Chiel kwam schuilen. “Het weer gedraagt zich slecht,” zei hij.
“Zeg Chiel,” zei Marijke. “Als het nu zo blijft gieten, voel ik er weinig voor, om op Zwolle af te gaan. Laten we dan maar hier blijven.”
“Weer wat anders,” zei Chiel ontevreden. Fie zweeg.
Maar Marijke plaagde: “Je hebt beslist geen goed autohumeur, Chiel.”
“Maar het kan wel een hele week regenen. Wou je dan een hele week in Nunspeet blijven?”
“Natuurlijk niet.” Ze vouwde haar handen om haar knieën. “Maar zie je, ik heb ook honger. Ik houd het nooit uit tot Zwolle.”
“Hoe kan je nu al honger hebben? Jij hebt de helft van de sandwiches opgegeten,” zei Chiel ontevreden.
“Tja, kan ik het helpen?” Marijke keek tragisch.
Ze dacht: Verrukkelijk zou het zijn om te rijden, als de regen tegen de raampjes spietste, en de ruitenwisser zo genoeglijk heen en weer zwaaide. Maar Fie? Nee, Fie was bang, ze moest haar helpen. En zij kon beter Chiels ontevredenheid verduren dan Fieke, die al ongelukkig keek bij een hard woord. Chiel haalde zijn schouders op, zweeg maar. En toen ze later in een landelijk hotelletje zaten te eten - Marijke had de grote spijker, die het onheil veroorzaakt had, in haar mantelzak gestopt - wilde de rechte stemming maar niet

komen. Alleen toen ze later in een kille serre zaten, met een zenuwachtig gapende Aziza naast zich — Fie had met weemoed aan haar knusse zitkamer gedacht, nu met dit weer zou de haard zachtjes branden — riep Marijke opeens: "Zeg kinderen, wat is het hier enig. Vinden jullie dat ongezellige voor de variatie ook niet eens gezellig?", toen lachte Chiel opeens.
"Dwaas type," zei hij.
"Hè, gelukkig, dat je weer lacht," zuchtte Marijke. "Ik voelde me zo bezwaard. En zie je wel, de regen wordt al minder!"
Als om haar te honen, kwam de windvlaag om het huis heen gieren en strooide kwistig de regen naar binnen. De ramen sloten niet goed: "Gelukkig, dat ik mijn bridge-coatje niet heb meegenomen..."
Doch de volgende morgen scheen de zon, wel niet een uitbundige zon, maar toch een, die wel haar best wilde doen. Toen Fie even op het klein balkonnetje trad om naar het weer te kijken, zag ze Marijke al hollen met Aziza.
"Daag," riep Marijke, "goed geslapen? Ik als een marmot. En Aziza ook. Wat is het fijn weer, vin je niet? Heb ik het niet gezegd? Is Chiel ook al op? Aziza is dronken gewoon. Van plezier!"
Fie, die slecht geslapen had, omdat ze nooit goed sliep in vreemde bedden, riep: "Chiel haalt de auto al."
"O, dan ga ik hem tegemoet. Leuk!"
Fie keek haar na. De wegen zouden natuurlijk slipperig zijn na die regen. Hoe vaak las je van ongelukken op slipperige

wegen... Nee, zij zou later nooit een heldin worden...
Maar toen ze later in de auto zat en het zonnetje zo heerlijk haar rug koesterde, begon Fie zich prettiger te voelen. Ze kinstreek Aziza eens, die tegen het raampje stond te kijken met zijn verstandige hondenogen. Wonderlijk, ze was al helemaal aan Aziza gewend.
Maar toen zei Marijke: "We gaan bij 't Katerveer over de IJssel, hè Chiel. Wat weet ik dat nog beeldig, nietwaar?"
"Bij 't Katerveer over de IJssel," herhaalde Fie bij zichzelf. Het Katerveer was natuurlijk zo'n ijselijk kleine pont, waar je net op paste. Maar daar bedankte ze voor. Stel je voor, allemaal water om je heen — en ze was als de dood voor water — en dan zo'n ellendig pontje. "Chiel. dan stap ik wel uit, hoor. Dan loop ik wel over 't Katerveer." zei Fie benepen.
Toen schaterde Chiel. "'t Katerveer is een monumentale brug, schat. Daar kun je gerust wel in een auto blijven zitten."
En Marijke viel in: "Vroeger was het een pont, hé Chiel? Zo'n oer-genoeglijk pontje. Fiek, juist leuk, om op zo'n bibberend pontje over te steken. Veel avontuurlijker dan zo'n monumentale brug." Ze bauwde Chiel na.
"Zeg schooier," zei Chiel en hij kneep haar even in de arm.
En Fie dacht, dat Marijke beter bij haar achterin kon zitten. Dat was rustiger. En ze was ook nog niet helemaal zeker van 't Katerveer. Waarom moesten er ook altijd rivieren zijn, waar je overheen moest... Maar werkelijk, 't Katerveer bleek een mooie, grote brug te zijn.
"Zie je nu wel?." zei Marijke, met een trots, alsof zij die brug

gemaakt had!
Toen voelde Fie zich weer opleven. En al vond ze Zwolle eng, ze kon Marijkes enthousiasme voor Staphorst enigszins delen. De Staphorster boertjes en boerinnetjes in hun eigenaardige klederdracht hadden plezier in Aziza. Ze wezen naar hem, ze lachten om zijn smal eigenwijs snoetje. Aziza blafte als razend.
"Och, al die hulde maakt hem overdreven. Precies een kind," constateerde Marijke. "Voel je wel. Fieke, dat je een andere provincie nadert?"
Nee, daar voelde Fie niets van. Ze voelde alleen, dat de zon de wegen opdroogde, die niet slipperig meer waren. En ze wenste slechts, dat die wegen nog veel breder waren, en dat er niet overal water aan de kanten was. Ze vond Ford, die gezegd had, dat al het water gedempt moest worden, de verstandigste man die ze kende. Ze zou hem wel een sympathiebetuiging willen zenden...
Het was al vrij druk op de weg. Fie had eigenlijk gedacht, dat, hoe noordelijker je kwam, hoe rustiger het zou worden. Daarom had Friesland haar ook wel aangelokt. Maar Marijke riep: "Chiel, zag je dat, hoe die auto ons voorbij racede? Hoeveel rijdt die nu wel. Tachtig? Hè Chiel, leg er een schepje op!"
En ze juichte, toen ze vlak voor Meppel een Mercedes passeerden. Fie had haar ogen gesloten... Ze deed ze pas weer open, toen ze voelde, dat ze stilstonden. Het was voor een spoorwegovergang in Meppel, en niet, zoals ze gedacht had,

met weer een lekke band of iets dergelijks... Ze keek even door het achterruitje. Wel tien auto's stonden achter hen, ook de zo fier gepasseerde Mercedes... En de file groeide gestadig aan, want de trein, die passeren moest, nam er zijn gemak van. Fie dacht wat een rustig vervoermiddel toch een trein was... Dat had ze eigenlijk nog nooit zo beseft... Maar eindelijk, ja, daar ging de trein. Rook woei-over. Een jongen hing uit het raampje, wuifde.... Natuurlijk wuifde Marijke terug.
"Maar Spriet!," zei Fie.
De slagbomen gingen eindelijk open. Chiel probeerde te starten. Fie mikte voor zichzelf de plaats al uit, waar haar hoofd zou neerkomen.
"Toe, vooruit Chiel," zei Marijke. "De auto's voor ons zijn al in Steenwijk."
"Ja, ik begrijp niet... Hij startte vanmorgen toch goed," zei Chiel.
Fie voelde tersluiks aan de deuk in haar viltje. Als dat goed starten was...
Een dikke mijnheer in een Opel, die pal achter hen stond, maakte wilde gebaren.
"Toe Chiel, schiet op," zei Marijke, die achterom keek. "Die dikke mijnheer achter ons krijgt er wat van. En er komen hoe langer hoe meer auto's, je houdt gewoon het verkeer op."
"Och, hou je mond asjeblieft. Je ziet toch, dat er wat aan mankeert."
"Wat mankeert er aan?," wilde Marijke weten.

Fie bedwong ternauwernood een kreet. Zie je wel, daar had je het al. Wie weet wat er kapot was.
Chiel gaf geen antwoord. Zijn voorhoofd was rood. De dikke mijnheer in de auto zette zijn motor aan, ronkte voorbij.
"Gelukkig maar," zei Marijke. "Ik was niets gerust over die man."
Andere auto's volgden, ook de zo fier gepasseerde Mercedes. Maar uit de Mercedes hing een jongeman. En die jongeman schreeuwde: "Uw handrem zit vast."
Chiel keek. Chiel kleurde. "Allemensen, dat is waar ook."
Hij zette de handrem los. Ze startten met een schok, waarbij Aziza bijna door de achterruit vloog.
"Nou, dat vind ik een sympathiek jongmens," zei Marijke. "Hij had helemaal geen rancune, dat we hem straks voorbij gejakkerd zijn."
Maar Fie dacht: Zo weinig verstand heeft Chiel nu van auto's. Hij weet er niets van. Och, waren we maar weer thuis...
De lunch in Steenwijk wekte haar niet op. Ook kon ze Marijkes enthousiasme niet delen over groene Friese landen, over heerlijke vergezichten, over schatten van kinderen en gezonde schapen...
Alleen toen ze over Heerenveen naar Oranjewoud reden door een laan, die als een groene koepel hen omving, toen was ze het voor het eerst met Marijke eens, die riep: "O Chiel, wat is 't hier mooi. Hier wil ik logeren."

VI

De volgende morgen was Marijke al vroeg beneden. Oranjewoud lokte haar. De vorige avond had ze gewandeld, braaf met Chiel en Fie, en nog lang hadden ze daarna, met mantels om, buiten gezeten in een veranda, waarnaast de hoge bomen als wachters leken te staan. Marijke hief haar gezicht naar de lucht. Geurig was de lucht en zacht. Het beloofde een mooie dag te worden!

"Goeiemorgen," riep ze naar een meisje, dat de stoelen uit de serre droeg. Aziza sprong om haar heen, blafte als dol tegen een vogel, die op een laag takje zal. Een paar mannen fietsten haar voorbij. Ze bekeken Marijke eens. Dan, "morgen," zeiden ze allebei. En Marijke, gul met haar warme stem, riep terug: "Goeiemorgen." Wat gezellig, net of ze oude bekenden ontmoette. En dan zeiden ze nog, dat de Friezen zo stijf en stug waren. Een meisje met een mand, dat haar tegenkwam, groette. Een vrouw, die vroeg al, opzij van het huis over de wastobbe gebukt stond, keek op, riep een groet. Marijke voelde zich thuis.

Een ouwe baas, met een hark over de schouder, en een kort pijpje in de mond, bleef staan toen Marijke hem voorbij liep.

“Nou,” zei hij, “jou binne hjir ek net fendinne.”
Marijke lachte. “Dat versta ik niet.”
De man nam nu het pijpje uit zijn mond. Hij wees er nadrukkelijk mee naar Marijkes maag. “Jou binnen hier oek niet vandaan,” herhaalde hij.
“Nee,” zei Marijke vlot, “ik woon in Hilversum.” Wat een engel, dacht ze.
“Hilversum...,” peinsde de ouwe baas. “Hilversum... Daar mut ‘t oek mooi wese, he’k es hoord.”
“Is het ook,” beaamde Marijke. “Maar het is niet zo lief en landelijk, als het hier is.”
Op deze vergelijking, die ten gunste van zijn dorp uitviel, ging de man niet in. Hij ging op zijn hark leunen, en blies een rookwolk de mooie morgen in.
“Bin je op de fiets?,” zei hij dan.
“Nee, wij zijn met de auto.” Met een gehuurde auto, had ze er bijna achteraan gezegd, want ze wilde die oude snoes geen verkeerde voorstelling van haar vorstelijkheid geven. Maar de oude snoes scheen dit helemaal niet zo bijzonder te vinden.
“Soa, soa,” zei hij. “Met je ouwers?”
“Nee, ik heb geen ouders meer,” zei Marijke. “Met mijn zuster en zwager.”
“Och heden kien,” de oude stem was vol mededogen. “Hè je gien ouwers meer? Da’s treurig, kien, da’s treurig.”
Marijkes kin trilde even... Dan zei ze zacht: “Ik ben ook bij die zuster en zwager in huis. Ze zijn als mijn ouders voor me.”

“Nou, da’s een heel geluk voor je, hoor! Blief je hier nog lang?”
“Nee, we gaan vandaag verder. Naar Assen, en dan verder Drenthe in.”
“Nou, wees maar voorsichtig. En veul plesier.”
“Dank u wel.” Ze stak haar hand uit, drukte een verweerde oude hand, hard als leer. “Dag meneer.”
Hij lachte even. “Nou, dat segge ze oek niet alle dagen teugen mij. Hoe hiette jou?”
“Marijke.”
Hij nam zijn pijp weer uit zijn mond. “Dat kon wel Fries wese?” Hij zei het vragend.
“Nee, nee, ik ben een Hollandse.”
Marijke vond het echt sneu, dat ze geen druppel Fries bloed kon bekennen.
“Nou dan, dag Marijke.” Hij nam zijn hark weer op. “Dag meneer,” zei Marijke nog eens.
Hij knipoogde tegen haar, vervolgde dan zijn langzame, wat sloffende weg.
En Marijke viste Aziza uit een bosje, waar hij een konijnenhol ontdekt had, en het gele zand met zo’n enthousiasme omhoog krabbelde, dat het als een regen weer op hem neerdaalde.
Marijke liep verder. Mooie, brede lanen, landelijke rust. Op een eenzaam plekje ging ze zitten in het gras. Aziza naast haar hijgde. Ze zag de achterkant van een grote villa. Het water, waarbij ze zat, rimpelde nauwelijks. Er was een geur van hooi

en een geur van klaver... Ze dacht: Hier zou ik wel altijd willen blijven...
Toen ze weer in het hotel aankwam, stond Fie al naar haar uit te kijken. “Kind, waar was je? Ik maakte me al ongerust.” En Marijke zei: “Ik heb een beetje gewandeld. En een beetje in het gras gezeten. En ik heb kennis gemaakt met zo’n leuke ouwe baas?”
“Waar?”
“O, zo maar op straat.”
Fie haalde haar schouders even op. Het was maar goed, dat Gerda dit niet hoorde. “Jij gaat aanstonds bij mij achterin zitten, hoor Marijke.”
“O best. Ik wil overal wel zitten. Tot op de kap toe.”
Toen ze wegreden, straalde de zon fel. “Het wordt een erg warme dag, “zei Marijke. “Je mag straks je jasje wel uittrekken, Chiel.”
Maar Fie dacht: De zon steekt, ‘t zou mij niet verwonderen, als we regen kregen...
Ze reden over Gorredijk, Beetsterzwaag. Af en toe schoof er een wolk voor de zon. Chiel had ook al eens naar de lucht gekeken. Een eind buiten Beetsterzwaag stond een onbeheerde kar met stenen op de weg. Van de andere kant kwam een grote vrachtwagen aanhobbelen, met een jonge man als chauffeur, die boven een blauwe kiel een verregend beige vilthoedje droeg. Chiel dacht: Ik kan er nog best langs... Ze waren tegelijk naast de steenkar. Maar het vilthoedje haalde niet voldoende uit en Marijke had even het idee, alsof

ze met een heel grote auto door een smalle huisdeur moest. En dan, terwijl de Chevrolet de steenkar raakte — het gaf een denderende knal — klonk het gillen van Fie langgerekt en wanhopig. Marijke dacht: Daar was de gil in Nunspeet nog maar een baby bij. Fie had het portier al open, voordat Chiel stopte.
Marijke hield haar bij haar mouw vast. “Fieke, wat begin je?” Het vilthoedje was zonder omkijken doorgereden. “Ook geen leuke man,” meende Marijke.
Chiel bekeek de auto. “Allemensen, de hele bumper is ontzet.” zei hij.
Marijke was al naast hem.
“Wat klinkt dat gewichtig, Chiel, wat is dat?”
“Och, dat zie je toch wel.” Zijn stem klonk ongeduldig. “Kijk eens, hoe de wagen er uitziet.”
“Tja, alsof we in de slag geweest zijn. Zou het weer goed te krijgen zijn?”
“Och, natuurlijk wel. Hè, doe niet zulke dwaze vragen. Marijke.” Marijke vouwde haar handen op haar rug in mekaar — Chiel zijn autohumeur! Fie keek met een verbeten blik naar de wagen, haar anders zo zachte gezicht stond grimmig.
“En ik heb ook een stofdop van de as verloren,” zei Chiel. Hij streek door zijn haar, waarvan een piekje recht overeind bleef staan. “Welke stofdop van welke as?”, wilde Marijke weten. “En wat is een stofdop?”
Chiel gaf haar niet eens antwoord. “Vooruit, stap maar weer in. Ik zal doodvoorzichtig rijden tot we bij een garage komen.”

Fie keek om zich heen. Een enkel huis, een hond, een paar kippen, een kind dat de punt van haar schortje in de mond stak. Nee, ze kon nergens heen.
Ze moest weer in die ellendige auto, zonder stofdop, of wat het was... En Chiels kaakspieren trokken, ze durfde niet eens tegen te spreken.
Alleen Marijke vroeg zacht, dat Fie het niet horen zou: "Kan het wiel er nu afvliegen, Chiel?"
"Och welnee, welnee." zei hij ongeduldig.
Maar hij dacht, terwijl hij op een omzichtige manier startte, dat het toch niet goed was om een autotocht te maken, terwijl je geen grein verstand van het inwendige van zo'n ding had. Misschien verloor hij nu al zijn olie, misschien vloog het wiel er af. Wat wist hij daarvan? Met een slakkengangetje reed hij langs de Compagnonsvaart.
"Toch wel prettig, hè Fie, dat we nu zo langzaam rijden." merkte Marijke weer op, die er voor Fie zelf toch alweer het beste van wilde maken.
"Ja," zei Fie.
"Letten jullie nog op een garage," vond Chiel.
"Wij doen niet anders," riep Marijke.
Maar de eerste garage had geen stofdop.
"Dan moet u bij een Chevrolet-'dieler' zijn," zei een dikke man in hemdsmouwen.
"Er kan mij toch niets gebeuren zo zonder dop?," vroeg Chiel.
De man in hemdsmouwen keek even opzij naar een

jongmens met een fietsband. Over beide gezichten vloog een glimlach. Chiel kleurde. Dan zei de man verraderlijk: “Nee hoor, d’r kan niks gebeuren, je kan gewoon doorrijden. D’r gebeurt niks.”
“Dank u wel,” zei Chiel. “Zie je wel, wat prettig?,” zei Marijke.
Fie dacht, hoe Gerard van Ems eens gezegd had, toen ze een tocht hadden gemaakt in de statige Chrysler — en daarin was ze nooit bang geweest — :”Je hebt geen idee, hoeveel prullen er op de weg liggen.”
Marijke had toen natuurlijk nog gevraagd: “Wat voor prullen? Ik zie geen prullen!”
“Och,” had Gerda toen fier geantwoord: “Je hebt gelijk, Gerard, de meeste auto-ongevallen zijn te wijten aan de onbevoegdheid van de bestuurders.”
“Hoera, net een zin uit een taalboek,” had Marijke gejubeld. En nu... nee, ze wilde niet denken, dat Chiel ook een van die prullen was...
Met een slakkengangetje reden ze door Veenhuizen. Nergens een Chevrolet-dealer.
“Zou er in deze buurt wel zo’n man zijn?,” riep Marijke. “Stel je voor, Chiel...”
Doch hij viel haar wat kortaf in de rede: “Ja, ja, ik weet al, wat je voor wilt stellen. Houd je mond maar.”
“Brrr,” zei Marijke.
Maar het was pas in Assen, dat ze een garage vonden, die ‘de’ stofdop had — “Gek,” zei Marijke, “ik wil aldoor zeggen dokstof.” — en een onverschillige monteur zei: “Nou, ‘t zal

wel een klein uurtje duren voor ik die bumper weer in zijn fatsoen heb."
"Dan gaan we in die tijd koffiedrinken," besloot Chiel. Marijke liep onbekommerd met haar armen zwaaiend vooruit. Chiel pakte Fies arm vast. Zacht zei hij: "Je bent toch een kranig vrouwtje." En die onverwachte lof deed Fie zo goed, dat ze later moedig weer in de auto met de stofdop en de rechtgezette bumper klom. En zich voornam toch meer vertrouwen in Chiel te hebben...
Ze reden over de Hondsrug en Kolde, waar Marijke persé op een hunebed wilde zitten en mijmeren! De Drentse hei was onafzienbaar. De hitte leek op de hei te liggen. Marijke hield haar armen buiten het portier.
"Wat doe je?," vroeg Fie, die zich op de Drentse hei wonderlijk wel te moede voelde.
"Ik probeer me zo af te koelen. Maar het geeft niet veel." Ze dacht: Zou mevrouw De Bock in deze hitte nog een guimpje dragen? Smelten moest ze gewoonweg.
Aziza was ook warm. Hij ging steeds verliggen op zijn kussen aan Marijkes voeten. Dan stond hij weer op, gaapte, hield zijn kop buiten het portier, gaapte weer; keek Marijke eens aan met weemoedvolle blikken, en zocht zijn kussen weer op.
"Er kon wel... er kon wel regen komen." Marijke keek spiedend naar de lucht. Ze had willen zeggen "onweer", maar zich nog juist bijtijds bedacht om Fie.
"Denk je?" Fie keek ook naar de lucht.
"Welnee," zei Chiel zonder omkijken. Ze reden over Borger,

Odoorn, Emmen.
“Ik dacht maar in Coevorden thee te drinken,” stelde Chiel voor. “Hier is overal zo weinig beschutting.”
“Ja. dat is goed,” zei Fie.
Marijke zweeg. Ze schopte de plaid, waar haar voeten tegenaan rustten, weg, en trachtte een koele plek te vinden. Stel je voor, dat ze haar benen buiten het portier liet bungelen. Dat zou betekenen: een kreet van Fie. “Maar Spriet!”, en een nors omkijken van Chiel. En hier was niemand, die er aanstoot aan kon nemen. De enkele auto die voorbij stoof, keurde hun Chevrolet geen blik waardig. En de enkele verspreide woningen leken wel uitgestorven...
Maar ze zou alles trachten te vermijden, wat Chiel weer in zijn beruchte autohumeur zou kunnen brengen. Daarom legde Marijke met een zucht haar tien uitgespreide warme vingers op haar warme knieën, en knikte Fie maar eens toe. Fie zag er warempel koel uit. Het slakkengangetje, de stille hei, de volkomen afwezigheid van steenkarren en vrachtauto’s en andere hinderpalen... ja, ja... Marijke had Fie al lang door... En toen Chiel eens omkeek naar Fie, zei Fie niet angstig: “Chiel, kijk voor je!” Nee, ze zei: “Chiel, ik geniet!”
In Coevorden dronken ze thee in een open serre van een weids hotel. Fie dacht: Hier zou ik best willen logeren.
Maar Chiel spreidde al zijn gewichtig uitziende kaart op tafel uit, en zei: “‘t Is nu vier uur. Als we hier een uurtje blijven, kunnen wij best nog over Gramsbergen op Hardenberg af. Wat vin jij, vrouwtje?”

Natuurlijk beaamde Fie toen: “Ja, dat is goed.” Al had ze dan ook helemaal geen idee, waar Gramsbergen en Hardenberg lagen. Maar het klonk nogal veilig, meende zij.
Alleen Marijke, die het ijs in haar limonade om en om roerde, zei: “Mij wordt natuurlijk niets gevraagd.”
“Jij vindt toch alles best,” plaagde Chiel.
“Ja, dat is mijn noodlot,” verzuchtte Marijke. “Ik word gewoon een sul. En al zei ik nu, dat ik graag even een eindje Duitsland in zou willen, dan zou jij ‘t toch niet doen.”
“Zonder pas natuurlijk.”
“O, daar zou ik best kans toe zien,” zei Marijke fier. Toen ze om half zes Coevorden uitreden, stoof een plotselinge windvlaag om de hoeken van de straten. Het was of die windvlaag de warmte wegjoeg.
Fie zei: “Wat wordt het veel koeler opeens.”
Maar Marijke zag de grijze wolk, de dreigende wolk, die donkerder en donkerder werd. Tóch onweer? Nee, regen, opeens, striemende, venijnige regen.
“Nu kun je mooi de ruitenwisser gebruiken,” zei Marijke opbeurend.
“‘k Zal doodvoorzichtig rijden, Fieke,” zei Chiel, terwijl hij aan het mechaniek van de ruitenwisser prutste.
“Doet hij ‘t niet?,” riep Marijke. Ze vond, dat ze boven het lawaai van de regen uit moest schreeuwen.
“Nee,” zei Chiel toen kortaf. “En gil niet zo.”
“Wat nu?” Fies stem had alle Drentse-heibeminnelijkheid verloren. “Wat doe je nu?”

“Goed uitkijken, natuurlijk. Misschien is ‘t maar een buitje.”
“Zal ik bij je komen zitten?,” vroeg Marijke. “Twee zien meer dan een.”
“Jij blijft bij mij!” Fies stem sloeg over. Ze kuchte eens. Dan herhaalde ze: “Je blijft hier. Marijke. En ik begrijp niet, Chiel, dat jij die ruitenwisser niet nagekeken hebt.”
“Mijn verzuim, ‘t spijt me,” zei Chiel.
Marijke zweeg maar. Ze kon toch moeilijk zeggen tegen Fie, die buiten zichzelf leek, dat zij de situatie wel enig vond! Stromende regen, een ruitenwisser, die geen ruiten wiste, en Chiel, die als in een opwindende film met zijn neus tot bijna aan de voorruit zat, en daarmee een houding demonstreerde, alsof hij werd nagezeten door auto bandieten, en over de weg jóég! Terwijl ze misschien tien kilometer reden! “Wat ga je nu doen? Waar gaan we heen?” Fie stond plotseling op, viel weer op de bank terug. Aziza blafte kort. “De hoek om,” zei Chiel rustig.
“Langs dat water? Ik denk er niet aan. Ik ga niet langs het water,” zei Fie. “Dan ga je maar terug. Dan ga je maar naar Coevorden terug.” En de regen stroomde!
“Ik kan hier moeilijk keren...,” begon Chiel. Maar bij het woord ‘keren’ was het alsof Fies laatste restje zelfbeheersing totaal verdween. “Keren! Natuurlijk kun je hier niet keren!” Haar anders zo zachte stem snauwde. “Op deze weg...”
“En ik kan toch moeilijk achteruit rijden tot Coevorden toe,” trachtte Chiel nog te schertsen.
“Pas op Chiel, een fiets,” zei Marijke.

Fie had haar handen tot vuisten gebald. “Wat ga je nu doen? Wat wil je? Moeten we die brug over?” Ze trachtte door het dichte regengordijn heen te kijken. “En dan straks die andere brug? Nu, ik denk er niet aan. Ik doe het niet. Ik durf het niet....” Ze rukte aan het portier. “Ik ga er uit. Ik loop wel.”
“Maar Fieke, er is niets geen gevaar,” trachtte Marijke nog te bezweren. “Ja, dat zul jij weten. Chiel, stop. Stop asjeblieft, Chiel. Anders spring ik er uit...”
En Chiel - zijn kaakspieren trokken - stopte de wagen.
“Hier Fie, je jas. Ja, ik kom ook. Toe Fieke, wacht nu even, er kan nu toch niets gebeuren.”
Marijke knoopte haar mantel dicht. Nu, dit zou een drama worden. Fie wist niet meer wat ze zei of deed. Ze moest wel doodsbang geweest zijn...
Fie stond al op de weg. Voorbij haar was Aziza gesprongen.
“Och, pak hem, Fie. Hij moet zijn jasje aan. Hij wordt sliknat!”
“Dat idiote beest,” zei Fie. En dan tegen Chiel, die nog aldoor in de wagen zat: “En jij zei, dat we naar Gramsbergen zouden en naar Hardenberg. Mooi Gramsbergen met al dat water...”
Ze zette resoluut de kraag van haar mantel op.
“Ik ga lopen.”
“Ik kom ook.” Marijke, zoekend naar het jasje van Aziza, zei vlug tegen Chiel: “Ze kan er niets aan doen. Rij ons maar zacht achterop. Ik zal wel met haar praten.”
“Een fraaie vertoning. Als ik dat had kunnen vermoeden...” Maar voor hij zijn zin had beëindigd, holde Marijke met

Aziza's jasje al achter Fie aan, die met haar hoofd gebogen tegen de regen in, de eerste brug al over was. Aziza maakte ouvertures tegen een eend die ongevoelig aan de kant van het water in het gras stond en bête terug keek. Aziza was door het dolle heen, en sprong steeds als een clown door het jasje. Fie was de tweede brug al over... De regen striemde... Toen gaf Marijke haar pogingen om Aziza aan te kleden, maar op, en draafde, met een uitgelaten Aziza die naar haar benen hapte, achter Fie aan... En achter hen kroop, als een langzame slang, Chiel in de Chevrolet... En de regen stoof...

Chiel zag hen voor zich uitgaan. Fie holde bijna. Hij zag Marijke gebaren maken met Aziza's jasje, alsof ze daarmee klem wilde bijzetten aan haar woorden. Maar ze waren nog twee bruggen overgegaan voor Marijke haar hand omhoog hield en riep: "Stop Chiel." Fie keek niet naar hem toen ze weer instapte.

Marijke zei moederlijk: "Hier, doe je natte jas uit, en doe de plaid om. En ga nu maar slapen." Schertsend zei ze er achteraan: "Wij zullen wel waken, Chiel en ik."

Ze droogde Aziza met de binnenkant van zijn jasje af, rolde zich zelf toen ook in de plaid. En langzaam reden ze weer verder door de spietsende regen. Fie, in haar hoekje, hield de ogen gesloten, opende ze pas weer, toen, uren later, zoals zij dacht, de auto stilstond. Ze waren in Hardenberg. De regen had opgehouden, en ze stonden stil voor een landelijk hotel met bloembakken en een eigenaar in de deur, die de onverstoorbaarheid van een Boeddha leek te bezitten...

Weer zonder Chiel aan te kijken liep Fie het hotel binnen. Chiel reed de auto in de garage. Hij keek vernietigend... Nu, dat zal een leuke avond worden, dacht Marijke.
Maar gelukkig jubelde in het hotel een radio. En Boeddha was trots op de radio en Chiel was verrukt van de radio. Zodat er onmiddellijk een contact was tussen twee radio-enthousiasten, en Chiels gezicht iets van zijn stroefheid verloor.
Aan tafel waren Fie en Chiel van een bespottelijke beleefdheid tegen elkaar. Doch na tafel zei Marijke: "Jullie hebt je allebei beeldig gedragen. Maar nu ga ik een uur liet dorp in. Met Aziza. Dus nu heb jullie een uur de tijd om mekaar af te zoenen..."
Bij de deur keerde ze zich nog even om. Ze lachte. "En o kinderen, als jullie mekaar niet afgezoend hebt, dan zul je wat beleven!" Ze draaide zich even om op haar hak, wuifde tegen Fie, wuifde tegen Chiel...
"Want, weet je, dan zoen ik Boeddha!!"
En toen ze terug kwam, liepen Chiel en Fie gearmd op de weg heen en weer.
"Mooi hoor!," prees Marijke. "Gelukkig, nu hoef ik tenminste die sfinx niet te omhelzen."
De volgende morgen reden ze weg, nagestaard door Boeddha, die net zo onbeweeglijk was en net zo weinig hartelijk als de vorige avond. Er woei een speelse wind en de zon scheen.
"De ruitenwisser is gemaakt en ik heb de banden ook nog

eens extra laten nakijken," zei Chiel terwijl hij weer op de beruchte manier startte. "Het ziet er nu wel naar uit, alsof je nooit een ruitenwisser meer nodig zult hebben," merkte Marijke op.
"Ik hoop het," was al wat Fie zei.
Maar nog voordat ze in Almelo waren, hoorde Chiel een klikje en daar begon plotseling, langzaam en sierlijk, de ruitenwisser de brandschone ruiten te wissen.
"Wel nog-aan-toe," zei Chiel.
"Toe, zet dat ding vast," smeekte Fie.
Maar Marijke schaterde: "Ze haalt de schade in van gisteren. Zie je wel, wat een elegante zwaaien! Laat maar wissen, Chiel!"
"Ik word er tureluurs van," zei Fie. "Toe Chiel, asjeblieft, zet dat lor vast."
"En als het regende," wou Marijke weten, "dan zou het toch ook voor je ogen moeten heen en weer zwaaien. Je moet vóór alles logisch blijven, Fieke."
"Ja maar, het belemmert het uitzicht... Toe Chiel!"
"En als het nu...," begon Marijke alweer... Maar Chiel viel haar in de rede: "Ik kan hem niet vast krijgen. 't Spijt me, Fieke. Als we een benzinepomp tegenkomen, zal die man daar wel een schroevendraaier hebben. Hij moet alleen maar even beter aangedraaid."
"Nu, ik hoop het voor jou," zei Marijke. "Die ruitenwisser heeft iets fanatieks over zich. Stel je voor, dat er niemand is, die hem kan temmen. Dan rijden wij al wissende het hele land door!"

Fie wilde alweer zeggen: “O, maar dan ga ik niet mee, hoor!” Maar ze bedwong zich. Chiel was gister, toen ze samen gepraat hadden na het eten, en toen ze haar zenuwen weer tot kalmte had gehuild Tegen zijn schouder aan, zo lief en begrijpend geweest. Ze zou nu ook kalm blijven, en niet zeuren...

Er was geen benzinepomp meer vóór Almelo. Dus kwamen ze, enthousiast wissend, Almelo binnen. Marijke gnoof. “Ze zullen denken, dat het een betoverde auto is. Zie je wel, hoe verdwaasd die man naar ons kijkt? En die jongen daar, die roept wat.” Ze keek nog eens achterom. “Och, dat is toch immers om Aziza,” zei Fie wat kregel. Want Aziza hield zijn kop buiten het open raampje en bekeek Almelo nieuwsgierig.

“Denk je? Nu, ik weet het nog zo net niet. Heb jij wel eens een auto met schitterend weer gezien...”

“Hier is een garage,” riep Chiel.

“Ja, als die er niet waren, dan hadden wij ons wel kunnen opbergen, hè Fieke?,” zei Marijke tevreden.

Met een getemde ruitenwisser reden ze door Goor en Diepenheim.

“Mooi is het hier,” zei Marijke. “Schoon is ons land. Daar zou ik best een gedicht op kunnen maken, ‘t Is eigenlijk helemaal niet verwonderlijk, dat mensen, als ze het fraais van het buitenland hebben afgekeken, opeens ontdekken, dat het hier toch ook mooi is.” Ze keek even peinzend naar builen. “Maar, als wij nu deze week ons hele land door karren, dan kunnen wij volgend jaar best een beetje Duitsland in. Vin je

niet, Chiel?"
"Met de auto?," vroeg Fie.
"Ja, wat dacht je dan? Je wou toch zeker geen voetreis maken?" Fie dacht, hoe rustig en weinig zenuwslopend zo'n voetreis zou zijn... Haar tenen krampten opeens weer in haar schoenen, want uit een zijweg kwam een auto... Zo las je van botsingen, van... Nee, Chiel hield de auto in. Hè, gelukkig! Ze zou alweer blij zijn als ze in Lochem waren. Maar toen ze in Lochem aankwamen stond Chiels vriend, die een boomkwekerij had en die in een klein huisje woonde bij de kwekerij, en zelf kookte, al naar hen uit te kijken.
"Kijk, dat vind ik nu hartelijk," zei Marijke. Ze riep van verre al: "Dag Dirk."
Hij wuifde. Hij hielp hen uit de auto. Hij zei: "Je had geschreven, dat jullie zo tegen twaalven zou aankomen. En 't is nu bij enen."
"Verlangde je zo, Dirk?," plaagde Marijke.
"Nee, dat niet..."
"Nu, eerlijk ben je tenminste," zei Marijke tevreden.
"Maar. zie je, er is vanmorgen al een telegram gekomen. En ik hou niet van telegrammen. Daar ben ik een buitenman voor."
"Misschien heeft je baas ontdekt, Chiel, dat je eigenlijk nog best een week toekomt. En seint hij dat nog even in de gauwigheid."
Fie zei: "Lees jij het maar eerst, Chiel. Ik weet niet, ik ben ook altijd een beetje angstig van telegrammen."

Chiel maakte het open. Hij zei: „'t Is van Gerda." Marijke las mee over zijn schouder:
"Han gister geopereerd acute blindedarmontsteking. Toestand redelijk." En terwijl Fie ook het telegram las, zei Marijke: "Arme Han. Hij zag er al zo slecht uit. Nu gaan wij natuurlijk direct naar huis."

VII

“Marijke, jij brengt de stoelen naar buiten, als je ze afgestoft hebt. Dat weet je, hè? En de pianokruk, en mijn werkmand.”
“De piano kan ik laten staan zeker?” Marijke keek olijk Gerda aan. “En wat wil je met het buffet? Als je er op staat, dan zal ik de tuinman van de buren wel even roepen, kan die me helpen sjouwen.”
Ze wuifde zich koelte toe met de stofdoek. Het was erg warm.
“Och, wees asjeblieft niet grappig,” verzocht Gerda. “Mijn hoofd loopt om. En nog massa’s boodschappen moet ik doen. En nu Han morgen thuiskomt...”
“Juist,” zei Marijke. “Daarom moet ik je even plagen. Kind, hoe kan je in vredesnaam aan een pianokruk denken!” En

toen ze Gerda's gezicht zag betrekken, zei ze maar haastig: "O, maar ik wil ze best naar buiten sjouwen, als ik je daarmee een plezier doe."
"Alles moet onberispelijk zijn, als Han weer thuis komt. En zeg, Janneman zal wel blijven slapen, maar als hij huilt, even op zijn andere zijdje leggen en niet gek tegen hem doen, hoor."
Marijke, die inmiddels de stofdoek in vier knopen geknoopt had, trachtte die knopen weer los te peuteren. "Hmm, vind ik een moeilijke opgaaf. Mag ik niet eens tegen hem lachen?"
"Je weet best, wat ik bedoel. En Marijke, heb je het zeil af? En zul je de tafelpoot niet vergeten te stoffen? En wees asjeblieft voorzichtig met de stofzuiger."
Marijke, die alle knopen weer uit de stofdoek had, zei: "Ga nu maar. Ik zal zelfs de richeltjes afstoffen."
Gerda, die al bij de deur was, keerde zich om. "Maar dat moet je ook."
"Nu," zei Marijke, "ik ken hele volksstammen huizen, waar nooit naar de richeltjes omgekeken wordt. En die mensen zijn toch ook gelukkig. Misschien," filosofeerde Marijke, terwijl ze Gerda met een afgestofte stoel in de gang voorbijsnelde, en die voorzichtig naast de keukendeur plaatste, "misschien nog wel gelukkiger!"
"Onhygiënisch," smaalde Gerda. "Ik begrijp niet, hoe mensen in een onhygiënisch huis met stof gezond kunnen zijn."
"O toch," zei Marijke ijverig. "Ik ken een kind..."

Maar Gerda liet de tochtdeur al achter zich dichtvallen. Marijkes verhalen kende ze.
En Marijke, nadat ze Gerda nagewuifd had met de stofdoek - Gerda had een handgebaar van “bedaar, bedaar” - ging ze even op de nog niet afgestofte pianokruk zitten. Ze wielerde zich rond puur voor haar genoegen. Ze dacht: Nu ben ik precies een oergenoeglijke daghit, die het er van neemt, zodra mevrouw haar hielen heeft gelicht! Ze keek uit in de tuin, waar de witte wagen van Janneman stond. Ze strekte haar benen loodrecht naar voren. Feitelijk had ze helemaal geen zin om al die stoelen èn de werkmand èn de werkmand èn de pianokruk er eerst uit te slepen en dan later weer naar binnen te dragen. Ze had altijd gedacht, dat dit het tot der Grote Beurten was. En dan was het al iets afgrijselijks! Maar Gerda dacht er anders over. Bij een gewoon dagelijks beurtje had je al een gevoel of de grote schoonmaak je te pakken had. Net of Han er morgen naar kijken zou, of de tafelpoot wel goed was afgestoft... Opeens glimlachte Marijke. Ze zou voor bloemen zorgen, voor massa’s bloemen, dat had Han veel meer nodig dan een smetteloos richeltje... Ze sprong op. Nee, nu zou ze toch voortmaken. Per slot van rekening was het helemaal geen kunst, dingen, die je prettig vond góéd te doen! Maar iets wat je niet ambieerde, met liefde - en Marijke knelde een stoelpoot in haar stofdoekomarming - met liefde aan te pakken, dat was je ware.
De kamer was leeg. Marijke zong achter de stofzuiger. Marijke stofte en bukte zich en zong... Ze dacht: Dat is al weer

een voordeel van huiswerk doen. Je kunt er tenminste bij zingen. En je kunt er bij denken. En terwijl ze de stoelen weer naar binnen droeg, gezellig, die werkmand zette ze dan een beetje schuin, Gerda had toch alles zo pal tegen de muur aan staan, dacht ze aan hun autotocht van Lochem naar huis. Chiel had op een rechte weg wel 70 gereden en Fie had niets gezegd. Lieve, bange Fieke! De blijdschap van Gerda, toen ze plotseling voor haar hadden gestaan!
Fie en Gerda waren mekaar letterlijk in de armen gevallen. Dat deed natuurlijk ook wel een beetje het houlycksverbond. Als zij ooit trouwde, maar dat zou wel niet, had zij ook kans, dat Gerda haar bij bijzondere omstandigheden in haar armen knelde. Nu stond ze er zo'n beetje buiten. Fie en Gerda konden samen praten met zeldzaam enthousiaste stemmen, en als zij dan binnen kwam, verflauwden de stemmen en leek er helemaal geen animo meer te bestaan. Ze had wel eens het gevoel, alsof zij de domper was, die precies paste op Fies en Gerda's vertrouwelijkheid- Marijke ging even in de serre zitten uitblazen. Ze keek met trots naar de kamer. Ze glom! Maar zij glom altijd! Ja jammer, je had geen eer van je werk, zoals Bep altijd zei. Ze zou best zin hebben een vuile keuken schoon te boenen. Maar waar vond ze een vuile keuken? Er werd gebeld. Marijke trachtte vanuit de serre te zien, wie bij de voordeur stond. Maar dat lukte niet, alleen rolde ze bijna met stoel en al door het zijruitje. Er werd weer gebeld. Haastig ging ze open doen. Voor de deur stond een man met postpapier, veters en band. "Hebt u twee keer gebeld?,"

vroeg Marijke. “Ja, ik dacht dat u mij niet hoorde,” zei de man onderdanig. “O, toch. Warm, vindt u niet?”
De man nam een groene bolhoed af, en veegde zich over zijn gezicht met zijn mouw.
“Vreselijk. Ik ben al van vanmorgen zes uur op stap.” Marijke dacht: Kan ik hem nog een kopje thee aanbieden? Maar de thee stond koud in de keuken. Hoewel, koude thee was goed voor de dorst. En je werd er mooi van. Dat had de man met het postpapier hard nodig. “Koopt u wat van me?,” zei de man. Marijke leek hem een willige klant. “Veters heb ik nog bij dozijnen...,” zei Marijke. “Daar zou ik zelf mee kunnen gaan venten.”
De man lachte groene tanden bloot. “Nou, postpapier dan. U hebt toch zeker wel een...” hij knipoogde, “waaraan u moet schrijven?”
“Ja, dat denk je maar,” zei Marijke openhartig. “Maar ik wil toch wel zo’n map kopen. Wat kost die lila?”
De man, die eerst van plan was ‘het schaap’ veertig cent af te vragen, liet zijn eerlijke hart spreken. “Voor u een kwartje.”
“Nou, jij bent niet duur,” prees Marijke.
“Wil je nog een kopje thee?” -Ze moest er in zichzelf om lachen, hoe vlotweg zij die man met de groene bolhoed en de groene tanden al tutoyeerde - “Maar ‘t is kouwe thee hoor!”
De man rilde. “Er kan mij niets ergers gebeuren dan kouwe thee,” lachte de man. “Geef u mij maar een glas fris water, als ‘t niet te veel moeite is.”
“O, helemaal niet.” Marijke liep zingend naar de keuken met

de lila map in haar handen. Op de schoorsteenmantel lag Gerda's huishoudportemonnee. Ze nam er dertig cent uit. Dan liet ze de kraan flink doorlopen. Ze zocht een glas uit de keukenkast, bedacht dan, dat ze er best een scheutje limonade in kon doen. Die aardbeien limonade, die Gerda zelf maakte, was zalig! En dus loog Marijke weer naar de voordeur met een groot glas limonade, waar zijzelf van watertandde.
"Asjeblieft," zei Marijke.
"Nou, de juffrouw is maar goed op me," gnoof de man. "Hou je van limonade?"
De man wilde niet bekennen, dat iets pittigers hem meer welkom geweest zou zijn. Dat zou een affront zijn voor dat aardige juffertje. Hij dronk de limonade uit.
"Mag ik u wel bedanken?"
"Asjeblieft," ze legde in zijn warme hand de dertig cent. "Laat maar zo," zei Marijke met een groots gebaar.
"Nou, dank u vriendelijk." De man leunde nog even tegen de deurpost voor een verder opgewekt gesprek. "Bent u hier in betrekking?" Marijke leunde tegen de andere deurpost. "Nee, 'k ben de zuster van mevrouw."
"Het meisje met vakantie?," vroeg de man belangstellend. "Nee, die heeft 'm gister onverwacht gepiept," zei Marijke. "Ja, 't is kanalje," zei de man meelevend.
"Och, niet allemaal...," begon Marijke. En ze wilde juist de deugden van Bep gaan uitspinnen, toen de melkboer de laan kwam afrijden en stilhield voor het hekje. "Nu moet ik de

melkboer helpen," zei Marijke. "Dag, goeie zaken verder."
De man lichtte zijn bolhoed. Er zat iets zwierigs in het gebaar. En hij was zo verrukt van Marijke, dat hij een paar lanen verder aan een collega, die handelde in tandpasta, tandenborstels en knopen, zijn hart uitstortte.
De melkboer liep om het huis heen naar de keukendeur. Hij kende Marijke al vanaf de wieg en noemde haar, nu ze niet meer op school was, 'juf'. Marijke had de grote melkkoker al klaar staan. O ja, eerst even omspoelen onder de kraan had Gerda gezegd. Waar dat voor nodig was. Enfin, ze zou het wel eens vragen.
"Warm, juf!," zei de melkboer.
"En of. Anderhalve kan, en een fles Bussummer."
"Groeit hij d'r van?," vroeg de melkboer, die nooit zulke intieme vragen aan Nellie, die geen stom woord zei, amper goeiemorgen, had durven doen.
"Als kool, wil je hem eens zien? Maar je moet dood voorzichtig lopen, hoor!"
"Ja, asjeblieft." Marijke en de melkboer liepen op hun teenspitsen naar de witte wagen, waar Janneman lag te slapen, een handje tot knuistje gebald, de duim van zijn andere handje in de mond. "Nou?," vroeg Marijke, vol trots.
"Hij ziet er maar best uit. Jonge, jonge, wat een kerel. Hij lijkt op meneer," besloot de melkboer. "Ja," moest Marijke ook erkennen. "En hoe gaat het met meneer?"
"Best. Hij komt morgen weer thuis." Marijke en de melkboer liepen weer vertrouwelijk op het huis toe.

“Zo zo. Da’s mooi.” De melkboer veegde over zijn voorhoofd met een grote zakdoek. “Jonge, jonge, wat is ‘t warm.”
Marijke dacht: Zal ik hem ook een glaasje limonade aanbieden? Maar nee, hij had toch zeker melk voor het drinken. De melkboer leunde, gelijk de man met de groene hoed, even tegen de deurpost. “Dat was wat met die Nellie, hè? Zo d’r maar van tussen. Niet, dat ik er anders van werd, toen ik het hoorde, ‘t Was een rare meid.”
“Och, ‘t verwondert mij ook niets,” zei Marijke. “Haar ogen stonden veel te dicht bij elkaar. Ik heb vaak tegen mijn zuster gezegd ‘Je zult eens zien, die gaat er op een goeie dag met ‘t zilver vandoor.”
De melkboer leefde zichtbaar op. “En, heeft ze gegapt?”
“Nee, dat niet. Ze is zo maar met stille trom vertrokken.”
“Nou, je kan toch nooit weten,” zei de melkboer duister. “Kom, ik moet nog ‘es verder. Dag juf.”
“Sterkte,” troostte Marijke.
De melkboer dacht, dat ‘juf’ toch heel anders was dan haar zuster. Die was hem te bijdehand. En die keek ook zo op je neer. Hij reed verder, de zon brandde op zijn nek. En drie huizen verder in de laan, vertelde de melkboer aan het dienstmeisje, dat Nellie van De Vries er vandoor was met al de zilveren lepels en vorken.
“Gossie,” zei het dienstmeisje, “en wat doen ze nu?”
“Ja, wat doen ze nu?,” hoonde de melkboer. “Ze late d’r stil d’r gang gaan.”

“Gossie,” zei het meisje weer, “en als ze haar nu pakken... O, wat vreselijk. Ik vond het altijd een spóók! Het verwondert me niets.”
“Mijn ook niet,” besloot de melkboer. “D’r ogen stonden te ver van elkaar.”
Marijke had inmiddels in overmaat van ijver de serrestoelen op het terrasje gesleept, en ‘deed’ nu de serre.
Toen werd er weer gebeld. Zingend liep Marijke naar de deur. Elke bel was een verrassing.
Voor de deur stond een man zonder hoed en in een luchtig sporthemd, dat in de mouw een grote winkelhaak had. Hij had een open aktetas uitnodigend in zijn hand, grabbelde een paar tandenborstels en een doosje tandpasta naar voren. “Kan ik u wat verkopen, juffrouw?”
“Nee, dank u. Nee, dank u wel.”
“Hè, dat meent u niet,” zei de man, die zo keurig sprak, dat Marijke hem er even onderzoekend op aankeek, of hij ook een verklede kennis kon zijn. “Ik ben al van vanmorgen vijf uur op stap, en geen cent verdiend.”
“Ja, dat spijt me. Maar die tandenborstels,” ze ging even met haar duim er over om te voelen, “die lijken mij zo harig.”
De man lachte. “Hoe kan u ‘t zeggen? Zal ik u eens wat vertellen,” hij klopte Marijke op de arm - “zulke tandenborstels koop je niet in de beste zaak in Hilversum.”
“Ja, in een schoenenzaak zeker!,” schertste Marijke.
“Nee. nee, bij de beste drogist krijg je zulke tandenborstels niet. Ik zal u wat zeggen, ze kosten mij een kwartje inkoop.

Hoort u, inkoop. En omdat ik nog niets verdiend heb, wil ik ze u verkopen voor...” De man zweeg. Hij had de gave te zwijgen bij beslissende momenten.
“Nou, en?,” vroeg Marijke tegen haar zin.
“Voor twintig cent.”
“Nou, vooruit dan maar,” zei Marijke, die bedacht, dat je voor twintig cent niet anders verwachten kon dan een harig exemplaar. “Eén stuks,” zei ze nog ten overvloede.
“En tandpasta? Moet u nog een doosje roze tandpasta? Heerlijke pepermunt smaak. Dat zegt mijn vrouw tenminste. Of een tube misschien?”
“Nee, ik gebruik altijd mijn eigen merk,” zei Marijke afdoend.
“Ja, dat kan ik wel zien,” zei de man van de pasta. “Warm, vindt u niet?”
“Lekker,” zei Marijke.
“Wat u maar lekker noemt! Als je al vanaf vijf uur op stap bent...” De man zuchtte.
“Ja, dat begrijp ik wel, hoor.” Marijke keek trouwhartig de zomers geklede man aan.
Ja, hij zag er wel ellendig-warm uit. Zijn bruine haar plakte.
“Ik heb nog thee,” zei Marijke. “Wilt u een kopje kouwe thee?”
“‘t Spijt me. Dat mag ik niet hebben voor mijn maag. Wel graag, als het niet te veel moeite is, een glaasje fris water.”
“Helemaal geen moeite. Kan u limonade verdragen?”
“O, maar dat is toch...” begon de man. En toen Marijke hem nog vragend bleef aanzien: “Heel graag, juffrouw.”

Die man is aan lager wat geraakt, dacht Marijke, terwijl ze naar de keuken liep. Toch aanstonds maar eens informeren. Gek, dat ze op lang zo'n vertrouwelijke voet niet met hem stond als met de oubollige dophoed. Marijke nam uit Gerda's huishoudportemonnee een kwartje, liet de kraan flink doorlopen en schonk weer van Gerda's aardbeien limonade een schuimend keuken glas vol.
"U bent al te vriendelijk," zei de man met een lichte buiging.
"Die limonade is heerlijk."
"Ja, maakt mijn zuster zelf."
"Voortreffelijk."
"U hebt ook niet altijd met tandenborstels door het land gewandeld," zei Marijke.
"Nee, daar hebt u gelijk in. Vroeger handelde ik in broches, halskettingen en doublé-armbanden."
"Ja, maar ik bedoel daarvoor."
"Moe bedoelt u dat?"
Marijke dacht: Hij zal toch niet beledigd zijn? Ze zag opeens het kwartje, dat ze nog vergeten in haar hand hield.
"Alstublieft." 't Was twintig cent, juffrouw."
"Ja, dat weet ik. Maarre..."
"Dan dank ik u hartelijk," hielp de man haar tactvol, en liet het kwartje in zijn broekzak glijden. De man ging even gemakkelijk tegen de ene deurpost leunen. Marijke tegen de andere. "Hoe bedoelde u dat daar straks?"
"Och, ik dacht zo, dat u vroeger misschien wel op kantoor geweest was of zo iets."

“Dat u dat direct aan me zag!” De man bekeek Marijke verwonderd. “Nee, ik ben niet op kantoor geweest...,” de man keek even peinzend voor zich uit... Dan sloeg zijn fantasie plotseling met hem op hol.
“U moet weten, ik heb gestudeerd.”
“O. wat enig,” zei Marijke, “en waarvoor?”
De man schoof wat heen en weer met zijn voet. Dan bekende hij: “Voor dokter.”
“O, vertel eens,” zei Marijke gretig. “Tenminste, als u... als het u niet te veel aangrijpt.”
De man, wiens werkelijke leven altijd bestaan had in scharrelen van de ene dag op de andere, voelde zich door zijn fantasie omhoog gevoerd. Hij zag zich student met een lichte jas en een slappe hoed in zijn ogen, hij zag zich lopen door Amsterdams straten, een beetje voorovergebogen, een stok als een knuppel in zijn hand, een achteloze sigaret in zijn mond...
“Och,” zei hij dan, “ik wil het u wel vertellen. Ik ben een zoon van rijke ouders geweest.”
“Ja, dat dacht ik wel,” ademde Marijke verrukt.
“Ik kon krijgen wat mijn hartje begeerde. Niets was te mooi of te duur voor me. Dan leer je de waarde van het geld niet kennen.” De man, die geboren was in een kamer, die nooit zonlicht zag in een trieste steeg, zag het grote huis voor zich op de gracht, waar zijn fantasie hem heen leidde, en waar je de waarde van het geld niet kende... “En toen?,” vroeg Marijke.

De man kwam weer met beide benen op het grint terug. “Nu, ik ben eerst op school geweest. Op een dure school. En toen.” Ja, hij wist op geen stukken na de opleiding voor dokter...
“Was u op de h.b.s. of op het gym?,” hielp Marijke hem over de moeilijkheid heen.
“H.b.s.,” zei het luchtige overhemd. - Gim, gim, wat zou dat zijn?, dacht hij. Vim kende hij, maar gim. Nooit van gehoord!
“En kon u goed leren?”
“Ja, aan hersens ontbrak het mij niet. Het klinkt misschien onbescheiden...”
“O, helemaal niet,” vond Marijke. “De enkeling, die hersens heeft, mag er heus wel trots op zijn.”
De man lachte. Schoof zijn aktetas onder zijn andere arm. “Och ja...,” zei hij.
“En na de h.b.s. bent u natuurlijk gaan studeren?”
“Ja natuurlijk. En toen heb ik ons hele fortuin er doorgelapt.” Hij was weer in zijn fantasie op bekend terrein. “Mijn vader is van verdriet gestorven...,” zei de man.
“En uw moeder?,” vroeg Marijke. “Die wil me niet meer kennen.”
“Nu, dat vind ik heel onmoederlijk van haar,” besloot Marijke
“Ja, maar als u alles wist...”
“Ach, maar ik dacht een moeder...,” begon Marijke.
En toen piepte het hekje en binnen reed Gerda haar fiets. Aan de fiets bungelde het keurige Zweedse mandje met boodschappen.

“Wat is dat hier? Wat betekent dit?” Haar stem was scherp.
Marijke zei vlug: “Deze mijnheer heeft tandenborstels te koop, en tandpasta en...”
Gerda trok haar mondhoeken naar beneden. “Ik koop niet aan de deur. Kun je niet lezen?”
Marijke draaide zich om, teneinde de gedrukte fictie te beschouwen: ‘Aan de deur wordt niet gekocht’. Gek, dat had ze nog nooit gezien.
“‘t Spijt me...,” begon de man.
Maar Marijke stak vlotweg haar hand uit. “Dag meneer. En goeie zaken verder. En ik zou maar trachten, me weer met mijn moeder te verzoenen.”
De man, die zo bruut uit zijn fantasie was getuimeld, dacht even aan zijn kijfachtige moeder, die op een zolderkamertje woonde. Hij keek Marijke wat onthutst aan. Dan trok hij zijn schouders op: “Ach ja, ach ja..., “ zei hij. Hij drukte haar de hand, liep het tuin paadje af, keek bij het hekje nog eens om. Marijke wuifde met het lege limonade glas. “Ga naar binnen,” zei Gerda. Haar stem was een mes! In de keuken ging Gerda op een stoel zitten.
Marijke leunde tegen de tafel. “Dat was een interessante man,” zei Marijke onbevangen.
Gerda hijgde haar woede uit. “Krankzinnig ben jij. Idioot. Staat aan de deur te converseren met een ‘schooier’ en geeft hem een hand en zegt: ‘Dag meneer’.”
Gerda trachtte Marijkes stem na te bootsen, maar door haar verbolgenheid mislukte dit.

“Ja.” zei Marijke, en ze liet gedachteloos het limonade glas in haar vingers draaien, “Ja, ik kan er niets aan doen, dat jij geen kijk op mensen hebt. Dit was een meneer! Hij heeft voor dokter gestudeerd.”
Gerda lachte schel en onaangenaam. “Och ja? En was hij ook niet van adel?”
“Nee,” zei Marijke, “dat was hij niet. En ‘t kan me tenslotte ook niets schelen. Ik bedoel, al heeft hij niet voor dokter gestudeerd, ‘t was toch een leuke man. Ik heb prettig met hem gepraat.”
“Prettig met hem gepraat,” hoonde Gerda. “Zeg, ik twijfel soms werkelijk aan je verstand. En wat voor glas heb jij daar in je hand?”
Toen drong het pas tot Marijke door dat ze werkelijk een glas in haar handen had.
“O, gewoon,” zei ze. “Een gewoon keuken glas. Die ziel had zo’n dorst. Heb ik hem een beetje limonade gegeven...”
Gerda’s ogen verwijdden zich.
“Zeg, ben je nu helemaal...,” in haar stem was een kreet van afgrijzen.
“Zou jij het leuk vinden om van vanmorgen vijf uur af op stap te zijn met tandenborstels en tandpasta en... en...”
Marijke was het andere verkoop artikel vergeten. “En dan in deze hitte!”
Gerda stoof op het aanrecht af.
“En wie heb je nog meer limonade gegeven?”
“O, een knollige man met een bolhoed. Die verkocht

postpapier."
Gerda deed haar handen aan haar hoofd. Zo wiegelde ze heen en weer.
"En dat is een zuster van mij," kermde ze,
"Je doet, alsof ik een misdaad begaan heb," zei Marijke. "En ik heb gewoon twee arme mannen gelaafd."
"O... o... o...," zei Gerda. Dan keek ze om zich heen. Ze zag het lila postpapier en de tandenborstel op de tafel liggen. Ze veegde die met één slag op de grond. Dan richtte zij zich fier op. "Van nu af aan ben jij lucht voor mij. En zo lang jij nog bij mij bent, zal ik jou aanpakken, wees daar maar zeker van!"
Marijke weerlegde de tegenstrijdigheid in Gerda's woorden maar niet. Ze zei, terwijl ze het postpapier en de tandenborstel weer opraapte: "je krijgt 55 cent van me. Ik heb ze maar zo lang uit jouw huishoudportemonnee genomen."
"Wézen!," zei Gerda.
's Middags kwamen er nog een jongetje met een marmot, een zigeunerachtige jongedame, die kleerhangers te koop aanbood, en een bejaarde man in een jacket, die oningelijste platen trachtte te verkopen. Gerda ging steeds naar de deur.
"Jou kan ik niet meer vertrouwen!", zei ze hoog. Het jacket wilde niet weg. Die zette zijn voet tussen de deur en had de wanhopige brutaliteit om te zeggen: "Ik kom hier eigenlijk om dat aardige juffertje te spreken."
Gerda knelde zijn voet er bijna af. "Ik zal de politie er van in kennis stellen! Ga jij weg, man!"
En tegen Marijke zei ze: "'t Is gewoon een complot. En als wij

vannacht allebei in bed vermoord worden, is het jouw schuld."
"Dat zou zuur zijn," zei Marijke zachtzinnig.
's Nachts - Marijke sliep onbekommerd in de onberispelijke logeerkamer, omdat Gerda haar niet in het lits-jumeaux wilde dulden na het drama van die morgen - 's nachts schrok ze wakker, doordat er een hand op haar schouder gelegd werd. 't Was Gerda.
"Marijke, daar is iemand. Daar is iemand op het dak. En 't is jouw schuld, 't Is jouw schuld. En jij gaat maar kijken, hoor! Jij gaat maar kijken..." Gerda wist niet, dat ze alles herhaalde. Haar tanden klapperden.
"O best," zei Marijke. "Misschien is het de bolhoed. Die zal mij heus niks doen."
Marijke viste haar pantoffels onder het bed uit. Stak een arm in haar kimono.
"Hoor je dat? Hoor je dat?," vroeg Gerda. Ze legde haar handen op haar maag.
"Ik hoor niks. Maar 't zal wel zo zijn. Moet ik door het luikje op het dak kruipen?"
"Welnee. Je gaat maar op de veranda staan. Je gaat gewoon op de veranda staan. En dan roep je!"
"Wie moet ik roepen? De buren?" Marijke stak haar hand in de andere kimono-mouw.
"Och, welnee, je roept de man op 't dak!"
"Jammer, dat ik vanmorgen zijn naam niet gevraagd heb," zei Marijke. "Zo zie je, nu had je zoveel tegen op mijn

conversatie. En nu hebben we nog niet genoeg gepraat."
"Ga nu maar. Ga nu maar," drong Gerda aan. "Oooo, hoorde je dat? Die mensen hebben natuurlijk al geïnformeerd, dat hier geen man in huis is. En dan jij met je bespottelijke familiariteit. Oooo! Ga nu toch. Dreig ze met de politie. Zeg, dat ik de politie opbel. Hoor je dat? Hoorde jij dat ook, Marijke?"
"Ja, nu hoorde ik ook wat," zei Marijke kalm. "Misschien is het het jacket, dat nu kennis met mij wil maken."
"O wees niet zo zot. Wees niet zo zot. Ik neem Janneman uit zijn wiegje."
"Ja, doe dat. En wandel dan de voordeur uit, terwijl ik met het jacket converseer."
"Ga nu toch...," kreet Gerda.
Marijke klom op de leuning van de veranda. Ze keek naar boven. Dan schaterde ze opeens. Ze greep zich met beide handen aan de veranda vast, om niet naar beneden te slaan. Want de moordenaar was de zwarte poes van de buren, die op het dak een vogeltje gevangen had, en daar op kattenmanier mee speelde.
"O. mispunt!," zei Marijke.

VIII

De volgende morgen om 12 uur kwam Han thuis. Toen Marijke hem, gesteund door Gerda, uit de taxi zag stappen, kreeg ze even een neiging tot huilen. Hij liep gebogen, hij zag zo bleek, Gerda torende boven hem... ach. Han was zielig. Maar toen hij binnen kwam wuifde Gerda met een grote bos rozen. Ze zoende hem op beide wangen. En Janneman had een grote strik op zijn trui.
"Fie en Chiel komen vanavond even. Ze vonden... het mocht niet te druk zijn, als je pas thuis kwam," zei Gerda.
"Ja, goed, goed." Hij liet zich langzaam in een grote stoel zakken. Hij leek blij, hij snoof even de geur van de rozen op met dichte ogen. De kamer leek anders met al die bloemen! Feestelijk was het! Wat had hij verlangd om naar huis te gaan, en, o, wat was hij nu moe... Alleen toen hij Marijke zag, die voorzichtig op een blaadje zijn chocolade kwam aandragen, zei hij glimlachend - gek, die glimlach deed Marijke pijn: "Kind, wat heerlijk om jou hier te vinden."
Marijke streek maar eens over zijn haar. En Gerda, die tegenover Marijke, na het nachtelijk drama nog niet haar zelfverzekerdheid weergevonden had, zweeg. Alleen haar

mondhoeken trokken naar beneden...
Maar na een half uurtje zei Han: “Ik zou nu wel graag naar boven willen. Het thuiskomen heeft me meer aangegrepen dan ik dacht.”
Het was, alsof hij zich moest verontschuldigen.
“Je vindt het toch niet erg, moeder?”
“Nee, ik begrijp het best.” zei Gerda. Hoewel zij er in haar hart niets van begreep. “Ik zal je wel helpen, Han.”
Toen ze weer beneden kwam dekte Marijke de koffietafel.
“Een paar geroosterde boterhammetjes mag hij hebben. En een zachtgekookt ei. Zorg jij voor de boterhammen. Marijke? Maar niet zo zwart, als je ze vanochtend had.”
Marijke salueerde met het broodmes. Ze greep het broodrooster. Met liefde zou ze roosteren gaan. Och, ze wilde immers niets liever dan Han verzorgen en zo’n beetje vertroetelen... Hoewel Gerda, die zou zich die knusse werkjes niet uit de handen laten nemen. Nu, dan zou ze zolang er nog geen maagd was, haar hart maar aan de richeltjes geven, ‘s Middags, zo tegen drieën - Bep, die het buitenwerk voor haar rekening genomen had, stond nel op de trap de serreramen te lappen, haar gepermanente pruik stond naar alle kanten uit - zag Marijke, die de salon nog eens nastofte, op bevel van Gerda, mevrouw Bruinink, de dame, die zes huizen verder woonde, het tuinpad afkomen.
“We krijgen visite,” zei ze, “ben er op ingesteld, Gerda?”
“Wie?,” riep Gerda uit de eetkamer. “Mevrouw Bruinink.”
“Och, die zeur! Geef belet, Marijke.”

“Ze heeft je al gezien.” Marijke rende naar de deur. Han zou misschien schrikken van de bel.
Mevrouw Bruinink, die klein en dik was en oogjes had, die overal heen vlogen, alles in zich opnamen, zei: “Wat gezellig. Wat een bloemen. U bent toch niet jarig, mevrouw De Vries?”
“Nee, mijn man is vandaag uit het ziekenhuis thuisgekomen.”
“O, maar dan derangeer ik misschien...”
“Helemaal niet. Mijn man rust op het ogenblik. Marijke, zet jij thee? Denk je er aan, eerst goed de trekpot omspoelen met kokend water.”
“Oui,” zei Marijke. Kijk, dat kon ze zich nu weer niet voorstellen van Gerda, die anders zo fier was. Ze had nu toch eerlijk kunnen zeggen, dat het niet goed schikte. Mevrouw Bruinink gaf haar de woorden letterlijk in de mond. Marijke zuchtte maar eens. Ze trok een gezicht tegen Bep, die er uitzag, alsof het leed van de hele wereld op haar drukte. ‘Moe’ zat haar natuurlijk weer dwars, ‘t Kon toch ook nooit volmaakt zijn op de wereld. Marijke peinsde bij het water, dat overkookte. Gerda fronste haar wenkbrauwen. Dan, terwijl ze met zorg de trekpot omspoelde, er thee in deed, het elektrische lichtje inschakelde, hoorde ze mevrouw Bruinink zeggen: “Met uw zoontje gaat het maar goed, hè?”
“Ja, uitstekend. Hij groeit als kool.”
“Ja, dat vertelde de melkboer gistermorgen ook. En hij zei dat hij zo verbazend op meneer leek.”
“De melkboer?” vroeg Gerda. Er was een ijzige verbazing in

haar slem. Het was alsof een veer in Marijkes rug recht sprong. Haar oren gingen overeind slaan als bij een poes.
"Ja, de melkboer vertelde, dat hij hem even had mogen zien." Ze schoot een vlugge blik naar de eetkamer af. O, kattenkop, dacht Marijke.
"De melkboer vertelde, dat hij hem even had mogen zien!" Gerda herhaalde de woorden, alsof ze bang was, dat ze ze niet goed verstaan had. Toen zei Marijke maar vlug - ze had een idee dat anders die canon tot in het oneindige zou worden herhaald - : "Ik heb hem Janneman laten zien. Om een hoekje. Hij was zo belangstellend. Hij vroeg naar hem en toen heb ik hem maar getoond, als overtuigend bewijs."
"En natuurlijk het kind wakker gemaakt...," begon Gerda. "O nee, we liepen op onze lenen. Die melkboer loopt als een hinde."
"Zo ziet hij er anders niet uit!," lachte mevrouw Bruinink. Gerda dacht: Ik zal haar straks wel onder handen nemen. Ik kan ook geen seconde weg. Stel je voor, de melkboer.
"Zal ik theeschenken?," vroeg Marijke zoet. "Ja? U suiker en melk, mevrouw Bruinink? Geen suiker? Moet Han ook een kopje thee? Zal ik even naar boven lopen?"
"Nee, hij zou bellen, als hij wat nodig had," zei Gerda koel.
Marijke dacht: Han is nogal een type om te bellen. Ik zal aanstonds wel even doodvoorzichtig gaan kijken... O, wat wil ze nu weer?
Want mevrouw Bruinink, die met spitse vingers een bonbon van het schaaltje geplukt had - daar word je dik van, dacht

Marijke wraakgierig - zei: “Wat is dat ellendig gelopen met uw meisje, hè?”
“Ja,” zuchtte Gerda, “ik had het nooit gedacht.”
“O nee. Och, ik dacht juist... De melkboer zei, dat u altijd gevonden had, dat haar ogen zo raar in haar hoofd stonden.”
“De melkboer,” herhaalde Gerda. “Alweer de melkboer! Wat wil die man toch?”
“De melkboer vertelde mijn meisje gistermorgen...,” begon mevrouw Bruinink op een zoetsappige toon, waarmee je tegen ernstige patiënten spreekt.
“Och,” zei Marijke vlug, “de melkboer was zeker wat absent gister. Van de hitte. Ik zei tegen hem, dat de ogen van Nellie zo dicht bij mekaar stonden. Gewoon. Hij vroeg er naar. Ja, niet naar de ogen natuurlijk. Naar Nellie.”
“En was dat zo?,” vroeg mevrouw Bruinink.
Gerda werd rood. “Och, welnee,” zei ze. “Dat beweerde hier mijn zuster altijd. Maar het is mij nooit opgevallen.”
“En, weet u al waar ze is?” Mevrouw Bruininks toon beefde van nieuwsgierigheid.
“Nee, en het kan me niets schelen ook.” Dat was Gerda, de fiere.
“Maar mevrouw...”
En mevrouw Bruinink zette het kopje thee, dat ze had willen drinken, weer neer.
“Nee, waarom zou ik me daarvoor nog moeten interesseren?”
“Maar mevrouw... En al uw zilver dan?”

“Al mijn zilver?”
“Ja, al uw tafelzilver, dat ze gestolen heeft?”
“Al mijn tafelzilver, dat ze gestolen heeft... Wie zegt dat?”
“De melkboer vertelde gister mijn meisje, dat ze verdwenen is met al uw tafelzilver. En met het gouden horloge van mijnheer. En een gouden armband...”
“Die melkboer is krankzinnig,” zei Gerda kwaad. “Gewoon abnormaal. Of heb jij hem dat allemaal verteld?”
“Nee,” zei Marijke zoet, “ik heb hem juist verteld, dat ze niets gegapt had.”
“Dat komt nu van al dat gepraat aan de deur. Dat heb je nu van al dat gekwebbel met zo’n melkboer.” Gerda keek vernietigend naar Marijke. Maar die zei: “Och, hij kon tenslotte beter zeggen, dat ze er met al het tafelzilver vandoor is, dan dat hij rondbazuint dat ze alleen maar alpaca lepels en vorken meegenomen heeft. Dat zou een blamage zijn.”
“Ja, hij heeft het ook aan het meisje van mevrouw Jongsma verteld. Tenminste, ik sprak mevrouw Jongsma straks even, en die wist er ook al van.”
O, en daarom kwam je hier, om eens nader te informeren, lieveling, dacht Marijke.
“Je zult zien, de hele laan weet het al,” snauwde Gerda.
“Heel Hilversum,” zei Marijke. “Doe toch niet zo tragisch. Je doet net, alsof het een schande is. Als hij nu rondvertelde, dat ze alpaca...”
Gerda sneed met een gebaar Marijkes verdere ontboezeming af.

“Ja, ja, dat weet ik nu al.” En Marijke, die voelde, dat ze toch de eerste uren geen goed meer kon doen, vroeg zoetsappig: “Vin je ‘t goed, dat ik even naar Lous ga?”
En Gerda zei op een toon van, ‘ik wou, dat jij er bleef: “Ja, ga maar.”
Op lichte voeten snelde Marijke naar boven. Ze kon zich best voorstellen, dat Han al een half uur wakker lag. Hij zou liggen kijken naar het behang, en de bel, die vlak naast zijn rechterwijsvinger was, niet beroeren. Je had nu een keer bellerige types en types, die liever verhongerden en verdorstten dan alarm te slaan.
Marijke sloop door de badkamer heen op de veranda. Nee, Han sliep, en Marijke dacht: Als de melkboer nu Han kon zien, dan zou hij nog veel griffer zeggen, dat Janneman op hem lijkt.
Weer naar beneden. Even mevrouw Bruinink goeiedag zeggen, dat was dan meteen een kiese wenk, dat Marijke haar niet meer daar verwachtte, als ze van Lous terug kwam. Toen ze binnen kwam, hoorde ze nel mevrouw Bruinink beweren: “O, het is gewoonweg tuig, dat tegenwoordig aan de deuren komt. Er kwam gister een man bij mij met postpapier en toen een met tandenborstels, geloof ik. Mijn meisje kon ze gewoon niet weg krijgen. Ze moest mij er bij roepen...”
“Dag, mevrouw,” zei Marijke. Maar mevrouw Bruinink liet zich niet interrumperen.
“Ik zei: ‘Ga je weg, of ik zal mijn hond roepen. En ik riep: ‘Hector’!”

“Hebt u een hond?,” vroeg Marijke.
“Nee, maar daarom kan ik hem toch wel roepen!”
“O, natuurlijk,” zei Marijke.
Mevrouw Bruininks felle oogjes doorpriemden Marijke. Dan keerde zij zich weer tot Gerda.
“Ik riep: ‘Hector, Hector’, en toen zei de man van het postpapier, o, een erg ongunstig type, ‘Zal ik mee helpen roepen. Dan komt hij misschien wat gauwer’. Hoe vindt u zoiets?”
“Dag mevrouw,” zei Marijke ten tweede male.
Maar nu liet mevrouw Bruinink helemaal de draad van het verhaal niet meer los. “Ik zei: ‘Als je niet weg gaat, zal ik de politie opbellen’, en daar zegt zo’n schooier...”
“Dag mevrouw,” zei Marijke ten derde male, en ze viste het dikke vette knuistje van mevrouw Bruinink letterlijk naar zich toe, drukte het. “Dag Gerda. Ik ben gauw terug.”
Ze sprong weg door de serre. Bep was met het schoonmaken van de buitenboel genaderd tot het keukenraam. Marijke riep: “Zeg, je schiet ook niet hard op. En wat kijk je zuur.”
Bep had een onwillige schouderbeweging. “Is mevrouw Fie thuis?”
“Nee, uit.”
“Alleen?”
“Nee, met Sijs.”
“Met wie?”
“Met Assiessa.”
Marijke lachte. Ze reed op één pedaal het hek je uit. Op de ‘s-

Gravelandseweg keek ze naar het huis van mijnheer Govaerts. Het leek gesloten te zijn. Zat Reinier natuurlijk weer in Arabië of op de Dolomieten; daar had ze hem toch prettig gezelschap kunnen houden! Echt niet leuk van Reinier om dat nu niet vlotweg in te zien...
Mevrouw Van der Palm en Lous zaten in de tuin. Mevrouw Van der Palm had naast zich op een tafeltje een weeftoestel staan en weefde een kleedje. Lous zat dubbelgevouwen in een grote stoel en las. Marijke drukte handen, en liet zich in de andere grote stoel zakken. Toen zei Lous, de onverschillige: "Zeg, ik heb gisteravond besloten, wat ik worden wil."
"Nou, dan tref ik dat," zei Marijke.
"Wat?"
"Apothekersassistente. En zeg nu asjeblieft niet, dat ik iedereen vergiftigen zal, want dat heb ik sedert gisteravond al van alle broeders en alle vrienden uitentreuren gehoord."
"Goed dat je 't zegt. Ik zou 't natuurlijk ook gedebiteerd hebben." Marijke keek Lous peinzend aan. "Vin je 't leuk?"
"Och, leuk," zei Lous, "dat moet ik nog ondervinden. Maar ik heb tenminste een doel."
"Tja," zei Marijke.
"Thee, kind? Of liever limonade? Toe Lous, verzorg jij de limonade? En doe er een stukje ijs in."
Marijke dacht even, dat dat gistermorgen echt aan de door haar geschonken limonade ontbroken had. Wat zou de bolhoed gegnuifd hebben aan limonade met ijs!

“Heb jij al plannen voor de toekomst, kind?,” wilde mevrouw weten. “Nee, och nee. Ik help op ‘t ogenblik mijn zuster. Die zit zonder meisje. En dan... och, ik denk wel, dat ik typen ga leren en stenografie. En boekhouden...”
“Om dan later op kantoor te gaan?”
“Ja, ‘t zal wel moeten.”
“Hè, wat somber,” zei Lous, die kwam aandragen met glazen limonade met ijs. “Ik heb voor u ook maar meteen een glas meegebracht, mam.”
“Goed, kind.” Mevrouw Van der Palm was echt een type, om overal ‘goed, kind’ op te zeggen, dacht Marijke. “En, hoe gaat het met je zwager?”
Die vraag moest komen, dacht Marijke.
“Die is vanmorgen thuisgekomen. Maar ik vind hem nog echt slap.” Marijke roerde het ijs om door haar limonade. “Hij ziet er nog slecht uit.”
“Weet je, waar je zwager eigenlijk nog een tijdje heen moest?” Mevrouw Van der Palm liet haar weefgetouw rusten. “Je weet wel Lous, waar tante Agaat een poos geweest is.”
“O, naar dat rusthuis in Nunspeet bedoelt u?”
“Ja, daar was het zo uitstekend. Weet je wel, Lous?”
“Ik meen me wel zo iets te herinneren,” zei de onverschillige.
“Nee, heus Marijke, je moet het tegen je zwager zeggen. Ik kan het adres wel aan tante Agaat vragen. Je zult eens zien, hoe goed hem dat zal doen.”
Marijke zag in haar gedachten Han al rustende in een rusthuis. Nee, dat was niets voor hem... Hij zou thuis moeten

opknappen. Hij hield zo van zijn huis. En zij zou wel helpen. Tenminste, als Gerda haar kans gaf...Mevrouws stem murmelde door: “Er staan een paar sympathieke verpleegsters aan het hoofd... Tenminste, dat zei tante Agaat.”
Lous gaf een hoofdbeweging naar Marijke: “Toe, schiet op.”
Marijke zei: “Ja mevrouw” en “Nee mevrouw” en dronk haar glas leeg.
“Ik moet je even een kiek laten zien,” zei Lous. „Kom, ga je mee?” Maar boven op haar kamer ging ze in de vensterbank met al de kussens zitten. “Die laatste Harzkieken ken je toch, is ‘t niet?”
Ze duwde de kussens beter om zich heen. Marijke neusde eens in al de kieken, die overal verspreid lagen. Lous was nog rommeliger dan zij.
“Zeg, hoor eens...,” begon Lous. “Weet je, wie me op het idee gebracht heeft?”
“Welk idee?”
“Om apothekers assistente te worden.”
“Nee. Wie?”
“Bert.”
“Nee
“Ja!” Lous knikte triomferend.
“Ik wist helemaal niet, dat hij zich bijzonder voor jou interesseerde!” Marijke kroop ook naast Lous in de vensterbank. “Jij hebt altijd zo’n massa vrienden. Ik raak gewoon de tel kwijt.”
“Ja.” Lous bekeek haar nagels. “Maar die anderen zijn maar

gewoon los lopende vrienden, zie je. En, sedert gisteravond is Bert wel wat meer."
"Maar Loukie..."
"Ja, zie je," trachtte Lous uit te leggen, "ik had wel vaak met hem gefietst en gezeild en getennist. Trouwens, dat weet je. Maar ik zeilde ook met Kees en Jan Smit. tenminste, als jij hem in de steek gelaten had. En werkelijk, ik dacht, dat het van zijn kant ook maar doodgewoon vriendschap was. En toen gisteravond waren we naar Loosdrecht..."
"Ik snap het al." zei Marijke. "Dat Loosdrecht heeft wat op zijn geweten. Ik zou ze de kost willen geven, die daar mekaar eeuwige trouw gezworen hebben."
Ze dacht even aan Frits en Ems, ze dacht even aan Ruut... Hoe ze geroeid hadden op een zomeravond, en hij gezegd had: "Marijke, ik vind je zo'n schat. Ik houd zoveel van je, Marijke." Dit had ze nooit aan iemand verteld. Gelukkig maar. Dan zou ze zich nog armer voelen... "Je weet, hij studeert in Amsterdam voor dokter. Volgend voorjaar denkt hij zijn kandidaats te doen. En hij wil zich later in een dorp vestigen, apotheek aan huis, en een vrouw, die hem helpt. Hoe vin je 't?"
"Geweldig. Heb je het thuis nog niet verteld?"
"Nee, we willen het nog een paar weken stilhouden. Zo enig, als niemand het weet. Kun je dat begrijpen?"
"Best," zei Marijke.
"Ze sloegen natuurlijk wel achterover, toen ik gisteravond om half elf thuis kwam met de mededeling, dat ik

apothekersassistente wilde worden." Lous glimlachte nog bij het idee.
"Ja, kan ik me voorstellen." Dan klopte ze Lous op haar schouder. "Ik wens je alle goeds, dat weet je. En ik hoop, dat je maar gauw met Bert in de bloemen staat."
"Ik was vandaag vast even bij jou gekomen. Maar je weet, Gerda en ik kunnen mekaar niet goed zetten. En jij bent daar altijd op hol. Ik kan daar nooit eens rustig met je praten over intieme dingen."
"Nee," zei Marijke, "en ik moet nu ook weer gaan hollen, want ik heb nog veel te doen."
"Vin je 't erg lam?"
"Och, welnee. Helemaal niet. Gerda vindt, dat er nog massa's aan mij te verbeteren valt. Dat is altijd een prettig idee! Voor haar, bedoel ik. En de twee mannen hebben mijn hart."
"Welke twee mannen?," vroeg Lous onnozel.
"Han en Janneman." Marijke sprong op. "Ga je nog een eindje mee?"
"Kan ik niet, zeg. Bert zou om half vijf voorbij komen." Marijke zuchtte: "Ik merk het al, ik heb je voor driekwart verloren."
"Och," zei Lous, "ik herinner me nog best de tijd toen Ruut hier woonde, dat jij ook altijd..."
Maar Marijke viel haar in de rede - ze kon nu helemaal niet hebben, dat er over Ruut gepraat werd - : "Ik plaagde je maar een beetje. Doe Bert mijn groeten. Ik mag hem wel. Hij heeft zulke leuke blauwe ogen." En toen ze later weer op de 's-

Gravelandseweg fietste, grinnikte ze even bij het idee, hoe de melkboer de 'leuke blauwe ogen' zou overbrengen naar het meisje van mevrouw Jongsma en het meisje van mevrouw Bruinink. "Lelijke bruine ogen, valse grijze ogen, rare zwarte ogen..." Ja, de melkboer had ook ontegenzeggelijk fantasie! Marijke hield van mensen, die fantasie hadden. Alleen schiepen ze soms verraderlijke problemen!
Bij de Bussummer Grintweg reed Marijke een man achterop met een onverschillige scheur in de mouw van zijn sporthemd, en een aktetas nonchalant onder zijn arm geklemd. Het was de man van de tandenborstels.
Marijke draaide zich om: "U bent ook nog niet erg opgeschoten."
Hij stapte wat harder aan, om naast haar te komen.
"Ik ben al naar 's-Graveland geweest. De mensen schijnen hun tanden niet meer te poetsen. Ik heb niets verkocht."
Marijke liet haar freewheel draaien. "Ja, dat is lam."
"En ik heb vannacht in het Spanderswoud geslapen."
"Met deze hitte kamperen er bosjes mensen in de buitenlucht."
"Ja, daar hebt u gelijk in. Maar als je móét, omdat je geen geld hebt om een hotel te betalen..." Marijke keek hem even olijk aan.
"Och ja," zei ze dan, "dat zult u vroeger ook wel nooit gedacht hebben, toen u voor advocaat studeerde."
De man blikte wat verbijsterd naar Marijke. Had hij gezegd advocaat? Hij meende eigenlijk dominee... Dan zag hij haar

schelmse ogen, hij lachte opeens. “Had u me door?”
“Och ja,” zei Marijke. Ze lachte ook. Ze kon toch moeilijk tegen de man van de tandenborstels zeggen, dat de fantasie een vrolijke gezellin is, die langs de weg huppelt en sprookjes vertelt... Dat had Ems in het laatste boek geschreven, dat Marijke gegeven had. Dat zou de man niet begrijpen... “Nu, ik moet er vandoor,” zei ze dan. “Het beste verder, hoor.” De man salueerde. “U ook het beste.” Het klonk Marijke als een heilwens in de oren. Maar toen ze thuis kwam, zat daar Fie. Een verslagen Fie, waar Gerda omheen draaide als een kloek. Marijke dacht: Wat zou er nu weer gebeurd zijn? En ik zal het wel weer gedaan hebben! Die ogen van Gerda! Het jacket zal toch niet op klaarlichte dag hebben ingebroken! Ze zei: “Is Han niet op? Dag Fiekepieke!”
“Nee, dat zie je,” zei Gerda, de beminnelijke. “Vertel jij het haar maar, Fie.”
“O Marijke, ik ben toch zo geschrokken. O Marijke, ik ben er nog kapot van.” Fie keek hulpeloos naar Marijke. Zo kon ze soms ook hulpeloos naar Chiel kijken, als hij haar plaagde of met haar stoeide. Marijke begreep opeens niet, hoe ze vele jaren hun huishoudentje van vier zo kalm had beheerd. Maar ja, dan had toch altijd Ems naast haar gestaan. En, niet te vergeten, Gerda.
“Maar, wat is er dan gebeurd? Heeft Bep opgezegd?”
“Och welnee. Zal ik het maar vertellen, Fie?”
“Nee, nee. Ik was straks even uit, Marijke. Met Aziza.”
“Ja, dat weet ik. Van Bep.”

“Ik liep op de Groest. O. heel kalm. En Aziza liep rustig mee.”
“‘t Prachtbeest,” zei Marijke.
“Ja, vooral,” zei Gerda.
“Toen zag in de verte een man aankomen met een stuk of tien honden om hem heen. En ik wou net de Kerkstraat maar inslaan, want ik vond het een beetje angstig, toen opeens...”
Fie rilde even. Marijke had het al door. De honden van mijnheer Govaerts. Ze had moeite om niet te grinniken, ‘n Schone begroeting zal dat geweest zijn!
“Maar voor ik het wist, stonden al die tien honden al om me heen.”
“‘t Zijn er maar vijf, schat,” viel Marijke in de rede. “Nee, ‘t waren er wel tien! Hoe weet jij dat? Je was er toch niet bij?”
Nu werd Fie opeens kwaad. “En dat alles blafte om gek te worden. En Aziza was gewoon wild! En zo’n dikke Duitse dog met een moordenaars-gezicht stond tegen me op. Hij was groter dan ik. O, ik voel het nog.” Fie rilde weer. “‘t Is een wonder, dat hij niet mijn keel heeft afgebeten.”
“Welnee, hij wou je likken natuurlijk.”
“Hoe weet jij dat nu?,” vroeg Gerda. “Ik heb altijd gehoord, dat die Duitse doggen moorddadig zijn.”
“Ja, maar deze niet. Anders had hij een muilband om gehad.”
Marijke dacht: Hondencollege. “‘t Waren natuurlijk de honden van mijnheer Govaerts.”
“Ja, natuurlijk,” zei Fie op een toon, alsof ze niet kon aannemen, dat Marijke daar nog aan getwijfeld had. “En de

tuinman kon ze gewoon niet meer in bedwang houden."
"O, was het de tuinman?" vroeg Marijke.
"Wat doet dat er nu toe?" snauwde Gerda. "Al was het mijnheer Govaerts zelf geweest. Fie was helemaal van streek, toen ze hier kwam."
"Ik neem Aziza nooit meer mee. Nooit meer!," verklaarde Fie koppig. "Gelijk heb je," zei Marijke maar vlug.
"Och, je hebt toch nooit een hond willen hebben," begon Gerda. Maar toen klonk van boven een bibberbelletje. "Dat is Han." Marijke sprong al op. "Ik zal wel gaan."
"Nee, ik ga," zei Gerda. En haar fiere forsheid schreed door de kamer. "Zet jij de aardappelen maar op."
"Alsjeblieft," zei Marijke.
Ze ging even op de punt van de keukentafel zitten. Ze staarde naar buiten in de tuin... Toen kwam Fie binnen. Ze streek over Marijkes haar, alsof ze spijt van iets had. Ze zei: "Je maakt je hier maar verdienstelijk, hè Spriet?"
"Nou, en of!," zei Marijke.

IX

Han zat in de grote kamer bij de brandende haard. Zijn armen hingen slap over de leuningen. In de laan werden de bladeren van de bomen al geel. Liet was oktober. Een man harkte de afgevallen bladeren bij elkaar. Hij deed het op zijn gemak, terwijl hij zoog aan een pijp, waar hij af en toe de brand injoeg. Han benijdde die man...

Boven in de slaapkamer was een nieuwe maagd bezig, 'n Duitse nota bene, die de eerste dagen op hoge, scheve hakken door het huis had gerend. Toen had ze een paar hakloze pantoffels gekocht, op bevel van Gerda. Marijke zei: "'t Lijkt mij een trottel. Maar misschien kun je er nog wel wat goeds van maken."

Gerda had gezegd: "Ze weet van niets. Ik moet haar van alles leren, 'k Moet overal zelf bij zijn. Maar nu kan ik haar ook kneden naar mijn idee."

"Welja, kneed maar raak." zei Marijke. "Als je haar maar niet uit haar fatsoen brengt."

"Dat kun je rustig aan mij overlaten," meende Gerda. En nu - Marijke deed juist de wasbak in de kleedkamer - hoorde ze naast zich in de slaapkamer haar instructies geven. In het

Hollands, want Gerda vond dat Duitse meisjes, als ze in Holland kwamen, die taal móésten leren. Ze sprak toch ook in Duitsland Duits!
"Kathe, de kussens schuier je op de veranda af. Nee, zo niet, kijk zo! En de kleedjes..."
De woorden kabbelden langs Marijke heen. Belde Han? Nee, huilde Janneman? Nee.
Toen kwam Gerda binnen. Ze ging op een stoel zitten.
"Ben je hier haast klaar?"
"Direct."
Gerda keek even peinzend voor zich uit. Dan zei ze opeens: "Begrijp je nu, dat Han zo lusteloos blijft? Straks was ik nog even beneden. Hij zit maar in zijn grote stoel en kijkt maar naar buiten... Interesse heeft hij voor niets, niets..."
Marijke klom op de badkuip. Ze had wel graag gezegd: "Och, 't is je eigen schuld. Maak toch niet altijd schoon, draaf niet aldoor achter Kathe aan. Geef je tijd aan Han, dam met hem, kien met hem voor mijn part, maar zorg, dat hij niet piekert." Maar ze zei: "Han moet meer afleiding hebben, dat is het."
"Afleiding?" Gerda keek verbaasd. "Hij heeft toch afleiding genoeg?
"Chiel en Fie komen geregeld, hij mag een half uurtje wandelen per dag. Hij heeft massa's lectuur... Ik weet niet, wat je meer wilt."
"Maar dat is niet voldoende voor Han. Hij voelt zich nog slap, dat lijkt me vooreerst al ellendig. En dan, hij houdt nu eenmaal helemaal niet van lezen.

“Dus, als wij hier door het huis rennen, zit Han beneden alleen en piekert, en piekert.”
“Maar wat wil je dan?” vroeg Gerda.
“Dat jij meer tijd aan hem geeft. Ik zal de Duitse Kathe wel kneden.”
“O, ik denk er niet aan. Dat zou mooi worden.”
Gerda keek vinnig naar Marijke. “En, hoe stel jij je dan voor dat ik Han moet afleiden?”
“Och, je vraagt, wat hij graag wil.”
“Maar dat vraag ik toch iedere dag?”
“Ja, terwijl jij er uitziet, alsof jij de vijf minuten, dat jij bij hem komt zitten nog niet kunt missen.”
Gerda’s ogen keken fel naar Marijke. Ze wilde wat zeggen, wat venijnigs en bedacht zich dan. Ze legde het kleedje op de badkamertafel nog rechter. Dan zei Gerda, de oer gezonde: “Ik kan me gewoon niet voorstellen, dat een man er zo absoluut geen moeite voor doet, die indolentie van zich af te schudden.”
“O. dat begrijp ik best. Vergeet toch niet, dat Han zich nog slap en ellendig voelt.”
Het was even stil. Marijke trommelde met haar pantoffeltjes tegen de badkuip. Maar toen Gerda er naar keek, stak ze haar benen loodrecht naar voren. Toen zei Gerda: “Waarmee zou ik Han dan afleiding moeten geven?”
“Weet ik dat!?” zei Marijke. “Dat moet je hem vragen. Misschien vindt hij het prettig om te domineren of te dammen of iets dergelijks.”

“O, maar dat zou ik nooit kunnen,” zei Gerda. “Stel je voor, daar mijn kostbare tijd aan te geven.”
“Maar hou je dan niet van Han?,” zei Marijke opeens.
“Natuurlijk houd ik van Han. Wat heeft dat er nu mee te maken? Je praat toch altijd onzinnig, Marijke.”
Marijke keek naar de punten van haar pantoffeltjes, die waren wat afgesleten.
Gerda luisterde: “Nu hoor ik Kathe weer niet. Wat zou ze uitvoeren? Zie je nu wel dat ik haar geen minuut alleen kan laten?” Toen zei Marijke: “Gerda, laat mij met Han praten. Heus, ik begrijp zo goed wat Han mankeert. Laat Kathe mijn werk doen. En maak er geen drama van, al wordt het zeil niet goed gewreven. Ze zal het allicht zo goed kunnen als ik.”
Gerda stond op: “Nu, ik help het je hopen, dat jij Han kunt wakker schudden.” Ze liep naar de deur. “Deze toestand in huis benauwt me.”
Het was, alsof ze iets van zich afschudde. En Marijke, terwijl ze van de badkuip sprong, dacht: Och, arme Han. Zal Gerda dat ooit begrijpen?
Ze liep naar beneden. In de stoel bij de haard zat Han nog in dezelfde houding. De man, die de bladeren bij elkaar harkte, was verder gegaan.
Een armzalig zonnetje kroop door de kalende bomen...
“Zo joch,” zei Marijke, “nu kom ik jou gezelschap houden. Hoe vind jij dat? Leuk? En hoe voel jij je nu vanochtend, Han?”
“Och, hetzelfde. Moe een beetje.” Dat was aldoor hetzelfde

antwoord, als je Han vroeg hoe hij zich voelde.
Marijke ging in de andere grote stoel zitten. "'t Is hier lekker." Ze kroop nog wat lager in de stoel. "Zeg Han, weet je, waar ik wel zin in zou hebben? In een knus spelletje samen."
"Wat voor een spelletje?," vroeg Han, die deze plotselinge overgang niet begreep.
"Och, ik vind alles best. Als 't maar geen bridge à deux is. Daar heeft Chiel een hele week lang zijn zenuwen op versleten, om me dat te leren. En toen kende ik er nog helemaal niets van."
"Bridge...," zei Han zacht, en hij keek naar de deur, alsof hij bang was dat Gerda elk ogenblik kon binnenkomen, - "ik houd helemaal niet van bridge."
"En je bridget elke week twee keer met de Van Dalens."
"Ja, omdat Gerda het graag doet. En Gerda kent het goed ook."
"Dat zal wel," zei Marijke onverschillig.
Han keek in het vuur. Dan zei hij, en hij trok een beetje verlegen met zijn mond: "Weet je, wat moeder en ik vroeger samen speelden? Honderd ogen! Ken je dat?"
"Een kaartspelletje? Ja? Is 't lastig? Anders zul je aan mij een hele kluif hebben."
"Welnee, 't is doodgemakkelijk. Wil ik het je leren?"
"Dol!," zei Marijke, die de dood aan alles wat kaarten was, had. Han zocht de kaarten. Marijke pakte de boeken en kranten van het kleine tafeltje. Legde er een oud kleedje over heen.

“Ziezo, nu ben ik tot elke slag bereid. Ik hoop maar, dat ik niet dertien kaarten tegelijk in mijn handen moet hebben. Dan strooi ik er mee.” Toen lachte Han. “Nee, maar acht.”
“O, gelukkig. En kom nu maar op, Han.”
Zo zaten ze beiden aan de kant van de haard. Het armzalige zonnetje was verdwenen, de natuur was stil en triest... Maar Hans ogen waren opgeleefd, en hij doceerde: “Kijk, Marijke, nu heb je je weer vergist. Je had de boer niet direct moeten spelen. Die mag je toch verzwijgen?”
“Waar ook. Ja, ik ben een stoethaspel,” zei Marijke. Han legde even, als verlegen, zijn hand op haar mouw. “Vin je ‘t prettig?”
“O, enig,” jokte Marijke.
Ze speelden door, tot Gerda binnen kwam, en wat ontevreden zei: “Ik moet Janneman nog helpen. Zorg jij nu voor de koffietafel?”
“Natuurlijk. En dan gaat Han even een kwartiertje omlopen.” Han grabbelde de kaarten bij elkaar. “Wij hebben zo prettig gespeeld, moeder.”
“O ja?” - Toe. wees nu een beetje enthousiaster, dacht Marijke, terwijl ze het tafelkleed voorzichtig opvouwde.
“Ja. Weet je, ik heb haar dat spelletje geleerd, dat moeder en ik vroeger altijd speelden.”
“O, dat,” zei Gerda. “Marijke, denk je er aan eerst het oude brood op te snijden?”
“Ja, natuurlijk.”
“Doe je das om, Han.” Gerda keek naar buiten. “Het lijkt

zulk naar weer. Eigenlijk helemaal geen weer voor jou om uit te gaan." O, dat is, omdat ik het voorgesteld heb, dacht Marijke, terwijl ze de messen neerlegde. Wat was het toch ellendig, dat Gerda altijd de lakens wilde uitdelen. Stel je voor, als ze een heerszuchtige man had getrouwd... Ze waren mekaar aangevlogen!
Maar Han zei: "Ik heb er wel zin in, een kwartiertje in de lucht. Het zal me goed doen, moeder." Gerda liep, zonder verder nog een woord te spreken, naar boven. Marijke zag Han na, zoals hij door de voortuin liep. Zijn schouders waren niet zo voorovergebogen meer...
Een week later - Marijke wapperde haar slaapkamer kleedjes uit het raam - kwam Gerda bij haar binnen.
"Je moet die kleedjes afschuieren, weet je dat nog niet?"
"O ja, spijt mij." Marijke greep achter zich naar de borstel. "Is Han al gaan rusten?"
"Ja."
"Hoe vin je 't zeg, dat hij vanmorgen mijnheer Valk van kantoor al bij zich gehad heeft! Wat een vooruitgang, zeg!"
"Dat komt zeker van jullie kaarten en dammen!" Gerda's toon was bitter. Het was, of er iets in Marijke knapte! Ze was wel graag uitgevaren. Maar och, wat gaf het. Als Gerda op die loon sprak, dan praatte je tegen een muur. En elk woord dat ze zei, bezeerde je zo... Ze bleef dus doorschuieren. Ze bleef zwijgen.
Toen zei Gerda opeens, terwijl ze een veiligheidsspeld van de grond opraapte: "Wat een rommel is 't hier. 't is

gemakkelijker voor jou om gezellig bij de haard een spelletje te doen, dan door het huis te moeten hollen, net als ik."
"O," zei Marijke - de tranen beefden opeens in haar stem - "o, wat gemeen van je. Je weet best, dat ik het niet voor mezelf doe." Ze slikte krampachtig. "Ik verfoei kaarten en dammen vind ik gewoon afschuwelijk. Het was toch alleen om Han..." Ze grabbelde naar haar zakdoek, die ze in haar ceintuur had geknoopt.
Gerda deed de veiligheidsspeld open en dicht. Ze keek over Marijke heen naar buiten. Ze kon toch moeilijk aan Marijke bekennen, dat ze jaloers was, dat ze het niet hebben kon, als ze het al grijzende en het blonde hoofd zich naar elkaar toe zag buigen, en als ze Hans hartelijke lach hoorde bij een dwaasheid van Marijke.
De tranen waren weg geboend, de ogen keken trots en een beetje verachtelijk Gerda aan. "Och, ik heb het jou toch zelf voorgesteld, om te trachten Han afleiding te geven. Ik had heus wel door het huis willen hollen. Dan had jij gezellig bij Han kunnen zitten... Wat zou hij het heerlijk hebben gevonden!" Ze lachte kort. "Maar nee, dat ellendige huis zou dan misschien een beetje minder goed verzorgd zijn." Ze lachte smadelijk. "En van dat aldoor kaarten zou je immers dol geworden zijn." Ze liep naar de deur.
"Waar ga je heen?," vroeg Gerda. Haar gezicht leek onthutst.
"Naar buiten. Wandelen, 't Kan me totaal niets schelen waarheen." Gerda dacht: Een scène? En als Han straks beneden kwam, en Marijke was er niet.

Ze zei: “Och, jij kunt toch niet begrijpen wat er soms allemaal in mij omgaat.”
“Dacht je dat? Ik begrijp het best. Als ik wat te lang met Janneman speel, dan is het: ‘Nu, zo is ‘t genoeg, zou ik denken’, omdat jij niet hebben kunt, dat hij meer lacht tegen mij dan tegen jou! En als ik dan maar geen notitie van hem neem, om je niet te ergeren, dan is het ook weer niet goed. Dan zeg je: ‘Zou je ook nog eens naar Janneman willen omzien’. En zo sta jij, per slot van rekening, ook tegenover Han.” Gerda voelde zich opeens armzalig staan tegenover Marijkes drift. Ze zei: “Och, laten we er maar niet verder over praten. Het spijt me, dat ik zo onaardig was. Ik bedoelde het niet zo. Maar och, die Kathe kan mij soms toch zo ergeren.”
En Marijke nam haar slaapkamer kleedje weer op, om dit nog eens af te schuieren. Ze kon niet iets hartelijks zeggen...
Toen ze later beneden kwam, stond Han al met zijn handen in zijn zakken voor het raam. “Waar heb je al die tijd gezeten? Ik wachtte al op je.”
Gerda schonk thee. “Ik moet even naar het dorp, om wol bij mijn jumper te kopen, Janneman zal wel door blijven slapen. Let jij dan een beetje op Kathe? Ze poetst het zilver in de keuken.” Ze keek Marijke aan. “En breng jij haar een kopje thee?”
“Natuurlijk.”
Han wreef zijn handen. “Wat zullen we doen. Marijke? Zal ik je leren triktrakken?” Marijke dacht: Net kleine jongens zijn die grote mannen, als ze ziek zijn geweest. Ze zei: “Han, dat

heeft nog altijd aan mijn geluk ontbroken."
"Nu, kijk eens aan. Dan kan ik dat geluk verschaffen!" Hij lachte. "Dag moeder. Koop maar een mooie jurk."
En, tegen haar gewoonte in, had Gerda geen bits antwoord klaar.
Zo zaten ze weer, elk aan een kant van de haard. Het eerste spelletje verloor Marijke met de stenen.
"Nog eens?," vroeg Han.
"Dolgraag," zei Marijke. "Maar eerst nog een kopje thee. En ik moet ook even naar de keuken, om Kathe te laven."
Toen ze terug kwam, zat Han in het vuur te staren.
"Zeg, weet je waar ik zopas opeens aan dacht? Dat wij daar nooit eerder op gekomen zijn. Jij moet verpleegster worden, Marijke."
"Omdat ik Kathe gelaafd heb?"
"Nee," hij legde wat onhandig zijn hand op haar arm, "omdat jij mij weer levensmoed gegeven hebt."
"Och, malle Han," schertste Marijke. Maar wat deden die woorden goed na die kleinzielige spelde prikken van Gerda.
"Zou je daar niets voor voelen. Marijke? Je bent er voor geknipt."
"Dat denk jij maar. Ik ben lang niet flink genoeg." Ze speelde even met de trik-trakstenen. "Nee Han, ik zou baden in tranen, als een patiënt niet beter werd. Nee," - ze schudde haar hoofd - "ik heb er zelf ook wel eens aan gedacht. Maar ik ben er altijd weer van teruggekomen. Omdat ik niet flink genoeg ben."

“Maar dan een patiënt zoals ik ben. Zoals ik was...”
“Braaf zo,” zei Marijke.
“Ik bedoel zo iemand, die nog een paar flinke douwen nodig heeft om beter te worden...”
“Ja, maar vind je die? Je kunt toch moeilijk een advertentie plaatsen: ‘Een jonge dame vraagt een patiënt - hoe zei je het ook, - ‘die nog een paar flinke douwen nodig heeft om beter te worden’. Ze zouden denken, dat die jonge dame stapel was.”
“Maar, wacht eens even... Er zijn toch rusthuizen, waar je die patiënten vindt. Toen ik naar huis ging, heeft de dokter tegen mij gezegd, dat ik feitelijk nog een tijdje naar zo’n rusthuis moest.”
Marijke liet de trik-trakstenen rusten. Ze keek Man aan, een beetje verbaasd. Ze hoorde de genoeglijk hakkelende stem van mevrouw Van der Palm: “Tante Agaat was in een rusthuis in Nunspeet. Daar was het zo uitstekend. Een paar sympathieke verpleegsters staan aan het hoofd...” Even zag ze in gedachten een kantoor voor zich: Vier muren, die haar zouden ontvangen, als buiten de zon scheen, als buiten de wind joeg, en wandelen een genot was. Ratelende schrijfmachines, grootboeken, waarover bleke jongemannen gebogen zouden zitten. Of misschien zelfs zij. Marijke. Grootboeken met fouten... En dan zag ze een wit huis, te midden van donkere bossen. Natuurlijk was het een wit huis. Natuurlijk waren er bossen. En er zouden mensen zijn, die nodig hadden: een opgewekt woord, een zorgende hand en

heel veel liefde... Toen zei Marijke: “Dat ik daar nooit aan gedacht heb, Han, natuurlijk, dat zal de mooiste toekomst zijn, die ik me ooit heb kunnen denken...”
‘s Avonds liep Marijke naar ‘t ‘Zonnehoekje’. Het was alsof haar hart zong! Het was, alsof ze een heel groot geschenk gekregen had... In ‘t ‘Zonnehoekje’ waren de overgordijnen van de zitkamer gesloten. Marijke floot haar signaal, stapte dan door de donkere keuken - Bep was uit naar binnen.
Binnen vond ze Fie bij de schemerlamp aan een Kelimkleedje werken, terwijl Chiel dicht bij haar zat, en haar voorlas. Aziza lag aan de ene kant van de haard op een kussen. Hij rekte zich, stond dan traag op, om Marijke te begroeten. Aan de andere kant van de haard lag Mimi, die bij Marijkes verschijnen even een oog open deed, het dan onmiddellijk weer sloot. Het was Marijke even, alsof ze buiten die sfeer van gezelligheid stond, alsof ze niet helemaal meer hoorde in ‘t ‘Zonnehoekje’. Haar hart zong wat minder luid...
“Kinderen, ik heb groot nieuws,” zei Marijke, terwijl ze op de divan ging zitten.
Fie liet haar Kelimkleedje rusten. “Hè Spriet,” plaagde ze, “dat mag ik horen. Dat is weer als vanouds.”
Chiel legde zijn boek op tafel: “Je hebt toch, hoop ik, geen vereniging opgericht om rondreizende mannen in veters en potloden te laven?”
“O, weten jullie dat verhaal ook al? Dat is al een maand oud. Weet je ook van de poes op ‘t dak? Nee? Vraag er Gerda maar eens naar.” Marijke bolde een divankussen op. “Als je

zo weinig ernstig bent, Chiel, vertel ik het niet eens."
"Maar Spriet," zei Fie, "is het dan zo iets bijzonders?"
"Ja. En raad maar niet, want je raadt het nooit."
"Je gaat trouwen," zei Chiel. "De man met het postpapier heeft zich verklaard."
"Puu. Ik kan wel wat beters krijgen." Ze trapte even tegen Chiels schoen. "Nee kinderen, trouwen, daar denk ik niet aan."
"Je zou ook nog rijkelijk jong zijn," vond Fie. Ze keek even naar het besliste gezichtje. En zo jong met die kinderlijke mond... "Vertel het maar. Spriet. Ik ben erg benieuwd."
"O, maar ik ben ook erg benieuwd," plaagde Chiel. Marijke mikte precies een divan kussen op zijn keurig-achterover geborstelde haren. Dan zei ze: "Och, ik kan het jullie niet kwalijk nemen, dat je niet serieuzer bent. Daar heb ik het nooit naar gemaakt."
"Maar ik ben zo ernstig als je maar wensen kunt," verdedigde Fie zich. "En ik ook," zei Chiel, terwijl hij zijn haar trachtte recht te strijken. "Nu dan, ik weet wat ik wil worden," zei Marijke. Ze zei het met enige trots. En toch ook met een lichte schroom, omdat ze niet kon vertellen, hoe ze het precies voelde. Dat begreep eigenlijk alleen Han... "O Spriet, nu ben ik toch zo benieuwd, vertel het gauw," drong Fie aan. En Chiel, die haar al weer wilde plagen, zweeg bij het zien van haar ernstige ogen.
"Ik wil verpleegster worden. In een rusthuis. Han heeft mij vandaag op het idee gebracht. En, o kinderen, het lijkt mij zo

heerlijk!"
"Maar Marijke..." Fie zweeg even. Wie zou dat ooit gedacht hebben van het kind. Maar dan zag ze Marijke met Han omgaan, haar vele zorgen, haar onverstoorbare opgewektheid... "Maar Marijke, dat zal een heel zware taak zijn." zei Fie. "Juist daarom..." Ze beet even op haar onderlip. Nee, ze kon er niet over praten. "Ik kan het in ieder geval proberen." zei ze wat tam. Chiel boog zich naar Marijke over. Hij tikte met zijn vinger op haar knie. "Dat zal je niet meevallen, kind." Marijke lachte even. "Hè, jullie zijn zo echt opgewekt."
"We mogen toch wel zeggen, wat wij er van denken. Voor een jong, levenslustig meisje..."
"Puu," zei Marijke.
"Lijkt het me vrij taai, en bovendien..."
Maar Marijke viel hem in de rede: "Och, jullie zult eerst een beetje ziek moeten zijn. Misschien zul je het anders gaan beschouwen. Net als Han."
"En wat zegt Gerda er van?," vroeg Fie.
"O, Gerda beweert, dat ik te nonchalant ben. Dat ik kruiken vergeten zal in de bedden. Of dat ik de stoppen er niet goed op zal draaien, zodat een patiënt 's nachts uit zijn bed zwemt." Ze stak haar armen omhoog. "En toch, kinderen, wil ik het proberen. Als er tenminste een rusthuis is, dat het met me aandurft."
"Wou je een advertentie zetten?"
"Nee. Ik ga morgen even naar mam Van der Palm, die staat

in connectie met een rusthuis, in Nunspeet. Of liever, haar tante Agaat is er geweest. Dat is een erg lastige dame, en die was verrukt gewoon."
"Ja, die krijg je daar ook," zei Chiel.
"Wie?"
"Lastige, oude dames. En tirannieke oude heren."
"Nou, gelukkig, ik ben op jou getraind." Marijke keek onschuldig, en ving handig het divankussen op, dat Chiel naar haar toegooide. Fie schudde haar hoofd. "Spriet, ik kan het me nog niet voorstellen. Jij misschien van huis... En wat zal Han je missen..."
"Han gaat denkelijk volgende week weer halve dagen naar kantoor. Dan was toch mijn tijd bij Gerda om geweest. En de trottel rent de hele dag door het huis. Gerda is als maar aan het kneden. Nee, die kan me ook wel missen... Triest hè?" Ze keek in Chiels lachend gezicht. "Ja, ja, je ziet, dat ik precies weet, wat ik waard ben. En dat weet niet iedereen," eindigde Marijke bescheiden.
Toen ze opstond om naar huis te gaan - "nee, ben je mal Chiel, om me te brengen. Zo'n kippeneindje," - ontdekte Marijke opeens: "Zeg, wat is het hier vreemd. Wat is het hier stil." Ze keek om zich heen. "Och, natuurlijk, de radio gaat niet. Is ze kapoet?"
"Ja. iets met de lampen."
"O, prettig. Anders had ik mijn hartsgeheimen moeten opbiechten met begeleiding van het knapenkoor uit Faust." Ze knikte naar Chiel. "Ja, ja, je weet het, hè? Het is een ware

vriend, die mij uw feilen toont...” Ze sprong weg. “Een duiveltje is het,” zei Chiel, die, wanneer de lampen in orde waren, de radio liet spelen bij de meest ernstige gesprekken, bij de meest moeilijke bridge-annonces, bij de meest tragische problemen... Hij keek een beetje verlegen Fie aan. Maar die lachte en zei: “Dat zou ik niet hebben durven zeggen.”
Marijke, buiten, tikte nog even tegen het raam. De wind stoeide om haar heen, deed haar losse haar opwaaien. Ze ging nog een paar lanen omlopen. Het weer was héérlijk! Bij ma Das waren de overgordijnen niet dichtgetrokken. Ma zat bij de tafel en las. Cora zat in de lamp te staren. Toch eigenlijk een zielig bestaan... En wat voelde zij zich blij en trots, dat ze nu eindelijk wist, wat ze wilde! Dat ze niet langer hoefde rond te lummelen. Dat ze niet op kantoor hoefde! En als Nunspeet haar niet aanvaardde, er zouden wel andere rusthuizen zijn. Ze voelde zich flink en sterk, ze wilde doorzetten, en ze wilde volhouden ook... Marijke schopte de gele bladeren uit elkaar, die ‘s morgens de man met de pijp zo moeizaam bij elkaar had geharkt. Baldadig schopte ze de bladeren uit mekaar. Daar had je het huis, waar dat leuke, jonge span woonde, dat niet buiten mekaar scheen te kunnen. De onafscheidelijke, had Marijke hen gedoopt. Die zaten vermoedelijk in één stoel! Hè, stel je voor, als nu opeens om de hoek Ruut aankwam... Wat zou ze zeggen. O, heel gewoon: “Dag Ruut.” En wat zou hij zeggen... Nee, niet over doordenken... In haar nieuwe toekomst bestond Ruut voor haar niet meer...
Marijke kwam thuis, rozig, verwaaid. Maar alles was donker.

Han en Gerda waren al naar bed. Op de tafel in de eetkamer stond haar glas melk al ingeschonken. Er overheen vlijde zich een klein tulen doekje, met aan elke kant een blauwe kraal, wat Gerda, als ze buiten zaten, over de suiker drapeerde. Marijke keek er naar. Dat was voor de paar vliegen, die loom om de lamp vlogen. Ja, dat was nu een van de kleine zorgen waaraan zij nooit zou hebben gedacht. Feitelijk had Gerda toch wel gelijk, dacht Marijke beschaamd...
De volgende dag fietste Marijke naar mam Van der Palm. Ze vond mevrouw in de serre bezig de talloze planten te verzorgen. Lous was naar les.
"Kijk kind, dat vind ik nu aardig, dat je mij eens gezelschap komt houden," zei mevrouw hartelijk. "Ik kom u tegelijkertijd wat vragen," zei Marijke.
"Ga hier zitten, kind. Wil je een kopje chocolade of liever koffie. Liever chocolade? Ik zal even bellen."
En toen ze tegenover elkaar zaten, mam met koffie, Marijke met chocola, stak ze maar meteen van wat. Het deed haar goed, dat mevrouw zo welwillend knikte. En toen ze uitverteld was, zei mam: "Drink jij nu eerst je chocola. Is ze nog warm? Ja? Nu dan, ik moet zeggen kind, als je er wat voor voelt, lijkt het mij een alleraardigste werkkring. Tante Agaat zei onlangs nog, dat ze in Nunspeet feitelijk nog best een helpstertje konden gebruiken."
Marijke dacht: Verpleegster in een rusthuis, dat klonk. Maar hier werd het al door goeie mam teruggebracht tot 'helpstertje'. Och, 't was waar ook, je moest toch immers eerst

'helpstertje' zijn om tot verpleegster te geraken.
"Weet je wat, kind, ik zal vandaag nog tante Agaat vragen, of zij zelf schrijven wil. En of zij een heel goed woordje voor jou wil doen. Jij hebt nogal een zacht plaatsje in haar hart."
Marijke, die tante Agaat misschien drie keer gezien had, vond dit zeer bemoedigend.
En Marijke fietste later naar huis met het vaststaande idee, dat ze Nunspeet al had. Maar het duurde nog acht dagen voor er een brief kwam voor mej. M. Bovenkamp, die Marijke met sidderende vingers openritste. De aanhef stelde haar teleur: Geachte juffrouw Bovenkamp. Ze had nu wel niet direct verwacht: Lieve Marijke, maar zo iets koels en waardigs ook niet.

"Geachte juffrouw Bovenkamp,
Van mevrouw De Braet hebben wij vernomen, dat u geneigd zou zijn ons in ons werk als helpster te assisteren. Daar er op het ogenblik niet veel patiënten zijn, lijkt het ons het beste, indien het u schikt, dat u zo spoedig mogelijk bij ons komt opdat u zich in deze slappe tijd kunt inwerken. Ons voornemen is om u drie maanden als volontaire te beschouwen. Blijkt het dan, dat u de nodige geschiktheid voor uw werk bezit, dan zullen wij na drie maanden uw aanvangssalaris vaststellen. Wij hadden gaarne, dat u vier verpleegsters japonnen aanschafte, om mee te beginnen, vier verpleegsters mutsjes en de nodige witte schorten. Indien u hiermede

genoegen neemt, hadden wij gaarne bericht, wanneer wij u kunnen verwachten.

Hoogachtend, Zr. Tonia Wijdscheer."

Marijke gaf Gerda de brief over. "Het lijkt de koningin wel warempel, ze schrijft alsmaar 'wij'. Alleen niet met een hoofdletter."
Maar Gerda zei, toen ze de brief gelezen had: "Ik vind het een keurig schrijven. En er staan toch twéé verpleegsters aan het hoofd. Daarom schrijft ze natuurlijk over 'wij'."
"Ja, maar één schrijft toch maar." Ze greep naar de brief. "Zuster Tonia Wijdscheer."
"Och, wat komt dat er nu op aan," zei Gerda.
"Nee, dat komt er ook niet op aan. Ik zal er direct mee naar Fie snellen. Kan ik er vanmiddag al op uit om de japonnen te kopen? Ik koop ze klaar," zei Marijke. "En de schorten? En de mutsjes?"
"Weet je, wat ik een bezwaar vind," zei Gerda, "als het nu eens na drie maanden blijkt, dat je niet voldoet, dan zit je maar met de japonnen en die schorten."
"O. helemaal geen bezwaar," vond Marijke. "Als ik niet voldoe, dan ga ik maar als dienstmaagd. Kan ik ze altijd nog wel gebruiken." Toen Marijke naar Fie holde - en toen pas drong het tot haar door, hoe blij ze was - kwam Han van zijn halve dag kantoor thuis. "Dag moeder. Waar is Marijke?"
Gerda dacht: Gelukkig, er komt weer een tijd, dat ik alleen met hem ben. Dan kan hij niet meer vragen: 'Waar is

Marijke?' Ze vertelde van de brief uit Nunspeet. Han ging languit in zijn stoel zitten. "Dus nu komt het er toch van. Nu zal ze toch weggaan." Hij keek even peinzend voor zich uit. Dan zei hij schelms: "Je zult eens zien, moeder, voor je 't weet, is die getrouwd met een van haar patiënten."
Gerda hield met moeite haar vinnige antwoord in.

X

Het was zaterdagavond, de avond voor Marijke naar Nunspeet vertrekken zou. Chiel en Fie zouden haar brengen met de Chevrolet.
"Wel koninklijk om met een auto gebracht te worden," constateerde Marijke. "Vooral, als je merkt, hoe hij er uitziet. Hij is een beetje schunnig geworden. Henk z'n baas toert er zondags mee."
"Maar laten we dan met de trein gaan," zei Fie.
Doch Chiel liet zich zijn autotocht niet ontnemen. Hij is toch een fanatiekeling, dacht Marijke. Met zijn radio, met de auto. Enfin, zo zullen alle magere mannen wel zijn.
En nu bracht Marijke afscheidsbezoeken. Bij Reinier was alles

gesloten. Dus die was nog op reis. Ze zou hem wel vanuit Nunspeet een beminnelijk briefje schrijven. Lous had ze alleen thuis getroffen, met één oor luisterend naar het fluitje van Bert.
"Hoe je zo iets geks verzonnen hebt om in een rusthuis te gaan...," zei Lous voor de zoveelste maal.
Marijke dacht, dat zij dat nooit gezegd zou hebben. Lous was er door haar verloving niet op vooruit gegaan. Alles draaide om Lous en Bert en Lous. Hoewel, als Ruut gebleven was, die hij eens voor haar geweest was, zou zij anders geweest zijn? Misschien ook niet... Ze was bij de Van Dalens geweest, waar Gerda speciaal op gestaan had en bij de Trompen, bridgevrienden van Chiel en Fie. Marijke had het daverende onzin gevonden, maar ze wilde de laatste dag geen gemoederen verbitteren. En nu fietste ze naar huis. Dicht bij 't 'Zonnehoekje' kwam ze Jan Smit tegen. "Marijke, ik fiets hier al een paar uur rond. Waar zat je?" Marijke keek hem enigszins verbouwereerd aan bij deze fiere toon. Dat was ze van Jan niet gewend.
"Waar ik zat? Ik heb een paar mensen goeiedag gezegd. Ik ga morgen naar Nunspeet."
"Ja, en daar wist ik niets van."
"Daar weten massa's lui niets van. Ik heb het niet in de krant laten zetten."
"Je had het mij toch zeker kunnen vertellen?"
"Zeg, wat mankeert jou?"
"Nee, wat mankeert jou?"

“Mij mankeert niets. Dag Jan,” zei Marijke.
“Hè toe, wees nu niet zo flauw. Toe, laten we nog een eindje omrijden.” Marijke dacht opeens aan al die goeiigheid van Jan, aan al zijn voorzeggen, al was het dan vaak fout. Ze zei: “Goed, maar niet lang.”
“Als ik het niet van Lous gehoord had,” begon Jan weer, “dan had jij al hoog en droog in Nunspeet kunnen zitten en ik had er niets van geweten.”
“O, maar ik had je wel eens een ansicht gestuurd,” zei Marijke. “Zou je dat werkelijk gedaan hebben?”
“Misschien wel.” Ze lachte. “Maar misschien ook niet.”
Jan keek naar haar. Zo had ze hem toch altijd voor de mal gehouden. Hij zei stroef: “Hoe je op dat idiote plan gekomen bent om in een rusthuis te gaan. Ik snap het niet.”
“Ik zal het jou ook niet aan je verstand peuteren,” zei Marijke fier.
“Toe laten we niet kibbelen, Marijke.”
“Maar jij kibbelt.”
“Goed, ik kibbel.” Hij hoestte eens. “Jij begrijpt toch zeker wel, hoe ellendig ik het vind, dat jij weg gaat.”
“Ja, we zagen elkaar ook elke dag. Dat is waar.”
“Nee, maar al zagen we mekaar in een maand niet, ik wist toch, dat jij in Hilversum was.”
Hierop zei Marijke maar niets. Ze voelde al dat hij aanstonds de hele conservenfabriek van zijn vader aan haar voeten zou leggen. En dat moest ze vermijden. Ze zei: “Ik zal heus wel eens iets van me laten horen, Jan. En nu moet ik naar huis. ‘t

Is mijn laatste avond." Ze reden zwijgend naast elkaar. Dan kuchte hij weer. "Als ik door mijn eindexamen kom, ga ik bij vader in de zaak. Maar hij staat er op, dat ik eerst mijn diploma haal."
"Heel verstandig van je vader," zei Marijke. "Ik vind jouw vader een echt genoeglijke man."
En als was dit het antwoord, dat hij verwacht had op zijn verkapte liefdesverklaring, zo bloeide Jan Smit onverwacht op. "Mijn vader vraagt altijd naar jou. Weet je nog wel die keer, dat hij eens op het tennisveld gekomen is? Toen vond hij jou de leukste van allemaal."
"Nu, kijk eens aan," zei Marijke tevreden. "En dat ben je ook," durfde Jan.
"Dat denk je maar. Ik ben een geweldige haai." Ze blies haar wangen op. "Mijn beide zwagers zijn als de dood voor mij."
"Maar ik... ik zou niet als de dood voor jou zijn."
Marijke voelde de conservenfabriek weer als het zwaard van Damocles boven haar hoofd hangen. Gelukkig, dat 't 'Zonnehoekje' naderde. "Dat zou je eerst moeten ondervinden." En daar ze bang was voor het antwoord, dat hierop onvermijdelijk volgen moest, zei ze maar gauw: "Nu dag Jan, het beste er mee. En hou je maar taai. En als ik met vakantie kom zal ik wel opbellen, hoor. Bij de melkboer." Jan Smit kneep haar vingers bijna af. "Kom je met Kerstmis?"
"Misschien wel. Nu dag Jan. De groeten aan je vader."
"Hoe laat ga je weg morgenochtend?"
"We gaan met de auto. Een uur of tien, denk ik."

“Nou dag, Marijke.” Hij wou wat liefs zeggen, durfde niet... Verslagen reed hij naar huis...
Maar de volgende morgen om half tien kwam er een grote doos bonbons, waarop drie rooie anjers waren gebonden. Op het kaartje, dat er aan bengelde, stond: J. M. L. Smit. Vele hartelijke groeten en tot ziens met Kerstmis.
“Toch goeiig van Jan,” zei Marijke, terwijl ze enigszins verslagen naar de grote doos blikte.
“Enfin, nu kan ik het hele rusthuis trakteren.”
“Ik vind, dat je wel een beetje enthousiaster mag zijn.” plaagde Chiel.
“Kilo’s bonbons, rooie anjers, daar steekt wat achter. Marijke.”
“O, ik weet best, wat er achter steekt,” zei Marijke fier.
“Nu, en?”
“En niets
“Ik geloof, dat jij een wreed meisje bent. Marijke,” zei Chiel.
Marijke blies haar wangen op. “Asjeblieft,” zei ze.
Fie, die zich gekleed had, kwam wat geagiteerd binnen. “Wie belde zo pas? Wat is dat? Van wie is die doos bonbons? Voor jou, Spriet? Van wie?”
“Wat een zee van vragen opeens. Van Jan Smit. Heel gewoon. Een afscheidsgroet. Je moet straks maar wat zachter rijden op de Soestdijker, Chiel. Kan ik nog even tegen hem wuiven.”
“Wat beeldige anjers,” zei Fie, die het opeens zo ellendig vond, dat Marijke uit huis ging. En Jan Smit, met de

florissante conservenfabriek van zijn vader op de achtergrond, verre verkoos boven een wellicht zenuwslopend leven in een rusthuis.
"Jij mag ze hebben," zei Marijke grif. "Ik zou er een beetje te wuft uitzien, als ik met drie rooie anjers op mijn mantel mijn entree maakte. Zet ze maar in een vaasje, Fieke."
"Ja, maar daarvoor heeft Jan ze niet gegeven," trachtte Fie te peilen. Zo gesloten als Marijke geworden was het laatste jaar en vroeger flapte ze haar eigen hartsgeheimen en die van anderen er maar nonchalant uit.
"Och, hij ziet het toch niet. Misschien denkt hij wel, dat ik ze draag! Chiel, daar komt je auto aan. Hij start nog even lamlendig. Tenminste, Bep vertelde, dat de vrouw van Henk z'n baas er een eeltknobbel van gekregen heeft. Op haar hoofd. Van al dat achterover vliegen."
Ze keek wat triomferend Chiel aan. "En daar heb je Han en Gerda ook al. Han ziet er goed uit. Vin jullie ook niet?"
Maar Chiel was al naar buiten gelopen, sprak met de chauffeur. Fie zette de anjers in het water.
Het eerste wat Gerda zei, was: "Wat is dat voor een geweldige doos bonbons."
"O, gewoon," zei Marijke. "Van een stille aanbidder. Er zaten rode anjers op vastgebonden. Heel aandoenlijk."
Han wreef zijn handen. "Zou je maar niet hier blijven. Marijke?"
"Met het oog op de aanbidder?"
Ze lachte. "Nee, nee, hoor."

“En als hij nu eens niet stil blijft,” drong Han aan.
“Dat heb ik in mijn eigen hand,” zei Marijke fier, terwijl Gerda haar wenkbrauwen fronste. “En nu ga ik even Bep goeiendag zeggen. Hoe loop ik? Rustig he? Ik tracht naar waardigheid.” Ze gooide de deur achter zich dicht.
“Ze moet vooral zo met deuren smijten in een rusthuis,” zei Gerda. Maar Fie, die de anjers in de vensterbank zette - ze roken naar de zon en zomer en naar feestelijkheid - zei: “Ik vind het toch zo naar, dat het kind aanstonds het huis uitgaat. Ik heb er al een hele week niet van kunnen slapen. En dan zo’n rusthuis! Ik kan me gewoonweg niet voorstellen, dat zij zich daar gelukkig zal voelen.”
“Ze heeft het toch zelf gewild.” Gerda keek naar buiten. Het was stil en grijs en triest, een echte novemberdag. “En bovendien, als ‘t haar niet bevalt, dan zullen wij dat wel gauw genoeg horen.”
“Wat ken jij haar toch slecht,” zei Han. Zijn toon was scherp, maar hij keek Fie aan, alsof hij van haar hulp verwachtte.
Fie aarzelde: “Och, ik geloof ook niet, dat Spriet direct klagen zal. “En Gerda, met haar trotse, onwillige schouder beweging, zei, als achteloos: “De tijd zal het uitwijzen. Ik voor mij heb Marijke nooit iemand gevonden, die moeilijkheden flink het hoofd biedt. Denk alleen maar aan school, Fie. Wat heeft het ons niet gekost, voor ze haar diploma haalde. Maar dat weet Han allemaal niet.”
Han zei: “‘k Ga even bij Chiel kijken.”
Hij liep naar buiten. Hij dacht: Maar niets meer zeggen! Over

Marijke werden ze het toch nooit eens. En Gerda was in staat een hele zondag beledigd te zijn. Zo'n echt heerlijke zondag, als je blij was samen te zijn met het kind. En inmiddels zat Marijke bij Bep in de keuken. Ze had gewaarschuwd: "Je gaat niet sproeien, hoor."
En Bep, die de laatste week wat opgeleefd was omdat een van zenuwen opgegeten moe bij een zuster in Bussum logeerde, had gezegd: "Nou, maar dat niet. En je komt toch zeker thuis met de Kers."
"Natuurlijk. En Bep, zul je net zo goed voor Aziza zorgen als voor Henk? En Bep, als moe naar een rusthuis moet, dan sleep je haar maar naar Nunspeet. Zal ik haar wel temmen."
"'t Sal je niet meevalle."
Chiel riep van buiten: "Zeg, maken jullie nog voort?"
"Ik ben klaar," gilde Marijke terug. "Alleen mijn jas nog aan. En mijn hoed op. Nou, dag Bep, het beste. Ik zal wel gauw schrijven. En doe de groeten aan Henk. En schrijf jij dan ook eens, Bep?"
Maar Bep, de fiere, had een trillende onderlip... Dat Marijke nu weg ging...
"Kijk je me na, Bep?" Marijke schoot in haar mantel, duwde het groenvilten dopje nonchalant over haar pruik. "Heb ik nog wat vergeten? Een paraplu? Ben je? Veel te zalig om zo in de regen te lopen. Dag Mimi. Zul je ook voor Miempje zorgen, Bep? En Fieke, denk je er aan, dat Aziza geen kippenbeentjes krijgt? Sluit hem maar even op, Bep, hij is gewoonweg dol." Ze keek in de zo vertrouwde hal rond. Een

paar goudgele chrysantjes in een groene gemberpot op het tafeltje. De oude, vertrouwde mat, die aan de punten een beetje omhoog ging krullen. Het spiegeltje, dat antiek leek, maar het niet was... En Chiel zijn stok in de paraplubak. Gek, wat was het opeens moeilijk, om van die doodgewone dingen afscheid te nemen...

Maar: "Nu, dag Gerda," zei Marijke. "Ik zal wel schrijven. Zoen Janneman van me. En de trottel." Ze gaf Gerda een vluchtige kus. Nee, ze kon zich nu eenmaal niet aan Gerda's borst vlijen - al was die er dan ook letterlijk voor geschapen - als ze voelde, dat Gerda niets van haar begreep. Misschien later, als ze eens directrice van een rusthuis was, misschien dat ze mekaar dan in de armen zouden rollen... Ze wuifde naar Bep. "Han!" Een stevige hand. Een zoen op haar neus. Han kon zijn zoenen nooit goed uitmikken. Een kriebelig gevoel in haar keel... En dan Fieke, die zei: "Nu had je helemaal de doos bonbons vergeten, Spriet. Als ik er niet aan gedacht had..."

Ze zwaaiden de laan uit, voorbij Dennenheuvel. Twee van de dochters, die een morgenrit gemaakt hadden, kwamen te paard de laan inrijden. Er was een mijnheer bij zonder kin, die tussen hen in reed. Marijke voorzag veldslagen om de kinloze...

Ze fantaseerde er over door, omdat ze niet wilde denken aan Ruut... Hoe hij gekomen was die ene verrukkelijke winterdag, met de schaatsen aan zijn fiets. "Ik kom je halen, Marijke. We gaan rijden. De baan in Crailo is open." En hoe ze terug

gereden waren ‘s avonds... het was zo koud geweest. Maar een enkele ster aan de hemel. Ruuts hand op haar schouder. “Dat zal vannacht een flink koekje bakken. Dan gaan we morgen weer. Marijke.” Fie, met een dikke jas aan, had bij het hekje staan uitkijken. Fieke was zo ongerust geweest. En Ruut, die gezegd had: “U kunt haar altijd aan mij toevertrouwen, hoor.”
“Moet je niet naar Jan wuiven?,” vroeg Fie.
Marijke schrok op. Ze waren op de Soestdijkerstraatweg. Ze waren bijna Jans huis al voorbij. Hij stond in de voortuin, naast de stamrozen, die als oude vrouwtjes waren ingepakt. Marijke wuifde met de doos bonbons.
“Even stoppen?,” vroeg Chiel.
“Nee, nee, rij maar door,” zei Marijke. Ze had wel uren kunnen snikken.
Ze dronken koffie in Oud-Leusden, wandelden op de onafzienbare hei. Marijke was stil. Fie dacht: Zou ze er toch tegen opzien? Ze sloeg haar arm om Marijkes schouder.
“Spriet, je begrijpt wel, als het je maar even niet bevalt, dan schrijf je het, hoor. Dan kom je weer thuis.” Marijke legde haar wang op Fies hand.
“Dat zou erg gemakkelijk zijn. Maar daar denk ik toch niet aan, Fieke. Natuurlijk zal het wel niet allemaal even prettig zijn. Maar dat verwacht ik ook niet, zie je.”
“Ja maar, Spriet, het zal zo’n heel ander leven zijn...” Ze keek even peinzend naar Chiel, die met de handen in de zakken van zijn dikke overjas, voor hen uitliep. “En ik zou het idee niet kunnen verdragen, dat jij je afbeult.”

Toen lachte Marijke. “Maar Fieke, wat ouderwets. Kun jij je mij als afbeulende voorstellen? Ik niet. Ik zal er wel doorrollen, hoor! En als er maar één patiënt is, die ik een beetje goed doe, dan ben ik al tevreden, hoor!”
Chiel draaide zich om. “Wat een konijnenholen zijn hier. Hebben jullie ‘t wel opgemerkt?”
“Wij zijn bijna in één verdwenen Fieke en ik. Heb je helemaal niets van gemerkt. En kom nu gezellig naast ons lopen, Chiel. Jij bent altijd op hol. Of wil je om ‘t hardst rennen? Da’s mij ook goed, hoor.” Maar hij stak zijn arm door de hare. “Nee hoor, ik kom bij jullie, ‘t Is gauw voorbij, dat we...”
“Hè Chiel, niet zo theatraal,” zei Marijke, en ze vlocht even haar vingers door de zijne.
Over de hei vloog een eenzame vogel. Het was zo stil, zo stil. Alleen heel in de verte klonk de stoomfluit van een trammetje, dat ze niet zagen. Ze liepen met hun drieën over de hei; ze trachtten hun passen naar elkaar te regelen. Ze spraken niet meer...
“Heb je een idee, waar het is, Marijke?”
“Hoe zou ik? Ik ben hier toch helemaal niet bekend?”
“Ik zal het aanstonds wel moeten vragen.”
“Ja, doe dat.”
Chiel hield niet van vragen. Die reed liever een uur rond en vond het dan zelf.
“We zouden het hotelletje kunnen aandoen, waar we van de zomer gelogeerd hebben,” zei Marijke.

“Asjeblieft niet,” zei Chiel. “Ik heb een idee, dat ik terug moet. Ik denk wel, dat ik hier aanstonds kan draaien.”
Marijke keek Fie maar niet aan, terwijl ze op een wonderlijke manier met vele schokken omzwaaiden.
“Bijna tegen die boom,” zei Fie.
“Och, welnee, lang niet.” Chiel kortaf.
Maar Marijke riep tegen een man met een hoge pet: “Kunt u ons zeggen, waar Bosweelde ligt? Een rusthuis.”
“Bosweelde? Ja, dan bent u verkeerd.” Hij ging rustig bij Chiel over het portier hangen, trachtte hem vrij verward bij te brengen waar het dan wel lag. “En als u dan een groot bos ziet, daar is het,” besloot hij. “Het lijkt wel iets van Klein Duimpje.” vond Marijke. “We moeten weer zwaaien,” zei Chiel.
Ze reden links, dan rechts, ze reden rechts dan weer links, ze kwamen op een brede landweg, waar de kale bomen als sombere wachters stonden. “Het doet mij hier wel bosweelderig aan,” zei Marijke. “Och, ik weet niet,” zei Fie. “We zullen aanstonds misschien weer moeten draaien.” Ze keek wat hulpeloos om zich heen.
Maar: “Ik zie een bos in de verte!,” jubelde Marijke. “Zie je wel, Chiel? En ik meen, dat ik een huis tussen de bomen door zie.”
“Wat vreselijk ver overal vandaan,” twijfelde Fie.
“Je gaat toch de patiënten niet in de dorpsstraat leggen. Het lijkt mij ideaal. Tenminste als je rust nodig hebt.”
“Ik geloof ook, dat het daar is,” zei Chiel.

En opeens kwam een ontzettende twijfel bij Marijke op. “Stel je voor. Fie, dat ik zo verschrikkelijk tegenval, dat ze me niet aandurven. Niet eens op proef. Tante Agaat zal me wel geweldig opgekamd hebben.” Ze stak haar arm door die van Fie. “O, wat zou dat een blamage zijn. Ik zou Gerda nooit weer onder de ogen durven komen.”
Fie drukte die kleine hand stevig tussen de hare. “Domme Spriet,” zei ze alleen maar. Ze dacht: Wat een kind is het nog. Zo verstandig soms: ‘Als er maar één patiënt is, die ik een beetje goed doe, dan ben ik al tevreden’. En nu opeens zo kinderlijk bang... “Ja, hier is het,” zei Chiel.
Het was het huis van Marijkes dromen: een groot, wit huis, met een enorme serre opzij. Het lag een eind van de weg af, temidden van geurende dennen...
Een grote, brede laan, die naar het huis toeliep; een breed ijzeren inrij-hek, waarop met grote letters ‘Bosweelde’ stond. En voor de ramen - de gordijnen waren heel ver opgetrokken - bloeiende planten. “O, gelukkig bloemen,” zei Marijke.
Maar Chiel zei: “Ik zal de wagen maar op de weg laten staan.”
“Ja, stel je voor...,” begon Marijke. “Ja, natuurlijk,” zei Fie.
Ze liepen met z’n drieën op het huis toe. Een heel zachte, bescheiden klank had de bel.
“Wat ziet het er allemaal goed onderhouden uit.” Chiel keek om zich heen. Marijke voelde Fie en Chiel naast zich zo vertrouwd...De deur werd open gedaan. Er stond een oudachtige dienstbode, het gezicht strak, het haar glad weggekamd in een heel klein knoedeltje. “Zou ik zuster

Wijdscheer kunnen spreken? Mijn naam is Ravesteyn," zei Chiel. Marijke stootte hem aan. „Nietwaar, Bovenkamp," zei ze. "Hoe kom je er bij?" Chiel keek haar wat verwilderd aan. "Hoe kom je er bij, Marijke?" En zich dan weer hoffelijk tot de strakke dienstbode wendend: "Ravesteyn."
"Nee, Bóvenkamp," zei Marijke.
Het gezicht van de dienstbode toonde aan, dat ze het zaakje maar half vertrouwde. Ze keek van de een naar de ander. Fie onderdrukte met moeite een zenuwachtige proestbui. "Wie moet ik nu zeggen, dat er is?," vroeg ze ontevreden.
"Ze kent mij als Bovenkamp," zei Marijke vlug.
"Zuster Tonia bedoel ik." Ze keek Chiel aan. "Ik heb toch altijd als Bovenkamp geschreven."
"Maar ik kan toch niet zeggen, dat ik Bovenkamp ben." Chiel werd driftig.
Toen zei Fie maar vlug: "Wilt u de zuster zeggen dat juffrouw Bovenkamp haar graag wil spreken? De zuster verwacht haar." De dienstbode keek, alsof ze graag haar schouders had opgehaald. "Komt u even binnen."
Ze kwamen in een vestibule, waar drie oud-Hollandse stoelen om een klein tafeltje waren gegroepeerd. "Gaat u even zitten." Haar misprijzende rug verdween door een tochtdeur. "Ik vind dat 'even' niet opwekkend," zei Marijke.
Maar Chiel zei giftig: "Jij hebt haar natuurlijk helemaal in de war gebracht met jouw gezanik. Had mij laten uitpraten."
"Je was toch al uitgepraat met je 'Ravesteyn'," zei Marijke zoet. "Toe Chiel, kijk mij niet zo aan. Ik ga direct snikken."

“Jullie hebt weken de tijd gehad om dit bij voorbaat al uit te vechten,” zei Fie. “En denk er aan, je bent hier in een rusthuis. Praat niet zo hard.”
“Ze zullen natuurlijk denken, dat Marijke als patiënte komt,” fluisterde Chiel kwaad.
“O, als je niet liever tegen mij wordt, ben ik binnen tien minuten een patiënte,” klaagde Marijke.
Toen kwam de dienstbode terug en verzocht of ze haar maar ‘even’ wilden volgen. Ze kwamen door een stemmige hal met een balken zoldering en een gebeitste vloer. En dan kwamen ze in een kamer, die heel licht was, ondanks het grijze weer. Twee verpleegsters rezen op, toen ze binnen kwamen.
“Mijn naam is Ravesteyn,” zei Chiel, terwijl hij het wanhopige idee kreeg, dat achter hem. Marijke weer zou verbeteren: ‘Bóvenkamp’. “Mag ik even mijn vrouw voorstellen,” - Fie boog - “en de zuster van mijn vrouw. Marijke Bovenkamp.”
“Dit is zuster Betsy en ik ben zuster Tonia. Gaat u zitten.” Hè, gelukkig, niet ‘even’, dacht Marijke.
En terwijl ze ging zitten in een van de cretonnen stoelen voor het raam met de bloeiende planten, nam Marijke zuster Betsy en zuster Tonia eens op. Zuster Tonia was schraal en hoekig. Ze leek streng en bij de pinken. Zuster Betsy was klein en nogal dikkig. Ze had grijzend haar, dat kroezig om haar ronde, vrolijke gezicht sprong. Marijke voelde, dat ze het met zuster Betsy zo op het gezicht best zou kunnen vinden... Maar zuster Tonia... hmmm, die strenge mond, die ogen zonder wenkbrauwen... hoewel, ze had een kind gekend, dat ook

geen wimpers en wenkbrauwen bezat, en dat was bar aardig geweest... Ze schrok toen ze merkte, dat iedereen naar haar keek. Zuster Tonia herhaalde 'misschien voor de zesde keer', dacht Marijke ontdaan: "Het beste is, dat Aafje u uw kamer wijst. Dan kunt u alvast uw koffer uitpakken, die gisteren gekomen is. En dan kunt u zich meteen verkleden." Marijke keek opeens om hulp smekend naar Fie. "Ik mag haar zeker wel even helpen, nietwaar?," zei Fie maar vlug. "O natuurlijk. Maar denkt u er aan, heel zacht op de trappen te lopen. De patiënten rusten op het ogenblik. Om vier uur wordt thee gedronken." Zuster Tonia keek van Chiel naar Fie. "Misschien wilt u met ons de thee gebruiken?"
"Heel vriendelijk," zei Chiel. "Maar dan zal het te laat voor ons worden. Ik wilde niet graag bij donker rijden."
Marijke en Fie liepen op hun tenen achter Aafje de trap op. Gesloten deuren... in de hal tikte een Friese klok, die de stilte nog slaperiger maakte. Fie dacht: Ze zal het hier nooit kunnen uithouden, onze Spriet... Nog een trap. Het was door het hele huis heerlijk warm. "C.V.." fluisterde Marijke. Maar op het bovenste portaal scheen de verwarming niet aan te zijn. En de kamer, die Aafje voor hen open deed, was ijzig.
"Brr, wat is het hier koud," zei Fie.
"O, dan draai ik de C.V. even aan," zei Marijke, terwijl ze overal, tol achter haar bed naar de bekende pijpen zocht. Maar er was geen centrale verwarming. "Ook niet erg," besloot Marijke. "Anders zou ik maar glorierijk verwennen. Heb jij de sleutel van mijn koffer, Fieke? Help me even. Ik

kan dat lor nooit open krijgen."
En terwijl Fie de koffer uitpakte, het ondergoed op nette stapeltjes legde en de schorten, de katoenen japonnen ophing, liet Marijke het water in de wasbak lopen.
"lammer, geen warm en geen koud. Fieke. Maar gelukkig, dat ik geen puisten heb. Dan zou ik me met warm water móéten wassen." Ze droogde zich af met een grote, wollige badhanddoek. "Heerlijk gloeierig word je daarvan." Ze keek uit het raam, ze liet de handdoek zakken. "O Fieke, hoe vin je dat uitzicht! Wat prachtig! Het is gewoon een woud..."
"Spriet, maak voort. Je zult kou vatten. Toe Spriet, trek je jurk aan."
Nog steeds voor het raam staand, gooide Marijke haar katoenen jurk over haar hoofd. "Ik kan er niet genoeg van krijgen, Fiekepieke." Ze knoopte de witte, omliggende boord vast. Ze deed de witte verpleegsters schort voor. Ze keek in de spiegel.
"Ik kan er niks aan doen, Fieke, maar ik vind me gewoon een tweede Bep."
Maar Fie sloot opeens het jonge, tengere figuurtje in haar armen. "Spriet, als het je niet bevalt, dan schrijf je het direct. Dan kom je weer thuis, hoor. Ik kan het gewoon niet hebben, dat jij..." - ze vocht tegen haar tranen, vermande zich dan - "dat jij te trots zou zijn, om te bekennen..."
"O, daarvoor zal ik helemaal niet te trots zijn, Fieke. Maar het zal me hier wel bevallen. Zuster Betsy lijkt me een schat. En zuster Tonia... hmmm... weet ik nog niet. En ik zie me met

Aafje al neuriën in de keuken." Ze legde haar wang tegen Fiekes wang. "Nee, 't zal best gaan. En wat gelukkig, dat ik breien kan. Ik neem de broek voor Janneman mee naar beneden. Staat zo degelijk. Zeg maar tegen Gerda, dat ik pakken in alle mogelijke kleuren voor hem wrochten zal." Fie keek het kleine, koude kamertje nog eens rond. "Nu, dan gaan we maar," zei ze.
Ze liepen samen weer naar beneden. Maar toen ze bijna beneden was holde Marijke weer naar boven. Op de laatste traptree ontdekte ze, dat ze zachtjes had moeten lopen. Op haar tenen liep ze haar kamertje binnen, en op haar tenen sloop ze weer de trappen af. Fluisterend zei ze tegen Fie, wijzend op de grote doos bonbons: "Ik had warempel hele Jan Smit vergeten."

XI

Lieve Allemaal,

Het is woensdagavond half elf en ik zit in bed aan jullie te schrijven. De sprei heb ik om mijn tedere schouderen gedrapeerd, en daar mijn vulpen lekt, moet ik met potlood schrijven. Ik heb eens gelezen: als men met potlood schrijft, is het alsof men fluistert. En daar ik in deze drie-en-een-halve dag geleerd heb mijn fiks orgaan tot een liefelijke sotto-voce toon terug te brengen, past deze potlood brief er zich volkomen bij aan. Jullie zijn natuurlijk allen razend nieuwsgierig, hoe het me hier bevalt. Nu dan: Best. Maar, of ze omgekeerd vlotweg van mij hetzelfde zullen zeggen, dat betwijfel ik nog wel enigszins. Want, zie je, er is aan mij nogal wat te schaven. Maar ik ben volkomen bereid om geschaafd te worden. En ik heb drie maanden de tijd om absoluut uit mijn verschillende oneffenheden te voorschijn te treden, dus ik wanhoop niet! En nu zal ik beginnen bij het begin, en dat was toen ik de staart van de trouwe Chevrolet om de hoek van de landweg zag verdwijnen. Gelukkig, dat ik

Jannemans broek had, waarop ik me met een vaart wierp. Zuster Tonia deed een priegelwerkje, waar je eerst moeizaam draden uithaalt om ze dan weer in te vullen, en zuster Betsy haakte. Ik voelde me erg degelijk en braaf en dacht er steeds aan, mijn ene knie over de andere te vlijen, en niet te fluiten. De conversatie bestond uit het weer - prettig, dat er altijd zo veel over het weer te zeggen is - uit Hilversum, en of ik ook wist, hoeveel inwoners het had. Ik heb er maar met enige slordige duizenden naar geraden. En zuster Tonia vroeg, of ik wel sterk was, waarop ik zei: 'Als een paard'. Dit scheen evenwel geen juist antwoord voor een rusthuis te zijn, want zuster Tonia blikte me enigszins verstoord aan. Wat zou ik hebben moeten zeggen, Gerda? Om kwart voor vier ging er een melodieuze gong, en tegelijk kwam Aafje binnen met de thee, die op een gezellig, ouderwets lichtje werd gezet, liet was een trekpot voor een weeshuis compleet, en ik kreeg enige angst bij het idee, dat ik die zou moeten hanteren.

En toen kwamen zo langzaam aan de patiënten naar binnen druppelen. De eerste was een jong meisje, en daar ik inmiddels beroepen en kwalen van zuster Betsy had vernomen, zal ik die er ter illustratie maar bij vermelden. Het jonge meisje was juffrouw Kramer, lerares Frans en overspannen, met een snoezig gezichtje en prachtig bruin haar. Lang! O ja, dit nog even tussen haakjes, zuster Tonia heeft me opgedragen mijn pruik

iets te laten groeien, omdat in mijn 'pesisie' die kroeskop geen pas geeft. Daaruit zou je toch eigenlijk kunnen concluderen, dat zij ook wel heil van het schaven verwacht. Ik heb haar maar niet willen ontmoedigen door op te merken, dat het zeker een jaar zou duren, alvorens mijn pruikje de omvang van Aafjes knoedeltje zou hebben. Dat zal ze wel ondervinden. Waar was ik? O ja, juffrouw Kramer kwam binnen en ik werd voorgesteld als zuster Marijke. Het klonk helemaal niet. Ik kreeg er een kleur van, en ik keek even gauw, of juffrouw Kramer ook glimlachte. Maar integendeel, ze keek me met vertrouwen aan en schudde mijn hand.
'Onze nieuwe hulp," zei zuster Tonia nog ten overvloede. En toen glimlachten we allebei, Kramertje en ik.
Daarna huppelde binnen een oudachtig dametje met een 'canapé' onder haar arm, die er aan beide kanten uitstak, op de voet gevolgd door een oudachtige meneer, met het gezicht van een oorwurm. Dit zijn twee 'permanenten' à la Bep. Ze wonen hier al vijf jaar, ze mankeren niks, ze zijn hier alleen voor hun plezier, zou ik haast zeggen. Ze heten juffrouw Falkenhagen, maar ze wordt mevrouw genoemd, en mijnheer Nieber. Ik was weer zuster Marijke, en mijnheer Nieber keek me zo verstoord aan, dat door mijn opwinding het kluwen van Jannemans broek voor zijn voeten stoof. En daar hij het niet opraapte, er integendeel onverschillig overheen

stapte, en het onder de hand stiekem een zetje gaf, moest ik onder de theetafel kruipen, om het terug te vinden. Ik was daarmee net bezig, toen de vierde patiënte binnen schreed - er zijn er zes op het ogenblik - die vast geen overweldigende indruk van mij gekregen heeft. De vierde patiënt dan was een niet meer zo jong meisje - juffrouw Bonnet. Maagoperatie, nu bloedarm, kan niet meer tegen de wat opkruipen (zuster Betsy). Ze zag er ontevreden en verbitterd uit en gunde mij geen blik. Nu, dat kon ik haar niet kwalijk nemen, daar ik, zoals gezegd, bijna onder de theetafel lag.
De vijfde, die vrij kwiek binnen kwam lopen, was een alleraardigst jong vrouwtje. Zo iemand, die je wel meteen alles van je huis en haard zou willen vertellen. Ze heeft lang in het ziekenhuis gelegen en komt bij ons nakuren, wat ze hard nodig heeft. Want na rustperiodes is ze monter en fiks, doch dan stort ze met een half uurtje al in. Wordt bleek en smal, zegt niets meer, en kijkt triest. Ze heet mevrouw Vreese, en ze heeft in haar kamer alle kieken van haar twee jongens (acht en vijf) uitgestald. En last but not least is een zeer hoogmoedige dame, mevrouw Van Altenburg, die moeilijk loopt, omdat ze ischias (ik weet niet precies hoe je 't schrijft) heeft. Ze heeft overal gekuurd, maar nergens baat gevonden. Alleen in ons rusthuis gaat ze wat vooruit. Hoewel zuster Betsy zegt, dat ze helemaal niet meewerkt. Hierover kan ik evenwel niet oordelen, daar ik absoluut lucht voor

haar ben!
Lieve schatten, beneden slaat de Friese klok heel bescheiden één slag. Half twaalf, lk moet eindigen, want het is morgen weer vroeg dag. En het zou toch geen pas geven, als Aafje me morgenochtend klopte, en ik na 'ja' geroepen te hebben, genoeglijk weer in-mafte. Dat zou een hele slechte beurt zijn voor 'zuster Marijke'.
Kinderen, ik heb mijn gordijnen open gelaten, een bolle maan kijkt bij mij naar binnen. Ze staat boven de dennen, die ik zachtjes zie bewegen tegen een sprookjeslucht. O, wat is het hier prachtig... Goodnight everybody, zoals de Engelse omroeper zegt. goodnight.

Donderdagavond.

Ziezo, ik vervolg. Zelfde decor, sprei om de schouders, gordijnen open, maan en dennen.
Toen we dan allen gegroepeerd zaten om verschillende kleine tafeltjes, in verschillende cretonnen zetels, wilde ik me alweer aan Jannemans broek geven, toen zuster Tonia zich verhief en zei: "Wilt u me helpen met theeschenken, zuster Marijke? Uw zoon zal wel direct komen, denkt u niet, mevrouw Van Altenburg?"
Mevr. v. A. zei: 'Daar behoeft u niet op te wachten, zuster.' jullie moeten horen, zoals zij 'zuster' zegt. Zo'n beetje 'zuster'. Trouwens, ze praat helemaal zo nadrukkelijk en oerchic, dat ik van pure zenuwen al eens

'sting' heb gezegd. Zo zie je, Gerda, je wordt altijd voor je zonden gestraft. En ik weet zeker, als ik eens met haar in gesprek zou komen, dat ik dan liggen en leggen en kunnen en kennen in bevallige wanorde door mekaar heen zou gebruiken. Waar was ik? O ja, de zoon! Het duizelde me lichtelijk. Ik dacht natuurlijk aan nog een patiënt. En ze hadden suikerklontjes in plaats van normale suiker, en een gemene suiker- tang. Zuster Tonia gaf me fluisterend instructies: Mijnheer Nieber geen suiker - ik zegende hem - mevrouw Falkenhagen drie klontjes - ik ving moeizaam drie lammerds op en liet die in de kop daten - juffrouw Bonnet twee - ik liet er een vallen - juffrouw Kramer geen - dat wist ik wel, de dot - mevrouw Vreese twee - en ik had net de tweede opgevist, zeer onbevallig, dat moet ik toegeven, toen er opeens een mannenstem achter me klonk: 'Ben ik weer te laat, zuster Tonia?'
Natuurlijk plofte de tweede klont op de grond. Zuster Tonia keek zuur, heel begrijpelijk, en ik zag een jongeman voor me staan in een golfpak met een bril, die zei: 'Ik heb een heerlijke wandeling gemaakt. O pardon, mag ik me even voorstellen: Van Altenburg.' Voor ik kon prevelen 'Marijke Bovenkamp' had zuster Tonia al gezegd: 'Zuster Marijke'.
Toen gingen we door met het theedrinken en de jongeman zei: 'En hoe hebt u gerust, moeder?'
'O, ik heb helemaal niet kunnen slapen. Het was zo

rumoerig op de trappen'. Ik liet van de schrik weer een klont vallen. 'Hoe kwam dat,' zei de ezel.
'Er was zo'n heen en weer gedraef' - dat moet ik even schrijven zoals M. v. A. het zei - 'ik heb geen oog dicht kunnen doen'.
Ik bloosde tot op mijn rug, en werd pas weer koel toen ik. gebogen over Jannemans broek, achter mijn theekop zat. En Jan Smit durfde ik helemaal niet presenteren. Die stond verlaten op het buffet. Zoonlief - ik weet nu, dat hij elk weekend komt - studeert in Amsterdam geschiedenis. Voor dokter in de geschiedenis, zoals zuster Betsy zegt, wel te verstaan. Ik ben nu als de dood, dat hij bij volgende weekenden op mij zijn jaartallen zal proberen. Om zich te trainen. En jullie weet allen, hoe bijdehand ik in jaartallen was! En ik heb al een roman over hem en Kramertje heen geflanst. Die kan haast niet verkeerd gaan, dunkt me. Zij is zo'n dot!
Ik ontdek opeens, als ik op deze uitvoerige manier verder ga, dat ik deze brief nooit zal afkrijgen. Dus nu nog een kort verslag van mijn dagindeling.
Om zeven uur sta ik in de eetkamer paraat. Dan 'doen' zuster Tonia, Aafje en ik de benedensuite en de serre. Zuster Betsy komt pas om kwart voor acht beneden, omdat ze blijkt niet zo sterk te zijn. Die zorgt dan kalmweg voor het ontbijt. We poedelen de kamers maar niet zo'n beetje af. Nee, we doen ze grondig.
Met alle stoelen in de hal, kussens, die worden

afgeborsteld, én richeltjes. Gerda, ik ben je nog zo dankbaar!
Na het ontbijt wordt er gestofzogen of stofgezogen, net zoals je wilt. Dat is natuurlijk om de patiënten vooral niet in hun rust te storen. Ik bedenk me daar opeens, kan Chiel geen noiseless stofzuiger uitvinden, zoals er ook noiseless schrijfmachines zijn? Daar zou een kapitaal mee te verdienen zijn. Geloof me!
Zeg kinderen, ik bewonder zuster Tonia gewoonweg. Zoals die werken kan. En zo geruisloos! De eerste dag de beste liet ik van agitatie de pianokruk vallen. Toen kreeg ik een fluisterende uitbrander, waar ze natuurlijk gelijk in had. Ik kan nooit beledigd zijn over uitbranders, wanneer ze gerechtvaardigd zijn. En zuster Tonia valt wel niet om van beminnelijkheid, maar ze is streng rechtvaardig. En dat vind ik al een heel ding.
We werken zonder een woord te zeggen. Chiel zal honen: 'Waar drie vrouwen samen zijn, hoe is dat mogelijk!' Ja, ja, dat is bij ons mogelijk! Om half negen zeil ik met zuster Betsy naar boven met kopjes thee en theebeschuitjes. Ik heb de afdeling Falkenhagen, Bonnet en Kramertje te bedienen. Mevrouw Falkenhagen, in een matinéetje van kant, en zonder canapé, was zeer praatlustig. Ze vertelde, dat haar grootmoeder van vaderszij een barones is geweest. Zuster Betsy zegt, dat ze daar altijd over zeurt. Maar misschien zouden wij dat ook wel doen, als wij zulke familieleden hadden. Dus laat ik

haar maar rustig vertellen. Alleen heb ik nu al uitgekiend, dat ik het laatst bij haar ga, anders krijgt mijn Kramertje koude thee. Die begrijpende ziel zei de eerste morgen: 'En hebt u goed geslapen, zuster?'
Ik had bijna gezegd: 'Och, zeg toch Marijke'. Maar in plaats daarvan zei ik: 'Heel goed. En u, juffrouw Kramer?' 'Och, ik slaap altijd slecht. Dat verandert niet meer, geloof ik.' 'O, toch we,' bemoedigde ik. 'Maar u moet niet bang zijn om te gaan slapen.'
Ze keek me enigszins verschrikt aan bij deze woorden. Toen glimlachte ze: 'Misschien hebt u wel gelijk'.
Als ik juffrouw Bonnet haar thee breng, ligt ze met haar rug naar me toe, en kijkt niet om. Ik zou haar wel graag eens over heur haar willen strijken. Ze heeft van dat leuke blonde, krullige haar. Maar dat durf ik nog niet. Ik zet thee bij haar neer op het nachtkastje, en zeg: 'Goeiemorgen. Juffrouw Bonnet'. Een flauw 'morgen'. Dan trek ik de gordijnen open en voel aan de verwarming. Waarna ik op vederlichte voeten weer naar beneden snel, en Aafje help brood roosteren. Om precies tien over negen wordt er gegongd voor het ontbijt. M. v. A. komt nooit beneden ontbijten. Ik hoop niet, dat ik haar ooit haar ontbijt zal moeten brengen. Dat doet zuster Tonia.
Ik schenk thee aan het ontbijt, en prevel zo'n beetje zacht voor me heen: Mijnheer Nieber geen suiker, juffrouw Bonnet twee, Kramertje geen, enz. Na het

ontbijt help ik afruimen met zuster Betsy, die dan afwast, terwijl zuster Tonia stofzuigt. Ik ga, zwijgend, met Aafje naar boven en leg de uit te leggen bedden uit. Dan klim ik nog een verdieping hoger en doe mijn kamer en die van zuster Betsy. De mannen - ik bedoel hiermee Chiel en Han en Gerard, want ik wilde graag, dat je dit epistel ook naar Ems doorstuurde - hebben natuurlijk al lang alle belangstelling verloren bij deze huishoudelijke opsomming. Maar ik hoop mijn zusterschaar niet. Toch zal ik een beetje opschieten.
Om half elf wordt een kop chocola voor de patiënten klaar gemaakt met een chocolade beschuitje. Om half één krijgen ze een kopje koffie met een stukje Nunspeter koek. Om één uur wordt koffie gedronken. Dan rusten van twee tot vier, enfin, dat weet jij Fieke. Daarna thee. Om half zeven wordt gegeten. En daarna om acht uur weer thee. Ik geloof, als je zo het geheel overziet, dat jullie de indruk moet krijgen, alsof er niet anders dan gegeten en gedronken wordt in ons rusthuis. Die indruk kreeg ik ook de eerste dag. Maar toch is het vrij logisch, als je denkt, dat alle patiënten moeten aansterken, en dat het systeem: vaak wat te gebruiken en dan niet te veel massa's beter is dan b.v. drie keer per dag en dan bendes. Hoe vin jullie die wijsheid? En als je dan nog bedenkt, dat iedereen bonbons en chocola en koekjes heeft om bij de vier uur thee en acht uur thee te presenteren - ik heb schuchter Jan Smit ook aangeboden

- en dat er ‘s avonds om tien uur nog boterhammetjes worden klaar gezet op het buffet met glazen melk, en als jullie dan daarbij nog bedenkt, dat ik evenals de patiënten, ook de hele bron van heerlijkheden mee doorworstel, dan kunnen jullie zeker wel begrijpen, dat al spoedig mijn jurken zullen moeten worden uitgelegd.
O Fieke, voor ik het vergeet, zou je nog zes schorten er bij willen kopen? Ik werk niet netjes, volgens Aafje. Dat betekent, dat ik in twee dagen een schort pikzwart heb. Aafje zegt, dat ik ‘tegen mij aan werk’. En zij zal het wel weten.
Nu kinderen, nu weten jullie al een massa van mij. Hartelijk dank voor de voetenzak, die gister kwam. Ik heb hem op het ogenblik mee in bed genomen. Werp hem er aanstonds uit. De hele kluit omhelsd door Marijke.
P.S. Hoe gaat het met het gedierte? Missen ze mij ook? En wil Han asjeblieft van zijn teveel aan genegenheid aan Aziza geven? Ik bedoel, dat hij er zo af en toe een kwartiertje van neemt, om hem onder zijn kin te strijken. Ik stuur hierbij een ansicht aan Bep van ons rusthuis. Weids hè? Zuster Tonia heeft ze in voorraad, dus ik zal iedereen berusthuizen in de toekomst. Dag allemaal, Marijke.

Het was begin december. Het sneeuwde een beetje.Sneeuw, die direct weer smolt. Marijke sloeg in haar kamertje de

zwabber uit. Mooi, dat hele kleine laagje sneeuw op de dennen... Ze was nog niet buiten de poorten van 'Bosweelde' geweest, maar ze verlangde er ook niet naar. Ze voelde zich thuis. Het was aanpakken, natuurlijk, maar dat hinderde niet, zolang je flink en gezond was, en verlangde naar werk. Marijke neuriede - zacht - terwijl ze de zwabber ritmisch onder het bed bewoog. Ze dacht: In een kwartier moet ik de kamer klaar hebben. Dan kan ik voor de chocola gaan zorgen. Nu zuster Betsy ziek is, moet ik het werk zo indelen... Ze lachte opeens, richtte zich op. Als Gerda haar hoorde, zou ze zeker denken, dat het niet helemaal in orde was met Marijke. Ze rechtte haar schouders, trok haar schort wat af. Bekeek hem dan kritisch. Nee, ze moest een schoon schort voordoen, als ze naar beneden ging. Ze werkte nog altijd 'tegen zich aan'. Elke dag kwamen er korte terechtwijzingen van Aafje. Dan keek ze je niet aan. Het ging zo onder het werk door. Maar Marijke dacht blijmoedig, terwijl ze nu de stofdoek uitwapperde, dat Aafje per slot ook altijd gelijk had. Het was een feit, dat ze de aanmerkingen in een lieflijker kleed kon wikkelen, maar zo was Aafje nu een keer niet aangelegd. Marijke keek op haar kleine wekkertje. Bij half elf. Ze zou nu maar naar beneden gaan voor de chocola. Handen wassen, een schoon schort voor, een schuier over het haar, wat nog kort bleef al keek zuster Tonia er naar met een gezicht... Als blikken wat konden uitwerken dan had ze nu al een pruik als de vroegere Kokodames. In de keuken vond ze zuster Tonia.

“Ik kom u helpen roeren.” En daar zuster Tonia hierop niets zei, vervolgde Marijke: “Ik heb mijn kamertje al klaar.”
“Dat hebt u toch altijd om half elf?”
Ja, dat was zo. Marijke kon moeilijk zeggen tegen zuster Tonia, die zo karig met haar woorden was, dat dit de inleiding tot een vlotte conversatie betekende. Dus roerde ze zwijgend.
“Bedient u de patiënten? Dan ga ik bij zuster Betsy kijken.”
“Ja, zuster Tonia.”
Marijke nam het grote dienblad op. Ze hield haar tong tussen haar tanden geklemd. Stel je voor, dat ze met het hele dienblad voor mijnheer Niebers voeten stoof...
Kramertje en juffrouw Bonnet zaten met mevrouw Vreese in de heerlijk- verwarmde serre. Mevrouw Falkenhagen zat in de eetkamer in de erker met haar voelen legen de verwarming en las. Mevrouw Van Altenburg lag in een grote stoel voor het raam in de voorkamer en keek naar buiten op de landweg, waar niets voorbij kwam. Ze keek niet om, toen Marijke de chocola naast haar neerzette, het tafeltje nog wat gemakkelijker naast haar schoof. Marijke wilde al weggaan na een zacht gepreveld: “Uw chocola, mevrouw.” toen ze opeens zag, dat een langzame traan over het van haar afgewende gezicht rolde.
En voor ze het wist, had ze al gezegd: “Scheelt u iets, mevrouw? Hebt u pijn?”
Mevrouw Van Altenburg keek haar opeens aan. Trots. En alsof er nooit een traan over haar gezicht gerold had... Maar dan zag ze het waarachtige mededogen in Marijkes lieve ogen,

en ze zei: “Ik heb toch altijd pijn.”
“Kan ik iets voor u doen? Zal ik uw kussen wat opschudden?”
“Och, dat geeft toch niets.”
“U ligt in elk geval gemakkelijker.” En terwijl Marijke het kussen bol-sloeg, zei ze: “Dat u zoveel pijn heeft. En men merkt er nooit iets van. Wat bent u dan flink.”
Mevrouw Van Altenburg keek haar verontschuldigend aan. Dat zo’n kind zich vermat om met haar te spotten... Maar nee, ze keek zo rustig en tevreden. “Kunt u zo gemakkelijk bij uw chocola?”
“Jawel. Dank u.” Ze aarzelde even. Dan zei ze: “Dat moet u tegen zuster Betsy zeggen of tegen zuster Tonia.” En toen ze het niet-begrijpen op Marijkes gezicht las, voegde ze er bij:
“Dat u mij zo Hink vindt. Die zullen u vertellen, dat ik helemaal niet meewerk, dat ik...” Ze zweeg, te trots om verder te gaan. Marijke nam het dienblad weer op. “Och, dat zullen ze juist zeggen om u te helpen.”
Mevrouw Van Altenburg antwoordde niet. Ze dacht: Begrijpen ze dan niet dat dat me helemaal niet helpt? Ze wilde er met dat jonge kind niet over discussiëren. Hoewel dat simpele zinnetje: “Wat bent u dan flink”, haar toch goed had gedaan.
Marijke keek naar buiten. “Hoe vindt u de sneeuw op de dennen. Mooi hè? Jammer, dat de grond zo klie... zo viezig is. Ze zweeg even. “Weet u wat, als het weer wat mooier wordt, dan moet u eens proberen wat in de tuin te lopen. Ik wil best eens met u wandelen. Als ik tijd heb.” voegde ze er

haastig bij.
“Och, iedereen wil wel met mij wandelen,” zei mevrouw Van Altenburg koel. En ze draaide haar gezicht weer af van Marijke.
Die liep wat terneergeslagen naar mevrouw Falkenhagen.
“Uw chocola, mevrouw.”
“Dank je, kind. Zet het hier maar neer.”
“U zat zo ingespannen te lezen. U zag me straks niet eens. Hebt u een mooi boek?”
“O, prachtig!’
“De Bergmannetjes’. Kent u het?”
“Ik hou zo van dat boek.” Marijke ging er even bij zitten. “Is het vervolg hier ook in de bieb? ‘Het verlaten Eibernest’?”
“Ik geloof het niet. Ik heb het tenminste niet gezien.”
“Als het er niet is, ik heb het thuis. Dan schrijf ik er wel om.”
“Maar dat is allerliefst van je, kind.”
Het kind hield met moeite een grote tong, die ze, als ze geprezen werd, uitstak, binnen boord.
“Dat betekent toch niets, mevrouw.”
Mevrouw legde een klein, smal wit handje op Marijkes mouw. Ze zei: “Ik vind het toch zo prettig, dat jij hier bent. ‘t Is ook zo gezellig, hè, als je mij ‘s morgens mijn thee brengt.”
Marijke kleurde er van. “U maakt mij verlegen.” En toen ze naar de serre liep, dacht ze: Nu hebben we helemaal niet over de barones gesproken.
“Zo zustertje,” lachte juffrouw Kramer. “Komt u ons weer verwennen?”

“Net gezellig,” zei Marijke. “Wat zit u hier genoeglijk. En hoe vindt u die sneeuw op de dennen? Daar kan ik maar niet over uit.” Ze zette de kopjes neer. “Ik heb er straks ook tegen Aafje over gedweept.”
“En wat zei Aafje?,” wou mevrouw Vreese weten.
“Dat ze van sneeuw ‘rimmetiek’ kreeg, en dat ze het een ‘zwijneboel’ vond. Nee, ik had geen succes.”
Mevrouw V.
Vreese en juffrouw Kramer keken elkaar even glimlachend aan. Maar juffrouw Bonnet zei: “U komt zeker uit de stad, dat u zich zo opwindt over dennen met sneeuw?”
“O, maar ik wind me er helemaal niet over op,” zei Marijke onschuldig. “En ik kom ook niet uit een stad. Ik woon in Hilversum. Ben er geboren.”
“Anders zou de zuster het buitenleven niet zo prettig vinden,” zei mevrouw Vreese. “U vindt het hier toch prettig, niet?”
“Ik vind het hier heerlijk!” Juffrouw Bonnet vertrok haar mond minachtend bij deze enthousiaste woorden. Marijke had nog een kopje chocola op haar dienblad. “Weel u ook, waar mijnheer Nieber uithangt? Die snoes krijgt kouwe chocola op deze manier.”
“Ik geloof, dat de snoes in de bibliotheek zit te schrijven,” zei juffrouw Kramer. Dan lachte ze opeens hartelijk. “Bent u zo innig met hem, zuster Marijke?”
“O, helemaal niet. Maar daarom kan ik hem toch wel een snoes vinden? De aanbidding komt van één kant.” Ze keek even ondeugend. “Dat kan toch.”

“Natuurlijk,” zei juffrouw Kramer.
Marijke toog naar de bibliotheek, die aan de andere kant van de hal lag. Mijnheer Nieber zat voor het raam te schrijven.
“Uw chocolade,” zei Marijke. “Dank u.” Zonder opkijken.
“U mag ze wel een beetje gauw opdrinken, anders wordt ze koud.”
“Hmmm.”
Marijke keek uit over de landweg. Er kwam een wagen aan met een treurig paard ervoor. Er ging een fiets voorbij en een jongen met een hond. Mijnheer Nieber dronk zijn chocola.
Marijke sloeg met het dienblad tegen haar heup. Het kleedje wapperde... “Waarop wacht u?”
Ja, waarop wachtte ze. Op een vriendelijk woord, op een hartelijke blik. “Ik wacht op uw kopje,” zei Marijke zoet. “Dan kan ik het meteen weer meenemen. Hoef ik u straks niet meer te storen.”
Mijnheer Nieber antwoordde niet. Zette het kopje neer, boog zich over zijn brief. Dan zei Marijke: “En hebt u de sneeuw op de dennen gezien?” Hij keek haar verontwaardigd aan. “Nee, niet op gelet.”
“O. maar dan moet u even meekomen. Even maar. Hier, voor het zijraam. U weet niet, hoe mooi het wel is. En u houdt toch zo van de natuur?”
“Hoe weet je dat?”
Ze stond bij het zijraam naar hem te kijken. Zou hij komen?
“Omdat u hier al vijf jaar bent. Men kan geen vijf jaar hier in deze omgeving zijn en niet van de natuur houden.”

Hij wilde zeggen - nors - dat de verzorging goed was. Dat hij daarom vijf jaar gebleven was. Dat de natuur hem geen grein interesseerde. Maar ze stond daar zo vol verwachting, en ze was zo jong... Hij stond moeizaam op. En Marijke voelde zich als een temmer, die het na heel veel moeite gelukt is, een tijger door een brandende hoepel te laten springen.
"Nu, hoe vindt u het?"
"Ja, mooi, mooi. Moet ik nog langer blijven kijken?"
"Vindt u het niet jammer, dat de sneeuw op de grond direct smelt?" Hij keek haar aan. Hield ze hem nu voor de mal? Aardig blond haar had ze. Zo blond was Ans, zijn dochter, vroeger ook geweest. Nee, zo vertrouwelijk keek ze hem aan.
"Ja, heel jammer," zei hij. "Mag ik nu met mijn brief doorgaan?"
"Och, heb ik u erg opgehouden? Nee toch?" Ze liep naar de deur. "Nu ziet u me niet eerder weer dan om half één. Met uw kopje koffie. Of misschien brengt zuster Tonia dat."
Hij bromde boven zijn brief: "Breng jij het maar."
En Marijke maakte een danspas in de gang. Het was bijna te schoon om waar te zijn. Hij was geen bullebak, zoals zuster Betsy altijd zei... Met een beetje goeie wil was mijnheer Nieber best te ontdooien. Hij had goeiig naar de sneeuw op de dennen gestaard. Met zo'n beetje gebogen schouders, terwijl zijn ogen achter zijn bril hadden getraand...
Maar toen Marijke in de keuken kwam, zei zuster Tonia:
"Waar bent u al die tijd gebleven?"
"Ik heb een beetje met de patiënten gepraat."

“Denkt u er dan aan, in het vervolg niet te praten! Er is veel te veel te doen. En bovendien,” - de stem van zuster Tonia klonk koud - “de patiënten zullen daar helemaal niet op gesteld zijn.”
Bijna had Marijke gezegd: “Wat kent u ze slecht.” Maar dat was toch te brutaal. Ze zei: “Zal ik maar weer naar de slaapkamers gaan?”
“Ja, en ik zal wel voor de half één koffie zorgen.”
En terwijl Marijke weer naar boven klom, dacht ze: Zou mijnheer Nieber een beetje teleurgesteld zijn? Och welnee, natuurlijk. Maar hij is toch - even - menselijk geweest.
‘s Middags ging het harder sneeuwen. Toen Marijke ‘s avonds in haar koude kamertje voor het raam stond, was het gans een witte wereld, die ze zag. Ze was moe. Het was een drukke dag geweest. Zou ze de stop wel goed op de kruik van mevrouw Van Altenburg hebben geschroefd? Nu Gerda dat eens tegen haar gezegd had, kreeg ze soms opeens, midden in de nacht het liefst, het ellendige idee dat vele kruiken langzaam leegliepen. Wat hoorde ze daar? Riep daar iemand? Ze luisterde. Nee, niets... Ze kleedde zich langzaam uit, terwijl ze nog luisterde. Nee, alles bleef stil. Ze zou aanstonds in bed nog eens de gezellige brief van Fie overlezen. Ze had hem maar vluchtig doorgerend vandaag. Ja, daar was toch wat... Daar huilde iemand... En opeens wist Marijke, dat het juffrouw Kramer was, die beneden haar sliep.
Ze schoot in haar warme kimono. Voorzichtig deed ze de deur open, keek even naar de deur van zuster Tonia’s kamer.

Nee. Daar kierde geen licht meer door de spleet. Op de voorzichtige teenspitsen liep Marijke naar beneden. Behoedzaam klopte ze aan bij Kramertje. Er klonk geen geluid meer. Ze klopte nog eens, draaide dan meteen de deur maar open. Juffrouw Kramer zat overeind in bed. Ze keek angstig, alsof ze niet wist, wie binnen zou komen. Maar toen ze zag, dat het Marijke was, gleed over haar verhuilde gezicht de glimlach, die ze altijd voor Marijke had. “Mag ik even op uw bed gaan zitten?,” vroeg Marijke. “Ik zal me wel klein maken op het voeteneind.” Ze stopte haar koude voeten in de warme kimono. “Ik slaap pal boven u, ziet u, en ik kreeg opeens het idee dat u misschien weer niet slapen kon. Daarom kom ik een beetje praten. Mag het?”
“U hoorde me natuurlijk huilen.”
“Ja, ook dat,” bekende Marijke.
“O zustertje,” zei juffrouw Kramer, “ik kan niet meer slapen. Ik kan geen enkele nacht meer slapen. En dat is zo vreselijk.”
“Hebt u het wel eens tegen zuster Tonia gezegd? U kan toch een slaapmiddel krijgen?”
“Nee, ik mag geen slaapmiddel meer hebben. Ik heb alles al geprobeerd, alles, en overal wen ik direct aan. Dan slaap ik toch niet.” Ze sloeg haar handen voor haar gezicht. “O, ik ben wanhopig...” Zacht zei ze er achter aan: “Och, u zult het toch wel niet kunnen begrijpen. U slaapt natuurlijk altijd goed.”
“Ja, nu wel,” erkende Marijke. “Maar ik weet nog best, toen ik voor mijn eindexamen zat, en trouwens ook pal voor mijn overgang, en zelfs voor mijn herretje,” - nu glimlachte

juffrouw Kramer even - “dat ik toen niet slapen kon. Dan bedacht ik alle mogelijke dingen, die ik niet wist, en dan werd ik compleet wakkerder dan overdag. Ja, akelig was dat.”
“Bent u niet koud?”
“Nee. heerlijk warm,” jokte Marijke.
“Weet u,” zei juffrouw Kramer, “ik heb er ook met zuster Tonia en zuster Betsy over trachten te spreken. Over mijn niet-slapen bedoel ik. Och, en dan hoor je de gewone dooddoeners: niet piekeren, niet denken, beter willen worden...” Ze kneep even haar handen in elkaar. “En dat kun je toch niet. Je kunt toch je gedachten niet stop zetten. En als je dan in bed ligt, dan komen ze op je aan, al die ellendige, ellendige gedachten...”
“Maar wat is er dan,” zei Marijke wat aarzelend, “wat u zo hindert?”
Juffrouw Kramer keek in het kleine, rose schemerlampje, dat naast haar bed brandde. Dan keek ze naar Marijke. Ze zat daar als een kleine, blonde Boeddha.
Opeens zei ze: “U weet, dat ik lerares Frans ben? Ja?” Marijke knikte. “Ik ben lerares Frans aan een meisjesschool te Rotterdam.” Ze zweeg even. “En o, ik vind het zo afschuwelijk. Ik kan geen orde houden. Ze plagen me zo, al die meisjes. Daarom ben ik ziek geworden!”
“Ze moesten afgeroffeld worden,” zei Marijke fel. “Die wichten! Stel je voor, om u te plagen!”
“Heb jij dan nooit een leraar geplaagd?”
“Jawel,” moest Marijke tot haar schande bekennen. “O, jawel.

Maar geen aardige leraar."
"De meisjes vonden mij natuurlijk ook niet aardig, 't Is toch wel erg, dat je eerst aardig gevonden moet worden, om van hun treiterijen verschoond te blijven." Juffrouw Kramer keek zo bitter. "Ja, dat klinkt wel akelig, als u het zo zegt," moest Marijke toegeven. "'t Is jammer, dat ik nu van school ben. Anders zou ik nog boete kunnen doen."
"En als ik er dan aan denk, en dat is natuurlijk vooral 's nachts, dat ik, wanneer ik weer sterk genoeg ben, terug moet. Terug voor de klas, voor de ginnegappende klas. Die zo'n medelijden met de juffrouw heeft, omdat ze ziek is geworden. En die natuurlijk haar uiterste best zal doen, om de juffrouw, die geen orde kan houden, wéér zo gauw mogelijk ziek te maken."
Marijke schoof over het bed heen naar juffrouw Kramer toe. "Maar moet u terug?," vroeg ze.
"Wat zou ik anders moeten? Ik heb geen ouders meer. Alleen een broer in Amerika, die getrouwd is. Ik heb toch alleen maar mijn akte Frans."
"Maar dat vind ik een hele prestatie. Ik bedoel, dat u die akte hebt. En u hoeft toch niet persé voor een klas te gaan staan?"
Kramertje keek Marijke wat hulpeloos aan.
"U kunt toch massa's andere dingen doen?"
"Nu, massa's..."
"Ja, u kunt gouvernante worden bij een leuk kind. En dan trouwt u later met de oom. Of u kunt..."
Nu lachte ze opeens. "O, wat een type ben jij, zustertje."

“Ja,” zei Marijke tevreden, “dat kan wel. Maar ik weet wel, dat ik niet terug zou willen in een klas, die mij ziek getreiterd had. Ik wou, dat ik die klas hier had,” besloot Marijke wraakgierig.
“Maar die betrekking in Rotterdam is vast. Dat andere hangt maar in de lucht. En ik ben niet zo sterk en niet zo energiek meer, om alles te durven aanpakken.”
“Nu, dan zal ik u wel helpen. We kijken alle kranten na. Gelukkig, dat iedereen hier een andere krant leest. En er zal heus wel eens een wanhopige in staan, die snakt naar een lerares Frans. Of anders zet u zelf een advertentie. Die kunt u zo beelderig mogelijk opstellen.”
Ze ging op haar ijskoude benen zitten. “En wij gaan nooit meer terug naar Rotterdam.”
“O kind, als dat eens mogelijk was...”
“Het is mogelijk,” zei Marijke. “Gaat u er maar genoeglijk over liggen denken. Dan valt u vanzelf in slaap, zult u zien.”
“Maar ik ben een piekerkous... Als nu dat kind, wat jij uit de lucht grijpt, mij eens niet aardig vindt. Of haar moeder vindt, dat ik haar niet goed aanpak...”
“Zal ik u eens wat zeggen, u bent zo’n dot, iedereen moet u lief vinden. Het kind wordt dol op u, de vader en moeder verwennen u, en dan de oom...” Ze lachte. “Nee hoor, daar heb ik een hele goeie kijk op. Daar zou ik staaltjes van kunnen vertellen...” Ze sprong van het bed. “En nu gaat u slapen. Ik zal u instoppen. Ligt u zo goed?”
“Ja, heerlijk.”
Marijke had haar graag een zoen gegeven. Maar dat durfde ze

toch niet. Stel je voor. dat ze neiging kreeg, om alle patiënten te gaan zoenen!. Bij de deur zei ze: “Weet u wat ook nog een probaat middel is, als je niet slapen kunt? Dan moet u zich voorstellen, dat je een heel hoge toren opklimt. En als je er dan eindelijk moeizaam bent, dan moet je je voorstellen, dat je er afspringt... Griezelig gewoon. Je maft in van pure weeheid.”
“O, dwaas kind,” zei juffrouw Kramer. En ze lachte, zoals ze in tijden niet gelachen had!

XII

Het was twee dagen voor Kerstmis. Zuster Tonia sorteerde de post in de bibliotheek.
“Voor u, zuster Marijke.”
Marijke nam de brieven aan. Een van een onbekende hand. En een van Ruut, die door Fie was doorgestuurd. Ze bleef even stil staan. Wat had ze vaak verlangd naar die brief. Wat had ze vaak gefantaseerd over die brief. En nu, nu ze het helemaal niet meer verwacht had, schreef Ruut...

“Je zorgt voor de kamer van mijnheer Vreese, zuster.

De gele kamer. En de ouders van juffrouw Bonnet krijgen de blauwe kamer, Ik heb het linnengoed al uitgelegd."

Plof, daar kwam Marijke weer op de grond neer. Gelukkig, dat de gele kamer ook werkelijk geel geverfd was, en de blauwe kamer blauw! Anders zou je operette-verwikkelingen kunnen krijgen. "Goed, zuster Tonia," zei Marijke. "Zal ik het dan meteen maar doen?"
"Ja, natuurlijk. Morgen zullen we het veel te druk hebben."
Marijke klom naar boven, met de twee brieven in haar schort. Eerst naar de kamer van mijnheer Vreese, dacht ze. Heerlijk voor mevrouw, dat er drie Kerstdagen zijn.
Maar toen ze in de gele kamer de openslaande ramen had open gegooid, ging ze op het bed zitten. Eerst de brieven lezen. Ze kon niet langer wachten!
De onbekende bleek Reinier te zijn. Hij schreef, zonder aanhef:

"Je brief is me tot Egypte gevolgd, en daar ik toen juist vertrokken was, me weer naar Holland gevolgd.
Het verheugde mij te lezen, dat jij je bestemming nu denkt te hebben gevonden. In elk geval is het beter, dat jij je aan zieke mensen wijdt, dan aan gezonde.
Als je nog eens in Hilversum komt, hoop ik je te zien.

Beste gr. R. M. Govaerts."

Marijke bleef wat verdwaasd zitten. Ze had nu wel niet direct een teder epistel van Reinier verwacht, maar toch in elk geval wel een beetje hartelijker brief. Reinier kon opwaaien. Nee, Reinier kon niet opwaaien. Want die brief was, zoals hij zelf was. En de slotzin was toch vrij bemoedigend, al klonk er niet direct een hevig verlangen uit. Ze stopte de brief weer in de envelop. En dan, langzaam pelde ze Ruuts brief open. Ruut schreef:

"Mijn lieve Marijke.
In lang hebben we niets van mekaar gehoord. Maar ik heb het zo druk gehad met mijn studie en vele andere dingen. Je moet weten, dat ik secretaris van de Senaat geworden ben, en daar zit heel veel aan vast. Je zult het niet willen geloven, maar ik heb gewoon geen tijd tot briefschrijven kunnen vinden.
Maar dat neemt niet weg, dat jij me wel eens had kunnen schrijven -ja, kun je net denken, dacht Marijke - want ik weet nu zo helemaal niets van jou. Ben je nog voor je eindexamen geslaagd? Ik stuur deze brief maar naar 't 'Zonnehoekje'. Want, ook als je geslaagd ben, zul je wel thuis zijn. Of ben je gaan studeren? Het is zo wonderlijk, dat, waar er een tijd is geweest, dat we elkaar elke dag zagen, ik nu niets van je weet. Schrijf me gauw en uitvoerig terug. Mijn grootouders gaat het goed. Ik ben nog steeds elk weekend bij hen. Nu logeer ik bij hen tol

Nieuwjaar, en ga dan met een vriend nog veertien dagen naar Tirol. Wintersporten. Ik hoop...”

“O, stoor ik u, zuster Marijke?”
Marijke keek verschrikt op van Ruuts brief. Dan sprong ze op. “Helemaal niet, mevrouw Vreese. Ik zat een brief te lezen. Terwijl ik de legerstede van uw man had moeten opschudden. Ik zal ‘t nu meteen gaan doen.”
“Ja, zuster Tonia zei me, dat u hier was. Ik hinder u toch niet, als ik even bij u ga zitten?”
“O, helemaal niet. Ik zal alleen de ramen dichtdoen. Anders krijgt u misschien iets te pakken. En dat mag niet, zo pal voor de feestdagen. Heerlijk, vindt u niet, drie kerstdagen!”
Ze woei het onderlaken over het bed, stopte het goed aan alle kanten in. “Waarom gaat u niet naar huis?”
Ze had bijna gezegd: “Omdat ik niet gemist kan worden.” Maar dat klonk zo bescheiden. Ze zei: “Och, het zal nogal druk zijn, denk ik. En zuster Betsy is nog niet helemaal de oude.” Ze stopte een deken in. “Maar ik vind het erg prettig hoor, om hier Kerstmis te vieren.”
“En hoe vinden ze het bij u thuis?”
“Ja, niet gezellig. Maar ze zullen er zich bij moeten neerleggen. Weet u, Bep - dat is ons meisje, we hebben haar al lang - schreef mij: ‘Een Kers zonder u is geen Kers’.” Ze lachte. “Ik voel me gewoon gevleid. Zo iets van een gevierde diva! En ‘t is zo grappig. Bep zegt altijd jij en jou tegen me, maar in haar brieven ben ik ‘u’.” Ze blies haar wangen op. “Ja,

ja, ik denk, dat ik dat aan mijn pesisie te danken heb."
Mevrouw Vreese lachte maar eens. Ze zag, hoe Marijke de sprei over het bed vlijde. "Nu nog even met de stofdoek overal bij langs. Zij is gister goed gedaan, ziet u. De kamer, bedoel ik. En dan..."
"Zuster Marijke, ik zou u zo graag wat willen vragen." Bijna had Marijke op de gemoedelijke toon van thuis gezegd: "Vraag maar raak." Maar ze bedacht zich gelukkig bijtijds. Ze zei op de beschermende toon, die ook zuster Betsy tegenover de patiënten aannam: "En wat is er dan, mevrouw Vreese?"
"Komt u even bij mij zitten?"
Marijke dacht aan de blauwe kamer, waar ze nog bedden op moest maken en stoffen. En er was een slaatje voor de lunch, waarvoor zij de mayonaise moest maken... "Ja, graag mevrouw," zei Marijke. Toen barstte mevrouw Vreese opeens uit: "Ik word hier nooit, nooit beter!"
"Maar mevrouw, u bent toch al zoveel beter geworden."
"Ja, dat zegt iedereen. Dat zegt zuster Tonia. Dat zegt zuster Betsy. Wat geeft me dat?" Ze sloeg met haar kleine handen op de leuningen van de stoel. "Ik weet toch zeker zelf het allerbest..."
"O, ben u hier!" Het hoofd van Aafje om de hoek van de deur. De intense verwondering in haar stem, dat de zuster, terwijl je hoofd omliep van drukte maar op d'r dooie gemak met mevrouw Vreese zat te babbelen... "Zuster Tonia vraagt, of u er nog aan gedacht heeft de slager op te bellen. Of ze het vlees vandaag wat vroeger brengen."

“O, Aafje, wat ‘n uil. Dat heb ik helemaal vergeten. Ik zal direct...”
“Nee, dan zal zuster Tonia het wel doen.” Mijlen van misprijzen in de stem, die toch al zo misprijzend was. Het hoofd van Aafje verdween. “Mevrouw Vreese, het spijt me zo, maar ik heb nu geen tijd meer. Zal ik vanavond, als u op uw kamer bent, bij u komen? Ja, goed? Dan heb ik alle tijd.”
Mevrouw Vreese stond op. “Ja, dat is best.” Ze keek triest naar buiten. “Dan ga ik nu als de wind stoffen. En ik zal een vaasje met hulst neerzetten. Voor de gezelligheid.”
Mevrouw Vreese liep naar de deur. Och, zuster Marijke zou haar ook niet begrijpen. Hoe had ze kunnen aannemen, dat zo’n jong ding problemen begrijpen zou, die haar eigen man niet aanvoelde. Hoewel juffrouw Kramer gezegd had: “Dat kleine zustertje heeft twee grote deugden: geduld en mededogen.” Geduld en mededogen, dacht ze, terwijl ze stil naar beneden liep...
En Marijke huppelde van de gele naar de blauwe kamer. Op de bovenhal kwam ze Jan van Altenburg tegen, die de hele kerstvakantie op ‘Bos weelde’ doorbracht. Hij was stil en vrij gereserveerd. Zijn ogen keken wat afwerend en trots door zijn bril, wat Marijke een absolute prestatie vond. Zij zou nooit trots en afwerend door een uilenbril kunnen kijken... Ze vond hem een echte toekomstige geschiedenisleraar, o nee, dokter!! Hij zou zeker niet met zich laten sollen! Marijke had soms opeens zo’n zin om hem een beetje te plagen. Maar ze durfde toch niet goed. En bovendien kwam het ook niet te

pas van zuster Marijke! Hij had een paar dikke boeken onder zijn arm. Daar moest ze wat van zeggen.
"Studeert u zelfs nog in de vakantie, mijnheer Van Altenburg?" Ze zwaaide met de stofdoek, alsof ze tegen iemand wuifde. "Ja, zeker."
"Puur voor uw genoegen?"
"Als u 't zo noemen wilt, ja zuster."
Marijke deed, alsof ze hem ontsteld aankeek. Ja, trotse blauwe ogen had hij. En ze wist opeens zeker, dat, als hij zijn haar niet zo glad achterover schuierde, het dan zou gaan krullen. O snoezig! Jan met de krulletjes. Marijke proestte bijna. Ze beet op haar onderlip.
"Vindt u dat zo iets bijzonders, zuster?"
Marijke was alweer vergeten, waarover het gesprek gegaan had.
"Wat moet ik bijzonder vinden?," vroeg ze onschuldig. "Dat ik in de vakantie studeer."
"Ja natuurlijk. Ik vond het altijd al een bezoeking om te studeren, wanneer het géén vakantie was."
Hij keek haar aan. Echt toekomstig-leraarsachtig, vond Marijke. Dan haalde hij zijn schouders licht op.
Hij denkt natuurlijk, dat ik alleen maar de zevende klas gehad heb of misschien een avondschool, dacht Marijke wraakgierig. Enfin, hij kon denken wat hij wilde, het kon haar niets schelen!
Hij liep de trap af. Marijke ging naar de blauwe kamer. In de zak van haar schort ritselde de brief van Ruut...

‘s Avonds - het was al laat geworden - sloop Marijke naar de kamer van mevrouw Vreese. Ze voelde zich een beetje een samen zweerster. Ze had haar kimono dicht om zich heen getrokken. Stel je voor, dat ze Jan tegenkwam... Ze sloop voorbij zijn kamer. Hij had nog licht op. Zat zeker nog te studeren. O, braafff!!!

“Ja,” riep mevrouw Vreese zacht op haar klop.

Ze was al uitgekleed maar ze zat in de grote stoel, die elke slaapkamer rijk was. Ze was ook in een fleurige kimono gewikkeld, en de verwarming brandde. Gelukkig! Marijke was moe, Marijke was koud. “Prettig, dat u er bent.” Mevrouw Vreese had zo’n gevoel, dat ze nu niets te vertellen had. “Trekt u uw stoel een beetje bij, zuster?”

“Ja, graag.” Marijke wachtte even. Dan zei ze: “Ik vind, dat u er zoveel beter gaat uitzien.”

Mevrouw Vreese voelde aan haar wangen: “Ik ben nu warm. Maar zegt u nu eens eerlijk, zuster, maar heel eerlijk, hoe vindt u, dat ik er overigens uitzie?”

Marijke vouwde haar handen om haar knieën. “Als u gerust hebt, heel goed. Anders nog wat bleek soms.” Mevrouw Vreese keek neer op haar handen, die gevouwen in haar schoot lagen. Dan zei ze zonder opkijken: “U vond me misschien vanmorgen wat overdreven, toen ik zei dat ik hier nooit, nooit beter zal worden?”

Haar stem werd schril. Ze kuchte even. “O nee, overdreven niet. Alleen, ik begrijp niet goed...” Nu boog mevrouw Vreese zich naar Marijke over. “Kunt u dan begrijpen, dat ik

ziek word, ziek van heimwee naar mijn man, mijn jongens, mijn huis?"
Marijke knikte alleen maar. Ja, dat kon ze wel begrijpen. "Ik heb het tegen zuster Tonia gezegd. Tegen zuster Betsy. Ze zeiden, dat het zenuwen waren. Makkelijk, hè, om alles maar zenuwen te noemen! Ze hebben me gezegd, dat ik eerst moet aansterken, voor ik er aan kan denken naar huis te gaan. Het zou nu onverantwoordelijk zijn. Ik zou weer kunnen instorten." Haar stem werd laag. "En ze begrijpen niet, dat ik hier zal instorten, dat ik weer ziek zal worden, doodeenvoudig van het ontzaglijke verlangen naar huis."
"Maar hebt u het dan nooit naar huis geschreven?"
"Ja. natuurlijk. Maar toen heeft mijn man zuster Tonia gevraagd, wat die er van dacht. En die heeft, o absoluut te goeder trouw hoor, geantwoord, Dat ik nog lang niet sterk genoeg was... En mijn man - ik heb hem in al mijn brieven gesmeekt om naar huis te mogen komen - gaat er nu niet eens meer op in. Morgen, als hij komt, ik durf er niet eens over te spreken."
"Wilt u dan misschien, dat ik er over spreek?" Marijke kreeg het opeens erg benauwd.
"O ja, zuster, astublieft, astublieft."
"Maar uw man zal in mij toch niet meer vertrouwen hebben dan in zuster Tonia. Ik ben nog maar zo'n piepkuiken."
"O, toch wel. Weet u, die ene keer, dat mijn man u gezien heeft, vond hij u zo flink."
Marijke kleurde er van. Ze begon aarzelend: "Ik durf de

verantwoording niet op me te nemen. Als u nu werkelijk thuis weer ziek wordt..."
Mevrouw Vreese legde een hand op Marijkes knie.
"Zustertje," zei ze, "ik heb vier maanden in het ziekenhuis gelegen. Denk eens aan, vier maanden. En al die tijd heb ik mijn jongens maar een paar maal, en dan nog maar eventjes, gezien. Vanuit het ziekenhuis ben ik regelrecht hier gekomen. De jongens mochten even bij de auto om mij goeiendag te zeggen. Ze keken zo ongelukkig, dat ik alweer weg ging." Mevrouw Vreese beet op haar onderlip.
"En nu ben ik hier al weer drie maanden," zei ze zacht.
"Als u misschien nog een maandje blijft... of een paar weken," zei Marijke haastig.
"Ik kan niet meer blijven. Ik houd het niet meer uit. Ik verlang zo..."
Triest zei mevrouw Vreese: "Ik had gedacht, dat u me wel begrijpen zou."
"O, maar ik begrijp u ook wel. En ik wil ook wel met uw man praten. Alleen, u moet beloven, dat u terug zult komen, als u thuis zou terugvallen."
"Natuurlijk," zei mevrouw Vreese. Haar ogen straalden opeens. Ze greep achter zich naar een portret. "Hoe vindt u mijn jongens? Leuk hè? En, weet u, zustertje, ik zal zo voorzichtig zijn. Ik heb een meisje, al vijf jaar. Die zorgt voor de huishouding. Ik kan 's morgens lang blijven liggen. Ik zal hele middagen gaan rusten. Ik zal op tijd 's avonds naar bed gaan. O, ik zal heel braaf zijn."

“Maar zouden uw jongens niet te druk zijn? Het lijken zo’n paar leuke bandieten.”
“Hè, zustertje, niet terugkrabbelen.”
“O, maar ik krabbel niet terug. Ik vraag het alleen maar om zekerheid te hebben.”
“De oudste is de hele dag naar school. En mijn man schrijft, dat de jongste de hele dag op straat is. Voor ik ziek werd, ging ik met hem wandelen. Natuurlijk. Maar daar heeft het meisje geen tijd voor.” Ze keek Marijke verrukt aan. “Wat zal het heerlijk zijn, als ik ze weer bij me heb. De jongste tekent zo aardig. Vogeltjes en konijntjes en kippen. Hij mag mijn hele huishoudboek vol tekenen,” lachte ze.
Marijke zei: “Toen ik hierheen sloop, voelde ik me net een samenzweerster.”
Ze zuchtte even. “En nu?”
Marijke wilde zeggen: “Nu, dat is er niet beter op geworden”. Maar dat klonk zo weinig meelevend. Dus zei ze: “Nog een beetje. Maar ik zal, als uw man komt, de sluizen van mijn welsprekendheid open zetten.”
“O, engel,” zei mevrouw Vreese. “Gaat u nu al weg?”
“Ja, ik moet morgen weer bloeiend zijn. En u moet ook naar uw mandje.”
“Ik zal van puur geluk niet kunnen slapen.”
“En als mijn geheime zending nu eens mislukt?” Marijke voelde, dat ze dit overmatig enthousiasme iets moest temperen. “Mislukt u veel?” Ze keek beslist een beetje angstig. “Nee, niet veel,” zei Marijke onbescheiden. “Alleen

de mayonaise vanmiddag. Die was geschift. Mijn schuld."
"Niets van gemerkt. Zeg, hoor eens. Marijke - ik mag wel Marijke zeggen, als we onder mekaar zijn, hè?"
"Ja, graag. Maar we zullen niet veel meer onder mekaar zijn, als het gaat, zoals u wilt."
Mevrouw Vreese gooide haar hoofd achterover. Schaterde. "Wat zeg jij dat somber. Zeg, hoor eens. Marijke, je moet me beloven, dat je bij mij zult komen logeren, als je vakantie krijgt."
"O, graag," zei Marijke grif. "Ik bedoel, dan kom ik graag eens een dagje. U begrijpt, ik moet mijn vakantie bij mijn familie doorbrengen." Mevrouw Vreese lachte weer. Ze had om alles kunnen lachen. "Heb je een grote familieboezem?"
"Gaat nogal. Drie getrouwde zusters. Waarvan één in de Oost."
"Heb je dan geen ouders meer?"
"Nee," zei Marijke zacht.
Mevrouw Vreese trok haar aan haar handen naar zich toe. "Kom hier, geef me een zoen. En ik dank je, voor alles wat je voor me doen zult." En Marijke, terwijl ze weer over de bovenhal sloop - allemensen, nu brandde nog het licht bij Jan met de krulletjes - dacht tragisch: Ik ben een goeie voor een rusthuis. Om het te ontvolken? Kramertje was zo opgeknapt. Die holde 's avonds naar de kranten, of er ook een advertentie in stond. Dacht er al over om zelf een te plaatsen. Zo energiek werd Kramertje. Alleen al door het idee, dat ze niet naar Rotterdam terug hoefde, als ze niet wilde... En nu

mevrouw Vreese... Straks kwamen mevrouw Falkenhagen en mijnheer Nieber misschien ook bij haar. Of zij, Marijke, niet een huis voor hen wilde huren! Dat ze toch maar liever wilden trouwen! En je kon het draaien, zo gek je het wilde, maar dit illustere idee zou - ongeweten - wel weer van haar, Marijke, zijn uitgegaan. Marijke dook in haar bed. Hu, koud was het. Toch even Ruuts brief overlezen. Ze kroop diep onder de dekens. Alleen de hand met Ruuts brief er in, hield ze dicht bij het kleine lampje. En ze las weer, voor de zoveelste keer:

> "Mijn lieve Marijke,
> In lang hebben we niets van mekaar gehoord. Maar ik heb het zo druk gehad, met mijn studie en vele andere dingen..."

Marijke keek even om de deur van de eetkamer of Aafje daar ook was. De suitedeuren waren dicht, want juffrouw Bonnet en Kramertje versierden met zuster Betsy de kerstboom. In de erker van de eetkamer zaten mevrouw Van Altenburg en mevrouw Falkenhagen. De stem van mevrouw Falkenhagen murmelde zoetjes: "Mijn grootmoeder de barones droeg altijd mitaines..."
"Och zuster," zei mevrouw Van Altenburg, „mijn zoon zit in de bibliotheek. Wilt u hem vragen, of hij hier komt?"
"Zeker, mevrouw."
In de hal enterde Marijke Aafje. "De groenteman heeft pas

gebeld. Zuster Tonia vraagt of je bij haar komt, om de groentes voor de feestdagen mee uit te zoeken."
Aafje - trots als een pauw - verdween. Zie je, dat vroeg zuster Tonia haar! Ze had ook gister met de zuster besproken wat voor weckflessen ze zouden openmaken. Nee, voor al die dingen deugde zuster Marijke geen cent. Wildzang, wildzang, anders niets! Hoewel, ze was niet chagrijnig, daar niet van. En ze kon tegen een standje. Maar een goeie zuster zou ze nooit worden...
En Marijke, onbewust van Aafjes vernietigend oordeel, liep naar de bieb. Daar zaten in de ene hoek Jan, en in de andere hoek mijnheer Nieber, die Bernard heette. Dat had Marijke al uitgevist.
Het parket van de bieb was zo gladgewreven. Marijke had er wel graag even op gegleden. Ze liep langs mijnheer Nieber. "Gaat u niet wandelen met dit prachtige weer?"
Mijnheer Nieber keek even op van zijn boek. Dat kind had het altijd tegen hem over de natuur en het weer. Dat werd vervelend op de duur. "Nee," zei hij.
Marijke legde even haar armen op de leuning van de diepe leren clubfauteuil. "Hè!," zei ze. "Wat nu? Wat is er te hè'en?"
Marijke nam haar armen weg. Ze had vlotweg willen zeggen: "U moet niet zo onaardig legen mij zijn." Maar ze wist opeens: als Marijke Bovenkamp had ze dat kunnen zeggen. Als zuster Marijke paste dit niet. Ze zei zoet: "Er is niets, mijnheer Nieber. Wilt u hier uw koffie straks hebben?"

“Ja, natuurlijk.” Zonder opkijken.
“Goed, mijnheer Nieber.” En, terwijl Marijke naar Jan van Altenburg liep, dacht ze: En toch heeft Bernard iets dat hem hindert. Al zegt zuster Betsy, dat alleen zijn humeur hem dwars zit. En ik zal er wel achter komen ook...”
Nog een man, die niet opkeek. Gezellige mannen! Stel je voor, Han, die straalde als hij haar zag. En Chiel, en Jan Smit. En Ruut... “Mijnheer Van Altenburg.”
“Ja.” Een vinger tussen de bladzijden van het boek. Dat betekende: Of je maar zo gauw mogelijk ophoepelt!
“Uw moeder vraagt, of u bij haar in de eetkamer wilt komen.”
“Ja zeker.” Een stoel, die werd achteruitgeschoven. Het boek, dat werd dichtgeslagen. Geen blik meer voor Marijke, ‘t Kon haar niets schelen.
In de zak van haar schort zat weer de brief van Ruut. Misschien kon ze hem vandaag antwoorden. Die brief leefde de hele dag met haar mee... En morgen was het Kerstmis. En ze hield zo van Kerstmis... Ze keek uit, zonder iets te zien. Ze zag de kerstboom thuis, en Fieke, die kerstliederen speelde... Ze bewoog haar schouders, alsof ze iets van zich afschudde. Dan liep ze langzaam de grote bibliotheek weer door. Ze neuriede zacht: “Daar klinkt een kleen, kleen klokske, bij nacht...”
Tweede Kerstdag was Marijke gaan wandelen ‘s middags in haar vrije uurtje. Ze had op de loer gelegen, al twee dagen lang, of ze mijnheer Vreese niet te pakken kon krijgen. Maar weer was hij ontsnapt, toen Marijke even naar boven was

gegaan. Hij was een aartstippelaar. Marijke hoopte hem in de vrije natuur te pakken te krijgen. Daar waren de mensen ook vaak milder.
Het was koud. “Waterkoud,” zei Aafje. Marijke had haar handen diep in de zakken van haar jas gestoken. Maar haar kin had ze geheven. Heerlijk, die frisse lucht om je heen. Mevrouw Vreese had aan de lunch diplomatiek gevraagd: “Waar ga je heen vanmiddag, Her?”, en mijnheer Her had geantwoord: “Ik denk naar de put in het bos te gaan.”
“Och, dat is zo’n mooie wandeling,” had zuster Betsy gezegd. Mevrouw Vreese had Marijke een knipoog toegezonden, en nu zwierf ze al tien minuten om de put heen. En net toen ze begon te wanhopen aan de wan-del-betrouwheid van mannen, zag ze mijnheer Vreese aankomen, met grote stappen. Ze schoot op hem af.
“Dag mijnheer Vreese. Ik was al bang, dat u niet komen zou.”
Ze zag meteen, dat dit een heel slecht begin was, want mijnheer Vreese keek haar verbouwereerd aan. En tegelijkertijd stroef.
Marijke versprong, om die grote passen bij te houden.
Trachtte toen te regelen: twee kleine passen van haar tegen één grote van mijnheer Vreese.
Dan zei ze: “Ik moet u spreken over mevrouw. Daarom heb ik hier op u gewacht.”
Zijn stroeve gezicht verhelderde. “En wat had u mij te vertellen over mevrouw?”
Marijke keek hem trouwhartig aan. “Mevrouw is zo’n schat,”

zei ze. En mijnheer Vreese, die al maanden van het ziek zijn van zijn vrouw gehoord had: “Mevrouw is zo nerveus. Mevrouw doet helemaal haar best niet om beter te worden. Er zijn dagen, dat er niets met haar te beginnen valt,” deden deze paar woorden wonderlijk goed. “Wou u me dat komen zeggen?,” lachte hij.
“O nee, dat is maar een inleiding.” Ze kuchte eens. Het was lang niet gemakkelijk.
“Kom, kom, zuster, de inleiding was zo goed. Ga nu maar door.” Marijke keek hem eens van opzij aan. Hij was geen Han! Misschien een beetje Chiel. Hij zou ook, door alles heen, de radio laten spelen. “Mijnheer Vreese, u moet mevrouw meenemen naar huis.”
“Wat?!”
“Ja.” En Marijke, die nu ze eens begonnen was, zich voelde als een grammofoonplaat, die moest blijven doordraaien, zei: “Mevrouw verlangt ontzettend naar huis. Naar u en de kinderen. Ze kan zo triest zijn. Dat is alleen, omdat ze verlangt.” Marijke versprong weer even. “En, weet u, dat doet haar zoveel kwaad. Dat begrijpt u ook wel, nietwaar?”
“Maar zuster, thuis, met die twee drukke jongens... Dat is toch geen omgeving voor haar.”
“En toch is het de enige omgeving, die ze wenst.”
“Ze heeft er in elke brief haast over geschreven. Ik reageerde er niet eens meer op. Trouwens, zuster Tonia heeft mij ook gezegd, dat het onverantwoordelijk zou zijn.”
Marijke kreeg het opeens weer benauwd. “Och,” zei ze dan,

“de beste doktoren vergissen zich wel eens. De beste verpleegsters ook. U zou het toch kunnen proberen, mijnheer Vreese. Probeer het eens een week. veertien dagen. Als het blijkt niet te gaan, dan komt mevrouw terug.”
“Ja, en dan zijn we misschien weer maanden achterop.”
“Ik geloof het niet. Ik bedoel, ik geloof niet, dat het niet zal gaan. Mevrouw neemt zich voor, om thuis precies zo te leven als hier. Ze zal thuis ook kunnen rusten.”
“Niet zo goed als hier.”
O, eend, dacht Marijke. Ze zei: “Ja, het is zo erg goed voor haar rust, als ze ‘s middags ligt te huilen, omdat ze denkt dat de kinderen van haar vervreemden. En ‘t is ook zo bijster geschikt voor haar, als ze hele nachten ligt te woelen, omdat ze denkt, dat u haar niet meer nodig heeft...”
“Maar zuster!”
“Ja,” zei Marijke.
“Maar dat zijn toch hersenschimmen.”
“Ja, maar die krijg je, als je zo onmenselijk verlangt.”
“Ja dan...” Hij keek haar aan, een beetje verslagen. “Dan is het werkelijk beter, dat ze mee naar huis gaat.”
“En hoe eerder, hoe liever.”
“Zou ze morgen al mee kunnen?”
“Ik zou niet inzien, waarom niet.”
“Dan zal ik het straks met haar bespreken.”
“U zult zien, mevrouw springt twee meter de lucht in. Bij wijze van spreken natuurlijk,” zei ze er gauw achteraan. “Ja, ja natuurlijk.” Verstrooid.

“En mijnheer Vreese, denkt u er aan, dit blijft tussen ons. Ik bedoel... ik heb niet graag, dat zuster Tonia of zuster Betsy merken, dat ik me ermee bemoeid heb.”
“Nee, nee, dat is goed. Ik zal het wel van mij laten uitgaan.” Hij nam nog grotere stappen. Marijke holde haast! Hij sprak een hele tijd niet. Maar opeens bleef hij staan. Keek haar aan, streng bijna. “Dus zuster, op uw verantwoording neem ik mijn vrouw morgen mee naar huis.” *
“Ja, mijnheer Vreese,” zei Marijke. Maar ze kreeg het weer zo benauwd, ze sloeg de kraag van haar mantel naar beneden.

XIII

“Zuster Marijke, bent u hier?”
“Ja, juffrouw Kramer.”
Juffrouw Kramer zwaaide een krant.
“Kunt u straks even bij mij in de bibliotheek komen?”
Marijke keek naar de krant. Gaf haar dan een vervaarlijke knipoog.
“Als dit hele slagveld aangewassen is, dan graag.”
“Goed, dan wacht ik u daar.”
Aafje keek verstoord in de afwasteil. Dat gezeur altijd met zuster Marijke. Altijd was er wat anders... Ze mopperde:
“Als u maar goed afdroogt. Niet de boel affloddert! Is die soepterrien droog?”
“je kunt je er in spiegelen,” zei Marijke. “Maar is-ie droog?”
“Ook dat.”
Marijke probeerde niet meer een aanminnig gesprek met Aafje. Ze deden zwijgend het werk, wasten zwijgend af! Neuriën deed ze ook niet meer, terwijl ze de bende wegwasten. Dat gezing maakte Aafje tureluurs. Maar gelukkig was er altijd zo veel om over te denken: een gezellige brief van Fieke en Gerda, een heerlijk dagboek van Ems... En dan, achter in je gedachten, maar zo, dat het steeds als een duveltje

in een doosje weer te voorschijn kwam, de brief van Ruut, de vele ansichten van Ruut uit Tirol. Had hij op één niet geschreven: 'Ik wens zo vaak, dat je hier bij ons was Marijke. Het zou zo echt iets voor jou zijn...'
"Wat zei je, Aafje?"
"Dat is voor de derde keer. U moet geen glazen in mekaar zetten."
"O nee, dat is waar ook."
Zuster Betsy kwam bedrijvig binnen dribbelen. Die ruimde altijd op. Ze greep het mandje met zilver. Ze had, als zuster Tonia er niet was, vrolijke, drukke gebaren. En ze had iets hartelijks ook. Maar als ze belangstellend deed, konden haar ogen vaak wegdwalen. Dan kreeg Marijke het lege gevoel, dat ze tegen een muur praatte. Het verkilde je zo! Marijke zakte in haar linkerheup. Ze had gehoord, dat zuster Tonia en zuster Betsy vriendinnen vanaf de schoolbanken waren. Dat ze jaren samen in het ziekenhuis in Rotterdam waren geweest, en nu al weer tien laar aan het hoofd van 'Bosweelde' stonden. Maar Marijke kon zich zo'n koele vriendschap niet voorstellen: En toch was ze eens binnengekomen, toen ze samen gebeurtenissen uit het Rotterdamse ziekenhuis-leven hadden opgehaald. Toen had zuster Tonia een kleur gehad en zuster Betsy's ogen hadden gestraald. Och ja, wat wist je per slot van rekening precies wat er in iemand omging... Marijkes gedachten sprongen over naar mevrouw Vreese. Tien dagen was ze al weg, nog niets hadden ze gehoord. Zuster Tonia had met haar vlakke stem gezegd: "Binnen

veertien dagen hebben we mevrouw Vreese weer hier. Ik hoop alleen maar, dat ze niet te veel is achteruitgegaan. Dan kunnen we weer van voren af aan beginnen." En Marijke had zich diep gebogen over een trui voor Janneman, en gedacht: O, verschrikkelijk. En op mijn verantwoording!
"Heb je nog iets, Aafje?"
"Nee, zuster."
Marijke hing haar natte schort - natuurlijk, die was weer slik, dacht Aafje knorrig - op een haak achter de deur. Strikte haar schone schort voor. Vlug liep ze naar de bieb. Daar zat Kramertje met de krant. "Hier, lees eens, zustertje." En Marijke las:
"Voor een meisje, 1e lyceum, wordt in Den Haag een gouvernante gevraagd, intern, in staat om op al haar huiswerk toe te zien. Tevens voor gezelschap. Brieven enz."
"Nu, wat zegt u daarvan?"
Marijke las de advertentie nog eens door. "'t Zijn Richards hoor! Geen enkel woord afgekort. Merkt u wel? En ik vind er u geknipt voor."
"Denkt u, dat ik kans zal maken?"
"Natuurlijk," wist Marijke zeker.
Juffrouw Kramer keek ook nog eens de advertentie in.
"Maar," aarzelde ze, "mijn gymnasiumtijd ligt al zo ver achter me. En ik was nooit erg goed in wiskunde."
"Nu, dat kind zal nergens goed in zijn," troostte Marijke. "U kunt gewoonweg uw kennis om u heen strooien. En u hebt toch einddiploma gym. Dan hebt u zelfs meer wiskunde

gehad dan op een lyceum," beweerde Marijke boud, hoewel ze er niets van wist. "Schrijft u nu maar gauw een beeld van een brief. En als u misschien een wiskundesom niet kent, dan stuurt u mij maar een expresse. Ik was nog al goed in wiskunde. Speciaal algebra."
"O, dwaas kind," zei juffrouw Kramer.
En Marijke maakte even een danspas. "Hè, dat deed me even aan huis denken."
Marijke was al bij de deur, en Kramertje had haar mooiste postpapier al voor zich uitgespreid, toen ze zei: "Zou ik nu wel sterk genoeg voor zijn?"
Dat was weer een gewetensvraag, die Marijke een koude en een warme rilling gaf. Stel je voor, dat ze ook weer fier de verantwoording van Kramertje op zich nam. Dan had ze twee ex-patiënten, om over in haar piepzak te zitten. Het eind zou zijn, dat ze zelf een patiënt werd.
"Tja," zei ze, "dat zou ik even met zuster Tonia bespreken."
En toen ze onmiddellijk de verkilling op juffrouw Kramers gezicht zag, zei ze maar gauw:
"Volgens mij bent u flink genoeg. Maar u weet, ik ben geen expert. Nee, dat zou ik zeker met zuster Tonia bespreken."
Juffrouw Kramer trok lijntjes op haar vloeiblok. "Ik kan zo helemaal niet met zuster Tonia praten."
Marijke zuchtte onmerkbaar.
"Maar dit kan ik niet voor u behandelen. Dat voelt u wel, niet? En toont u nu eens, dat u in de laatste weken energie vergaard hebt. Snel met de advertentie naar zuster Tonia..."

“Ja, vooral snè!!,” zei juffrouw Kramer. Ze trok haar schouders omhoog en verborg er haar gezicht in als een kleumig vogeltje.
“Nu, schrijd dan,” zei Marijke. “Ook goed.” Ze gleed naar juffrouw Kramer toe, legde haar handen op de gebogen schouders.
“Hè toe, wees nu flink. Als u die rijke élève krijgt, dan bent u dankbaar, dat u begonnen bent met vanavond flink te zijn. En ik weet zeker, dat het een snoes van een dom kind zal zijn met een dot van een ma.
Hmmmm?” Ze keek uitnodigend naar juffrouw Kramer.
“Weet jij, waar zuster Tonia is?” Marijke dacht, dat een gesprek altijd met ‘u’ werd ingeluid en met ‘jij’ afgesloten.
“Die presideert de theetafel, waar ik al een kwartier had moeten zijn.” Juffrouw Kramer stond op. “Ik zal haar vragen, of ze even hier komt.”
“Maar niet laten merken, dat u er al met mij over gesproken hebt. Dat zal zuster Tonia vast niet leuk vinden. Dat zou ik ook niet prettig vinden in haar plaats. En ik zal voor u duimen hoor.”
“Wat?”
“Duimen. Stiekem. Onder de trui van mijn neef. Dat alles naar wens gaat. Wat hebt u toch prachtig haar. juffrouw Kramer.”
Het gezichtje leefde op. Ze voelde even aan haar zware vlechten
“Vin je?”

“Ja. Hoe vindt u mijn armzalig knoedeltje? Net een plukje vlas. Het voelt zo raar aan mijn hoofd.”
Kramertje lachte. “Ga jij nu maar eerst, dan kom ik aanstonds wel.”
“Dat zijn je ware samenzweerdersallures,” zei Marijke. “Ik weet zeker, als ik in de tijd van Alva geleefd had, dan was ik vast onthoofd. En nu zal ik als een schimmetje de zitkamer binnen snellen. O nee, schrijden.”
“Ja, kijkt niet naar me, hoor,” zei juffrouw Kramer opeens meisjesachtig. “Ik kijk naar dat lor van een suikertang,” beloofde Marijke. “Daar kan ik nog steeds niet mee overweg.”
En ‘s avonds zei juffrouw Kramer zacht en haastig in de hal tegen Marijke: “De brief is al geschreven, hoor. En zuster Tonia was zo begrijpend. En zij neemt de verantwoording op zich.”
“O, Goddank,” zuchtte Marijke.
Maar ‘s nachts droomde ze, dat een bleke, magere mevrouw Vreese weer Bosweelde’ werd binnengeleid, en dat mijnheer Vreese haar na zat met een breinaald, om haar in woede te doorpriemen. Marijke werd met een gil wakker. Doch de volgende morgen kwam er een kort briefje van mevrouw Vreese, geheel in jubeltonen vervat. Het begin met “Liefste Marijke” en het eindigde met “Je nog steeds zeer dankbare en zeer toegenegen Clary Vreese.” Mevrouw schreef verder, dat ze al twee pond was aangekomen, zich uitstekend voelde, en dat het meer dan heerlijk was om weer thuis te zijn. De jongens waren meer dan schattig, alleen een beetje

verwilderd. En waren dolgelukkig, dat mama weer thuis was. Mijnheer Vreese zou zuster Tonia schrijven, dat alles naar wens ging, en ze hoopte, dat Marijke nu gauw eens bij haar zou komen, om met eigen ogen te aanschouwen, hóé goed en gelukkig ze was...
En weer zuchtte Marijke: "O, Goddank."

Ergens in februari.

Lieve schatten,

Het is zondag en het giet, dus schrijf ik maar aan jullie in mijn wandeluurtje. Ik was er toch wel graag op uitgegaan in mijn regenjas en met stormhoed, maar ik durfde gewoonweg de verachting van Aafje niet te trotseren, die nu in onze kraakheldere keuken zit te knikkebollen. Want, zie je, kinderen, ik ben nu volontaire af!! En dat brengt natuurlijk weer nieuwe verplichtingen met zich mee!!
Gisteravond riep zuster Tonia me bij zich in de bieb. Ik voelde me, alsof ik een lichtelijk examen voor de boeg had, en ik volgde haar met knikkende knieën. Zuster Tonia ging in een rechte zetel zitten, en ik op de punt van een andere.
"Zuster Marijke, u bent hier nu drie maanden."
"Ja, zuster Tonia."
"Zuster Betsy en ik hebben u drie maanden

gadegeslagen" - nooit wat van gemerkt zeg - "en wij zijn besloten" - snap jullie hoe ik sidderde -"dat u wel mettertijd geschikt zult worden voor uw taak." Ik grijnsde: "O, prettig, zuster Tonia."
"We zijn dan ook bereid u vanaf 1 februari te honoreren. We dachten u dertig gulden per maand te geven."
Ik trachtte gauw uit te rekenen, wat twaalf maal dertig was, maar dat lukte me niet. Dus ik grijnsde weer en zei: "O, dank u wel, zuster Tonia." Nu ik het zo koelweg neerschrijf, heb ik zo'n idee, dat jullie het een snertsalaris zult vinden. Maar ik niet, hoor! Ik geef hier bijna niets uit, dus ik kan het haast helemaal overhouden. Dan mijn eigen jaarlijks inkomentje er nog bij, ik zeg jullie, kinderen, ik denk er hard over om volgend jaar een tweedehands twoseatertje te kopen. Ik zag er een in de krant voor zo goed ais niks. 't Zal natuurlijk wel niet een geweldige kei zijn, maar als hij me maar eens in de maand naar Hilversum kan brengen, is het mij mooi genoeg. Want, engelen, ik krijg eens in de maand een vast weekend, zaterdags na het eten weg, en maandags bij het eerste hanengekraai weer op 'Bosweelde' terug. Hoe vin jullie? Maar ik loop op mijn verhaal vooruit. "Natuurlijk," zal Chiel zeggen. Dus toen ik geglimlacht had: "O, prettig," zei zuster Tonia: "Ziet u, zuster Marijke, u schiet nog in vele dingen te kort."
Ik sloeg verlegen mijn ogen neer. "Het wil ons

voorkomen, dat u te veel met de patiënten meepraat." Ik bloosde schichtig.
"Dat is in veel gevallen absoluut verkeerd. Daarmee ontneemt u hun de nodige energie."
Ik dacht aan het geval Vreese, aan het geval Kramer - 't lijken wel rechtszaken, als je het zo leest, - en zweeg! O, tussen twee haakjes, Fieke en Gerda, bereid je in de eerste maanden voor op een bezoek van mevrouw Vreese. Op een mooie zondag gaat ze met haar man per auto naar Hilversum en hoopt dan de zusters van "die lieve Marijke", - ja, ja, dat ben ik, je moet natuurlijk huis en haard verlaten hebben, om naar waarde te worden geschat - op te zoeken. Zullen jullie me geen oneer aandoen?
Na deze vreselijke onbescheidenheid, zal ik zuster Tonia weer aan het woord laten, en bescheiden zijn. Waar waren we? O ja. "En dan, zuster Marijke, u bent vaak te wild en onbezonnen. Dit zal natuurlijk met de jaren wel beter worden. U bent nu nog jong" - ik zag me later al als een wild, onbezonnen hoofd van een rusthuis - "maar u kunt nu toch ook al vast naar rust en kalmte streven. Daarmee zult u in elk geval de patiënten ook rust en kalmte geven."
Ik zei: "Ja, zuster Tonia", hoewel ik mij geen enkel wild, onbezonnen moment voor de geest kon roepen.
"En dan klaagde Aafje er over, dat u vaak niet met uw gedachten bij uw werk bent." Nu, dat was zo, dus ik

zweeg! En ik voelde me nietig. Zuster Tonia keek me aan, in afwachting vermoedelijk van een onbezonnen antwoord. Maar daar ik zweeg, verhief ze zich van haar zetel. Ik vloog ook overeind.
"Denk er aan, zuster Marijke, wat u doet, goed te doen. Al is het maar vaatwassen."
Ik zei: "Ja, zuster Tonia."
"Wij hebben het zeer op prijs gesteld, dat u deze proefmaanden niet over naar huis gaan gesproken heeft. Maar wij stellen ons voor, dat u in 't vervolg elke maand een weekend naar huis gaat." Zie boven. "U kunt het eerste week eind in februari nemen, wanneer u wilt."
Dus engelen, volgende zaterdag kom ik opdagen. Slacht het gemeste kalf en hang de vlag uit!
Kramertje heeft de baan bij het lyceum-kind in Den Haag gekregen, ik heb vrijdag een brief van haar gehad. Het lijkt uitstekend. Ik mis Kramertje, zoals ik ook mevrouw Vreese gemist heb. Ik hoop niet, dat ik elke patiënt met zo'n weemoed zal zien gaan, want dan zal ik van ellende gewoon een plankje worden, en helemaal ongeschikt zijn voor mijn taak. Daar gaat de gong. Morgen verder.

Maandagavond.

Ik heb gisteravond nog een dramaatje meegemaakt. Even vertellen. We zaten zo oer-genoeglijk bij elkaar

voor de acht uur thee. De ouders van juffrouw Bonnet logeren hier nog. Mama is genoeglijk-dik en haakte, papa is een lieve, lange, grijze heer en zat met een schaakbord voor zich en een krant met een schaakprobleem naast zich, dat probleem op te lossen. Mevrouw Van Altenburg lag in haar lange stoel en staarde. Ik heb een geweldige, stille bewondering voor mevrouw v. A. Zij leeft boven de mensen. Snappen jullie dat? Zij is altijd dezelfde, koud, hoog! Doodgewoon, omdat het haar de moeite niet waard is, vriendelijk te zijn. En doordat zij het de moeite niet waard vindt om vriendelijk te zijn, aangeleerd vriendelijk bedoel ik, met allerliefste, misschien vaak neerbuigende manieren, vind ik haar zo eerlijk.
Mijnheer Nieber zal te lezen. Hij krijgt altijd bendes boeken toegestuurd door een boekhandelaar. Zoon Jan - nee Chiel, de gefantaseerde roman met Kramertje is tot niets uitgekomen, je ziet, ik kan me ook vergissen -keek met papa Bonnet mee, wat ik erg goeiig van hem vond. Mevrouw Falkenhagen vertelde mij fluisterend, dat ze nu 'Schoolidyllen' las. Die is na de Bergmannetjes en het verlaten Eibernest in jongemeisjeslectuur blijven zweven. We vonden allebei Jet van Marle zo'n schat! Toen zei papa Bonnet plotseling erg naïef: "Schaakt u ook, mijnheer Nieber?" Mijnheer Nieber keek op van zijn boek, met een blik, alsof papa Bonnet hem gevraagd had, of hij saxofoon speelde of de nieuwste mododans

danste. “Nee mijnheer,” zei hij dan zo kortaf, dat ik hem graag even tegen zijn schoen geschopt had. Je weet wel, zo venijnig, dat je voet een meter de lucht invliegt. Papa Bonnet kreeg er een kleur van. Juffrouw Bonnet lag op de divan. Mevrouw had haar al eens zacht gevraagd: “Toe Thea, speel eens voor ons.” Ze speelt prachtig piano en zingt heel mooi. En toen had ze terug gesnauwd: “Och, laat me toch met rust.” Maar toen mijnheer Nieber zo beminnelijk uit zijn slof schoot, sprong ze opeens overeind, gilde: “Wat zijn dat hier voor een mensen!” en rende de kamer uit.
Ja, daar zaten wij, even helemaal verbluft! Maar zuster Tonia stond direct heel kalm op, zei tegen ‘t genoeglijk dikke mamaatje: “Nee, blijft u maar hier, ik zal wel even met haar gaan praten”, en verdween ook. Na een hele tijd kwam ze terug.
“Zuster Marijke, brengt u juffrouw Bonnet de kruik. Ja, mevrouw, ze is weer helemaal gekalmeerd. Gaat u straks maar even naar haar toe.” Zuster Marijke toog dus met de warm waterkruik naar boven. Ik klopte aan, en neuriede zo’n beetje, toen ik binnen kwam. Thea zat in een wolk van valeriaan en parfum in haar bed. Ik was natuurlijk op niets voorbereid en ik schrok me gewoonweg een aap, toen ze opeens met een heel lage, donkere stem zei - en dat was nog tien keer erger dan haar gillen -: “O, wat haat ik die onverwoestbare vrolijkheid van jou!” Ik voelde me, zoals Bep zou

zeggen: “Nou breekt mijn klomp.” Maar ik stopte zonder iets te zeggen de warm waterkruik op haar plaats en ging toen zitten in de stoel. En ik keek naar haar. Daar was beslist haat in haar blik! En toen zei ik: “O, ik ben vaak genoeg razend, maar ik bewaar die razernij tot ik alleen op mijn kamertje ben. Maar ik moet u toegeven, het is gemakkelijker om het aan anderen te koelen, dan het voor je zelf te houden.”
“Wat bedoel je daarmee?”
Nou, ik moet jullie zeggen, het verwonderde me niets, dat mijn wijze woorden haar enigszins duister waren, dus ik trachtte het haar op een begrijpelijke manier uit te leggen. En toen zei zij, nog steeds in mineur: “Wat heb ik aan mijn leven? O, wat heb ik in vredesnaam aan mijn leven?”
“U hebt een paar schatten van ouders,” zei ik. “Die u vreselijk verwennen. En waar u meer dan drakerig legen bent. U snauwt ze af, straks nog. Ik heb het wel gehoord, toen uw moeder vroeg, of u wat wilde spelen en zingen. U moest u schamen!”
Dáár, dacht ik vertoornd, dat kun je maar in je zak steken. Ik had een gevoel, dat we gewoonweg slaags konden raken, en ik zag de ex-volontaire ‘Bosweelde’ uitvliegen, op grond van een vechtpartij met een patiënt. Maar Thea schijnt een type te zijn, dat er wel van houdt, om eens ongezouten waarheden te slikken te krijgen. Dat vond ik echt fideel van haar. Dus milder vervolgde

ik: “Over een week gaat u weer met uw ouders naar huis”, - ze woont ook in Amsterdam - “en u hebt natuurlijk een heerlijk huis. Dat kan niet anders met zulke ouders. En uw moeder vertelde mij, dat u veel reist met z’n drietjes. Volgende maand gaat u naar het zuiden van Frankrijk. Massa’s meisjes zouden haar handen dichtknijpen, als ze zo’n leven konden hebben.”
Ze plukte aan haar dekens. “En toch is het mij niet genoeg. Mijn leven is zo leeg.”
Ik zei natuurlijk het enig daarop passende antwoord. “Maar vul het dan. Ga aan maatschappelijk werk doen. Of u, die zo prachtig zingt en piano speelt, ga in ziekenhuizen zingen. Patiënten opbeuren... Och, er is toch van alles te doen!”
Haar ogen leefden opeens op. “Dat is zo’n kwaad idee nog niet. Vader is bevriend met de directeur van het Wilhelmina Gasthuis. Dat ik daar nooit opgekomen ben.”
“Tja...,” zei ik bescheiden.
“Ik zal er morgen direct met vader over spreken.”
“Ja, doe dat,” animeerde ik. “En wat ziet u er nu leuk uit, nu u leeft.” Dat was waar!
Ze kreeg er een kleur van. “Heus?”
“Heus.” Ik greep net de handspiegel, opdat zij er zichzelf van kon overtuigen, toen de deurknop voorzichtig werd omgedraaid, en het kleine mamaatje binnen schoof.

“Hoe is het nu, Thea? Ik maakte me al ongerust, toen zuster Marijke zo lang wegbleef...”
“Moedertje, “Kom hier...” Een hazen-exit van Marijke!

Dinsdag.

Er schijnt geen eind aan deze brief te komen. Gisteravond ben ik met mijn vulpen in mijn hand in slaap gevallen, en vanochtend verdwaasd wakker geworden, terwijl ik ze nog in mijn hand geklemd hield. Als een zwaard! Maar het lor heeft een grote inktvlek gemaakt op mijn groene pyjama. Gaat inkt er uit?
Gister zijn er weer twee nieuwe patiënten gekomen. Een overspannen zakenman uit Rotterdam - de grote steden leveren ons toch maar de overspannen patiënten, ‘t Lijkt een beetje cru, nu ik dat schrijf - en een kantoormeisje uit Utrecht, dat longontsteking heeft gehad, en hier door een rijke oom is heen gedirigeerd, om na te kuren. Vertelt ze zelf, van die oom, bedoel ik.
De zakenman heb ik voor mezelf S. F. gedoopt. Dat betekent sprekende film. Het is niets geen wonder, dat hij overspannen geraakt is, want hij converseert aan één stuk door. En hij heeft een stem, zoals op de S. F. met zo’n beetje een bijgeluid. Hij heet Van Swinden, en het meisje Krop. Hij is een paar jaar getrouwd en heeft een babydochter, waarvan hij aan iedereen stromen kieken laat zien. Ook aan mijnheer Nieber, die er even viezig

naar kijkt en “hmmmm” zegt. Zaterdag zal ik wel meer te vertellen hebben. O, vin jullie ‘t niet fijn, dat ik zaterdag thuis kom? Ik arriveer met de trein van 9.50 in Hilversum.
Fieke, als je Jan Smit soms ziet, wil je hem dan zeggen, dat ik absoluut geen tijd heb om hem te schrijven. Hij heeft mij wel tien brieven gestuurd, en ik heb hem met vijf rusthuizen verblijd. Maar hij zeurt in elke brief om een brief. Dus Fieke, asjeblieft!!!!
Wat prettig, dat jij ‘t zo goed kunt vinden met Aziza, Fie. En Gerda, spaar al je breiwerk asjeblieft op voor mij. Wat heerlijk, dat Han zich zo goed voelt. En wat zalig, dat Chiel een nieuwe luidspreker heeft! Zo zie je, ik lees jullie brieven wel, al beantwoord ik ze maar in een paar zinnen. En nu, geliefden tot zaterdag. Groeten aan Bep.
Gekneld door
Marijke.

De volgende morgen goot het! Marijke kwam de zitkamer binnen met het blad koffie. Daar zaten alleen mevrouw Falkenhagen, die lustig haar valse dot op één oor liet hangen, de S. F. en juffrouw Krop. De anderen zijn natuurlijk gevlucht voor de S. F., dacht Marijke. “Koffie,” zei de S. F., “daar is ons zusje. En zusje, regent het altijd zo in Nunspeet?”
“Ja mijnheer,” zei Marijke zoet.
Dan vluchtte ze met de rest van de koffie. Als de S. F. haar te pakken kreeg kwam ze niet meer weg. Toen ze verdween

door de eetkamer, hoorde ze mevrouw Falkenhagen zeggen: "Ja, mijn grootmoeder de barones heb ik nooit anders gekend dan in zijde en satijn..." Ze liep de hal door, waar een zwijgzame werkster - die Marijke nooit anders had horen zeggen dan "Ja" en "Nee", en als ze het met een hoofdknik afkon, dan was het haar nog liever, - op een hoge trap stond de eikenhouten balken te wrijven. Marijke vond dit vrij onwijs. En terwijl ze doorliep naar de bieb, waar ze wel dacht het restant van de gasten verenigd te vinden, ging de telefoon. Intercommunaal, dacht Marijke.
Zuster Tonia kwam uit de keuken. "Hallo!," riep ze.
Marijke verdween in de bieb. Ze had net de koffie rondgedeeld, en mevrouw Bonnet had net haar hand gestreken. "Dank je wel, kindje," terwijl Thea haar met een zekere bravoure negeerde, toen zuster Tonia in de bieb verscheen en strak zei: "Voor u, zuster Marijke."
"Voor mij? Toch niet Hilversum, zuster Tonia."
"Nee, Leiden."
"Leiden?" Daar ken ik geen kip."
Zuster Tonia keek nog vlakker.
"Hallo," riep Marijke.
"Hallooooooo," riep een mannenstem.
"Hallo," zei Marijke.
"Hallooooooooo," zei de man.
"Met wie spreek ik;" jachtte Marijke.
"Maar hoor je dat dan niet?"
"Nee," zei Marijke, "en ik hang op, hoor!"

Dan werd er in Leiden gelachen, een lach, die Marijke bekend voorkwam.
“Je bent nog dezelfde,” zei de stem.
“Hoe gaat het, Marijke?”
“Hoe gaat het, Ruut?”
“Dus je herkende me wel, schooier.”
“Nee, je hinniken herkende ik.”
“O.” Een weinig teleurgesteld.
“En hoe gaat het met jou?”
“Puik. En heb je in Leiden niets beters te doen dan Nunspeet op te bellen?”
“Nee, niets beters. Hoe vin je dat?”
“Vrij droevig,” vond Marijke.
“Zeg kind, ik ben van plan om je zondag over een week te komen bezoeken.”
Marijke versteende. Ruut in het rusthuis. Ruut bij de S. F. en mevrouw Falkenhagen. Ze kende nog wel van vroeger zijn vaak zo bijtende spot. “Kom nou zondag, zeg,” zei ze haastig. “Dan ben ik in Hilversum. Zie je de anderen ook weer eens.”
“Kan ik niet, want dan is grootvader jarig. En je weet Marijke, zo’n eerste keer, dan wil ik je liever voor mij alleen hebben.”
“Ja, dat kan ik me best voorstellen,” zei Marijke ijzig. Zuster Tonia liep door de hal. De werkster, die als een stenen beeld op de trap had gestaan, ging weer als een haas aan het wrijven.
“Zeg Marijke, dus ik kom zondag over een week.”
“Maar dan heb ik maar een uur vrij ‘s middags.”
“Dan maak jij je maar een hele middag vrij, hoor! Wij eten

dan samen."
"Ja, kun je net denken."
"Wat zeg je?"
"Dat jij dat net kunt denken."
Zuster Tonia liep weer door de hal. Marijke voelde zich prikkerig worden.
"Nu, ik reken natuurlijk op je. Je zult me wel zien verschijnen."
De S. F. slingerde de hal binnen, keek wetend naar Marijke.
"Ik zal je wel schrijven."
"Aha," zei de S. F. met een knipoog naar de werkster.
"Wat zeg je?"
"Dat ik je wel schrijven zal," kreet Marijke.
Zuster Tonia liep weer door de hal.
"Zeg Marijke, luister eens, ik heb ook voor jou wat meegebracht van mijn reis."
Marijke stelde zich voor, hoe Ruut in Leiden in een grote clubzetel op zijn dooie gemak te telefoneren zat. Dat was ook zo. Hij zat met zijn benen over de leuning en een sigaret dampte achteloos in zijn hand. De regen striemde tegen de ruiten. Want ook in Leiden goot het.
"Leuk," zei Marijke. "En nu heb ik geen tijd meer, hoor. Daag."
"Ja, maar zeg, hoor eens. Hallooooooo," riep Ruut.
Hij kreeg geen antwoord meer. De verbinding was verbroken. Hij had zin om haar direct weer op te bellen, 't Was toch altijd een klein duveltje geweest, die Marijke! Zou hij 't doen?

Nee, toch maar niet... Morgen misschien. Toch leuk om Marijkes stem weer te horen- Marijke had zich met een zucht van de telefoon omgedraaid. De S. F. zat op een punt van de tafel. Hij wees naar haar met een doorgerookte wijsvinger. "O. o, o, wat heeft ons zusje een kleur! Dat was zeker een aardige oom van u aan de telefoon?" Zuster Tonia liep weer door de hal.
"Zeg, kunt u die mop van die oom en zijn neef de student?"
"Ik ken alle moppen van alle omen en alle neven, die er bestaan," sneed Marijke de S. F. de moppenpas af. En dan rende ze achter de verongelijkte rug van zuster Tonia de keuken in.

XIV

Het was de zondag geworden, waarop Ruut zijn bezoek had aangekondigd. Hij had nog twee keer intercommunaal getelefoneerd.Marijke had hem geschreven:

> “Kom maar niet, je zult er zo weinig aan hebben...”

Marijke had hem geschreven:

> “Als je mij nog een keer opbelt, kom ik niet meer aan de telefoon...”

Marijke had hem gedreigd:

> “Ruut, als jij je zo krankzinnigblijft aanstellen, wip ik er uit. Ik ben hier niet en pension, ik ben hier als helpster.”

Daarop had ze niets meer van hem gehoord. Het gaf haar rust. Als Ruut haar dan zo opeens persé wilde zien, dan moest hij maar naar Hilversum komen. Dat zou ze hem nog eens schrijven!

En dus zat Marijke kalm die zondagmiddag te lunchen temidden van de patiënten. Zuster Tonia troonde aan het ene hoofd, zuster Betsy aan het andere. En het kaassoufflétje was lekker.
De S. F. was aan het woord. “Die dochter van mij wordt toch zo bijdehand! Ze sjouwt met mijn pijp door de kamer en dan zegt ze: ‘Papa uit?’ Een kind van nog geen anderhalf jaar! En dan heeft ze een pop, zo’n Kathe Krusepop...”
Marijke liet de woordenstroom over zich heengaan. Ze zag hoe Jan met de krulletjes onverstoorbaar door at. Ze zag, hoe mijnheer Niebers blikken leken vastgekleefd aan de rechterpul op de schoorsteenmantel. Alleen zuster Betsy en juffrouw Krop toonden belangstelling voor de voorspoedige dochter met de pijp.
Marijke dacht aan juffrouw Bonnet. Er was een brief gekomen voor zuster Tonia van papa Bonnet, waarin hij schreef, dat het verblijf op ‘Bosweelde’ zijn dochter enorm veel goed had gedaan. Maar Marijke had niets meer gehoord. Ze was teleurgesteld geweest. Dom eigenlijk. Want Thea was toch een heel ander type dan Kramertje. Thea scheen spijt te hebben, dat ze zich in haar kleinheid aan Marijke had vertoond. Er werd gebeld. Ze hoorden Aafje naar de voordeur gaan. Marijke keek naar builen. De zon scheen door de dennenbomen. Het gaf haar een idee van lente. Ze dacht: Ik zal dit toch eens legen mijnheer Nieber zeggen. Want, al gromde hij of negeerde hij al haar opmerkingen over de verschillende weersgesteldheden, het stond nu

eenmaal vast bij Marijke, dat mijnheer Nieber van de natuur houden móést.
Aafje klopte aan. Ze stak haar hoofd om de hoek van de deur. Ze zei stijf: “Daar is een heer voor zuster Marijke.”
Ze keken allen Marijke aan. Die voelde hoe haar tenen gingen omkrullen in haar schoenen. En ze had het idee, dat zelfs haar haar een rooie weerschijn kreeg... “Ahaaaaaaa,” zei de S. F.
“Mag ik even gaan, zuster Tonia?,” hakkelde Marijke. Ze voelde zich weer een eerste klas h.b.s.-kind.
“Laat u mijnheer maar even in de zitkamer,” zei zuster Tonia. Ook stijf! Marijke dacht: O, wat een geweldige strop. Waarom mag ik hem niet in de bieb laten? De S. F. zou natuurlijk een ander geweldig verhaal op touw zetten. Die werkte toch altijd op het publiek! En als hij voelde, dat er achter hem in de erker een heer zou zitten voor zuster Marijke... Ze ijsde er van!
En in de hal zat Ruut. In een beige golfpak met een kleurige pullover. Een Ruut, die ouder was geworden en forser. In zijn ogen dansten twee lichtjes.
Hij stak zijn beide handen naar haar uit. “Daar ben ik toch. Marijke!”
“Ja, dat zie ik.”
“Zou je mij geen hand geven?”
“Asjeblieft.”
“Ik heb twee handen, Marijke.”
“Ja, dat weet ik,” zei Marijke koel. “Wil je hier even wachten?

We zitten net aan de lunch."
Ruut trok haar aan haar hand naar het licht. Ze had nog hetzelfde pittige gezichtje. Alleen was het zelfstandiger geworden en de mond leek vastbesloten. Marijke knipte even met haar ogen. Wat had ze er naar verlangd om Ruut terug te zien. En nu, hier in de hal, waar elk ogenblik Aafje doorheen kon waden... Nee, ze was niet blij... "Ben je dan niet een beetje in je schik om mij te zien. Marijke?"
"Ik had je toch gevraagd om niet hier te komen," zei Marijke onverschillig.
"Maar nu ik gekomen ben, ik kon het niet langer uithouden, Marijke."
"Merkwaardig." Ze had bijna willen zeggen: "Na al die jaren," maar dan was het net, alsof ze gewacht had en teleurgesteld geweest was... Dat zou Ruut direct aanvoelen, misschien er haar mee plagen. Ze keek weg van zijn lachende bruine ogen.
"Wil je hier even wachten," zei ze weer. "Er liggen wel tijdschriften op het tafeltje in de erker."
Hij fluisterde: "Ik voel me net als bij de tandarts. Zijn het bladen van drie jaar terug?"
"Nee," zei ze. "we zijn hier ettelijke voor."
Ze sloot zacht de deur achter hem. En toen ze de eetkamer weer binnenkwam, was het haar, alsof iedereen naar haar keek. Schichtig blikte ze naar zuster Tonia. Nee, die keek op haar bord. Trouwens, niemand nam notitie van haar. Alleen de S. F. zei tactvol: "Nu zult u wel niet veel trek meer hebben, zuster Marijke." Natuurlijk lachte hij alleen uitbundig om zijn

eigen geestigheid. Marijke dacht: Och, vlieg op. “En wat ik vertellen wou, verleden jaar logeerden we in Scheveningen met de kleine meid. U kent natuurlijk Scheveningen?”
Niemand antwoordde eerst. Dan zei juffrouw Krop bedeesd: “Ik ben er eens op een fietstocht geweest.”
En mevrouw Falkenhagen zei: “Mijn grootmoeder de barones bracht elke zomer op Scheveningen door.”
“Bent u er nooit geweest, zusje?”
“Nooit, mijnheer Van Swinden.” Ze boog zich naar Jan met de krulletjes over: “Nog koffie, mijnheer Van Altenburg?”
“Nee, dank u, zuster.” Ze voelde zich terechtgezet. Ze dacht opeens: Wat is hij stijf en lelijk. Wat is hij heel anders dan Ruut. Er kwam een warm gevoel in haar hart. Ze moest zich bedwingen om niet naar hem te kijken. Ze wist, dat hij nonchalant zou zitten in de grote stoel voor het raam, zijn benen over elkaar. En over het tijdschrift heen, zou hij naar haar kijken. Of niet? Even zien... Nee! Marijke bleef strak op haar bord turen.
De S. F. daasde door: “Ze was toen nog maar een jaar. Maar kruipen dat ze kon. Ze kroop aldoor weg tussen de stoelen. En ze kwam steeds weer met andere dingen bij ons. Een banaan, een peer, druiven.” Hij lachte weer daverend. “Ja, ja, ‘t is een beest. Die had ze gewoonweg gegapt bij andere mensen. Ja, ja, dat belooft wat! En als mijn vrouw of ik er wat van zeiden, dan keek ze ons aan, en dan zei ze: ‘Da, da’. Ze had tenslotte op het hele strand een slechte naam.
Mijn vrouw schreef me gister, dat ze haar beer weggegooid

had. Ze heeft een beer, moet u weten, met één arm. En geen benen. Daar is ze verzot op. Die moet 's middags met haar mee naar bed, en 's avonds. Ze wil zonder beer niet gaan slapen."
Wat duurde die koffietafel lang. En de S. F. daasde maar door. Marijke kreeg het zo benauwd. Wat moest ze nu aanstonds met Ruut beginnen? Ze moest hem natuurlijk voorstellen aan zuster Tonia en zuster Betsy. O, vervelend, vervelend! Even zag ze die avond in Hilversum voor zich, dat ze laat nog gelopen had door de stille lanen, en de afgevallen bladeren had weggeschopt, en verlangd had naar Ruut... En nu? Ze schoof de boter door aan juffrouw Krop die zo verlegen was, dat ze liever alles droog at dan om de boter te vragen. Nee, ze zou het Ruut aanstonds flink zeggen. Het was geen manier om haar zo te overvallen- Zuster Tonia verhief zich. Marijke snelde naar de keuken. Ze had de kruik voor mevrouw Van Altenburg vergeten. Ook dat nog! Aafje mopperde. Natuurlijk. Het rusthuis ging zijn gewone gang, alsof daar niet in de voorkamer Ruut zat. Net goed! Kon hij maar eens ondervinden, wat het voor een helpster in een rusthuis betekende, als er een plotselinge vriend kwam opdagen. Marijke ruimde de tafel af, zonder naar de voorkamer te zien. Het kon haar ook niets meer schelen, dat de S. F. zich als een havik op Ruut had gestort. Mevrouw Falkenhagen stond er handenwrijvend bij, en Kropje zat een beetje verlegen lachend op de leuning van een stoel. Dat zag Marijke allemaal, al keek ze niet om naar Ruut.

Zuster Betsy liep langzaam met mevrouw Van Altenburg door de hal. Die ging al rusten. Marijke greep een theedoek. “Nee, die is nog nat,” snibde Aafje.
Een zachtmoedig hing Marijke de natte doek weer over een rekje, terwijl ze een droge opviste. En later ruimde ze de hele bende op haar dooie gemak weg. ‘t Kon haar nu allemaal niets meer schelen... Ruut kuchte. Ja, hoest maar raak, dacht Marijke. Maar toen zuster Tonia de eetkamer binnen kwam, zei ze: “Mag ik u even een vriend van mijn zusters voorstellen?” Dat klonk goed. Zo degelijk. Een vriend van mijn zusters! Net, alsof zij eigenlijk niets met Ruut te maken had. Ze verstak een haarspeld in haar armzalige knoedeltje, terwijl ze naast zuster Tonia naar de zitkamer liep. Ruut was nu alleen. Hij sprong op. Marijke stelde voor: “Mijnheer Van Echter, een vriend van mijn zusters, zuster Tonia.”
“Hoe maakt u het?” zei Ruut. “Ben je nu klaar, Marijke?”
“Ja, direct. Even mijn jas aandoen.”
“Ga je zo mee?”
“Ja, wat dacht je dan? Ik heb maar een uur vrij.”
“O, maar voor deze keer wil zuster Tonia je wel een hele zondagmiddag aan me afstaan. Nietwaar, zuster Tonia?” Een beminnelijke glimlach naar zuster Tonia. Maar hiervoor was zuster Tonia absoluut ongevoelig. “Zuster Marijke heeft de vorige week vrij gehad. Ze heeft nu maar recht op een uur.”
“O, maar ik zou niet eens anders willen,” zei Marijke. “Stel je voor...” Ze liet in het midden, wat ze zich moesten voorstellen. Ze priemde een venijnige blik naar Ruut. En,

terwijl zij zich omdraaide om haar mantel te halen, hoorde ze zuster Tonia vragen: “Woont u ook in Hilversum, mijnheer Van Echten?”
“Nee, in Leiden, zuster.”
Mooi, dacht Marijke. Nu kan zuster Tonia haar conclusies maar trekken. Driemaal intercommunaal opgebeld uit Leiden. Tenminste als zuster Tonia de poststempels bekeek. En dan zij met haar opvallend: ‘Een vriend van mijn zusters’. En toch is het zo, al zou zuster Tonia dat nu nooit meer aannemen.
Marijke duwde haar knoedeltje wraakgierig onder haar hoed. Drie haarspelden gleden langs haar rug. En ze dacht, opeens sentimenteel: En ik had het me zo heel anders voorgesteld... Maar toen ze met Ruut door de voortuin naar zijn auto liep, en hij haar trots de kleine, blauwe twoseater liet zien - “Hoe vin je ‘m, Marijke” - toen voelde ze zich opeens zo wonderlijk vrij. Ze voelde hoe haar wrevel tegen Ruut verdween. Ze liep om de auto heen.
“Een knollig wagentje, Ruut. Troont je grootvader nog altijd in zijn oude Cadillac?”
“O nee, die heeft al lang een andere wagen. Een Buick.”
“Jammer,” zei Marijke, terwijl ze het portier achter zich dichtsloeg, “Ik had hem misschien over kunnen nemen. Voor een prik. Dat had je grootvader vast wel voor mij over gehad. Vanwege onze ouwe connectie.” Ruut stapte met één grote stap over het dichte portier heen naast Marijke. Hij lachte. “Hè gelukkig, nu ken ik je weer. Je was daar straks van

een waardigheid, o, geweldig! Niks voor jou, Marijke." De auto schoot geruisloos vooruit.
"Dat denk je maar," zei Marijke. "Ik wil je dit wel zeggen" - en nu kwam opeens haar wrevel weer boven - "ik vind het toch niet te pas komen, dat jij me bent komen opzoeken, hier, terwijl ik je zo gevraagd heb, het niet te doen."
Ruut keek haar aan. Hij glimlachte. "Daar meen je niets van."
"Ja, dat meen ik wel."
"Je was blij, dat je me zag."
"Ingebeeld exemplaar, dat was ik niet!"
Hij bleef maar lachen. "Dat was je wèl."
Marijke bloosde er van. "Zal ik je eens wat zeggen? Je schijnt het toch nog niet door te hebben, dat ik hier in betrekking ben. En het is een rusthuis. En geen kostschool, als je dat soms denkt."
"O nee. Dat denk ik helemaal niet." Ruut lachte weer. "Hoewel, ik moet zeggen, dat jullie rare kostgangers hebben. Zijn ze wel helemaal..." En hij wees veelbetekenend op zijn voorhoofd.
"Idioot," zei Marijke vinnig, "jij mocht willen, dat jij ze allemaal zo goed bij elkaar had."
"Marijke," zei Ruut tevreden, "jij bent gewoon een verademing. Maar dat neemt niet weg, die mijnheer Swinderen, of hoe-heet-hij, is een rare snijboon. Allemaal kieken heb ik moeten zien. Van zijn vrouw en zijn dochtertje."
"Misschien sleep jij later ook wel allemaal kieken mee van je

honden en je paard en van je angorakat. Je moet eerst maar eens veertig zijn en overspannen. Dan praten we weer."
"En kom jij me dan verplegen?"
"Als ik vrij ben," zei Marijke fier.
De auto liep zacht-verend over de weg. Heel wat anders dan de stotende Chevrolet, dacht Marijke.
"Zeg kind, dat haar staat je helemaal niet."
Marijke, die zich al weer enige jaren teruggedacht had in Hilversum met Ruut, die haar wachtte bij school, elke dag, kwam met een schok tot de werkelijkheid terug.
"Haar? O, dat knoedeltje. Nee, dat kan best. Maar er is geen sterveling, die er op let."
"En die uniform staat je ook niet."
"Nu, weet je wat, ik zal zuster Tonia vragen, of ik morgen in een avondjurk verschijnen mag. Denk je, dat dat de patiënten meer goed zal doen?" Ze keek hem onschuldig aan.
"Ik begrijp gewoonweg niet," zei hij opeens wrevelig, "dat ze jou bij je thuis hebben bijgestaan, om je hier op te bergen. In een rustoord! Goeie genade. Wat heeft jou bezield?"
"Ik vind het hier heerlijk," zei Marijke trots. "En ik was voor niets anders geschikt. Dus, maak jij je daar maar niet druk over asjeblieft."
"Maar ik maak me er wèl druk over! Ik zal er eens met Chiel over moeten praten."
Marijke keek hem verscheurend aan. "Zeg, ben jij helemaal betoeterd!"
"Mooie taal voor een verpleegster."

“Ik ben geen verpleegster, lk ben maar helpster! En daar is die taal mooi genoeg voor.”
Ruut stuurde handig door zondagse wandelaars, die de helft van de weg bezetten, heen.
Dan zei hij met een glimlach naar haar: “En toch zal ik met Chiel praten.”
Marijke nam haar hoed af. Haar haar woei omhoog net als vroeger. Haar knoedeltje bleef, door de grote bontkraag, tegen haar achterhoofd aangeplakt zitten.
“Je snapt toch zeker wel, dat Chiel er zich niets van zal aantrekken, wat jij zegt.”
“Nee, dat snap ik niét. Ik kon altijd best opschieten met Chiel.”
“Och,” zei Marijke - en dat had ze nu juist niet willen zeggen - “hij weet niet eens meer dat jij bestaat.”
“Maar jij wist toch wel, dat ik nog bestond.”
Marijke beet op haar onderlip. “Toen ik je eerste briefje kreeg, hier in Nunspeet, heb ik me warempel heus een tijdje moeten bedenken...”
Maar nu lachte Ruud schaterend. Hij boog zich naar haar over.
“Zeg, denk je om die hond,” zei Marijke, als Fie.
“Dus jij hebt me toch gemist,” zei hij.
“Ik vind dat jij wonderlijke gevolgtrekkingen maakt.” Marijke wilde haar kraag naar beneden slaan, maar bedacht zich nog juist bijtijds, dat dat niet kon om haar pruikje.
“Maar jij hebt me gemist, is het niet?”

“Néé.”
“Ja, Marijke.”
“Nu ja,” zuchtte Marijke, “jij was altijd een verwaand exemplaar.
Dat is er niet beter op geworden in Leiden.”
En Ruut, die in Leiden zeer gewild was om zijn naam, om zijn auto, om zijn gemakkelijkheid van bewegen, genoot van deze schermutseling met de schijnbaar zo onverschillige Marijke. Schijnbaar, dat wist hij zeker.
Want was ze niet altijd verrukt geweest, vroeger in Hilversum, als hij haar kwam halen om te fietsen, auto te rijden? En al had ze het nooit willen laten merken, die kleine fierling, hij had toch best gevoeld, dat ze teleurgesteld was, wanneer hij haar niet wachtte bij school...
“Is hier ergens een gelegenheid om thee te drinken?”
Marijke schrok haast van deze plotselinge overgang.
“Geen idee.”
“Weet je dat niet eens?”
“Nee, wat dacht je dan? Dat het een van mijn plichten was om theehuizen op te snorren?”
“Weer geen mooie taal voor een verpleegster.”
“Weer net mooi genoeg voor een helpster.”
“Ik zal het die sinjeur met de pet eens vragen.”
“Doe het maar niet. Ik zal toch wel geen tijd hebben.” Ze stak haar arm uit, keek op haar horloge. “Ik moet uiterlijk kwart voor vier binnen zijn.”
“Nu ja, dat is onzin natuurlijk.”

“Hè Ruut, doe niet zo krankzinnig.” Nu werd Marijke echt kwaad. “Ik vertrap het gewoon om te laat terug te kommen terwille van jou. Ja, ik meen het. Ik wil nog wel een tijdje omrijden, maar om kwart voor vier zorg je, dat ik weer binnen de poorten ben. En anders...”
“En anders?”
“Stap ik doodgewoon uit. Er zal wel iemand zijn, die me mee terug wil nemen.”
“Kleine kat.”
“En dan hoef je nooit meer moeite te doen om me op te zoeken, want ik zal voor jou nooit meer thuis zijn.”
“O, maar dat is mijn plan ook niet.”
“Wat is je plan niet?”
“Om jou nog eens te komen opzoeken.”
Wreed is hij, dacht Marijke opeens. Maar ze zei onverschillig: “Gelukkig maar. Dan verstoor je onze rust tenminste niet meer. Nu niet en nooit niet.”
“Nee, oma.”
De auto stoof over de weg. Marijke zag de snelheidsmeter gaan tot negentig, honderd. Ruut zat wat voorovergebogen over het stuur. Ze keek even schichtig naar hem. Nee, hij was dezelfde Ruut niet meer van vroeger...
“Zeg, wie was die snijboon met die bril?”
“Snijboon met bril?,” herhaalde Marijke wat verdwaasd.
“Ja, die jongeman, die naast jou zat. Je keek hem maar wat lieftallig aan.”
“O die! Dat is een Van Altenburg.”

“Geparenteerd aan de rijke Van Altenburgs in Den Haag?”
“Voor mijn part. Denk je, dat ik daar met hem over converseer?”
“Waar praat je dan met hem over?”
“Ik praat helemaal niet met hem.”
“Marijke, dan ben je geen goeie verpleegster. Ik dacht het wel, jij moet je patiënten bezig houden.”
“Och uil, hij is de zoon van een patiënt. Komt hier, terwille van zijn moeder weekenden.”
“Dus ik zou kunnen komen logeren, als ik maar een rust behoevende moeder had?”
“Bijvoorbeeld.”
“En als ik nu zelf rust nodig zou hebben, dan werd ik natuurlijk met open armen ontvangen.”
“O, natuurlijk! Ze zouden jou omhelzen van louter geluk.”
“En jij, Marijke?”
“Ik? O, ik zou ze waarschuwen,” zei Marijke onverschillig.
“Waarom?”
“Omdat ik jou ken.”
De snelheidsmeter liep weer op tot vijfenzeventig, negentig, vijfennegentig. Ze raasden over de weg. Marijke vertrok geen spier. Daalde dan weer tot vijfenveertig, veertig, vijfendertig.
“Dus jij denkt, dat jij mij kent?”
“Wel zo ongeveer.”
Bruine, lachende ogen trachtten te kijken in de blauwe ogen van Marijke. Ze trachtte ze onverschillig te houden.
“En hoe zie je me dan, Marijke?”

“Als een pedant, klein kereltje.”
“Zeg, jij kunt maar niet alles tegen mij zeggen.”
“Je vroeg er toch zelf naar,” zei Marijke zoet. “En ga nu maar weer jachten.”
“Dat rusthuis...,” zei Ruut fel, “dat rusthuis heeft jou verknoeid.”
“O ja?”
“Ja. Er is niets meer over gebleven van je vroegere charme.”
“Doodjammer,” vond Marijke.
Dan zweeg hij, zijn mond genepen tot een smalle, rechte lijn. Een pedant, klein kereltje! Wat verbeeldde zij zich wel! Nee, ze zou hem nooit weer terug zien. Maar dan zong haar stem: “O Ruut, kijk eens wat mooi, die zon op de bomen. O Ruut, wat is het zalig hier.” Hield ze hem voor de mal? Nee, ze genoot zichtbaar. Hij kon niet meer uit haar wijs. Maar was het niet aanlokkelijk, om te trachten, zo tegenover haar te staan, dat hij wel al haar stemmingen aanvoelde? Hij stak zijn hand naar haar uit, en stuurde nonchalant met zijn linker.
“Hè toe, Marijke, laten wij niet kibbelen.”
“O, maar ik kibbel niet. Jij kibbelt.”
“Maar jij zegt zulke onmogelijke dingen.”
“Ja, en jij bent zo zeldzaam beminnelijk.”
“Nu kibbelen we waarachtig alweer.”
“Och,” zei Marijke onverschillig, “wat komt het er eigenlijk op aan? We kunnen gerust dat laatste kwartier mekaar nog de waarheid zeggen, als je toch nooit meer komt.”
“Daar heb je nu weer gelijk aan. Vooruit maar, Marijke.”

“Och, ik heb genoeg gezegd, toen ik beweerde, dat jij een ijdel klein ventje was.”
“Pardon, je zei: Een pedant, klein kereltje.”
“Is dat soms wat anders? Uil! En ik weet, dat mijn haar me niet staat, en dat mijn uniform me helemaal niet flatteert, en hoe was ‘t ook weer?”
“Dat het rusthuis je alle charme ontnomen heeft.”
“Och, ik hoef helemaal geen charme te hebben, als ik later nog eens aan het hoofd kom te staan.”
“Ahaaaaaaa.” deed Ruut langgerekt, “is dat je plan?”
“Ja,” zei Marijke kortaf.
Ruut had zijn rechterhand al weer om het stuurrad gelegd.
“Wat doe je nu aanstonds?”
“Theedrinken en breien.”
“Zou zuster Tonia me uitnodigen een kopje thee bij jullie te drinken?”
“Daar zal ze geen kans toe krijgen.”
“Waarom niet?”
“Omdat je mij aan het hek zult afleveren.”
“Maar daar denk ik niet aan.”
Maar ik wel. Jij hebt me al in ongelegenheid genoeg gebracht.”
“Nu, ik zal je niet meer in ongelegenheid brengen, hoor!”
“Prettig.”
De auto raasde weer over de weg. Ze vlogen Jan met de krulletjes voorbij, die, de schouders naar achteren gestrekt, zijn zondagse wandeling maakte.

“Daar gaat je vriend,” riep Ruut.
“Ja,” gilde Marijke boven de wind uit, die om haar oren joeg. Toen spraken ze niet meer, tot de auto stopte voor ‘Bosweelde’. Voor Ruut haar helpen kon, was Marijke al op de grond gesprongen. “Nu, dag Ruut.” Ze wilde nog wat hartelijks zeggen. Bedacht zich dan. “Daag,” zei ze. “En ‘t ga je goed.”
“Dank je wel. Van ‘t zelfde,” zei hij sarcastisch. Hij sprong weer in de auto. Zou ze nog omkijken? Nee, ze keek niet meer om. Stel je voor, dat Ada van Polland hem zo iets geleverd had, of Jenny de Meyere, raasde het in hem, terwijl hij de kraag van zijn jas opzette, want het werd koud...
“En wat heeft ons zusje een kleur. We hoeven niet te vragen, of zusje genoten heeft,” blèrde S. F. “Ja, het was heerlijk,” zei Marijke koel.

XV

De dagen kwamen en gingen. Het werd april, het werd mei. En Marijke wist nooit, welke datum het was. Ze stelde de maanden in op haar weekend naar huis. En ze was altijd opnieuw verbaasd, wanneer het alweer zo ver was, dat de trein haar naar Hilversum voerde, waar ze dan een onvolprezen zaterdagavond en zondag verwend werd. En nu was het mei. Een stralende mei. De heesters in de tuin waren lichtgroen, en de kastanjes droegen dikke knoppen, 's Avonds, voor ze naar bed ging, zat Marijke nog in haar vensterbank, en keek naar buiten in de bladstille, geurende tuin.
De serreramen stonden wijd open. Marijke moest aldoor even naar buiten zien, terwijl ze de tafel opruimde, de servetten in het buffet legde, en met zuster Betsy keurig het grote tafellaken in de vouwen deed. "Zuster, ik wilde even gaan liggen na tafel. Ik heb wat hoofdpijn. Gaat u dan met mevrouw Van Altenburg wandelen? Maar voorzichtig hoor! En niet te ver. Ze kan maar lopen tot de bank onder de beuk!"
"Graag, zuster Betsy."
"De werkster wast dan voor deze keer wel met Aafje af."

Marijke voelde die opmerking toch als een lichte terechtwijzing. Maar ze zei: “Goed, zuster Betsy.” Ze dacht: Heerlijk. Eens voor een keer niet afwassen. Zalig om even te wandelen. Ze strikte haar schort wat vaster. O, wat ellendig, wat ellendig, dacht ze, om maar te kunnen wandelen tot de bank onder de beuk.
“Durft u zich aan mij toevertrouwen?,” zei ze, “ik kom u halen om te wandelen.”
“Waar is zuster Betsy dan?”
“Voelt zich niet helemaal prettig. Daarom kom ik. Vindt u het erg vervelend?”
Maar dat was geen conversatie, waarop mevrouw Van Altenburg inging. Ze trachtte moeizaam haar voeten van de stoel te lichten. Marijke hielp zwijgend. Maar toen ze doodvoorzichtig de twee serretrapjes waren afgedaald, en stapje voor stapje door de tuin liepen, zei Marijke: “U kunt gerust op me leunen, mevrouw. Ik zie er wel uit als een plankje, maar ik ben zo sterk als een paard.”
“Het gaat best.”
Door de tuin, langzaam, langzaam, naar de bank onder de beuk. Er liepen nog meer patiënten. Marijke zag een jong meisje bij de rododendronstruik staan. En door het korenveld aan de overkant van de weg liep mijnheer Nieber met zijn handen op de rug, en zijn hoofd gebogen. Marijke dacht: Waarom kijkt hij niet omhoog? De lucht is zo prachtig. Toch eens tegen hem zeggen...
Ze kwamen bij de bank. Mevrouw Van Altenburg hijgde.

Haar stok was zwaar in haar handen.
“Dit is uw stamplekje, niet?” Marijke deed, alsof ze het hijgen niet merkte. “Zullen we hier maar gaan zitten?” Ze veegde gauw de bank af met haar zakdoek, die ze in de zak van haar schort had. “Zit u goed zo? O, wat is het hier verrukkelijk.”
Marijke leunde met haar hoofd tegen de leuning van de bank. Ze zou maar niets meer zeggen, tot het hijgen verminderd was. En misschien vond mevrouw Van Altenburg het helemaal prettiger, als ze maar zweeg. Een brutaal mereltje tripte tot bijna aan Marijkes voeten. De stille voorjaarsavond was nu vol geluiden... een vogel zong, een eekhoorn voltigeerde van tak tot tak, een specht tikte tegen een stam van een den, en in de verte blaatte een schaap.
Marijke dacht aan Ruut. Niets meer had ze van hem gehoord. Geen wonder feitelijk. Ze was ook wel zeldzaam kattig geweest. Niets voor Ruut, de trotse... Zou ze hem toch maar eens schrijven? Hij was toch helemaal naar Den Haag gekomen om haar te zien! Ja, dit was een avond om dingen te doen, waar je later misschien spijt van had. Nee, ze zou Ruut niet schrijven!
Mevrouw Van Altenburg trok figuurtjes met haar stok in het zand. Ze dacht: Wat een verademing. Deze zuster weet tenminste haar mond te houden. Die praat niet over dingen, die mij geen grein interesseren. Dat vermoeit me zo.
Marijke had nu haar hoofd geheven. De hemel leek diepblauw tussen de toppen der dennen. Opeens zei ze, zonder mevrouw Van Altenburg aan te kijken: “We hebben

thuis een seringenboom opzij van het huis. Het is dwaas, maar als ik nu aan de geur van de seringen denk, kan ik wel huilen."
En mevrouw Van Altenburg zei, terwijl ze kringetjes bleef trekken met haar stok: "Wij hadden reseda in onze tuin en wilde jasmijn. En in het voorjaar, als het dan geregend had..." Ze zweeg.
"Had u een grote tuin?"
"Ja. We woonden in Aerdenhout. Maar toen mijnheer gestorven is, ben ik in Den Haag gaan wonen. Ik kon in Aerdenhout niet blijven wonen. Al die herinneringen..."
Ja, dat begreep Marijke wel. Ze knikte en vouwde haar handen in haar schoot. En alsof dat zwijgend begrijpen mevrouw Van Altenburg goed deed, zei ze: "En toen ben ik ziek geworden. En nu...," ze had even een berustend gebaar met haar slanke, witte hand, "ja, nu ben ik invalide. Die niets meer kan. Die nog dankbaar moet zijn, als de zuster tijd vindt om met haar te wandelen. Tot de bank onder de beuk. Niet verder..." Marijke legde haar handen naast zich op de bank, die nog warm was. Het was of ze iets levends aanraakte. Toen zei ze zacht: "Ik heb eens iets gelezen, wat me erg getroffen heeft. Mag ik 't u vertellen? Ja? Toen Willem Kloos zeventig jaar werd, kwam een journalist hem gelukwensen. Die zei natuurlijk: 'Nu, mijnheer Kloos, dat zal vandaag wel een feestdag voor u zijn'. En weet u, wat Willem Kloos antwoordde? 'Och, waarom vandaag speciaal? Elke dag is voor mij een feestdag'!"

“Dat kan het ook zijn voor iemand die gezond is.”
“Maar u bent toch ook gezond? Ik bedoel, u bent toch niet ziek? Ik weet wel, door uw ischias kunt u slecht lopen. Maar u kunt toch lopen. Misschien wandelen wij over drie maanden het hele bosje door.”
“Ja, dat denk ik ook wel,” zei mevrouw Van Altenburg bitter.
Marijke keek naar de eekhoorn, die nu onbeweeglijk in de dennenboom zat. Ze wees er op. Ze zei: “Dat zijn de kleine vreugden, die elke dag voor iedereen tot een feestdag kunnen maken. Voor u ook. Een vogel die zingt, een kastanjeboom die uitbot. De bloemen die bloeien, de regen die zo lekker ruikt.”
“En de dagen, waarop ik verga van pijn?”
“Ik geloof, dan moet u denken aan de dagen, die zonder pijn zijn.”
“Och, het is makkelijk voor iemand, die niets mankeert, om zo te praten.”
Marijke zuchtte even. “Ja, misschien is het dat ook wel. Maar ik wil u toch nog iets vertellen. Verveel ik u niet? Nee? Nu dan, bij ons op de h.b.s. hadden we een meisje, dat het aan haar longen kreeg. Ze moest naar Davos. Haar ouders hadden geen geld om haar naar Davos te sturen. Toen heeft de directeur een intekenbiljet gemaakt en wij hadden genoeg geld opgehaald dat ze voor twee jaar naar Davos kon. Ze is teruggekomen, beter! We waren zo blij allemaal. Ze zag er ook zo goed uit. Ze had in Davos nog wat gewerkt en toen ze thuis kwam pakte ze meteen aan. Ze wilde onderwijzeres

worden. Dat heeft drie maanden geduurd. Nu ligt ze in een sanatorium in Laren. Mijn zuster schrijft, dat ze ongeneeslijk ziek is. Maar gister heb ik een brief van haar gekregen. Ik zal u die brief eens laten lezen, tenminste als het u interesseert. Voor haar is elke dag een feestdag! En ze kan niet weer beter worden, en ze is nog maar negentien jaar..."
Marijke slikte even. Mevrouw Van Altenburg legde haar hand op Marijkes arm. "Die brief wil ik graag lezen," zei ze zacht. En dan zwegen beiden.
Marijke dacht aan al de patiënten, die waren gekomen en weer weg gegaan. Voorbijgaande schepen, de meeste! Mijnheer Van Swinden was even rumoerig vertrokken, als hij gekomen was. De kleine, zachte vrouw, die hem gehaald had, had verrukt naar hem opgekeken. Juffrouw Bonnet was ook een van de voorbijgaande schepen geweest. Nooit had ze meer geschreven... Maar Kramertje was trouw gebleven en haar blije brieven waren een weldaad. En mevrouw Vreese stuurde korte briefjes en kieken van de twee bengels en tekeningen van de jeugdige artiest, en eergisteren - Marijke gnoof even in zichzelf - een grote bus toffees. Ze had er bijna een plombeersel op kapot gekauwd.
Mevrouw Van Altenburg dacht aan haar gestorven man, die altijd vol duizend zorgen voor haar geweest was. Zoals Jan nu. Ze kreeg een warm gevoel in haar hart, nu ze aan Jan dacht. Altijd kwam hij, elk weekend, alle vakanties. Steeds was hij gelukkig, nooit was hem iets te veel. Ze zag opeens het grote huis in Aerdenhout. De prachtige tuin. Ze rook de geur van

de reseda, als het geregend had... Toen zei Marijke opeens: "Als u nu zou proberen elke dag een klein eindje verder te lopen, wat zou uw zoon dan verrukt zijn." Maar voor mevrouw Van Altenburg kon antwoorden, riep zuster Betsy, die door het bos kwam aanlopen, al van verre: "Wat blijft u lang weg. Ik maakte me al ongerust. Het wordt te kil voor u. Daaraan had u moeten denken, zuster Marijke."
En Marijke zei, terwijl ze even opzag naar het hooghartige masker, dat mevrouw Van Altenburgs gezicht weer aangenomen had: "Het spijt mij, zuster Betsy."
's Avonds zat Marijke nog lang in de vensterbank. De maan scheen boven de dennen, de nachtegaal zong. Marijke legde haar hoofd legen de raampost. Het was toch immers een avond om niet naar bed te gaan. Ze dacht aan huis, ze dacht aan Ruut... Ze zou hem schrijven straks, voor ze naarbed ging. En Marijke schreef:

> "Beste Ruut. Het is zo'n prachtige avond, enopeens spijt het mij, dat ik die zondag, dat je hier was, zo naar tegen jou geweest ben. Al had je niet moeten komen, want dat houd ik nog vol, ik had niet zo kattig hoeven te zijn. Ik wens je verder het allerbeste, met veel hartelijke groeten. Marijke."

Twee dagen later kwam er een telegram van Ruut:

> "Sein mij waar en wanneer ik jou ontmoeten kan."

Marijke schreef terug:

"In Hilversum volgend weekend zondag."

Daarop kwam een telegram:

"All right."

En Marijke had zichzelf welkunnen slaan, dat ze, ondanks haar blijheid; toch om die telegrammen wrevelig geworden was...
Het was juli. Ze hadden gedanst bij Hamdorf in Laren. Ruut en Marijke.
Ze hadden geklapt en nog eens gedanst. En nu zaten ze aan hun tafeltje en Marijke roerde langzaam haar orangeade.
"En? In je schik?," vroeg Ruut.
"Ja. Alleen..."
"Nu, wat alleen?"
"Het is toch niet goed, dat ik die enige zondagavond, dat ik thuis kan zijn, pleziertjes najaag."
"Dus jij noemt dit pleziertjes najagen?"
"Ja."
"Och kind," zei Ruut wereldwijs.
"Heb je opgelet hoe ongelukkig Han me aankeek?"
"Nu ja, Han kijkt je altijd aan als een hond gewoonweg. Wat heb je toch met die man gedaan?"

“Ik? Niets. Ik heb hem een beetje vertroeteld toen hij ziek was.”
“Zo.” Ruut keek een jong meisje na dat voorbij liep. “Aardig japonnetje, vin je niet?”
“Dat? Hmm, gaat nogal.”
“Jij ziet er nu vrij wat behoorlijker uit dan in dat maskeradepakje, dat je daarginds draagt.” Marijke had de groene jurk aan met het kanten bolerootje.
“O, dus je noemt mijn uniform een maskeradepakje!” Marijke keek hem fel aan. “Mooi is dat! Dus alle verpleegsters zien er volgens jou uit, alsof ze naar een bal gaan. Wat praat jij toch onwijs, Ruut.”
“Dank je. Maar jij begrijpt mij verkeerd. Ik beweer alleen maar, dat jij er uitziet, alsof jij je verkleed hebt. Het staal je niet.”
“Ja, dat heb jij wel eerder beweerd. Maar daar zal ik me toch niets van aantrekken, hoor.”
“O, beginnen we weer?”
“Nee, jij begint.”
“Ook al goed.”
Marijke roerde haar orangeade. Ze had thuis moeten blijven. Maar Chiel had er zo op aangedrongen, dat ze eens uit zou gaan met Ruut. Toen was ze veel te gemakkelijk gezwicht.
De muziek speelde weer.
“Dansen?,” vroeg Ruut.
“Nee, deze liever niet.”
“Waar pieker je weer over? Over je dierbare patiënten? Jij

bent een echte piekerkous geworden, Marijke."
Opeens ging Marijke rechtop zitten. Was ze een piekerkous? Werd ze saai? Och welnee... Ze lachte opeens: "Je moest eens weten wat een pret ik in ons rusthuisje heb."
"Nu, jij liever dan ik. Ik zou er dood gaan, geloof ik."
"Ja, misschien. Maar ik vind het er heerlijk." Ruut bood sigaretten aan. "Rook je niet?"
"Je vraagt het op een manier alsof het een misdaad is. Néé Ruut."
"En waarom niet?"
"Omdat ik ontdekt heb, dat ik het helemaal niet lekker vind."
Ruut woei zijn lucifer uit. "Je drinkt zeker ook niet?"
"Jawel Ruut. Orangeades en karnemelk."
Hij schudde het hoofd. "Nee, maar zo iets..." Hij staarde naar haar. "Enfin, bijzonder ben je wel."
"O, dank je."
Ze keek hem schalks aan over haar ineengeklemde handen. "Maar in jezelf denk je: 'Wat is dat voor een voorwereldlijk monster'."
"Nee, maar jij had zo heel iets anders beloofd."
'Prettig. Ik had dus in mijn jeugd beloofd een rokende, drinkende juffrouw te worden. Gezellig."
"Och, je begrijpt best wat ik bedoel. Maar dat rusthuis..."
"Please, Ruut."
"O nee, dat is waar ook, ik begeef me weer op gevaarlijk terrein. Zullen we nog eens dansen?"
"Goed, Ruut."

En toen hij in de dans weer op haar neerkeek, op haar lichtblonde haar, op haar tere hals, kwam er opeens een grote vertedering over hem. Ze was zo anders dan de anderen, Marijke. Hij boog zich naar haar over. Vind je het toch wel een beetje gezellig, om met mij uit te zijn?" Haar olijke blauwe ogen: "O, zeker, ik vind het best een beetje gezellig."
"Schooiertje."
"Dat hoor ik liever, dan dat jij mijn rusthuis aanvalt."
"Nooit meer doen."
"Hmm," zei Marijke.
Ze zaten weer aan hun tafeltje. De avond was stil en warm. Ruut keek naar een meisje aan een ander tafeltje.
"Aardig kopje, vin je niet?"
"Je mag best eens met haar dansen."
"Ik zie je gezicht al."
"Waag het er maar op. En bovendien," zei Marijke fier, "ik zal heus niet alleen blijven. Want daar komt een ouwe vlam op me af."
"Waar?"
"Wacht maar even. Dag Jan. Jullie kennen mekaar, is 't niet?" Jan Smit deed verward.
Ruut zei: "Van Echten. Maar ik herinner me niet..."
"Och, op een van mijn fuiven. Ga even zitten. Jan. Met wie ben je hier?"
"Met mijn vader," zei Jan.
"Braaf," vond Marijke. "Ik had je al eerder gezien. Je danste met een snoes van een meisje." Ze dreigde hem met de

vinger. “Je wou me niet zien, vrindje.”
“Dat is een nichtje van mij. Ik kon er niet af.”
“Jan, ‘t zijn altijd nichtjes,” zei Marijke wijs. “En je zag er uit alsof je het helemaal geen corvee vond!”
“Och... En hoe gaat het met jou, Marijke?”
“Bloeiend. Ga even zitten. Ja, ‘t gaat best met mij, Jan.”
“Waarom heb je mij nooit geschreven?”
“Hè!! Wat onaardig. En ik heb je wel tien rusthuizen gestuurd.”
“Elf. Maar de brief, die je mij beloofd hebt, die heb ik nooit gekregen.” Marijke keek eens steels naar Ruut. Ze vond dit echt een conversatie, die hem goed moest doen.
“Die krijg je nog hoor. Maar ik heb het zo druk. Jij hebt er gewoon geen idee van.”
“Je weet, dat ik mijn diploma heb?”
“Ja, daarvoor heb ik je toch ook een rusthuis geofferd. Ik was wat in mijn schik.”
Ruut kruiste en ontkruiste zijn benen. Gezanik. Wat interesseerde hem dat! Hij was in staat, om dat aardige kopje te vragen om te dansen, als dit nog lang duurde. Hoe zou Marijke dat vinden? O, ze zou niets laten blijken... Dan had je er geen aardigheid aan. En die onbehouwen jongen, die haar met kalfsogen zat aan te staren...
“Toen had ik wel op een brief gerekend,” zei Jan Smit.
“Och, ‘t spijt me zo. Maar ik had heus geen tijd.”
Jan Smit wiste zijn gezicht af met een lila zakdoek.
“Enfin... Leuk dat ik je hier tref, Marijke.”

“Ja, bar leuk.”
“Hoe lang blijf je?”
“Morgenochtend bij het eerste hanengekraai verdwijn ik weer.”
“En hoe lang ben je hier dan al?”
“Vanaf gisteravond.”
“En wanneer kom je weer?”
“Over vier weken.”
“Mag ik je dan komen opzoeken?”
“Voor mijn part. O, heel graag, Jan.”
“Wil je... mag ik... zullen wij deze dans doen?” Jan keek neigend naar Ruut. Om die neiging had Marijke hem kunnen aaien! “Je vindt het wel goed, hè Ruut?,” vroeg Marijke zoet.
“Best.”
Maar toen Marijke danste met Jan, zag ze Ruut toegaan op het aardige kopje. Jawel, daar danst hij al heen, een weinig naar haar toegebogen, en schijnbaar gewikkeld in een vlotte conversatie. Terwijl Jan Smit van pure verrukking verstomd was...
Toen Jan Smit Marijke weer naar haar tafeltje geleid had, stond Ruut nog bij het aardige kopje te praten. Maar toen hij bij hen kwam, was het eerste wat hij zei: “Marijke, het wordt onze tijd.”
Ze keek op haar horloge. “Tien uur. Ja, wij moeten gaan. Nu dag Jan, tot ziens over vier weken.”
“Dag Marijke. Mijnheer Van Echten.” Mij keek haar na, terwijl ze wegliep, blond en slank. Mij veegde weer zijn gezicht

af met zijn lila zijden zakdoek...
De auto reed langzaam door de warme, stille avond. “Wie was die snijer?”
“Dat heb ik je toch al gezegd. Een ouwe vlam.”
“Een koe van een kerel.”
“Ja, in jouw ogen misschien.”
“En in jouw ogen?”
“Och, dat kan ik maar niet in een paar woorden zeggen.”
“Misschien was jij liever met hem naar Hamdorf gegaan dan met mij.”
Marijke deed alsof ze zich bezon. “Nee, toch niet,” zei ze dan.
“Daar moet ik nog dankbaar voor zijn zeker?”
“Dat zul jij het beste weten.”
De auto liep zacht verend over de weg. Ze zwegen een lange tijd.
Dan zei Ruut opeens: “Wanneer krijg je vakantie?”
“Ik denk in november.”
“Hoe lang?”
“Veertien dagen.”
“Zo kort maar?”
“Ja, ik ben geen student.”
“Zeg Marijke,” - nu kroop de auto over de weg. Fietsen reden hen voorbij - “zeg Marijke, dan moet jij bij mij in Wassenaar komen logeren.”
Marijke draaide zich om, zodat ze Ruut pal in zijn gezicht kon zien. Dan zei ze: “Ja, je grootouders zullen me zien

aankomen."
"Een vriendin van mij zullen ze heel prettig ontvangen."
"O, ben ik een vriendin van jou?"
"Ja, wat dacht je dan?"
"Nee, ik weet niet, een kennis misschien."
"En dan zal ik jou het leven leren kennen."
"Daar ben ik helemaal niet benieuwd naar."
"En dan zou het me helemaal niet verwonderen, of je vergeet dat hele rusthuis."
"Uitgesloten," zei Marijke.
"Kindje, weet je wat het is om 's avonds te dansen bij Des Indes?"
"Het zal wel net zo zijn als bij Hamdorf."
"Nu, je zult wel zien."
"Bedoelde je met Des Indes het leven?"
"Och nee, natuurlijk niet. Maar onze opvattingen zijn heel anders dan de jouwe. Wij leven veel lichter, veel gemakkelijker. En jij hebt dat ook in je, dat weet ik. Dat wil ik naar boven halen."
"Wie zijn 'wij'?," vroeg Marijke.
"Een paar leuke vrienden. En een paar heel aardige vriendinnetjes."
"Komen die ook bij jou in Wassenaar logeren?"
"Welnee. Die wonen toch in Den Haag."
"Wat zijn 't voor kinderen?"
"Charmant. Eerste klas familie, hoor."
"Wat kan me dat schelen! Ik bedoel, zijn ze gezellig, leuk,

vrolijk?”

MARIJKES BESTEMMING

I

"Weet je, wat ik nu werkelijk niet begrijp," zei Gerda, en ze legde plat haar armen op de leuningen van haar stoel, als om haar woorden kracht bij te zetten, "ik begrijp werkelijk niet, dat jullie Marijke hebt toegestaan volgende maand in Wassenaar te gaan logeren."
"Och, wat is daarop tegen?" Chiel zoog aan zijn pijp, die niet wilde trekken. "En toegestaan... Er is geen kwestie van toestaan. Ze heeft ons gisteren dood-genoeglijk verteld, dat ze in haar vakantie een week naar Wassenaar gaat, en daarmee basta. Trouwens, gelijk heeft ze." De wind huilde gierend om het Zonnehoekje.

“Hu, wat een weer,” zei Fie en ze trok haar stoel nog wat dichter bij de haard. Dan peinsde ze: “Och, ik vind het naar, dat het kind in haar vakantie een hele week weg gaat. Maar per slot kan ik het mij best voorstellen, dat ze graag eens wat anders wil zien. Hoe vonden jullie dat ze er uitzag?”
“Slecht.” Dat was de grafstem van Han.
“Och, slecht, slecht...” Gerda ging wat ongeduldig verzitten. “Ze zag er uit, alsof ze niet genoeg slaap krijgt. Ze gaat natuurlijk veel te laat naar bed elke avond.”
“Dat kan toch niet zijn, omdat ze pleziertjes najaagt.” De pijp had aangetrokken. Chiel blies een grote rookwolk uit. “Nee, het kind heeft het daar bar druk, geloof het maar.”
“O, dat neem ik wel aan,” zei Gerda. “En daarom moest ze feitelijk in haar vakantie eens heerlijk uitrusten.”
“Maar waarom zou ze dat in Wassenaar niet kunnen?,” vroeg Fie. Gerda keek Fie aan. “Ben je nu zo naïef, of doe je maar alsof?”
“Nee, ze is zo naïef, die vrouw van mij.” Chiel kneep even in haar arm. De wind gilde om het Zonnehoekje.
“Ik begrijp van de hele situatie niets,” begon Gerda weer. “Hoe staat ze nu toch eigenlijk tegenover die Ruut?”
“Ja,” zei Fie, “je weet, ze uit zich niet erg meer, onze Marijke. Maar gisteren, toen we zo gezellig met ons drieën bij elkaar zalen, vertelde ze, dat ze bezig waren mekaar te leren kennen? Nietwaar, Chiel? Ze noemde het” - en nu lachte Fie even - “een voorlopige verbintenis.”
“Wat een kerel,” zei Han. Hij zag opeens vuurrood. “Een

voorlopige verbintenis! Let op mijn woorden, voor je 't weet, is Marijke met een ander getrouwd. Kan hij naar haar fluiten."
"Han!," riep Gerda, "kun je je nóg kieser uitdrukken?"
"Nu ja, zo'n vent maakt me kwaad."
Chiel glimlachte. Die opwinding van Han was vermakelijk. Ja, als het om Marijke ging, dan stond Han voor niets. Dan stond hij zelfs tegen Gerda op, waar hij anders zo mild en toegevend voor was. "Flink zo, Han," zei Chiel.
"Ja, nu moet jij Han vooral nog prijzen," zei Gerda, alsof Han een kleine, stoute jongen was. En Chiel dacht, voor de zoveelste keer, dat het maar goed was, dat hij de tweede zuster Bovenkamp niet had getrouwd.
"Bovendien, 't is ook Marijkes wens," merkte Fie op. "Ze zei gisteren, dat ze zich niet wilde binden, zo lang ze niet heel zeker van haar gevoelens was. Trouwens, dat vind ik heel verstandig." Fie keek Gerda aan, dan Han.
"Ja, zo verstandig ben jij niet geweest," plaagde Chiel. "Er was niets voorlopigs aan onze verbintenis, Fieke."
Fie, die niet tegen plagen kon, kreeg er een kleur van.
"Jij liet me niet de tijd," zei ze.
"Nu had jij moeten zeggen: 'Ik heb er helemaal geen spijt van.' Dat was het goeie antwoord geweest, Fietje."
"Maar...", begon Fie al. Doch toen zei Gerda, die niet van plagende schermutselingen hield tussen man en vrouw, want voor je het wist, werd het ernst: "En hoe staat die Ruut er tegenover?"
"Waar tegenover?"

“Tegenover die voorlopige verbintenis.”
“Hij is het er volkomen mee eens. Natuurlijk.”
“lk vind hem een kwast van een jongen.” constateerde Gerda.
“Dat air van hem... onuitstaanbaar gewoonweg.”
“Ja, hij is wel veranderd,” aarzelde Fie. “Maar hij kan toch ook heel gezellig zijn, is ‘t niet Chiel?”
“Och wat,” zei Chiel, “hij doet een beetje als een blasé studentje. Vergeet niet, hij heeft geld, een auto, hij ziet er niet kwaad uit, ze zullen hem zo wel een beetje gemaakt hebben in Leiden.”
“Dat vind ik geen bewijs van een standvastig karakter.” Gerda’s beweringen waren altijd af.
“Nu, dan moet jij het juist op prijs stellen, dat ze mekaar eerst beter leren kennen, voor ze zich verloven.” Chiel werd kriegel. Gerda had de gave hem kriegel te maken.
“Marijke vertelde ons gisteren ook,” zei Fie haastig - als ze de kriegelheid in Chiels stem bespeurde, ging ze altijd gauw op een ander onderwerp over - “dat ze in juli al over dat logeerplan gesproken hadden. Eerst voelde ze er niets voor. Maar Ruut schijnt er zo op aan te dringen, en nu heeft ze een paar weken terug een brief van Ruuts grootmoeder gehad, die haar officieel inviteert. Ze vond dat ze het toen niet goed meer weigeren kon.”
“Van die grootmoeder begrijp ik ook niets,” vond Gerda.
“Och...,” zei Fie. Chiel bromde iets in zijn pijp.
“Nee, maar jij weet, hoe ze waren, toen ze op Dennenheuvel woonden. Ze zagen ons gewoonweg niet. ‘t Kon mij niets

schelen hoor, maar weet jij nog wel, Fie, hoe Marijke daar vroeger over jammerde?"
"Ja, vróéger," lachte Fie. "Maar daar was een massa komedie bij, geloof het maar."
"Dat weet ik nog zo net niet," begon Gerda.
Maar Chiel zei: "In elk geval schijnt ze er nu niet meer op gebrand te zijn, om de kennismaking te hernieuwen."
En Han, die al die tijd gezwegen had, ontdekte: "Als ze Marijke zien, dan zullen ze in hun handen wrijven, dat die aap van een kleinzoon met zo'n meisje voor de dag komt."
"Ja, ik zie Ruuts grootouders al handenwrijven," schamperde Gerda. "Waarom niet?," vroeg Han. "Och, jij kent ze niet."
"Ken jij ze dan?"
"Nee, ook niet persoonlijk. Maar ik vond ze altijd, o, akelig trots gewoonweg."
Doch Han liet zich het handenwrijven niet ontnemen. "Toen kenden ze Marijke nog niet."
"Och wat!" Gerda wilde er niet verder over doorgaan. "Hoe vinden jullie, dat Janneman loopt?"
Ja, ze vonden allemaal Janneman een flinke tippelaar en Han was met één slag omgedraaid van een Marijke-aanbidder in een trotse vader. Maar toen ze later weer naar hun woning toewoeien, begon Han weer naïef: "Waarom ben je toch altijd zo geprikkeld, moeder, als er over Marijke gesproken wordt?"
"Ik ben helemaal niet geprikkeld."
"Kom... kom... kom..." Han trachtte guitig te kijken. "Doe niet

zo dwaas! Maar ik kan het niet helpen, dat ik dat bijzondere, wat jullie allemaal in Marijke willen zien, nooit heb gezien. En nog niet zie!"
Een windvlaag woei Han haast van de been. "Wat zei je, moeder?," gilde Han.
"Ik zei niets," zei Gerda. En ze woei trots voor hem uit het tuinhek van de buren binnen.
"O, wat een verschrikkelijke storm!," zei mevrouw Dennenheuvel, zoals Marijke vroeger altijd zei, maar die in werkelijkheid mevrouw Van Herwijnen was.
"Ja, 't is bar," zei mijnheer Van Herwijnen, en hij liet even zijn krant zakken, terwijl hij naar de dichte gordijnen keek, die warm de af en toe sidderende vensters afsloten. "Storm maakt mij altijd zo nerveus."
Wat maakt jou niet nerveus, dacht mijnheer verbitterd. Hij zei achteloos: "Ja, ja. Probeer wat te lezen."
"Ik kan er mijn gedachten niet bijhouden... O, hoorde je dat? Daar woei vast een boom in de tuin om. Toe Charles, laat Johan even gaan kijken!"
"Wat kan Johan daar aan doen? Als die boom werkelijk omgewaaid is, kan Johan hem toch niet meer recht zetten."
"Ik hou niet van die geestigheden, Charles."
"Spijt mij." Hij nam de krant weer op.
Na een tijd - de storm was plotseling wat afgeluwd, alsof hij nieuwe krachten vergaarde voor een nog heftiger uitbarsting, zei mevrouw: "Ik ben zo blij, dat Ruut veilig in Leiden zit."
"Hoe weet jij dat?"

“Charles!!!!”
En mijnheer, die er soms een wreed genoegen in vond om zijn vrouw venijnig te plagen, zei: “Misschien is hij wel met zijn auto op weg naar hier.”
Mevrouw greep naar haar keel. “O Charles, jij kunt zulke vreselijke dingen zeggen. En terwijl jij weet, dat ik al niet mezelf ben door die storm. Dat meende je toch niet?” Nu was er opeens iets hulpeloos in het strenge gezicht. “Dat meende je toch niet, wel Charles?”
“Och welnee, maar jij doet altijd, alsof Ruut nog een kind is, dat geen tien kan tellen.”
“Daarvan ben ik zo langzamerhand wel overtuigd geraakt, dat hij dat niet is. Zoals hij dat logeerplan met dat meisje Bovenkamp doorgedreven heeft! Daar zag ik jou in, Charles.”
Mijnheers krant gleed op de grond. Hij dacht: O, zijn we weer zo ver!
Dan kon hij voorlopig het kranten lezen wel laten. Hij zei: “Jij wilt toch zeker niet beweren, dat ik hem daarin aangemoedigd heb?”
“Nee, dat niet. Alleen, Ruut kan doordrijven, zoals jij ook altijd gekund hebt. En trouwens, zoals jij nog kunt.”
“Had dat meisje dan niet geschreven om te komen?”
“Er werd mij weinig keus gelaten. Het was maar meteen: ‘U vindt het niet goed, dat ze komt! Best, maar dan ziet u mij ook niet meer hier.’
Wat moest ik toen doen?”
“Kom, kom, dat zou zo’n vaart niet gelopen hebben.”

“Ja, dat zeg jij. Maar Ruut had het gedaan. Die was niet weer hier gekomen, tot ik had toegestemd.”
Mijnheer zei niets, raapte de krant weer op. De storm loeide opeens met vernieuwde hevigheid. De ramen sidderden weer.
“Charles, laat Johan toch naar die ruiten kijken.”
“Maar met die wind kan hij er toch niets aan doen.”
“Maar hij kan er toch naar kijken.”
“Och, nonsens.”
Mevrouw legde het hoofd tegen de leuning van haar stoel. Ze droeg het haar hooggekuifd, zoals voormalige Engelse prinsessen. Ze sloot de ogen. Ze zou niets meer zeggen, ze zou niets meer vragen. Ze dacht: Zoveel jaren samen. Vijftig jaar bijna. En als ze Ruut niet had... Ze dwong zich om niet door te denken. Maar toen het geloei om het grote huis heen minderde, begon ze toch weer: “Hoe denk jij, dat Ruut tegenover dat meisje staat? Dat zal hij jou toch ook wel verteld hebben?”
“Hij heeft mij gezegd, dat ze een vriendin van hem is. Maar, dat hij hoopt, dat ze meer voor hem worden zal.”
“Nu hetzelfde heeft hij mij ook verteld. Maar kun jij je dat voorstellen,
Charles?”
“Ja, waarom niet?”
“Zo’n onbetekenend schepseltje, Charles.”
“Hoe weet jij dat nu?”
“Ze woonde toch naast ons in Hilversum. Ze is toch eens bij

ons geweest. Een lang, mager, lelijk kind."
En omdat hij het nooit met haar eens wilde zijn, zei hij: "Ik vond het toen een aardig meisje. Pientere ogen had zij. En ze gedroeg zich behoorlijk, toen ze bij ons was. Absoluut niet verlegen."
"Dat was het juist. Ze had zo iets uitdagends over zich."
Mevrouw Van Herwijnen bezon zich even. Dan zei ze: "Ik was wat blij, toen we weggingen uit Hilversum. Toen was Ruut me veel te chaud met die familie. En ik had werkelijk gedacht, dat hij haar absoluut vergeten was. Heb jij wel gemerkt, hoe hij zich interesseerde voor Ada van Polland verleden jaar?"
"Ja, ik heb best gemerkt, hoe jij dat in de hand hebt gewerkt."
"Charles!"
"Nu, 't is toch zo."
Ze antwoordde niet. Ze dacht, hoe Ada een meisje was, dat paste in hun milieu. Een aristocraatje, op en top... Terwijl dat meisje Bovenkamp... Ze herinnerde zich nog, hoe ze schreeuwen kon - dan zaten zij op het terras of onder de parasol op het gazon - hoe ze gillen kon, terwijl ze het tuinhek nog niet binnen was: 'Net of Bet, wat eten wij vandaag?' Ze rilde even... En dat zou nu hier komen logeren!
En mijnheer zei, terwijl een plagerig lachje speelde onder zijn grijze, kort geknipte snor: "Ik heb zo'n idee, dat dat meisje tot een schoonheid is opgegroeid."
"Onbestaanbaar."
"Hmm, je kunt nooit weten."
"Charles, dat vreselijke witte haar. O, ik houd helemaal niet

van wit haar."
"Als Ruut er maar van houdt."
"O. jij bent in staat om hem ook nog te stijven in zijn malle plannen." En mijnheer Van Herwijnen, die in zijn hart de hele Marijke een lelijke spaak in het wiel van zijn plannen vond, die ook de kant van Ada van Polland uitgingen, zei: "Och, waarom niet. Hij doet toch wat hij wil. Hij is meerderjarig en als het er op aan komt, zal hij zich aan ons niet storen. Dat heeft hij voldoende getoond. En zijn vader vindt alles best."
"Maar hij zal zich toch zeker met ons verstaan, als het gaat om..." Nee, ze kon het niet over haar hart verkrijgen, om te zeggen: "Om zijn verloving."
"Je hebt best kans van niet." Hij keek haar wenkbrauwen fronsend aan. Hij dacht aan de Nabob, die, zoals Marijke eens zo boud beweerd had, "half Indonesië bezat". Nee, dat was een selfmade man, met een prachtig beheerste, maar grenzeloze onverschilligheid tegenover zijn schoonouders. Dat Ruut bij hen in Holland gekomen was, had Bella doorgedreven. Daar was ze toch weer genoeg dochter van hem voor. Maar, als het zou gaan om de keus van Ruut... Nee, hij zou zich zeker niets van hun bezwaren aantrekken. Hij herhaalde nog eens, terwijl hij staarde in de vlammende houtblokken, die brandden, ondanks de centrale verwarming: "Nee, je hebt best kans, dat wij daarin helemaal niet gekend zullen worden."
"Maar Charles, dat is toch ongehoord."

En zijn zucht tot tegenspraak deed hem antwoorden: “Och, waarom? ‘t Is zijn zoon, en onze kleinzoon maar.”
Mevrouw Van Herwijnen zuchtte: “Onze kleinzoon maar!” En Ruut die zo oneindig veel meer voor haar betekende, dan ooit Bella had gedaan. Mijnheer Van Herwijnen ritselde met zijn krant. Zou hij nu eindelijk rustig kunnen lezen?
Hij keek niet op, toen een windvlaag scherpe hagelkorrels tegen de ramen deed tikken. “Charles, wat is dat?” Zonder opkijken zei hij: “Hagel.”
“Hagel in oktober! Het is noodweer, Charles.”
“Ja”
Mevrouw bleef rechtop zitten. Ze keek naar de bewegende gordijnen, ze keek in het vlammende vuur, en dan schichtig gleden haar blikken door de kamer, die warm en vertrouwd en gezellig leek... Maar ach, wat was dat beklemde, wanhopige gevoel in haar hart... Zou het toch mogelijk zijn, dat Ruut met zijn auto op weg naar Wassenaar was? Had hij, nog niet zo heel lang geleden gezegd, toen ze hem verweten had, dat hij veel te ver gezwommen was in zee: “Grootmoeder, het gevaar heeft bekoring voor mij...”
Hoorde ze daar niet iets? Ja, nee., ja toch! Was dat niet het geluid van een claxon boven de storm uit.
“Charles!”
“Ja, wat is er nu weer?”
Maar ze had zich al opgericht. Luid en nadrukkelijk viel de klopper op de buitendeur. Ze was al bij de deur... ze was al in de hal, en daar stond Ruut. Fris en rood van de kou was zijn

gezicht, en op zijn jas smolten in de warmte de hagelstenen. Voor ze nog iets kon zeggen, had hij zijn arm door de hare gestoken. “Grootmama, het was subliem! Ik heb genoten, en tachtig kilometer gereden, de hele weg over van Amsterdam af.” Ze knuffelde zijn koude hand in haar warme, slanke handen. “Als ik het geweten had.” begon zij.
Hij lachte. “Maar goed hè, dat u het niet wist. Kan ik aanstonds een warm bad krijgen? Wilt u het even tegen Johan zeggen, of zal ik...”
“Nee, nee, ga jij maar naar binnen.”
Ze leunde even in de hal tegen de tafel, waarop Ruut zijn jas had neergesmeten. Ze zag de donkere weg voor zich, afgerukte boomtakken zouden de weg versperd hebben, en de hagel zou misschien op de voorruit van de auto bevroren zijn. Wat moest ze nog doen? O ja, Johan zeggen, dat hij een warm bad klaarmaakte. Maar ze bleef luisteren naar Ruuts stem in de kamer.
“Grootpapa, het was fantastisch gewoonweg. Bijna rakelings is een boom achter de auto langs op de weg gewaaid. De splinters stoven in de wagen.”
“Ik wou wel, dat je niet zo roekeloos was, jongen. Je moet toch ook aan ons denken. En, wat heb je er nu aan speciaal het gevaar te zoeken?” Dat was een andere stem, dan waarmee hij tegen haar sprak. Maar Ruut zei, alsof die woorden ongehoord langs hem gingen: “Niemand kon ik meekrijgen van de soos. Ze zullen ophoren morgen, dat ik het toch gedaan heb. En, als ze mij niet mochten geloven, de

wagen is het beste bewijs. Die ziet er uit, grootvader!"
En zij, terwijl ze belde om Johan, en zijn natte jas voorzichtig ophing, dacht opeens aan dat meisje, die Marijke. Zou die invloed hebben op Ruut? Zou die bereiken, wat zij nooit hadden bereikt? Ze peinsde er even over door. Maar dan, als gelaten, schudde ze licht haar grijze hoofd. Dat meisje, die Marijke, zou natuurlijk alles toejuichen wat Ruut deed. Zoals de meisjes, die Ruut kenden, allen deden... Want er was toch niemand, die Ruuts charme kon weerstaan!
Over de Dorpsweg, met de wind in de rug, vloog Marijke weer naar 'Bosweelde' toe. Marijke hield de slippen van haar mantel wijd uitgespreid. Was ze negentien? Nee, twaalf was ze, en ze voelde zich als vloog ze weer met Lous van der Palm over de 's-Gravelandseweg. Was ze een helpster in een Rusthuis? Nee, een baldadig schoolkind was ze, dat, opgewonden door een speelse storm, de slippen van haar manteltje wijd hield uitgespreid en tegen een slagersjongen opbotste. Marijke lachte. Ze lachte van louter plezier om die nijdige wind, die heur haren als franje van onder haar muts uitblies, en die af en toe om haar heen toornde, alsof hij haar kwaad wilde doen. Wat was het heerlijk om zo buiten te kunnen lopen. En wat een zegen, dat de telefoon van de kruidenier was stukgewaaid, en dat er voor morgen geen koffie meer in huis was. Marijkes lippen tuitten even. Ja, zuster Tonia had haar zo verbolgen aangeblikt, alsof zij het met de wind op een akkoordje had gegooid. Ze had ook wel een beetje al te gretig gezegd: "O, maar ik ga wel even naar De

Boer koffie halen." Marijke keek verschrikt naast zich neer. Ja, gelukkig, om haar pols zat enige keren dubbel gedraaid het pakje. Het wipte mal heen en weer en af en toe tikte het tegen haar been. Maar dat merkte Marijke ternauwernood. Ze dacht: Ik moet er in 't vervolg aan denken, om bijtijds zuster Tonia op te geven wat we nodig hebben. Niet er mee wachten tot het laatste nippertje. 'Laatste nippertje', had die Sinterklaas gezegd - ze was toen acht jaar - op het Sinterklaasfeest je bij Lous. "Denk er aan. Marijke, niet op het laatste nippertje naar school gaan, hoor!" Dat had ze naïef beschouwd als Spaans dialect.

Wat was de lucht donker. En niemand was te zien op de lange, donkere weg. Een paar scherpe hagelstenen, die venijnig tegen haar gezicht tikten, deden Marijke verschrikt haar mantel loslaten. De slippen woeien voor haar voeten. Ze deed haar jas haastig dicht, zette de bont tegen haar hals hoogop. In een oogwenk was de donkere weg wit bespikkeld. Marijkes ogen gingen tranen. Die hagel deed pijn. En nog vlugger snelden haar voeten, maar nu om gauwer thuis te zijn. Buiten adem was ze, toen ze bij het hek van 'Bosweelde' even stilstond. De dennen bewogen zo wild, alsof ze vochten. Mooi, dacht Marijke, terwijl ze de hagelstenen van haar muts schudde. O, wat was het toch mooi hier buiten. De wind kwam aanbrullen opeens. Marijke greep gauw een van de spijlen van het hek vast. En dan, terwijl ze in de betrekkelijke luwte van het bospaadje naar het huis toeliep, zag ze opeens mijnheer Nieber voor het verlichte zijraam van de bieb staan,

en zijn ogen spiedden kippig en onrustig de donkere avond in.
Och, die engel kijkt naar mij uit, ontdekte Marijke opeens verrukt. Ze liep op het zijraam toe, zwaaide naar hem een groet met de koffiebonen. Mijnheer Nieber week verschrikt achteruit alsof hij op een misdaad werd betrapt. Maar hij keek naar mij uit, dacht Marijke opgewekt en toch ook weer een beetje baldadig van de wind roffelde ze een fanfare op de keukendeur.
Aafje deed haar open. Marijke liep haar voorbij de warme keuken in. "O Aafje," zei ze, "wat een zalig weer."
Maar Aafje zei spinnig: "Wat doet het buiten? Sneeuwt het? Wees voorzichtig bij mijn fornuis. Nee, niet uw natte jas uitdoen in m'n keuken."
"Ik zal hem wel in de gang hangen. Wat een gek weer, hè Aafje, het hagelt. Kiezelstenen. En het stormt compleet."
"Ja, nu die arme zeelui," verzuchtte Aafje. "Hebt u aan de koffiebonen gedacht? Want dat zou nu net wat voor zuster Marijke zijn: naar 't dorp hollen om koffie en met niks thuiskomen."
"Asjeblieft." Marijke wrong het touwtje van haar pols. Ze liep naar de gang. Natuurlijk zou Aafje zuchten "die arme zeelui", maar een berooide stumper, die aan de keukendeur kwam een boterham vragen, werd met een grauw weggestuurd...
De Westminster in de eetkamer sloeg acht fijne slagen. Ze was net op tijd thuis om thee te schenken. Marijke kamde heur haar op voor de hal-spiegel. Een gek pruikje had ze

toch. Daar zat gewoon geen groei in. Maar zuster Tonia zei, dat het vrouwelijk stond. Nu, in vredesnaam dan maar.
Mijnheer Nieber liep door de hal. Marijke keerde zich enthousiast om. “Keek u naar mij uit, mijnheer Nieber?”
“Nee,” zei hij kortaf.
“En u stond voor het raam van de bieb uit te kijken,” drong Marijke. “Ja, mag dat soms niet?”
“Och,” zei Marijke, “en ik was al zo verrukt, dat u uitkeek naar mij.” Ze ving haar onderlip tussen haar tanden. “Ik voel me erg teleurgesteld,” zei ze dan. En mijnheer Nieber - een ironische glimlach trok zijn mondhoeken naar beneden - zei: “Ik keek naar de dennenbomen. Daar moet ik toch altijd naar kijken van jou?”
“Vond u het niet mooi? Was het niet net of ze aan ‘t vechten waren?”
“Ja, daar heb ik niet zo op gelet. Kom je nog binnen? Dat haar van jou zit goed.” Hij liep voor haar uit. Dan zei hij als terloops: “Je zult wel koud wezen, niet?” En achter zijn gebogen rug blies Marijke binnensmonds: “Och dot!”

II

Het was de avond voor Marijkes vakantie. Morgen ging ze naar Hilversum. Twee dagen bleef ze thuis, en dan kwam Ruut haar halen om in Wassenaar te gaan logeren. Ze zat op haar bed en staarde peinzend in de open koffer, die ze bezig was geweest te pakken. O, moe was ze. Ze zou wel een paar dagen achter mekaar willen slapen. Maar daar zou ze in Wassenaar wel geen kans toe krijgen. Ze zag het gezicht van ma Dennenheuvel al, wanneer ze met een kwijnend stemmetje zou zeggen: "Ik blijf drie dagen in bed. Ik hoef niets te eten en niets te drinken. Ik wil alleen maar slapen, slapen, slapen!" Vermoedelijk zou ma Dennenheuvel dit oerburgerlijk vinden, want volgens Ruut ging je in Wassenaar, tenminste als hij thuis was, helemaal niet naar bed. Een vermoeiende beweging! Marijke gaapte. En Ruut was zo actief! Vitaal noemde hij dat. Akelig-vitaal, dacht Marijke somber. Hij zou haar natuurlijk overal mee heensiepen. En de week, die zij bedongen had, was volgens Ruut al uitgedijd tot tien dagen! Ja, maar zij had ook nog een wil. Marijke sprong van het bed. Er kraakte iets in de zak van haar schort. Och ja, dat was waar ook, nu had ze de hele brief van Jan Smit

vergeten. Marijke wipte weer op het bed terug. Wat zou Jan haar in vredesnaam, zo pal voor de vakantie, nog te zeggen hebben? Marijke gaapte weer. En met één van de vele haarspelden uit haar knoedeltje - waar lang haar toch al weer niet goed voor was, dacht Marijke tevreden - maakte ze de envelop open.

> "Liefste Marijke. Wat ik je te vragen heb, doe ik liever schriftelijk dan mondeling. Hoewel ik vermoed, dat mijn vraag je niet zal overrompelen. Marijke, je hebt toch altijd wel geweten, hoe ik over jou dacht, nietwaar? Vanaf de eerste klas h.b.s. ben jij altijd het enige meisje voor mij geweest. En jij bent dat altijd, altijd gebleven."

Marijke liet even de brief zakken. Ze zag Jan Smit voor zich, door al die jaren heen. Ze was kattig en snauwerig en onaangenaam geweest. En Jan had de mooiste punten aan haar potloden geslepen en de eerste sneeuwklokjes uit zijn tuin waren altijd voor haar geweest. En de eerste aardbeien, als nog niemand aardbeien had, bracht hij als een trouwe ridder, verlegen bij Fieke thuis. Marijke zuchtte. Dan nam ze de brief weer op.

> "Van je zuster heb ik gehoord, dat je morgen met vakantie thuiskomt. En, in overleg met mijn vader" - ja, dat is braaf, dacht Marijke -"schrijf ik je deze brief. Mijn antwoord kom ik dan halen. Jij hebt zelf eens gezegd, dat

jij mijn vader zo'n leuke man vindt. Nu, hij wil niets liever dan ook jouw vader worden, Marijke."

Als altijd en voor altijd, je Jan.

Marijke bleef met de brief in de hand op haar bed zitten. Dat het nu toch gekomen was. Dat hij zich niet had laten afschrikken door haar zusterlijke houding en door de nietszeggende kaarten, die ze hem op vele brieven geschreven had. O, 't was lam, om tegen Jan Smit te moeten zeggen, dat ze niets voor hem voelde...
Ze keek neer op haar pantoffeltjes. Ja, die moest ze ook inpakken. Niet vergeten. Zou ze Jan Smit nog schrijven, en die brief morgen aan het station op de bus doen? Nee, dat zou laf zijn. Ze zou hem zelf moeten zeggen, dat het niet kon. Ze zou hem zelf moeten vertellen, dat er voor haar een ander was. Of zou dat voor hem te pijnlijk zijn om te weten? Ze wist het niet meer. Ze wist alleen, dat ze alles wilde vermijden, om Jan
Smit verdriet te doen. Maar ze zag al zijn zielige, ongelukkige gezicht. En ze had zich nooit anders voorgedaan dan ze was. Doch, toen ze de volgende morgen in het rijtuigje van Bram zat, dat altijd het Rusthuis naar de trein bracht en haalde - haar koffer stond zo fier naast Bram op de bok - was er alleen het heerlijke weten in haar, dat ze zestien dagen met vakantie ging. En dat mevrouw Van Altenburg had gezegd: "Het zal vreemd zijn, als u er niet bent, zuster Marijke." En mevrouw

Falkenhagen had gepreveld: “Och, lieve kindje, zul je ons niet vergeten? En zul je mij eens schrijven?” Twee dwarse zoenen had ze gekregen, een op haar kin, een op haar neus.
Mijnheer Nieber had gemopperd: “Ja, ze gaat het land uit.” Maar in de hal had hij nog een pakje in haar jas gestopt. Een grote doos Droste flikken. En haastig was hij in de bieb verdwenen. Om asjeblieft maar niet bedankt te worden. Toen ze nog heftig uit het rijtuig ook naar hem had gewuifd, had hij een vinger opgestoken ten groet. Marijke lachte. Ze hield zo van allemaal, van al haar patiënten. En het jaar, dat voorbij was, was zo goed geweest! “Fieke, ik prakkiseer er gewoon niet over.”
“Maar Marijke, je hebt nog kleren nodig. Ik wil toch graag, dat je in Wassenaar een goed figuur maakt.”
“O ja, asjeblieft.” Marijke stak een lange tong uit.
Fie kon zich niet weerhouden om te zeggen: “Doe je dat in het Rusthuis ook?”
“Nee,” zei Marijke. “Alleen hier.” Ze zat op de leuning van haar stoel, slingerde met haar rechterbeen en kauwde op een flik. “Fieke, jij nog een Niebertje?”
“Bewaar ze maar voor Wassenaar.”
“O, daar zal ik wel andere dingen krijgen. Vond je ‘t niet schattig van Bernard?”
“Wie is dat nu weer?”
“Mijnheer Nieber.”
“Dat heb je mij al tien keer gevraagd. Ja, schattig, Marijke.”
“Fieke” - Marijke deed een uitval naar Fies rechterhand - “het

lijkt me toe alsof je toon sarcastisch is. Niks lief."
"Maar jij doet zo onverschillig, Marijke."
"Ik doe alleen onverschillig, omdat ik geen zin heb in dat kleregedoe. Waar is het voor nodig? Ruut vindt me toch lief, zoals ik ben. Tenminste, dat hoop ik. En ma Dennenheuvel zal toch wel alles aan me afkeuren. Dus... Jij nog een flik?"
"Ik wou, dat je er maar niet mee begonnen was," zuchtte Fie.
"Ja, dat wou ik ook," zuchtte Marijke. "Heb je er dan geen zin in?"
"Hmmm, zeer matig."
Fie keek nadenkend naar buiten. "En aanstonds komt Jan."
"Ja, ook zo plezierig," zei Marijke.
"Luister nu eens, Spriet." Fie trachtte gedecideerd Marijkes zwevende aandacht tot zich te trekken. "Wees er nu eens even met je gedachten bij. Die groene avondjurk kan nog best mee. Die is nog heel modern.
Maar dan moet je beslist nog een avondjurkje hebben en een middagjurk."
"Nou, ik peins er niet over," zei Marijke. "Wat moet ik in mijn Rusthuis met twee avondjurken doen. Ik heb schorten nodig en nog een paar mutsjes. Die lijden toch zo in de was, dat weet je niet." En toen ze Fies gezicht weer zag betrekken, vulde ze maar gauw aan: "Een middagjurk, die kan er nog mee door. Die gaan we vanmiddag dan wel even kopen. En je mag mij ook dat dopje van jou met dat leuke eigenwijze veertje lenen. Is 't nu goed? Zeg maar ja, je bent toch een schat."

“Zou die je niet te ouwelijk staan?”
“Welnee. Zal ik hem even oppassen?”
Marijke sprong op. Fie hoorde even later Beps hinnik. Nu had Marijke natuurlijk de hoed met het veertje verkeerd opgezet. En daar kwam Gerda ook aan. En om elf uur kwam Jan. Het was Fie opeens of’ haar altijd zo rustige leventje in woelige banen werd geleid. Marijke kwam gelijk met Gerda binnen. Het veertje wees braaf naar rechts. “Nou?,” vroeg Marijke.
“Ja, hij staat wel. Vin je niet, Gerda? Alleen een beetje schever Spriet.” Marijke trok het hoedje over haar rechterwang, keek scheel. “Och, maar niet zó scheef.”
“Zo dan? Je kunt het krijgen, zoals je wilt.” Marijke ging met de hoed in de erkerbank zitten. “Wat zijn je cacteeën mooi, Fie. Keurig zeg ik dat, hè? Ik zei altijd cactussen. Toen heeft Bernard mij verbeterd. Maar ik weet niet of het goed is.”
Gerda keek een weinig verbijsterd van Fie naar Marijke. “Waar hebben jullie het toch over? En wat moet dat hoedje?”
“Leen ik van Fieke. Heb jij ook nog iets voor mij te leen voor Wassenaar? Fie wil, dat ik een overweldigende indruk maak. Misschien heeft Han een mooie das voor mij op mijn witzijden overhemd.” Marijke kneep haar ogen half dicht. “Ik vind, dat jij Han wereldse dassen laat dragen. Gerda.”
“Is ze nog niet klaar voor haar reis?,” vroeg Gerda. Alsof Marijke er niet bij zat.
“O jawel,” zei Fie wat te haastig. “We gaan vanmiddag nog een jurkje kopen. Nietwaar Spriet?”

“Joe.”
“Zo op het laatste nippertje?” Gerda keek misprijzend.
“Ippertje,” verbeterde Marijke. “Wat zeg je?”
“Nee niets.” Marijke strekte haar arm uit. “O, kinderen, half elf. Nu krijgt mijn Rusthuis chocola. Dat is zo’n gezellig moment.”
“Ja, dat zal wel,” zei Fie.
“Zijn er veel patiënten op het ogenblik?” Gerda trok haar stoel om, zodat ze Marijke kon aanzien. “Nee, maar vijf.”
“Ik begrijp niet, dat zo’n Rusthuis daarvan kan bestaan.”
“Tja.” Marijke deed, alsof ze nadacht. “Dat weet ik ook niet. Zuster Tonia voert de administratie. Misschien komt er een massa filantropie bij.”
“Waarbij?”
“Nu, bij het Rusthuis. Wil je een flik?”
“Maar er zijn toch ook maanden, dat jullie wel vijftien patiënten hebben,” zei Fie haastig.
“O ja, dat is waar ook.” Marijke kauwde. “Een flik?”
“Dank je wel,” zei Gerda. “Ik snoep nooit zo vroeg.”
“Ongezellig. Jij. Fieke?”
“Nee. dank je.” En Fie, die zich altijd lichtelijk geagiteerd voelde tussen Gerda en Marijke, speciaal, wanneer Gerda haar zelfbewuste houding had aangedaan en Marijke haar gezicht van aanminnige onschuld had, Fie trachtte vergeefs een luchtige conversatie in te leiden zonder voetangels en klemmen.
“Dan zul jij het nu ook wel niet druk hebben,” begon Gerda

weer. “O, helemaal niet. Ik rust ‘s middags met de patiënten mee.”
“Ja?,” vroeg Fie verbaasd, terwijl ze onmiddellijk daarna bedacht, waarom Marijke er dan zo grauw uitzag.
“Och welnee,” snibde Gerda.
Marijke ging met haar vinger langs een stekelige cactus. “Vin je zo’n cactus soms niet net een vrouw?”
“Wat een zotte vergelijking,” zei Gerda. “Ze kunnen je dus op het ogenblik natuurlijk best missen.”
“Wie?”
“De zusters natuurlijk.”
“Als kiespijn,” zei Marijke vlot.
En toen zei Fie, wat ze aldoor van plan geweest was om niet te zeggen: “Om elf uur komt Jan Smit.”
Gerda draaide zich om naar Fie, keek toen naar Marijke. “Jan Smit? Wat moet die hier al zo vroeg doen?”
“Hij komt antwoord halen op zijn brief.”
Marijkekeek onschuldig onder het scheve hoedje uit. “Op welke brief?”
“Die hij mij in Nunspeet gestuurd heeft.”
“Waarom komt hij daar antwoord op halen?”
Fie wilde wat zeggen, bedacht zich dan.
Toen zei Marijke: “Jan Smit heeft mij gevraagd.”
“Gevraagd? Wat gevraagd?”
“Ten huwelijk,” braveerde Marijke.
“Waar?”
“Nergens.”

“Och, hij heeft haar toch geschreven,” zei Fie, en ze legde zenuwachtig een kussen, dat recht lag, scheef.
“En komt hij daarop nu antwoord halen? Krankzinnig,” ontdekte Gerda. “Ik vind hem echt een jongen, waar niets bij zit.”
“Zal ik je eens wat zeggen?” Marijke keek opeens fel. “De vrouw, die Jan Smit als man krijgt, die mag haar handjes dichtknijpen.”
“Dus ‘t wordt ‘ja’?”
“Nee, ‘t wordt ‘nee’,”
“O, ik dacht, omdat jij hem zo verdedigt...”
“Ik kan toch zeker Jan wel waarderen, zonder van hem te houden?”
“O, natuurlijk,” zei Gerda. “Och, ik zal je wat zeggen, ik voor mij geloof, dat iemand als Jan verre te prefereren is boven die Ruut.”
Gerda sprak altijd van ‘die’ Ruut.
Marijke keek dromerig voor zich uit, zweeg.
Fie vroeg: “Een kopje chocola?”
“Dank je, ik drink zo vroeg geen chocola.”
“Jij, Spriet?”
“Nee, ik wacht maar op Jan.”
“Ik vind, als je iemand moet zeggen, dat je niet van hem houdt, dan kun je daar niet maar genoeglijk een kopje chocola mee drinken.”
“O, maar ik wel. En bovendien, je laaft ons eerst wel, hè Fieke. Dat maakt het een beetje gemakkelijker. Iemand nog

een flik? Bep, jij een flik?"
Want Bep kwam zeggen, dat de groenteman er was en dat hij geen lof had.
"Asjeblieft," zei Bep. "En wat moet ik nou neme?"
"Je neemt een knol. Een selderieknol, Bep. Mag het Fie? Daar zal ik dan vanmiddag een slaatje van maken, daar vallen jullie van om, jongens."
"En neem voor morgen stoofpeertjes, Bep, die kun je dan vanavond schillen," besliste Fie. "Wacht, ik kom zelf wel even."
"Bep, jij ziet er zo tiranniek uit," vond Marijke. "Dat is me gisteren ook al opgevallen."
"Nog wat?," vroeg Bep.
"Je zit zeker Henk op zijn kop, hè?"
Bep, bij de deur, schonk Marijke een duistere glimlach. "Reken maar," zei ze dan, terwijl ze de deur met haar voet dichttrok. Gerda bekeek dat manuaal minachtend.
"Waarom heb je eigenlijk Janneman niet meegebracht?," vroeg Marijke dan.
Ze had hem al eerder gemist.
"Och, hij is wat verkouden en met dit vochtige weer vond ik het maar beter van niet."
"'t Is toch zo'n schattige kerel."
Opeens glansde Gerda's gezicht op. "Ja, vin je niet? Maar hij heeft een willetje, hoor!"
Marijke slikte de opmerking: "Dat heeft hij dan zeker van Han" braaf in en zei in plaats daarvan zoet: "Maar daaraan zul

jij wel niet toegeven, hè?"
"Natuurlijk niet. Verwende kinderen, die altijd hun zin moeten hebben, vind ik onuitstaanbaar."
"O, ik ook."
"En weet je, Han is te zwak voor hem. Die geeft hem liefst maar in alles zijn zin." Gerda lachte even. Ze leek veel jonger en liever opeens. "Och," zei ze dan, "ik denk maar, ik heb twee kinderen. Een grote en een kleine jongen."
Marijke knikte maar eens tegen haar. En Fie, die haastig weer binnenkwam - wat ze gedacht had, wist ze niet, maar ze had zo'n gevoel, dat ze een geit en een kool had achtergelaten, of een vos en een haan - Fie zuchtte van verlichting bij deze aanminnige zusterlijke houding. "En daar komt Jan Smit het hekje binnen," zei Gerda plotseling. "Dan gaan wij maar in de eetkamer zitten. Marijke, zet je hoed af."
"Hoed?"
"Hè ja," zei Fie, opeens onwennig wrevelig. "Jij hebt toch nog mijn hoed op. Zet hem af. Geen gezicht. Jan zal denken, dat alles in orde is."
"Om die hoed?"
"Och... Geef mij die hoed maar. Kom Aziza. Jullie hebt geen leven, als die in de kamer blijft. Ga je mee, Gerda?"
"Fieke, jij zou geen diplomaat zijn. Jij zou alles verraden op kritieke momenten. Onlusten zou jij ontketenen. Hoe zie ik er uit?," wou Marijke weten.
En Gerda, terwijl ze naar de deur liep, zei over haar schouder: "Het zou mij niets kunnen schelen, hoe ik er

uitzag, als ik iemand verdriet moest doen."
Pang! Daar kon ze 't mee doen. Marijke hoorde Bep van boven komen rennen om open te doen. "Fieke, denk om de chocola," riep Marijke. Dat was toch maar alleen, opdat ze als oude vrinden tegenover elkaar konden zitten. Opdat ze gewoon als oude vrinden zouden praten. Dan zou het niet zo ellendig zijn om Jan die wonderlijke illusie, die hij koesterde - want wonderlijk was het - te ontnemen. En: "Dag Jan," riep Marijke. "Hoe gaat het? Wat zie je er goed uit, zeg. En hoe is het met je vader? Ga hier zitten. In de erker. Mooi weer is het, hè? O nee, een beetje vochtig. Dat is waar ook. Zit je zo naar je zin? Wat zie je er toch goed uit, Jan."
"En jij ziet er slecht uit," zei Jan somber. "Wat zie je er slecht uit, Marijke."
Ze boende haar wangen rood. "Och ja, dat kan wel. Een beetje druk gehad. Hoe is het met je vader?"
"Best. Die zal wel verlangend naar mij uitzien."
"O ja? O ja," zei Marijke haastig. "Een kopje chocola, Jan? Kom, dan drinken wij eerst gezellig een kopje chocola, en dan..."
"En dan?," vroeg Jan Smit.
"Nu, dan bomen wij. Wil je een flik? Grote doos, hè? Heb ik van een mijnheer gekregen."
"Van wie?," wilde Jan weten.
"O, jij kent hem toch niet."
"Ik dacht, dat jij daar in dat Rusthuis geen heren ontmoette, "zei Jan somber.

“O, dus jij dacht, dat vrouwen alleen het privilege hebben van overspannen te raken. Nee jongetje, massa’s heren heb ik daar al meegemaakt.”
“En geven die je allemaal chocola?”
“Nee, alleen deze ene maar.”
Jan Smit slikte. “En ik dacht...,” begon hij weer. “Wat is ‘t voor een man?,” zei hij dan flink.
“O, een lieve man. Een beetje brommerig, maar wel lief,” zei Marijke.
“Nu, wil je een flik?”
“Nee. Is hij jong?”
“O nee, oud!”
“Hoe oud?”
“Nu, laat eens kijken, vijfenzestig misschien.”
“O, klein duveltje,” zei Jan.
En gretig zei Marijke: “Zie je nu wel, wat een mispunt ik ben? Zie je nu wel, Jan? Je kent me nog niet half na al die jaren. O, en daar is Fie met de chocola. Typisch hè, ik weet nog van vroeger hoe dol je daar op bent.”
En Fie, die het rooie blaadje neerzette op het erkertafeltje, dacht, dat dat een echte, geschikte opmerking was voor iemand, die je over tien minuten zou gaan vertellen, dat je niets voor hem voelde. Daar zaten ze tegenover elkaar, elk met hun chocola. De klok leek wel uitdagend te tikken, en een jongen, die door de laan kwam fietsen, floot schel en vals. Marijke voelde zich zenuwachtig worden onder de aanbiddende blikken van Jans ogen. Ze dacht opeens:

Waarom hou ik ook niet van hem? Hij is zo'n goeie, trouwe jongen. Waarom kan het niet? En als Ruut niet gekomen was zou ik toch ook niet van hem zijn gaan houden? Of misschien toch wel?
"Weet je Jan, bij ons in het Rusthuis...," begon Marijke vlug.
"Dat je dat altijd onthouden hebt," zei Jan.
"Wat bedoel je?"
"Dat ik van chocola houd."
"O, maar natuurlijk. Ik weet nog veel meer van jou. Ik weet ook nog wel, dat jij altijd griezelig van kikkers was. Herinner jij je nog die kikker op school?" Marijke vouwde haar handen samen, liet er haar kin op rusten. Zo keek ze hem aan. En opeens trok Jan, over de tafel heen, haar gevouwen handen naar zich toe. "Marijke," zei hij, "toe, wees nu eens ernstig."
"Maar ik ben doodernstig. Heus. Ik zeg maar wat, omdat ik het zo lam vind, om jou te moeten zeggen, dat ik.....
"Wat?," vroeg Jan Smit.
"Dat ik niet van je houd, zoals jij dat wilt." Ze had het gezegd. Had ze het goed gezegd? Och, ze wist het niet.
"Maar je houdt dus wel van me?" Marijke liet hem maar haar handen koesteren.
"Natuurlijk, natuurlijk Jan. Natuurlijk houd ik van je."
"Maar dat is mij toch voldoende, Marijke." Hij keek naar heur blonde haar. Voorzichtig legde hij zijn hand op haar scheiding. Zacht was heur haar. Hoe kon het ook anders. Het haar van Marijke. "Nee," zei ze zacht, "dat kan jou niet voldoende zijn, Jan. Ik houd niet genoeg van je om met je te

trouwen."
"Maar ik kan best geduld hebben. Ik bedoel, wij zouden toch niet direct kunnen trouwen, lk ben nu eenentwintig. Vader zei, dat wij toch wel een paar jaar verloofd moeten zijn. Dan heb jij alle tijd om daaraan te wennen."
"Waaraan?"
"Aan het trouwen," zei Jan en hij rolde om zijn vinger heen een blonde piek, die langs Marijkes wang slierde.
"O, wat begrijp je mij verkeerd, 't Is misschien wel mijn eigen schuld, omdat ik... omdat ik och, ik wil je toch immers sparen, Jan." Nu liet hij haar handen los. Zijn goeiige gezicht onder zijn asblonde haar werd vreemd bleek en vertrokken.
"Dus jij bedoelt, dat jij nooit met mij zult willen trouwen."
"Heb ik je ooit een andere indruk gegeven?"
"Maar waarom heb je me dat dan niet geschreven?"
"Daar heb ik even over gedacht. Maar dat zou laf geweest zijn, Jan."
Hij staarde naar de grond. "Gek," zei hij zacht, "Ik heb je wel geschreven, dat ik het antwoord op mijn vraag zou komen halen, maar ik dacht, als het 'nee' is, dan schrijft Marijke me wel."
Marijke zweeg. Het was een tijdje stil tussen hen. Een brutale mus was op de vensterbank gevlogen en keek met kleine, uitdagende oogjes naar binnen.
Dan zei Jan opeens: "Er is natuurlijk een ander."
"Ja, maar niet zoals jij bedoelt."
"Het is natuurlijk die Van Echten."

'Ook 'die', dacht Marijke. "Ja."
"Dat had ik kunnen weten. Maar ik ben nu eenmaal een stommerd."
"Dat had jij niet kunnen weten. Want, ik weet het zelf nog niet eens."
"Hoe bedoel jij dat?"
"Ik ben nog niet zeker van mijzelf. Wij zijn op het ogenblik bezig zeker van onszelf te worden. Wij zijn nog maar gewoon vrinden, Jan."
"Dus weet hij ook nog niet wat hij wil?"
"Nee Jan,"
"Wat een ezel," zei Jan. "O, wat een ezel! En ik heb al vanaf mijn veertiende jaar van jou gehouden!"
"Maar iedereen is niet zo zeker van zijn gevoelens als jij!"
"Och..." Jan had een gebaar, alsof hij deze lof ver van zich wierp. Dan zei hij: "Marijke, misschien verander jij nog. Misschien wordt het niks tussen jou en die Van Echten. Ik heb toch de hoop nog niet opgegeven."
"Ja, dat moet je wel. Zoek een ander meisje. Er zijn toch massa's lieve, aardige meisjes. Veel liever dan ik en veel knapper. Dat nichtje van je, Jan, waarmee je deze zomer bij Hamdorff was, dat was een schatje."
"Maar daar houd ik niet van."
"Misschien, als jij erg je best doet. Ja, daar moet je ook je best voor doen, Jan."
"Och, schei uit. Dat is zo'n schaap. Die denkt alleen aan kleren en uitgaan, en..."

“Maar daaraan denk ik ook maar alleen,” ijverde Marijke. “Heus.”
“Schat!,” zei Jan. Marijke kreeg er ‘n akelig gevoel van in haar maag. “Nee, toe Jan, nee...” Ze bleven mekaar zitten aankijken, lang. Dan stond Jan plotseling op. Hij keek om naar zijn hoed. Nee, natuurlijk, hoed en jas had hij in de hal hangen. “Ga niet mee naar de deur, Marijke. En, als jij mocht veranderen, dan schrijf jij mij?”
“Ja. En misschien heb jij dan al een vrouw met zes kinderen,” trachtte Marijke nog te plagen. Maar zijn glimlach deed haar pijn.
Ze bleef in de erker zitten. Jan liep door de tuin, hij deed het hek je achter zich dicht. Hij keek niet om.
Gerda, die binnen kwam, zei: “Nu hebben jullie toch je chocola niet gedronken. Natuurlijk, dat wist ik wel. In zo’n geval...” En het was Marijke alsof ze Jan Smit onrecht had aangedaan...

III

"Hoe laat komt Ruut je halen?"
"Na de koffie. Tegen een uur of twee denk ik."
"Schreef hij het niet precies?"
"Ruut weet nooit iets precies."
"Dat lijkt me niet prettig, Marijke."
"Is het ook niet."
"Kun je daar niet wat van zeggen?"
"Heb ik al zo vaak gedaan, Fieke, maar 't geeft me niet veel."
"Zie je er tegenop, Spriet?"
"Nee, niet erg. Ik stel er mij maar niet te veel van voor."
"'t Zou zo heel anders moeten zijn. Je zou dol gelukkig moeten zijn."
"O, maar ik ben wel gelukkig," zei Marijke, opkijkend van haar nylon kous, waarvan ze de achternaad, die getornd was, voorzichtig maakte.
"Stel je voor. Fieke, dat wij in ons Rusthuis zijen benen hadden. Kon ik de nacht wel besteden om die lorren te maken. Maar dan nam ik alleen nylons."
"Als Chiel nog ouders zou hebben, of andere familie, wat zou ik het prettig vinden, om daarheen te gaan," peinsde Fie.

“Tja,” beaamde Marijke, terwijl ze dacht, hoe heerlijk-kinderlijk Fie altijd bleef.
“Je ziet er toch zo moe uit, Spriet.”
“Ben ik ook. Tenminste gaat nogal.”
“Slaap je slecht?”
“Als een mol. Maar vannacht... ik heb over Jan Smit getobd.”
“Ach ja, arme Jan,” zei Fie opbeurend. “Gek hè, dat je van zo’n brave jongen nu niet houden kunt.”
“Meestal houd je van de verkeerde,” zei Marijke, terwijl ze voorzichtig de draad afknipte
Niet meer afrukte of met haar tanden doorbeet, dacht Fie.
“Denk je dan, dat Ruut de verkeerde is?”
“Och nee, ik zei het maar zo in het algemeen.” Ze strekte haar armen boven haar hoofd. Er was iets in haar ogen, dat Fie niet benaderen kon. Toen opeens was er de schorre kreet van een claxon in de laan. “Ruut,” zei Marijke. En: “Nu heb ik niets extra’s voor de koffietafel,” jammerde Fie. “Bep moet maar gauw wat halen.”
“Welnee Fieke, hij moet maar genoegen nemen met wat jij hebt. We wisten het toch niet?”
Het hekje klapte open, bleef open. Ruut nam geen notitie van de legende ‘Hek sluiten s.v.p.’. “Hallóóóó Marijke.”
“Ook hallo,” zei Marijke. “Doe je ‘t hekje nog dicht? En waarom ben je zo vroeg?”
“Gezellige begroeting. Dag Rozemarijn. Ik verlangde zo naar je. Dat kun je niet begrijpen, natuurlijk.”
“Nee,” zei de Rozemarijn eerlijk. “Je krijgt nu voor straf niets

op je brood. Had je het maar moeten schrijven."
"Maar we blijven hier niet koffiedrinken," zei Ruut. "Je gaat direct met me mee. Is je koffer gepakt? Mooi. Nou, dan zeg je je adieu maar." Marijke keek over de gemberpot van het halletje heen, lichtelijk verbaasd naar Ruut. "Ik peins er niet over," zei ze. "Het lijkt wel of je mij schaakt. Stel je voor, weggaan zonder Chiel of Han te zien. Ik denk er gewoonweg niet over."
"Ja, je gaat ook naar Amerika. Voor je hele verdere leven," zei Ruut sarcastisch.
"O, 't kan mij niet schelen waar ik heenga. Al was het maar voor een dag, ik ga niet weg zonder..."
"Chiel en Han goeiendag te zeggen," vulde Ruut aan. "Precies."
"Och, doe niet zo weeïg," zei Ruut. "O, 'k wil best helemaal thuisblijven."
"Ben je weer in zo'n gezellige bui?"
"Nee, jij!'
En toen lachten ze allebei. Ruut trok Marijke aan haar beide handen naar de zitkamer, waar Fie, kies, gebleven was.
"Nu moet je toch eens horen, nu wil die kleine kat niet met me mee. Hoe vind je dat, Fie?"
"Niet direct bedoel je."
"Nu heb ik zo gejaagd om hier te komen..."
"Was anders helemaal niet nodig geweest."
"En ik had zo'n prachtig plannetje gemaakt. Er loopt een schitterende film in Amsterdam. Daar gaan we eerst heen.

Dan drinken wij thee in het Lido, hmmm, Marijke!"
"Dat is toch heel aardig, Spriet," zei Fie zacht-aanmoedigend.
"Bar. Maar die film blijft wel doorlopen, al kom ik er niet."
"Geestig ben je."
"Altijd geweest." Marijke legde haar handen achter zich op de tafel. Ru beende heen en weer. "Andere meisjes zouden gewoon dol zijn om die film te zien. Hij gaat al de vijfde week. En jij..." Hij liep voor Fie langs. "Pardon," zei hij.
Fie zei: "Maar Marijke, ik kan toch Chiel en Han wel van jou goeiendag zeggen. Trouwens, je kunt ze best even telefoneren."
"O, dat weet ik wel. Dat kan allemaal. Maar toch doe ik het niet. Dan had Ruut tevoren kunnen schrijven. Ik wil niet zo opgejaagd worden.
Net een konijn. Dank je wel, hoor."
"Ik zal nog eens zo'n leuk plan voor jou bedenken."
"Doe het maar niet. Je ziet, het is niet aan mij besteed."
Ruut plofte in een stoel neer. "Maar wat wil je dan?"
"Niets anders, dan wat wij hadden afgesproken."
"Dus jij wijkt nooit van afspraken af?"
Marijke verstak haar haarspeld. "Nooit!," zei ze.
Ruut stak zijn handen in zijn zakken. "Dat moet ik zeker nog op prijs stellen." Hij keek haar nors aan. "Niet nodig."
Fie wreef haar handen over elkaar. Wat naar nu, dacht ze, direct weer dit geharrewar. En Marijke, die bij anderen zo grif toegaf, week bij Ruut nooit van een eens gemaakt plan af.
"Toe Spriet," drong ze zacht.

“O, ik wil al niet meer,” zei Ruut. “De hele aardigheid is er al weer af voor mij.”
“Gaat het logeren nog door?,” vroeg Marijke zoet. “Ik kan me gewoon niet voorstellen, dat jij een goeie invloed hebt op je patiënten.” Hij streek door zijn haar. “Je hebt me gewoon rijp voor dat Rusthuis van jou gemaakt.”
“Tja,” bekende Marijke, “gezonde mensen reageren niet altijd even goed op mij.”
“Nee, dat merk ik.” Hij keek haar schamper aan.
Maar voor hij iets kon zeggen, vroeg Fie al: “Kom, laten wij gezellig een kopje koffie drinken. Jij toch ook wel, hè Ruut?”
“Ja, graag.” Somber.
En Marijke zei: “Er zijn al hele levensproblemen opgelost met koffie. Wist jij dat? Och, maar daar zul jij wel champagne voor nodig hebben.” Ruut antwoordde niet. Marijke liep met Fie naar de keuken. “Hè, waarom ben jij nu toch zo naar tegen hem,” verweet Fie. “Het kan niet anders dan goed voor hem zijn,” zei Marijke. Maar toen ze later de zitkamer binnen kwamen met de koffie en de biscuitjes, en Ruut nog met het zelfde norse gezicht voor zich uit zag staren, streelde ze even in het voorbijgaan, licht over zijn haar. “Kom jongetje, lafenis. En weet je, wat je op je brood krijgt? Lunch-tong. Bep is net weggesneld naar de kruidenier om dat te halen.”
“Och...” Hij rukte nors zijn schouders omhoog.
“En, weet je Ruut, we kunnen toch in Amsterdam wel bij Lido theedrinken? Dan gaan we eerst winkels kijken.”
“Daar heb ik de dood aan.”

“Wat is het moeilijk hè?,” vleide Marijke, “om het mekaar naar de zin te maken.”
“Och, maar jij schikt je toch nooit naar mij.”
“Wel, als het de moeite waard is.” Opeens keek hij naar haar. Haar ogen keken ondeugend. Hij wist, dat ze hem voor de mal hield, bij alles bijna, wat ze zei. Nu weer met dat zoetsappige: ‘Lunchtong krijg je op je brood.’ Omdat hij eens verteld had van de uitgebreide lunch, die hij elke dag afwerkte... Ze was soms om door mekaar te schudden. Maar hij zou haar wel klein krijgen. En het zou zeker de moeite waard zijn om Marijke klein te krijgen. Hij stak zijn hand naar haar uit. “Kom je even bij me?”
Maar zij decreteerde: “je moet je koffie warm opdrinken. Dat zeg ik ook altijd tegen mijn patiënten.”
“Is dat Rusthuis wel ooit uit jouw gedachten?”
“Nooit! Je weet, iets wat je lief is...”
“En blijft er dan nog tijd over om aan mij te denken?”
“Weinig,” moest Marijke erkennen.
Maar toen Fie later binnenkwam, vond ze Ruut op de leuning van Marijkes stoel zitten. En hij zei: “Zeg Rozemarijn, luister eens, jij moest je haar in twee vlechten over je oren dragen.”
“Ja, daar heb ik nogal de vlechten voor.”
“Maar ‘t zal je staan. Werkelijk.” Marijke lachte: “Die twee muizenstaartjes van me.”
“En ‘t is modern.”
“‘t Spijt me, ik ben nu een keer geen moderne juffrouw. Nee Jan, ik bedoel Ruut, jij krijgt me zo mee naar Den Haag.”

“Waarom zei je Jan?,” moest Ruut natuurlijk direct weten.
“Een vergissing. Zo maar.” Fie trok een droog blaadje uit haar plantjes. Ze dacht, en ze zuchtte licht: “Weer een nieuwe verwikkeling.” Ruut dacht even na. “Zeg, heette die kaffer van de zomer bij Hamdorff geen Jan?”
“Precies. En ik had graag, dat jij mijn vrienden niet voor kaffers uitschold.”
“Die menéér dan. Zie je hem nog vaak?”
Fie rilde. Nu kreeg je natuurlijk direct het hele Jan-drama.
Maar: “Nooit meer,” zei Marijke.
“Dan denk je aan hem.”
“Ook niet.”
“Zei je het misschien om mij te plagen?”
“Misschien,” weifelde Marijke.
“O schooier,” zei Ruut en trok even aan haar oor.
“Kijk, dat zou jij nu niet kunnen doen, als ik die moderne Duitse worsten om mijn oren had,” constateerde Marijke.
“Daar komt Chiel,” zei Fie. En ze zei het zo verlicht, alsof een groot gevaar afgewend was.
“Hoe vond jij Han?,” vroeg Marijke. Ze reden op de weg naar Bussum. De mist was opgetrokken. Een speelse wind joeg om hun gezichten. “Vrij overdreven,” vond Ruut.
Want Han had gezegd: “Zul je goed op haar passen, Van Echten?” En het armzalige gezicht, waarmee hij dat gezegd had. Gerda had hem natuurlijk later gekapitteld: “Wat een onzin. Je doet of Marijke een zuigeling is. Die kan heus wel op zichzelf passen.”

“Nee,” zei Ruut. “Chiel is toch veel meer een kerel. Meer mijn smaak.”
“Han is lief,” zei Marijke. “En hoe vond je Bep?” Marijke proestte opeens.
“Bep?” Met een gezicht, alsof hij nooit die naam gehoord had.
“Ja, onze Bep met haar ‘salu’.”
Ruut lachte even zuurzoet bij het herdenken.
Want toen ze in de auto zaten om weg te rijden, had Marijke tegen Bep opzij van het huis, geroepen: “Ik zal een ansicht sturen, hoor.”
“Salu,” had Bep dankbaar gesalueerd.
Ruut zag het onwijze snuit van dat wicht. Nee, hij hoopte, dat Marijke niet zo familiair zou zijn tegen Johan of Clara, het tweede meisje, dat zo overmatig beminnelijk kon zijn. Maar, later in de keuken... Zou hij er voorzichtig iets van zeggen? Nee, beter maar van niet. En even kwam de twijfel in hem op, of hij er toch wel goed aan gedaan had, om Marijke in Wassenaar te logeren te vragen. Maar ze werd toch later zijn vrouw, ze moest toch wennen aan zijn omgeving. Als ze maar niet zo ongelooflijk amicaal deed tegen lui, waar ze ver boven moest staan... Ruut trok zijn sigarettenkoker te voorschijn, stak een sigaret op.
“Makkelijk, hè?,” vond Marijke, “dat je auto ook wel loopt, zonder dat je stuurt! ‘t Zou iets voor Fie zijn. Die had je al lang in het Merwedekanaal gegild!”
“Och,” zei Ruut nonchalant, “ik weet wat ik aan mijn wagen

heb."
"Prettig," zei Marijke, "dat weet je niet eens altijd van mensen."
"We zullen nu maar doorrijden." Ruut tikte nonchalant de as van zijn sigaret buiten het asbakje, "dan drinken wij wel thee in een leuke gelegenheid bij Haarlem."
"Kom jij daar vaak?"
"Waar?"
"Nu, in die leuke gelegenheid."
"Ik was er onlangs nog met Ada van Polland." Hij bespiedde steeds haar gezicht. Maar dat bleef onbewogen. En hij had zo graag gehad, dat het tenminste even vertrokken was. "Een aardig meisje, Ada. Een beetje stil. Ik denk wel, dat ze in jouw smaak zal vallen."
Marijke antwoordde niet. Ze neuriede zacht. Hij klemde opeens zijn handen om het stuurrad. Niet eens jaloers maken kon je haar! En toen ze bij een leuke gelegenheid kwamen, waar hun al de muziek van een dromerige tango tegemoet woei, terwijl ze nog slechts in de vestibule stonden, zei Marijke - voor de spiegel trok ze Fiekes hoedje wat schever -:
"Waar heb je gezeten met Ada van Holland?"
"Van Polland. Maar ze lijkt wel een beetje op Ada van Holland. Warempel. Ze is net zo fier en blond."
"O, heb jij die zo speciaal gekend?"
Hij nam haar elleboog in zijn hand, stuurde haar naar een tafeltje achter in de zaal. "Hier heb je zo'n aardig gezicht op 'n waterpartij. Tenminste Ada roemde dat uitzicht erg. Hoe vind

jij 't hier, Marijke?"
"Ik vind het hier best. Hoe laat is het? Vier uur. Nu drinkt mijn Rusthuisje ook thee."
Ruut wachtte tot de thee op tafel stond en de hoffelijke kelner het 'complet' had gebracht. Marijke pikte een petitfourtje.
"Nu zal ik jou eens bedienen. Hoeveel klontjes, Marijke? Drie? Kind, hoe blijf je zo slank?"
"Dat komt van al die gymnastiek, die ik doe. Bedden opmaken, zeil wrijven, plinten reinigen. Tja," zei Marijke, door de wasem van de thee heen. "daar blijf je lenig bij."
Ruut keek eens om zich heen. Aan het tafeltje naast het hunne zat een jonge man in een golfpak en een meisje met een brutaal gezichtje. Die lachte even sarcastisch tegen het golfpak bij Marijkes opsomming van haar huishoudelijke werkzaamheden. Ruut fluisterde gegriefd: "Sssst, niet zo luid."
En Marijke zei zacht, terwijl ze behoedzaam een bros, goudgeel eierkoekje van de schaal nam: "Daar heb ik toch niets aan miszegd? Of wel? Dan moet jij ook niet over mijn slankheid praten. Het enige antwoord, wat daarop past..."
"Ja, ja, dat weet ik nu wel." Hij keek weer even op. Brutaal snoetje. Wat zou ze nu van Marijke denken? Wat zou ze fluisteren achter haar hand tegen die kwast, die met haar meelachte. Misschien dachten ze wel, dat Marijke een dienstmeisje was. Gezanik!
Hij trok zijn stoel wat om. Hij haalde zijn sigaretten te voorschijn om zich een onverschillige houding te geven. Bood Marijke zijn koker aan. "Nee, dat weet je toch. Ik rook

niet."
En dat brutale kind, dat rookte uit een opvallend lang lichtgroen sigarettenpijpje. De kleur van haar jurk. Geraffineerd. "Je had toch van opvatting kunnen veranderen?"
En Marijke, die rustig haar thee roerde, zei: "ja, natuurlijk. Dat zou best gekund hebben. Ik zie me al rokende door ons Rusthuisje snellen. En overal de as rondzwaaien. Wat zouden ze me daar dan buitengewoon op mijn plaats vinden."
"Luister eens," zei Ruut opeens — hij was het helemaal niet van plan geweest om dit in deze gelegenheid te zeggen. Hij had het willen entameren wanneer ze al dicht bij Wassenaar waren - "luister eens kind. Ik moet je wat zeggen en ik heb graag dat je dit in het juiste licht bekijkt."
"ja, dat hoop ik ook," zei het kind. Ruut trok zijn stoel nog wat om. Dichter bij Marijke. "Luister eens ..."
"Ik ben een en al aandacht," zei Marijke. Haar mond trok wat spotachtig-
"Je moet goed begrijpen, dat mijn opzet helemaal niet geweest is om jou..."Ja?"
"Kijk, ik heb niet tegen mijn grootouders gezegd, dat jij in dat Rusthuis bent. Dat zouden ze niet begrijpen. Ik heb hen de indruk gegeven, alsof jij nog thuis bent ... zie je, dat vond ik voor veel dingen beter."
"Voor welke dingen?"
"Ik hoef zeker niet in finesses te treden?"
"Ja, asjeblieft wel."

“En toch zal ik dat niet doen.”
Marijke zei: “Dus je grootouders hebben de indruk, alsof ik maar zo’n beetje in het ‘Zonnehoekje’ rondlummel, alsof ik niets doe.”
“Och kind, daar zullen ze heus niet over doordenken.”
‘Ja, maar ze hebben er toch heus geen idee van, dat ik in betrekking ben.”
Dat woord ‘betrekking’ deed Ruut even zijn linkeroog dichtknijpen. Hij keek vlug achterom. Nee, dat lichtgroene brutaaltje trok nel een nieuwe sigaret aan, scheen daarvoor al haar aandacht te hebben. “Toe, niet zo luid.”
“Schei toch uit. Ik lispel gewoon van het fluisteren. Dus ze hebben geen idee, dat ik in betrekking ben.” herhaalde Marijke kordaat. “Och, betrekking ... betrekking ...,” zei Ruut, terwijl hij zijn nauw aangestoken sigaret in het asbakje doofde, “waarom moet jij toch alles zo aandikken?”
“Nee, je hebt gelijk, ik kan volgens jou beter de waarheid verdoezelen.”
“Maar jij hoeft toch niet direct van de daken te schreeuwen, dat jij verpleegster ...”
“Helpster,” verbeterde Marijke hem weer, al wist ze, dat ze hem daar giftig mee maakte.
“Schei toch uit met dat idiote helpster,” zei Ruut kwaad. “Ik heb aldoor zo’n idee, dat je op een bewaarschool bent. Neuzen snuit en pantoffeltjes aantrekt.”
“Maar ik trek mijn patiënten pantoffels aan en overschoenen. En mijnheer Nieber schoenen met een lusje van achteren.

Wanneer die ziel het in zijn rug heeft, dan hang ik met al mijn macht aan dat lusje. Ik ben eens een keer van louter inspanning tegen de grond geslagen. Maar zijn schoenen had ik aan," zei Marijke. Ze keek onschuldig naar Ruut. "Ja, daar moet je vooral mee te koop lopen," hoonde Ruut. "O, maar dat is mijn bedoeling niet. Ik zal niet direct aan Ada van Polland en aan je grootvader vertellen van mijnheer Niebers schoenen. Alleen als het ter sprake komt, dan zal ik het niet onder stoelen of banken steken."
"Jij hebt alle kans, dat het niet ter sprake komt," zei Ruut hatelijk. "In mijn omgeving kennen ze geen schoenen met lusjes van achteren."
"Zielig," zei Marijke. "Och, wat moeten ze nog veel leren in die omgeving van jou!"
Het lichtgroene brutaaltje stond op. Dat zag Ruut, al keek hij niet naar haar. Gemakkelijke bewegingen had ze. En dat sigarettenpijpje, dat zo nonchalant in haar mond hing, terwijl ze in haar mantel schoot, die het golfpak behoedzaam over haar schouders streek. Ruut fronste. Waarom had Marijke niet de losheid, die hij zo waarderen kon. Ja, vlot was ze wel. Maar op een andere manier. Och, hij wist toch wel, dat het zo moeilijk zou zijn om Marijke te veranderen, waar ze het zelf niet wilde. Doch, als ze van hem hield - en natuurlijk hield ze van hem - dan zou ze toch niets liever willen dan zich te voegen naar zijn wensen ... "Ah. Nu begrijp ik het," zei Marijke. Ze fluisterde niet meer. Dat was nu ook niet meer nodig, dacht Ruut, want zij zaten wat afgezonderd. "Wat

begrijp je nu opeens?"
"Dat je grootmoeder me naar het 'Zonnehoekje' geschreven heeft. Ze wist natuurlijk niets van het bestaan van het Rusthuis af."
"Nee, natuurlijk niet."
"Maar ik heb haar toch teruggeschreven uit Nunspeet."
"Ze zal gedacht hebben, dat jij daar logeerde. Nog thee?"
"Ja, graag." Marijke trok met haar vorkje figuurtjes op het tafelkleed. "Je begrijpt natuurlijk wel, dat ik niet onder valse vlag bij jullie wil binnenwaaien." zei ze dan.
"Maak er asjeblieft niet zo'n drama van."
"Nee, jij maakt er een drama van. Had gewoon verteld, dat ik werken moet voor mijn brood. Dat is toch geen schande?"
"Och nee, natuurlijk niet. Alleen, mijn grootouders ... nu ja, de meisjes, die bij hen aan huis komen, die leven zo heel anders! En om het voor jou gemakkelijker te maken ..."
"Als je maar weet, dat je het hiermee voor mij niet gemakkelijker gemaakt hebt. Ik kan me nu eenmaal niet anders voordoen dan ik ben."
"O ja, het is ook verschrikkelijk om tien dagen lang dat ellendige Rusthuis van jou dood te zwijgen."
"Nee, dat zou helemaal niet verschrikkelijk zijn. En ik zou er zeker uit mezelf niet over gepraat hebben, als je grootouders het geweten hadden. Maar nu ..." Marijke keek opeens op van haar ingewikkelde figuren, "nu heb ik zo'n idee, dat ze mij niet gevraagd zouden hebben, als..."
"Als ze hadden geweten, dat jij voor inbraak gezeten had.

Kind, wees asjeblieft niet zo zwaar op de hand."
"Nu ja," zei Marijke, "dat weet ik nu al. Wij moeten alle problemen doodzwijgen. Anders geeft het maar gezanik."
"Ik hoop, zie je, dat jij in die tien dagen in Wassenaar een beetje soepeler wordt."
"In die week, bedoel je zeker. En soepel? Och, kwatsch," zei Marijke.
"Het zal ongetwijfeld een gezellige wéék worden," zei Ruut resoluut.
"O, ongetwijfeld."
"Vooral als jij zo onberedeneerd uitvalt."
"Ik wil ook best beredeneerd uitvallen," zei Marijke. "Alleen ... ik weet niet, of jij daar tegen kunt."
"Dacht je soms van niet?"
"Wellicht ..."
Ruut lachte schamper. "Nog thee? Niet? Zullen wij dan maar gaan?" Toen hij de auto op gang had gebracht, vroeg Marijke onschuldig: "Gaan wij toch naar Wassenaar?"
"Ja, wat dacht je dan?"
"Nee, ik had zo'n idee, dat je dat koopje liever weer in Hilversum afleverde."
Merkwaardig, hè, dat ik daaraan niet gedacht heb."
"Zeer merkwaardig."
"Pleit zeker nog voor mij."
"Och, waarom?" Ze trok het hoedje van Fieke wat dieper. Dan zei ze opeens: "Och, je kunt er natuurlijk niets aan doen. Het zal wel je opvoeding geweest zijn. En je hele

levensvisie...”
“Wat zeg je?” Ruut keek quasi-verbaasd naar Marijke. “Levensvisie. Kijk op het leven,” legde Marijke zoet uit. Ze glimlachte even. Dan zei ze: “Maar snap je nu ook niet, Ruut, dat het voor je grootouders ook veel prettiger geweest zou zijn, als ze geweten hadden van mijn Rusthuisje?”
“Waarom? Dat zie ik niet in.”
“Och, dan zouden ze mij misschien niet hebben gevraagd.”
“Ik wou, dat jij nu eens ophield met die daverende nonsens.”
Best.
Ze zwegen beiden. Ze waren Leiden al voorbij, Toen zei hij nors: “En ik heb ook niet graag, dat je zo Rusthuizerig doet tegen mijn vrinden.” Maar toen ze Wassenaar binnen reden, zei ze: “Je kunt nog terug, Ruut. Je kunt mij nog best even terug brengen naar Hilversum. Want ik zal niet tegen je grootouders komedie gaan spelen.”
“Doe wat je niet laten kunt,” zei hij, terwijl hij een sigaret uit zijn koker wipte en de wagen even dwaas over de weg slingerde. Hij keek even naar haar. Geen spier vertrok ze. Alleen, bleek was ze. Ja, ze zag er eigenlijk beroerd slecht uit. Zo’n mager klein gezichtje. Er kwam een wonderlijke tederheid in hem.
“We zullen allebei trachten er een prettige week van te maken, wat Rozemarijn?” Hij stak zijn hand naar haar uit.
“Het zal aan mij niet liggen,” zeide Rozemarijn fier. Maar ze legde toch trouwhartig haar hand in de zijne!

IV

Marijke zat in de diepe vensterbank. De cretonnen kussens had ze om zich heen gestapeld, en de lage staande schemerlamp had ze bij het kleine tafeltje getrokken. Ze hield een nagel vijltje in de hand. Kritisch bekeek ze haar nagels, vijlde dan voorzichtig. De nagels van ma Dennenheuvel waren van een perfectie, akelig gewoonweg. En dat kind van gisteren, Jenny Meyere, droeg tien bloedrood gelakte vingers door de dagen. Als de natuur ze je zo geschonken had, dacht Marijke, dan zou het een geweeklaag zijn van je welste! Ze legde een bebloemde kimonoknie over de andere, vijlde dan haar duim wat spitser. In de badkamer hoorde ze Clara bezig. Die liet nu het bad lopen. Marijke spitste haar lippen. Het was als in een dot van een Engels boek: “Your bath is ready, My lady.” Of een dergelijke poespas.
Wat was het stil in huis. Zo’n deftige stilte! Ze prikte met het vijltje in haar knie, trok de draden van een bloem wat losser. Dan keek ze om zich heen in de warme, behaaglijke kamer. Ze dacht opeens aan haar slaapkamertje in het Rusthuis. Het bed, de wastafel, een stoel en een tafeltje. En de kilte om je heen, die je proefde. En hier? De twee grote cretonnen

stoelen, die naar het gashaardje stonden toegeschoven. Stoelen, waarin je verzonk! En het haardje, dat flauwtjes brandde, en de centrale verwarming, die aan was. Ja, Marijke, zo kweekt men kasplantjes. Al was het dan oer-genoeglijk.
Op het schrijfbureautje, dat in een hoek stond, likte gedecideerd een grappig klein klokje. En in de blauwe kom, die op een lage tafel stond, bloeiden rode rozen. Dat waren rozen van Ruut ...
"Uw bad is klaar, juffrouw." Dat was Clara. Marijke hield ternauwernood een grinnik binnen. Zie je wel: Your bath is ready, My lady! Spring er maar in. Maar: "Dank je wel, Clara," zei Marijke rustig. En ze keek ternauwernood op.
Claar dacht, terwijl ze naar beneden liep, dat ze geen hoogte kon krijgen van die juffrouw. Johan vermoedde, dat ze wel schatrijk zou zijn. Want het moois zag je er gauw af. Alleen, die naam Bovenkamp - want zo was ze gisteravond aan juffrouw De Meyere voorgesteld - was toch maar zo'n heel gewone naam, zo helemaal geen 'rijke' naam. Nee, je kwam er zo gauw niet achter, dat is zeker. En terwijl Clara vlug en licht naar beneden tripte, fantaseerde ze door over Marijke, Johan zei altijd: "jij hebt te veel films gezien. Dat is de chose." Alsof 'zij' - dat was Marijke - op een van de vele filmheldinnen leek! 'Ze' mocht het willen, dacht Clara, vinnig opeens...
En Marijke? Ja, die neuriede, terwijl ze met één teen voorzichtig het bad probeerde. Ja, natuurlijk was het prachtig op temperatuur. Hoe zou het anders kunnen? Ze strekte zich behaaglijk. O, het was gewoon om in te slapen. Stel je voor,

dat ze inmafte... Marijke sperde wijd haar ogen. Dat zou al te dramatisch zijn. Maar, ze zou toch ook eens zo'n kleurige badkamer in het Rusthuisje voorstellen. Zo lichtroze met groen. Goed voor de ogen. Je had kans, dat mijnheer Nieber niet meer uit de badkamer te krijgen was. Vooral, als zij hem prees, dat hij altijd zo'n gevoel voor kleuren gehad had ... je had zelfs kans, dat hij er niet eens in wou! Ach, schattige Grompie!, dacht Marijke teder, terwijl ze zich langzaam inzeepte.

Toen ze later voor de lange toiletspiegel stond en zichzelf bekeek in het groenzijden avondjurkje, kwam opeens een weerzin in haar op tegen de avond. Ze zag zo grauw, ze zag zo moe. En als nu alles maar een beetje gezellig was... Och, ze had natuurlijk niet gedacht, dat ma Dennenheuvel haar bij aankomst vlotweg aan haar boezem zou hebben geprangd. Maar deze kille vriendelijkheid en dat even aarzelen, voor haar naam genoemd werd: "Ach... Marijke." Ja, en gisteravond al direct dat kind met de bloedrode nagels, dat, zoals ze zelf zei, maar even kwam binnenstuiven. Hoewel, 't zou misschien nog killer geweest zijn, wanneer ze de eerste avond meteen al haar conversatie-talenten had moeten verspelen. Ruut floot haar kamer voorbij. "Ready, Marijke? Het is hoog tijd!"

"Ja, ik kom direct."

Maar ze ging nog even in de grote cretonnen stoel bij het haardje zitten. Vanmiddag, die autotocht naar Scheveningen, en die flinke wandeling langs het strand was prettig geweest. Al

beweerde Ruut dan, dat hij in geen jaren langs het strand had gewandeld. Maar nu ... Marijke strekte haar armen in een gaap, nu vanavond de vrinden van Ruut, ook dat bloedrode kind, eerst dansen in de hal bij een perfecte radio, en dan nog ergens heen ... nu, ze wist niet, wat ze liever wilde. Ja..., dacht Marijke, terwijl ze haar hoofd legde tegen de zachte, mollige zijkant van haar stoel, ik heb nu eenmaal geen mondaine aanleg. En ik wens er ook geen... Ze zaten later in de hal met het Boeddhabeeld. Ruut zat op de leuning van Marijkes stoel, speelde wat met haar zijlokjes en was zo uitgelaten, alsof hij daarmee Marijkes zwijgen wilde verdoezelen. En hij snoerde steeds met succes de mond van een lange, magere jongen, die geen kin bezat en die al enige keren getracht had over Marijkes verleden te kouten. Op de stoelleuning van de kinloze hing meer dan ze zat Jenny de Meyere.
En naast haar zat Ada van Polland. Slank en blond was ze en heel mooi en ze rookte zwijgzaam.
“Die Savoyeband is goed vindt u niet?,” vroeg de kinloze aan Marijke. “O. uitstekend,” beaamde Marijke.
“Verleden week was ik nog in Londen, heb in het Savoyhotel gedineerd, liet eten is daar beslist goed. Beslist!” Hij keek naar Marijke, die aanminnig knikte. “Kent u Engeland?” Marijke voelde Ruut sidderen bij deze pertinente vraag. “Als mijn eigen land,” zei Marijke.
Ruut sprong van haar stoel. “Dansen we of doen wij aan aardrijkskunde? Kom, René, zanik niet. Dans! En jij, Leonard, jij komt hier niet om te slapen, maar om je aan de

dames te wijden."
Leonard, een jonge man, met veel goud in zijn mond, haalde moeizaam zijn lange benen binnen boord, "Ik word feitelijk pas wakker na twee uur. 's Nachts, bedoel ik," zei hij ter verduidelijking tegen Marijke. "Gezellig," zei Marijke.
"Nee, nu dans je eens met mij," riep Jenny, terwijl ze haar nog niet uitgegane sigaret op de haltafel neerlegde. "Wat denk je wel Ruut! Je verwaarloost mij schromelijk."
Voor Ada boog Leonard zijn aristocratische lengte. En Marijke, terwijl ze voorzichtig Jenny's brandende sigaret in een asbak deponeerde - ze zag aan de snuit van de kinloze, dat hij dit zeer burgerlijk vond — dacht: O, wat zal Ruut nu in zijn piepzak zitten. Hij ijst natuurlijk van de conversatie, die de kinloze met mij zal voeren. Ja jongetje, dan had je mij maar onder mijn eigen kleuren hier moeten binnen halen.
"Ja, graag," zei Marijke, terwijl de jonge man René voor haar boog. Een slepende wals was de radio wel zo goedgunstig om te spelen. Een magere arm omvatte Marijke, en een hand, waaraan een smalle gouden armband prijkte, hield voorzichtig vijf van Marijkes vingers vast. "Verrukkelijke wals, vindt u niet?"
"Verrukkelijk," zei Marijke.
"Walst u veel?"
Marijke zag zich al door het Rusthuisje hotsen met mijnheer Nieber.
"Gaat nogal," zei Marijke.
Ruut knipoogde angstig naar haar over Jenny's schouder. Ze

knipoogde zusterlijk terug.
“U komt uit ... eh ... Baarn nietwaar?”
“Hilversum.”
“Het Palace Hotel geeft nogal geanimeerde soirees nietwaar?”
“O, buitengewoon geanimeerd.”
“Ik ken in Hilversum een mijnheer Govaerts. Kent u die naam?”
“Natuurlijk,” zei Marijke achteloos. “Hij heeft mij verleden jaar nog een hond geschonken.”
“Ach zo. Ach zo. Kent u misschien ook freule De Bock?” Nu pas drong het tot Marijke door, dat de kinloze haar was voorgesteld als De Bock, en afgescheiden van het feit, dat hij een indruk had gemaakt van zijn naam eer aan te doen, had zijn welluidende ‘van’ Marijke verder niets gezegd. Ze zag opeens voor zich die warme zomermiddag, en de freule, die op haar guimpje haar hoofd als een presenteerblaadje droeg.
“O ja,” zei Marijke, “die ken ik ook.”
“Typisch,” vond de kinloze, “dat is mijn oudtante.”
“Wat is de wereld toch klein,” ontdekte Marijke.
Ze walsten. Het was, alsof de knokige arm om Marijkes middel van hout was.
“Is Hilversum op de duur niet vreselijk laai?”
“O nee,” zei Marijke. “Helemaal niet.”
“Ach, maar u chauffeert natuurlijk. Prachtige wegen heb je in ‘t Gooi.”
“Beeldig, Jammer, dat ik niet chauffeer.”
“Maar u rijdt peerd natuurlijk.”

‘Ja, hobbelpeerd,” braveerde Marijke.
Hij lachte een zinloze lach. “Jammer, jammer, anders hadden wij morgenochtend met ons zessen de duinen kunnen ingaan. Te peerd. Ada van Polland rijdt uitstekend. In één woord subliem!”
“Tja,” zei Marijke, omdat hij haar bekeek, alsof hij daarop een antwoord verwachtte.
En toen opeens, alsof er, behalve paardrijden en chaufferen, geen verdere mogelijkheden waren: “U studeert natuurlijk.”
“Natuurlijk.”
“Afmattend werk, vindt u niet?”
“Reken maar!” Ze dacht, hoe zou deze Bep-uitdrukking het ‘doen’ bij de bok. Ze grinnikte verstolen tegen zijn schouder. Ze voelde zijn houten arm verstijven, indien dat nog mogelijk was. “U zei?”
“Ik zei: ‘Reken maar’!”
“U bent een klein schalkje, nietwaar?”
“Och, u vleit mij,” zei Marijke plots met zo’n overdreven kinderlijk stemmetje en gebaar, dat de knokige arm weer met meer animo om haar groenzijden taille gelegd werd. “Studeert u rechten?”
“Zo taai, hè?,” zei Marijke, terwijl ze haar hoofd van zijn geparfumeerde schouders hief en hem onschuldig aanstaarde.
“U gaat mij toch niet vertellen, dat u medicijnen studeert?” Er kwam een licht afgrijzen in zijn blik. “Het spijt mij ... nee ...”
“Maar dat moet u niet spijten. Ik vind die medische studie

absoluut ongeschikt voor een lief, jong meisje."
Het lieve, jonge meisje keek, zoals er van haar verwacht werd.
"Ach, maar natuurlijk studeert u oude talen. Dat ik daarop niet eerder gekomen ben."
"Zal ik u eens wat bekennen," zei Marijke. "Ik had altijd voor mijn Frans een drie op school. Van de tien. En Engels en Duits, nu, dat was zo'n beetje navenant." Weer een verstolen grinnik. Weer een blik van de bok, alsof het hem duizelde.
Die Bep-uitdrukkingen, die deden het hem toch maar.
Het was met minder animo, dat René opmerkte. "Ik bedoelde feitelijk oude talen, ziet u."
"Tja, u kunt mij zeggen, hoe laat of het is." Dat was ook een geliefkoosde uitdrukking van Bep als Henk een plannetje had, wat Beps goedkeuring niet kon wegdragen. "Pardon, u zei..."
"Ik zei, dat u mij kunt zeggen, hoe laat of het is!"
"O pardon," zei de kinloze.
Ze walsten. Ruut, van de andere kant van de hal, riep: "Zeg, komt er nooit een eind aan dit gedraai?"
Jenny gaf hem een licht tikje tegen de wang. "Je moet wel weten wat je zegt, jongetje!"
En Marijke, die nu in de stille omarming van de bok ronddraaide, zong zachtjes de melodie mee:

"Lust a song at twilight. When the lights are flow... And the flick-ring shadows Softly come and go...

“U spreekt uw Engels buitengewoon goed uit. Buitengewoon. Was ... eh ... u op het gymnasium?”
“Nee. U? “
“Ik was op een particulier instituut.”
“Nu, ik ook,” zei Marijke aanminnig. Met enige fantasie kon je tenslotte de h.b.s. daartoe wel rekenen.
“Ach zo. Ach zo.” De kinloze bekeek Marijke eens aandachtig, terwijl ze walsten. Hij kon geen hoogte van haar krijgen. Ze sprak verdraaid goed Engels. Hij begreep niet, waar ze dan daartegenover die intens burgerlijke uitdrukkingen vandaan haalde. Zo op het oog leek ze wel een lady. Hoewel, geen spoor van permanent kon hij zien. Noch een spoor van poeder of rouge, hoewel ze dat hard nodig had. En het jurkje, dat ze droeg, was aardig. Maar zo simpeltjes. zo’n beetje huisnaaisterachtig.
Nee, de bok kon geen hoogte van haar krijgen. Hij zou nog maar eens proberen.
“Die mijnheer Govaerts is een aardige baas, niet?”
“Wie? O, Reinier. Om te gappen,” zei Marijke.
De Bock blaatte. “Noemt u hem Reinier? Bent u zo vertrouwd met hem lezen en schrijven.”
“Dat meent u niet.”
“Dan niet.”
Ruut riep: “Waar hebben jullie het toch zo druk over?”
“Over Reinier,” riep Marijke terug, terwijl ze achter de rug van de bok tegen hem wuifde.
“Hij bewoont een kostelijk huis op de ‘s-Gravelandseweg,

nietwaar?"
"Ja, kostelijk. Met kunstschatten." Marijke knikte, alsof ze dit een pracht-opmerking vond, die ze niet kon laten voorbijgaan.
"O juist. Ja. Van zijn kunstschatten heb ik veel gehoord. Van mijn oudtante. En van zijn honden. Hoe vindt u zijn honden? Zei u niet, dat u een hond van hem gekregen hebt?"
"Ja, dat zat zo. Ik had mijn diploma van het particuliere instituut. En toen zee hij legen mij..."
De Bock neigde luisterend zijn oor naar Marijke over. "Pardon?" Maar voor Marijke zich ten tweede malen kon blameren eindigdede radio met een weemoedig gezongen:

"Comes love's old, sweet song..."

En Ruut zei: "Je moet mij niet kwalijk nemen, Jenny, maar ik heb nooit geweten, dat het ouwe gezang van de liefde zo taai was."
"Maar dat neem ik je wel kwalijk, onhebbelijk jongetje," plaagde Jenny en ze liep gearmd met Ruut naar de stoel, waarin Marijke was neergezegen, terwijl René zijn lange slankheid dubbelboog over zijn over de borst gevouwen armen en zo op haar neerblikte. Had hij haar goed verstaan: "Zee?" Och, maar natuurlijk niet.
"Kom kerel, ga zitten. Sta daar niet als een waanzinnige pierrot." En Ruut schoof een stoel aan, een eindje van Marijke vandaan. Stom van hem om De Bock te vragen. Maar Jenny had dat gisteravond doorgedreven. Een klein tangetje

was die Jenny. “Zo, Rozemarijn, prettig gedanst?”
“Nog prettiger gekout. Nietwaar, mijnheer De Bock?”
“O ja, ja zeker, juffrouw Bovenkamp. Juffrouw Bovenkamp vertelde mij, dat ze studeert. Ze wilde alleen niet zeggen waarin. Zéér ondeugend.” Ruut keek verschrikt naar Marijke. Wat had ze nu weer uitgehaald? Wat betekende dat om te zeggen, dat ze studeerde! Hij keek verstoord naar Jenny, die even lachte. En naar Ada, die haar pinknagel bekeek en Leonard wegwenkte, die haar een sigaret aanbood. “Ze kan toch best studeren,” zei hij opeens nors.
“O, maar natuurlijk. Daartegen heb ik ook geen bezwaar. Mijn belangstelling deed mij alleen vragen waarin.”
Je belangstelling, dacht Ruut kwaad. Jouw akelige ouwe-juffrouw-nieuwsgierigheid. Dan zei hij kortaf: “Ze studeert rechten.”
“En u zei juist ...” - hij keek Marijke aan - “dat u rechten zo taai vond.”
“Maar dat vind ik ook,” zei Marijke zoet.
“Daarom kan ze er toch wel in studeren,” snauwde Ruut, en hij nam zich voor Marijke later eens flink onder handen te nemen. Zoals ze hem nu blameerde. Hoewel blameren ... feitelijk niet. Als ze nu verteld had, dat ze in dat Rusthuis warme kruiken in de bedden moest leggen, dat was een blamage geweest.
“En hebt u uw kandidaats al gedaan?” Natuurlijk moest die lammerd er nog op doorzagen, dacht Ruut.
“Nee, mijnheer De Bock.” Afwijzend.

“En waar studeert u? In Amsterdam?”
“Ja, waar dacht je dan? In Constantinopel?” Dat was Ruut.
“Ze zou toch ook in Utrecht kunnen studeren?”
“Ja, dat was waar ook,” zei Marijke, alsof ze plotseling een geheel nieuwe ontdekking deed. Ruut streek over zijn haar. En Jenny likte vlug haar rode tongetje over haar vuurrode lippen.
Daar was iets niet in orde met die Marijke ... Maar ze zou er best achter komen ...
“U bent natuurlijk van het gym,” zei ze, terwijl ze haar vuurrode schoentjes kruiste - ze droeg ook een korte vuurrode pelerine op een witte jurk - en terwijl ze Marijke onderzoekend bekeek.
“Nee, ik was op een particulier instituut,” zei Marijke zoet. “Net als mijnheer De Bock.”
Leonard lachte opeens. En Ruut snauwde: “Wat is daar in vredesnaam om te lachen. Wat doe je krankzinnig, Leonard? Zeg liever eens wat.”
“Ik dacht er aan, hoe wij vroeger dat particuliere instituut van René noemden.” Hij wuifde afwerend met zijn hand. “Nee, nee Jenny, dat vertel ik je niet. Je hoeft niet bang te zijn, hoor René.” En Ada van Polland zei: “Hoe vin je die tango?” Ze sloot even haar ogen, alsof die tango haar verblindde. Dan keek ze Ruut aan. En Marijke, die de blik onderschepte, dacht: Ze houdt van Ruut. Een lief gezicht heeft ze. Ze zal mij wel verfoeien. Ze heeft ook nog geen woord tegen mij gezegd. Toch kranig om hier te komen, terwijl ze wist, dat ik er zou

zijn. Keep smiling. Kranig van haar.
Marijke wipte van haar stoel op het bankje naast Ada. Ze zei: "U lijkt op Ada van Holland, dat had Ruut me al verteld."
"Heeft Ruut u dat gezegd?"
Glanzende blauwe ogen, die keken van haar naar Ruut.
"Je moet niet alles geloven, wat Marijke zegt," weerde Ruut af. Ada's ogen wendden zich af.
"U lijkt op Ada van Holland met de valk op de hand," hield Marijke als een terriër vol. "Dat vindt Ruut ook." En de kinloze ontdekte plotseling: "Hé, verdraaid aardig, zeg Ada van Polland - Ada van Holland. Daar kun je een gedicht op maken, zeg."
"Als jij je er maar niet aan waagt," vond Leonard. "Spaar ons."
En Ruut vond opeens: "Zeg, wat zullen we nu doen?"
"We dansten toch," zei Marijke.
"Ja, dat merk ik. Nee, we gaan wat anders doen, zeg lui. Waar zullen we heengaan?"
"De Van Swinderens zijn vanavond in 'the Owl' met de Stricks en de Lansweertjes. Zullen we daar heengaan?," vroeg Jenny terwijl ze even ronddraaide op de hak van haar schoen. Haar witte jurk spreidde uit als een waaier. "Ze belden me vanmiddag op. Die Nonnie Lansweert, een schat vin jullie niet?"
"O ja, ja," zei de bok. Ruut zweeg. Leonard glimlachte. Ada zei: "Ik vind haar een vreselijke aanstelster."
"Juist daarom," zei Jenny. Ze kneep haar ogen half dicht terwijl ze keek naar Ada. "Och, jij bent ook zo saai," zei ze

dan. Maar ze lachte liefjes. Marijke vond haar een spook, en Nonnie Lansweert, ongezien, ook een draak van een kind. Marijke dacht - en ze glimlachte even - hoe ongemerkt h.b.s.-uitdrukkingen weer in haar hoofd rondtolden, die enige jaren op non-actief waren geweest.
"Hoe vin jij 't. Marijke, om naar 'the Owl' te gaan?" Ruut vroeg het wat achteloos. Hij keek haar niet aan.
"Voor mijn part gaan we naar de Kat. Maar ik begrijp niet goed, waarom we hier weg moeten, 't Is hier toch best."
"Och natuurlijk. Maar ik heb zin om wat anders te doen. 't Is bar-gezellig in 'the Owl'."
"Ja, dat zal wel," zei Marijke onverschillig. En Marijke dacht, hoe Ruut altijd 'wat anders wilde'. Wanneer ze gezellig thuis zondags in het 'Zonnehoekje' zaten, dan wilde hij opeens naar Laren dansen. Wanneer ze dan dansten in Laren, dan kreeg hij plotseling zin om in Amersfoort of desnoods Apeldoorn of Amsterdam te gaan eten ... Het was lastig! Ze keek naar Ada. "Vindt u het prettig," zei ze zacht. " jawel." Koele blauwe ogen, die haar aankeken.
"lk dacht, omdat u er niet overmatig enthousiast uitziet, dat u het ook een corvee vindt."
"Vindt u het dan een corvee?"
"Natuurlijk. Weet u," - ze keek even op haar horloge, het was half elf -
"weet u, ik ging veel liever naar bed. Met de gedichten van De Genestet.
Kent u die?"

Nee. die kende Ada niet.
“Die kunnen een troost zijn,” zei Marijke.
“Maar ik heb geen troost nodig,” zei Ada. Ze zei het vinnig.
“Nee, natuurlijk niet. Dat bedoelde ik ook niet,” zei Marijke vaag.
En Ada - o, wat had ze tegen deze avond opgezien, wat een moed was er voor nodig geweest om dat meisje, die Marijke, te ontmoeten - moest, al was het tegen haar zin, erkennen, dat ze anders was dan Jenny en Flora van Swinderen en Nonnie Lansweert.
“Die gedichten.” zei Marijke dan, “die heb ik eigenlijk pas ontdekt. Ik kende ze wel, maar ik kende ze toch niet. Begrijpt u me? Ik vond ze saai en ouderwets en hier en daar belachelijk. Maar nu, een paar maanden geleden, heb ik ze van een oude dame in een Rusthuis gekregen.” Marijke zag opeens mevrouw Falkenhagen voor zich. Haar witte, gerimpelde handen. En het haar, dat altijd een beetje scheef over het valse toetje was heengetrokken. “Ze leest ze me soms voor. Met zo’n beverig pathos, weet u. En nu kan ik ze waarderen. Gek hè?”
Maar voor Ada kon antwoorden, was Ruut op hen toegekomen. “Wat is er? Wat is er? Waar hebben jullie het zo druk over?”
“Over gedichten,” zei Marijke. “Een onschuldig onderwerp, vin je niet?”
“Over gedichten!,” smaalde Ruut. “Wie praat er nu over gedichten! Kom, we gaan nog even de oude lui goeiendag

zeggen. En maak jullie je klaar, hé? Amuseer jij je, Rozemarijn?"
"Reusachtig." En, terwijl hij zijn arm door de hare stak om haar mee te trekken, zei ze zacht: "We zullen het niet te laat maken, wel Ruut?"
"O, wat doe je weer provinciaals. Ja, wij gaan om twaalf uur naar huis, is 't nu goed?"
"Meen je dat?"
"Och welnee. Dan begint het pas genoeglijk te worden."
"Ik zie me al als een schimmetje in ons Rusthuisje wederkeren," zuchtte
Marijke.
"Je hebt toch niet met René over dat Rusthuis gesproken?"
"Nee. Hij heeft, wonderlijk genoeg, de indruk gekregen, dat ik studeer. Dat moet je op prijs stellen. Ruut." Klonk haar stem wat verachtelijk? "Och ...," zei Ruut. Hij streek over zijn hoofd. "Zie je, René is zo'n vervelende klets soms. Hoe kwamen jullie er toe om over mijnheer Govaerts te spreken?"
"Hij vroeg er naar. En ik vond het nogal een veilig onderwerp. Maar, weet je, in 't vervolg zal ik alleen onderwerpen aanboren, die jij hebt goedgekeurd. En als ze over wat anders willen praten, dan zal ik zwijgen. Hoe lijkt je dat?"
"Ik vind je wrang worden," zei Ruut. Hij liet haar arm los.
Bij het grote blokkenvuur zaten mijnheer en mevrouw Van Herwijnen.
"We gaan er vandoor," riep Ruut.

Marijke zag, hoe mevrouw Van Herwijnen Ada's hand koesterde tussen haar beide handen. En mijnheer Van Herwijnen hield een slip van Jenny's rode cape vast. "Wat zie jij er brutaal uit, Jenneke." En Jenny's zedige mondje: "Ik ben toch anders helemaal niet brutaal, mijnheer Van Herwijnen." Maar tegen haar, vriendelijk-onverschillig: "Dag ... Marijke." In de hal trok ze haar jas aan. Ruut hielp haar. Hij zei zacht: "Waarom heb jij eigenlijk geen avondcape?"
"Ja, waarom niet?," vroeg Marijke.
"We hadden er vandaag aan moeten denken er een te kopen. Geen gezicht, zo'n dikke jas."
Marijke antwoordde niet. Ze liep voor hem uit naar buiten, waar de wagens van Ruut en René door de avond hun felle lichtbundels uitschoten. "Ruut, lieveling, ik kom bij jou vooraan zitten," riep Jenny. "Komt u dan naast mij, juffrouw Bovenkamp?," vroeg de bok. En, terwijl hij, behendiger dan Marijke van de kinloze had verwacht, zijn wagen het hek uitzwenkte, zei de bok: "En, juffrouw Bovenkamp, wanneer denkt u uw kandidaats te doen?" En Marijke zei: "Ik denk, dat ik ga omzwaaien. Dat ik nog heel wat anders ga doen. Misschien ga ik nog wel verpleegster worden. In een Rusthuis bijvoorbeeld. Hoe zou u dat vinden?" Als enig antwoord blaatte de bok lang en nadrukkelijk.

V

Ruut en Marijke zaten samen in de bibliotheek Ruut gaapte boven een dictaat en Marijke staarde over haar boek heen de tuin in, waar een florissante regen neerkletterde.
“Een dubbeltje voor je gedachten,” zei Ruut opeens.
“Vrij slecht betaald,” vond Marijke. Ze lachte even. “Want ik dacht aan jou, zie je.”
“O engel,” zei Ruut. “Was het wat goeds?”
“Gaat nogal.”
“Gaat nogal, gaat nogal! Dan ben jij geen toegewijde verloofde in spé, Marijke.”
“Nee, misschien wel niet.”
Ruut schoof zijn stoel dichter bij de hare. “Zul jij je best doen om toegewijder te worden? Zeg, hmmm?”
“Ja,” beloofde Marijke. “Direct. Vandaag nog.”
“Marijke...?”
“Ja?”
“Wat had je voor slechte gedachten?”
“Och, ik dacht er aan, hoe afschuwelijk jij je hebt aangesteld die avond in de ‘Uil’. En ik dacht er aan, hoe lief ik je gisteravond vond, toen je met je grootvader zat te schaken.”

“Dus je vindt me ook wel eens lief?”
“Anders zou mijn verblijf hier vrij bespottelijk zijn, vin je ook niet?”
“Ja, daar heb je gelijk in.” Ruut legde zijn wang tegen haar hand. “Maar, weet je Marijke, je moet mijn houding, als we uit zijn, niet zo zwaar tellen. Wat was het nu, dat je gehinderd heeft? Dat ik een beetje dol gedaan heb met Nonnie misschien?”
“Och ja, dat ook natuurlijk. Maar toch het meest...,” ze dacht even na, “toch het meest, dat jij je in zo’n allemenselijk leeg, banaal gedoe als een visje in het water voelt. Zie je, Ruut, dat kan ik niet uitstaan. En dat zal ik nooit kunnen uitstaan.” Hij zei: “Je bent toch geen dame van zeventig?”
“Och ja,” zei Marijke, “met achtenzestig heb ik mijn diploma h.b.s. gekregen. Flink hè?”
Ruut zweeg even. Hij liet het dictaatcahier van zijn knie glijden. Dan peinsde hij: “Ik houd nu eenmaal van licht en muziek en vrolijkheid. Van dansen en dol doen en champagne. Maar ik houd er ook van om eens thuis te blijven en de ouwelui wat gezelligheid te geven.”
“Eens,” herhaalde Marijke zacht.
“Maar kindje, begrijp je dan niet, dat later, als wij getrouwd zijn, dat ik niets liever zal willen dan alleen met jou samen te zijn?”
“En waarom dan nu niet?”
“Maar Marijke, het zal toch heel anders zijn later. Ons eigen huisje, onze eigen meubels, alles wat we zelf zullen hebben

uitgezocht. Ik heb het wel eens uitgetekend, zo voor mezelf."
Hij keek een beetje verlegen lachend naar haar. Greep dan het dictaatcahier op. "Kijk," zei hij, terwijl hij een plattegrond schetste op de achterste bladzij, "kijk, Rozemarijn, hier een zitkamer en een eetkamer, daar een kamer voor mij en een gezellig knus hokje voor jou alleen. Dan..."
"Huisje," plaagde Marijke. Maar ze streek over zijn haar. "Och, nu ja natuurlijk, wij kunnen niet in een hutje kruipen. Ik zal het zelf helemaal ontwerpen. Naar mijn ontwerp laat ik het dan bouwen. Hoe vind jij die moderne stalen meubels?"
"Afgrijselijk," zei Marijke. "Net folter-stoelen van een tandarts."
"Ik mag ze wel. Ik heb ze bij Ada gezien. Heel charmant, hoor."
"Nu ja, tegen de tijd, dat wij trouwen, hebben ze misschien meubels van glas. Daarover zullen wij alvast nu niet kibbelen gaan."
"Maar, als ik een beetje opschiet, dan zou ik best in twee en een half jaar klaar kunnen zijn. Misschien wel in twee jaar."
Hij staarde voor zich uit. "Hoe zou jij het vinden. Marijke, om over twee jaar te trouwen?"
"Och, dat kan ik zo maar niet zeggen," weerde Marijke af.
"En waarom niet?"
"Wij moeten toch naar elkaar toegroeien, Ruut."
"Ja, daar zeg jij iets waars. Wij moeten naar elkaar toegroeien. Maar ik niet alleen naar jou. Jij ook naar mij!"
Marijke dacht even na. Dan zei ze: "Daarin heb je gelijk

natuurlijk. Alleen..."
"Alleen wat?" Hij boog zich naar haar toe. "Alleen wat, Marijke?"
"Het zou zo veel gemakkelijker zijn, wanneer wij dezelfde interesses hadden. Wanneer wij hielden van dezelfde muziek, van dezelfde boeken, van dezelfde mensen."
"En wanneer ik er ook dol op was, om 's avonds warme kruiken in bedden te leggen." schertste Ruut.
"Nee, dat is mijn afdeling. Jij zult er later misschien wat trots op zijn, jongetje, dat je een vrouw hebt getrouwd, die weet, hoe je precies een kruik warm moet maken."
"Och, daar zullen wij ons personeel voor hebben," zei Ruut.
"O ja," zei Marijke. "Dat is waar ook."
"Vin je 't niet gezellig zo saampjes?"
"Moet je dat vragen, Ruut?"
"Ja, dat wil ik horen van jou."
Marijke wreef haar hoofd langs zijn schouder. "Zalig," zei ze dan zacht. Hallo-lo-loooo," werd er buiten geroepen. Een claxon scheurde de stilte kapot.
"Daar heb je René," zei Ruut. "Die lamme bok," prevelde Marijke.
Maar Ruut was al opgesprongen. Hij liep de hal in. Hij kwam weer binnen met zijn arm door die van Jenny gestoken. Achter hem aan slungelde de kinloze.
"Hallo," zei Jenny. "Hallo," zei Marijke.
"Dag Marijke." De avond in 'the Owl' waren er vele broederschappen gedronken, die Marijke lijdzaam over zich

heen had laten gaan. “Bonjour,” zei ze.
“Wij komen jullie halen,” kirde Jenny. “We wilden naar Amsterdam. Daar koffiedrinken. Een gezellige film zien. Een beetje dansen. Eten ergens. Laat ik aan jullie over. En dan ‘s avonds naar de Stadsschouwburg. Er moet wel een leuk stuk gaan. En dan terug naar Den Haag en nog wat dansen in ‘the Owl’. Hoe vinden jullie dat?”
“Het lijkt mij een programma voor een jaar,” zei Marijke. Jenny keek wat verachtelijk naar Marijke. Maar Ruut riep: “Oké zeg Jen. Wij zijn van de partij. Kom kindje, verkleed je maar gauw.”
“We gaan met z’n vieren in mijn auto,” zei de kinloze. “Kom je bij me zitten, Marijke?”
“Dank je wel,” zei Marijke. Ze streek haar blauwe jurkje glad over haar knieën. “Nee, dank je wel. Ik ga niet mee.”
“Hè, wat is dat nu?”
Dat was Ruut.
“Nee, ik zal niet gaan. Ik heb er helemaal geen zin in om zo door Amsterdam te hollen.”
“Maar we zitten toch in een auto,” zei tactvol de bok. Jenny lachte even. Misschien was het dit lachje, dat Ruut deed opspringen. “Nu, dan ga ik alleen, lui.”
Jenny haalde haar lippenstift uit haar tasje. Het verachtelijke lachje bleef om haar mond.
“Nu zeg, toe nou, wat is dat nu?,” begon de bok.
Maar Ruut was de kamer al uit. En mevrouw Van Herwijnen, die binnen kwam, keek even verbaasd naar de drie onwillige

gezichten. Marijke sprong op, schoof een stoel bij: “Gaat u hier zitten?” Ze dacht: Ik verlies toch nergens mijn Rusthuisallures. En mevrouw schijnt er helemaal niet op gesteld te zijn een beetje bemoederd te worden. Dan ging ze weer in haar eigen stoeltje zitten, en langs het verachtelijke lachje van Jenny keek ze heen.
“Wat is er? Is er iets? Waar is Ruut?”
“Och, mevrouw Van Herwijnen, dat zit zo...,” begon de bok. Maar Jenny viel hem vlug in de rede: “We wilden naar Amsterdam. Met René’s auto. Een film zien. Een beetje dansen en zo. Nu verkleedt Ruut zich denkelijk.”
“En Marijke?” Mevrouw Van Herwijnen haalde haar wenkbrauwen op. Ze keek verbaasd naar Marijke.
“O, ik ga niet mee. Ik heb er niets geen zin in.” Marijke keek neer op haar roze nagels. “Nee, ik blijf liever hier.” ‘Thuis’ had ze willen zeggen, maar dat slikte ze nog gauw in. “Dus je laat Ruut alleen gaan?”
“Ja, met Jenny en René.”
Mevrouw Van Herwijnen zweeg. Ze dacht, hoe ze dit eens gewenst had, dat er een meisje zou komen, dat niet alles zou goedvinden wat Ruut deed. Die flink zou zijn en zelfstandig, en die niet al Ruuts grillen maar gedwee en gehoorzaam zou volgen. Maar vreemd was het, doch van Marijke wenste ze dit niet, dat kon ze niet uitstaan. Koel zei ze: “Het kan toch heel aardig zijn in Amsterdam.” Marijke antwoordde niet. Ze keek neer in het vuur. Het vuur deed haar blonde haar goud-glanzen.

De bok zei: “O. maar Marijke bedenkt zich nog wel.” Hij blaatte. “Ja. Ja, dit kennen we. Het plannetje is een beetje onverwacht gekomen, niet Marijke?”
“O ja, het heeft me overrompeld gewoonweg.” Ze lachte even. “Maar ik zal me toch niet bedenken, René.”
“En je mocht naast me zitten,” zuchtte de bok.
“Ja, zelfs dat kan me niet verleiden,” zei Marijke.
Toen kwam Ruut binnen. “Ik ben klaar. Zullen we gaan? Wacht, nog even sigaretten meenemen. Nu, dag grootmoeder.” Hij sloeg Marijke even op haar schouder. “Bonjour. Heb jij nog van die Franse sigaretten bij je, René?”
“Voldoende tot Amsterdam.” Hij grinnikte even om het ondeugende gezichtje van Jenny. Een slangetje was het.
Bij de deur zei Ruut, over zijn schouder: “Heb jij je nog bedacht?”
“O nee,” zei Marijke, en ze legde haar kleine, koele hand in de knokige vingers van de bok.
“Voorzichtig zijn hoor!,” riep mevrouw Van Herwijnen nog. “Het is zulk akelig weer. Zul je voorzichtig rijden, René?”
“Maar natuurlijk, mevrouw.”
Marijke hoorde de buitendeur dichtvallen. Ze hoorde de motor aanslaan, en het gezoef van de auto op het natte grint. Dan dacht ze: En nog geen half uur geleden spraken we over ons eigen huisje en onze eigen meubels. En toen heeft hij de plattegrond op zijn dictaatcahier getekend. En nu... Nee, ze had geen spijt. Ze had niet anders gekund... Ze bleven samen bij het vuur zitten. Mevrouw Van Herwijnen had de krant

gegrepen. Ze dacht: Waarover moet ik met haar praten? Wat zou zo'n meisje interesseren? Ze stond zo ver, ver van haar af. En Marijke kroop nog wat dieper in haar stoel. Haar mond was wat schamper, en haar ogen afwezig. De krant ritselde, de regen sloeg tegen de ruiten en door de stilte sloeg de halklok twaalf zware slagen. Opeens zei mevrouw Van Herwijnen:
"Jullie woont nog altijd in hetzelfde huis, nietwaar?"
"Ja, nog altijd in het 'Zonnehoekje'."
"'t Is zeker wel gezellig zo bij je zuster in huis?"
"Maar ik woon niet bij mijn zuster in huis, mevrouw."
"En je hebt daar toch altijd gewoond, meen ik."
"Ja, Tot verleden jaar. Nu...," en Marijke ging wat rechter zitten, "nu ben ik in betrekking."
"In betrekking?"
"Ja, mevrouw." Marijke voelde dat mevrouw Van Herwijnen haar al, gelijk Clara, met een witkanten schortje en een koket wit plakje op haar hoofd door een huis zag draven. En ze wist ook, dat voor haar de positie van helpster in een Rusthuis zo ongeveer op één lijn zou worden gesteld...
"Maar waar ben jij dan in betrekking?"
"In Nunspeet. In een Rusthuis. Ik ben...," ja, even wilde ze zeggen: "ik ben assistent-verpleegster", maar dan bezon ze zich. "Ik ben daar helpster, ziet u."
"Helpster?" Ja. nu was de stem opeens ontdaan. "Ja, mevrouw."
"Maarre... maar wat moet je daar dan doen?"
Marijke bezon zich even. Zou ze zeggen: "Ik moet patiënten

helpen opbeuren!" Dat klinkt wel goed. En heel geloofwaardig. Och, flauw was ze. En zij, die tegen Ruut zo ferm had gezegd: "Ik zal niet voor jouw grootouders verzwijgen, als ze er mij naar vragen, dat ik in betrekking ben." Ze zei: "Ik moet gewoon kamers doen, en bedden afhalen en opmaken. Massa's bedden. En chocola roeren. En voor de koffie zorgen. En voor de warme kruiken zorgen, als het koud is..."
Mevrouw Van Herwijnen keek Marijke verbijsterd aan. Dat meisje...onder valse vlag had Ruut haar in huis gehaald. Als ze dat geweten hadden, als Charles dit wist...ze zou het Charles direct vertellen. Hoewel het nog mogelijk was dat zijn zucht tot tegenspraak hem zou doen zeggen: 'Ik vind het flink, dat zij haar eigen brood verdient'. Of: 'Bij die zuster en zwager zal het ook wel niet zo royaal zijn. Zij moest natuurlijk in betrekking...' Stel je voor, een helpster in een Rusthuis, natuurlijk was dat hetzelfde als een gewoon dienstmeisje, stel je voor zo iemand de vrouw van Ruut!!! Opeens zei ze: "Maar daarvan heeft Ruut ons niets verteld." Ze zei het op een toon, alsof Marijke dit natuurlijk verboden had te zeggen. Ja, nu keken de glanzende blauwe ogen koel in de kille grijze tegenover haar. "Ik vond het ook heel dom van Ruut om het te verzwijgen voor u."
"Dus jij wist..."
"Ja, de dag, toen ik hier kwam vertelde Ruut het mij."
"Maar waarom heb jij dan niet direct..."
Marijke dacht: Ja, ik had haar natuurlijk meteen in de armen

moeten vallen. En dan had ik direct moeten bekennen: 'Denk er aan, jij omknelt een helpster in een Rusthuis'. Leuk zou dat geweest zijn. "Och," zei ze, "dat had Ruut toch ook kunnen doen. En bovendien, het was helemaal niet mijn plan om dit te verzwijgen. Ik vertel het u nu toch immers."
"Je begrijpt toch zeker wel..." Maar voor Marijke iets had kunnen begrijpen, liet Johan Ada van Polland binnen en alsof mevrouw Van Herwijnen zich moest vastklampen aan iemand uit eigen milieu, die ze begreep, zo koesterde ze Ada's handen. "Je blijft toch lunchen, niet kindjelief?"
"Ik kwam eigenlijk alleen maar een boek terug brengen."
"Maar jij kunt toch wel blijven lunchen?"
"O. ik zou het heel prettig vinden. Dag...Marijke," zei Ada.
Marijke dacht, hoe heel anders haar naam hier klonk dan thuis. Wanneer Chiel met zijn vrolijke stem riep: "Marijke!!" Of wanneer Han zo trouw-aandoenlijk prevelde: "Zit je goed, Marijke?"
"Dag Ada," zei ze.
"Mevrouw," kwam Clara zeggen, "daar is mevrouw De Bock voor u aan de telefoon."
"Heb je gezegd, dat ik thuis was?"
"Ja, mevrouw!"
"Ik kom." En dan tegen Ada: "Mevrouw De Bock houdt mij altijd zo vreselijk op."
Ze bleven samen bij het vuur zitten. Marijke en Ada. Marijke merkte best, hoe Ada steeds naar de deur keek alsof ze aldoor verwachtte, dat Ruut binnen zou komen. Ze zei: "Ruut

is naar Amsterdam met Jenny en René."
"Is Ruut alleen...en jij dan?"
"O, ik had geen zin om mee te gaan."
"Maar heb jij dan...vond jij dan goed, dat Ruut alleen ging?"
"Ja, natuurlijk."
Ada kneep even haar handen samen.
Dan zei Marijke zacht: "Je zou Ruut zeker alleen hebben laten gaan?" Ada wendde haar hoofd af. Ze voelde zich bezeerd door die woorden. Ze zei achteloos: "Och, dat weet ik zo niet."
Ze bleven voor het vuur zitten, alsof ze niet bij elkaar hoorden. De stilte tussen hen werd zo nadrukkelijk, dat Marijke opsprong en in de vensterbank ging leunen. Ada keek naar haar kinderlijk profiel met de zachte, ronde kin. Ze vond haar vreemd, ze begreep haar niet, maar opeens schoten haar de woorden van Ruut te binnen - o, wat hadden die woorden een pijn gedaan: "Och, ze is zo absoluut de moeite waard, Marijke." En haar had hij toch immers nooit de moeite waard gevonden... Marijke bleef naar buiten kijken. Ze zei: "Denk jij dan, dat het prettig voor hem geweest zou zijn, of voor mij, als Ruut was thuis gebleven? Waar hij zo graag wilde gaan?"
"Maar...ik begrijp niet. Waarom ben jij dan niet meegegaan? Ik zou toch ...ik zou toch in jouw plaats zijn meegegaan."
Marijke draaide zich om. Opeens heftig zei ze: "Ik ben niet meegegaan, omdat ik er helemaal geen zin in had. En omdat Ruut moet leren, dat ik een eigen wil heb, en dat ik niet direct

klaar sta voor al zijn dwaze bevliegingen."
Wat houdt zij heel anders van hem dan ik, dacht Ada. Misschien zou het beter voor mij geweest zijn, als ik ook zo van hem gehouden had als Marijke. Misschien zou hij mij dan ook de moeite waard hebben gevonden... Ze balde haar handen om de stoelleuningen. Ze staarde in het vuur. Maar, toen ze opkeek, zag ze Marijkes ogen zacht. En ze wist, dat Marijke allang begrepen had, wat zij zo trots had getracht te verbergen: dat zij van Ruut hield, en dat Ruut niets kon doen, of zij zou het goed vinden.
De komende morgen - Ruut was de vorige avond laat thuis gekomen -zat Marijke in de bibliotheek te briefschrijven. Ze schreef aan mevrouw Falkenhagen en ze trachtte Haagse genoegens te beschrijven, waar mevrouw Falkenhagen van smullen zou. Maar terwijl ze moeizaam pende, dacht ze aldoor hoe goed het geweest was, dat Ada de hele vorige dag gebleven was. Zonder veel te zeggen waren ze elkaar nader gekomen, en Ada had vermoeiende stiltes aan tafel gevuld. Ze hoorde Ruut wel binnen komen, maar ze keek niet op.
"Hallo," zei hij. "Ook hallo," zei Marijke.
"'t Is een beetje laat geworden gisteren."
Marijkekauwde op haar vulpen. "O ja?"
"Toch niet boos?"
"O nee." Marijke ging weer verder met haar brief.
"Je doet anders wel, alsof je boos bent."
"O ja?" Zei Marijke.
"Zeg...," begon Ruut, terwijl hij door de kamer beende, "weet

je niets anders te zeggen?"
Marijke keek even op van haar brief: "Iets anders? O jawel."
"Zeg dan eens iets anders!"
"Hàlló!,"zei Marijke.
Ruut bleef midden in een lange been staan. Was ze nu woest of onverschillig?
"Aan wie schrijf jij?"
"Rusthuis," zei Marijke.
"Aan wie in het Rusthuis?"
"Oude dame."
Hij beende weer nors door. Dan zei hij, zonder omkijken: "Een reuze gezanik gehad vanmorgen met grootmoeder over dat Rusthuis van je."
"O ja?"
"Ja," zei Ruut. "Ja, ja!! Maar ik heb gezegd, dat het me niets kon schele al was je en hitje voor het ruwe werk, al was je een..."
Marijke keek weer op. "Meestal heb je geen hitjes voor ruw werk," zei ze zachtzinnig, "maar ga door."
Opeens was Ruut naast haar. Hij legde zijn hand op haar hoofd. "Marijke, plaag me niet. Ik...ik houd toch zo razend veel van je." Marijke tekende een poppetje op de brief voor mevrouw Falkenhagen. "Heb je dat gisteren in Amsterdam bij de film ontdekt?"
"Dus je bent toch boos!," zei Ruut wat triomferend.
"Nee, boos is het woord niet." Marijke streepte het poppetje door. "Alleen, ik vond het wel erg merkwaardig, dat je na ons

gesprek over ons eigen huis en de stalen meubels en het alleen met mij samen zijn, dat waren je eigen woorden, geloof ik, dat je toen bij de eerste alarmkreet van buitenaf als een haas verdween."
"Och, je begrijpt niets van mij."
"Nee, je bent ondoorgrondelijk. Merkwaardig, dat deze eigenschap altijd vrouwen wordt aangewreven."
"Och, je wilt me niet begrijpen."
"O nee?"
"Begin niet weer met 'o ja' en 'o nee'. Daar maak je mij dol mee." Marijke zweeg. Toen zei Ruut: "Grootvader vond het wat flink van je, dat jij werkte voor je..."
"Broodje," vulde Marijke aan. "Fideel van je grootvader."
"Ja. En grootmama heeft er zich bij neer te leggen. Die is nog een beetje antiek soms."
"Ik heb zo'n idee, dat Jenny ook wel een beetje antiek zal zijn. Als zij het weten zou. Stel je voor Ruut! En de bok! Die zou misschien van schrik een sik krijgen."
"Niemand heeft zich met mijn vrouw te bemoeien," zei Ruut flink. "Een pracht opvatting," zei Marijke.
Ze wilde weer gaan doorschrijven, maar Ruut nam de vulpen uit haar hand.
"Rozemarijn, wees lief voor mij."
"Och jongen," zei Marijke. "Ik wil toch niet anders."
"Ja, dat merk ik."
"Nee heus. Maar jij hebt zo'n merkwaardige opvatting over lief zijn."

“Waarom merkwaardig?”
“Je had het misschien ook lief gevonden, als ik gisteravond smachtend in de hal had gezeten op je te wachten.”
“Ja, misschien wel. En dan zou ik mijn hoofd op je schouder hebben gelegd, kijk, zoals ik nu doe Rozemarijn, en ik zou tegen je hebben gezegd, hmm, wat denk je?”
“Dat je vermoedelijk vandaag met mij alleen naar Amsterdam wou.” Ruut lichtte zijn hoofd op. Hij lachte even. “Hoe weet je dat, schooier?”
“Ik lees in koffiedik. Ja, ja, ik ken je. En ik leer je hoe langer hoe beter kennen.”
“Dat denk je maar.”
Marijke keek neer op haar vulpen. Dan zei ze: “Aanstonds ga je ook nog beweren, dat je je helemaal niet hebt geamuseerd. En dat je eigenlijk veel liever was thuisgebleven.”
“Frappant,” zei Ruut.
“Ja,” zei Marijke bescheiden, “dat is een gave, vind je niet? En mag ik nu met mijn brief doorgaan?”
Het bleef even stil tussen hen. Dan zei Marijke al schrijvende: “Ik dacht er over om morgen naar huis te gaan.”
“Wat is dat nu? En jij hebt nog een week voor de boeg.”
“Drie dagen bedoel je. Maar, weet je, nu je grootmoeder zo ongenaakbaar doet, nu heb ik helemaal geen zin om langer te blijven.”
“Wat een nonsens. Grootmoeder moet er maar aan wennen.”
“Ja, maar misschien wendt ze er beter aan, als ze me niet

meer ziet."
"Krankzinnig," zei Ruut
"Je moet nog nodig grootmoeder in haar absurde principes stijven."
"Maar ik vind het niet zo absurd. Ik leef een leven, waar je grootmoeder helemaal buiten staat. Daarmee kan zij zich maar niet zo koelweg verenigen."
"Dan moet grootmoeder dat maar leren. Jij gaat niet terug naar Hilversum, voor je tijd om is."
"Het is net, of ik een week 'zit'." zei Marijke.
"Tien dagen."
"O nee, een week." Marijke schroefde haar vulpen in. Dan zei ze zonder opkijken: "Ik ben toch benieuwd, of je grootmoeder het verhaal over mijn levensloop zal doorgeven aan vrienden en bekenden."
"Natuurlijk niet. Die hebben er toch niets mee te maken?"
"O, vin je niet?"
"Nee," zei Ruut kortaf.
Marijke vouwde haar brief dicht. Ze ritste een envelop naar zich toe, schroefde haar vulpen weer uit. Ze zei: "Zeg. wist jij, dat Johan twee tweelingen heeft?"
"Johan?"
"Ik wist ternauwernood, dat hij getrouwd is."
"En of. Hij heeft vier meisjes. Zuur hè?"
"Maar hoe weet je dat?"
"O. dat heeft hij me gistermiddag bekend. En zijn vrouw is niet makkelijk. En de ene tweeling is blond, en de andere

rood."
"En toen heb jij hem natuurlijk van dat ellendige rusthuis verteld."
"O nee. De confidenties zijn maar van één kant gekomen," zei Marijke, terwijl ze onschuldig naar hem opblikkend, de envelop voor mevrouw Falkenhagen dichtlikte.

VI

“Zuster Mari j-i j-ij-ij-ke!!”
“Joe-hoe!,” riep Marijke uit de serre op deze vlotte gil.
“Toe, komt u even hier.”
“Direct.”
Marijke was bezig in de serre late hyacintenbollen in glazen te verversen. Het was begin maart, de serredeuren stonden wijd open, en de lucht die naar binnen woei was wonderlijk zomers. Mevrouw Falkenhagen, die pas in de tuin was gegaan in een zwart gebreid wollen manteltje, met een gebreid doekje om, had in het voorbijgaan gezegd: “Kind, sta toch niet

zo op de tocht. Het is verraderlijk weer gewoonweg." Verraderlijk weer? Het was zalig. Marijke neuriede zacht voor zich heen. Ze zou de hele dag kunnen zingen. Gek, dat zo'n eerste veelbelovende voorjaarsdag je buiten jezelf kon brengen van vreugde.
"Zuster Marijke, komt u nog??!!"
"Ja, ik kom al." Ze dacht: Het kan nog net even voor het half één kopje koffie.
Op het grasveld opzij van het huis zal een jonge man op zijn hurken. Hij had haar als een Weerter beschuitje en heel lichtblauwe ogen. Hij droeg een oude, veel gestopte pullover en een oude, grijze tennisbroek. En hij hurkte neer bij een paar bosjes sneeuwklokjes, die wel leken te stralen in de maartse zon, en bij wat gele en blauwe krokusjes.
Hij keek naar haar op. "Nee maar, zuster Marijke, hoe vindt u die sneeuwklokjes, nu de zon er op schijnt? Nee maar, hoe vindt u dit alles hier?" En hij wees met een wijd gebaar naar het frisse groene gras en naar de statige dennen, waar doorheen de zon siepelde.
"Ja, 't is hier verrukkelijk. U zult zien, u komt elke week zeven pond aan."
"Hè, wat prozaïsch."
"Ja, maar daarvoor bent u hier toch? U moet niet vergeten, dat ik u uit zusterlijk standpunt bekijk."
"Ajakkes," zei de man in de grijze tennisbroek, en hij sprong overeind. "En hoe bedoelt u zusterlijk? Met een hoofdletter of niet?"

“Natuurlijk met een hoofdletter,” zei Marijke fier.
“‘t Is allebei even naar,” bekende de jonge man. “En ik, die nog wel gedacht had, zo’n indruk op u gemaakt te hebben.”
“O, u hebt wel indruk op mij gemaakt,” bekende Marijke. “ Toen u verleden week hier kwam. Dacht ik: ik heb nog nooit zo’n prachtige slanke lijn gezien. Wat zal ik dat jongetje met genot zien opdikken.”
“Jongetje,” zei de tennisbroek verontwaardigd. “Weet u, hoe oud ik ben?”
“Twintig misschien?,” raadde Marijke. “Dertig!!”
“Mijn zusterlijke gevoelens zullen dezelfde blijven,” zei Marijke. “Die hebben met leeftijd niets uit te staan.”
“Kom, we gaan een eindje wandelen. Wat kijk je nou? Je wandelt toch zeker ook met die ouwe brombeer?”
“Ja, maar mijnheer Nieber is leuk om mee te wandelen. Die kaffert me uit. Dat heb ik heus wel eens nodig, zo af en toe.”
“O, maar ik wil jou ook best eens uitkafferen als je dat zo leuk vindt. En tenslotte ben ik een patiënt, waar je wat aan toe moet geven. Kom. Vooruit, Marijke.”
“O, is het nu al Marijke?” Marijke trok haar wenkbrauwen hoog op, tot onder haar blonde haar.
“Natuurlijk. En ik ben Johan Klaassen. Je zegt maar Jo hoor.”
“Daar is natuurlijk geen sprake van. Stel je voor, dat ik alle patiënten bij hun naam zou gaan noemen. Stel je voor, dat ik tegen mijnheer Nieber Bernard zou gaan zeggen en tegen mevrouw Falkenhagen Eugénie.”
“En ik zal jou Marijke noemen als wij onder mekaar zijn,” zei

Johan Klaassen alsof hij van Marijkes tirade niets had gehoord. “Prettig,” vond Marijke. “‘t Zou ook zo prettig zijn, als wij niet onder mekaar zijn.”
“O, dat vind ik ook best. Ben jij nu een verpleegster? Je bent nog maar een klein meisje,” zei Johan Klaassen. “Kom, vooruit, Marijke. We gaan een eindje het bos in. En ik geef je maar een arm. Want ik ben een beetje moe, zie je.”
Marijke keek even achterom naar het huis. Nee, er was niemand te zien. Dan maakte ze haar arm los uit de zijne. En, terwijl ze opkeek in zijn lichte ogen die straalden van pret, maar onmiddellijk een vermoeide expressie aannamen, toen ze haar blik ontmoetten, zei ze: “Nu, vooruit dan maar.”
“Hè, dat zeg je nu helemaal niet op de goede toon.”
“Nee, dat kan wel. Maar ik heb weinig tijd. Ik wil wel even met u wandelen, want anders zanikt u natuurlijk zo...”
“Zanikt!!!”
“Ja, zanikt,” herhaalde Marijke met klem. “En denk er aan, ik blijf zuster Marijke, ook als we onder mekaar zijn.”
“Dat meent u niet!”
“Ja, dat meen ik wel. En u blijft mijnheer Klaassen. Ook als we onder mekaar zijn.”
“En ik had mij nu net zo verheugd om Jo uit jouw lie... pardon uit jouw mond te horen.”
“Je kunt nog wat anders uit mijn mond horen,” zei Marijke wraakgierig. “Nu zei jij ook jij,” jubelde Johan Klaassen. “Nietwaar.”
“Welwaar. Jij zei...”

“O, het kan me niets schelen, wat ik zei. Dat mevrouw Van Altenburg. Hoe vindt u dit weer? Heerlijk, niet? Dag mijnheer Van Altenburg.”
“Dag zuster. Zuster Marijke.”
“Wat een hark,” zei Johan Klaassen.
“Vindt u hem geen hark?”
“Och, dat gaat nogal.”
“Gaat nogal, zegt u. Ik ben hier nu een week. Maar ik heb hem nog nooit zien lachen. Brrr, wat doet-ie?
“Je doet dit jaar zijn doctoraal. In geschiedenis.”
“Dat had ik kunnen denken,” zei Johan Klaassen somber.
“Maar hij wil nooit Marijke tegen me zeggen, of jij. Dat is zo rustig, zie je.”
“Ja, zo ziet hij er uit. Kunnen we hier gaan zitten, denk je?”
“Niet op de grond. In maart. En u pas beter van longontsteking,” ijsde Marijke. “Hier op de bank is beter. En u mag op mijn zakdoek zitten.”
“O, dank u wel, zuster. Wat prettig, zuster, en wat bent u vreselijk zorgzaam, zuster Marijke.”
“Dat klinkt me beter in de oren. Zit u goed?”
“Jammer, dat deze bank geen leuning heeft. Zoudt u misschien uw arm achter me willen vlijen?”
“Dan vlijt u uw eigen arm maar achter u heen,” zei Marijke, oude dennennaalden met haar voet opwippend.
“Dat is nu weer niet aardig van u, zuster Marijke. Vergeet niet, dat ik nog een patiënt ben.”
“Dag mijnheer Nieber,” riep Marijke. “Hoe vindt u dit

weer?"
"'t Kan er mee door," bromde hij. "Moet je niet naar huis voor de koffie?"
"Nog tien minuten. Komt u bij ons zitten, mijnheer Nieber?"
Mijnheer Nieber bekeek Johan Klaassen, alsof hij een giftig reptiel was. Dan schudde hij alleen maar zijn hoofd en liep door met grote stappen. Zijn broekspijpen waren omgeslagen, alsof mijnheer Nieber langs modderige wegen gegaan was. De lusjes van zijn schoenen wezen behaagziek naar buiten.
"Zo'n lieve man," zei Marijke, terwijl ze hem vertederd nastaarde. "Hoe moet je mij dan wel vinden?," zei Johan Klaassen bescheiden. En daar Marijke op deze ontboezeming zweeg, vervolgde hij: "Zeg, weet je, Marijke, jij bent de eerste, die niet om mijn naam gelachen heeft."
"Om uw naam? Is die dan zo iets bijzonders?"
"Als ik me voorstel, dan gniffelen de meeste mensen. En in de zaak was ik altijd Jan Klaassen. Je weet wel, die van de poppenkast." Hij maakte even een dwaas manuaal met zijn vingers, alsof hij een pop heen en weer bewoog. "Het heeft me vaak geërgerd zie je, al lachte ik er dan om."
"Och, als het er op aan komt, zijn wij allemaal poppen in een poppenkast," vond Marijke wijs.
"Gaat u mee naar huis? Ik moet voor de koffie zorgen."
"Je laat me toch niet alleen?"
"Nee, ik wil u juist meetrekken naar huis."
'En me dan tussen vier muren opbergen? Met dit goddelijke weer? Nee, jij bent geen goeie verpleegster, Marijke."

“Je mag hier ook best blijven zitten. Dan zal ik zuster Betsy wel vragen, of jij de koffie hier geserveerd kunt krijgen.”
“Nu zei je weer ‘jij;’,” constateerde Jo Klaassen.
“Niet waar.”
“Welles.”
“U bent geen dertig. U bent tien! Gaat u nog mee naar huis? Want ik heb geen seconde langer tijd.”
“Als je me hier alleen laat zitten, dan ga ik huilen,” dreigde Johan Klaassen.
“Nu, dan huil jij maar,” zei Marijke, terwijl ze opstond. “Nu zei je alweer ‘jij’.”
“Och, dat gezanik ook. U bent niet eens tien. U bent drie!,” zei Marijke, terwijl ze op het huis toeliep. En Jo Klaassen, baldadig de banden van Marijkes schort lostrekkend, huppelde achter haar aan in zijn oude grijze tennisbroek, als een jong veulen.
“Waar was u?,” vroeg zuster Tonia, toen Marijke de keuken binnen kwam.
“Ik heb een eindje gewandeld met mijnheer Klaassen. En even op een bank gezeten.”
Zuster Tonia keek misprijzend. “Daar is het nu de tijd niet voor.”
“O, maar het was helemaal niet koud. Helemaal niet. Het is heerlijk weer.”
“Ik bedoel, dat u daar niet de tijd voor heeft.”
Marijke zette de melk op, schonk nog eens de koffie door, die zuster Tonia al bezig was te filtreren. “Het spijt me.” zei ze

dan zacht.
Maar ‘s avonds, Marijke had net de post gesorteerd en die aan de verschillende patiënten uitgeleverd, liep ze naar de serre met een brief van Ruut. Ze had nog even de tijd voor de acht uur thee. Ze wilde het licht in de staande schemerlamp aansteken. Toen klonk een stem uit het donker: “Hè, geen licht, zuster Marijke!”
“O, ik schrok me een aap,” zei Marijke kwajongensachtig.
“Ja, dat merk ik, Marijke,” zei de stem uit het donker.
“Wat doet u daar? Doet u aan boeddhistische overpeinzingen?”
“Nee, maar kom nu eens hier. Toe, kom nu eens hier! Hoe vin jij die maan tussen de bomen door? Net een halve lampion! En hoe vin jij die rust hier, zeg Marijke?”
“Ja, daar zijn we om beroemd. Om die rust. En om die halve lampion.”
“Toe, wees eens even ernstig.”
“O, met plezier.” Marijke ging op de leuning van een serrestoel zitten, wipte met haar ene been. “Zal ik u eens wat zeggen, mijnheer Klaassen? Ik ben hier nu bijna anderhalf jaar en ik kan nog niet genoeg krijgen van deze hele omgeving hier. Ik kan nog met hetzelfde plezier naar een eekhoorntje kijken als anderhalf jaar geleden. En al regent het weken achtereen, dan kan ik nog genieten van die leuke schuine stralen, die zo gezellig op het serre dak kletteren.” Ze lachte even. “Vraag u daar mijnheer Nieber maar naar. Van die goeie man heb ik bijna een patiënt gemaakt, zo heb ik tegen

hem altijd over het weer geboomd." Ze schopte tegen de serretafel aan. "Maar ziet u, hij heeft nu idee in zonsondergangen. Tenminste, dat hoop ik."
"Je mag tegen mij over alle mogelijke dingen bomen," zei Johan Klaassen. "Zelfs over puddingen en kousenstoppen. Het zal mij opwekken. Want ik heb opwekking nodig, Marijke. Veel opwekking." Marijke keek naar de vage omtrekken van zijn gezicht. "Ja. dat zal wel," zei ze onverschillig.
De halve lampion was wat hoger geklommen. Er ging een geritsel door de bomen.
"Nee, maar in ernst, Marijke, weet jij, wat ik was voor ik hier kwam?"
"Nee."
"Ik was een idioot," zei Johan Klaassen. "Sorry," zei Marijke.
"Och," hij schudde even haar arm, "ik was een grote stommeling."
"Maar waarom dan?"
"lk heb dertig jaar in Rotterdam gewoond. Dertig jaar op een bovenhuisje. Met mijn moeder. En ik heb nog nooit de hei zien bloeien."
"Maar... hebt u daarvoor dan nooit tijd gehad?"
"Ja, ik heb ook wel niet veel tijd gehad. Dat is waar. Maar het stomme is, dat ik zo absoluut in confectiepakjes veranderd was, dat ik nooit gevoeld heb, wat ik in mijn leven gemist heb."
"Wat had u dan met confectiepakjes te maken?" Nu leefde

Marijke helemaal mee.
“Ik was in een confectiemagazijn. Vijftien jaar heb ik jongens uit confectiepakjes...” Hij zocht even naar het woord. “Gepeld,” hielp Marijke.
Nu lachte hij. “Ja, dat is het goeie woord. Gepeld, En daarbij heb ik vergeten, hoe mooi de wereld,” hij had even een vaag armgebaar — “hoe machtig mooi de wereld is buiten zo’n daverende, hossende stad.”
“Maar u bent toch zeker wel in al die jaren met vakantie geweest?”
“O zeker. Heel bescheiden. Een fietstochtje van een week. Of een paar weken met moeder en pension, waar gezellig leuterende ouwe dames ‘s avonds om een theelichtje zaten. Tja, zo is mijn leven geweest.”
“En nu?”
Hij sprong opeens op.
Hij ging ook op de leuning van een serrestoel zitten, vlak bij Marijke. “Nu?,” zei hij. “Nu?!!! Nu is alles veranderd voor mij.” En Marijke, die opeens bang werd, dat dit de inleiding zou worden tot een Jan Smit-tirade, zei maar haastig: “Hebt u misschien gesweepstaked? En de hoofdprijs gewonnen?”
“Nee, zo daverend is het niet. Maar moeder heeft geërfd, of is het georven?”
“Georven klinkt leuker,” zei Marijke bevrijd. “Ja, moeder heeft georven van een broer...”
“In Amerika,” leefde Marijke mee.
“Nee. In Broek en Waterland.”

“Kan ook,” zei Marijke.
“En als ik nu weer terug kom in Rotterdam, dan zeg ik mijn betrekking op. Dan gaan moeder en ik een klein huisje kopen in Loosdrecht of daar ergens in de buurt. En ga ik een kippenfokkerij houden. Hoe lijkt je dat, Marijke? Heb Jij verstand van kippen?”
“Nou, verstand! Dat direct niet. Maar ik weet wel dat de meeste niet normaal zijn.” En terwijl Marijke ineens de zomer voor zich zag in het Pa Steynehuis, omringd door kippen, zei ze: “U zal een hele kluif krijgen aan zo’n fokkerij. Ik zou eerst maar eens, terwijl u nog hier bent, hun karakters bestuderen met een handleiding.”
“O, maar het hoeven niet speciaal kippen te zijn,” zei Johan Klaassen. “Eenden is ook goed.”
“Dat lijkt me veel meer geschikt voor Loosdrecht,” leefde Marijke mee. “Daar kunt u mee gaan zwemmen. Gezellig. Ik zie u al te midden van uw fokkerij op de plassen.” Marijke gnoof. “En, weet u, ze zien er veel goeiiger uit.”
“Wie?”
“ Eenden!”
“Ja, daar kan jij misschien wel gelijk in hebben. Nu, dan worden het eenden. En mijn moeder krijgt haar tuintje. Met zonnebloemen. Daar is ze zo dol op.”
“Zonnebloemen in een groene gemberpot,” zei Marijke, “dat is gewoon een gedicht.”
“Nu, dan hoop ik, dat jij dat gedicht eens gauw komt zien.”
“Hmmm.” zei Marijke. “Ik geloof, dat zonnebloemen nog al

een tijdje nodig hebben om op te schieten."
"Ik plaagde je maar. Je gaat natuurlijk met me mee om naar een huisje in Loosdrecht te kijken, niet Marijke?"
"Onmiddellijk. Je vraagt maar een hele dag vrij voor me aan zuster Tonia."
"Dat doe ik. Morgen al."
"Och schaap...," zei Marijke.
"Wat zei je?"
"Schaap! Natuurlijk kan ik niet mee. Stel je voor, dat ik alle ex-patiënten in huizen moest onderbrengen. Ik zou nooit meer op mijn post zijn."
"Maar zuster Tonia zal voor mij wel een uitzondering maken," zei Jo Klaassen, terwijl hij zich naar Marijke overboog. Zijn haar als van een Weerter beschuitje glansde.
"Nee, maar nu in ernst," begon Marijke.
"Het was bij mij steeds bittere ernst!"
"Nu, dan bij mij niet. Als u daar woont, mijnheer Klaassen, dan kom ik wel eens een zondag aanwaaien. Helemaal onverwacht."
"De eerste zondag, dat u voor een weekend thuis bent. Belooft u me dat?"
"Ik beloof niets. Er zijn ook nog andere mensen, die beslag op me leggen."
"Ja, dat zal wel. Maar ik mag jou ook wel eens in Hilversum komen opzoeken?"
"Natuurlijk mag u dat. En..."
"O pardon," zei een stem, "ik wist niet, dat hier iemand was."

Jan van Altenburg, die al half in de serre stond, keerde zich weer om, toen hij de idylle gewaar werd van Marijke en Jo Klaassen elk op de leuning van een serrestoel.
“Maar u stoort ons helemaal niet,” riep Marijke zijn vertrekkende rug nog na.
“Hè, waarom zei je dat nu?”
“Omdat het waar is. En trouwens, ik moet naar binnen. Voor de thee gaan zorgen.”
Ze sprong al op. Maar hij hield haar weer aan de banden van haar schort vast. “Zeg Marijke, wat zul jij een plezier in mijn moeder hebben. Ze is maar zo’n klein mager mensje. Maar scherp is ze. En bij! Ze is beter op de hoogte van de politiek dan ik.”
“Leuk,” vond Marijke. “Toe, ik moet nu heus naar binnen.”
Jo Klaassen sprong op van zijn serrestoel. Ze keken beiden nog even naar buiten, waar het ritselde in de struiken en waar een verlate vogel haastig voorbij scheerde.
“En dan te denken, dat ik dit jaar de hei zal zien bloeien. Ik heb eens gelezen, dat ‘de hei zich uitstrekte als een lila fluwelen kleed’.”
“U, die van de natuur houdt,” begon Marijke... Maar toen schoof een hand de deuren van de serre vaneen. “O, bent u daar? We wachten al op u met de thee.”
“Ja, ik kom, zuster Tonia.”
Voorbij Jan van Altenburg liep ze die niet opkeek. Voorbij mevrouw Van Altenburg, die niet opkeek. Voorbij mevrouw Falkenhagen, die takt-vol zei: “Was u nog buiten, zuster

Marijke?"
En achter haar aan slingerde zich Johan Klaassen, nu in een blauw pak gehuld. Hij mompelde: "Ik zal u de thee helpen rondgeven, zuster Marijke." Hij fluisterde het, alsof ze samen een groot geheim verborgen. En, weinig vredelievend, prevelde Marijke terug: "Och, waai op...!"
's Avonds zat ze op haar oude plaatsje in de vensterbank. Het licht scheen net op de brief van Ruut. En een lichtzinnige, vroegrijpe mot danste om het licht heen en zwierf dan rakelings langs Marijke, die zich alleen maar even schudde, en geen pogingen deed die mot te vangen, wat een van de regels van het huis was. Ruut schreef:

> "Mijn eigen lieveling.
> Een hele week heb ik niets van jou gehoord. Waarom niet? Ben je ziek? Of is het rusthuis ziek? Schandelijk om je toekomstige man zo te laten verlangen naar een brief van jou. Ik kwijn weg, schandaaltje. In elk geval kom ik me zaterdag oriënteren, hoe het met je is! Ik logeer dan wel in een hotel, om zondags tenminste nog een uurtje met je samen te kunnen zijn. Hoe vind je dat. Rozemarijn?"

Geweldig!, dacht Marijke. Ik zal heel dankbaar moeten zijn zondag! Ze liet de brief even zakken. Toch was er een lichte trots in haar hart, dat Ruut had verlangd naar een brief van haar. Dat Ruut zou komen, al was het maar om een uurtje bij

haar te zijn...
Dan las ze verder. De mot tikte in het voorbijvliegen even tegen de achterkant.

> "Is het niet heerlijk, Marijke, dat ik zo naar jou verlangen kan? En, als ik denk aan jouw logeren in Wassenaar, en als ik terugdenk aan jouw weekends in Hilversum, dan is toch alleen het mooie en het prettige me bijgebleven. En wat jouw venijnige tongetje me voor nare waarheden heeft toegedouwd, kijk, dat ben ik helemaal vergeten."
> Marijke liet weer de brief op haar knie rusten. Ze keek naar buiten. Een vroeg-zomerse avond was het. De maan grijnsde zo half-ondeugend. Er liep nog iemand in de tuin, met zijn hoofd opgeheven. Marijke boog zich voorover uit het raam, dat ze er bijna uit tuimelde. Natuurlijk, het was de man van de toekomstige eenden fokkerij.

Marijke trok gauw haar hoofd naar binnen. Maar uit de tuin steeg een doordringend: "Pssst" op. Marijke wenste alleen, dat Aafje, die in het kamertje naast het hare sliep, zich dat 'psst' niet zou aantrekken. "Zeg zuster Marijke!!" Het was een stem om het ganse rusthuis te doen ontwaken.
"Wat doet u daar beneden? U moest in bed liggen!" Ziezo, dit was tenminste een gepast antwoord.
Ik schiet sterren. Hoe vindt u deze sterrenhemel? Ziet u Venus ook?"

“Nee,” riep Marijke terug, zó afwerend, of Venus een niet gaarne gezien familielid was.
“Hebt u nooit aan astrologie gedaan?” riep Jo Klaassen naar boven. “Nooit,” zei Marijke. “En als u persé kou wilt vatten, dan moet u vooral midden in het natte gras gaan staan.”
“Mij kan het natte gras niet deren. Wat zei u, zuster Marijke?”
“lk zei niets meer. Ik lees een brief.”
“Ahaaaaaaa.”
“Ja,” riep Marijke.
“Een lieve brief?”
Marijke schrok opeens terug van deze conversatie, liet was haar, alsof een luidspreker op het grasveld stond opgesteld, die dwaze ontboezemingen rond brulde.
“Nee,” riep ze. “En gaat u nu asjeblieft naar bed. U krijgt er wat van.”
“Waarvan?”
“Van dat natte gras.”
“Maar kind, ik sta nu op het grint.”
“Nu, van het grint dan. Welterusten, mijnheer Klaassen. Doet u de serredeuren op de knip?”
“Waarom?”
“O, ezel,” zuchtte Marijke. “Wilt u in uw bed worden vermoord?”
“Gebeurt dat dan, als ik de serredeuren niet op de knip doe?” Marijke liet zich uit de vensterbank glijden. “Ja,” riep ze nog. Dan ging ze bij de tafel zitten en trachtte er niet meer aan te denken, dat de toekomstige eendenfokker misschien

weer een longontsteking opliep. Waar was ze met de brief gebleven? O ja: “En wat jouw venijnige tongetje me voor nare waarheden heeft toegedouwd, kijk dat ben ik allemaal vergeten.”
O, prettig, dacht Marijke. Ze sloeg een bladzij om. “Gisteravond was er een denderende fuif bij René. Zonder enige aanleiding. Hij is niet meerderjarig geworden, noch voor een examen geslaagd. Trouwens, ik denk, dat hem dat wel nooit zal lukken. Er waren veel luitjes bij, die jij ook in Wassenaar hebt leren kennen. Het feest was op Chinese leest geschoeid. Je had mij eens moeten zien. Een perfect Chineesje was ik gewoonweg!! Jammer, dat jij er niet bij was.”
Hé ja, dacht Marijke.
“Zeg, zuster Marijke,” klonk een geloei van beneden. Maar Marijke verhardde haar hart, keek niet naar buiten. Ging door methaar brief.

> “Op het ogenblik komt er niet veel van studeren. Wij zijn aan het repeteren voor het toneelstuk ‘De dwaze maagd’. Ik ben de Hij, die de Zij verovert. Na veel gedaas!”

“Zeg zuster Marijke,” klonk de luidspreker weer.
“Wat wilt u nu weer? Moet ik de Grote Beer zoeken?”
“Nee. Maar, weet u, de serredeuren zijn al op de knip.”
“Dus u kunt er niet in?,” vroeg Marijke nog ten overvloede.
“Nee, pientere zuster Marijke.”

“Nu, dan zal ik u inlaten.”
“Ja, alstublieft.”
Marijke snelde op haar teenspitsen naar beneden. Ze deed de deuren open.
“Komt u nog even mee naar buiten? Toe, even maar. Dan zal ik u Venus wijzen.”
“Maling aan Venus.” zei Marijke. “U mag wel goed uw voeten vegen. En direct naar bed gaan. U hebt gelukkig een warme kruik.”
“Als u nog even met me meegaat om naar Venus te kijken, mag u mijn warme kruik hebben,” zei jo Klaassen.
Maar zonder iets te zeggen deed Marijke energiek de knip op de deuren, zonder meer naar hem om te kijken, zei ze hoog: “Welterusten, mijnheer Klaassen.”
“Nacht, blonde Marijke.”
Marijke trok als misprijzen, haar schouders op. Op haar teenspitsen liep ze weer naar boven. Even later hoorde ze de toekomstige eendenfokker naar boven bolderen. Op een van de traptreden struikelde hij. Een boek kletterde met veel lawaai naar beneden.
En de volgende morgen zei zuster Tonia tegen Marijke: “U denkt er wel aan, dat deze nachtelijke gesprekken voortaan niet meer voorkomen, nietwaar? U moet niet vergeten, dat het hier een rusthuis is. En geen cabaret!”
Marijke bedwong de proestlach, die haar even deed schudden bij het idee van mevrouw Falkenhagen en mijnheer Nieber, verbonden aan een cabaret. Zoet zei ze: “Het zal niet

meer voorkomen, zuster Tonia."

VII

“I have opened wide my window Letting in the laughing breeze Tata-ra-to-ta-ta-tom-tom-tom,

zong Jo Klaassen. Hij leunde op de tuinhark en keek op naar het balkon, waar Marijke, als eens de dienstmaagd van Gerda, met de ogen, die te dicht bij elkaar stonden, kleedjes voorzichtig afschuierde.
“Kent u dat. Zuster Marijke?”
“Nee. Trouwens, u schijnt het ook niet te kennen.”
“Dat denk je maar. Zal ik het helemaal voor u zingen?”
“Spaar me. Ik heb wel wat anders te doen.”
Marijke verdween weer in de kamer van mevrouw Van Altenburg, die ze ‘deed’ en Jo Klaassen wierp zich weer op het tuinpad, dat hij aanharkte, en zong:

“For the spring, the spring is coming.”

Marijke kwam weer te voorschijn met de zwabber en de eendenfokker juichte: “Leuk liedje, wat?”
Marijke draaide haar zwabber rond en zei onverschillig: “O

ja."
"Zeg, zuster Marijke, daar zingt een vogel in de tuin 's morgens... Zo'n enthousiaste vogel. Wat zou het voor een vogel zijn?"
Marijke verdween weer met de zwabber. "Weet niet," riep ze.
Het was einde maart en na een regenweek was er een week gekomen van enkel mooie dagen. De regenweek had de eendenfokker in bed doorgebracht met een licht griepje, trouw verzorgd door zuster Betsy. Baldadiger dan ooit was hij opgestaan en Marijke wenste soms, dat het huisje in Loosdrecht met de eenden niet enkel toekomst meer was.
Marijke verscheen nu met een stofdoek. Een merel zong. Sol mi sol dóóóó! De eendenfokker gooide de tuinhark in de lucht.
"Dat is 'm. Wat is 't, Marijke?"
Marijke keek even verschrikt om zich heen bij deze familiaire kreet.
"Een mus!"
"Nee, toe nou!"
"Een merel. Weet u dat niet eens?"
Zuster Betsy liep het tuinpad af met de kussens onder haar arm. Ze keek even naar boven. Maar Marijke, die deze nattehisinlichting zeer degelijk vond, bleef rustig haar stofdoek uitzwaaien.
"Tjé," zei de eendenfokker. "Is dat nu een merel? Zie je, dat heb ik nu bij mijn confectiepakjes allemaal gemist."
"Sol mi doooo!," zong de merel hartstochtelijk.

“Zeg zuster Marijke! Hé zuster Marijke!!!!”
“Wat is er nu weer?”
“Zeg, die merel zingt net als de claxon uit ‘Drie en de benzine tank’!’
“Die merel zingt net als een claxon uit...,” begon Marijke verdwaasd. “Ja. Kent u die film niet? Hij liep jaren her.”
“Néé!”
“Gaat u wel eens naar de bios?”
“Nooit!”
“Zeg, als ik nu in Loosdrecht woon...,” begon de eendenfokker. Maar Marijke glipte de kamer van mevrouw Van Altenburg weer in. Ja, ze zou daar bioscopische verhandelingen gaan houden vanaf het balkon met Jo Klaassen beneden op het tuinpad. Aangehoord door zeker driekwart van het Rusthuis. Een buitengewoon prettige kamer had toch mevrouw Van Altenburg. Och, hier was een nieuwe kiek van Jan. Marijke ging met de kiek bij het raam staan, verscholen achter de gordijnen, door Jo Klaassen niet gezien. Jan in zijn studeerkamer. Natuurlijk! Omringd door boeken. Natuurlijk! Toch wel een leuke kiek. Al keek hij zo ijselijk diepzinnig, alsof hij pas een vervaarlijk proefwerk had samengesteld voor een vijfde klas gym.
Marijkes gedachten zweefden over naar Ruut. Ruut beweerde, dat hij werkte. Om deze zomer nog zijn kandidaats te doen. Maar er was ook een duister, schielijk onderbroken verhaal van een Parijse week met de bok. Omdat Ruut natuurlijk niet voor zich had kunnen houden, dat ze Parijs

makkelijk in één dag gehaald hadden. Marijke zuchtte even. Die dagen in Wassenaar, het was haar soms, alsof ze maar een droom waren geweest. En een benauwde droom daarbij. Ze was net zo koel vertrokken, als ze gekomen was, en mevrouw Herwijnen had, ondanks al haar beheerstheid, toch de helpster in het Rusthuis niet kunnen aanvaarden. Al was het maar voor de vorm. En juist die houding maakte Ruut 'wild' zoals hij zei. Hij had ook gezegd: "Ik laat je nooit, nooit los, Rozemarijn."
"Zuster Marijke!"
Marijke liep voorzichtig naar het schrijftafeltje en zette Jan weer neer. Ze liep zo behoedzaam, alsof haar schreden buitenzouden kunnen worden gehoord.
"Zuster Marijkoe-oeoe!!"
Marijke stofte een grote stoel, keek niet. Dan klonk er van buiten een juichend:

"You are the loveliest girl in the world, You are..."

Het gezang brak plotseling af. Zo plotseling, dat Marijke door de gordijnen heen moest kijken. Er was toch niets met Jo Klaassen? Nee, die wandelde met zijn hark over de schouder, gelijk een buks, het dennenpaadje af. Zijn magere schouders bewogen ritmisch op een vrij vals gefluit. Och, hij was wel aardig, alleen zo hopeloos vermoeiend. En het nare was, dat zuster Tonia soms een gezicht trok, alsof ze een idee had, dat zij, Marijke, dit aanmoedigde. En Aafje snoof als zij Jo

Klaassen zag. Ze zei, dat mijnheer Van Altenburg een echte mijnheer was! Ja, dat griepje had natuurlijk Loosdrecht op de achtergrond geschoven. Maar Marijke hoopte vurig, dat de kleine bijdehante, politieke moeder, die een weekend over was geweest, maar kordaatweg een huis en eenden op de kop zou tikken. En dan exit Jan Klaassen met zijn sentimentele liedjes, zijn onverstoorbare vrolijkheid, en zijn innige, aandoenlijke liefde voor de natuur...
Marijke stofte nu het schrijftafeltje. Allemensen nog een kick van Jan! Hij had zeker een film verbruikt. Hmm, ging nogal. In een wherry. Gek, maar Marijke had aan Jan nooit in haar gedachten een wherry verbonden. Hij zag er wel sportief uit. En erg zomers. Die kiek was natuurlijk gemaakt in een van die warme maartdagen. Marijke draaide de kiek om. Natuurlijk, daar stond zeer leesbaar: Amsterdam, 10 maart. Ja, dat zou nu echt helemaal niets voor Jan zijn, om achter op een foto geen datum te zetten. Marijke draaide Jan weer om, bekeek dan het jonge meisje en de jonge man, die ook in de wherry zaten. Hmm, leuk meisje, een beetje trots om zo te zien. Echt wel een meisje voor Jan, concludeerde Marijke tevreden. De jonge man stelde zich een beetje aan. Hij had een pullover om zijn hals geknoopt en een alpinopetje stond dwars bovenop zijn kruin. Marijke greep ook nog eens de kiek van Jan in zijn studeerkamer. 8 maart. Zie je wel, een film. Zouden er nog meer Jannen rondzwerven? Marijke spiedde het schrijftafeltje af. Toen klonk een stem achter haar: “O, ik wist niet dat u hier was, zuster Marijke.”

Van pure schrik drukte Marijke teder de Jan in de wherry en de Jan in de studeerkamer tegen haar hart.
"Ja," zei ze. "Ja. Wist u dat niet? Ja, ik doe de kamer van uw moeder."
"Ah juist. Juist ja. Weet u ook, waar die lila sjaal van moeder is?"
"De lila sjaal?," herhaalde Marijke met zoveel angstig pathos, alsof zij nooit van een bestaande kleur lila noch van een sjaal had gehoopt
"Ja, weet u niet, de lila sjaal met die franje geloof ik."
"O, met die franje," herhaalde Marijke weer wezenloos.
"Moeder zei, dat hij wel op de rustbank zou kunnen liggen."
Marijke, met nog altijd de beide Jannen in een tedere omarming gekneld, keek naar de rustbank. Nee, daar lag geen lila sjaal.
"Och, ik weet het al," zei ze dan opeens. "Ik heb de sjaal in de kast gehangen." Ze lachte.
"Leuk staat u op deze kieken." Ze zwaaide nu in elke hand een Jan. "En wat een aardig meisje is dat in die wherry."
Bloosde hij? Nee, hij bloosde niet.
"Ja, dat is het meisje van mijn vriend."
Weg roman!
"O, is dat uw vriend? Die met het alpinopetje?"
"Ja."
Brr. dacht Marijke. Ze deponeerde Jan weer op het schrijfbureau, liep dan naar de kast.
"Hier is de sjaal al."

“Dank u wel, zuster Marijke.”
Brr, dacht Marijke weer.
Bij de deur draaide hij zich weer om naar een nu ijverig stoffende Marijke.
“Zou ik u vanavond even kunnen spreken?”
“Vanavond?”
“Ja, als u een ogenblikje tijd voor mij hebt.”
Was dat een hatelijkheidje, omdat Jan Klaassen elke avond om haar heen draaide, zoals een mot om de kaars?
Maar hij keek niet hatelijk. Trouwens, dacht Marijke, Jan kon alles zijn, trots, gereserveerd, ongenaakbaar, maar hatelijk leek hij niet. “Natuurlijk zal ik wel een ogenblikje voor u kunnen vinden.”
“Dank u wel. Zuster Marijke.”
Zacht werd de deur toegetrokken. En zuster Marijke bleef midden in de kamer staan, een beetje verdwaasd. Wat zou Jan haar te zeggen hebben? Ze had in de bijna anderhalf jaar, dat ze hier was, maar weinig met hem gesproken. Hij zat altijd begraven in zijn boeken, of hij zat, met een boek, naast mevrouw Van Altenburg en sprak zachtjes met haar. Hij zou haar toch niet onder handen gaan nemen, omdat zij zijn dierbare konterfeitsels aan haar hart had gedrukt? Zou ze hem kunnen bijbrengen, dat dit uit pure schrik was gebeurd? Gedachteloos liep ze naar het raam, leunde even tegen de balkondeur. En direct klonk een stem vanuit het dennenbosje, waar Jo Klaassen naast zijn hark op de grond zat: “Zuster Marijke, kan ik mijn lunch hier geserveerd

krijgen?"
"Uw hele diner er bij," riep Marijke terug. Maar dan sprong ze de kamer weer in. En terwijl ze het zeil opwreef' en de zeildoek maar zo'n beetje verstolen buiten uitwoei, moest ze aldoor denken: Wat zou Jan mij in vredesnaam vanavond te zeggen hebben!
"Als u nu even met mij meeloopt de tuin in, dan zal ik u Cassiopeia wijzen," zei Jo Klaassen geanimeerd.
"Wijs die dan zuster Betsy maar. Want ik heb geen tijd."
"Wat is dat nu. Marijke?"
Marijke zette de bloemen op de eetkamertafel. Ze neuriede. Ze deed alsof ganse Jo Klaassen niet meer voor haar bestond.
"Zeg, Marijke, wat ben je van plan?"
"Ik ben niets van plan."
"O, ondeugd, jij gaat wat uitspoken."
Marijke zuchtte ervan. "Wat bent u toch gruwelijk vermoeiend. Ik moet mijnheer Van Altenburg aanstonds even spreken."
"Waarom?!"
"Mijnheer Van Altenburg moet mij spreken," verbeterde Marijke zoet.
Nu lachte Jo Klaassens opeens. "Waarom, zeg Marijke?"
"Tja," deed Marijke geheimzinnig.
Jo Klaassen lachte uitbundiger. "Stel je voor, Marijke, dat hij jou een paar belangrijke geschiedenisvragen gaat doen." Hij ging er bij zitten op de punt van de tafel. "O beware!" Hij trachtte zijn gezicht in een strakke plooi te trekken. "Wanneer

was de Pacificatie van Gent, zuster Marijke? En wanneer werd Johan van Oldenbarneveldt vermoord? Maar weet u dat niet, zuster Marijke?"
Marijke trachtte het kleed recht te trekken, waar de eendenfokker zat. "Mijnheer Van Altenburg heeft wel andere dingen aan zijn hoofd," zei ze fier.
"Nee, dat is niet waar. Nee, dat is niet waar, zuster. Mijnheer Van Altenburg behoort geschiedenis aan zijn hoofd te hebben. Ik bijvoorbeeld, ik behoor eenden aan mijn hoofd te hebben."
"Ik wou, dat u ze had," zuchtte Marijke wraakgierig. "Troepen eenden. En laat u me nu door alsjeblieft. Want ik kan Van Altenburg niet laten wachten."
Opnieuw kreeg de eendenfokker een proestbui.
"Waar wacht hij u? In de serre? Onder de schemerlamp? Of op het tuinpaadje? Of in de bibliotheek?"
"U bent niet altijd leuk," zei Marijke, terwijl ze naar de deur liep. "Willem van Oranje werd in 1584 vermoord," zei Jo, terwijl hij achter haar aanhuppelde. "Door Balthazar Gerards. Dat is ook een vraag, die je licht kunt krijgen. En Alva..."
Maar zuster Betsy keek naar binnen. "O, bent u hier, zuster Marijke? Mijnheer Van Altenburg wacht u in de bibliotheek."
En terwijl de eendenfokker zijn arm door die van zuster Betsy stak en vroeg: "Was u vroeger goed in geschiedenis, zuster?" bedacht Marijke, terwijl ze naar de bieb liep, dat alle ongewenste tête a têtes met Jo Klaassen altijd werden onderbroken door de enigszins hatelijk-aandoen-de vraag:

“O, bent u hier, zuster Marijke?”
Maar bij de biebdeur stond Jo alweer achter haar. “De slag bij Nieuwpoort was in 1600. Denk je er aan, Marijke? En weet je wanneer Egmond en Hoorne werden onthoofd? Wat werd je toch vroeger gauw een kopje kleiner gemaakt,” zuchtte Jo Klaassen.
“Ja, ‘t is vreselijk jammer, dat u toen niet hebt geleefd,” zei Marijke, en ze sloot gedecideerd de biebdeur voor zijn neus dicht. Bij de tafel zat Jan van Altenburg en las de krant. Hij stond op, toen Marijke binnen kwam. Schoof een stoel aan. Marijke voelde zich klein tegenover zijn wat plechtige bewegen. Ze voelde, dat zij haar handen in haar schoot moest vouwen, zoals zuster Tonia en zuster Betsy dat zo kalm en beheerst plachten te doen. En ze wist niet, dat ze Jan aankeek, zoals een bestrafte leerling een strenge leraar aan kan kijken.
“Hmm, zuster Marijke...”
“Ja, mijnheer Van Altenburg.” De gedachten tolden door Marijkes hoofd. Wat had ze gedaan? Ze had toch niets vergeten? En als ze iets vergeten had, dan hoefde hij haar daarover toch niet aan te spreken? En er was toch ook niets met mevrouw Van Altenburg. Tenminste... “Zuster Marijke, ik kom met een misschien vreemd verzoek tot u. U bent natuurlijk geheel vrij om het te weigeren. Maar ik hoop van harte, dat u er niet afwijzend tegenover zult staan.”
Mooie zinnen, dacht Marijke. Hij zal een goeie leraar worden later! Hij rolde een presse-papier heen en weer.
“U weet, dat moeder nog steeds hulpbehoevend is. Al is ze

dit laatste jaar wel beter geworden. Nu heb ik gister met onze dokter gesproken, en die raadt sterk een verblijf aan de Rivièra aan."
Marijkes mond sprong open. "Aan de Rivièra?"
"Ja. Zo van half april tot einde september bijvoorbeeld."
Marijkes mond klapte weer dicht.
"En nu wilde ik u vragen, zuster Marijke, om met moeder mee te gaan. U kunt goed met moeder omgaan, en moeder waardeert u zeer." Het bleef even stil tussen hen. Dan zei Marijke aarzelend: "Maar mevrouw Van Altenburg... wat zegt mevrouw hier van?"
"Moeder heeft direct uw naam genoemd, toen ze wist, dat ik niet mee kon gaan. Ik doe in juli mijn doctoraal. Of in augustus misschien. Dan kom ik u terug halen."
Dit denkbeeld lokte geen juichkreet van Marijke uit. Ze zat nog steeds op haar stoel tegenover Jan van Altenburg, haar handen gevouwen. Maar haar ogen straalden en ze likte vlug met haar tong langs haar lippen, die opeens droog aanvoelden.
"Maar," zei ze dan, en de stralende glans uil haar ogen verdween, "Ik zal geen vrij kunnen krijgen. Denkt u wel? Denkt u wel, dat zuster Antonia het goed zal vinden, dat ik zo lang weg ga?"
"Moeder zal natuurlijk voor een plaatsvervangster zorgen."
"Ja, en als die plaatsvervangster dan beter bevalt dan ik, dan lig ik er met september uit," zei Marijke kwajongensachtig.
Nu lachte Jan. Hij lachte zo jong en hartelijk, dat Marijke hem

even verdwaasd bekeek. Een leuk gezicht had hij, wanneer hij lachte. Zo menselijk.
“Och, daar zal wel geen kans op zijn,” zei hij.
Maar Marijke bleef nog even vasthouden aan dit pessimistische idee. “Waarom niet? Dat is heel wel mogelijk. Er zijn natuurlijk massa’s betere plaatsvervangsters dan ik.”
Hij lachte nog. “Dan zal daar ook wel weer een mouw aan te passen zijn. Wanneer u er iets voor voelt...”
Nu boog Marijke zich naar hem over. “Iets voor voelt! Om mee te gaan naar de Rivièra?!!! ‘t Is altijd een illusie van me geweest. En ik heb nooit kunnen denken, dat ik zo gauw al... dat het zo gauw al... ik vind het zalig!!!,” zei Marijke.
Ja, nu moest hij dit enthousiasme wel even temperen.
“Denkt u er aan, moeder is veeleisend, ze zal vermoedelijk wel veel van u vergen. Ziet u daar niet tegen op?”
“Nee, heus niet. Nee, natuurlijk niet,” zei Marijke. “Ik kan veel te goed begrijpen, wat uw moeder mist. En daarom... o, ik zal zo graag voor uw moeder willen zorgen.”
“U moet nu met moeder zelf gaan spreken. Vanavond maar niet, want ze was wat pijnlijk vandaag. Maar misschien morgen? En dan regelt u verder maar alles met moeder zelf.”
Marijke voelde, dat ze nu moest opstaan. Ze stond ook werkelijk op. Maar ze bleef bij de tafel staan.
Ze zei: “De Rivièra is zo groot. Waar gaan we dan heen?” Hij glimlachte even bij deze kinderlijke vraag.
“Moeder is met vader jaren aaneen naar Menton geweest. Ze wil het liefst naar Menton. In haar oude pension. Een witte

villa tegen de bergen aangebouwd, met uitzicht op de Middellandse Zee." Marijke zag de witte villa, zag de donkere bergen. Ze trok haar onderlip tussen haar tanden. Zo kinderlijk was ze, dacht hij. En toch zo flink, zoals zijn moeder zei.
"Hoe heet die witte villa," ademde Marijke. Ja, ze moest zeggen: witte villa!
"Bataille des Fleurs."
"Bataille des Fleurs," herhaalde Marijke. "Veldslag van bloemen. Bloemenveldslag. Wat een sprookjesachtige naam." Hij rolde de presse-papier weer heen en weer.
"Ja, 't is een sprookje daar. Mimosa, rozen en rozen en rozen! En geraniums in alle kleuren."
"En dat ik dat zal zien," zei Marijke. "Dat ik dat werkelijk zal zien..." Ze zuchtte even diep. "Nee, dat is te mooi om waar te zijn." Nu keek hij op. Hij lachte weer.
"Dat u zo zeldzaam enthousiast zou zijn, had ik niet kunnen vermoeden."
"Och, wat weet u feitelijk van me." wilde Marijke zeggen. Maar ze vond dit te boud tegenover Jan en ze zei "'t Is jammer, dat ik zo knullig in Frans ben. Ik heb wel mijn einddiploma 5-jarige," - ze keek even opzij naar hem, of dit de gewenste indruk maakte, maar hij scheen niet onder de indruk - "doch... eh... ik kan geen behoorlijke zin fabrieken."
"Dat zal wel meevallen, als u in het land zelf bent."
"Juist niet, als je in het land zelf bent. Maar ik heb nog een maand, dan ga ik me trainen." Overmoedig zei ze: "Ik zal me

ook op u gaan trainen, mijnheer Van Altenburg."
"Het zal me een waar genoegen zijn."
Brr, dat was weer zo'n koele-kikker zin. Het was wel waar, dat de 'ton' de muziek maakte. Want zoals Jan dat zei, sloot het in: "En hoepel nu maar gauw op."
Marijke liep naar de deur. "Dus morgen spreek ik met mevrouw." Ze keerde zich naar hem om. Hij sorteerde wat verspreid liggende vellen op het bureau. Hij keek niet meer op. "Uitstekend, zuster." En in de hal schudde zuster Marijke het 'zuster' van zich af. Er was niemand. Ze greep een stoel in haar armen en op een vlotte wals, die de radio in de eetkamer speelde, huppelde Marijke om de tafel heen. Ze woei de stoel voor zich uit. Ze zwaaide hem rond, alsof het een bevallige partner was. En ze zong zacht voor zich heen:

"I have opened my window, Tararatatatatata… Tararararararaaaaaaaa "

De volgende dag om kwart voor vier behamerde Marijke de gong voor de vier uur thee. Het was haar, alsof ze in een droom leefde. Had mevrouw Van Altenburg niet gezegd: "U gaat natuurlijk mee als mijn verpleegster, maar tevens als gezelschap. Uw zonnigheid zal me goed doen."
Marijke stak een been al gongende naar achter. En had mevrouw Van Altenburg ook niet verklaard: "U gaat niet in kostuum, ik zal zorgen, dat u een dag of tien naar huis kunt gaan, om alles in orde te maken." Was het een sprookje? Ja,

ja, ja!!
“Nou, zo is ‘t goed, dunkt me,” zei Aafje.
“Hè, wat?”
“U luidt, alsof er brand is.” Aafje keek misprijzend.
Marijke bekeek verwezen de gongstok, die ze zo luidruchtig had gehanteerd.
Dan keek ze naar Aafje. Zou ze even een kruispolka entameren? Aafje was van de generatie der kruispolka’s. Zou dat haar hart niet ontdooien?
“Hebbu het lichtje verzorgd?”
“Lichtje?,” vroeg Marijke. “Lichtje?”
“Ja, het theelichtje. Dat brandde toch immers niet. Daar zou u voor zorgen.”
“O, theelichtje!,” zei Marijke. “Ach, het theelichtje. Nee, daar heb ik helemaal niet meer aan gedacht.”
“Gelukkig maar, dat ik aan sukkes dingen denk.” Aafje af met de trekpot. In de hal stond Marijke. Bataille des Fleurs. Menton. Een witte villa, die heette ‘Bataille des Fleurs’!!
“Waar denkt u over?,” vroeg zuster Betsy, die naar de huiskamer liep. Marijke werd terug gesleurd van de boorden van de Middellandse Zee. “Och, zo maar een beetje,” zei ze. Ze dacht: Al heel gauw zult u weten, waaraan ik gedacht heb. Als mevrouw Van Altenburg met zuster Tonia gesproken zal hebben. Opeens kroop een kil gevoel in Marijkes hart. Als zuster Tonia het eens niet goed vond! Maar had mevrouw Van Altenburg niet gezegd: “Natuurlijk zal zuster Tonia het goed vinden. Ik heb een uitstekende plaatsvervangster. Een

meisje, dat mijn nichtje verpleegd heeft" Natuurlijk had ze toen niet kunnen jammeren: "En als die nu beter bevalt dan ik, dan lig ik er met september uit." Dat was het risico van die verrukkelijke, zalige reis... Bataille des Fleurs... de Middellandse Zee, die blauwer dan blauw was, de palmen en cipressen en de oranjeappelbomen. En de vijgen, die je zo maar kon plukken. Zuster Tonia liep haar voorbij naar de huiskamer.
"Komt u nog, zuster Marijke? En waarom legt u die gongstok niet neer?"
Marijke bekeek haar handen, bekeek de gongstok.
"T ja," zei ze en wandelde achter zuster Tonia aan. Een witte villa, tegen de bergen aangebouwd... Ze deed gedachteloos suiker in de kopjes. Ook in dat van mijnheer Nieber. Jo Klaassen riep: "Wat kijkt u verstrooid, zuster Marijke." En mijnheer Nieber zei: "Wat is dat nu? Hebt u suiker in mijn thee gedaan? Waar zijn uw gedachten, zuster?" Marijke keek even vlug naar Jan van Altenburg. Zou ze tegen hem kunnen knipogen? Nee, hij was geen type, waarmee ze een gezellig apart mopje kon hebben. Ze zei: "Och, het spijt me, mijnheer Nieber. Ik zal u een ander kopje inschenken."
Maar 's avonds - mevrouw Van Altenburg had met zuster Tonia en zuster Betsy gesproken, en daarna was Marijke binnengeroepen en er was bijna plechtig over de reis gesproken en zuster Tonia had terdege laten uitkomen, hoe zeer Marijke het op prijs moest stellen, dat ze genoegen wilde nemen met een plaatsvervangster, en welk een grote

verantwoordelijkheid zuster Marijke op haar schouders laadde - 's avonds was Marijke even het tuinpaadje afgelopen. Even alleen zijn. Even dichter bij de Middellandse Zee en bij de villa, die heette: 'Bataille des Fleurs'. Ze ging zitten op het mos-begroeide bankje. Het regende een beetje, maar dat voelde Marijke niet.
"Ahaaa. Zit ze daar?"
Ja, dat was natuurlijk jo Klaassen. "Ik zag je wegglippen. Zit je hier maar zo in de regen?"
"Regen?" herhaalde Marijke.
"Kom maar onder mijn cape," zei de eendendokter en ging naast Marijke zitten.
"Ik peins er niet over. Ik moet naar huis."
"Je zult zo nat worden... kind."
Marijke schudde zich. "Ik word nooit nat." zei ze onlogisch.
"Blijft u nog zitten?"
"Nee. Ik ga wel met je mee. Wat kun je toch zeldzaam onhartelijk zijn. Marijke. En net nu. Nu ik zulk geweldig nieuws heb!"
"O ja?"
"O ja?," herhaalde hij. "Maar Marijke..."
"Nu, wat is er dan?"
"Ik heb net een brief van moeder gehad, dat ze een huisje in Loosdrecht heeft gekocht. Vlak bij de plassen. Half april is alles in orde. Dan ga ik naar huis. Nou, hoe vind je zo'n pienter wijfje?"
"Geweldig, Ja, werkelijk, 't Is enorm," zei Marijke.

“Zeg,” zei Jo Klaassen en hij trachtte in het donker haar gezicht te ontleden, “jij hebt toch niks? Verdriet? Tranen? Nu, kom dan maar hier, hoor kind. Huil maar uit tegen mijn hart.”
“Als ik zou moeten uithuilen tegen een hart, dan zou ik wel een ander hart weten,” zei Marijke, duister. “Nee man...”
“Wat zei jij?”
“Ik zei: Nee man, ik ben gewoonweg kapot van plezier.”
“Kapot van plezier? Hoe kan dat nu?”
“Ja, ziet u, ik ga eind april of begin mei voor vier maanden naar de Rvièra!!!”
“Wat zeg je me nou?,” vroeg de eendenfokker en bleef staan.
“Ja, ja,” zei Marijke. “Ja, ja, ja!!”
“Naar de Rivièra? Hoe naar de Rivièra?”
“Met mevrouw Van Altenburg mee. Als verpleegster. En een beetje voor gezelschap. Hoe vindt u het, mijnheer Klaassen?”
Hij bleef staan. “En die zoon van haar?”
“Die zoon van haar doet inmiddels zijn doctoraal.”
“Ja, zo ziet hij er uit,” zei de eendenfokker kwaadaardig.”
“Moest hij je daarom spreken, gisteravond?”
“Ja,” jubelde Marijke.
“Nu, ik weet wel...,” begon Jo Klaassen.
Maar dan klonk er een stem, en het was de snibbige stem van Aafje: “O, bent u hier, zuster Marijke? Of u effe bij zuster Tonia komt.”

VIII

“Waar zijn mijn bruine schoenen? Ou sont mes souliers bruns? Of is het brunes?,” vroeg Marijke. En ze keek van Fie naar Han, en van Han naar Gerda.
“Is schoen niet vrouwelijk?,” aarzelde Han.
“Mannelijk,” zei Gerda gedecideerd.
“Even kijken.” Marijke greep naar de kleine Frans-Hollandse zakdictionnaire, bladerde er verwoed in. “Gerda, je hebt

gelijk, 't Is mannelijk. Dus: Ou sont mes souliers bruns? 't Klinkt wel, vin je niet? Nu, dat kan ik alvast vragen, wanneer ik de grens overtrek. Gelukkig." Marijke viel breeduit neer in een stoel, verstak een paar haarspelden. Fie zei: "Marijke, denk er aan, dat je vanmiddag om vier uur bij de kapper hebt afgesproken."

"Je dois penser, que je... wat is afgesproken, toe, een van jullie?"

"Marijke Jij maakt ons allemaal zot met dat idiote Frans van jou," zei Gerda kregel. "Had dan beter je best gedaan op school."

"Ja," peinsde Marijke, "zo zie je, nu pluk ik de zure vruchten. Maar ik had toch ook nooit kunnen denken, ik bedoel op school, dat ik nog eens naar de Rivièra zou gaan. En dan in mijn verantwoordelijke pesisie. Nee, zeg nu zelf..." Ze keek onschuldig rond. "En mevrouw Van Altenburg zei, dat ze alles aan mij zou overlaten. Dus ook het Frans. En ze zei het met zo'n Schwung, dat ik gewoon niet durfde bekennen, dat Frans mijn fort niet is."

Han glimlachte. "Ze zullen jou best begrijpen in het buitenland, hoor!"

"O, denk je heus? Ze zijn nogal charmant, de Fransen, nest ce-pas? Jij zou best een Fransman kunnen zijn. Han."

"Moet jij nog weten, waar je bruine schoenen zijn, Spriet?"

"Boven. En haut. Nee, 't was maar gewoon een aanloopje tot een Franse conversatie. O, 'k ben moe," zei ze dan.

Fie streelde even in het voorbijgaan over haar wang. "Je hebt

ook zo gehold de laatste dagen."
"Maar ik moest toch hollen, er was zoveel in orde te maken." Ze strekte lang haar benen. "Maar nu is alles ook gepakt. Ook mes souliers bruns." Ze knipoogde even tegen Han: "En vanmiddag ga ik naar een Hollandse kapper. En over veertien dagen ga ik naar een Franse coiffeur. Kunnen jullie het je voorstellen?"
"Nee," zei Han, wat benepen.
"'t Is me soms zo vreemd," zei Fie. "Er zijn dagen, dat ik het me gewoon niet kan indenken."
Maar Gerda haalde licht haar schouders op. Marijke zag toch altijd kans om alles te dramatiseren en daarom zich maar steeds weer op de voorgrond te plaatsen.
"We moeten naar huis," zei ze. "Het wordt langzamerhand tijd voor kantoor, Han."
Hij zei - en hij trok zijn sigarettenkoker te voorschijn, wat bij hem altijd een teken van verlegenheid was - : "Ik dacht vanmiddag maar thuis te blijven. Misschien kan ik nog wat voor je doen, Marijke. En je gaat morgenochtend al zo vroeg weg."
"Nee maar, nu nog mooier...," begon Gerda.
Maar dan riep Marijke, die door de open ramen de weg afkeek: "Alle goden, daar heb je hem!!!!"
"Wie?," deed Fie onthutst bij Marijkes strijdkreet.
"De eendenfokker. In een lawaaiig autootje. Ja, die kan ik nu nog net gebruiken."
Ze draaiden zich allen om naar het raam.

“Wie is de eendenfokker?” Gerda keek schamper naar het opzichtig geel geverfde Fordje, dat met een huilend geknars van remmen voor het ‘Zonnehoekje’ stilhield.
“Bonjour,” wuifde Johan Klaassen. “Dag Marijke.”
“Daag,” riep Marijke, terwijl ze zich uit het raam boog. “Ik dacht, dat u nog in Rotterdam zat.”
“Nee. Sedert gisteren in Loosdrecht. Ik ben hierheen gesneld op de vleugelen van het verlangen.”
“Zo, ja, dat kan. Komt u nog binnen?”
“Natuurlijk. Even de wagen vastleggen. Zo.”
“Wie is de eendenfokker?,” herhaalde Gerda.
“O, weet je dat niet? Een ex-patiënt van me,” zei Marijke over haar schouder, terwijl ze naar de hal liep.
“Die is natuurlijk ook verkikkerd op Marijke,” zei Han dan somber. “Nonsens,” besliste Gerda. “En spaar me die bespottelijke uitdrukking alsjeblieft.”
“Maar, heb je dan niet gehoord, wat hij zei? Op de vleugelen van het verlangen...”
“Nu ja, al die vrinden van Marijke hebben iets abnormaals. Neem toch niet alles zo letterlijk op. Han.” Zei Gerda, terwijl ze haar voeten wat driftig verzette.
En Fie dacht even, dat het toch wel rustig zou zijn, als Marijke maar kalm getrouwd was. Met Jan Smit bijvoorbeeld. Niet met Ruut, dat was zo’n onmogelijke wervelwind. Nee, met Jan Smit, die toch immers al zoveel jaren van Marijke gehouden had. Dan had je tenminste geen kans meer op invallen van ex-patiënten, die hun hart maar zo op de openbare weg

uitstortten.
Marijke trok jo Klaassen aan een hand mee naar binnen. “Even kijken, hoe u er uitziet. Hmmm. Kon beter. U bent weer magerder geworden, dunkt me.”
“Wat vind ik dat schattig van je,” zei de eendenfokker. “Wat? Dat u magerder bent?”
“Nee, dat jij je zo voor mij interesseert. Wil je ook mijn taillelijn meten?”
“Dat zou u wel willen. U hebt helemaal geen taillelijn.”
“Dat zou je tegenvallen, Marijke.”
“Blijven we hier staan?,” wilde Marijke weten.
“Ik kom je feitelijk halen voor een autotochtje. Leuk?”
“Bar leuk. Maar ik heb geen seconde tijd. Ik ga toch morgen op reis. Dat heb ik nog naar Rotterdam geschreven.”
“En die brief heb ik niet gekregen,” jammerde de eendenfokker.
“‘t Was geen brief, ‘t Was maar een Rusthuis. En uw adres was ik kwijt.
Tja, dan is hij niet terecht gekomen natuurlijk.”
“Wat zeg je dat harteloos, Marijke. En zeg toch niet aldoor ‘u’,” ontdekte jo Klaassen opeens kriegel.
Maar toen ze in de zitkamer kwamen - Gerda vond de expatiënt er opruiend uitzien met zijn gele Tweka-hemd, waarover een lichtrode slipover - en Han, zijn sigarettenrook wegwaaiend zei: “En heeft onze Marijke u ook weer levensmoed gegeven,” jubelde Jo Klaassen: “Levensmoed, dat is te weinig gezegd, mijnheer Bovenkamp...”

“De Vries,” murmelde Han.
“Nee, ze heeft me weer gezondheid, kracht en energie teruggegeven...”
“‘t Lijkt wel, alsof het op bestelling ging,” weerde Marijke deze al te enthousiaste jo Klaassen-hulde af. “En, doe niet zo overdreven zeg, ze zouden nog gaan denken, dat je het ook meende.”
“Maar ik meen het ook. Ik...”
“Ja, dat weet ik wel. Leuke auto heb je. Nieuw?”
“Nee, tweedehands. Of feitelijk derdehands. Je zou ‘t niet zeggen, wel? Ik heb ‘m zelf bijgelakt.”
“Je kleurt er zo beeldig in,” zei Marijke. “Ja, daaraan moet je natuurlijk wel altijd denken. En natuurlijk...” Marijke keek uit het raam. “O grieten, daar heb je hèm!”
“Wie nu weer?,” zei Gerda, en van pure agitatie doofde Han zijn half opgerookte sigaret in de asbak.
“Jan Smit,” zuchtte Marijke. “Ja, die ontbreekt nog echt aan mijn geluk.”
“Wie is Jan Smit?” De eendenfokker vroeg het met een air van bezit, dacht Han. Hij vond het gek, want Marijke had hem nooit wat van die paljas verteld. En, al was Han bescheiden genoeg, om niet aan te nemen, dat Marijke al haar hartsaffaires in zijn oor zou fluisteren, hij meende toch, dat ze wel iets zou hebben gezegd, als in haar gevoelens Ruut verdrongen was door deze snijer in die malle slipover. Zei Gerda niet vaak: “Och, je weet toch immers nooit, wat je precies aan Marijke hebt!” Zou ze daarin gelijk hebben? Han

ging gemakkelijker zitten om deze komedie, die vermoedelijk in een tragedie ontaarden zou, te bekijken. En hij stak een verse sigaret aan. Maar Gerda stond op.
"Kom Han, ga je nu mee?" Het was meer een commando dan een verzoek.
Ja, tegen die toon kon hij zich niet verzetten. En - de eendenfokker bekeek Gerda met animo - Han verhief zich moeizaam, om dan met een zekere beslistheid zijn jas recht te trekken en zijn das te betippen. "Ik kom mijn neef nog goeiendag zoenen," beloofde Marijke. "Ik kan niet beloven hoe laat. Maar ik kom in elk geval." En terwijl Fie achter de terneergeslagen rug van Han naar de deur liep, om Jan Smit te begroeten, zei Jo Klaassen fel: "Hier heb ik nu zo ontzettend naar verlangd."
"Waarnaar?"
"Om met jou samen te zijn."
"Tjaaaa," zei Marijke. "Alleen... ik geloof niet, dat je er het beste moment voor hebt uitgekozen."
"Hoe oud is die neef van jou?," wilde Jo Klaassen weten, terwijl hij greep naar Marijkes hand, die ze nonchalant op haar rug legde. "Welke neef?"
"Die je nog moet goeiendag zoenen."
"O die? Vierentwintig, vijfentwintig misschien." Marijke keek onschuldig.
"En zoen je die?"
"Ja, ook dat, 't is een schat," zei Marijke.
"En wie is Jan Smit ?

“O, dat is een ouwe vrind.”
“En zoen je die ook?”
“Soms. En doe asjeblieft niet zo Moor-of-Venetië-achtig.”
Toen boog Jo Klaassen zich naar Marijke over. “En zou jij dan mijn Desdemona willen zijn?”
Maar voor Marijke kon antwoorden, kwamen Fie en Jan Smit binnen. Jan Smit in een lichtgrijs pak met een treurend viooltje in zijn knoopsgat.
“Hallo!” riep Marijke. “Kom je me nog goeiendag zeggen? Aardig van je, Jan.”
“Als ik vanmiddag Chiel niet toevallig had gesproken, zou ik helemaal niet hebben geweten, dat jij morgen naar de Rivièra gaat.”
“Ik vind het prettig, dat je nog komt, Jan!” Er was een zekere innigheid in Marijkes stem, berekend om de eendenfokker, die zich van een wonderlijke kant liet kennen, een lichte douche te geven. “Kom hier zitten, Jan.” Ze maakte plaats naast zich in de vensterbank. “En, wat een mooie wagen heb je. Pas nieuw?”
“Ja, we hebben hem een maand zowat.”
“Kijk eens aan. En wat is ‘t voor een merk?”
“Een Oldsmobile. Ga je straks een eindje mee om?”
“Zou jij niet eens voorstellen. Marijke?,” zei Fie.
Maar Jan Smit had al gepreveld: “Smit.” En Johan Klaassen zijn hoofd in de nek, zijn kin uitdagend naar voren, had geannonceerd: “Klaassen”. “Het hoeft al niet meer,” zei Marijke tevreden tegen Fie, die licht haar hoofd schudde.

Jan Smit ging voorzichtig naast Marijke in de vensterbank zitten. Hij dacht: 't Is als vanouds. En ze is zo lief tegen mij. Zou ze toch... Maar voor hij zijn zin kon uitdenken, scheurde een claxon de stilte kapot. Het was een bekende claxon. En Marijke zei, terwijl ze naar buiten wuifde: "'t Lijkt hier wel de R.A.I. notabene."
Want uit een klein, sierlijk cabrioletje stapte Ruut. Het hekje vloog open, vloog dicht. Voor het raam stond Ruut. Zijn ogen gleden even trots over de eendenfokker en over de bekoelde rug van Jan Smit. "Zeg, zou je mij niet eens tegemoet komen, Rozemarijn?"
"Kan ik niet. Ik heb bezoek."
"Toe, laat hem even in," drong Fie. Ze zag opeens een woest toneel voor zich, waarbij de drie aanbidders van Marijke mekaar in de haren vlogen en over de grond tolden. Ze wenste, dat Chiel maar thuis was. In de hal hield Ruut Marijke bij een elleboog vast. "Wat moeten die knullen binnen, zeg?"
"Hetzelfde wat jij moet. Me goeiendag zeggen."
"Dus, als ik niet gekomen was, dan hadden die vlerken de hele middag bij jou op visite gehangen."
Marijke wreef haar elleboog. "Tja," zei ze peinzend, "vermoedelijk wel."
"Nu, daar zal ik wel een stokje voor steken."
"O, dat denk je maar. Als er stokken te steken zijn, dan zal ik dat wel doen."
"In plaats van blij te zijn, dat ik vandaag nog eens uit Leiden aangejakkerd kom om nog eens afscheid te nemen..."

“Maar dat hebben we gister toch al zeer uitgebreid gedaan,” weerstreefde zoet Marijke.
“Nu, maar ik zal die heren op hun plaats zetten,” zei Ruut, terwijl hij naar de deur van de zitkamer liep.
Marijke greep zijn jasje vast. “Jij doet niets,” zei ze. “En ik wou, dat je niet zo minachtend over mijn vrienden sprak.”
“Ik zal spreken, zoals ik wil.”
“Ja, maar niet waar ik bij ben. Toe Ruut, doe niet zo onmogelijk.”
“Maar jij doet onmogelijk! In plaats van blij te zijn...”
“O, maar ik ben wel blij.”
“Ja, dat toon je nog al.”
“Wat wou je dan? Dat ik het raam uit geduikeld was in mijn vervoering?”
“In elk geval liever dan dat onverschillige gebaar van jou.”
“Jij hebt laatst een hele redevoering gehouden, dat de eerste plicht van elke dame was, haar gevoelens te beheersen. Daarnaar werk ik op, zie je.”
“Schattig eendje.” zei Ruut.
En Fie, die trachtte te converseren met een zwijgzame Jan Smit en een zeer oproerige eendenfokker, zuchtte benepen, toen ze Marijke zag binnen komen, omvat door Ruuts arm. Mij stelde zich overdreven correct voor aan Jo Klaassen: “Van Echten.” De eendenfokker dacht opeens, dat zijn Twekahemd toch wel erg geel was, en zijn slipover toch wel erg rood. Hij bromde wat. En hij dacht: Ja, daar is ze natuurlijk gevoelig voor. Voor een knap gezicht en een das,

die paste - de blikken van de eendenfokker glipten naar beneden - bij zijn sokken! Nee, nonsens, dat was het toch niet alleen, wat zijn Marijke wenste. Marijke, die met hem in een vertederd gebaar gebogen had gestaan over het eerste sneeuwklokje, over de eerste krokus...
"Ik blijf vannacht in het Palace-hotel logeren. Dan kan ik je morgenochtend uitgeleide doen," kondigde Ruut aan, terwijl hij aan de andere kant van Marijke in de vensterbank neerzeeg.
"Wat koninklijk," zei Marijke. "En wat zal de chauffeur van mevrouw
Van Altenburg zich gevleid voelen door jouw uitgeleide."
"Hoe laat ga je weg?" Jo Klaassens stem was vinnig van bedwongen kwaadaardigheid.
"Om negen uur. We pikken mevrouw Van Altenburg dan op in Utrecht."
"Spriet," waarschuwde Fie zacht.
"Dan kom ik jou ook uitgeleide doen," zei de eendenfokker bars. "Geweldig!" Ze draaide zich naar Jan Smit, legde even haar hand op zijn mouw. "En jij, Jan, ben jij ook van de partij?"
Jan bloosde. En hij stotterde: "Zou je 't leuk vinden? Zou je 't niet gek vinden, Marijke?"
"Welnee. Helemaal niet. Jullie alle drie in auto's, die me uitgeleide doen..." Ze knipoogde even naar Fie. "'t Geeft me zo'n idee van een trouwstoet."
Toen ging Ruut rechtop zitten. Hij keek vanaf zijn

onmetelijke hoogte neer op de rode slipover en op het treurende viooltje in Jan Smits knoopsgat. Mij begon: “Ik zal toch zeker wel het eerste recht hebben...” Maar Fie viel hem angstig en vlug in de rede: “Thee Ruut? En jij, Jan?
En wilt u nog thee, mijnheer Klaassen?” En Marijke dacht tevreden, hoe vele historische drama’s vermeden hadden kunnen worden, wanneer iemand maar op het kritieke moment aan ‘thee’ had gedacht.
‘s Avonds - aan de hemel stond een ronde, wat melancholieke maan -liepen Ruut en Marijke over de stille ‘s-Gravelandseweg. Voor hen uit draafde Aziza, die af en toe hazewindaanvallen kreeg. Marijke hief onbekommerd haar gekrulde lokken in de koele voorjaarsdauw, die tussen de zware bomen zweefde.
“En waar zou ik nu morgenavond zijn?,” zei ze. “Ik denk in Spa. Kun jij ‘t je voorstellen, Ruut?”
“Ach, natuurlijk,” zei Ruut wat minachtend. “Ik ben toch wel eens in één dag naar Nancy gereden?”
“Daar heb je me nooit wat van verteld.”
“je mag ook niet alles weten, Rozemarijn.”
“Als je van elkaar houdt, dan is het toch heel gewoon, dat je alles van mekaar weet,” peinsde Marijke.
“Maar je had mij toch ook nooit van die houten Klaas verteld.”
“Welke houten Klaas?”
“Die met die vurige slipover en de aanbiddende ogen.”
“Och, je interesseert je toch niet voor mijn patiënten en ex-

patiënten."
"Nee, daarin heb je gelijk. En trouwens, die aanbiddende meneer, dat was mij een te min mannetje, om mij daarover druk te maken."
"Dat minne mannetje," zei Marijke plotseling heftig, "dat minne mannetje heeft kwaliteiten..."
"Waarop ik zeker trots zou kunnen zijn." Ruut lachte. "Och, spaar mij, lieveling."
"Och, jij hebt er geen begrip van, hoe voor sommige mensen het leven kan zijn."
"En dat heeft die vurige meneer dan zeker wel?"
"Ja," zei Marijke, "Ja, ja, ja! Die vrind van mij - want, dat is hij, houdt..."
"... zoveel van de natuur," viel Ruut plechtig in. "Hoe weet je dat?" Marijke keek enigszins verbaasd. "En is zo vreselijk lief voor zijn moeder. En hij is zo ontzettend eenvoudig, en hij denkt zo fijn over het léven!"
"Zijn dat soms geen kwaliteiten?," vroeg Marijke, een steen wegschoppend.
"Zeker. Maar dat neemt niet weg, dat ik hem toch ook een min mannetje vind."
"Plaag je me nu?"
"Absoluut niet." Ruut trok Marijkes arm wat verder door de zijne. "Dat zal je nog moeten afleren, lieveling, om voor zulke onbetekenende indi... om voor zulke nietszeggende mensen in vuur en vlam te geraken."
"Individuen wou jij zeggen natuurlijk." Haar stem smaalde en

ze wilde haar arm lostrekken.
“Nee, nee, ik laat je niet los. Wroet maar niet. Ja, dat wilde ik zeggen, Rozemarijn. Maar ik kwam bijtijds tol inkeer.” Hij lachte even, toen hij in haar boze ogen keek. “Ik houd zoveel van je, lieveling.”
“Ja, dat merk ik. Als je van mij hield, dan zou jij niet zulke nare dingen over mijn vrinden tegen me zeggen. Wie krijgt nou zoiets in zijn hoofd?”
“Maar jij zegt ook wel nare dingen legen mij over mijn vrienden. Je noemt René de bok. En Jenny? Wat zei je van Jenny, lieveling?”
“O, maar ik heb ook nooit tegen jou gezegd: ‘Ik houd zoveel van je, lieveling’,” zei Marijke.
“Zo houd ik toch zoveel van je!,” zei Ruut. “Hoe zo?”
“Als je zo heerlijk weerspannig bent.”
“Ik voel me helemaal niet weerspannig. Ik voel me ziedend.”
“Ik houd ook van je, als je ziedend bent.”
“Dat moet lastig zijn,” vond Marijke.
“Helemaal niet.” Ruut lachte weer. “Als we later getrouwd zijn...,” hij boog zijn hoofd dicht naar het hare, “als we later getrouwd zijn, Marijke...”
Maar ze viel hem in de rede. Ze zei: “Ik zal altijd mezelf blijven, hoor! Altijd! Ik zal altijd hetzelfde over mijn vrienden blijven denken.”
“Dus ik zie dat mannetje in zijn rare Fordje later al bij ons logeren.” Ruut trok plagend zijn wenkbrauwen op. “Nee, lieveling, dat mag jij mij niet aandoen.”

“Ik wou, dat jij niet aldoor op zo’n krankzinnige manier ‘lieveling’ tegen me zei.”
“Waarom niet, engel? Omdat ik je een beetje plaag? Maar plagen heeft toch ook zijn charme, Marijke?”
“O zeker. Maar plagen ten koste van een ander...”
“Wees toch niet zo afgrijselijk zwaar op de hand.” Ruut legde even de hand op het blonde haar, waaruit de dauw de krullen langzaam weg zoog. “Wat is die vrind van jou? Elektricien, of zoiets?”
“Ja, zoiets.”
“Dacht ik wel. Nu, weet je wat, als we later getrouwd zijn, dan mag hij wel eens komen koffiedrinken. Dan zal ik wel zorgen niet thuis te zijn. Goed?”
“Best,” zei Marijke.
“En dan kan hij meteen nog een paar stopcontacten aanleggen.”
“Och, maar dat kan toch niet voor het personeel,” zei Marijke. “Nee, stel je voor, dan blameer je je toch tegenover het personeel.” Marijke liet een bok-toon in haar stem doorklinken.
“Rakker. En nu dacht ik nog wel, dat ik zo genadig was.”
“Ik wens niet, dat mijn man genadig tegen me is.”
“Hé toe,” zei Ruut, “laten wij daarover eens doorfilosoferen. Hoe zou jij willen, dat ik later tegenover jou was?”
“Ik zei ‘mijn man’!,” zei Marijke zoet.
“Maar ik ben toch je aanstaande man!”
“Misschien,” zei Marijke.

“Nu niet hatelijk worden. Rozemarijn. Het is onze laatste avond.”
“Waar ook. Er is nogal een laatste avond-sfeer in ons gesprek.”
“Vind je niet?”
“Vind ik juist wel. Zoiets van nachtegalengekweel.”
“Jij bent wel een type om mee te kwelen...”
“Lieveling,” vulde Marijke zoet aan.
“Toen zei Ruut: “Ik vind het toch zo allemenselijk naar, dat je weg gaat.”
“... lieveling,” bromde Marijke.
“Ja, hoor eens, als die ouwe dame lastig wordt, dan kom je maar gauw weer naar mij toe.”
“O, onmiddellijk,” beloofde Marijke.
“Zeg, hoor eens, ik heb er nog naar geïnformeerd, maar zij is wel familie van die rijke Van Altenburgs in Den Haag. Een schoonzuster.”
“Kijk eens aan,” deed Marijke opgewekt. “Nu maar, dan zal ze niet lastig zijn. Wat denk je wel? Familie van de rijke Van Altenburgs? Heb je het je grootouders ook verteld?”
“Ja,” zei Ruut. “Dat had je niet gedacht, hè?”
“En wat heb je gezegd?”
“Dat je meegaat met mevrouw Van Altenburg naar de Rivièra.”
“Als wat? Als logé?”
Ruut keek even van haar weg. Dan zei hij: “Daar heb ik me niet over uitgelaten. En laten wij nu alsjeblieft onze laatste

avond niet bederven, Marijke."
Aziza kwam terugrennen. Sprong tegen Ruut op. Sprong tegen Marijke op.
Zijn slanke staartje trilde van opwinding.
Marijke keek even opzij naar het huis van Lous, dat daar stil en donker lag. Lous was met haar ouders op reis, voor twee weken ontsnapt aan de 'vergiften' zoals ze zelf zei.
En Marijke moest er opeens aan denken, hoe het nog geen twee jaar geleden was, dat ze 's morgens Lous floot om mee naar school te gaan. Hoe het nog geen twee jaar geleden was, dat Jan Smit hen elke morgen tegemoet kwam op de Schuttersweg. En nu... Ach, ze was toch wel veel ouder geworden. En een beetje wijzer misschien. En wat zouden de maanden aan de Rivièra haar brengen? "Heerlijkheid."
"Wat zeg je?" Marijke kwam moeizaam tot Ruut terug.
"Ik zei: 'Heerlijkheid'!"
"O."
Ruut kneep haar hand. "Zeg Marijke, als wij trouwen, dan maken wij ook onze huwelijksreis naar de Rivièra en naar Italië. En weet je, dan zullen wij die vrind van jou, die elektricien, een ansicht sturen. Goed?"
"Och," zei Marijke. "Het is ook mogelijk, dat de elektricien en ik op de huwelijksreis gaan en dat wij jou een ansicht sturen."
"Meen je dat, rakker?"
"Nee," zei Marijke, "dat meende ik niet."
Ze leunde wat achterover in Ruuts arm. Hun passen regelden

zich naar elkaar. Ze dacht opeens, hoe Jo Klaassen gezegd had - o, die innige klank in zijn stem - dat hij nog nooit de hei had zien bloeien... En ze dacht er aan, hoe eens. o heel lang geleden leek het haar, Jan Smit haar hand naar zich toe had getrokken en gezegd had: 'Ik heb toch altijd van je gehouden, Marijke'...
En ze wist niet, of ze nu, terwijl Ruuts arm haar omvangen hield, of ze nu wel gelukkig was.

IX

Spa, gezegende 10 mei.

Beminden,

Eén dag ben ik slechts weg en het lijkt mij een week. En het lijkt mij ook, alsof ik een beetje veranderd ben. Want, denk eens aan, ik zit hier op mijn kamer, met aangrenzende badkamer, in een groot hotel in Spa, en ik heb al Frans gesproken! Ofschoon ik daarover beter had kunnen zwijgen misschien... Maar laat ik bij het begin beginnen.

Uitgeleide gedaan door de ex-patiënt, Jan Smit en Ruut Centre ces trois coeur balance, zie je wel, daar heb je het al, het Frans rolt me zo maar uit mijn vulpen, en ik voel me reeds lichtelijk overgoten met de Franse lichtvaardigheid), tot Utrecht toe (het was werkelijk aandoenlijk, ik voelde me gewoon een filmster, verwend met bonbons en bloemen van een aanbiddend publiek) pikte de chauffeur, die Frans heet, uit een huis als een

paleis, mevrouw Van Altenburg op. Ik had nog enige moeilijkheden met Ruut, die natuurlijk mee wilde, om aan mevr. v. A. te worden voorgesteld, alsof mevrouw Van Altenburg daarop gesteld geweest zou zijn!!! En aangezien we die moeilijkheden op een fluistertoon achter Frans zijn rug moesten beslechten, was dit vrij zot. Ik heb gelukkig Ruut kunnen overtuigen, maar hij heeft gezworen, dat hij in juli ook in Menton komt, ook in Bataille des Fleurs gaat logeren en het dan mevr. v. A. wel eens vertellen zal. Dit alles fluisterend!
Mijn genoeglijke ex-patiënt heeft mijn vingers bijna afgeknepen en ook gefluisterd, dat hij me schrijven zou, dat hij me heel vaak zou schrijven. En Jan Smit heeft mij aangezien met die aandoenlijke blik, die ook Aziza in haar ogen kan hebben. Jullie weet wel, dan móét je gewoon haar oren knuffelen.
Maar, al bij al, was het toch vrij zot tegenover Frans, die, geloof ik, minstens vijftig is, want hij was vijftien jaar bij de Van Altenburgs in Aerdenhout chauffeur, en na de dood van mijnheer overgegaan bij de Van Altenburgs in Den Haag. Waar hij nu ook al meer dan tien jaar is. Ik zei dan ook in het begin mijnheer tegen hem, maar hij zei me zo gedecideerd, dat hij Frans heette, dat ik nu genaderd ben tot 'hmm' en 'u'. Ik heb toen zo'n beetje tegen 'hmm' gepreveld, dat mijn uitgeleide schoolvrienden waren, en ik hoop maar, dat hij de ex-patiënt niet op zijn ware leeftijd heeft geschat.

Vind jullie het niet aandoenlijk, dat Frans, die vroeger mijnheer en mevrouw Van Altenburg elk jaar naar Menton heeft gebracht, ons nu weer brengt? En langs dezelfde weg, die hij ook het laatste jaar met hen gereden heeft? En, al is hij haar dan nu maar voor de maanden dat wij in Menton zijn 'geleend' door de Haagse v. A. plus zijn grootste auto (dit klinkt bepaald snobbish, al is het waar), voor mevrouw Van Altenburg herleeft daardoor het verleden zo machtig, dat ik me dan maar zo stil als 'n muisje houd, omdat er aldoor de veraffe blik in haar ogen is, die mij zegt, dat haar gedachten steeds zijn bij de man, die alles voor haar is geweest.
Nu dan, kinderen, wij reden over Culemborg, Zaltbommel, Den Bosch naar Eindhoven, waar wij 'gelunst' hebben a la Bep. Het weer was zo heerlijk voorjaarsachtig, en Brabant is zo mooi, geliefden. Ik schijn toch wel verborgen luxe-neigingen te hebben. Want ik moet jullie bekennen, dat het zachte zoeven over de weg in die luxueuze auto, die zo 'rijk' ruikt met de stramme rug van Frans voor je Nase, en de geur van de diverse huldes en van de rozen in zilveren vaasjes in je Nase, me compleet een beetje naar mijn hoofd steeg, 't Is nu weer over. Ik kan me nu best indenken, dat de tocht achter op een knullig motorfietsje ook zijn bekoring kan hebben. Als tenminste maar 'the right man' vóór op het motorfietsje zit.

Ik stelde er mij natuurlijk zeer veel van voor om de grens over te trekken. En, hoe meer wij de grens naderden, des te onrustiger klopte mijn hart. Want ik had voordien mevr. v. A. achter in de auto geïnstalleerd, omringd door kussens en bedekt door een plaid, ik was naast 'hmm' gekropen en een steelse blik achterom toonde mij, dat mevrouw, gelukkig, sliep. Maar ik had in mijn kortstondig leven te veel van douanes gehoord dan dat deze situatie niet te opvallend voor de Belgische speurders zou zijn. Ik ijsde voor het Frans, dat ik zou moeten tentoonspreiden, en ik zag ons al als ongewenste vreemdelingen, vlotweg weer over de grens gezel, die wij nog amper waren overgegaan. En aangezien wij moesten zwijgen terwille van mevrouw, durfde ik mijn bezwaard gemoed niet bij 'hmm' uitstorten.
Enfin, de Hollandse grens togen wij zonder bezwaar over. Toen waren wij dus op Belgisch grondgebied!! Wat ik precies gedacht had. Weet ik niet, maar het viel me tegen. Het zou b.v. zo leuk zijn, als er iets speciaals de beide landen scheidde, maar 'niks hoor', zoals Bep zegt. De weg liep even vlak daarhenen, alleen schoten uit het douanekantoor de eerste Belgen, die ik zag. En ik dacht direct aan de fles eau-de-cologne van de eendenfokker, die, volgens Ruut, belastbaar was, waarnaar ik opvallend geurde, omdat hij, aangebroken, belastingvrij was. Volgens Ruut. Maar onder een opvallende snuffelneus van een Belg geloofde ik dit nog maar niet zo grif. Frans

was met verschillende geheimzinnig aandoende papieren in het kantoor verdwenen. Mevr. v. A. was tot mijn geluk ontwaakt, maar keek, alsof de hele beweging haar niet aanging, en ik vermande mij.
"..." dat was de zin die ik niet verstond. En ik zei: "Non".
"..." Weer een zin, die ik niet verstond. En ik zei:"Oui".
En ik grijnsde maar zo'n beetje aanminnig.
Toen zei de douane-meneer, terwijl hij het rijke interieur van onze auto monsterde: "Madame est malade?" Geloof mij kinderen, ik jubelde gewoonweg: "Oui." Natuurlijk niet omdat madame malade was, maar omdat deze conversatie mij lag.
'...," weer een zin, die ik niet verstond. Ik zei nog eens opgewekt: "Oui." Maar toen klonk de zeer koele stem van madame achter mij: "Mais non monsieur." En later verklaarde ze mij, dat ik op de discrete vraag, of wij iets hadden aan te geven: "Ja" had gejubeld.
Gerda, werkelijk alles, wat wij vroeger op Frans gebied hebben meegemaakt, dat komt nu op mijn domme hoofd neer.
Enfin, de douane keek nog eens in onze auto, bekeek de handkoffers, die aan mijn tedere tenen rustten, bekeek de japonnenkoffer achterin, en vroeg dan de koffer, natuurlijk de mijne, geopend te zien. Zijn manuaal was mij voldoende. Ik zegende in stilte mijn wereldse uitzet, die ook enigszins naar eau-de-cologne geurde, (ik wilde wel dat het muguet was geweest) en ik

stopte gauw een driest pyjamabeen weg. De man had toen ook een manuaal van "'t is in orde", en hij glimlachte, Ik glimlachte ook, en mevrouw v. A. vroeg mij, of ik haar kussens beter wilde rangschikken. Frans kwam inmiddels met wapperende papieren het kantoor weer uit de motor bromde weer, en naar mijn gevoel, triomferend, reden wij België binnen.
Ik kan jullie natuurlijk geen aaneengeschakeld verslag doen van al mijn gevoelens, want vooreerst zouden er uitroeptekens te weinig zijn, en dan, de brief zou een boek worden. Alleen, het aller glorierijkst vond ik, toen in de buurt van Spa een groot bord op een heuvel de mensheid verkondde: Côte d'azur! Mijn hart sprong gewoonweg naar mijn lippen. En, als ik met jullie was geweest, zou ik gejubeld hebben. Nu beheerste ik mij, en zat als een waardig stukje reisgezelschap naast mevrouw v. A. Kinderen, ik ontdek opeens, dat ik doodlam ben. Bovendien moet ik nog uitpakken, nu ja, wat ik voor de nacht nodig heb. Gegroet geliefden, jullie dood-gelukkige Marijke.

Lyon, 's middags, 13 mei.

Snoezen,

't Is drie uur. Ik zit in de hal van een kolossaal hotel, waar

wij ook geluncht hebben, aan jullie te pennen. Mevr. v. A. sluimert op kamer 365, (ik hoop in vredesnaam, dat ik haar straks kan terugvinden) en waar Frans rondzwerft, weet ik niet.
Om me heen staan prachtige zetels, ik verdrink zo absoluut in de mijne, dat ik mijn blocnote op mijn knie heb gelegd, en ik moet me maar steeds beheersen, om niet naar twee gloednieuwe Françaises te kijken, die een eindje van me afzitten. Met gloednieuw bedoel ik feitelijk pas-geschilderd. Ik heb de ganse bewerking tot in de finesses gevolgd, en ik stel me voor hoe meneer Nieber later verrukt zal kijken, als ik over een paar maanden met blauwe oogleden en een oranje kin ons rusthuisje weer binnen zweef.
Ik ontdekte vanmorgen tot mijn schrik, dat het vandaag vrijdag de 13e is. Dat is een datum voor spoorwegongelukken, voor overstromingen en voor auto's, die in ravijnen storten. Dan, adieu Marijke! Ik sta vrij onverschillig tegenover ravijnen, en, daar mevr. v. A., ondanks al haar reizen naar Menton, afgrondvrees heeft, moet ik altijd aan de kant van de dieptes zitten, en ik kijk maar heel plezierig honderden meters naar beneden, en in Besançon, toen we werkelijk hoe langer hoe hoger klommen, voelde ik me gewoon trots bij het idee, dat ik boven de wereld stond of liever reed.
Het laatste hebben jullie van mij uit Spa gehoord. Behalve, dat ik een kamermeisje dat ik een extra kussen

voor mevr. v. A. moest vragen, om een 'cochon' heb gesmeekt (het meisje zag mij verdwaasd aan, ze moest wel gedacht hebben, dat ik me nog een beetje zo 's avonds met een varkentje wou occuperen, zo lam ook, dat ik mijn zak-dictionaire vergeten heb) en dat, toen mevr. v. A. de volgende dag hooghartig tegen me zei de rekening te vragen, ik prevelde tegen een oer-chique kelner: "La compte s.v.p.", heb ik voornamelijk gezwegen. En dat betekent wat voor Marijke. Ik weet nu natuurlijk, dat de rekening 'L'addition' is, Gerda. Wanneer je dat maar weet, kom je al een heel eind in Frankrijk, geloof ik.

Van Spa zijn we naar Nancy gereden, door de Ardennen. Geweldig gewoonweg. In Nancy had ik nog een ontmoeting. Natuurlijk, zal Chiel wel zeggen. Jullie weet, dat onze auto de Hollandse vlag in top had. Nu, toen wij in Nancy uitstapten, schoot er opeens een jongeling met een vaartje op me af. Ik kreeg opeens het lugubere idee dat mevr. v. A. wel moest denken, dat ik met deze jongeling in Nancy een afspraakje had gemaakt. Ik bloosde gewoon van pure ontzetting. De jongeling bleek een Hollander te zijn, die in Nancy studeerde, en door onze vlag in zijn Hollandse hart getroffen, mij, die hi j het eerst te pakken kreeg, bijna omhelsde. Gelukkig was mevr. v. A. op dat moment menselijk en ze nam tactvol de jongeling, die tussen haakjes een albino was. want hij had spierwit haar en

bijna rode ogen, van mij over.
In Nancy had ik weer een privé-badkamer, die ik 's avonds heb uitgebuit, en op de Place Stanislaus, waar wij logeerden, heb ik in de namiddagzon de vergulde hekken, die de ganse 'Place' omringen, goud zien worden. Het was werkelijk toverachtig. Zoals trouwens deze hele reis is. De volgende dag zijn wij gereden van Nancy naar Poligny, een klein stadje in de bergen van de Franse Jura. Mijn aardrijkskundige kennis snelt met rasse schreden voorwaarts, en ik bekijk de kaart, die Frans af en toe bestudeert, met een wonderlijk animo. Alleen heb ik hem een keer op de kop bezien.
En nu vandaag, de 13e, van Poligny naar Lyon. Mevr. v. A. was erg moe, en enigszins prikkelbaar, wat natuurlijk heel goed te begrijpen is. Ik geloof dat wij tegen een uur of vijf zullen doorrijden naar Valance, dat in mijn oren de klank heeft van een gedicht. O. kinderen, wat geniet ik. En zelfs mijn rusthuisje met al mijn dierbaren, geraakt een beetje op de achtergrond.
Maar jullie rijdt met me mee door de goddelijke pracht van deze schitterende natuur. Wat zou het verrukkelijk zijn, als wij later allen, in een autobus bijvoorbeeld, deze tocht nog eens zouden maken. Hoewel ik een idee heb, dat Fieke het grootste gedeelte van de reis met dichte ogen zou zitten. Viva de ravijnen!!Allen veel. veel liefs van jullie Marijke.

Maandag, 16 mei. Menton.

Geliefden,

Gisteravond zijn we in Menton aangekomen. Vandaag heb ik de grote kastkoffer van mevr. Van Altenburg ontpakt, en alle verdere suitcases, die wij meesleepten. En ik, die altijd zo'n geweldige pakster ben geweest! En terwijl ik van de koffer met gewaden naar de driedelige spiegelkast waadde (want ik moet tot mijn spijt bekennen, dat ik wel een voortreffelijke rommel om me heen had verspreid) moest ik aldoor, aldoor maar weer blijven kijken naar de nooit genoeg volprezen Middellandse Zee, die blauw als de blauwe hemel boven zich, nauw merkbaar rimpelde beneden mij.
De tocht van Lyon naar Menton, over Valance en Aix-en-Provence (waar wij gelogeerd hebben) is in mijn ogen een zegetocht geweest. De warmte kwam je letterlijk tegemoet. Maar jullie weet allemaal, dat ik 't in een oventje pas bargenoeglijk vind, en dus dat deerde me niet. Ik kan natuurlijk niet in reisbeschrijvingen vervallen, trouwens daar zou ik ook geen tijd voor hebben. Alleen moet ik jullie even vertellen, dat, toen ik in St. Raphael eindelijk de Middellandse Zee zag, waarnaar ik had verlangd als een driejarige kleuter naar een pop. Ik onnozel en verrukt tegen mevr. v. A. zei: "O, maar ze is

werkelijk blauw." Die lachte en zei: "Maar, wat had u dan gedacht, zuster Marijke?" En ik moest bekennen, dat ik in mijn hart altijd gedacht had, dat het blauw van de Middellandse Zee uit het brein van de schrijvers van aardrijkskundeboeken en uit de fantasie van directeuren van reisbureaus was ontsproten.

Het is nu negen uur 's avonds. Mijn kamer is naast die van mevr. v. A. en een bel verbindt onze appartementen. Het is gewoon een engel van een kamer, helemaal lichtgrijs en roze, er staat een lichtgrijs bed met een roze sprei en ook nog een divan, waarop ik mijn vermoeide ledematen kan uitstrekken, als ik daar puf in heb. En dan heb ik, verbonden met de deur, waarvoor een roze portiere, o luxe, een privé cabinet-de-toilette. Ik weet niet, of er nog een 's' achter moet. Achter toilette meen ik. En daar mevr. v. A. nog een privé badkamer heeft ook, waarvan ik op gepaste tijden gebruik mag maken, en voorts nog de ganse Middellandse Zee tot mijn beschikking heb, kunnen jullie wel aannemen, dat ik rein als de sneeuw naar lichaam en ziel in jullie midden terug zal keren. Want ik vraag mij af, hoe iemand in deze ontzaglijk mooie natuur ooit slecht kan zijn.

Mijn kamer heeft een balkonnetje, dat als een vlieg tegen de muur is geplakt. Op dat balkonnetje staat een kleine rieten stoel, waarin ik precies pas. In die stoel zit ik aan jullie te schrijven, maar toch dwaalt mijn blik

voortdurend naar beneden, naar de zee en naar de afglooiende tuin, waarin zo'n overdaad aan bloemen bloeit, dat ik nu de naam "Batailie des Fleurs' kan begrijpen.
Naast mijn balkonnetje is het vorstelijk balkon van mevr. v. A., dat twee stoelen en een tafeltje torst. Op dat tafeltje staan bloemen, waarvan ik de naam niet ken. Maar ze ruiken niet, ze geuren. Op mijn lichtgrijs schrijfbureautje, dat bij het raam staat, heelt het kamermeisje vanmiddag ook bloemen neergezet. En op het kleine tafeltje bij mijn divan. Als onze Natte Hisleraar hier was, dan zou hij direct aan het determineren slaan, denk ik. Of nee, misschien ook niet. Misschien zouden wij samen, hand in hand (en hij heeft mij nooit kunnen uitstaan) in badpak, het privépaadje (jullie ziet, dat hier alles privé is) aflopen, en samen in zee storten.
Ik hoop, dat jullie begrijpt, dat ik een klein beetje dronken ben. Dronken van zon en lucht en licht en geuren! Het zal wel overgaan, Gerda. Nog even moet ik iets zeggen van onze tocht van St. Raphael naar hier. Langs de zee. Langs de oneindig blauwe zee, waar we soms vlak naast reden, en die we dan weer heel diep beneden ons zagen liggen. We reden langs Cannes (een hovaardige koningin leek me dat) langs Nice (iets minder hovaardig misschien, maar toch een koningin) langs Monte Carlo (waar ik nog eens hoop de bank te laten springen) naar Menton. En Fieke, ik ben van ons

autobusje teruggekomen. Kind, als ik nog denk aan onze tocht naar Gramsbergen, waar jij je uit de Chevrolet hebt gegild, dan zou er op deze Rivièratocht voor jou geen adem om te gillen blijven. Want Fieke, luister Fieke, we reden over de 'Corniches'. Er zijn drie soorten: lage, middelsoort en hoge. We namen de lage dit keer, maar ik hoop, dat ik alleen met Frans nog eens de hoge mag nemen. Ik zat aan de zeekant en ik vond het wel een gemoedelijk idee, dat, als wij eens naar beneden mochten tuimelen, dat ik dan het eerst in die blauwe oneindigheid liggen zou. Chiel, frons niet, want dit is weer dronkenschap. En Fieke, die Corniches bestaan alleen uil bochten. Mevr. v. A. vertelde me, dat ze die bochten 'hairpincuts' noemen. Vrij vertaald haarspeldbochten. Wie heeft bi j jullie een haarspeld? O ja, Gerda natuurlijk. Nu kijk er maar eens een van Gerda's haarspelden op aan, dan zullen jullie een flauw idee krijgen, hoe we naar Menton gecirkeld zijn. En je kunt daar niet uitstappen en lopen Fieke. Maar toch, Fiekepieke, als wij later nog eens rijk genoeg worden om in dat befaamde autobusje uit mijn fantasie naar de Rivièra te gaan, dan ga jij maar in het midden zitten, en dan kijk je maar niet zeewaarts, hoor! Dan kijk je maar naar de hoge rotsen aan je andere kant, waarvan alle mogelijke bloemen naar beneden druipen, en waar de meest ideale villa's in die klaterende zon te dromen liggen...

Volgende avond.
De reis heeft mevr. v. A. te veel aangepakt. Ze moet enige dagen in bed blijven. Vanmorgen is er een Franse dokter gekomen, die mij kippenkoorts heeft gegeven. Want hij voelde zich verplicht om mij niet alleen alle symptomen van haar vermoeidheid in het Frans uit te leggen, maar ook de remedies daartegen. Later heeft mevr. v. A. gelachen, omdat ik hem zo doodongelukkig moet hebben aangekeken. Ze had natuurlijk de eerste dag al door, dat mijn Frans beneden pari was. Ze zegt, dat ik maar flink moet oefenen, en dat het me dan erg zal meevallen. Nu oefen ik op mijn kamermeisje, dat een Italiaanse is en Juliette heet. Maar ze spreekt Frans in de perfectie, tenminste in mijn oren, en ze lacht zich dood om mijn conversatie. Zo zie je, Gerda, ik kan alweer de afstand niet bewaren. Maar dit is buiten mijn schuld. Ik kan toch moeilijk oefenen op monsieur le directeur, die een vouw in zijn broek heeft zo scherp als een mes, en gemanicuurde handen en voeten, vermoed ik. Mevr. v. A. heeft gisteren zo iets liefs tegen mij gezegd. Ik had haar net de krant voorgelezen, hoofdzakelijk politiek! Ik weet nu, Han, hoe de minister van defensie heet en zelfs de leider van de arbeiderspartij in Engeland. Ik had net getracht zo geruisloos mogelijk de krant dicht te vouwen, want ik weet hoe hinderlijk het is voor patiënten, als je met kranten ritselt, alsof er een heirleger muizen achter het

behang marcheert, en toen zei mevrouw opeens: “Jij bent zo’n ideaal reisgezelschap voor me geweest,” (natuurlijk omdat ik haast aldoor gezwegen heb), “dat we het plechtige ‘zuster’ nu maar zullen weglaten, vind je ook niet. Marijke?” Ik was stupéfait. Dat komt meerdere malen in Juliettes conversatie voor, en ik heb het natuurlijk al overgenomen. Ik bloosde en grijnsde maar zo’n beetje en zei: “Dat zal ik heel prettig vinden, mevrouw.” En toen nam ze mijn bruin klauwig pootje tussen haar prachtige, wel verzorgde blanke handen, en Marijke voelde zich, zoals vroeger de edelknapen gevoeld moeten hebben voor een aangebeden ridder: Trouw tot in de dood!

Als ik uitkijk over de zee, zie ik heel in de verte een lichtje. Dat lichtje verplaatst zich langzaam, langzaam. En alles, alles, de geur van de bloemen, de forse contouren van de bergen, zwart tegen de lucht, en dat eenzame lichtje op zee, alles maakt mij gelukkig! En ik wens heel diep in mijn hart, dat jullie toch bij me mochten zijn, om mee te genieten in dit paradijs.

Ik schrijf’ gauw weer. Ik moet nog even door de tuin lopen, en de zware roze geraniums, die overal groeien, gecultiveerd en in het wild, in mijn handen nemen en tegen mijn ogen houden. Dag allemaal. Willen jullie mijn brieven doorsturen naar Ems? Allemaal innig omhelsd door

Marijke.

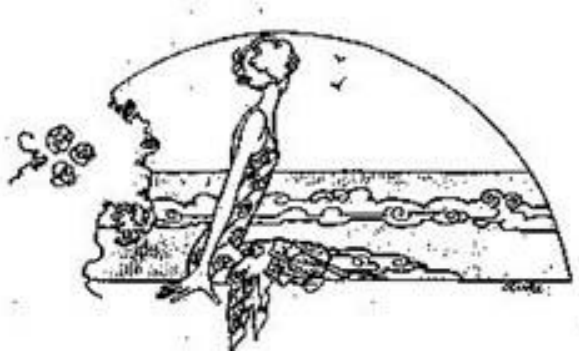

X

Marijke liep het paadje af, dat naar het ompaalde stukje strand afdaalde, dat aan 'Batailie des Fleurs' toebehoorde. Het was een vroege morgen. De zon was nog niet boven de bergen gestegen. De zee was lichtgrijs, maar de oranjegloed, die de hemel in brand scheen te zetten, weerkaatste in het water, zodat Marijke een idee had, dat ze in goud ging baden. Het was nog vrij koud buiten, maar toch liet Marijke onbekommerd haar kleurige badmantel achter zich aanwapperen. Haar lichtblauwe badpak met de roze vlinders er op geborduurd was fleurig van jeugd, en terwijl Marijke

tussen de palmen, die wuifden in de lichte bries, die woei vanaf zee, doorhuppelde, zong ze zacht:

Quand jetais petit, tout petit, je dormais dans un petit Ut. Tralalalalala
Petit mignon. endormez-vous. Endormez-vous, Le borceau danse, Tout doux, tout doux...

Dat was een liedje, dat ze van Juliette hadgeleerd. Natuurlijk was ze met Juliette de beste maatjes, en ze leerde de pittige schalkse Juliette Hollands. Die verkromde haar tong op woorden als waterverf en ontgoocheling. Marijke had in de maand dat ze in Menton was, een wonderlijk mengsel Frans opgepikt, dat ze nonchalant om zich heen strooide en enige woorden Italiaans, waar ze bovenmatig trots op was. Ze stond nu aan zee. Ze gooide haar badmantel neer en schopte haar badschoentjes uit. Ze doopte even haar tenen in het water, koud was het nog. Maar dan, onbekommerd, liep Marijke de zee tegemoet. In de verte zwom al de Amerikaanse dame, die zeker bij de zestig was. Ze zwom met zekere, forse slagen, die haar vooruit deden schieten. Brr, koud was het wel. Maar toch ook zalig! En terwijl ze zwom, en het warme bloed haar gezichtje ging kleuren, dacht ze, zoals aldoor wanneer ze alleen was, aan de onvergankelijk heerlijke dagen, die achter haar lagen, en waarvan de een nog meer verrukking bracht dan de ander. Ze passeerde de Amerikaanse dame, die niet groette. Marijke dacht hoeveel minder plezier die mensen

toch moesten hebben, die zich altijd van iedereen op z'n onmetelijke afstand hielden. Wat had zij dan toch oneindig veel meer geneugten. Ze babbelde met iedereen, die tot praten geneigd was. Had gister niet een Franse dame tegen mevr. v. A. gezegd: "Votre fille est bien charmante!" Marijke slikte van louter verwaandheid een stukje Middellandse Zee in. En was het antwoord van mevr. v. A. niet gewoonweg moord geweest, zoals een vulgair zoontje van ongelooflijk chique Hollanders, die ook in Bataille des Fleurs logeerden, altijd bij alles, wat in zijn ogen het summum van heerlijkheid bevatte, zei? Want had mevr. v. A. niet gezegd: "Ce n'est pas ma fille. c'est une petite amie." Natuurlijk had mevr. v. A. haar maar niet vlotweg als een dochter kunnen erkennen, maar ze had ook kunnen zeggen: "C'est ma..." Marijke beet even op haar lippen... "o ja. dame de compagnie!" Maar nee, ze zei: "C'est une petite amie!" De engel!

Marijke liet zich op haar rug drijven. Zo aanstonds raakte ze met haar hielen de Amerikaanse badmuts. O, wat werd je jong en kinderachtig baldadig in dit gezegende oord van stralende zonneschijn. Dit plekje op de wereld, dat altijd lachte, en maar o, zo zelden, huilde... Met haar druipende badmuts in haar hand, en haar badmantel dicht omgeslagen, holde Marijke weer op het grote, witte huis toe, waar voor vele vensters de luiken nog dicht waren.

Marijke had dag en nacht de luiken open, ook 's middags wanneer iedereen rustte, koesterde zij zich op haar divan in de gouden zon van de Côte d'Azur. In de immense hal, waar

ze op de lift moest wachten, ging Juliette voorbij. Haar stralende lach: “Buon Giorno Signorina.” Marijke lachte blij terug. “Buon Giorno Giulia.” Haar tanden waren heel wit in haar gebruinde gezichtje.
De lift zoemde naar beneden. “Bonjour mademoiselle.”
“Bonjour Pierre.” Marijke bedacht met trots, terwijl ze naar boven liftte, dat ze nu al vlot achter mekaar twee vreemde talen gesproken had. En hoe makkelijk je wende aan een overdadige luxe en... hoe makkelijk je je dit weer afwende ook...
Toen ze later in haar witte, mouwloze japonnetje op haar balkonnetje trad (mevrouw Van Altenburg had nog niet gebeld) zag ze de oude Engelse heer, die met twee kurken van dochters ook in Bataille des Fleurs logeerde, in zijn gele Shantung pak met zijn eeuwige krant onder zijn arm, rustig de tuin inwandelen.
Hij keek even naar boven, groette Marijke met een zwaai van zijn krant. “Good morning,” riep hij.
“Nice morning is not it?”
“Lovely,” straalde Marijke terug. Een snoes van een man, dacht ze. Zal wel niet veel plezier bij die dochters hebben. Of misschien ook wel. In elk geval had ze wel zin om hem een beetje te koesteren. Ze leunde met haar armen op het balkonnetje, keek neer op de laan van de palmen, die naar zee voerde. En de grote aloë’s, die des avonds zo vermoeid grijsgroen konden zien, leken nu fris onder de thans al spuitende fonteinen. In de verte rezen drie cipressen als

trouwe vriendinnen naar de hemel. O, dacht Marijke, hier te zijn met iemand, die je heel, heel lief is. Hier te zijn met... - haar gedachten weifelden even - hier te zijn met Ruut. Maar Ruut zou natuurlijk elke dag de Corniches willen afjagen in zijn auto, of hij zou de hele dag in zee of op het strand willen liggen, en des avonds dansen of spelen in Monte Carlo. Dat was natuurlijk ook wel allemaal leuk, maar het was toch ook zo ongelooflijk heerlijk om onder een kleurige parasol op het met bloemen omzoomde terras te zitten, terwijl de palmen, alsof je maar aldoor verlovingsreceptie hield, om je heen wuifden. En het was toch ook van een innige bekoring om oud-Menton te doorkruisen of de weg naar Castellar op te klimmen, waar de vijgenbomen al zwaar beladen waren met jonge vruchten, en aan alle kanten de citroenen in hun gele overdaad reeds begonnen te rijpen. Maar daarvoor zou Ruut niets voelen...

De schel van mevrouw Van Altenburg tinkelde. Marijke zag direct bij haar binnenkomen in de grote, wat overdadig gemeubileerde kamer, de lusteloosheid, de apathie op haar gezicht, die de mooiste dagen in een sfeer van weemoed gevangen hielden. Maar ze zei vrolijk, terwijl ze direct de luiken opengooide, en de zon meteen als een speels kind naar binnen danste: “Weer zo’n heerlijke morgen. Ik heb al gezwommen, ‘t Was nog een beetje koud, het water. Toch lekker. Zal ik eerst maar bellen om uw thee?” Want dat was toch ook weer elke morgen een genot, om Juliette te zien binnenkomen met het aardige serviesje. Op het blaadje stond

elke morgen een vaasje met bloemen. Misschien mimosa nu. Ze was dol op mimosa, die geurende wuivende mimosa...
"Doe asjeblieft de luiken weer dicht," klonk de vermoeide stem. "Ik kan niet tegen dat felle licht. Dat weet je toch, Marijke."
"Hebt u slecht geslapen? Hebt u pijn?" Dat waren altijd weer de angstige vragen, als de hooghartige stem zo mat klonk. "Ja, ik heb slecht geslapen."
"En hebt u pijn ook? Zal ik de kruiden in uw bad doen? Die geven toch altijd verlichting. Ik zal uw bad maar aansteken, niet?"
"Ja, dat is goed. Laat Juliette dan in die tijd mijn bed in orde maken."
"Maar u blijft toch niet in bed met dit zalige weer?," kreet Marijke haast.
"Dat zal u zoveel kwaad doen. Werkelijk. Weet u wel. Verleden week, toen u in bed was, hebt u zich 's avonds zo akelig gevoeld."
"Ik had graag, dat je mijn bad in orde maakte. Marijke."
"Ja, mevrouw."
"En ik heb je ook gezegd de luiken te sluiten."
"Ja mevrouw," zei Marijke. Ze deed de zware luiken weer dicht. Ze sloot de zon buiten. Maar ze wilde de zon niet uit haar hart bannen. "En bel Juliette."
"Ja mevrouw."
Terwijl Marijke nog in de badkamer was, hoorde ze Juliette de thee brengen en haar zangerig: "Bonjour madame. Avez

vous bien dormi?"
"Oui. Merci."
Marijke beet opeens de tanden op elkaar. Ze wilde niet dat mevrouw Van Altenburg toegaf aan die buien van diepe melancholie, die haar zo oneindig veel kwaad deden. Ze kwam de kamer weer binnen. Ja, in het vaasje stond werkelijk mimosa. Ze legde even een vinger tegen een wuivend takje. Ze snoof er aan. Dan zei ze: "Waar hebt u pijn, mevrouw?"
"Er bestaat ook nog andere pijn dan lichamelijke pijn. Marijke. Maar dat zul jij toch niet kunnen begrijpen."
"O, toch wel. Toch wel," zei Marijke. Ze schonk voorzichtig thee, tuurde dan even door de schemerige kamer. En opeens ging ze zitten op de rand van het bed en greep naar een onwillige hand. "Toen vader stierf, toen was ik feitelijk nog te jong om pijn te voelen. Ik was pas tien. Maar er was toch wel een leegte, toen vader stierf. Zijn stoel, die werd weggezet, en zijn pijp. En zijn horloge, dat niet meer werd opgewonden."
Marijke wachtte even, maar er kwam geen antwoord. Mevrouw Van Altenburg hield haar gezicht afgewend. Ze streelde even de hand, die dood in de hare lag. Dan ging ze dapper door: "Ik weet toch, welke pijn u bedoelt. Herinnert u zich nog, dat ik u eens over Hetty Roeters heb gesproken, die in Laren in het Sanatorium lag? Ja? Nu, een paar dagen voor ze gestorven is, ben ik nog bij haar geweest. De blik in haar ogen zal ik nooit meer kunnen vergeten. Haar prachtige, berustende, bruine ogen. Toen heb ik pijn gevoeld." Marijke slikte even. "En. Als ik nu aan haar ogen denk, dan voel ik

weer dezelfde pijn...” Ze legde even, maar het gebaar was niet tragisch, de hand op haar hart. “Er is zoveel smart in de wereld,” klonk de matte stem. “En kind wat weet jij af van de pijn, die soms niet te dragen is. De wanhoop om het liefste, wat men verloren heeft?”
“Maar, u hebt dat liefste toch gehad!,” zei Marijke, nog steeds aarzelend. “Misschien was het beter geweest als ik niet naar Menton was gegaan. Al die herinneringen...”
“Maar de herinneringen zijn toch mooi geweest,” drong Marijke aan. “Als u nu steeds terug zou moeten denken aan alles, wat u eens droevig gestemd had, dan...”
“Och, dat kun jij niet begrijpen, Marijke. Daarvoor ben je werkelijk nog te jong.”
“Ja. dat is best mogelijk. Maar ik kan toch niet aannemen, dat het u goed zal doen, wanneer u in bed blijft. Dan zijn uw gedachten maar altijd met hetzelfde bezig.”
“Maar ik heb geen moed om op te staan.”
“O, maar die moed heb ik wel. Uw bad zal nu wel goed zijn. En als u gebaad hebt, dan zal ik even uw linkervoet masseren. Die deed u pijn gister. En dan gaan wij vanmorgen op het terras zitten en ik zal u alle kranten, die u verlangt, voorlezen.”
Marijke wachtte even, hoe haar inmenging werd opgevat. Toen er geen antwoord kwam, liep ze naar de badkamer. Maar bij de deur draaide zij zich om. “Dat jonge Engelse vrouwtje, dat aan één kant verlamd is, en toch elke morgen lachend het terras wordt opgereden, die heeft moed, vindt u niet? En die oude, eenzame Amerikaanse, die niemand,

niemand heeft, en die toch dolgelukkig is met haar patiencespelletje... Die heeft ook moed..." Ze wipte de badkamer binnen, ze wipte de kamer weer in. "En vandaag komt er een brief van uw zoon, zult u zien."
"Waar haal jij toch altijd de zon vandaan?," zei mevrouw Van Altenburg, en ze glimlachte.
En Marijke, terwijl ze wijd de luiken open gooide: - "Dat mag nu wel, ja?" - lachte: "Hoe zou er geen zon in mijn hart zijn, bij deze overweldigende zon?"
"Maar kind, er is altijd zon in je hart. Ook als het regent."
"Dan juist, dan juist," zei Marijke. "En bovendien, ik ben dol op regen. Zo gezellig om in te wandelen met eenregenjasje en zonder hoed."
Toen lachte mevrouw Van Altenburg en zei: "Zegtegen Frans, dat hij om tien uur de auto voorrijdt."
's Avonds, het was een warme avond, de zoelte van de dag hing nog in de lucht, zaten vele gasten van Batailie des Fleurs na het diner op het terras hun koffie te genieten. Daar zat de oude Amerikaanse dame met haar eeuwige patiencespelletje, en lachte dankbaar als een kind bij elke vriendelijke groet. Daar zat de oude Engelse heer - Marijke vond hem zo koninklijk in avondkleding, en helemaal niet om te koesteren - en las de Times' bij het licht van een van de vele schemerlampen. Daar zaten zijn twee kurken van dochters - Marijke had al lang ontdekt, dat ze May en Grace heetten - en ze lazen ook en praatten niet. Daar zat de oer-chique Hollandse familie, met het vulgaire zoontje, dat goedenacht

kwam zeggen. In het voorbijgaan zei hij tegen Marijke, terwijl hij op zijn dwaaslange broek wees, die om zijn achtjarige benen slingerde: “Pet, hè?” - ‘Pet’ was de tegenstelling van ‘moord’. - Daar zat ook de Amerikaanse zwemster, die Marijke ‘s morgens in de Middellandse Zee had genegeerd. Haar man, Marijke schatte hem minstens tien jaar jonger, keek de rookwolkjes na van zijn sigaar, tot de harde stem naast hem zei: “John, fetch my shawl, please.”Toen stond hij gehoorzaam op. En daar zal ook het leuke Franse spannetje. Marijke vermoedde ze pas getrouwd. Want ze had niet voor niets Chiel en Fieke als jonggehuwden meegemaakt. Wanneer handen mekaar steels onder de tafel zochten - Marijke had wel eens heel voorzichtig het tafelkleed opgetild om dit te controleren - en lachende ogen in lachende ogen keken. Die verdwenen ‘s morgens om de hele dag niet weer te voorschijn te komen. Maar ‘s avonds zaten ze dicht bij elkaar in één boek te lezen, in één krant te kijken. Dan had zij het beeldigste japonnetje aan en hij was in smoking. En het boek of de krant moest wel heel grappig zijn, want telkens klaterde hun lach op. Marijke dacht: Zou ik later zo zitten met Ruut? Zou ik later met Ruut ook zo’n plezier hebben om niets...?

Haar blikken dwaalden weg naar het jonge Engelse vrouwtje, dat uitstaarde over zee. Haar voeten, die altijd koud waren, waren verborgen in een grote, geruite plaid. De verpleegster, die naast haar zat, had net de onwillige arm, die verlamd was, weer behoedzaam op het kussentje gelegd, dat naast haar lag.

Dan draaide het Engelse vrouwtje zich om. Ze zei zacht iets tegen de verpleegster. Die lachte. Marijke slikte eens. Er kwam een waas voor haar ogen...
Een grote auto kwam zacht-zoevend voorrijden. Dat was de auto van het clubje Amerikanen, dat elke avond naar Monte Carlo reed om te spelen. Er klonken wat jeugdige stemmen, wat hard gelach. Een stem riep: "I have more luck tonight! I have such a lucky feeling!"
"Keep that feeling, darling!," riep een andere stem terug.
Mevrouw Van Altenburg, die ook dromend over de zee had zitten staren, draaide zich om naar Marijke.
"Wil je even bij de portier gaan vragen, of er nog post gekomen is?"
"Ja. mevrouw."
Marijke liep op het witte huis toe. De schaduwen waren dieper geworden. De geuren van bloemen, die in bloembakken rondom het ganse terras stonden, hingen bedwelmender nog dan overdag, in de zoele avondlucht. Roerloos stonden de palmen en de bougainvilles. Marijke bedacht verrukt, dat de dag toch goed geworden was. 's Morgens waren ze naar San Remo geweest, voorbij de Italiaanse douanen, die met een ware hoffelijkheid hun papieren hadden nagezien. Het was een weeldetuin geweest, waar ze doorheen waren gereden. En 'S middags, na het rusten, had ze mevrouw Van Altenburg voorgelezen uit het Dagboek van Katherine Mansfield. Ze had heel langzaam en duidelijk gelezen, en mevrouw had haar een complimentje

gemaakt over haar Engels. Marijke haalde eens diep adem. Ze schopte tegen een stoel, die ze voorbijliep. “O pardon.”
“Pas de quoi,” zei een mannenstem.
De stem behoorde aan de Adonis van Bataille des Fleurs, aan de Comte de Monte Remar. Hij was zo mooi en zwart en bruin en zo zwijgzaam, dat Marijke plezierig huiverde, wanneer ze bedacht, dat die hele Comte de Monte Remar wel een internationale oplichter zou zijn, die op een goeie dag met de aanwezige Engelse en Amerikaanse en Hollandse juwelen er vandoor zou gaan...
Ze liep de hal door. Overal bloemen. Er was één meisje speciaal aangesteld om elke dag de bloemen te verzorgen, en voor luie gasten plezierige tochten te bedenken. Een leuk baantje wel, dacht Marijke, terwijl ze haar neus begroef in een vaas met veelkleurige rozen. De portier zat in zijn loge. Hij was een Italiaan en hij had het uiterlijk van een operazanger, die net van plan was met de hand op zijn hart te jubelen: “Lach dan. Paljasso...”
“Bonjour monsieur,” zei Marijke. “Avez. vous des lettres pour madame Van Altenburg?”
“Ah, bonjour mademoiselle...” Een hele lange, vlotte zin, die Marijke niet kon volgen. “Le voila.”
Het was de door haar voorspelde brief van Jan. Dat zag Marijke met één oogopslag. “Et voila une lettre pour vous, mademoiselle!!” Het leek een aria uit de Bohème. Dat was een brief van Ruut.
“Ah merci monsieur.”

“Bonjour mademoiselle.”
“Bonjour monsieur.”
Toen Marijke weer op het terras terug kwam, waren nog meer schemerlampen aangegloeid. Naast de Comte de Monte Remar was een opzichtig, jong, roodharig Amerikaans meisje komen zitten. In het voorbijgaan hoorde Marijke dat ze zei:
“En wanneer komt uw jacht nu?”
“Volgende week, mademoiselle.”
“Wat moet het héérlijk zijn om op de Middellandse Zee te kruisen.” Overmorgen komen mijn moeder en mijn verloofde...” Marijke verstond niet meer, wat hij verder zei. Ze dacht: moeder en verloofde... Daar gaan al mijn dromen over een internationale oplichter. Of de moeder en de verloofde zouden ook in het complot moeten zijn... Maar toen Marijke later de zeer aristocratische dame zag met haar lorgnon en haar wuivend grijs haar en haar iets minder aristocratische kamenier, en daarbij het snoesje van een jonge verloofde, dat onmiddellijk door alle meisjes van Batailie des Fleurs werd gehaat, toen nam ze wel aan, dat de zwijgzame Adonis een echte graaf was. “En hier is de voorspelde brief,” zei Marijke. “Wat heb ik gezegd? Ik had waarzegster kunnen worden.”
O, dat tedere gebaar, waarmee mevrouw Van Altenburg haar hand uitstrekte. En de precieze manier, waarmee ze het zilveren vouwbeentje hanteerde, om een brief open te snijden.
“Wil jij ook. Marijke?” Maar Marijke had uit haar kapsel, dat

met de maand weelderiger werd, al zonder nadenken een haarspeld gegrepen, en Ruuts brief met de 'harpinbend' opengeritst. Een manuaal, dat Gerda altijd zeer onhebbelijk vond, bedacht ze te laat. Ruut schreef:

> Ma chère petite chérie.
> Hartelijk dank voor je zeldzaam opgewonden brief. Enfin, ik mag tenminste nog blij zijn, dat ik überhaupt een brief van je krijg. Je verwent me niet met de betuigingen van de liefde. Wat ben jij toch een naïef kindje. Denk je, dat ik zulke brieven van je wens, Marijke? Met één opsomming over de buitenlandse flora en de sierbomen en de citroenen en de sinaasappelen en de wijngaarden, die jij je zo heel anders had voorgesteld?
> Ik kan me natuurlijk best indenken, dat je met mevrouw Van Altenburg niet in geneugten zwemt, maar juist daarom zou ik het zo prettig hebben gevonden, dat jij je eens indacht, hoe heerlijk wij het samen aan die kostelijke Rivièra zullen hebben. Later! En dat je daar ook eens een opgewonden fantasie aan wijdde.
> Jij bent echt een uit een rusthuis ontsnapte inboorling. Zo iemand, die in verrukking naar een palm omhoog blikt. En die een bosje mimosa, "o, om te zoenen" vindt. En de zee zo blauw, en de bergen zo hoog, en de hemel zo ver. Wacht maar eens, als ik met juli kom. Dan zal ik je de Rivièra tonen, zoals ik die zie. Klauter nu maar

flink langs onbekende wegen, en wijd, voor mijn part, een gedicht aan een vijgenboom, maar als ik kom, dan wordt er niet meer geklauterd, hoor. Dan gaan we zwemmen en in de zon liggen en autorijden. Dan gaan we dansen in 'N'égresco' in Nice en we gaan...

Marijke liet de brief zinken. Ze keek uit over de zee, rimpelloos als een meer. Blauw zwart onder een tropische maan. Op de hellingen van de bergen verschenen steeds maar nieuwe lichtjes. Het was altijd een genoegen om die illuminatie te zien opklimmen langs de bergen. Dansen in 'Négresco', wat kon haar dat in vredesnaam schelen... "Heb jij je brief al gelezen, Marijke?"
Ze keek naar mevrouw Van Altenburg, alsof ze betrapt was.
"Nog niet helemaal. Ik lees hem straks wel verder."
"Mijn zoon schrijft mij, dat hij begin juli hoopt te komen."
"O, maar dat is heerlijk voor u," zei Marijke.
"En hij denkt een vriend mee te nemen."
Marijke dacht: Ik hoop niet van het malle petje in de wherry. Maar ze keek zeer geïnteresseerd. Ze legde de avondcape, die achter over de stoel van mevrouw Van Altenburg hing, voorzichtig om haar schouders. "U wordt toch niet koud?"
"Nee, kind. Zo'n avond is een zegen."
"Zullen wij nog even wandelen? U bent zo goed geweest, vandaag."
"Ja, dat is goed, Marijke."
Voorzichtig en dood langzaam liepen ze. Had ook niet de

Franse dokter gezegd, wat, vertaald, hierop neerkwam: "Steeds in beweging blijven. Al is het pijnlijk om te wandelen." En, onder de goeie invloed van de brief van Jan, durfde Marijke deze avondwandeling, die meestal werd afgewezen, best aan.
"Het loopt u toch niet te moeilijk?"
"Het valt me heel gemakkelijk, kind." Ja, dat was de sterkende invloed van de brief van Jan. Het palmenpaadje af. De rustieke bank, die aan het eind er van was gebouwd. De zee vlakbij. De golfslag bijna onhoorbaar... Opeens wenste Marijke, dat)o Klaassen dit mocht meemaken. Als hij nu eens de hei had zien bloeien, dan zouden misschien zijn eenden hem veroorloven, volgend jaar in het opzichtige Fordje naar de Rivièra te gaan. Zij zou de weg wel voor hem uitknobbelen. En de fanatieke moeder zou als een lam zijn bij al deze pracht. "Nu ben ik uitgerust. Marijke."
"Dan gaan we terug. Leun maar goed op me, mevrouw. Wat heerlijk, dat u het stijgen niet eens merkt."
"Nu ben je een beetje te optimistisch, kind."
"Men kan nooit te optimistisch zijn," verklaarde Marijke fier.
's Avonds, op haar kamer, las Marijke de brief van Ruut af. Ja, die ging in dezelfde toon door: Baccarat in Monte Carlo, golf in Cannes, tennis in Nice en dan nog eens baccarat in Monte Carlo... Ze rilde er van. En dan bedacht ze opeens, of zij misschien de amusementsknobbel miste. Of zij werkelijk zo'n saaie piet was.
Marijke leunde met de armen op de 'Vlieg' zoals ze het

peuterige balkonnetje had gedoopt. De avond was zwart om haar heen. Ergens in de verte zong een zoete Italiaanse stem... En opeens wist Marijke, dat zij best zou kunnen houden van al die frivole genoegens, waarop Ruut zo dol was, wanneer hij ook maar hield van alles, wat haar interesseerde. Wanneer hij ook maar mee wilde klimmen naar Castellar, om boven op de berg de zoete landwijn te drinken. Wanneer hij ook maar, als hij haar verrukking zag bij bloemen en planten en een vuil, aanbiddelijk Italiaans kindje, wanneer hij dan ook maar ten volle kon opgaan in haar stemming...
Er kwam plotseling een lichte bries aanwaaien van over zee. En Marijke huiverde...

XI

“Dag zuster Marijke, en hoe gaat het met u?”
“O, ik bloei,” zei Marijke.
“En ik feliciteer u wel. U ziet er gelukkig uit.”
“Zo, vindt u?”
Ja, dat was geen conversatie, die Jan lag. “Mag ik u mijn vriend voorstellen: Van Hilten, zuster...eh...”
“Marijke Bovenkamp,” vulde Marijke vlug aan.
De vriend was zo te schatten twee meter en broodmager. Hij had guitige ogen en een kloof in zijn kin.
Hij stak een hand uit, lang als een tuinhark. Hij zei, terwijl hij het kwieke figuurtje monsterde: “Buitengewoon verrukt. En van wie een zuster, als ik vragen mag?”
“Ik ben een zuster met een hoofdletter,” bekende Marijke.
“Niet maar zo een zuster. Of ja, natuurlijk ook. Ik heb drie zusters zelfs.
Maar ik ben een zuster met...”
“Een hoofdletter,” vulde de vriend aan. “Ja, dat kan men wel aan u zien.” Marijke keek, als om hulp smekend, naar Jan. Die scheen te glunderen, maar zei niets.
“Ik ben een verpleegster,” zei Marijke dan.
De vriend, die Frits heette, viel perplex in een van de lange

terrasstoelen neer.
“Nee!!,” zei hij, opblikkend naar Marijke, die er in een van haar zomerjaponnetjes, met de verbruinde armen en hals, en met het kinderlijke gezichtje, uitzag als veertien. “Ja,” zei Marijke, opeens fier. “Toch niet van ménsen!!”
“Ja, wat dacht u dan?”
“Nee, ik dacht van Pekineesjes of van... eh... Guineabiggetjes of van... eh...”
“Zuster Marijke is een buitengewoon goede verpleegster. Mijn moeder is zeer met haar ingenomen.” Dat was natuurlijk Jan. “Dus, als ik ziek zou zijn...,” begon Frits hoopvol.
“Dan gebeurde er nog niets,” viel Marijke vlug in. “Ik verpleeg geen zieke mensen. Ik ben geen zuster met een kruisje.”
De vriend wiegde zijn hoofd in zijn handen. “Oh, la la! Een zuster met een hoofdletter en zonder kruisje. Het lijkt wel het begin van een kruiswoordraadsel. En dan kom ik hier voor mijn rust. Je had mij moeten inlichten, Jan!”
Dus hij had zijn vriend niet over mij verleid, dacht Marijke opeens wraakgierig.
“Ik weet niet wat u bent...,” begon ze vlug.
Hij kronkelde een lang been onder zich op. “Kandidaat economie,” zei hij braaf.
“Zo,” zei Marijke. “Nu, de ezel moet nog geboren worden, die nog nooit heeft gehoord van een zuster...”
“Met een hoofdletter?” De vriend keek hoopvol naar Marijke op.
“Ja, met een hoofdletter en zonder kruisje.”

“Die ezel is al geboren,” zei de vriend met een zucht.
En opeens schaterden ze alle drie. Marijke constateerde met genoegen, dat zelfs Jan zijn hoofd achterover gooide en zo lang en hartelijk lachte, als Marijke niet van hem had verwacht.
“Frits, jij bent weer eens ontoerekenbaar. Hier, zuster Marijke, is verpleegster in het rusthuis waar moeder is. En ze kwijt zich daar zo goed van haar taak...”
Een beeld van een zin voor een toekomstig leraar, dacht Marijke vol trots.
“Dus tóch een verpleegster.” begon de vriend weer. “O, begin niet nog eens,” smeekte Marijke.
De vriend ontkronkelde weer zijn ene lange been en zei: “Ik heb nu wel door, dat u hier bent voor mevrouw Van Altenburg. En u kunt mij er meteen bij krijgen. Want de rust die ik nodig heb! Kolossaal gewoonweg. En ik denk nooit om mijn gezondheid. Als alle mensen slapen, ga ik wandelen. En als alle mensen wandelen, ga ik...” Hij keek trouwhartig naar Marijke op.
“Slapen.” veronderstelde die.
“Nee, zwemmen,” zei de vriend droevig. “Ik moet wel een beetje gecontroleerd worden. Dat zei mama ook nog, voordat ik op reis ging. Trouwens, mama liet mij nóóóde gaan.”
“Ja, dat kan ik me best voorstellen,” zei Marijke. “Nu, ik ken wel een jeugdig Amerikaantje, dat u best zal willen controleren.”
“Nee, die wil ik niet. Ik wil u. En ik zal ook niet zuster Marijke kunnen zeggen, want dan zal ik aldoor aan het kruisje, dat u

niet hebt, moeten denken."
Marijke was maar blij, dat mevrouw Van Altenburg, vermoeid door de komst van Jan met de doktersbul en de onwijze vriend, rustte. Dit gesprek zou haar zeker niet hebben bekoord. Ze ging op de leuning van een terrasstoel zitten. Slingerde met haar rechterbeen. Ze zweeg. De vriend haalde sigaretten te voorschijn. Bood Marijke zijn koker. "Nee, ik rook niet," zei ze. "Waarom niet?"
"Doodgewoon. Ik vind het niet lekker."
"Hè, ik was al bang dat er een ethisch bezwaar achter zat."
Hij stak zijn sigaret aan. Jan lag rokend op een andere terrasstoel. Die had er niet aan gedacht om haar een sigaret aan te bieden.
"Nu Marijke, luister eens. Ik kan natuurlijk niet van je verwachten, dat je voortdurend achter me aanholt..."
"O nee?," vroeg Marijke zoet.
"Nee. Maar ik mag toch wel verwachten..."
Daar kwam Juliette het terras op. "Madame vraagt naar u, mademoiselle."
Marijke sprong van haar stoel. "Hèèèè!," kreet de vriend.
"Mijn plicht roept," zei Marijke.
"Riep er maar wat anders," zei de vriend. Hij draaide zich helemaal naar
Marijke om. "Zwem je goed, zeg Marijke?"
"Ik kan helemaal niet zwemmen." zei ze droevig.
"Nu, dan zal ik het je leren. Goed? Als tegenprestatie voor jouw controle over mij. Hoe lijkt je dat?"

“Helemaal niet.” Ze kwam nog even terug, “En alstublieft, doe niet zo daas, waar mevrouw Van Altenburg bij is.”
“Welk wonderlijk bijvoeglijk naamwoord zei je daar. Marijke?”
‘Ik zei daas!’
De vriend schudde zijn hoofd. “Daas! En dat uit die zoete mond. Nu begrijp ik pas, waarom ze jou geen kruisje hebben gegeven!”
“Och, mijnheer Van Altenburg, helpt u mij. Praat met hem...”
“Hèm, Marijke! Wat oneerbiedig!”
“U bent toch geen haar? Was u het maar,” zei Marijke, terwijl ze het terras afliep. De ogen van Jan van Altenburg twinkelden achter zijn uilenbril, terwijl hij naar zijn vriend keek. “Ja, ja, Fritsje, die kan je troeven. Had je niet gedacht, hè?” Frits, die Marijke had nagekeken, zo ver hij kon zien, nam zijn gewone onbevallige houding weer aan. “Wat een schatje,” zei hij vol vuur.
“Ja, maar denk er aan, dat je niet zo idioot tegen haar doet, waar moeder bij is. Dan breng je haar in een moeilijk parket.”
“Wat dacht je dan? Ik zal braaf u en zuster zeggen. Hoewel, als je dat enige kind ziet... Het is gewoonweg een parodie.” Hij streek zijn gladde haren glad. “Wat een schatje,” zuchtte hij nog eens.
Maar ‘s avonds zei mevrouw Van Altenburg: “Nu wc op reis zijn, laten we dat plechtige zuster weg. Ze is mijn vriendinnetje, dat me vergezelt. Dus jongelui, geen u meer en

geen zuster."
En de vriend, die net van een ijspudding genoot, legde zijn lepel en zijn biscuitje neer, en zei: "Ik zal me nog wel eens vergissen, maar ik zal mijn best doen."
Marijke prevelde tussen haar tanden: "Idioot."
Op het ompaalde stukje strand zat Marijke. De badmantel hing zwierig om haar schouders en ze las een brief, die de postbode haar, voor ze naar het strand afzakte, had gegeven. Het was de brief van Jan Smit.
In zee zwom als een uitgerekte octopus de vriend. Hij leek al armen en benen. Hij kwam naar het strand toedeinen en riep:
"Marijke, van wie is die brief?"
"O, van een vriend," zei Marijke.
"Van een goeie vriend?"
"Joe."
"Van een betere vriend dan ik ben?"
"Van een langere."
"Nog langer dan ik ben?," schrok Frits en hij hief zich op aan een vlotje, waarop hij lang en mager en onbekommerd zitten bleef.
"Uil," zei Marijke.
"Lees er eens een stukje uit voor. Toe wees niet zo ongenoeglijk."
"Wees nu toch eens even stil," verzocht Marijke.
"Zeg, wat is het gezellig, dat wij samen aan 't zwemmen zijn. Ik bedoel, dat wij samen gaan zwemmen. Ik bedoel..."
Marijke las de brief van Jan Smit. Ze was genaderdtot de

passage:

> "Wat wilde ik daar graag bij je zijn. Die villa Batailie desFleurs lijkt mij zo mooi..."

Ze schrok even doordat de vriend van het vlotjeduikelde en een opzettelijke wilde krijs gaf. Voor hij wegzwom, riep hij nog: "Je ziet mij niet terug, Marijke. Ik zwem naar de overkant."
Marijke oogde even zijn broodmager streepje na, en boog zich dan weer over haar brief. Ze bedacht, dat het toch wel genoeglijk was dat mevrouw Van Altenburg en Jan samen waren gaan rijden, en dat ze nu zulke onverwachte vrije uren gekregen had. Ze las verder: "...lijkt mij zo mooi. Marijke, ik kan je toch maar niet vergeten, jij was zo lief voor mij die dag, dat je weg ging, en jij schrijft zo trouw, dat ik weer hoop ga koesteren." Marijke greep ontzet in haar kuif. "Want het is toch niet mogelijk dat je wat kunt voelen voor die onmogelijke kwast van een Van Echten. Ik heb een idee, dat ik nog wel hoop kan koesteren. En daarom, Marijke, vraag ik je nog eens, zou jij in mij niet meer kunnen zien dan een oude trouwe vriend van de schoolbanken? Schrijf mij maar niet direct terug. Denk er nog eens goed over na. Maar weet, dat jouw bevestigend antwoord mij tot de gelukkigste aller stervelingen zal maken..."
"Marijke, wat kijk je dramatisch. Wat is er gebeurd? Is die lange vriend van jou wat overkomen?" Frits hing weer op het

vlotje. Marijke zwaaide met de brief heen en weer. “Nee,” zei ze gedachteloos, “nee!” Ze dacht waar ze Jans dramatische ontboezeming moest bergen. In haar badpak? Nee, dan werd hij sliknat. In haar badjas achterlaten op het strand? Nee, dan had je kans, dat het ordinaire zoontje van de chique Hollanders hem vinden zou, om zich dan meteen te begraven in Jans liefde.
“Zeg zusje, wat staar je toch.” Frits zwom naar het strand en twee meter knokige lengte vleide zich naast Marijke neer.
“Och,” zei Marijke, “och, wat moet ik nou met die brief doen? In mijn badpak kan niet, in mijn badjas kan niet.”
“Verscheur ‘m,” zei de vriend laconiek.
“Ja, ik zal jou verscheuren,” zei Marijke meteen wraakgierig.
“Mmmm. Wat staat er dan in die brief, Marijke.”
“Een huwelijksaanzoek.”
“Nee-ee,” zei de vriend met een uithaal.
“Jaa-aa,” zei Marijke. “Is dat soms een wonder?”
“Helemaal niet. Ik wil je hier, sliknat en wel, ook wel een huwelijksaanzoek doen. Marijke, ik aanbid je. Marijke, je bent het enige meisje, pardon, de enige vrouw uit mijn dromen. Marijke, jij benadert, wat zeg ik, jij bent mijn ideaal. Marijke, ik kan zonder jou geen dag, wat zeg ik, geen uur meer leven. Marijke...”
“Ik begraaf hem,” zei Marijke prozaïsch. “Wie!,” zei de vriend, met een schok oprijzend. “O, ik zou best zin hebben in jou.”
“Dus je aanvaardt mijn vurige liefde?”

“Ja, ik ben er kapot van,” zei Marijke, terwijl ze een kuiltje krabde, om Jans brief in te verstoppen.
“Dat kan ik me voorstellen,” zei de vriend bescheiden. “En moet er nog niet wat op dat graf? Een palm bijvoorbeeld?”
Als enig antwoord gooide Marijke haar badjas af en liep de zee in. Frits liep haar achterna. Toen ze naast mekaar zwommen, begon de vriend weer: “Je neemt dat begraven huwelijksaanzoek toch niet aan, Marijke? Je weet, dat je dan mijn hart breekt.”
“Och,” zei Marijke, en ze keek onschuldig naar hem op, “het is het zeventiende aanzoek, dat ik zal afslaan.”
“Ben ik dus de achttiende?”
“Ja,” zei Marijke.
“En wat zal mijn lot zijn?”
“Na jou de negentiende.” En met een paar fikse slagen schoot Marijke de vriend vooruit.
Toen ze later samen op het vlotje zaten, en de zon hen zalig-verkwikkend omstoofde, zei de vriend tragisch: “Wat een illusies jij me ontnomen hebt. Ik stelde me voor, dat ik jouw eerste wankele schreden op het zwempad zou begeleiden. Ik stelde me voor jou in mijn armen uit de zee te kunnen dragen. Ik stelde me voor...”
“Hei-ei,” klonk een ordinaire stem van het strand, “wat sitte jullie daar móórd. Ik kom ook!”
En met een zwierige plons dook het ordinaire zoontje van de chique Hollanders in zee.
“O goden,” zei Frits, “daar heb je ‘t kliertje.” Want in de

week, dat Jan van Altenburg en zijn vriend in Bataille des Fleurs logeerden had het kliertje zich als een postzegel stevig aan hen vastgekleefd. En... “Daar heb je hem ook,” zei Marijke, terwijl de chique pa, in een kubistische badmantel gehuld, het palmenpaadje afliep, alsof hij op eieren trad.
“Eugène!,” klonk een stem van het strand.
“Ik bin er al,” klonk de achtjarige stem terug. En terwijl hij zich optrok aan het vlotje, dat vervaarlijk zwiepte, “ik sit al!”
Pa, die zijn badjas afgooide - “Precies op je graf,” fluisterde de vriend Marijke in het oor - schreed op de zee toe, vleide zijn wijnrode badpak in de golven, en koerste ook vlotjewaarts.
“Seg,” zei kliertje, door Marijke beschermend omvat, terwijl hij naar de magere arm van de vriend greep, “sulle wij ‘es om harst zwemmen?”
“Hou je kop. Ga naar je pa,” bitste Frits.
“Die komp wel,” zei het achtjarige zoontje onverschillig.
En pa, dik-deinend op de golven, zich met één hand vasthoudend aan het vlot, zei achteloos: “Bonjour, bonjour. Eugène, ik wens, dat je mij volgt.”
“Had je me maar,” zei Eugène, wegkruipend achter Marijke.
“Ik gebied je met me mee te gaan,” zei de vaderlijke stem hoog.
“Hè, waarom nou, ik sit hier juist zo lekker.”
“Och mijnheer... eh...”
“Van Hilten,” vulde Frits aan.
“Och mijnheer ... eh ... mijnheer Van Hilten, geeft u ‘m eens een zetje,” viel pa uit zijn rol.

“Meel graag,” zei Frits ijverig, en niet een fikse duw zwiepte hij het kliertje naar zijn pa.
“Dank u,” zei de chique Hollander, terwijl hij zijn onwillige zoon bij z’n arm greep, en hem schreeuwend en krijsend verder de Middellandse Zee invoerde.
“Nou, die verdrinken allebei,” zei de vriend profetisch.
En Marijke, die het zwarte onwillige figuurtje natuurde, zei: “Hè, toch zo’n schattig jongetje.”
“Aboeh,” zei de vriend met afgrijzen, “schattig jongetje. Hoe moet je mij dan wel vinden?”
“Ja, daarvoor schieten woorden te kort,” zei Marijke, en ze zuchtte... Toen ze later weer op het strand stonden, en Marijke behoedzaam pa’s badjas van de hare had verwijderd, zei de vriend: “Zeg, als het jou te pijnlijk is, wil ik best de brief weer voor je opgraven. En ik wil hem wel voor je dragen ook.”
En Marijke, in haar badjas schietend, terwijl ze de brief weer te voorschijn groef, zei: “Dank je. De last van al mijn aanzoeken zal ik zelf dragen.”
‘s Avonds zaten ze met z’n vieren in de tuin van ‘Batailie des Fleurs’, mevrouw Van Altenburg, de twee vrienden en Marijke. De meeste gasten zaten vóór op het terras. De avond was stil en zoel, en in de tuin was het heel rustig.
“Dat was vanmiddag toch een prettige autotocht naar Sospel, hè moeder,” hervatte Jan van Altenburg het gesprek, dat gekwijnd had. “Ja, jongen, maar toch ben ik altijd huiverig voor die scherpe bochten,” zei mevrouw Van Altenburg een

beetje vermoeid.
“Nu bent u hier al zo vaak geweest. Dat u daar nog niet aan gewend bent, moeder.”
“Daar zal ik wel niet meer aan wennen. Maar toch heb ik genoten. Het vergezicht over de Alpen is altijd weer een paar scherpe bochten waard.”
Frits roerde zijn thee. “Ja, wij hebben prettig gezwommen, hè Marijke?”
“Gaat nogal,” zei Marijke afwerend, terwijl ze de teacosy over de trekpot trok.
“Gaat nogal. Gaat nogal. En vanmiddag was je net zo verrukt,” deed Frits beledigd.
Mispunt!, dacht Marijke. “Och, overdrijf toch niet zo,” zei ze onverschillig.
“Nee, maar nu nog mooier. Heb je zelf niet gezegd, dat je nog nooit zo zalig gezwommen had, en dat je...”
“Weet je, wat wij morgen moesten doen?,” viel Jan wat vlug in de rede. “We staan vroeg op en dan wandelen wij naar Castellar.”
“Wie we?,” wilde Frits weten.
“Nu. Marijke, jij en ik.”
“O, ik dacht, dat jij met we ‘we’ bedoelde.” Hij wees met een lange wijsvinger van Jan op zichzelf. “Nee maar, nu wordt het wel aanlokkelijker. Hoe ver is het?”
“Zo ongeveer anderhalf uur klimmen, dunkt mij.”
Frits keek keurend naar Marijke. Dan zei hij met een zucht: “Nu vooruit dan maar. Hoe laat wil je weg?”

“Zes uur. Of misschien nog wat vroeger misschien.”
“Nu ja, dat is waanzin natuurlijk,” kreunde Frits. “Ik ben hier voor mijn rust. En als het niet om Marijke was, dan dacht ik er niet aan.” Jan keek even fronsend naar hem. Dan zei hij: “je vindt het toch wel leuk om te gaan, Marijke?”
Maar voor Marijke iets had kunnen zeggen, had mevrouw Van Altenburg zich opgericht: “Het wordt me te koel hier...”
“Zal ik even uw mantel...,” begon Marijke al vlug.
“Nee, dank je, ik ga naar mijn kamer. Welterusten, jongens.” Dan zei ze - en haar stem was scherp - “Marijke zal niet mee kunnen morgenochtend, ik zal haar nodig hebben.”
Marijke beet op haar lippen. Ze bood zorgzaam haar arm. Ze voelde zich net een klein, geslagen hondje.
Toen de langzame, wat slepende schreden door de tuin waren weggestorven, zei Frits, terwijl hij een nieuwe sigaret aanstak aan zijn nog maar half opgerookte: “Je snapt toch zo, dat ik er niet over peins om naar dat kasteel of hoe-heet-het te klimmen, als Marijke niet gaat.”
“Jij bent toch een verduivelde kwast.” Jan voelde in de zak van zijn smokingjasje. Had hij zijn pijp bij zich? En tabak? Ja gelukkig. Hij stopte langzaam zijn pijp. Dan zei hij: “Snap jij nu niet, ezel dat jij het op jouw idiote manier alleen maar moeilijk voor dat meisje maakt?”
“Dat meisje!,” herhaalde Frits. “O, ben je eens weer van de toren. Dat meisje! ‘t Is toch zo’n allemachtig lief kind.” Hij zei zacht voor zich heen, alsof hij de naam wilde proeven: “Marijke.”

“Dat kan allemaal waar zijn, maar jij kunt niet zo idioot tegen haar doen, waar moeder bij is. Merkte je niet, dat moeder geprikkeld was?”
“Ja, lief was ze niet direct.”
“Nu, dat kwam door jouw mal gezwam.” Het was even stil tussen hen. Jan rookte wat weggezakt zijn pijp. Dan zei hij: “En bovendien, met ‘dat’ meisje heb ik niets minderwaardigs bedoeld, ik heb toch zelf onze tocht naar Castellar voorgesteld?”
“Ja, dat is waar.” Frits gooide zijn sigaret weg. Hij staarde voor zich uit. Hij rekte zijn armen boven zijn hoofd, strekte ver zijn lange smokingbenen uit.
“O, een schat is die Marijke.”
Jan zei niets.
Boven had Marijke mevrouw Van Altenburg bij het uitkleden geholpen. Er was niets gezegd. Ze ruimde de badkamer op. De kruiden. De badjas. Ze stond even met de badjas in haar handen. Waarom was mevrouw zo naar tegen haar? Omdat Frits zo gek deed? Maar zij had toch niets terug gezegd?
Marijke hing de badjas op. Nu ja, het was waar, dat ze toch ‘s morgens moeilijk weg kon. Alleen... Mevrouw had het anders kunnen zeggen... Opeens rekte Marijke haar wat gebogen figuurtje uit. Ze leek wel mal om zo te tobben. Dacht iedereen na bij een woord, dat gezegd werd? Had zij ook niet duizenden keren iemand met een gedachteloos woord gegriefd?
Ze kwam de slaapkamer weer binnen. “Ligt u zo goed? Kan ik

nog iets voor u doen?"
"Nee, niets, dank je."
"Dan hoop ik, dat u een heel goede nacht heeft." Dat was haast een bezweringsformule, die Marijke elke avond sprak.
"Dank je. En ik had graag, dat jij naar je kamer ging, ik zal je misschien nog nodig hebben."
Opeens weer dat geslagen gevoel... Anders was ze nog graag even de tuin in gegaan. Pas half tien was het. Ze zou Jan Smit direct terug kunnen schrijven. Ze greep naar de brief, toen ze voor haar schrijfbureautje zat. Ze las hem nog eens over. Goeie, trouwe Jan!, dacht ze. Ze begon: "Beste vriend, die je altijd voor mij geweest bent..." En dan zakte Marijkes hoofd op het lichtgrijze bureautje neer. En Marijke huilde haar eerste tranen aan de Rivièra... Maar toch niet om de beste vriend, die Jan altijd voor haar was geweest... "Slaapt u al moeder?"
"Ik slaap nooit voor drie uur. En er zijn nachten, dat ik helemaal niet slaap."
Jan zette zich voorzichtig op het bed. De ramen stonden wijd open. De luiken waren dicht. Het nachtlampje gloeide heel zacht en roze.
"U ligt toch goed?"
"Ja, ik lig best."
"Moeder, luister eens, zo kunt u niet zijn tegen Marijke!"
"Hoe kan ik niet zijn?"
"Toe blijf nu kalm liggen. Zo... zo bruusk, enne, enfin, zo onaardig."

“Ik ben toch nooit onaardig tegen haar. Schaam je!”
“Stil nu, moeder. U bent natuurlijk lief voor haar. Dat neem ik wel aan.” Hij streelde even haar arm. “Als wij er niet zijn,” liet hij er zacht op volgen. “Maar u moet bedenken dat u ons zelf hebt voorgesteld, om haar te tutoyeren. Dat geeft een zekere vertrouwelijkheid, nietwaar?”
“Ja, maar ik voel niets voor te véél vertrouwelijkheid!”
“Dat hoeft ook niet. Maar u weet, dat Frits direct vertrouwelijk is met een... met een...” Jan dacht even na, “nu met iedereen. En zij heeft toch geen aanleiding gegeven.”
“Hmmm,” zei mevrouw Van Altenburg.
“En luister eens, moeder, ik heb de tocht naar Castellar zelf voorgesteld. Die moet doorgaan natuurlijk. Kunt u Marijke ‘s morgens niet missen, dan gaan we op een tijd weg, dat het om u wel kan. Vindt u dat niet logisch?”
“Och, logica heeft met deze zaak weinig te maken.”
“Ook goed. Maar u voelt toch wel, dat u Marijke niet moet laten voelen, dat u het haar niet toestaat, omdat u niet wil, dat ze met ons uitgaat?” Mevrouw dacht even na. Jans hand lag nog altijd op haar arm. Ze vleide de hare er overheen. “Als je nu maar geen nieuwe plannen op touw zet, dan kan het om mij deze ene keer wel. Morgen of overmorgen. Als ik ‘s middags rust.”
Jan dacht aan de hitte, die tijdens de siësta heerste. “Goed, morgen dan maar,” zei hij. Hij zuchtte onmerkbaar.

XII

Ze waren tot halfweg Castellar gekomen. De zon brandde. Het was snikheet. Marijke, met een grote zonnehoed op en in een luchtig japonnetje, dacht, hoe vreemd het was dat ze nu toch mee mocht. Vreemd, maar tegelijkertijd heerlijk. Het geslagen gevoel van gisteravond was weg, nadat mevrouw Van Altenburg haar 's morgens gezegd had, dat ze gedurende haar middagrust voor deze keer Marijke wel missen kon.
"Zeg," zei Frits, die in een leuke short met zijdenpoloshirt naast Marijke voortbeende, tegen Jan: "Zeg, als je nog eens wat weet moet je me dat drie dagen tevoren vertellen. Dan kan ik tenminste mijnnodige rust vooruit nemen."
Hij legde zijn arm om Marijke heen. "Kind, wat ben jij koel. Hoe is 't mogelijk, dat je zo koel blijft in deze hitte."
Marijke maakte een danspas. "Maar vind je 't niet zalig hier," zei ze.
"O, buitengemeen. Onzalig zalig. Ik ben er gewoon kapot van. Van verrukking bedoel ik. Hoe ver is 't nog, Jan?"
Jan, die even was blijven staan om zijn pijp uit te kloppen tegen een muurtje, waarover grillig de citroenen hingen, antwoordde niet. Frits bleef ook slaan. Hij keek achteloos

naar beneden in de diepte, ging dan op het muurtje zitten. Dan zei hij: “Marijke, kind, als het niet om jou was, kreeg je me hier niet meer vandaan.”
“Waarom zou je hier eigenlijk niet rustig blijven zitten,” zei Marijke laconiek. “Wij kunnen toch wel samen verder, nietwaar meneer Van Altenburg?” Ze betrapte zich er weer op, dat ze Jan niet kon tutoyeren. “Maar natuurlijk, Marijke. Laten wij maar doorlopen.”
“Hé, hé, hé, dat gaat zo maar niet. Ik kom al. Ik ben er al.” En dan zijn hand weer op Marijkes koele arm leggend, zei hij somber: “Kind, ik sterf liever, dan dat ik jou met een ander mee zie gaan.”
“Nu, dan zul je nog heel vaak sterven,” zei Marijke onverschillig. Jan lachte opeens: “Doe toch niet altijd zo onwijs, kerel.” Frits, in al zijn lengte naast Marijke voortbungelend, zei tragisch: “Dat noemt hij onwijs. Wat weet je van mijn ziel, kerel. Wat weet jij van onze grote ziele... mmm...”
“Gemeenschap,” vulde Jan hulpvaardig aan.
“Juist. Van onze grote zielengemeenschap. Wat weet jij van Marijkes zeventiende huwelijksaanzoek. Wat weet jij van mijn ontluikende, wat zeg ik, van mijn ontloken liefde. Wat weet jij van mijn huwelijksaanzoek. Kérel!!”
“Hij heeft een zonnesteek,” zei Marijke nuchter.
“Ik een zonnesteek? Ben je soms vergeten, dat ik gisteren op het strand mijn hart aan jouw voeten heb gelegd.”
“Het zal er nog wel liggen,” zei Marijke. De weg liep nu steil

omhoog.
Een bepakt ezeltje kwam om de bocht te voorschijn. Achter hem liep een leuke, donkerbruine jongen.
Hij zwiepte met een twijgje, en floot schel en lustig.
“Bonjour, dame-sieurs,” lachte de jongen in het voorbijgaan.
“Bonjour,” zeiden ze gedrieën terug.
“Die jongen denkt natuurlijk, dat jij mijn vrouw bent,” zei Frits.
“Hij zal wel meer mensenkennis hebben.” Marijke trachtte haar arm uit Frits zijn greep los te wriegelen.
“Zo,” zei Frits verontwaardig, “ben jij dus vergeten...”
Maar Jan viel hem opeens in de rede: “Schei nu toch eindelijk eens uit met dat gezanik. Kijk liever eens om je heen.”
Frits bleef abrupt staan en keek gedecideerd om zich heen. Alsof hij examen moest doen somde hij op: “Vijgen, citroenen, vijgen, olijven, citroenen, palmen, cipressen...”
Opeens brulden ze allebei, Jan en Marijke. Frits zag hen quasi-onnozel aan. “‘t Is goed, ‘t is goed,” zei Jan. “Je mag weer recht voor je uit kijken.”
Frits keek zo hulpeloos als een uitgerekte Don Quichotte. “‘t is ook nooit goed wat ik doe. Kijk ik om me heen, en som ik de wonderbaarlijkste heerlijkheden van de Rivièra op, dan moet ik recht voor mij kijken. Kijk ik recht voor me, en zo af en toe eens opzij, - bloos Marijke - dan worden daar ook aanmerkingen op gemaakt. Tracht ik jullie op deze meer dan beestachtige klim nog enigszins op te beuren...”

“O ezel!,” zei Jan.
“Stort ik mijn hart uit, wat me niet kwalijk te nemen is in deze hitte...”
“Ik dacht, dat ik vele vermoeiende mannen kende,” viel Marijke uit. “Maar jij slaat ze met stukken.”
Frits deed opeens beledigd. “Nu zeg ik niets meer. Geen woord. Hoe ver is ‘t nog, Jan? Nog een half uur? Ik zal ‘t wel niet halen. Ik vermoed, dat dit een verkapte aanslag op mijn leven is. Ik zeg geen woord meer.” Hij zweeg even. “Nee, ik zeg geen stom woord meer tegen jullie. Weel jullie, wat ik ga doen?”
“Misschien hier rustig op de berghelling gaan liggen?,” veronderstelde Marijke.
“Nee, ik ga zingen!”
“Nu ja, dat is het ergste, wat ons overkomen kan,” zuchtte Jan. Hij nam zijn uilenbril af, keek Marijke aan. “Je bent nu gelukkig voorbereid.”
“Juist moordenaar, me nog afkammen ook! Maar daar sta ik boven. Ik ga zingende naar de guillotine, o nee, naar de landwijn! Ik zal mijn lied laten schallen, zodat de herders op de bergen flauw vallen. Ik zal...” En zonder enige overgang zette Frits luidkeels en aller verfoeilijkst vals het lied in:

“I am happy, so happy,
here in my garden the róóóses bloooooooom... Yes, I am so happy, so haaaaaaaapppyyyy...”

Marijke had zich nu van hem losgemaakt. Ze schaterde, terwijl ze de handen voor haar oren hield. “Vin je ‘t mooi,” schreeuwde Frits.
“Prachtig, Ik krijg er wat van,” kreunde Marijke. Ze struikelde. Jan strekte zijn hand uit, maar Frits had alweer de arm om haar heengevleid. “Dit lied, wat ik zong, ken ik niet verder. Maar ik ken nog een lied. Trouwens ik ken er vele. Dat zingt mijn zuster. Ik begin:

Only a baby small... Dropped from the skie-ie-ie-ies... Only a tra-la-la... Two little eyes... “

“Waarom schud je zo. Marijke?”
“Van aandoening.”
“Ja, dat kan. Moet je verder horen.” En een octaaf hoger vervolgde Frits:

“Only a tra-la-la One little no-o-o-o-o-se!!! Only a tra-la-da-la-la... Ten little toes... ‘

“Hoe vin je ‘t, Marijke?”
“Beeldig,” snikte Marijke.
“Kun jij je voorstellen, dat de lui van de soos er vandoor gaan, als hij zingt?,” vroeg Jan.
Frits keek met een dwaas gevoel van afwachting naar Marijke.
“Nee,” zei Marijke valselijk. “Hoe is het mogelijk?”
“Zie je wel?,” triomfeerde Frits. En, terwijl hij met zijn

kraaienstem probeerde om een nieuw lied in te zetten, hadden ze Castellar bereikt, 's Avonds zat Marijke voor haar schrijftafel. Ze was nog graag even de tuin in gegaan. Had Frits niet gezegd, toen mevrouw Van Altenburg naar haar kamer wilde: "Je komt toch terug, Marijke? Je laat mij hier toch niet treurende alleen?" Wat was het geweest, dat haar aarzelen deed? Iets in een trotse hals beweging, de plotselinge scherpte in een stem, waarvoor ze vreesde? Ze had geantwoord: "Nee, ik moet nog briefschrijven."
Een trap van Jan had Frits toen doen zwijgen. En nu zat Marijke voor haar schrijfbureautje. Ze las de brief van Jan nog eensover, en dan haar aanhef:

"Beste vriend, die je altijd van mij geweest bent!"

Ze schreef verder:

"Jouw brief heeft me weer eens doen inzien, dat jij mij absoluut verkeerd bekijkt. Jan, ik ben toch tegen iedereen, zoals ik tegen jou ben? Ik bedoel tegen al mijn vrienden. Ik ben zelfs nog veel en veel aanminniger tegen mijnheer Nieber. Je weet wel, die uit ons rusthuis. Lieve jongen, ik mag je zo verbazend graag, maar ik zal nooit van je kunnen houden. Staar je niet blind op die ene, bijdehante, kattige Marijke. Ik zal je eens wat zeggen, en dat meen ik: Kijk om je heen naar andere meisjes. Op het tennisveld kun je ze bij bosjes

opscheppen. En dan nog iets. Toen op de h.b.s. zat twee klassen lager dan wij een erg leuk kind: Gonny Baarslag. Weet je nog wel? Ze hebben wel eens gedacht, dat wij zusjes waren. Ze is ook zo blond als ik en een beetje veulenachtig. Herinner jij je nog? Ik heb toevallig gehoord, dat Gonny op de huishoudschool in Amsterdam is. Dus koken kan ze ook goed leren. En dat is ook veel waard in een vrouw..."

Marijke kauwde op haar vulpen. Moest ze warempel nog een verloofde gaan zoeken voor een aanbidder. Toch zou het wel rustig zijn als Jan Smit naar de kokende Gonny toeneeg...
Ze staarde uit over zee. Er was geen golfslag. Opeens wenste Marijke, dat de zee eens voor de verandering woest op de kust zou toerollen. Met hoge, schuimende koppen en een dof gebulder. Marijke liet haar hoofd op haar hand rusten. Ze was toch wel moe van de tocht naar Castellar. Die idioot van een Frits. Marijke stond op. Ze ging op de vlieg staan. Nee, ze kon net hun twee gloeiende sigaretten zien. Jan zou misschien een pijp roken. Ze dacht, hoe mooi de tocht van Castellar was geweest, ondanks de dwaasheid van Frits. Wat een weelde van geuren en kleuren... En, toen ze boven op het houten terrasje van de enige Auberge hadden gestaan, en Marijke naast Jan, Menton ver in de diepte bewonderd had en de Middellandse Zee, die zo ongelooflijk koel en donker geleken had, toen had Frits gezwetst: "Marijke, als je het zo verrukkelijk vindt hier, weet je wat, dan koop ik dit hele gedoetje tegen de tijd,

dat we trouwen. Dan richten we dat in als zo'n soort zomerhuisje. En citroenen en mispels hoef je dan alvast niet te kopen. Zie je, daar komt mijn economische hart weer naar boven!"
Ja, 't was een mooie tocht geweest. Maar, tegelijkertijd wist Marijke dat de tocht naar Castellar, alleen met Jan, tóch mooier geweest zou zijn...
Een paar dagen later gaf de operaportier haar een brief van Jo Klaassen. Er waren nog een paar brieven voor mevrouw Van Altenburg en een brief van Fieke. Met deze buit beladen, liftte Marijke naar boven. En daar mevrouw nog niet had gebeld, slingerde Marijke zich maar direct aan haar lectuur. Ze las eerst Fiekes epistel, dat van vermaningen vol was. Ja, ze had ook wel een beetje te veel over Frits geschreven in haar laatste epistel. Natuurlijk zag Fieke daar in moeilijke bezorgdheid weer drama's uit voortkomen ten opzichte van Ruut. Marijke liet de brief zinken. Gek, ze had de laatste dagen helemaal niet aan Ruut gedacht. Schuldbewust keek Marijke naar buiten. Of ja, gedacht had ze wel aan hem. Maar zo neutraal. Alsof het maar een goeie kameraad op de achtergrond was, en geen aanstaande toegewijde verloofde. En, een goeie kameraad, was hij dat? Marijke haalde haar schouders op. Het was een beetje te vroeg, om nu al te gaan filosoferen. En. alsof ze voor haar gevoel iets aan Ruut wilde goedmaken, dacht ze: Ik zal hem vandaag schrijven!
Toen maakte ze, natuurlijk weer met een haarspeld, de brief van Jo Klaassen open. Die schreef:

> “Mijn lieve Marijke. Met de benen haast in de Loosdrechtse plassen, schrijf ik aan jou.
> Het is zo’n prachtige dag. Volgens jouw beschrijving moet het daar aan de Rivièra een gezegend oord zijn. En wellicht zullen mijn eenden me eens veroorloven, me daarvan te overtuigen, maar de eerste jaren niet. Want ik moet eerst de schoonheid van Holland door en door ‘geproefd’ hebben, voor ik me naar het buitenland begeef. En, als ik uitzie over het water, dat net zo rimpelloos is als jouw Middellandse Zee, en ik hoor van heel uit de verte het lachen en stoeien van een paar meisjes, die hier kamperen, en een bootje met een slaphangend zeiltje wordt door een paar jonge jongens in zwembroek voorbij geroeid dan zeg ik: ‘De Rivièra zal me nooit zien!’ Of... jijmoet het willen, Marijke!”

Marijke liet ontsteld door deze boude woorden evende brief zinken. Een fluitje klonk in de tuin. Ze boog zich naar builen. Daar stond Frits naar boven te kijken. In badjas. Een handdoek als een boa om zijnhals.
“Bonjour, Marijke. Ik ga zwemmen. Ga je mee?”
“Kan ik toch immers niet.”
“Dat kun je ook anders zeggen, Marijke.”
“Ik heb er helemaal geen puf in. Zo beter?”
Marijke dook weer in haar kamer. Nam de brief van Jo Klaassen weer op.

"... jij moet het willen, Marijke. Kind, er gaat geen dag voorbij, of ik denk aan jou. Toen ik jou de eerste keer in het rusthuis - o, gezegende herinnering — zag, toen wist ik direct, dat ik het meisje gevonden had, dat voor mij het enige meisje in mijn leven zou zijn. Och kindje - want dat ben je, al ben je nog zo flink en fier - denk eens goed na, voor je mij terug schrijft. Peil je hart. En geef me dan antwoord. We zullen zo'n goed leven hebben samen, Marijke. De tijd, die ik niet aan jou wijd, zal aan de eenden gewijd moeten worden. En al zijn dit lastige, halsstarrige, en denk eens aan kokette mirakels, toch werpen ze wel zoveel vruchten af, dat ik aan mijn Marijke een onbezorgde toekomst kan aanbieden. Als je antwoord 'ja' is wat ik vurig hoop, - je was altijd zo lief, Marijke" -"o, Jan Smit," kreunde Marijke, "ze konden het wel hebben overgeschreven van mekaar" - "dan kom je maar zo gauw mogelijk thuis, waar twee verlangende armen je wachten. Soms bekruipt me een huiverig, eenzaam gevoel, als ik denk aan die opsnijer, die de laatste dag bij je was in Hilversum. Je deed tegen hem niet liever als tegen mij, maar hij had zo'n air van bezit over zich. Maar als ik dan bedenk, dat jij zo helemaal geen type bent, dat gevoelig is voor een sjieke auto en een zijden overhemd en zijden sokken, dan verdwijnt dit gevoel. Dan weet ik, dat jij op een goeie dagvoor mij zal staan, zo eenvoudig en liefelijk..."

Liefelijk! Bij dit zoon-Jo-Klaassense woord liet Marijke de brief zinken. Dit werd te dwaas. Had ze ooit aanleiding gegeven? Nooit. Ze had hem afgeblaft, waar ze maar kon, en altijd zijn verkapte liefdesuitingen in de kiem gesmoord. Nee, als dit het resultaat moest zijn van haar bijna jongensachtige vriendschap, dan zou ze op een onmetelijke afstand blijven. Ze kon zich alvast op Frits trainen. Want Jan van Altenburg bleef altijd zo gereserveerd, dat bij hem van trainen geen sprake kon zijn. Marijke nam de brief weer op.
"Zo eenvoudig en liefelijk! Mijn moeder gaat bij een zuster inwonen wanneer ik jou in mijn huisje binnenvoer." Ondanks alles glimlachte Marijke even. Jan Klaassen leek wel een epistel uit een achttiende-eeuws liefdesbrievenboek te kopiëren. Ze zag zich al binnengevoerd. "Ze wil ons jong geluk niet in de weg staan. En als..." Toen belde mevrouw Van Altenburg. En Marijke vouwde, na nog een blik, de brief dicht. Ze voelde opeens, dat het niet zo gemakkelijk meer was om onbevangen bij mevrouw Van Altenburg binnen te komen. Zelfs haar: "Hebt u goed geslapen?" klonk zo spontaan niet meer. Toen ze de luiken opende hoorde ze opeens de koele stem van het bed: "Marijke, ik heb niet graag, dat je 's morgens vanaf het balkon gilt."
"Gillen?," vroeg Marijke, die het gesprekje met Frits in de tuin gans vergeten was.
"Ja, gille"!," herhaalde mevrouw Van Altenburg. "Ik had van jou toch zeker enige reserve tegenover mijn zoon en zijn

vriend mogen verwachten."
Marijke wilde antwoorden, bedacht zich dan. Ze beet zich op de lippen. Ze belde Juliette voor thee, terwijl ze naar de badkamer liep. Reserve, reserve, reserve, dacht ze. Nu zou ze nooit, tegen welke jongeman ook meer aardig zijn. Nu zou ze van een hoogheid en een fierheid worden, dat al Frits zijn kwasterigheden op haar trots zouden afstuiten. Nu zou ze zelfs Jan van Altenburg in gereserveerdheid overtreffen. Inmiddels had Juliette de thee gebracht. Dat was ook al niet meer het feest van elke morgen om in de gebloemde kopjes de thee te gieten, en even te snuiven aan het vaasje met bloemen dat in het blaadje stond. Met een verbeten mondje schikte Marijke de kussens voor mevrouw Van Altenburg. Ze dronk zwijgend haar thee.
"In mijn tijd," zei mevrouw Van Altenburg, "paste het een jong meisje niet om zo vrij met jongelui om te gaan."
"Ja mevrouw," zei Marijke, die toch iets moest zeggen.
"In mijn tijd," ging mevrouw Van Altenburg door, "hield een jong meisje zich afzijdig."
"Ja mevrouw," zei Marijke.
"Dus je hebt me begrepen, Marijke?"
"Ja mevrouw." En opeens dacht een vernederde Marijke aan Ruut, die de volgende maand naar Menton zou komen, om haar 'op te eisen', zoals hij gezegd had.
Toen ze later in de tuin kwamen, waar Marijke al zorgzaam de stoel van mevrouw Van Altenburg in de schaduw had neergezet, en Frits al van verre riep:

“Zeg, onvriendelijke schoonheid, waarom heb je mij vanmorgen alleen laten gaan?”, keek Marijke neerbuigend, en zweeg. Frits stopte zijn handen in zijn zakken. Hij zag vanaf zijn slungelige lengte schaapachtig naar Marijke. Hij zei: “Maar meisje, heb jij niet goed geslapen misschien?”
“Dank je, heel goed,” zei Marijke, met een trots kinheffen. “Maar waarom...”
Doch toen kwam Jan van Altenburg aanlopen. Hij zei, terwijl hij zijn sigaret weggooide:
“En, moeder, hoe bent u vanmorgen?”
“Goed, jongen.”
“Goedemorgen, meneer Van Altenburg,” zei Marijke met reserve. “Maar waarom...,” begon Frits weer.
“O, ik heb uw ochtendpost vergeten,” zei Marijke tegen mevrouw Van Altenburg, en zonder antwoord af te wachten, snelde ze het huis binnen.
En terwijl ze de lift voorbijrende, en de trap opholde, dacht ze: Ze kunnen me allemaal gestolen worden, Jan Smit, Jo Klaassen, Ruut, Frits en ja, die gereserveerde Jan van Altenburg ook!
‘s Avonds kalkte Marijke aan Jo Klaassen:

> “Beste Jo. Je brief vanochtend ontvangen. Ik snap gewoonweg niet, waaruit jij de brutaliteit hebt om af te leiden, dat ik van je houd...” Ze schreef met grote, schuin liggende letters. Ze schreef driftig. Toen ze de brief af had, las ze hem over. Ze bleef even voor zich uit

zitten staren. Dan verscheurde ze, wat ze pas had geschreven. En ze begon opnieuw: “Beste Jo. Het spijt me zo, dat ik je lieve brief moet beantwoorden met een: “Het kan niet Jo’. Want ik houd niet van je, zoals jij van mij houdt.” Nee, dat kon weer verwikkelingen geven. Want daaruit zou Jo Klaassen natuurlijk opmaken dat er een tijd zou komen, waarin ze wèl van hem zou gaan houden. En dan zou hij willen wachten... Marijke voelde, dat ze zo langzamerhand precies wist, welke klippen ze op liefdesgebied te omzeilen had.

Ook die brief ritste Marijke stuk. En nog eensbegon ze:

“Beste Jo. Wat jammer, dat je mij zo’n brief geschreven hebt. Het zal nóóit, nóóit kunnen, Jo. Want ik houd van je, alleen als van een goeie vriend. Meer niet. Werkelijk, geloof me, meer niet!” Marijke dacht even na. Dan herinnerde zij zich haar antwoord aan Jan Smit. En ze schreef verder: “Je schrijft, dat ik altijd zo lief was. Afgescheiden van het feit, dat ik dit helemaal niet tegen jou ben geweest, of je moest onze kibbelpartijen onder liefzijn verslijten, denk er dan maar eens aan, hoe meer dan aanminnig ik tegen mijnheer Nieber was. En die zal het heus niet in zijn hoofd halen, om plotseling te ontdekken, dat hij zonder mij niet meer leven kan! Weet je, wat je moest doen, Jo? Je moest je niet aldoor bij je eenden opsluiten. Die beesten kunnen je hallucinaties

geven. Als ze tenminste overeenkomst hebben met kippen. Nee, Jo, stort je in het volle, Loosdrechtse leven. Ik ken er een familie Rengers. Echt genoeglijke lui. Vroeger hebben Lous, mijn vriendin, en ik wel met de meisjes Rengers gezeild. Je kunt er best heenstappen en mijn groeten doen. Vraag maar aan de bakker, waar ze wonen. Want ze zijn pas verhuisd. En, als je daar dan de jeugdige gezelligheid gevonden hebt, die je nu natuurlijk mist, dan hoop ik, dat je gauw aan mij zult denken als aan je vriendin
Marijke."

Pff!! Marijke blies. Ze las de brief toch met enig welbehagen over. Ze scheen er slag van te krijgen om aanbidders af te wijzen en tegelijkertijd te troosten. Als Jo Klaassen nu maar naar de Rengers zeilde, dan had je kans, dat die in de jolige ongebondenheid, die daar heerste, gauw genas. En Maddy Rengers was een ongelooflijk leuk type... Ze stond op. Ze wilde de brief nog even aan de portier geven voor de post. Zo stil was het in het grote huis. Op de dikke lopers klonken haar voetstappen gedempt.
De operaportier was vervangen door de nachtportier, die een verkapte
Russische edelman geleek. En gelukkig nooit iets zei, wanneer hij niet werd aangesproken.
"Pour la poste monsieur," zei Marijke, toen ze voor zijn kooi stond. "Merci, mademoiselle."

Marijke keek naar buiten. Het donker lokte haar. Zou ze nog even? Ja, heel eventjes maar het palmenlaantje af. “Bonne nuit, monsieur.”
“Bonne nuit, mademoiselle.”
Het was koeler geworden. Marijke rekte even haar armen. Ze snoof diep de koele lucht op. Er was niemand in de tuin. Mevrouw Van Altenburg was laat naar bed gegaan.
Maar toen ze aan het eind van het palmenlaantje was gekomen, stond ze opeens voor een gloeiende sigaret. Ze schrok even terug. Was het Jan van Altenburg? Nee, het was Frits.
“Kind, ben jij daar?”
“Dat zie je. Maar ik ben er al niet meer.” Marijke draaide zich om.
Doch Frits greep haar hand vast.
“Wat is er over jou gekomen? Je ontloopt mij toch niet?”
“Ik ontloop alle mannen,” zei Marijke fier.
“Maar waarom”“
“Omdat ik er alleen maar soesa mee krijg. Daarom!”
“Met wie soesa?”
“Met mevrouw Van Altenburg natuurlijk.”
“Maar dom klein kindje, trek jij je daar wat van aan? Zeg, Marijke?”
“Natuurlijk trek ik me dat aan. En laat mijn hand los alsjeblieft.”
“Ik dacht net aan je,” zei Frits droevig. “En toen kwam je. Hoorde je, hoe mijn ziel je riep?”

“Nee” zei Marijke koud. “Daar heb ik niets van gehoord.”
“Maar vind je het ook niet frappant, dat nel, toen ik zo intens aan je dacht, dat jij toen naar mij toe kwam?”
“Nee, dat vind ik helemaal niet frappant.”
“Maar, weet je dan niet, als mensen van mekaar houden...”
Daar had je het woord, dat haar achtervolgde, op die late avond geprofaneerd door die onwijze Frits.
“Och, waai op,” zei Marijke, haar reserve vergetend. En op lichte voeten snelde ze naar huis terug.
Maar in de hal stond Jan van Altenburg. Hij zei — was zijn stem scherp als van zijn moeder, keken zijn ogen koud als de ogen van mevrouw Van Altenburg haar aankeken -: “Was je nog in de tuin Marijke?”
“Nee, nee, nee. Ja, ja, ja,” zei Marijke in het voorbijgaan.
“Was Frits ook nog buiten, Marijke?”
Ze had haar voet al op de eerste traptree.
“Ja, ja, ja!,” riep Marijke, en terwijl ze zich naar hem omdraaide, zo haastig, dat haar avondschoentje bijna uitvloog, zei ze: “Hij is aan ‘t eind van het Palmenlaantje.” En dan kinderlijk opeens: ‘Maar dat wist ik niet.”

XIII

Het regende. Ze zaten na den eten met z'n allen in de grote conversatiezaal. Er was een licht geroezemoes van vele internationale stemmen. De overigens zwijgzame Comte de Monte Rèmar zat vrij uitbundig te praten met zijn jonge verloofde, terwijl de gravin-moeder door haar lorgnon rondkeek. Jan van Altenburg kwam binnen en bleef staan praten bij de rolstoel van het Engelse vrouwtje. Marijke, die met een knoeierig borduurwerkje bezig was, keek even vluchtig naar hem. Het trof haar hoe los en ongedwongen Jan van Altenburg in zijn bewegingen was. Had ze dat dan nooit anders gezien? Frits lag in een diepe stoel en trachtte voorbij mevrouw Van Altenburg steeds Marijkes blik op te vangen. Het kliertje kwam goedenacht zeggen. Hij stootte tegen alle mogelijke tafeltjes en struikelde over Frits z'n lange benen. Frits hief laconiek z'n stelten omhoog en zette het kliertje weer overeind. Dit vond dit een gerede aanleiding om tegen Frits te gaan leunen en aan te kondigen:
"Ik heb fijn ezeltje gereje vandaag. Móórd!!"
"Dan moet je nu maar gauw naar bed," zei Marijke tactvol. Ze wist hoe het kliertje mevrouw Van Altenburg steeds irriteerde.

“Welterusten hoor,” zei Frits alvast.
“Welterusten mevrouw, welterusten juffrouw, welterusten mijnheer.” Ze zeiden alle drie, terwijl ze het kleverige, klamme handje drukten:
“Nacht Eugène.”
Hij gaf Frits in het voorbijgaan nog een tik op zijn schouder.
“Nou tjom dan,” zei hij en holde weg.
“Wat een vreselijk kind,” zei mevrouw Van Altenburg.
Jan kwam bij hun tafeltje staan.
“Kan ik vanavond de auto krijgen, moeder?”
“Wat ga je dan doen?”
“We wilden naar Monte Carlo vanavond, Frits en ik.”
“Nu alweer?”
“Ik heb zo’n veine gehad gisteravond,” begon Frits. “Als ik vanavond zo’n veine heb. Marijke, kind...”
Maar Jan viel hem haastig in de rede: “En we nemen Frans niet mee, moeder. Ik vind het vervelend, dat hij al die tijd op ons loopt te wachten.”
Mevrouw Van Altenburg keek naar buiten. “Met die regen. En al die nare bochten. Is dat nu wel verstandig?”
“Och moeder, ik zal dood-voorzichtig rijden.”
“Maar niet te laat thuis komen, hoor.”
“Als ik de bank heb laten springen, moeten we wel naar huis,” zei Frits, terwijl hij zich verhief.
Mevrouw Van Altenburg glimlachte even. Met een zekere trots keek ze de beide jongelui na, terwijl ze door de conversatiezaal liepen. Frits had nog in het voorbijgaan

gezegd:
"Nu, naai maar prettig, Marijke. Wat wordt het? Een paar pantoffels voor mij?" Marijke had daarop gezwegen. En nu was de grote auto weg-getuft. Mevrouw Van Altenburg had nog gewuifd. Zij niet. Natuurlijk niet. Had ze zich ooit zo eenzaam gevoeld? Had ze ooit in overmoed naar huis geschreven, dat zij ook naar Monte Carlo zou gaan om zoals Frits zei, de bank te laten springen? En nu... Nu waren Jan en Frits al zo vaak naar Monte Carlo geweest, maar zij werd niet mee gevraagd. Zelfs Frits, in al zijn loslippigheid, sprak daar niet meer over. Een stem naast hun tafeltje zei: "Do you mind to make a fourth, Mrs. Van Altenburg?"
"O yes, I should like it. Marijke, neem jij mijn tas en mijn sjaal mee?" Ze stond op. Marijke volgde debiel. Toen ze in het speelzaaltje kwamen, waar de beide andere dames van de bridgepartij al wachtten, zei mevrouw Van Altenburg genadig-vriendelijk: "Je kunt nu doen wat je wilt, Marijke."
"Dank u," zei Marijke zacht. "Une petite amie," was ze, had mevrouw Van Altenburg eens gezegd. "Une petite amie..."
Nee, ze was gewoon, wat ze altijd in het rusthuis geweest was. Een verzorgster, een helpster. En waar ze steeds gelukkig was geweest in haar werk van zorgen en dienen, was ze nu onbevredigd en eenzaam, o zo vreselijk eenzaam...
Twee weken daarna - het was half augustus en Marijke had 's morgens een brief van Ruut gekregen, waarin hij haar opgewekt vertelde, dat hij voor zijn kandidaats was gezakt, en dus niet naar Menton kon komen -zei mevrouw Van

Altenburg aan het ontbijt:
“Mijn zoon en ik gaan vandaag naar Juan-les-Pins, Marijke. Daar logeren een paar oude vrienden van mij. Wij blijven daar overnachten.”
“Ja, mevrouw?,” zei Marijke. En ze kreeg plotseling het plezierig idee, dat ze nu de hele dag kon doen wat ze wilde. In zee liggen, oud-Menton doorsnuffelen, of maar heel gewoon in de Jardin-Publique op een bankje zitten met een boek.
“Ik kan je natuurlijk in vol vertrouwen achterlaten.”
“Ja mevrouw.”
Toen ze de suitcase pakte - mevrouw Van Altenburg en Jan liepen al in de tuin - voelde ze zich wonderlijk bevrijd. Maar tegelijkertijd dacht ze: Het is maar één dag, dat ik mezelf kan zijn. Het is maar één dag dat ik die akelige reserve van me af kan schudden. En Frits, ja, die zal ik trachten te ontlopen.
Doch later bij de auto - Marijke had nog een dunne plaid aangedragen -was ook Frits daar. Hij leunde tegen het portier, waar Jan zat, en zei vergenoegd: “Een fijn ritje naar Juan-les-Pins.” En dan zacht, terwijl mevrouw Van Altenburg Marijke nog enige inlichtingen gaf, tegen Jan: “Ik zal me best vermaken hoor. Ik zal wel op Marijke passen.” Jan zei zacht terug: “Je kunt haar beter alleen laten.” Frits hing nu met zijn halve lengte in de auto. “Jaloers?,” spotte hij. “Nonsens,” zei Jan kortaf “Ik denk alleen aan Marijke.” En dan, met stemverheffing, toen hij zag, dat zijn moeder zich van Marijke afwendde: “Nou kerel, wil je mee, of wil je niet mee?”
En Frits, zich omdraaiende: “Nee, niet mee. Ik ga rusten

vandaag. De hele dag rusten."
Toen Jan van Altenburg omkeek, voordat de grote auto het grote hek was uitgereden, zag hij dat Marijke reeds verdwenen was en Frits in al zijn hulpeloze lengte nog op dezelfde plaats stond.
Marijke was naar haar kamer gegaan. Ze spiedde voorzichtig in de tuin. Ja, Frits was er nog. Dan verkleedde ze zich vlug in haar badpakje, schoot haar badjas aan en sloop door de achteruitgang van het huis naar buiten. Ze holde een zandig, weinig begaan paadje af, ze sprong over blootgewoelde boomwortels, haar badschoentje vloog voor haar uit. Ze pikte het met haar tenen weer op, ze stond aan zee. Ze danste van verrukking, ze gooide haar badjas af en zingend en blij liep ze de golven tegemoet.
Maar 's middags aan de lunch zat daar een puriteinse Marijke tegenover een ongelukkig uitziende Frits. "Waar was je vanmorgen?"
"Zwemmen." zei Marijke, terwijl ze voorzichtig macaroni met tomaten at.
"We hadden toch samen kunnen gaan?"
"Waarom?"
Frits keek even beledigd. "Waarom?," herhaalde hij. "Doodgewoon. Omdat ik liever met jou samen ben dan alleen."
"Merkwaardig," zei Marijke. "Ik ben liever alleen, dan met jou samen."
"Nee," zei Frits onthutst, en hij liet een sliert macaroni van

zijn vork op tafel glijden, “nee, dat meen je niet.”
“Ja, ja, dat meen ik wel,” knikte Marijke.
“Maar kindje, wat denk je dan vanmiddag te gaan doen?”
”Eerst,” somde Marijke op, “ga ik slapen. Dan” - en Marijke keek even plaagziek naar zijn beteuterde gezicht - “dan laat ik de thee boven brengen op mijn kamer.”
“Nu, dan kom ik op jouw kamer theedrinken,” zei Frits verheugd. “Ik zei, dat ik alleen wilde zijn.”
Frits merkte niet eens, dat de borden werden verwisseld.
“Wat is er eigenlijk in jou gevaren?”
“Reserve,” zei Marijke met aplomb.
“Nu ja, dat is waanzin. Als mevrouw Van Altenburg er is... Maar we zijn nu toch met z’n tweeën.”
“Juist daarom.”
“En als je thee gedronken hebt, wat ga je dan doen,” zei Frits bruusk. Marijke keek uit over de zee, die blauw was als de blauwe hemel daarboven. Ze had hem ook grijs gezien, onder een grijze regenlucht. “Ik mag het dus wel erg waarderen, dat je met mij samen durft te lunchen.”
“Ach, er was voor twee gedekt,” deed Marijke onverschillig.
“En ga je je vanavond ook opsluiten?”
“Natuurlijk.”
Frits keek opeens met zo’n woedend gezicht naar de kelner, die het geroosterde brood wegnam, dat de man verschrikt vroeg: “Monsieur désire?”
“Rien. Rien.” Maar dan klaarde zijn gezicht plotseling op en hij zei:

“Weel je wat we gaan doen vanavond? We gaan naar Monte Carlo.” Marijke keek naar hem met verschrikte blauwe ogen.
“Ik denk er niet aan. Je was toch bij de preek van mevrouw Van Altenburg, toen jij voorstelde, dat ik eens een keer met jullie zou meegaan?”
“Dat was bespottelijk antiek. Als ik in de plaats van Jan was geweest, dan had ik me er niet aan gestoord.”
“Nu ja, jij bent zo’n ridder zonder vrees of blaam.”
Frits beschouwde dit maar als een compliment. Hij somde op: “Monte Carlo, paleizen, terrassen, tuinen, het Casino, het va-et-vient van al die typen. En dan de croupier, die alsmaar honderden frankjes naar je toe-harkt.”
Marijkes gezicht was opgeglansd bij die gedachte. “Nee,” aarzelde ze dan, “ik durf toch niet. Als mevrouw Van Altenburg het zou weten...”
“Maar die kómt het toch niet te weten? Zij blijven vanavond toch weg?”
“Dat is zo. Maar als ik met jou naar Monte Carlo zou gaan, zou ik het haar toch vertellen.”
“jij bent hyper-antiek,” zei Frits somber. “En kind, als het jou je baantje mocht kosten, dan trouwen we meteen, hoor. Geen nood!”
“Ik heb nog wel een ander waarmee ik trouwen kan,”zei Marijke, terwijl ze dacht aan Ruut, die voor zijn kandidaats was gezakt.
“Dus we gaan?”
“Ik moet er nog over denken. Ik zeg nog niet ja.”

“Als een vrouw dat zegt, dan is het altijd ja,” filosofeerde Frits. “Zeg kind, weet je wat we gaan doen? We huren een wagentje. Veel gezelliger dan die logge autobus.”
Marijke zweeg. Ze at zwijgend door. Ze overpeinsde, dat het toch wel erg antiek, en ook wel een beetje tiranniek van mevrouw Van Altenberg was, om haar te beletten naar Monte Carlo te gaan. En wat een blamage voor thuis en voor de vrienden, als ze terug kwam van de Rivièra en ze moest bekennen: “Nee, in het Casino ben ik niet geweest.” Chiel had nog delaatste dag gezongen:

‘Yes, I’m the man who broke the Bank of Monte Carlo.”

“En... Marijke?”
“Ik moet er nog over denken.”
Maar ‘s middags, toen ze op haar kamer was, dacht ze, dat ze feitelijk net zo goed ‘s avonds met Frits naar Monte Carlo kon gaan dan wandelen of in de tuin zitten of langs de Boulevard slenteren. Mevrouw Van Altenburg zou haar zeker vragen, wat ze gedaan had, en al die dood-on-schuldige genoegens - en het was niet eens zo’n gróót genoegen - afkeuren. Toen Marijke, vóórdat ze zich voor tafel ging kleden, naar buiten keek, zag ze Frits onder haar raam in een dekstoel liggen.
“Zeg, ik ga mee,” riep ze.
Hij veerde met een verwonderlijke vlugheid overeind. “Hoera! Dan ga ik een wagen bestellen. En, maak je mooi, Marijke.” Marijke, in haar witzijden avondjurkje, met de

lichtblauwe avondmantel - die had ze van Chiel en Fieke gekregen voor de geneugten van de Rivièra - over haar arm, liep statig de statige trap af. Ze kwam Juliette tegen.
"Comme vous ètes jolie," fluisterde ze in het voorbijgaan. Pfft, Jolie!, dacht Marijke. Kleren maken de man. Als ik met Aafje in de keuken afwas, en ik heb weer 'legen mij aan' afgedroogd, dan ben ik helemaal niet 'jolie'. Toch deed het zo goed, om die vriendelijke woorden te horen. Maar toen Frits, die haar tegemoet kwam lopen, uitriep: "Allemensen! Wat zie je er verduiveld schattig uit, Marijke", snauwde ze bijna: "Doe alsjeblieft niet zo overdreven. Want dan zal ik toch niet meegaan after all."
Later, in de auto, vleide Frits de avondmantel over Marijkes schouders en legde voorzichtig de witte, zachte bontkraag tegen haar hals op. Het kruivende bont kriebelde even haar oren. "Marijke, jij bent net een sprookje..."
"O Ja?"
"Zeg, en wat staat dat lichtblauw je goed. Je moest feitelijk altijd lichtblauw dragen, Marijke."
"O, maar dat doe ik ook. Ik draag blauwe verpleegstersjurken," zei Marijke nuchter. "En niemand is daar ooit over in extase geraakt."
"Kindje..." Frits schoof wat dichter naar haar toe. De onbewogen rug van de chauffeur voor hen bleef onbewogen bij de tedere klank in Frits z'n stem.
Marijke schoof dieper in haar hoekje. Ze weerde zijn tedere hand af. "O, die lichtjes tegen de bergen op... En is dat

Monaco al? 't Is net, of dat geïllumineerd en wel in zee is neergezet."
Frits zuchtte even. Dan zei hij opeens: "Marijke, je weet natuurlijk best, dat ik van je houd. Al doe ik dan zo vaak dwaas tegen je, een meisje voelt het direct, wanneer..." Zijn zin knapte af bij haar ondeugend glanzende ogen.
"Och Fritsje," - Marijkes stem klonk beschermend - "Het is de avond en de auto en mijn lichtblauwe jas die me nogal goed staat. Morgenochtend ben je weer helemaal nuchter. Geloof me."
"Ik nuchter, waar het jou betreft?"
"Je zou me een prettige avond geven. Nietwaar? Dat was toch je plan? Houd je daar dan aan, Frits. En praat niet zulke onzin." Frits viel ook in zijn hoekje terug. Ze was een kleine kat! Wat kon ze toch scherp zijn. Hij keek naar haar geestig, pittig profieltje. Opeens ging hij weer rechtop zitten. Wat drommel, hij liet zijn avond niet bederven. Hij zou nog wel andere kansen krijgen.
Voor het Casino hield de auto stil. Frits hielp Marijke bij het uitstappen. Haar lange, witzijden jurk sleepte even over de treeplank. Frits stak zijn arm door de hare. Marijke had geen onwillige schouderbeweging. Een paar heren liepen voor hen uit het bordes op, en spraken luid in een taal, die Marijke niet verstond. Voorbij een leger van portiers en controleurs liepen ze de eerste speelzaal binnen.
Marijke bleef even staan en keek om zich heen. Ze dacht hoe warm het was en hoe wonderlijk. Frits stak een sigaret op en

zei: “Kom Marijke, we gaan meteen maar ons geluk beproeven. Ga hier zitten, hier is nog een stoel vrij.” En terwijl Marijke neerviel naast een dame, die heerlijk naar seringen geurde, ging Frits naar een kassa om fiches te halen.
“Faites vos jeux,” riep de croupier vanaf zijn hoge stoel, en het balletje rolde reeds over de roulette.
Frits was achter Marijke gaan staan. Over haar schouder heen zette hij een fiche op 24. “Rien ne va plus,” klonk de vermoeid-onverschillige stem van de croupier. Het balletje was stil blijven liggen. De harkjes douwden, de harkjes krabden. Bij de fiche van Frits werden vier fiches bijgeschoven.
“Heb je gewonnen?,” vroeg Marijke ademloos.
“Ja.” Frits had even een bestudeerd gebaar van een man van de wereld. “Hoeveel, zeg?”
“Vierhonderd gulden!!!!”
“Nèèèè!!”
“Natuurlijk niet, uiltje,” blies Frits in haar nek. “En nu jij. Waar wil jij op zetten?”
“Op zeven. Dat is mijn geluksgetal.”
“Vooruit dan maar.”
“Faites vos jeux...! Rien ne va plus!”
Marijkes zeven incasseerde twee fiches. “Zalig,” zuchtte Marijke. “Nog maar eens op zeven, Frits. En dan op rouge. O Frits. wat enig om te winnen.”
Een dame met prachtig grijs haar, die tegenover Marijke zat, glimlachte tegen haar. Ze glimlachte om het opgewonden

gezichtje, en ze glimlachte een beetje droef om die heerlijke, stralende jeugd. Het onverbiddelijk harkje harkte Marijkes fiche mee op. “Waarom doet hij dat nu? Waarom Frits? Kan die man ook vals spelen,”
Frits lachte. En daar de naar seringen ruikende dame opstond, ging hij gauw naast haar zitten. Hij fluisterde: „De geheimen van het spel zal ik je wel uitleggen op de terugweg.”
“Had het liever op de heenweg gedaan,” zei Marijke opeens bijdehand.
Ze reden terug naar Menton. Met was later geworden dan ze gewild hadden. Want Marijke had op de prachtige terrassen van het Casino zo lang naar de Middellandse Zee zitten staren, dat Frits had moeten opmerken: „Zeg kind, je wilt hier toch niet overnachten?”
Ze hadden een tijdje gezwegen. Een grote omnibus was net voorbij gedenderd. Dan zei Marijke: “Frits, het was heerlijk. En ik dank je wel.”
“Wat krijg ik nu?”
“Hier, een hand!”
“Dat meen je niet.”
“Je kunt ook de helft van mijn winst krijgen. Alsjeblieft. Een riksje.”“Darling, luister eens...”
“En ik vertel het mevrouw Van Altenburg, zodra de gelegenheid gunstig is. Niet morgen, denk ik, als ze pas weer thuis is. Maar overmorgen of...”
“Over-overmorgen. Je bent een zeurpotje, Marijke. Je hoeft er helemaal niet over te spreken. Er kraait toch immers geen

haan naar?"
"Die kraaiende haan zal ik zelf zijn."
"Ja, dat weet ik nu al." Zijn stem werd ongeduldig.
"Net goed," vond Marijke. Met onverflauwde animo begon ze weer:
"Zeg heb je dat oude dametje gezien met het knoedeltje en het rafelige elastiekje, dat er omheen bungelde? Die had een massa fiches voor zich liggen. Hoeveel zou die gewonnen hebben?"
"Een miljoen misschien." Nog ongeduldiger.
"Heus, denk je?"
"Och, weet ik dat?"
"Ben je niet in je schik?" Marijke viel even uit haar rol.
"Jij maakt het er toch naar, dat ik niet in mijn schik kan zijn. Als ik maar even een beetje persoonlijk word... Als ik maar gewoon 'darling' zeg..."
"Och, noem je dat persoonlijk?"
"Ja. hoe noem jij dat dan?"
"Hmm. ik zou zeggen vrij brutaal. En zeg, heb je ook dat jonge meisje gezien, dat alleen op die bank bij de muur zat? Ze keek zo afwezig en een beetje angstig, vond je niet?"
Frits kletste zijn handschoenen ongeduldig op en neer in zijn linkerhand. Hij zei: "Ik heb maar één meisje gezien vanavond. Ze had een lichtblauwe avondcape om" - hij raakte even de cape aan - "met van dat leuke witte bont" - hij raakte even haar oortje aan, waartegen het bont opkrulde - "en ze was het liefste..."

“Vrij saai voor je,” vond Marijke. “Om niemand te zien, dan dat ene meisje, dat natuurlijk gladweg onverschillig voor je is.” Ze keek uit het raampje. “Zeg, we zijn er zo.” En, dan even haar linkerhand leggend in zijn rechter: “‘t Was toch een heerlijke avond, Frits.” En toen de auto het hek binnenreed, en de lichten van het huis nader kwamen, glunderde ze: “Ik dank je wel, hoor Frits.”
En Frits dacht mannelijk en wrevelig: Nu, daar kom ik vrij kaal af. Als de ouwe heer nu maar eens een beetje menselijk werd, en het goedvond, dat je kandidaat economie èn verloofd was, dan...
De auto hield stil. Marijke liep het eerst de hal binnen, voorbij de edelman-portier.
“Bonsoir, monsieur.”
“Bonsoir, mademoiselle.” Ze draaide zich om naar Frits.
“Zeg, het is nog later, dan wij dachten. Het is al bij half een. Wat vliegt zo’n avond om, vin je...”
En dan opeens bleef ze stokstijf staan. Want uit een van de rieten clubstoelen stond een jongeman langzaam op. Het was Jan van Altenburg. Marijke legde haar hand tegen haar mond, alsof ze een kreet wilde weerhouden. Maar Frits stond al naast haar. Hij stak zijn arm door de hare. “Zo kerel, ben jij al terug? Ja, wij zijn vanavond een beetje uit geweest, Marijke en ik. ‘n Leuke avond gehad. Verdraaid leuk...” De bravoure in zijn stem klonk niet echt. “‘t Is een beetje later geworden dan we gedacht hadden en...”
“Zo,” zei Jan van Altenburg.

Marijke trok ongeduldig haar arm uit die van Frits los. Ze voelde zich zoals vroeger tegenover een strenge leraar, wanneer haar geweten niet zuiver was. Die strenge leraar zei dan op dezelfde manier: "Zo!"
Haar avondcape gleed half van haar schouders; ze merkte het niet. Ze veegde even met een kanten zakdoekje over haar lippen. Dan zei ze: "We zijn naar Monte Carlo geweest." Ze wist niet, dat haar stem uitdagend klonk, noch dat haar houding uitdagend was. "Dus terwijl moeder het jou verboden had, ben jij toch gegaan?"
"Ja!"
Frits, die er wat lummelig met de handen in zijn zakken bij stond, wilde wat zeggen, maar Jan van Altenburg woei zijn nog niet uitgesproken woorden weg.
"Dat had ik van jou niet verwacht, Marijke."
"Och..." Haar avondcape gleed nog verder af. Ze greep hem met één hand vast. Ze keek naar zijn beheerste gezicht, waarin de ogen streng keken. "Och, het is toch geen misdaad geweest." Ze hief haar kin. Hij glimlachte even. Een akelige, cynische, sarcastische glimlach, dacht Marijke.
Hij zei: "Dat jullie naar Monte Carlo waren, wist ik al. Dat had de portier me al verteld. Hij had gehoord, dat Frits om een auto getelefoneerd had, en..."
"Dus..." Nu gleed de cape helemaal af. Marijke greep hem nog net. Ze nam hem over haar arm. "Dus, toen u ons zag, toen wist u al, dat wij van Monte Carlo terug kwamen. En natuurlijk zult u het wel direct uw moeder hebben verteld."

Hij hief zijn hand. Maar Marijke, opeens buiten zichzelf, zei met een vreemde, donkere, lage stem: “O, wat vind ik dat... wat valt me dat van u tegen.” Ze stond al op de trap.
“U denkt natuurlijk, dat ik u tegengevallen ben, maar dat u ons daar met een leraarsblik... ja met een leraarsblik zal af te wachten, en dat u begonnen bent om mij de les te lezen, terwijl u niets, niets over mij te zeggen hebt, dat vind ik...” Marijke liep de trap op... “dat vind ik...,” ze draaide zich om, “dat vind ik gemeen, ziet u!” Ze zagen haar witte jurkje om de bocht van de trap verdwijnen.
“Een beetje overspannen,” zei Frits. “Ze heeft gewonnen, zie je, en het was een vrij amusante avond... Toen kwam jouw douche wel wat onverwacht.”
“Ik ga naar bed,” zei Jan van Altenburg.
En boven op haar divan lag Marijke als een hoopje ellende. Wat had ze allemaal gezegd? Ze wist het niet meer. Ze ging overeind zitten. Ze wreef over haar behuilde gezicht. Ze kon haar koffers wel pakken. Nu, na deze scène, werd ze zeker ontslagen. Daarvoor zou Jan wel zorgen. Hij had toch nooit veel met haar op gehad. En in het rusthuis zou ze zich ook wel onmogelijk hebben gemaakt...
Toen zag ze, dat er een opgevouwen papiertje onder haar deur geschoven werd. Ze keek er naar vanaf haar divan met verschrikte blikken. Daar had je haar ontslag al!! Aarzelend liep Marijke op de deur toe. Ze vouwde het papiertje open. Ze las:

“Opdat jij je morgen niet hopeloos blameert, wil ik je even zeggen, dat moeder van niets weet. Moeder is naar bed gegaan geholpen door Juliette, in het volste vertrouwen, dat jij al op jouw kamer was. Dus spreek morgen niet over dit nachtelijke drama. Ik was opgebleven om je dit te zeggen.
J. v. A.

Marijke bleef bij de deur staan. Ze kneedde het briefje tussen haar vingers. Ze streek het weer glad. Ja, natuurlijk. J. v. A. Zo koel mogelijk. Maar wat had ze dan verwacht? En, dan dacht Marijke opeens: O, wat ben ik een spóók geweest.

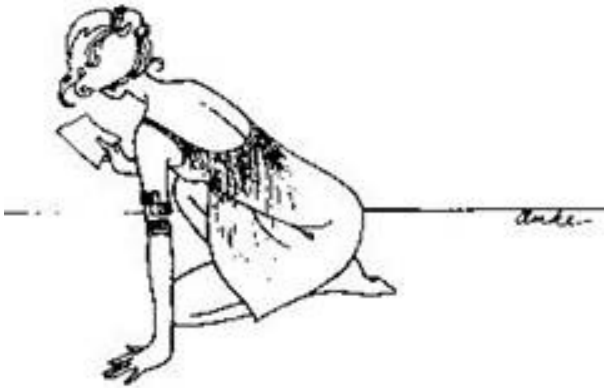

XIV

De hele volgende dag voelde Marijke zich hopeloos verward en vernederd. Bij de lunch, waar ze Jan van Altenburg weer voor het eerst zag, na haar bittere woorden van de vorige avond, hield ze hardnekkig de ogen van hem afgewend. Ook Frits scheen zijn gewone blague verloren te hebben. Alleen mevrouw Van Altenburg was wonderlijk opgewekt. Ze vertelde van haar oude vrienden in Juan-les-Pins.

“Maar,” zei ze, met een vriendelijke blik naar Marijke, “ik ben toch blij, dat wij gisteravond teruggekomen zijn. Al was jij dan op je kamer.” Marijke boog haar hoofd. Een vuurrode blos klom tot in haar hals. “Doch Juliette kan je best eens voor een keer vervangen.” En nu zat ze ‘s avonds op haar divan. Ik zeg het haar morgen, dacht ze. Ik kan het niet langer voor mij houden. De brief van Ruut lag voor haar. Die moest ze beantwoorden. Maar ze had geen gedachten. En ze wist helemaal niet, wat ze Ruut zou moeten schrijven. Het belletje van mevrouw Van Altenburg klonk.
“Marijke, wil je even mijn kussen omkeren?”
Waarom was die stem opeens weer vriendelijk en als vanouds? Marijke hielp voorzichtig. Dan zei ze: “Ik moet u iets zeggen, mevrouw Van Altenburg.” Ze hoestte even. “Toen u gisteravond dacht, dat ik op mijn kamer was, toen was ik... toen was ik uit.”
“Toen was je uit? En mijn zoon is nog speciaal bij mij geweest om te zeggen dat je al vroeg naar je kamer gegaan was. Hoe kan dat dan?”
“Maar dat wist uw zoon niet...”
“Jawel, één van de gasten had het hem gezegd. Ik wilde je nog wekken, maar hij zei dat het al laat was en dat je zeker zou slapen.”
“Uw zoon heeft het gezegd om u niet te verontrusten, natuurlijk.” Marijke kneep haar vingers in de palmen van haar hand. De nagels deden haar pijn.
“Ik was naar Monte Carlo,” zei ze dan. “Met Frits. Met

mijnheer Van Hilten." En dan plotseling kinderlijk: "O, mevrouw Van Altenburg, het spijt me zo."
"Roep mijn zoon hier." De oude, bevelende loon weer in haar stem. "En jij? Jij kunt gaan doen, wat je wilt. Ik zal je vanavond niet meer nodig hebben."
Met gebogen hoofd liep Marijke naar de deur. Niet meer nodig... nooit meer nodig misschien...
Buiten op het terras alleen - want Frits speelde bridge met drie Amerikaantjes - vond ze Jan. Ze zei: "Mijnheer Van Altenburg, uw moeder vraagt naar u." Dat waren weer de eerste woorden na de noodlottige avond van gisteren.
"Ja, ik kom." Hij stond op. Zij liep weg, de tuin in. Er stond, een beetje verscholen, een bank. Daar ging ze zitten. Hoe lang ze daar zat, wist ze niet. Ze keek pas op van haar gevouwen handen, toen een geur van tabak naar haar toe kwam. Ze keek op. Daar stond Jan van Altenburg. Hij nam de pijp uil zijn mond. Hij klopte hem leeg tegen de bank. Ze wist niet, hoe angstig haar ogen waren, waarmee ze naar hem opkeek. Toen zei ze: "Hoe wist u, dat ik hier was?"
Hij glimlachte even. "Omdat ik deze bank zo geschikt vond voor een boetvaardige zondares."
"Maar zo voel ik me niet," zei Marijke.
Hij ging naast haar zitten. Hij streek over de steel van zijn pijp. Dan zei hij: "O nee?"
Op ging weer Marijkes kin. "Néé!"
"Maar je voelt toch zeker wel, dat je met je spontaniteit moeder een schok hebt gegeven..."

“Voelt mevrouw Van Altenburg zich niet goed?” Kleine handen, die even angstig werden opgeheven.
“Och, moeder is rustig gaan slapen. Maar jij... Waarom moest je dit nu vanavond zeggen?”
‘ik voelde me zo vals tegenover uw moeder staan. Ik kon niet nog een nacht ingaan met het idee...”
“O, dwaas, spontaan kind...” Marijke keek naar hem. Was dit Jan van Altenburg, die dat zei? Maar zijn gezicht was beheerst, zelfs afgetrokken. Het gevoel van vreugde, dat even haar hart beroerde, stierf weg. “Jij had ook tot morgen kunnen wachten. Overdag zijn alle dingen begrijpelijker dan ‘s avonds. En moeder...” - hij keek strak voor zich uit - “jij hebt haar teleurgesteld, maar ik ook!”
“Hebt u... hebt u erg op uw kop gehad?”
Hij glimlachte weer bij die schoolmeisjes uitdrukking. “Och, gaat nogal.”
Hij stak zijn pijp in zijn zak. “Feitelijk had je, na gisteravond, hierover helemaal niet meer behoeven te spreken. Begrijp je dat?”
“Nee, dat begrijp ik niet. Ik kan niet vals tegenover wie ook staan.”
“Merkwaardig.” Nu was zijn stem afwerend. Of verbeeldde Marijke zich dat?
“Merkwaardig. Ik ook niet.”
“En toch zou u gewild hebben, dat ik het niet aan uw moeder had verteld.”
“Vergeet niet, dat moeder een patiënt is. En, dat men soms

een patiënt meer goed doet met iets onaangenaams te verzwijgen dan te bekennen."
"Dus ik ben geen goeie verpleegster," zei Marijke.
Nu keek hij haar recht aan. "Maar dat zeg ik toch niet!"
"U insinueert het alleen maar."
"Marijke, wees niet zo onlogisch."
"Alle vrouwen zijn onlogisch," zei Marijke trots.
"Maar jij niet..."
"Dus u had gewild...," begon Marijke weer.
Hij viel haar in de rede: "Ja. Ja. Zo iets luttels, want dat was het in mijn ogen, dat gaan van Frits en jou naar Monte Carlo, had niet zo tol een drama behoeven te worden opgeblazen. Om moeder. Ik meen, dat ik je gisteravond ook geschreven heb."
Marijke wilde zeggen: "Ja, en ondertekend met J. v. A." Ze zette haar voetjes in de crème avondschoentjes keurig naast elkaar. Ze keek er naar. Ze zei: "Ja, dat hebt u."
"Welnu," zei Jan van Altenburg.
"Welnu," zei Marijke.
"Ben je het met me eens, Marijke?"
Ze dacht: Waarom zei hij nu niet wat aardigs? Waarom zei hij nu niet een van die aanminnigheden, waar Frits mee strooide? Maar tegelijkertijd wist Marijke, dat ze dit niet van Jan verwachtte, en dat ze teleurgesteld geweest zou zijn als hij was geweest als Frits. "Ja, ik snap het." Ze keek opzij naar hem. Ze lachte even. "Eindelijk, hè?"
Hij keek omhoog in het groen, dat de bank als in een prieel gevangen hield. Marijke hield haar adem in. Misschien bleven

ze nog zo zitten samen... Het was zo meer dan heerlijk buiten. Maar Jan van Altenburg was al opgestaan.
"Kom meisje, je moet naar bed. 't Was gister ook al zo laat."
"Pfft," zei Marijke. "Alsof ik nooit meer laat naar bed ga."
Alsof hij die woorden niet hoorde, zei Jan: "En spreek nu morgen nergens meer over met moeder, nietwaar?"
"Maar uw moeder zal wel met mij spreken." Ze regelde haar passen naar de zijne. Lange benen had hij. Wel niet zo lang en stakerig als Frits, maar toch wel zo lang, dat ze tussen haar stappen nog een huppel pasje moest maken.
"Nee, moeder zal nergens meer over praten."
Dan stilte tussen hen. Een stilte, die goed was. Niet aldoor maar vermoeiende replieken te moeten geven, als bij Frits, ja, en bij Jo Klaassen ook. Toen ze bij het huis kwamen, zei Jan, en hij stak zijn hand uit: "Welterusten, Marijke. En droom niet van Monte Carlo." Zij legde haar hand in de zijne: "Monte Carlo kan voor mijn part vergaan. Welterusten, mijnheer Van Altenburg."
Marijke verwachtte even, dat hij zou zeggen: 'Waarom toch aldoor nog 'mijnheer' Van Altenburg. Je tutoyeert Frits toch ook?" Maar hij zei: "Ik ga nog even naar zee. Het zal mooi zijn aan zee vanavond." En toen Marijke naar haar kamer ging, dacht ze, dat hij alléén naar zee ging, dat anderen haar zouden hebben gevraagd om mee te gaan, en ze voelde zich zeldzaam verlaten.
Maar boven lag de brief van Ruut. Ze las de brief van Ruut nog eens over. Zo, ja zo wild was de brief. Hij was gezakt voor

zijn kandidaats. Kwam nu niet naar Menton. En dan een lange beschrijving van een ruiterfeest, waaraan Ada en Jenny ook hadden meegedaan. Een zeldzaam enthousiaste beschrijving...

Marijke sleepte een stoel op de Vlieg. Ze leunde beide armen op het balkonnetje. Ze zag de zee voor zich liggen, donker en oneindig. Jan van Altenburg kon ze niet zien. Die was natuurlijk het Palmenlaantje afgelopen. En Ruut schreef, dat als hij voor zijn kandidaats was geslaagd, dat hij dan naar Menton was geijld om Marijke als zijn verloofde op te eisen. Dat ze nu natuurlijk nog moest wachten. Grootpapa had voor eens zijn wetten gesteld. Dat begreep Rozemarijn toch wel? O, Rozemarijn begreep alles. En, terwijl ze daar op haar balkonnetje zat en naar de zee tuurde, begreep Marijke ook zichzelf. Ze begreep, dat ze met Ruut nooit gelukkig zou worden. Misschien nooit gelukkig geweest was ook. Het kon haar niets en niets schelen, al slaagde hij nooit voor zijn kandidaats. Al bleef hij de eeuwige student! Ze kon zich niet meer aanpassen bij Ruut. En Ruut kon zich niet aanpassen bij haar. De verering, die ze als schoolmeisje voor Ruut had gehad, was verdwenen... En er was zo bitter weinig voor in de plaats gekomen. Marijke legde haar kin op haar handen. Ze dacht: Ik zal nooit mezelf kunnen zijn bij Ruut. Als ik mezelf ben, dan kibbelen wij. Als Ruut zichzelf is, dan kan ik hem niet begrijpen. En wij hadden samen, misschien, de toekomst aangedurfd... Nee, ik kan het niet meer, ik kan het niet meer...

Voor haar bureautje zat ze, en schreef:

"Beste Ruut, eindelijk heb ik mezelf gevonden. Ik zou jou nooit gelukkig hebben gemaakt. En jij mij niet. Dat je voor je kandidaats bent gezakt, zou zo weinig voor mij betekend hebben, als ik van je gehouden had. Maar misschien was je dan ook wel niet gezakt. Want dan zou jij hebben gewerkt. En niet je tijd besteed hebben aan ruiterfeesten en dergelijke vermaken. Denk niet, Ruut, dat ik je iets verwijt. Trouwens, daartoe zou ik nu het recht niet meer hebben. Er is een tijd geweest, dat ik wél een beetje recht had. Maar, als ik je dan iets verweet, dan kon je dit niet verdragen.

Och Ruut, wat zijn wij toch dom geweest, allebei. Wij passen niet bij mekaar. Dat móét je begrijpen. Wij zouden toch anders nooit zo oneindig veel hebben afgekibbeld. En nu zal jij misschien mij terugschrijven, dat, wanneer wij maar eenmaal getrouwd zijn, dit wel zal veranderen. Maar geloof mij, Ruut, waar wij, beiden, zo zeldzaam gefaald hebben in onze 'voorlopige verbintenis' zullen wij toch opeens, wanneer wij getrouwd zijn, niet spoorslags veranderen. Misschien heb ik wel de meeste schuld. Ik kan mij niet aanpassen bij jouw milieu, bij jouw vrienden, en ik kan me ook niet aanpassen bij jouzelf, Ruut...

Ik hoop zo van harte, dat je, wat ik schrijf, meteen zult willen inzien als mijn onherroepelijk besluit! Waar ik

niet op terug zal komen. Natuurlijk wens ik je in de toekomst niets dan goeds. Niets dan het allerbeste, wat men een vriend kan toewensen. En heus, er zal wel een tijd komen, dat jijzelf tot de overtuiging komt, dat ik het enige gedaan heb, wat goed voor je is geweest: je loslaten! Omdat ik niet van je houd, zoals ik van jou had moeten houden. En, omdat ik daardoor je nooit gelukkig zou hebben gemaakt.

Marijke."

Ze bleef nog lang zitten, voor ze de brief dichtvouwde. Dit was het eind van iets, dat toch eens mooi geweest was. Dat mooi geweest was, toen zij op de h.b.s. ging en Ruut de eenvoudige, prettige gym-leerling was geweest. Hoe hij met zijn benen over de grond slierde, om bij het fietsen vaart te minderen, als zijn rem kapot was. Hoe hij op het Zonnehoekje het raam binnen sprong, als de deur dicht was. En gekheid maakte met Bep.
Gerda zou natuurlijk zeggen, wanneer ze naar huis schreef, dat ze de 'voorlopige verbintenis' verbroken had: "Heb ik altijd wel gedacht". Maar Fieke zou stil voor zich uit blijven turen. Zij zou alleen er maar aan denken, of Marijke er ook verdriet van had... En ze zou niet kunnen begrijpen, dat Marijke zich eindelijk vrij voelde.
Twee dagen daarna kwam er een telegram van Ruut: "Waanzin. Brief volgt."

Marijke stond net met het telegram in haar handen, toen Jan voorbij liep. “Toch geen slecht nieuws, Marijke?”
“Nee, nee, dank u.”
“je kijkt zo’n beetje triest.”
“Och ja,” zei Marijke, alsof voor haar triest-kijken de gewoonste zaak van de wereld was.
“Er is toch niets met moeder?”
“O nee. Mevrouw rust.”
Hij wilde verder vragen. Maar Marijke had na het Monte Carlo-drama zich zo afwerend getoond. Ook tegen Frits, die hem elke dag liep te vervelen met zijn lofzangen op Marijke. Daar kwam hij weer aanbenen.
“Heb je een telegram, Marijke?”
“Ja, is dat zo’n wonder?”
“Toch geen slecht nieuws?”
Toen lachten ze allebei, Jan en Marijke. Frits trok zijn schouders beledigd op.
“Daar vind ik niets in om te lachen. Ga je mee wandelen, kind?”
“Spijt me, ik kan niet.”
Buiten bromde Frits: “Wat er in Marijke gevaren is... ik begrijp het niet. Of ze zou verliefd moeten zijn.” Hij keek even somber voor zich uit. “Weet jij daar wat van?”
“Jij zult het dunkt me beter weten dun ik. Jij hebt veel meer met haar gepraat,” zei Jan.
“Ja, ik weet wel, maar als je dan...” Jan berustte. Hij kon weer een nieuwe Marijke-ontrafeling verwachten. De volgende dag

kwam de brief. Expresse. Hij was kort.

> "Lieveling. Mijn telegram heb je al naar behoren verwerkt, naar ik hoop. Ik schrijf de nonsens, die je allemaal hebt uitgedacht, maar aan de hitte toe. Die kan hallucinaties geven. Als je bij die waanzin blijft volharden, dan kom ik, ondanks grootpapa's verbod, toch naar Menton. Telegrafeer mij je antwoord.
>
> Ruut.

Ja, dat had ze kunnen verwachten. Van Ruut. En telegraferen, daar dacht ze niet aan. Ze ging het verbreken van een 'voorlopige verbintenis' per telegram niet behandelen. Ze schreef:

> "Beste Ruut. Ik had toch wel kunnen begrijpen, dat jij op mijn brief zou reageren. Jouw trots verzet er zich tegen, dat ik de knoop doorhak. Ik wil niet opnieuw gaan uitleggen, waarom het niet kan tussen ons. Dat zou maar vervelend worden. Zet je trots opzij, en aanvaard, dat ik nóóit van gedachten zal veranderen.
>
> Marijke."

Toen ze 's middags naar het stadje liep om zelf haar brief te posten, — er woei een frisse wind — kwam ze op de boulevard Frits tegen. "Hallo Marijke, waarhenen?"
"Naar de post."

“Ik loop met je mee. Of mag dat niet misschien?”
“Waarom zou het niet mogen?”
“Je bent zo van de toren de laatste tijd.”
“O ja?”
“O nee zeker.”
“Ik ben me van niets bewust.”
“Kind, je bent zo veranderd. Waar is je blije, zonnige lach? Waar zijn je adremme gezegdes? Waar... Je bent toch niet verliefd?”
Marijke bloosde opeens. Ze keek van Frits weg, uit over de zee. Hij hoefde de kleur niet te zien, hij zou er weer afgrijselijkheden uit gaan distilleren.
“Nou... hmmm?”
“Wat?” Marijke had haar blos bedwongen. “Ben je verliefd?”
“Uil,” zei Marijke. “En ik vind ‘verliefd’ een akelig woord.”
“Ik vind kinkhoest ook een akelig woord, maar daarom kan ik toch wel kinkhoest krijgen?”
“O ja, jij wel!”
“Nu dan!”
Marijke zweeg.
Frits keek de boulevard af. Het was stil. “Zullen wij hier het trapje af, en even langs de zee lopen?”
“Mij goed.”
“Kijk, dat is weer zo’n onverschillig gebaar. In plaats van te zeggen ‘enig, dol-gezellig, zalig’, dat laconieke ‘mij goed’ “
Marijke zweeg weer. Frits was, even, met zijn houding verlegen. Hij spiedde het strand af. Daar had je — potdosie —

nog overal zonnebaders. Er was geen zon. Frits voelde zich hevig verongelijkt. Nooit meer was hij met Marijke samen. En over twee weken gingen Jan en hij terug. Het was toch ook ondoenlijk, terwijl je elk moment moest oppassen een zonnebader niet op zijn hoofd te trappen, Marijkes gevoelens te gaan peilen.
Hij keek gedecideerd naar Marijke. Hij had nooit geweten, dat ze zo'n gedecideerd mondje had. Hij keek naar de brief in haar hand. En, zonder het zich bewust te zijn, las hij het adres.
R. L. van Echten. Gedachteloos herhaalde Frits die naam voor zichzelf. Dan zei hij plotseling:
"Zeg, ken je die?"
"Wie nu weer?," vroeg Marijke.
"Nu, die knul, die Van Echten?"
Marijke keek naar de brief, die ze, zo onverschillig, onder de neus van Frits had laten balanceren.
"O ja."
"Ken je hem zo goed, dat je hem schrijft?"
"Dat zie je."
"Maar, weet jij wel, dat het een ontzettend fuifnummer is?"
"Ook dat."
Bij al de gevoelens, die Frits, aangewakkerd door de zonnige feestelijkheid van de Rivièra, voor Marijke meedroeg, kwam nu ook nog een gevoel van een vader voor een geliefde jeugdige dochter. "Marijke, je weet niet kind, dat hij zelfs in Amsterdam bekend is om de fuiven die hij aanricht."

“Och, dat zal wel,” zei Marijke onverschillig. “Hij is pas voor zijn kandidaats gezakt.”
“Met zo iemand kun je toch niet corresponderen?”
“Ik wel.”
“Marijke!!”
“Och, dag Eugène. Wat doe je hier? Ga je ook mee naar de post?”
“Fijn, dag meneer. Dag juffrouw.” Een zanderig pootje werd in de handen van Marijke en Frits gelegd.
“Geef toch niet altijd handen, kerel! Wees een man!,” bromde Frits terwijl hij deze vriendschappelijke aanraking afschudde. En, terwijl Eugène een wonderlijk verhaal deed van een krab, die hij gevangen had, zei Frits over zijn hoofd heen tegen Marijke, met een blik op het opgewonden kliertje: “Marijke, dit vergeef ik je nooit!” En Marijke, zij lachte...
Het was de laatste avond, dat Jan en Frits in Menton waren, ‘s Morgens was er voor Marijke een kaartje gekomen. Twee namen, Ada van Poland, R. L. van Echten, jur. stud. Ze had het even in haar handen gehouden. Dat was Runt. Niets had ze meer gehoord op haar laatste brief. Elke dag had ze toch in angst gezeten, dat hij komen zou. En nu: Ada van Polland, R. L. van Echten, jur. stud. Even, toch verbitterd, dacht ze. Natuurlijk, ik moest wachten, toen hij niet voor zijn kandidaats was geslaagd. Maar Ada van Polland was de begeerde partij. Wat een vreugde zou er zijn in huize Dennenheuvel.
Ze was blij, ze was blij, want zelfs al had ze nog zoveel van Ruut gehouden, dan zou zij toch altijd een teleurstelling

gebleven zijn: een vreemde eend in de bijt!
En nu: het was de laatste dag, dat Jan en Frits in Menton waren. Veertien dagen lang had Frits haar gevolgd met vaderlijke raadgevingen Ruut betreffend. Om dan met een doorzichtig omwegje op zichzelf als het toppunt van eerlijkheid, degelijkheid en meerdere mannelijke deugden neer te komen... Ze had alle klippen langzaam omzeild. En nu, het was de laatste avond. Mevrouw Van Altenburg was lang opgebleven. Het was laat toen Marijke naar beneden liep om afscheid te nemen. Ze zaten op het terras, Jan en Frits. Frits had een kaart van de Provence uitgespreid. Ze zouden nog een weekje in de bergen blijven.
"Ga zitten, ga zitten, Marijke."
Hij vouwde de kaart op.
"Nee, ik kom alleen maar goeiendag zeggen."
"Dat kun je ook zittende doen."
"Nee, ik sta liever. Dag mijnheer Van Altenburg. Dag Frits."
"'t Is toch geen afscheid voor immer?," weeklaagde Frits. "Je toon is zo in mineur."
"Vermoedelijk wel. In mijn rusthuisje zit ik weer opgesloten."
"Maar ik zal de burcht wel bestormen...," begon Frits.
Toen zei Jan van Altenburg kalm: "Zou ik je nog even kunnen spreken, Marijke?"
Ze voelde de verraderlijke blos opkomen. Ze beet op haar onderlip. Ze wilde niet kleuren.
"Natuurlijk, mijnheer Van Altenburg."
Door de tuin, die geurde, die geurde. Bossen rozen,

hangende roze geraniums versperden soms de weg. Marijke zweeg. Marijke wachtte. Dan zei hij: “Ik moet je, voor ik weg ga, zeggen, hoe ik je bewonder in je omgang met moeder.”
“Mij bewonder? En ik heb zo vaak gefaald.”
“Och kind, jij gefaald?” Hij lachte even. “Jij hebt een onuitputtelijk nooit falend geduld gehad. En een onverwoestbaar goed humeur...”
“Ik? Brr,” zei Marijke.
“Ja. En dat zijn de twee medicijnen, die moeder nog meer nodig gehad heeft dan de heerlijke zon van het zuiden.”
“Maarre... maar mevrouw is toch wel vaak ontevreden met mij.”
“Begrijp je dan nog niet, dat moeder altijd ontevreden zal blijven, zolang ze patiënt is? Er zijn toch immers zo oneindig veel patiënten die altijd het gevoel zullen houden: ‘Waarom heeft dit nu mij getroffen’?”
“Wij... ik bedoel wij verpleegsters - het is wel een groot woord voor zo’n beginnelinge als ik ben - wij zijn er toch voor om juist de patiënten te helpen?” In het voorbijgaan trok ze een volle, bloeiende roos af. Over de Middellandse Zee was stralend de maan opgegaan. “Ja, als iedereen zo dacht... Werkelijk, ik was toch bevreesd, toen jij met moeder meeging, dat jij het niet zou kunnen volhouden. En nu, ik laat moeder gerust in jouw hoede achter. Dat wilde ik je even zeggen, Marijke.”
Marijke rook aan de roos, die ze had afgeplukt. Ze keek op naar de maan, die van goud was. Zoals alles goud leek aan de

stralende Rivièra. Ze zei: “lk vind het heel prettig, dat u me dit gezegd heeft. Ik zal met moed verder gaan.”
“Dan zullen wij hier maar afscheid nemen.” Een flinke koele hand. “Dag Marijke. Tot september.”
En Marijke herhaalde - er was zo’n leeg gevoel in haar hart gekomen: “Dag mijnheer Van Altenburg. Tot september.”

XV

Het was half september. Marijke was terug op 'Bosweelde'. 's Morgens slierden de herfstdraden door de tuin, en de beuk droeg bladeren van purper. Mevrouw Falkenhagen had gezegd: "Kind, wat ben ik blij, dat je terug bent." En achter haar klein, wit handje had ze gefluisterd: "Dat meisje, dat jou heeft vervangen, was zó ongeduldig!" En mijnheer Nieber had kribbig gevraagd: "En hoe was het daar?"
"Onbeschrijflijk. Wat zou ik u daar naar veel moois hebben toegesleurd, mijnheer Nieber."
"Blij, dat ik er niet was."
"Maar hier is het ook prachtig. Hebt u de bruine beuk gezien? Hè nee? En de Amerikaanse eik dan? Ook niet? Maar, dan moet u aanstonds even met mij meekomen..."
Dank je, ik lees."
Marijke lachte. Ze snelde weg om de ochtendchocola te halen. Wat was alles weer goed en vertrouwd. Alleen de nieuwe patiënten - het waren er maar drie, waarvan twee, vriendinnen, altijd samen waren, en de derde, een grote, sombere man met een zwarte baard zwijgend door de tuin wandelde - moest ze nog beter leren kennen. Die stonden

nog wat onwennig tegenover haar. Maar anders... Zelfs Aafjes gezicht had de knorrige plooi niet verloren. En zuster Tonia, en zuster Betsy... nu ja, ze hadden niet gedanst van vreugde, toen zij terug kwam, maar vriendelijk waren ze toch geweest.
Marijke kwam de keuken in. “Zes chocola,” zei ze tegen Aafje. “Wat weinig maar, hè?” Ze nam de chocoladebus van de plank. “Toch goed om weer thuis te zijn.”
“U staat op m’n theedoek,” zei Aafje knorrig.
Marijke sprong op. Ze roerde de chocola aan. Ze had wel kunnen zingen, wanneer ze het om Aafje niet had moeten laten.
Met het blad met kopjes liep ze naar de serre. Daar zat mevrouw Falkenhagen. Daar zaten ook de twee giechelende vriendinnen. Marijke vond het enigszins wonderlijk, dat ze allebei tegelijk rust nodig hadden. Of misschien hield de een de ander in deze rustperiode gezelschap. “‘t Is weer net als vanouds,” zei mevrouw Falkenhagen knus. “Kom je even bij me zitten, kind?”
“En deze warme chocola dan? Hebt u mijnheer Rood nog gezien?” Dat was de man met de baard.
“Die zit meestal in het prieel,” zei een van de vriendinnen, die De Wit heette.
“Wat ver.” zei Marijke, die zich al met een kop chocola door de tuin zag draven.
“Die andere zuster, die gongde,” zei de andere vriendin, die om de kleurencombinatie te volmaken Zwart had moeten heten, vond Marijke. Maar ze heette juffrouw Boer.

"'n Pienter idee. Ik zet de chocola hier neer. Zegt u het dan legen hem?" Met de chocola naar mevrouw Van Altenburg, die in de salon voor het venster zat uit te kijken op de weg, die eenzaam en landelijk was. "Uw chocola, mevrouw." Had ze ooit iets anders gezegd? En waren de maanden aan de Rivièra maar een droom geweest? "Dank je wel." Ze legde een brief neer, die ze gelezen had. Marijke had al lang gezien, dat het een brief van Jan was. 'Tot september', had hij in Menton gezegd.
"Mijn zoon is nog steeds buitenslands. Hij maakt nu met een andere vriend nog een voetreis door Duitsland." Mevrouw zuchtte even. "Maar eind september komt hij hier."
Dus tóch september, dacht Marijke. Ze wilde al weggaan, maar toen vroeg mevrouw Van Altenburg opeens: "En heb jij je alweer aangepast?"
"O ja. helemaal weer, mevrouw."
"Wat zijn jullie jonge mensen toch gelukkig." Ze schudde even haar hoofd.
"Nee, ik kan me niet aanpassen. Dat benauwde hier..." Een schrik schoot door Marijke. En net, nu alles weer zo goed was. Had mevrouw Van Altenburg niet op de terugreis gezegd: "Je bent zo'n lief verzorgstertje geweest, Marijke. Het zal moeilijk zijn om je weer aan zoveel andere mensen af te staan."
"Nee, ik zal hier niet blijven," zei mevrouw Van Altenburg. Marijke durfde toch niet vragen, waar ze dan heen zou gaan. In een gewoontegebaar schudde ze de kussens op. En een

zeer deemoedige Marijke liep naar de bieb. waar. als vanouds, mijnheer Nieber zat. “Uw choc.”
“Zet maar neer.” Zonder opkijken.
Ook daar was ze overbodig... En ze durfde ook niet over dat grijze, gebogen hoofd te strijken, waar een paar piekharen recht overeind stonden.
Als mevrouw Van Altenburg weg zou gaan, dan zou Jan ook niet meer komen. Dan zou ze Jan nooit meer terug zien. En, terwijl ze het blaadje nonchalant heen en weer slingerde, zag ze, terwijl ze uitzag in de grijze, herfstige tuin, de laatste avond in Menton voor zich: de Middellandse Zee, de maan, die stralend boven de zee stond, een geur van rozen, een geur van heliotroop, een ferme hand, die de hare drukte, en een stem, die zei: Tot september’. Och, hoe had ze ooit kunnen denken, dat die woorden meer betekenis hadden gehad?
“Is er wat?” Mijnheer Nieber keek op uit zijn boek. Hij keek naar het peinzende gezichtje.
Marijke vloog terug van de Middellandse Zee naar ‘Bosweelde’. “Nee, niets, mijnheer Nieber.”
Hij gromde wat. Boog zich dan weer over zijn boek. Langzaam liep Marijke weer naar de keuken. “Nou, dat heeft lang geduurd,” zei Aafje. “Zuster Ida was d’r veel gauwer mee klaar.”
Een week daarna deed de griep op ‘Bosweelde’ zijn intrede. De eerste, die in zijn klauwen viel, was de zwijgende mijnheer Rood. De tweede juffrouw De Wit. En een dag daarna juffrouw Boer. “Daar gaan onze patiënten. Nu worden ze echt

patiënt," zei Marijke somber. "En, als nu iedereen in bed komt te liggen, behalve ik, dan moet ik ze verplegen. Zonder kruisje."
"Maar kindje, wat heeft dat er mee te maken," zei mevrouw Falkenhagen, die kleumig in een lila sjaaltje naast de verwarming zat. "Massa's," zei Marijke. En opeens zag ze de lange slingergestalte van Frits voor zich. "U bent toch geen verpleegster van mensen?" Nu, als het in deze ziekte-vaart doorging, dan zou ze zich gauw op mensen kunnen gaan trainen.
De volgende dag bleven zuster Tonia en Aafje in bed. De dag daarna mevrouw Van Altenburg.
"Het is net, of ik een slagveld overzie," zei Marijke 's avonds, toen ze even met mijnheer Nieber alleen was. "Ik hoop in vredesnaam, dat u goed blijft."
"Je kunt beter wensen, dat zuster Betsy paraat blijft," mopperde hij. "Hè nee, u. Ik stel me er zoveel van voor om met u de huishouding te doen. En dan kunt u mooi mijnheer Rood verplegen."
"Als je nog wat prettigers voor me weet, zeg het dan vooral," grauwde mijnheer Nieber.
"U moet driemaal per dag de thermometer aanleggen. Wist u dat? En u moet af en toe eens liefderijk over mijn gezicht strijken. Wist u dat?" Mijnheer Nieber keek verscheurend naar Marijke. Hij liep, een beetje gebogen, terug naar zijn boeken. En Marijke wenste zuchtend, dat hij het een beetje humoristisch had opgevat. Want had zuster Betsy nog geen

kwartier geleden gezegd: “Kind, ik geloof nooit, dat ik het op de been houd. En ik had straks al 38.6.” Dan bleef ze achter met mijnheer Nieber en mevrouw Falkenhagen. En als er nog meer slachtoffers vielen, dan zouden er hulptroepen moeten worden aangerukt. Stel, dat mijnheer Nieber alleen achterbleef... De zwijgzame werkster met een dito dochter zwierf door het huis. Ja, de plintjes bleven in elk geval gezond... En Marijke hoopte maar weer in overmaat van optimisme, dat het een lichte griep zou zijn, waarvan ieder na vier dagen blozend weer opstond. Maar het bleek integendeel een langdurige, zeurige epidemie te worden, die ook zuster Betsy in haar klauwen greep. Marijke als enige verzorgster achterlatend.

De vriendinnen lagen in twee ineenlopende kamers en bleken lastig te zijn. Ze belden om alles, en Marijke rende trap op, trap al’. Mevrouw Van Altenburg keek altijd, bij Marijkes binnenkomen, zó op de teentjes getrapt, alsof zij speciaal veronachtzaamd werd. Maar mijnheer Rood lag terneder als een Indische fakir, en verdroeg koortsen en pijnen zwijgend. Marijke zegende hem. Het allerellendigste was, dat zuster Tonia vanaf haar bed met een hese stem instructies wilde geven, wat Marijke wel en niet moest doen. En Marijke zei maar: “Ja zuster Tonia, ik zal er aan denken, zuster Tonia,” terwijl ze allang weer in het huis een bel had horen gaan, en de grond onder haar voeten brandde... Ze wist niet meer, welke datum het was. Ze had geen tijd meer om aan Menton te denken, en aan de weinige avonden, die ze

met Jan samen was geweest. Wat had hij ook eens gezegd? "O, dwaas spontaan kind!" Zou dat onder een aanminnige opmerking versleten kunnen worden, of was er iets bestraffends in geweest? Marijke sufte boven de thermometer van juffrouw De Wit.
"Nu, wat heb ik?," klonk het vinnig uit bed. "38.3. Het loopt terug." Marijke vulde de koortslijst in.
"Gistermiddag om deze tijd had u 38.5."
"Geweldig. Twee punten naar beneden. Ik voel mij ellendig, als u dat maar weet."
"Maar dat begrijp ik toch wel. Kom, ik zal u een beetje omhooghalen. U ligt zo in de diepte." En Marijke, die de kussens had opgebold, hief voorzichtig onder haar armen, juffrouw De Wit omhoog. "U doet me pijn," snauwde die. "En ik verveel me dood hier. Zou ik niet op mogen staan? Nee, natuurlijk. Mies..." - dat was juffrouw Boer, die in de aangrenzende kamer lag te griepen - "Mies, verveel jij je ook zo dood?"
"Ik besta al niet meer van verveling," riep die terug. "Komt de zuster haast? Ik lig zo akelig."
Marijke, die in haar schortzak al anderhalve dag een brief van Fieke en een van mijnheer Govaerts meesleepte - ze had geen tijd gehad en ook geen interesse om die te lezen, en de vorige avond was ze als een blok in bed gevallen - Marijke zei opgewekt: "Ik ben er al. U ziet er bepaald beter uit dan vanmorgen. Ik geloof, dat u het ergste gehad heeft." Maar juffrouw Boer trok haar mondhoeken naar beneden en zei:

“Nu ja, die praatjes ken ik al. De thermometer zal het wel uitwijzen. En helpt u mij eerst, ik lig zo miserabel.”
De thermometer bij juffrouw Boer wees 38.2.
Al een paar keer had juffrouw De Wit geroepen: “Wat heb jij, Mies?”
Nu riep Mies: “38.2.”
“En ik 38.3.”
“Nu ja, middagtemperatuur. Je zult eens zien, vanavond hebben wij weer
“39..”
“Hè toe, zuster, rolt u mijn bed bij juffrouw De Wit. Dat zal best gaan.”
“‘t Gaat niet,” zei Marijke fier. “En bovendien, zuster Tonia heeft het verboden. Ze heeft t zo’n idee, dat u zich dan te veel opwindt.”
“We winden ons toch zo nog veel meer op?”
“Ja, orders van hogerhand. Daar kan ik niet tegen in gaan.”
“Flauw,” vond Mies.
“Flauw,” vond juffrouw Boer, die Toos heette.
“Ik heb zo’n zin in een kaasschoteltje,” klaagde Mies. “Dat is tenminste een beetje hartig.”
“Nu, dat krijgt u dan,” zei Marijke gul. “Maar, dan moet ik nu naar beneden vliegen. Anders krijg ik het nooit op tijd klaar.”
Toen ze weg was, riep Toos tegen Mies: “Vind je dit een échte zuster?”
“O, helemaal niet, en ze helpt je zo ongelukkig.”
”Ze heeft mijn armen zo’n pijn gedaan...”

Marijke, onbewust van deze kritiek, liep nog even naar mevrouw Van Altenburg.
“Hoe gaat het? Hoe voelt u zich nu?”
“Wat ben jij lang weggebleven!”
“Maar ik moet de anderen toch ook helpen, mevrouw. En ik moet nu als een haas voor de lunch gaan zorgen. Waar hebt u trek in?”
“Nergens in.”
“Ja, toch wel... Ik heb heerlijke bouillon. Een kop bouillon met een paar beschuitjes?”
Mevrouw Van Altenburg draaide haar hoofd naar de muur.
“En een paar sneetjes geroosterd brood?,” drong Marijke. Een hand weerde af. “Ik heb nergens trek in.”
Beneden zei mevrouw Falkenhagen: “Kind, ik heb de tafel al voor je gedekt.” In één oogopslag zag Marijke, wat er aan mankeerde. Doch ze zei: “O, wat vind ik dat lief van u.” En ze legde even haar wang tegen die oude, roze, gerimpelde wang aan. Maar in de keuken zat de zwijgzame werkster en zei: “Ik voel me zo noar. Ik mot naar huus.” Nu ja, er kan nog meer bij, dacht Marijke, opeens fatalistisch. En ze greep naar het kookboek, om daarin ‘kaasschotel’ op te zoeken...
Toen Marijke ‘s avonds op haar kamertje kwam, had ze een idee, dat ze torens beklommen had. Het rusthuis was nu gans verzorgd en sliep, naar Marijke vurig hoopte. Ze had nog pas bij Aafje gezien, die vlak bij haar lag. Die sliep ook! Gelukkig!
Marijke was op haar tenen weggeslopen, als was ze bang, dat ze een onrustige, lastige baby wakker zou maken. Want, wat

Aafje nog aan haar stem bezat, zette ze in brommen om. En weer zegende Marijke mijnheer Rood, die haar zwijgzaam liet begaan, en soms een flauwe glimlach om zijn baard deed spelen.
Marijke plofte op haar bed neer. De brieven in haar schort kraakten. Ze haalde ze te voorschijn. Ze was zo wonderlijk helder van hoofd, dat ze nog uit een boek kon lezen.
Fieke schreef:

> "Lieve Spriet. Je schrijft, dat je alweer in je rusthuisje bent gewend. Wat heerlijk, dat jij je zo gauw en goed weer kunt aanpassen. Want het zal toch wel een enorme tegenstelling met jouw leven aan de Rivièra zijn. Wij spreken er nog dagelijks over, hoe gezond en bruin je daarvan teruggekomen bent. En wij allemaal vonden je ouder geworden.
> Hier is alles nog bij het oude. Aziza ligt op het ogenblik te slapen met zijn kop op de buik van Mimi. Wat een goeie vrienden die toch geworden zijn, hè? Kun je het je voorstellen? Wij hebben de haard zacht branden, want het is zulk echt miezerig, grieperig weer, vind je ook niet?" -En of, dacht Marijke.
> "Gerda is net met Janneman geweest. Hij wordt toch zo lief. En zo verstandig. Als we hem vragen: 'Waar is tante Marijke?', dan zegt hij: 'Unpee'. De lieverd.
> Gister heb ik Lous nog gesproken. Die beklaagde zich er over dat jij zo weinig schreef. Vanuit Menton heb je haar

maar twee keer geschreven. Ik heb haar natuurlijk verteld, dat jij het daar toch druk hebt gehad. Ze vond het zo jammer, dat net, toen jij thuis kwam van Menton, zij toen in Den Haag logeerde. Zij heeft me de groeten voor je opgedragen en ze zal je gauw schrijven. Ze zag er echt genoeglijk en gelukkig uit. Weet je, wie ik gister ook tegenkwam in het dorp? Jan Smit. Hij reed in de auto van zijn vader, en er zat een blond meisje naast hem. Hij bloosde zo diep, toen hij mij zag, alsof ik niet Fie, maar Marijke was." Ja, dacht Marijke, Jan Smit is Fiekes ideaal voor mij. Toen de episode Ruut was afgehandeld - Gerda had hem natuurlijk nooit een man voor Marijke gevonden - had Fieke aarzelend Jan Smit ten tonele gebracht. Ze had er maar overheen gelachen...

Marijke liet de brief van Fie zinken. Lous: gelukkig, Jan Smit met een blond meisje aan zijn zij, 't kon zijn nichtje zijn, maar misschien ook Gonnie? Jo Klaassen had haar, na die ene brief waarin hij zijn hart uitstortte, niet meer geschreven... Ruut verloofd... ja, ja, Marijke bleef alleen achter. Ze staarde in de lamp, waarover een namaak gebatikt kleedje met kraaltjes hing. En had ze het anders gewild? Nee toch immers... Ze liet Fiekes brief rusten. Wat zou mijnheer Govaerts haar te schrijven hebben?

"juffertje.
Een paar jaar geleden heb jij je bij mij als

gezelschapsdame gepresenteerd. Toen had ik je nog niet nodig. Nu echter, als jij er nog zo over denkt, wel.
Ik ga over vier weken naar Madeira. Zou je dan graag mee willen nemen. Je zou dan ook verder bij mij kunnen blijven. Om me een beetje op te beuren. Want de man wordt oud. Honorarium f 50,– per maand.
In afwachting, R. Govaerts."

Marijke blies van verbazing. Met Reinier naar Madeira. Maar dat was immers zalig! En f'50,– in de maand was gewoonweg vorstelijk. De wonderen waren de wereld nog niet uit. Dat zei Fie altijd. En dat wonder had ze anderhalve dag in haar schort meegedragen. Ze zou morgen terugschrijven. Ze was nu te moe. En ze nam het aan. ze nam het gretig aan.
Marijke liet zich van het bed glijden. Ze peuterde haar boord los. Ze rilde later voor het koude water. Ze gleed met een paar benen, die plotseling van lood waren, in bed. De gordijnen had ze open getrokken. Ze zag een trieste, donkere hemel. En alles was zo grijs, zo grijs... Had zuster Tonia 's avonds nog niet gezegd, dat zuster Ida, haar plaatsvervangster, zo handig was, en niet zoveel kostbare tijd verbabbelde? Dat was toch wreed geweest om te horen. Nee, ze ging met Reinier naar Madeira! Kon de handige zuster Ida maar terugkomen. Natuurlijk moest iedereen eerst beter zijn. Dat zou ze Reinier schrijven. Maar dan... Marijke filosofeerde er even over door, hoe ongekend heerlijk het zou zijn op zo'n boot...

Mevrouw Van Altenburg zou weggaan, dat had ze ‘s middags nog gezegd. Ze sprak over een huis, dat ze weer wilde inrichten met haar eigen meubels. “Nu mijn zoon klaar is, kan die bij mij komen wonen. Hij zal wel gauw een betrekking krijgen. Dan zoekt mijn zoon daar een huis...” Over Marijke was niet gesproken. Een paar tranen gleden kil langs Marijkes neus. Ze boende ze weg met het laken. Madeira, och, wat kon haar Madeira schelen? Ze was hier zo gelukkig geweest. Nee, ze ging niet met Reinier mee. Ze kon toch daarvoor haar rusthuisje niet verlaten? Marijke stopte haar hoofd in het kussen. Dan was er natuurlijk helemaal geen kans meer om Jan terug te zien... Nee, ze zou direct terug schrijven. Want morgen was er misschien geen seconde tijd. Ze trok in een vaart de gordijnen dicht. Want de griep rilde in stromen naar binnen.

> “Geachte mijnheer Govaerts,
> Uw brief heb ik ontvangen. Het was een van die wonderen, die in sprookjes voorkomen. En toch kan ik het wonder niet aanvaarden. Daarvoor zit ik te veel aan dit rusthuis vast. Het spijt mij heel erg, natuurlijk, maar ik kan toch geen ander besluit nemen.
> Op ‘t ogenblik ligt meer dan de helft van het rusthuis in bed. Dus ik moet het kort maken. Ik wens u een heel prettige reis naar Madeira, en met beleefde groeten
> Hoogachtend, Marijke Bovenkamp.”

Ze lag weer in bed. Ze zag de brief op tafel liggen. Ze dacht: Waarom kan ik niet eerlijk zijn tegen mijnheer Govaerts? Ze zou toch meegegaan zijn, o, onmiddellijk, als Jan van Altenburg er niet was geweest. En hij? "Dwaas, spontaan kind, kind. meisje..." Dat had hij tegen haar gezegd. Die woorden had ze gekoesterd. En wat betekenden ze? Niets toch immers? En opeens zag ze weer voor zich, hoe ze klommen naar Castellar. Hoe hij rustig en opgewekt naast haar had voortgelopen. Zo kalm en genoeglijk. Hoe hij was blijven stilstaan bij een bloem, bij een mooi uitzicht... En altijd was hij dezelfde geweest, rustig, een beetje gereserveerd, maar bovenal zo waar... En Ruut? Hij was toch immers van Ruut de grootste tegenstelling... Marijke stopte weer haar hoofd in het kussen. En tranen van verlangen, van alleen zijn, van overdadige vermoeidheid, schreide Marijke, die nooit huilde.
Drie dagen daarna - het rusthuis beterde, had nu het kribbige stadium bereikt van de beterschap - hield Marijke mijnheer Nieber tegen op weg naar de bieb.
"Mijnheer Nieber, wees een engel, en help mij even."
"Waarmee?"
"Met de aardappelmachine."
"Ik ben geen monteur!"
"Hè, blijf lief alstublieft, Iedereen is zo snauwerig tegen mij. Ik zou zo graag even mijn hoofd op uw schouder leggen."
Mijnheer Nieber trok in een reflex zijn schouder weg. "Dat laat je maar."
"Nou. 't hoeft niet. Als u maar even met mij meegaat naar de

keuken."
"En wat moet ik daar dan?"
Marijke loodste mijnheer Nieber keukenwaarts. "De hit kan met de machine niet overweg. Toe draait u de aardappelen er even doorheen? Ja? Ik zal ze later wel pitten."
Mijnheer Nieber keek vies naar de machine. "Heb jij zelf geen tijd?"
"Als u zo tegen me doet, ga ik huilen. Ik kan om alles bulken," dreigde Marijke.
En mijnheer Nieber, die als de dood voor tranen was, zuchtte en draaide een aardappel door de machine.
"Hier. Wacht even. Een schort van Aafje voor. Werd daar niet gebeld?"
"Ik luister nooit naar een bel," zei mijnheer Nieber, al maar draaiende.
"Nee, 't was de buitenbel. O, daar let mevrouw Falkenhagen op. Die is zo schattig."
"O, en ik niet zeker?," zei mijnheer Nieber, met een poging tot geestig zijn.
"U zou gewoonweg verlegen worden, als ik me daarover uitte. Nu ga ik als een haas. En..."
Stappen, die nader kwamen door de hal. De vogelstem van mevrouw Falkenhagen. En dan een mannenstem. De keukendeur, die werd opengeduwd. En daar stond mevrouw Falkenhagen... stralend - En achter haar stond Jan van Altenburg. "Kijk eens, wie ik heb meegebracht?"
Mijnheer Nieber keek op van zijn aardappelen. Hij keek naar

Marijke. Die bloosde steeds zo erg, dat haar ogen er van gingen tranen.
"Hmmm," zei mijnheer Nieber binnensmonds, en hij droogde zijn handen aan een theedoek af. "Dag Marijke."
"Dag mijnheer Van Altenburg."
"Ik hoor van mevrouw Falkenhagen, dat het hier een ziekenhuis is. Hoe is 't met moeder?"
Marijke, die zich moe en afgewerkt voelde, en die wist, dat ze er uit zag om op te schieten, met dikke proppen onder haar ogen. Marijke wendde zich maar gauw af. Afgewend zei ze: "Mevrouw mag vanmiddag even opslaan." Ze greep naar de koffiebus. Ze kon alvast koffie gaan filtreren... O nee, de koffie was al gefiltreerd...
"Dit zal een verrassing zijn voor uw moeder," kirde mevrouw Falkenhagen.
"Ja, zo was het ook bedoeld. Maar, als ik geweten had, dat ze ziek was... Ik zat in zulke uithoeken. Ik heb in een week geen brief gehad." Marijke, die haar keuken versperd zag, wrong zich langs mijnheer Nieber. Ze mompelde: "Ik moet even naar boven." Haar hart bonsde, toen ze de trap opliep. En, onrustig, hoorde ze een standje van zuster Tonia aan, die haar zei, dat de dochter van de zwijgzame werkster de wasbakken niet goed schoonmaakte. En dat ze Vim moest gebruiken. En dat Marijke daar op moest letten. En of er nooit koffie kwam...
"Koffie?," vroeg Marijke verbaasd.
"Ja, hebt u nooit van koffie gehoord?"

“O, ja, ja. Ze is al gefiltreerd. Even melk opzetten.”
“Maar waarom kwam u dan boven? Dan had u toch tegelijkertijd de koffie kunnen meenemen? Overleg...”
Stappen, die naar de kamer van mevrouw Van Altenburg liepen.
“Ik ben zo terug,” zei Marijke. “Met koffie,” zei ze nog ten overvloede.
Zuster Tonia schudde haar hoofd...
Toen ze de volgende dag met z’n vieren zaten te koffiedrinken - Marijke had Jan nog ternauwernood gezien, hij was steeds boven bij zijn moeder - zei Jan van Altenburg opeens: “Wat ziet u er slecht uit, zuster Marijke. Dat is me gisteren niet zo opgevallen.”
‘Zuster’ en ‘Marijke’ en ‘u’, ach, waarom ook niet, dacht Marijke, terwijl ze met haar brood knoeide.
“Dat lieve kind heeft het toch veel te druk gehad,” klaagde mevrouw Falkenhagen. Haar vals knoedeltje zat dartel op één oor. “Maar u blijft toch niet de hele dag in huis?”
“Ik kan mijn patiënten toch niet alleen laten,” zei Marijke, terwijl ze naar buiten keek, waar de bolle wind de eerstgevallen bladeren door de tuin joeg.
“Natuurlijk. Een paar uur,” bromde mijnheer Nieber. “Maar dan moet ze pap koken, en weet ik wat al niet.”
“Die pap van mijnheer Nieber zijn de toetjes, waar mijnheer Nieber zo dol op is.” Marijke keek even naar Jan. Keek direct weer weg. “Nu, dan eten wij vanmiddag maar geen toetje. En vanmiddag gaat u minstens een uur wandelen. Is een van de

zusters salonfähig?"
"Ja, zuster Tonia. Die denkt overmorgen weer beneden te komen."
Marijke bediende zich van ham. Wat had ze er in vredesnaam aan, om alléén te gaan wandelen. Ze maakte net zo lief een roomtaart!
"En als ik mag, dan wandel ik graag met u mee," zei Jan van Altenburg. Marijkes hart sprong op. Twee paar oude ogen keken even betekenisvol naar mekaar. "Ik moet u trouwens ook over moeder spreken." Hij stond op. "Ik zal het wel even met zuster Tonia in orde maken. Hoe laat kunt u klaar zijn?"
"O, om drie uur." zei oen opnieuw terneergeslagen Marijke.
"Goed, dan wacht ik u om drie uur."
En om drie uur stonden ze op de landweg, waar een langzaam paard een boerenkar voorttrok. Marijke haalde even heel diep adem. Het was toch goed om er uit te zijn.
"Zullen we naar het bos, zuster Marijke?" Waarom was er nu iets plaagachtigs in zijn stem?
"Goed," zei ze, dan: "Waarom zegt u toch zuster Marijke? In Menton..."
"Maar u bent nu toch weer in functie? En wat zou zuster Tonia zeggen, als ze mij u hoorde tutoyeren?"
"En toen u me begroette, zei u 'Marijke'."
"Dat was natuurlijk de vreugde van het weerzien."
Marijke keek naar hem. Er waren plagende lichtjes in zijn ogen. Had ze hem ooit lelijk gevonden? Onmogelijk toch. Hij was flink, zijn kin was wilskrachtig, zijn neus ferm. En zijn

haar - hij liep blootshoofds – woei in een golf, die fanatiek borstelen elke dag bedwong...
“O ja?” Marijke vond dit zelf een tam antwoord. Maar ze wist verder niets.
“En bovendien, u zegt toch ook mijnheer Van Altenburg. Zélfs in Menton!”
“Maar dat is heel iets anders!”
“O ja?”
“Ja.”
“Nu, dan nemen we dat dan maar aan.”
Hun voetstappen regelden zich naar mekaar. Ze liepen het bospaadje in, waar het luwer was. Maar boven hun hoofd bogen de takken zich, door de wind opgezweept, naar mekaar toe.
“Voordat ik het vergeet, u moet de groeten hebben van Frits. Hij wilde eerst zondag komen. Maar dat heb ik hem afgeraden.”
“Gelukkig maar,” zuchtte Marijke uit de grond van haar hart.
”U hebt natuurlijk van moeder al gehoord, dat ze weer haar eigen omgeving wil hebben. Wat heeft Menton haar toch buitengewoon opgeknapt. Vindt u ook niet?”
“Ja, buitengewoon.”
“Het lijkt mij ook zo bar aardig voor moeder, weer haar huis te hebben. En met een goede verpleegster en vertrouwd personeel zal dit best gaan.”
Zijn mouw schuurde langs Marijkes mouw. Ze trok haar arm dichter naar zich toe. Goede verpleegster, vertrouwd

personeel. Over haar werd niet eens gedacht! Zij zou natuurlijk haar hele leven in het rusthuis blijven... Marijke likte even over haar droge lippen. Dan zei ze:
"Uw moeder zei, dat u ook bij haar komt wonen."
Hij lachte. "Ja, dat wilde ze graag. Maar ik heb haar er al van overtuigd, dat dat niet gaat. Ze komt natuurlijk wel in mijn buurt wonen. Ik ga druk solliciteren, nu ik weer in het land ben."
Marijke likte weer eens over haar lippen, die aanvoelden als ruw touw. "En waarom gaat u niet bij uw moeder wonen?"
"Omdat ik het beter vind van niet. Offe..." Hij zweeg. "Wat waait het toch. Zie jij die dennen?"
Marijke dacht: Nu zegt hij 'jij'. Och, wat kon het haar nu nog schelen? En wat konden haar die dennen schelen? Ze trok een paar loodzware benen achter zich aan. Wanneer hij een baan had, ging hij natuurlijk trouwen. Dan wilde hij een eigen huis hebben... Och, ze had het toch al lang begrepen. Uit kiesheidsoverweging werd dit maar niet zo vlotweg aan haar verteld. En wie zou het meisje zijn? Misschien op de voetreis door Duitsland ontmoet of...
"Wat zegt u?," vroeg Marijke.
"Ik zei, dat u zo stil bent."
"Maar u bent toch ook stil?"
"Ik ben altijd vrij stil. Maar jij..."
Marijke hief een loodzwaar been over een boomstronk. "Ik ben ook altijd stil. Als ik alleen ben."
"Maar u bent nu toch niet alleen?"

“O nee,” zei Marijke. Ze dacht: Ik ben toch gelukkig geweest in het rusthuisje. Zo gelukkig. En ik wil trachten...
Ze merkte niet eens, dat Jan van Altenburg was blijven staan. Ze liep maar door. Haar schouders waren wat gebogen.
En nu stond hij opeens naast haar. Zijn arm was in de hare.
“Marijke, is het waar, dat Van Echten verloofd is?”
Ze keek hem zo verwilderd aan, alsof ze uit een vreemde wereld terug kwam.
“Ruut? Ja, met Ada van Polland. Waarom?”
“Omdat ik dacht, dat jij met hem verloofd was.”
“Ik? Nee. Ik niet. Wij hebben het nooit verder gebracht dan een voorlopige verbintenis.” Nu rechten haar schouders zich. Ze keek naar hem.
“Ik heb Van Echten eens ontmoet op een studentenfuif. Verleden jaar. Ik herkende hem van die zondag, dat hij in het Rusthuis was geweest. Weet je nog wel. Marijke? En ik zag je vaak met hem samen. En Frits vertelde me, dat je in Menton nog met hem correspondeerde.”
“Ja, dat is waar. Maar in Menton was ik aldoor maar bezig het af te maken. Doch dat wist Frits niet.”
Wat was het goed, zijn arm door de hare. Ze zei: “Hij was nog een vriend van me van school. Toen hij op het gym was, ging ik naar de h.b.s. En hij woonde naast ons...” Zijn arm drukte de hare. Waar waren haar loodzware benen gebleven? “O, ziet u die dennen?,” jubelde ze.
“U?,” vroeg Jan van Altenburg.
Hij legde zijn hand over de hare. “Moet het altijd ‘u’ blijven,

Marijke?"
"Nu, jij dan...," zei Marijke.
De golf was over zijn voorhoofd gewaaid. Hij zag er opeens jongensachtig uit. En toen waren zijn armen om haar heen. Marijke kroop in die sterke, beschermende armen. Maar dan duwde ze toch die armen weg. "En je moeder...," begon ze.
"Wenst niets liever, Marijke. Maar ze zal altijd een beetje jaloers op je blijven."
"Maar dat is toch natuurlijk... Dat begrijp ik toch immers best..." Het was een hele tijd later. Ze liepen door het bos op het rusthuis toe. Marijke danste bijna. Dit geluk, nee, dat was te groot... Toen zei Jan van Altenburg: "Weet je, ik heb van je gehouden die eerste avond al. Toen jij aldoor die klontjes uit de suikertang liet vallen. Weet je nog wel? En dat je avond aan avond maar zo zoet zat te breien."
"O ja. O ja," zei ze.
"En wanneer ben je van mij gaan houden?"
"Ik?" Ze keek even peinzend naar het naar haar toegebogen gezicht. Toen zei ze lief: "Toen ik ontdekte, dat ik alleen bij jou... bij jou mezelf kon zijn."